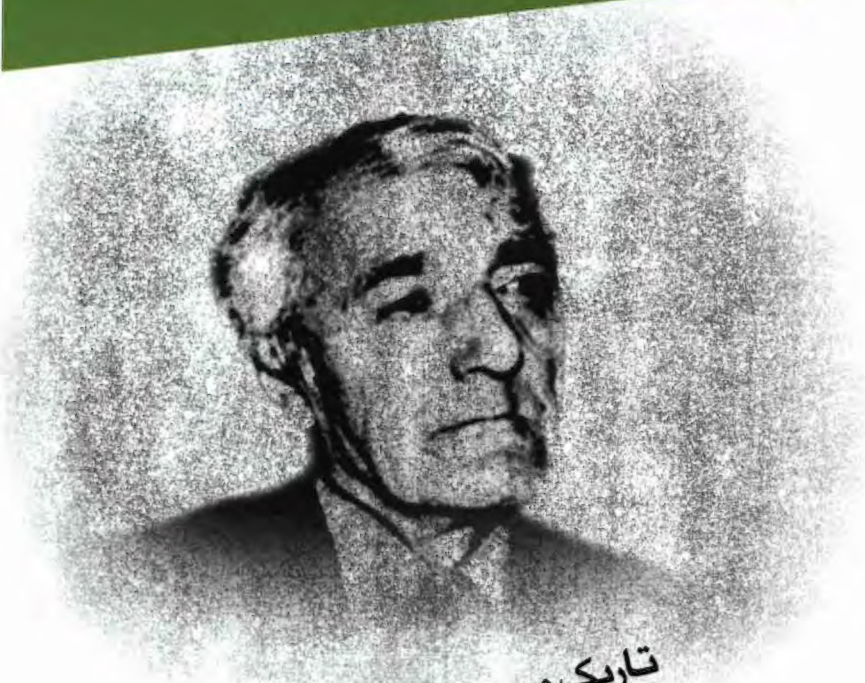

سەرجه‌م به‌ر هه‌مه‌کانی

مامۆستا هه‌یمین

تاریک و ڕوون، نالەهێ جودایی،
بارگه‌ی یاران و نامه‌ و په‌خشانه‌کان

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

ناوی کتیب: مهرجهم نووسینه کانی ماموستا هینم

بالی چاپ: ۲۰۱۴

تیراژ: ۲۰۰۰ دانه

چاپخانه: ههولیر

نرخ: ۳۸ هزار تهن

نرخ: ۸۰ هزار تهن

کتیّبی یه که م:

سه رجه م شیعره کانی هیمن

.....

کتیّبی دووهه م:

سه رجه م نووسراوه کانی هیمن

ناومرؤك

كتيپين يەكەم: سەرچەم شىمرەكانى ھېتىن

۱۳ دىۋانى تارىك و ھوقق
۱۵ لە كۆيۈە بۆ كۆي؟
۶۳ كوردەم ئەمەن
۶۴ وتوۋىڭى كچ و كوپ
۶۶ خاۋەنى زىڭر
۶۷ دەيلىم و بىن باكم
۷۰ قەلاى نىشتەمان
۷۱ ئەمەكى گولان
۷۳ بەھارى لادى
۷۷ تۆم ھەر لەبىرە
۷۹ كىڭى لادى
۸۱ بوۋاڭى ھوۋناك
۸۴ پۇڭى شادى
۸۶ يادىگارى شىرىن

۸۹	پێبه‌ندان و شاعیر
۹۲	بژی دیموكرات
۹۴	پۆژی خوۆشی
۹۶	هه‌تاوی ئیقبāl
۹۸	په‌شه‌مه
۱۰۰	دایکی نیشتمان
۱۰۲	نه‌وۆژی پزگاری
۱۰۴	پێكه‌نینی گۆل
۱۰۶	بلوێری شوان
۱۰۸	كورد و ئازهریایجانی
۱۱۰	پۆزگاری په‌ش
۱۱۸	كچی مه‌هاباد
۱۱۹	به‌هاری كوردستان
۱۲۷	بابرده‌له
۱۳۰	فرمیسکی گه‌ش
۱۳۱	گریانی نیوه‌شه‌و
۱۳۲	ئاره‌زووی فه‌ین
۱۳۴	خونچه‌ی سیس
۱۳۶	گۆمی خوێن
۱۳۷	ئاواتی به‌رز
۱۴۲	به‌غدا نیوه‌ی پێیه‌ت بێ
۱۴۴	موو ناپستیتم
۱۴۶	تووپه‌یی
۱۴۷	بۆسه‌ی پۆزگار
۱۴۸	چاره‌نووسی شاعیر
۱۵۰	چۆلانه
۱۵۱	ماچی شیرین
۱۵۲	هیلانه‌ی به‌تāl

۱۵۳	گلینه‌ی شاعیر
۱۵۴	گنجه‌لووکە‌ی خەزان
۱۵۶	گولی هیوا
۱۵۸	راوه بەراز
۱۶۵	شینى گوران
۱۶۸	تەپلى ئەمان
۱۷۰	پەرى شیعەر
۱۷۴	ناسۆرى تەشەنا
۱۷۶	رەق مەلەتم
۱۷۷	گەر مەشین
۱۷۹	مە تەرئیزی شەرەف
۱۸۲	شەنگەبیری
۱۸۴	ئامیزی ژن
۱۸۶	شەپۆلى تۆلە
۱۸۹	تروپکی پزگاری
۱۹۱	گاو و گەردوون
۱۹۳	شەو و شەیتان
۱۹۷	سنوور
۱۹۸	ئارەق و تین
۲۰۳	فریشتە‌ی پەریوہ
۲۰۶	کاروانی خەبات
۲۱۰	لە بیرم مەکە
۲۱۷	یادم بکەن
۲۱۹	دەسکەوتی خەبات
۲۲۵	شەوگاری تەنیا‌یی
۲۲۶	شەوی شاعیر
۲۲۹	بناری مەلگورد
۲۳۵	پەيامی رانەگە یەندراو

۲۳۷	ورده‌واله
۲۳۸	دلّی شاعیر
۲۳۸	ترجمه له نه‌نوه‌ریه‌وه
۲۳۹	بق چمن
۲۳۹	بق کچه کوردیک
۲۴۰	په‌ری ئازادی
۲۴۰	بق خانمی لازار
۲۴۱	دیلی دیل
۲۴۱	شنه
۲۴۲	بق ئاغای لبادی دارایی
۲۴۲	رقی پیریۆز
۲۵۰	دیوانی نالهی جودایی
۲۴۵	پیشه‌کی
۲۴۹	مانگه‌شهو
۲۵۰	نالهی جودایی
۲۶۰	جوانی په‌شپۆش
۲۶۱	تاوانی بن هیزی
۲۶۲	ئنیواره‌ی پایز
۲۷۰	به‌ره‌و ئاسۆ
۲۷۲	جوان فاسووتن
۲۷۳	سازی ناساز
۲۷۵	ماچی خودایی
۲۷۷	ده‌ستی ته‌زیو
۲۷۷	کوانن؟
۲۷۸	جوانی به‌س نییه
۲۸۰	په‌رستاری په‌شپۆش
۲۸۱	چاویلکه

۲۸۲	خۆزگە
۲۸۳	عیشق و ئازادى
۲۸۵	سوۋپى دەۋران
۳۱۲	خاك
۳۱۳	شەرابى خەست
۳۱۴	خەۋم نايە
۳۱۵	پېژنە
۳۱۷	دىۋانى بارگەي ياران
۳۱۹	بەھارى زەرد
۳۲۱	زىندە بە چال
۳۲۴	بەھار ھەردى
۳۲۶	پەۋەز ورد نايى
۳۲۸	بەھارى ئال
۳۳۵	فرمىسكى پونو
۳۳۹	خانە نشىن
۳۴۰	ئاپۇلۋى ماچ
۳۴۱	بارگەي ياران
۳۴۳	تەۋەرى جەۋر
۳۴۵	شىنگىپى
۳۴۸	جىئونان
۳۴۹	دەسپىژى لاۋان
۳۵۲	چۈرىنە
۳۵۳	بۇ شەھىدانى كوردى تۈركىيا - گريانى پونو
۳۵۵	چەند بەرھەمىكى بەرايى
۳۵۷	كوردىم ئەمەن
۳۵۹	مەھكەمەي ئىستىقلال
۳۶۱	ھەلدەكەم

٣٦٣ به‌هاری زانیین
٣٦٥ جیژنی ئازادی
٣٦٨ ده‌مه‌ته‌قه‌ی دوو خوینمژ
٣٧١ شینی ژنه کوردیک
٣٧٤ کورده‌گیان
٣٧٥ نامه‌یه‌کی هه‌ژار
٣٧٧ نامه‌یه‌کی هه‌ژار بۆ هه‌مین
٣٧٩ ژارگه‌ی ماران
٣٨٣ فه‌ره‌نگ‌وک

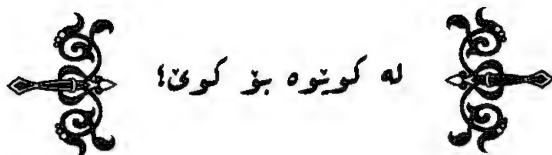
کتیبه‌ی دووهه‌م: سه‌مه‌م نووسراوه‌کانی هه‌مین (هه‌واری خالی)

٤٢٧ هه‌مین شاعیر و مروف
٤٣٥ شاعیری گه‌ل
٤٥١ شیره‌ژن
٤٥٩ یه‌که‌م پۆژنامه‌ی کوردی له‌ کوردستانی ئێران
٤٦٧ نامه‌یه‌کی نه‌ده‌بی
٤٧٥ نه‌رکی به‌یان له‌ هه‌لومه‌رجی ئیستادا
٤٨٣ مامۆستای شاعیرانی موکریان
٤٩٧ حاجی قادری شۆڤشگێڤ
٥١١ عه‌لی ناشق
٥٢١ زۆڤزانی‌ش به‌هه‌له‌ ده‌چن
٥٢٧ نه‌رکی نه‌ته‌وايه‌تی ئیمڕۆی شاعیر و نووسه‌ره‌کانمان
٥٣١ وه‌لامیکی نوێستانه
٥٣٩ نه‌زموونی شاعیریم
٥٥٣ ئاسۆگه
٥٥٧ کورد بۆ گشتی شاعیره
٥٦٣ چه‌ند نوکته‌یه‌ک له‌باره‌ی میژووی نه‌ده‌بی کوردیه‌وه

۵۷۱	پیشہ کییہک بۆ «پیکہ نینی گہدا» ی حسن قزلجی
۵۷۷	پیشہ کی بۆ قہ لای دمد
۵۸۹	هزار و شهره فنا مه
۵۹۷	پیشہ کی بۆ دیوانی نالی
۶۰۵	پاوه تازی
۶۱۷	نه ووژد
۶۲۱	جوانترین دیمه
۶۲۵	بووکی یه کشه وه
۶۳۳	هه واری خالی
۶۳۹	مه هاباد
۶۴۳	له پۆژنکی پایزی دا
۶۴۷	شیری به ده ستنکه وه بوو هه تاوی به ده ستنی دیکه وه
۶۵۹	نه و جوړه ی بته وئ
۶۶۷	پژنی نان بگرن
۶۷۱	کورته ی ئودیه
۶۷۹	وشه ونبوه کان
۶۸۵	لامه زه بی خیره ومه ند
۶۹۳	ته نیا هه میشه ته نیا
۶۹۷	چیرۆکی کوله که
۷۰۵	ماموستا هیمن و دیوانی تاریک و پوون و چهند پرسیاریک
۷۱۳	وتووژده گه ل ماموستا هیمن
۷۲۱	ده گه ل ماموستا هیمن
۷۲۵	وتووژنکی بلونه کراوه ده گه ل ماموستا هیمن
۷۳۹	له به هاری شیلاناویوه تا پایزی ورم
۷۷۹	نامه بۆ که ریمی قه بیومی: یه که م
۷۸۱	نامه بۆ که ریمی قه بیومی: دووه م
۷۸۳	نووسینه کانی به رای
۷۸۵	خۆت بناسه

٧٨٧ پۆڤی کاره
٧٨٩ سکالایه ک له گه ل نیشتمان
٧٩١ شیخ یوسف شمس الدین البرهانی
٧٩٣ نامه ی کچی کی دیل
٧٩٧ ئازایه تی سمایل ئاغای سمکو
٧٩٩ ئازادیمان دهوئ
٨٠١ نامه ییکی سه رئاوه له
٨٠٣ نه ی دنیا بزانه کورد سه ریه خوئی دهوئ
٨٠٥ ژوانی دوو خوینمز
٨٠٧ بۆچی کوردستانو له بیر کربوه ؟

تاریک و پروں

له کورتوه بۆ کوئ؟

من بۆخۆم وام، پهنگه نۆر که سیش وابێ، که شیعری شاعیریکی یا نووسراوهی نووسه ریک ده خوینمه وه «چ زینوو چ مردوو» پێم خۆشه خۆشی بناسم. بزنام کێیه؟ خه لکی کام ولاته؟ کاری چیه؟ چۆن دهژی و نهگه ر مردوو چۆن مردوو؟ له کوئ نێژاوه؟ بۆیه بپیارم دا سه رگورشته ی خۆم له سه ره تای ئه م به شه ی دیوانه که م دا بنووسم. به کیم گووتبا ئه و سه رگورشته بنووسن؟ کئ من له خۆم باشت ده ناسن؟

پێوه بووم نۆر درێژی بنووسم. ته ماشام کرد ده بیته چپۆکیکی درێژ و شیرین و پر کاره سات. چ چپۆکیک له به سه ره تای ئینسانیک له واقع نیزیکتره؟ ئه ویش به سه ره تای ئینسانیک نیزیکه ی په نجا سالی له ساله کانی چه رخی بیسته م، ئه و چه رخی سه یر و سه مه ریه، ئه و چه رخی پر کێشه و شه پ و شووره، ئه و چه رخی پر له کاره سات و په لاماره، ئه و چه رخی پر له شۆپش و ئالوگۆرپه وه بیر بێ. به تایبه ته ئه گه ر ئه و ئینسانه کورد بێ. کوردیکی بێ به ش و چاره په ش بێ و تا پاده یه ک له خه باتی پرگاریخوازی نه ته وه نۆر لیکراوه که یدا به شداربووین. به لام به داخه وه بۆم نه کرا. به شی نۆری له به ر ته وه زه لیلی خۆم. با به مینێ بۆ هه لیکێ تر نه گه ر مام وازی لێ ناهینم.

خوینه ری خۆشه ویست! پیت وا نه بێ لێفه م له سه ره ته یوان هه لداوه ته وه و له بنی کووله که م داوه و هه رچی هه یه نووسیومه. نا هه ر وا کورته سه رگورشته که مت بۆ ده گێر مه وه.

شاعیری هیچ قازانجی بۆ من نه بووین نه قازانجی هه بووه که نه ناوه دوور و درێژهی «سهید محهمهد نه مینی شیخه لئیسلامی موکری» له کۆل کردوومه ته وه .

باوکم ناوی سهید هه سهنی شیخه لئیسلامی موکری بوو . له تۆرهی مه لا جامی چۆپی بوو که سیسه د سال له وه پیش هاتۆته سابلاخ و بنه مائیکی گه و ره ی له وه مه لبه نده پێک هیناوه . دایکم ناوی زینه ب و کچی شیخی بورهان بوو که نیستا بنه ماله یه کی گه و ره ی موکریانن .

به هاری سالی ۱۳۰۰ی هه تاوی (۱۹۲۱ی زایینی) به شهوی جیژنی به راتی له گوندی لاجین نزیکي سابلاخ له دایک بووم . میژوکم له مه مکی دایکم نه کردووه و فرچکم به شیري دایه ن گرتووه .

دایکم زۆری به چاوی داده دامه وه و ده یگوت: تۆ پێوه ده م پەش بووی . هه ر تۆم وه زگ کهوت له شی ساغم به خۆمه وه نه دی . نه خۆشیم پێوه نووسا ، کوێره وه ری و په ژاره پووی تن کردم . له سه ر مانگ و پۆزی خۆم بووم که ناچار بوین بره وین و بچینه لادئ . که به ربوویه وه ، نه من تلپاتی ته پم له مه مکیدا بوو ، نه باوکت سیپالێکی له مائیدا مابوو . له شکری شکاک وه ک ئێمه شی وه ک هه موو خه لکی سابلاخ ساف له ساف تالان کرد و گه سکی له وه ناو ماله دا که سیسه د سال بوو وه سه ریه ک نرابوو و به میرات بۆ باوکت به جێ مابوو .

منیش جار جار به پێکه نینه وه ده مگوت دایه گیان سووچی من چیه ؟ دایه نه که م ناوی یاسه مه ن و خه لکی نازه ریایان بوو . له له که م که ناوی عیزه ت بوو خه لکی تورکیا بوو ، نه و دووانه له به ر هه ژاری و نه داریی خۆیان په یوه ی کوردستان بیون و له گونده که ی ئێمه گیرسا بوونه وه و له سه روبه ندی له دایک بوونی مندا مندالێکیان ببوو . مندا له که ی نه وان له من به خته وه رتر بوو ، نه ژیا بوو و تووشی کوێره وه ری دنیا نه هاتبو و عه مری درێژی بۆ من به جێ هێشتبوو و پارووی دایک و بابیشی له پۆنی هاوێشتبوو .

نه و ژن و پیاوه هه ژاره و ئاواره به دل و گیان منیان به خێو ده کرد و زۆریان خۆش ده وێستم . منیش تۆگري نه وان ببووم وه ک دایک و بابی خۆم خۆشم ده وێستن .

له بهیڕمه زمانی نه وانم وه ک بلبیل ده زانی ، جا نازانم تورکیم ده زانی یا نازه ری ؟ په نگ بێ نازه ری بووین ، چونکه مندا ل زمانی دایکی باشتەر فێر ده بین .

مردنی عیزه ت و تۆرانی یاسه مه نم باش وه بیڕ دئ . ته م پهوداوه یه که م زه بری توند بوو که وه هه سستی ناسکی مندا لانه ی من کهوت و یه کێکه له بهیڕه وه رییه هه ره تاله کانی ژیانم .

له پاستيدا من دوو جار ههتيو بووم و دووجارم دايك و باب مردوون: جارێك به ساواي و جارێك به پيري.

بابم هه م دهوله مەند بوو، هه م به دل و ده سبالو، چاكي به خيو ده كردين، پينچ خوشك و دوو برا بووين، كاكم و خوشكێكم له من گه وره تر بوون. به مندالێ زۆر تيرۆته سه ل و كۆك و پۆشته بووم. به لام كۆيله و ديل بووم، كۆيله ی ناو قه فه زى زێ، كۆيله ی پێشووینی كۆن. پێشووینی بنه ماله كه مان ئیجازه ی نه ده دا من له گه ل هاوته مه نه كانم گالته وگه پ بكم. چونكه من كوپه دهوله مەند بووم و ئه وان كوپه هه ژار. من كوپى شېخه لىسلامى به ناوبانگ بووم، ئه وان كوپى لادىپيه كى بى ناوونیشان. من به روپشت ئه تلەس بووم و ئه وان كه په كرمانج. من كۆك و پۆشته بووم و ئه وان پووت و په جال.

ناخ...! گه وره كانم تى نه ده گه يشتن من چه نه په ریشان و كه له لام، ئه وان نه يانده زانى به و كرده وەى خۆيان چۆن هه ستى من بريندار ده كن، برينێك كه ده بێته گریمانه ی پووحي و تا مردن ساپۆژ نابێ.

ئىستاش كه وه بېرم دپته وه كزه م له جهرگى دى و خه ميكي گران دام ده گرئ، كه من له هه موو خۆشیی سه رده مى مندالێ بى به ش بووم. له پيش چاوى من منداله كانى گونده كه مان، ئه و په ش و پووتانه ی هاوشانى من نه بوون! به ئازادى و بى باكى گالته و گه مه يان ده كرد، له خاك و خۆل ده گه وزين، له سه ريانان هه لده به زين، له قور و چلپاودا غارغاريانان ده كرد، له سه ر ته پۆلك و كۆپه يىن ملانه يان ده گرت، له سه ر سه هوۆل خلیسكيان ده كرد، له سه ر لۆده كا بازبازينيان ده كرد، به گۆر يه كدا ده چوون، پێك هه لده پېژان، ئاشت ده بوونه وه، ئاورپوچكه يان ده كرده وه و خانووچكه يان دروست ده كرد. هيلانه چۆله كه يان ده رده هینا، ته بكه يان ده ناوه. هه لووكين، تۆپين، هه مزه ل، هه نگله شه له، دايه من مه مده به گورگى، هه لئوى به شه پان، قه ره قه رى و ده يان چۆره گالته ی ديكه يان ده كرد. به لام من به و تاوانه ی كه نه جيبزاده بووم ده بوو وه ك گه وره گه وران له ديوه خان له سه ر چۆك دابنیشم و مه قم له بهر نه يه ته ده ر! بۆ به دبەختی له مالێ ئیهمه اد نیرینه ی له من بچووكت نه بوو. ده بوو له بهر هه موويان يه ك پى هه ستم و تا ئيزنم نه دن له بهر ده سيان پاره ستم و دانه نیشم، له دواى هه مووان نان و چام بۆ دابنێن. چه ندەم پسى خۆش بوو نه كه وای مه خمه ر و تاقه و قوتنى و خه زه لم له به ردا با، نه پانتۆلێ ئالمانى زه ردم له پيدا با، نه كاله ی شه مامه به ندی ئاوریشم چنم له پيدا با و نه شه ده ی سه وزم له سه ر با و نه پشتینی به شمينه ی كه سكم له پشتدا با و وه ك منداله پووته لانه كان ئازاد بام.

نه لټن ماشاللا کړه که له و تمه نه شدا نازاديوخواز بووه و هه سټی به جياوازیی چینایه تی کردووه و پقی لټ بووه، نه خیر نه وه لالا نه نازاديوخواز بووم و نه تره ماش، وازم له گه مه و یاری بوو و پراوه .

ته نیا بیره وه ریځکی خوښم له زه مانې مندالیم هیه، نه ویش نه وه یه شه وانه ده چوومه وه ژورځی و سهرم وه سهر رانی دایه مروت ده کرد و نه ویش حیکایه تی بۆ ده کردم، تا خه ده بیردمه وه . دایه مروت پیریژنیکی دنیا دیده ی کونسا ل بوو. بۆ خوی نه یده زانی ته مه نی چهنده، به لام بیگومان زوری له سه د سال ه لېواردبوو. شش پشتی بنه مال ی نیتمه ی دیبوو، سهرسپی و هاو ده می دایکم بوو. پووح سووک، قسه خوښ و نوکته باز بوو، هه زاران نه قل و نه زیله ی خوښی ده زانی و بوی ده گپرامه وه . زور شتی به نرخ له و فیږیوم که له ژياندا که لکم لټ وه رگرتن . پووحی شاد بی .

نه لفوبیږم له خزمهت ماموستا سه عید ناکام خویند، که نه وده م میړمندال بوو . کاکم که ماموستای تاییه تی بۆ راگیرابوو، زور له خویندن ده ترسا و خه ریک بوو منیش بترسیڼی و به مه رده ی خوی به ری . به لام ماموستا ناکام نه ک هر سامی له خویندن شکاندم، به لکه تی گه یاندم خویندن خوښ و شیرینه . پیش نه وه ی نه لفوبیږم پټ بناستی بزنکو و مه پوک ی حوسین حوزنی نه وهنده بۆ خویندبوومه وه هه مووم له بهر بوو . کتیبی نه نجومه نی نه دیبانی نه مین فه یزیمان هه بوو . شیعره گالته کانی شیخ په زای فیتر ده کردم . له بیرمه قه سیده درېزه که ی عارف ساییم که وا ده س پیده کا: «ناواره یی خاکی وه تن و سه یر و سه فا خوم» له سه رپا بۆ خوارئ له بهر بوو، وهک تووتی ده مخوینده وه و له مانای نه ده گه یشتم .

که سام شکا بابم ناردمیه سابلاخ تا له مه دره سه ی ده ول ته تی بخوینم . له پېشدا زورم پټ خوښ بوو . له مه دره سه ی «سه عادهت» ناو نوسیم کرد . به لام که پوژی هه ول چوومه سه ر کلاس توقیم و وه ختابوو شیت بم . من مندالیک ی لادیی نازداربووم، له کوردی به ولاوه هیچ زمانم نه ده زانی له مه دره سه ش که س نه یده وېړا به کوردی قسه بکا .

من له ژياندا پوژی په ش و تالم زور دیون، به لام پوژی په شتر و تالترم له و پوژه نه دیوه که چوومه مه دره سه . ماموستاکم که خوی کورد بوو و دوايه ش تیگه یشتم فارسی باش نازانئ، به فارسی تی پاخوپم هیچی تن نه گه یشتم . هاو ده رسه کانم که هه موویان له من باوخو شتر بوون پیم پټ که نین، زور به خومدا شکامه وه . ماوه یه ک به شه و له بن لیفه دا له ترسی مه دره سه ده گریام و به یانی به قرخه مه رسی ده چوومه وه . مندال هه موو گالته یان

پسې ده کړدم و پټيان ده گوتم «کرمانچ». له مه هاباد به خه لکی لادې ده لټن کرمانچ و به وشه یه کی سووکی ده زانن. دوايه بویان گټر امله ده یانگوت به فارسی جنټومان پسې داوی و حالې نه بووی. چابوو سې چوار کورپه پوړم له و مده رسه ده یانخویند و له سه ریان ده کړدموه. دهنه منداله وردکه له وانه بوو شیتیم بکن. ئیستاش نازانم کوټرا فارسی فیر بووم و له گال وه زعه که پاهاتم.

مه درسه که مان خانوویکی گوره و کون و که لاره بوو. تاقه چاوه یه کی ئاوده ست هه بوو قهت و بهر نه ده که وت. مزگه و تمان لې نیزیک بوو، به لام نه فراهی مه درسه ده بهیشت وه دره که وین و نه مجبوری مزگه وت پټگای ده داین بچینه ئاوده سستی مزگه وت. بوشکه یه ک ئاوی چومی بۆگن له بن دیواریک داندرا بوو. ده فريکی ته نه که یان له سه ر دانابوو، نه و هه موو منداله به و دفره ئاویان ده خواره وه. هه میشه له سه ر چوونه ئاوده ست و ئاوخاردنه وه شه پ له نټو شاگرده کانداه پیدا ده بوو و «نازم» ی مه درسه، که پیاوړی زور زالم بوو بیانوی وه گیر ده که وت که دارکاریان بکا.

ژووری دهرس خویند نمان ته نگ و تاریک بوو. په نجریکي تیدا بوو که له باتی شو وشه کاغزی لې درابوو. بۆ نه وه ی پوونا کتر بس کاغه زه که یان به پون چور کړد بوو. کورسییه کانی چه پرک و شکاو بوون. میز و کورسی مامؤستاش له ئیمه باشت نه بوو. مامؤستا که مان پیره پیاوړی کوټره مووشه ی زور تووپه و توسن بوو. هه میشه سې چوار شوولې ئالووبالووی لووس و لیک و نه ستووری له سه ر میزه که داندرا بوو. هه رکس دهرسی نه زانیا یا ورته ی له بهر هاتبا دهر زور بې پرحمانه ورده گرا سه روگو ټلاکی. تا فیری فارسی بووم دوو سې جاری بیزار کړدم. به لام له دوا پیدا لټی نه دام. که مامؤستا چویا دهر شاگردیک که پټیان ده گوت «موبسیر» له جیگای نه و داده نیشت. نه رکي نه وه بوو هه رکس بزوزی بکا به مامؤستا بلې. هه موومان له موبسیر پتر دهرساین تا له مامؤستا. هوی نه وه بوو مامؤستا رقی له کهس نه بوو و له خورپا له کهسی نه ددها، به لام موبسیر نه وه ی نهیده زانی رقی له هه رکس بایه با هیچیشی نه کړدبا شکایه تی لې ده کړد و مامؤستاش بې لټپرسینه وه و پې راگه یشتن ده یکوتا.

به رنامه ی دهرسه کانیشمان تازه فیکری لې ده که موه زور گران بوو. نه و سالی وام پابوارد و له ئاخري سالی دا یه کی یک بووم له باشت رین شاگرده کانی کلاس و له ئیمتیحانی ئاخري سال دا زور باش دهرچووم.

هاوینې چوومه وه گوند. حه یف مامؤستا ناکام له وټ نه مابوو. به لام میرزایه کمان هه بوو

زور له ماموستاکه ی مەدرسه سەم خوینده وارتر بوو. له کڼ نه و بایم کتیبی دووهم ته و او کرد. بهرنامه ی نه وده می و ابوو ده بوو هه موو کتیبه که له بهر بکه ی و من هه مووم له بهر کردبوو.

سالی دووهم زور ئاسووده بووم. هه ره مه شق و حیساب و دیکته مابوو له وانیشدا باش بووم. بۆیه هه ره له هه وه له وه یه کیک بووم له شاگرده باشه کان و پیم وانییه له و سالییدا له سه ره ده رس له شوولیک زیاتریان لێدایم. وه زعی مەدرسه ش له پار باشتربوو، ژووره که مان له هی پار زور خوشتر و پووناکتر بوو، ماموستا کانیشمان باشتربوون. به لام یه کیان که کورد بوو و ده رسی فارسی پێ ده گوتین زور توند و به زاکوون بوو، هه موو پوو حمان لێی تۆقیوو. ماموستای حیسابمان نازهری بوو. فارسی نه وده خراپ ده گوت که ئیمه ی مندال گالته مان پێ ده کرد. به لام حیسابی باش فیڕ کردین. له بیرمه ئیواریک جه دوه لی زهری بۆ نووسینه وه و هه ریه که دانه یه کی داین و حالێ کردین چۆنی له بهر که یین. گوتی سه به یین ئیواره لیتان ده پرسمه وه و هه رکه س په وانی نه کردین غه له ت و شوولی لێ ده ده م. من نه و شه وه ی نه نووستم تا له به رم کرد. سه به یین لێی پرسینه وه، که س نه بوو به ته وای له به ری بێ و وێی نه که وێ. ته نانه ت من که زور چاکم له بهر کردبوو شولیکم ئافه ریمانه هه ره خوارد. خوش نه وه بوو ماموستای حیسابمان بۆ خۆی لێی نه ده داین و ماموستاکه ی ترمان نه و زه حمه ته ی له باتی نه و ده کیشا.

چار کلاسم له مەدرسه ی سه عاده ت و په هله وی خویند. هاوینانیش له گوند له کڼ بایم تۆمار و کتیبی ئینشام ده خویند و له بهر خه تی ئه میر نیزامی گه رووسی و میرزا حوسینی په شه م ده نووسیه وه. ئینشای فارسی باش فیڕ ببووم و خه تم یه کجار خوش بوو، زور له ئیستام خوشتر ده نووسی.

ده لێن ده عبای زیره ک به دندووکی پێوه ده بێ. بایم که خه ت و ئینشای منی دیت، گوتی پۆله بوویه میرزا و خویندنی مەدرسه سه به سه، بچۆ له مەدرسه ی دینی بخوینه و جیی مه لا جامی چۆپی بگره وه. زۆرم پێ ناخۆش بوو ده ست له خویندنی مەدرسه هه لېگرم، نازانم بۆ هیه پیم خۆش نه بوو بیه مه لا. رقم له بهر که که یان بوو. که وای درێژ و ته شک و پالیدی مه لایانه م پێ جوان نه بوو. به لام چار چپوو؟ حوكمی حاکمه و ده ردی موفاجا. ته سرفی زه نجانیان له بن هه نگل نام و هه ی دێ بۆ خانه قای شیخی بورهان تا ده س بکه م به رپایه له کردن و ئالی باباگوتن. جا پاش ماوه یه ک که وای ئاودامین له بهر بکه م و سیواک له لاسه ر بچه قینم و شالی گه رگه پی له سه ر بیه ستم و جیگای مه لا جامی چۆپی نگرمه وه و وه جایی بیه ماله که مان کوێر نه که مه وه.

چوار سال له خانه قا خویندم یا باش نه ویه بلیم نه م خویند. به لام توله کویله تی ساوایه تیم نه ستانده وه. له گه ل گه لی خالوزاکانم که وهک به رانی سولتان مه محمود به رهللا و ترخان بوون و له هیچ جیگایه که دهنگ نه دهران و کهس به رپه رچی نه دده دانه وه، که لیکم به دغه پی و بزوزی و دس بزوی کرد.

نه و شپخ، نه ویش نه و شپخی چل سال له وهی پیش نه گهر کهس دهستی وه به نه یه نن و به رپه رچی نه داته وه له سه روبه ندی بلووغدا چ ده مینن نه یکا؟

نه و چوار ساله خوشترین ساله کانی ژیانی منن. زور خوشمان پاده بوارد. دهسته یه کی ۸-۹ که سی هاوتمه نن بووین، هه موو خالوزا و پوورزا بووین. هه ر هه ژارمان بیگانه له گه ل بوو که له خومان هه لنه دده بوارد. نه ویش بو خوی زور قسه خوش و خوین شیرین بوو و باوکیشی پیاویتی زور ماقوول و له خانه قا زور خوشه ویست بوو.

شاعیریکی فارس ده لی:

مرد خردمند هنر پیشه را
عمر دو بایست در این روزگار
تا بیکى تجربه آموختن
با دگرى تجربه بستن بکار

بو پیاوی خاوهن هونه ر و زانا دوو جار ژیان پتویسته تا له یه کیاندا ته جره به وه سه ریه ک بنی و له وی تریاندا ته جره به که ی له کار بینن.

دهستی شکاو و پانی وردم، نه وی نیستای ده زانم نه گهر نه وده م ده مزانی کار له جیگایه کی دیکه بوو و منیش شتیکی تر بووم. به راستی خانه قا زانستگایه کی گوره بوو و ده متوانی زور شت فیر بم.

خانه قای نه و سه رده مانه زور ناوه دان بوو. خه لک ده هات و ده پویی و کهس هه قی به سه ر که سه وه نه بوو. فه رق و جیاوازی زور که م بوو. جار یکی دیکه شم کوتوه و دوپیاته ی ده که مه وه ده تگوت که شتی نووچه. له هه موو ترو و توره و په گه زیکی لی بوو، په نای بیکه سان و لیقه و ماوان و ناواران بوو. پیاوچاک، خو پاریز، دیندار، موسلمان، مه لا، سه ید، زانا، خوینده وار، چه ته، دز، پیاو کوژ، نه زان، شیت، بیکاره، په ککه وته، کویر، شهل ته نانه ت بین دینیش له بن میچیکدا کو بیونه وه و پیکه وه ده ژیان و هه موو یه ک

جیره نانیان وهرده گرت. نه فغانی، فارس، تورک، نازهری و تهنانهت هیندیشی لئ بوون. کوردی هممو ناوچه کانی کوردستانی لئ هه بوون. که به شیوهی جوربه جور قسه یان ده کرد و هی واهه بوون به زحمهت تیک ده گیشتن. پیاوی گه وره و زانا به ناویانگه کانی نه و سهرده مهی موکریان وهک ماموستا فهوزی، سهیفی قازی، پېشه و قازی موحه مه د، حاجی مهلاموحه مه دی شه ره فکهندی، عهلیخانی نه میری به تاییه تی ناغا خوینده وار و زاناکانی فهیزوللآبه گی هاتوچوی خانه قایان ده کرد و به مانگ و دوو مانگ له وینده ری ده مانه وه. مه لای گه وره گه وری لئ بوون و دهرسیان ده گوته وه. پر بوو له سوخته و موسته عیدی باش. که سیک ویستبای بخوینن و شت فیږ بئ جیگای خویندن و شت فیږ بوون بوو. به لام من له کیسم چوو و په فاقه تی خالوزاکانم و فیز و هه وای نه وه شیخی نه ییشت له و هه له که لکی پیویست وهرگرم. بیجگه له وه له ماوهی نه و چوار ساله دا دوو جار خراب نه خوش که وتم و له خویندن بووم. جاریک که وتوویم گرت و له مردن گه پامه وه. تهنانهت ده یانگوت ناومان بۆ گهرم کردوی و کفنمان بۆ بریوی. جاریکی تر کوانیکی گهرم له لامل هات و شهش مانگ له بهری که وتم و پاشان عه مه لیان کرد و ماوه یه کی دووردریژ بناوپیژر بووم. نه و کرانه به جاریک هیژ و برستی لئ بریم و ههرگیز وهک خۆم لئ نه هاته وه. من به مندالی قه له و پته و به هیژ و هه ره که ت بووم. که م مندالی هاوته مه نی خۆم به زوره وانی ده روستم ده هاتن. به لام که نه و کرانه م لئ هات ئیتر هیژ و توانام له که مایه سی دا.

نه وده می له سابلآخ ده موخیند هه ژارم ده ناسی، هاتوچوی دوکانی بابی هه ژارم ده کرد. مه لایه کی پیری زۆر قسه خوش بوو. که چوومه خانه قا یه کترمان گرتوه و بووینه دۆست. جاروبار خۆمان له گالته وگه پ ده دۆزیه وه و شیعرمان ده خوینده وه. هممو شوینه واره کانی سه عدی و حافظ و مه وله وی و که لیم و سایب و شاعیره به رزه کانی فارسیمان پیکه وه ده خوینده وه و هه ر تیگیرواتییه کی هه شمان با په هاگردنی هاسان بوو. خانه قا نه دبیی زۆر گه وری لئ بوون، لیتمان ده پرسینه وه. مه لا قادریکی پیری له رزی دهنگ نووساوی لئ بوو، هه ر به حال مابوو. نه گه ر بلیم نه و مه لایه ئاساری سه عدی له خودی سه عدی باشتی ده زانی پیم وایه موباله غم نه کردوه. که یفی به وه ده هات شیعریکی سه عدی لئ بیرسیه وه، جا به و دهنگه نوساو و له رزه سه عاتیک بۆت شی بکاته وه. خۆ شیخ موحه مه دی خالم چ نه دبیبک بوو من ناتوانم تاریفی بکه م. نه وده می شه په شقی ژیان وای لئ نه کردیووم ناوی خوشم له بیر بجیته وه. هه ر شیعریکم خویندباوه ده سته بجی ده هاته به رم. هه زاران شیعری فارسیم له بهر بوو. شیعری کوردیشمان هه رچی وه گیر که وتبا له گه ل هه ژار ده مان نووسیه وه و له بهرمان ده کرد.

له ئاخريدا من و ههژار به تهواوی له تاقمی کوربه شیخهکان جوئ بووینهوه و شه ووپوژ خهريکی شیعر خویندنهوه بووین. چهند چوپۆکی گهوره و چوپۆکی وهک ئهسکهندهرنامه و ئه میر ئه رسهلان و شیرۆیه و حوسینی کوردمان پهیداکردن و خویندمانهوه. شهوی سێشه ممو و جومعهی وا هه بوو هه موو فه قێیه کانی خانهقا دهکوتنه لایهک و من و ههژاریش له لایهک و شیعرێنمان دهکرد. بهوا بکه ن بۆرمان ده دان.

ئه و هه موو شیعر خویندنهوه و په فاههتی ههژار و هاتوچۆی مه جلیسی ئوده بای خانهقا زهوقی ئه ده بی له مندا به وجود هینا و ته نانهت شیعرێ فارسیشم دهگوت. به لام ته نیا له پووم هه لده هات بۆ هه ژاریان بخوینمه وه. ئه و خوداگرتوه ش له باتی ئه وهی بۆم چاک بکا و هانم بدا گالتهی پێ ده کردم. له بیرمه جاریکی شیعرێ شاعیریکی فارسم دزیبو و له ناو شیعرێ خۆم ئاخنیبوو، بۆم خویندنهوه. گوتی وه لالا ئه وانی خۆت زۆر خراپن، به لان هینه که ی ئینیویه مین زۆر باشه. زۆر به خۆمدا شکامه وه و دهستم له و کاره ناره وایه هه لگرت. خهريک بووم شتیکی به شتیکی بکه م که بام تێگه یشت ئه و ماوه عومرم به زایه چوو و له خانهقا نه مخویندوه، رای گوێزتم بۆ کولیجه. ئه ویش ملکی خالم بوو و مامۆستا فهوزی له وئ مه لایهتی دهکرد.

ده بی بلیم من دهسکردی فهوزیم. ئه و هه لئ وه شاندمه وه و تیکی هه لشیلامو سه ره له نوئ دروستی کردمه وه. ئه و ده رکێ زانی ن و فیروونی بۆ کردمه وه. ئه و پێگای ژیا نی پێ نیشان دام. بێگومان ئه گه ر نه چووبامه خزمهتی فهوزی و له کن ئه و مامۆستایم نه خویندبا پێبازی ژیا ن ئه و پێبازه نه ده بوو که گرتم و پێیدا پۆیشتم و ئیستاش به رم نه داوه.

ئه و تیی گه یاندم من پۆله ی کوردم و کوردیش نه ته وه یه کی بێ به ش و چاره په ش زۆر لیکراوه و ده بی پۆله کانی له پێناوی پزگاکر دنیدا فیداکاری بکه ن و له خۆ بووردویی نیشان بدن. ئه و فیتری کردم زهوقی ئه ده بیم چۆن تیف تیفه بدهم و مشتومالی بکه م. ئه و فیتری کردم چۆن بنووسم و چۆن شیعر بلیم. ئه و فیتری کردم ولاته که م خۆش بوئ و پێی هه لبلێم. ئه و حاللی کردم کوردی زمانیکی په وان و به ربلا و ده ول مه نده و ده کرئ نه ده بیکی گه وه و دنیا په سندی هه بی.

ئه و حاجی قادری کۆبی، نالی، کوردی، سالیم، مه ولهوی، حه ریق، مه حوی، ئه ده ب و وه فایی پێ ناساندم و شیعه ره کانی ئه وانی بۆ شی کردمه وه. ئه و فیتری پۆژنامه خویندنه وه و پۆمان خویندنه وه ی کردم. ئه و دیوانی شاعیره شوێشگێ په کانی فارسی بۆ پهیدا کردم و هانی دام بیاخوینمه وه و شتیان لئ فیتریم. به لام سویندی دام قهت به فارسی شیعر نه لیم

هه تا بۆم ده کړئ به کوردی بنووسم.

سال و نیویک له خزمهت نه و خویندم. به یانان له گه ل گزینگ ده که وت، ده چومه مالی ماموستا و ژور پوڅی وا هه بوو، تا بانگی نیوه پوڅی دها و ماموستا هه لده ستا بۆ نویژ دهرسم ده خویند و هیچمان ماندو نه ده بووین. که م و ابوو له سهر کتیب دهرسم پی بلن، دوپوگه وهری نایابی له ده ریای قوول و بی بنی زانستی خوی دهر دیتان و له کړشی منی هه ژاری چاو له ده سستی ده کړدن. به راستی ماموستا و شاگرد نه بووین پیر و مورید بووین. من تا راده ی پرستن نه م خوش ده ویست و نه ویش منی به کوپی خوی ده زانی. نه گه ر پوڅیک نه مدیبا نارووم ده کړد. جومعه و سیشه ممۆمان نه بوو. نه و له پیگه یاندمدا به په له بوو، منیش تامی تیگه یشتنم کړد بوو و قهت له خویندن و خویندنه وه و گوئ راگرتن له ماموستا وهرز نه ده بووم.

پاش نیوه پویانیش له باتی ماموستا دهرسم به کچ و کوپه گچکه کانی خالم ده گوت، نه ویش دوو قازانجی هه بوو. هه م زانیاری خۆم به ره وژوور ده چوو هه م زه حمه تی ماموستام که م ده کړده وه.

فه وزی به پروای من یه کیکه له گه وره پیاوانی میژوی کوردستان، که داخه که م شوینه واره کانی فه وتان و خوشی له بیر چۆته وه. نه و لاره کوردانه ی له سه رده می پاتشایه تی په رازخانی په هله ویدا که به ته قلیدی ئاتاتورک خه ریک بوو گه لی کورد له کوردستانی ئیراندا بتوینیتته وه و یه کیک له و سئ کوچکه ناوړه بوو که په یمانی سه عداآبادی پیک هتیا بوو، نازایانه کوردا یه تیان ده کړد، یا راسته وخو شاگردی فه وزی بوون یا شاگردی شاگرده کانی نه و. به تاییه تی پیشه وا قازی موحه مه دی شه هید شانازی به وه وه ده کړد که شاگردی فه وزی بووه.

مه لا نه حمه دی فه وزی یا مه لای سولیمانی کئ بوو؟ چکاره بوو؟ بۆ په پیوه ی مه لبه ندی ئیتمه ببوو؟ نازانم. من نه وده می نه وده ندم مه به ست نه بوو نه وانه بزاتم. له پووشم هه لته ده هات لئی بپرسم، بۆ خوشی هیچ باسی خوی بۆ نه کړدووم. نه ونده ده زانم ده یانگوت خه لکی شاری سولیمانیه و له کوردستانی عیراقه وه له گه ل شیخه لیسلامی گه ورده که له پیش بابمدا شیخه لیسلامی موکریان بووه و هر له بنه ماله ی مه لا جامی بووه، هاتوته موکریان. پاش مردنی شیخه لیسلام ژنه که ی نه وی ماره کړد بووه و کچیکی لئ هه بوو که به جوانه مرگی. مرد. ژنیکی دیکه شی هتیا و کچیکی تریشی له وی بوو. وا بزاتم ماوه و میژدی کړدووه. بۆ خوی له سالی ۱۳۲۲- ۱۹۴۳ دا له گوندی حاجی که ند

مرد و له خانه قای شیخی بورهان نژاروه . کتیب و نووسینه کانی وه گیر زاواکه ی که وتن که هیوادارم نه فو تاین . وهک بیستوومه پاش مردنی ۱۴۰ تمهن دراو و دوو ماینی میرات لئ به جیماوه .

فهوزی زانایه کی گه وره ، نه دببیککی که م وینه ، کوردیکی پاک و بئ پاک بوو . به لام شاعیریکی باش نه بوو . بیریکی تیژ و وردی هه بوو ، نه ممما ته بعه که ی نه وه نده په وان نه بوو . بتوانن بیخاته ناو چوارچتوه ی شیخیری عه روزییه وه . نه وه میش شیخیری سپی نه بیبووه باو . جاروبار شیخیری خوی بۆ ده خویندمه وه . به لام هیچ به دلم نه بوون . جاریکی قه سیده یه کی درژی فارسی بۆ خویندمه وه و نه شیکوت پیت چۆن بوو ؟ گوتم باش نه بوو . وا دیار بوو خوشی زۆری خوش نه ده ویست پیکه نی و گوته ی : هی خۆمه . به لام بۆ که س وهک تۆ بیر و بهوای خوی ده رنابری و بۆ هه رکه سم خویندۆته وه گوته یانیه زۆر باشه ؟ گوتم قوربان له سایه ی تۆوه من وام لئ هاتووه شیخیری باش و خراب لیک بکه مه وه . نه وجار قاقا پیکه نی و گوته دیاره نه که هه ر باش نین ، به لکه خراپیشن و کاغه زه که ی ورد ورد کرد .

درۆ نه بئ له خۆیم نه بیستووه ، به لام بیستوومه زۆر دۆستی عاریف سایب بووه . نه وه شم بیستووه چه ند جار مه حموود جه وده ت هاتۆته موکریان و له مائی نه ودا خوی شار دۆته وه و له گه ل خه لک ته ماسی سیاسی گرتووه ، ته نانه ت بیستوومه کۆمه له ی ژینه وه شیان دروست کردووه . به لام هه ر گوته یه و زۆر جیگای متمانه نییه . مامۆستا غه زه لیکی حافزی ته خمیس کردبوو که له ناو شیخه رکانیدا په سئندم کردبوو . نه وه ش به ندیک له و ته خمیسه یه که به بهوای من وه ستایانه یه .

گهی شوی ز امیران پادشه محسوب
گهی وزیر و بدرگاه پادشه محبوب
گهی شوی بسر دار ناگهان مصلوب
«بچشم عقل دراین رهگذار پر آشوب»
«جهان و کار جهان بی ثبات و بی محل است»

بئجگه له فهوزی من له کولیجه مامۆستایه کی دیکه شم هه بوو که زۆری لئ فیزیووم . سهید عه بدولای سهید مینه پیاویکی یه کجار دزیو و ناشیرین و زۆر نا قولا و ناله بار و زۆر شهپرۆ و ئالۆز بوو . نه خوینده وار بوو ، به لام زۆر زانا و تیگه یشتوو بوو . په نگه

بلین نه خوینده وار و زانا وهک کۆله و شاخداره و چۆن شتی وا ده بئ؟ به لئی ئه و پیاوه نه یخویندبوو، ته نانه ت حه رفیکیشی نه ده ناسی . به لām له ئه ده بی فارسی و کوردیدا ده ستیکی بالای هه بوو. هه رچی جار یکی گوئی لئ بووبا ده هاته به ری و قه تی له بیر نه ده چۆوه . به شی زۆری شانامه ی فیردهوسی، خه مسه ی نیزامی، مه سنه وی، غه زه لیاتی سه عدی و به تاییه تی سه رتاسه ری دیوانی حافزی له بهر بوو. خۆ باسی شیّعری شاعیره کانی کورد هه ر ناکه م. کام شیّعری هه ره گرانت لئ پرسیباهه وردترین مه عنای لئ ده داوه . له بیرمه جار یک کۆنه مه لایک ئه و شیّعره فارسیه ی لئ پرسیمه وه .

آنچه بر من میرود گر بر شتر رفتی ز غم
میزدندی کافران در جنت الماوا قدم

من ئیستاش و ئه و ده میش ئه و جۆره شیّعرا نه م پئ خۆش نه بوون و نین، نه مزانی و مه لا گالته ی پئ کردم. له خال عه و لām پرسیبه وه گوئی هه ی له منت نه که وئ، ئه وه ئیشاره به و ئایه ته یه کافر هه نگین ده چنه به هه شت که وشتر له کونی ده رزییه وه بچن. یانی ئه وه ی له شاعیره و ماوه ئه که ره له وشتر قه و ما یا وا باریک ده بوو له کونی ده رزییه وه ده چوو و کافیش به به هه شت وه رده بوون.

بوخۆشی شیّعری ده گوت و به خوینده واریک ده ینووسینه وه . شیّعره کانی وهک شیّعری شاعیره کانی پیشوومان پڕ بوون له ورده کاری شاعیرانه و وشه ی بێگانه . به لām له گۆرانی گوته نا به ندی وای ده گوته سه ره سه ره که وه ریان دینا . وشه ی ساکاری کوردی و قافییه ی جوان و مانای وردیان هه بوو. ئه و دوو شیّعره ی ئه وم له بیر ماون.

جهه فا و وه فا، راستی و درۆ
بوونه کرده وه ی ئه من و ئه تو
جه فا پیشه ی تو وه فا پیشه ی من
ئه من ره پ و راست ئه تو درۆزن

سهلت و په بهن بوو، له دیوه خانی خاتم ده ژیا. به ته وایي مه عنای که لیمه هونه رهنه ند
 بوو. گوئی نه ددا سر و بهرگ و ده موچای، زور بهرزه فربوو، چای له بهرات و خه لات
 و شاباش و دیاری نه بوو. دهنکی خوش بوو، بڅ خوی و بڅ دلۍ خوی گزانی ده گوت.
 بڅخوی وازی لڼ نه با، شاش له بهری پاراپاوه مته قی لڼ نه ده هات. چاک له گه ل من پڼک
 که وتبوو. شهوانه پڼکه وه له دیوه خان ده ماینه وه. من کتیم بڅ ده خوینده وه و نه و
 بهیتی بڅ ده گوتم. من له و بهیتانه وه فیری وشه ی په سنی کوردی بووم. نه گهر ماموستا
 فه وزی شاعیره بهرزه کانی کوردی پڼ ناساندم و نه ده بی فارسی فیرکردم، سه عید عه ولاش
 فولکلوری نه ده بی گزنی نه ته وه که می پڼ ناساندم و فیری وشه ی په سنی کوردی کردم.
 هاونشینیی سه عید عه ولا ته نسیریکی قوولی له ژیانی نه ده بی مندا هه بوو و نیستاش
 هه به تی. نه و پیاوه نه خوینده واره یه کیکه له ماموستا هه ره گه وره و به نرخه کانی من.

با نه وهش بلیم من له کولیجه بڅ یه که م جار ناشق بووم، عیشقیکی پر سوز و کول
 و نه فلاتوونی، عیشقیکی پاک و خاوین و ناسمانی، عیشقیکی ساکار و مندالانه و دور له
 هه وهس و هه و. به لام نه و عیشقه زوری ده وام نه کرد. نه و گروکفه زو دامرکا و خوله میشی
 فراموشی دایووشی. گراویه که م گالته ی به هه سنی پاکي من کرد. نه و له من به نه زمونتر
 بوو، نه و هه وه سباز بوو نه عاشق. به لام هه رچی بوو نه و گروکفه ش ته نسیری له سر
 قریحه ی شاعیرانه ی من بوو.

سالی ۱۳۱۷ که لاویکی ۱۷ ساله بووم. ماموستاکه م له کولیجه پویش و منیش ده ستم
 له خویندن هه لگرت و چوومه وه مالۍ و ده ستم کرد به کاروکاسبی. نیستا مالمان له گوندی
 شیلان ناوی بوو، بابم سامانه که ی جارانی نه مابوو. به لام هیمه ته که ی هه مابوو. برا و
 ناموزاکانی لڼ جوئ بیوونه وه و هه ر گوندیکي بڅ مابوو. چاک خه ریکی کاسبی بووم و زو
 فیری کاری کشتوکال کرام. به پوژ کارم ده کرد و به شه و موتالا. هه رچند کتیب و پوژنامه م
 کرپیا بابم ده سستی نه ده هیتام. زور شه وی و ابو تا بهری به بیان نه ده نو ستم و ته ماشام
 ده کرد. پروام پڼ بکن ژوانی له گه ل کیزانم له بهر خویندنه وه ی کتیب له بیر چوته وه و لیم
 توراوون و گله بییان لڼ کردووم. نه و پوژهی پیاومان له شار ده هاته وه و کتیب و پوژنامه ی
 بڅ دینام نیویکی پڼگای به پیره وه ده چووم.

چاپه مهنی نه و سرده می نیران پڼشکه وتوو نه بوو. چه ند گزوری وینه دار و جوان
 دهرده چوون، که له لایان سه فاره تی نالمانی نازییه وه یارمه تی دهران و به قازانجی
 نازیسمیان ده نووسی. کتیبی سیاسی نه وده می هه مو له باره ی هیتلر و مؤسولینیدا بوون.
 پوژنامه کانیش ته بلیغاتیان بڅ نالمان ده کرد و به به زن و بالای په هله وییان هه لده کوت.

تهنیا پۆژنامهیهک که ئه‌وده‌می شیرین بوو و تا ژیاش هه‌ر شیرینتر بوو و نه‌حله‌ت له‌و که‌سه‌ی مراندی ته‌وفیق بوو. ئه‌و پۆژنامه‌یه پۆژانی پینج‌شه‌ممو ده‌رده‌چوو و له‌هه‌موو ژماره‌که‌یدا ده‌ینوسی: «شه‌وی جومعه‌ دوو شتت له‌بیر نه‌چێ. دووه‌م پۆژنامه‌ی ته‌وفیق». من په‌به‌ن بووم، ده‌نا ئه‌وی تریشم له‌بیر ده‌چوو. به‌لام شه‌وی جومعه‌ ته‌وفیقم نه‌ده‌چۆوه. ئه‌و چیرۆکه‌کانه‌ی ته‌رجمه‌ی ده‌کران زیاتر پۆلیسی بوون. چیرۆکنووسی زۆر چاک هیشتا له‌ ئێران په‌یدا نه‌ببوو. به‌لام من بۆژۆم نه‌ده‌کرد و هه‌موو شتم ده‌خوینده‌وه. هاتوچۆی مه‌هابادیشم ده‌کرد و دۆست و ناشنای چاکم په‌یدا کردبوون. جارێ ئه‌وه ئه‌رکیک بوو بام پێی ئه‌سپاردبووم هه‌رچه‌ند جارێ چوبامه‌ شار ده‌بوو بچمه‌ مه‌حکه‌مه‌ی قازی موحه‌مه‌د و دیوه‌خانی میرزا په‌حمه‌تی شافیعی و سألوی بابمیان پێ بگه‌یه‌نم. ئه‌و دوو جینگایه‌ قه‌وغاترین دیوه‌خانی مه‌هاباد بوون و خه‌لکیان زۆر لێ ده‌بوو و ورده‌ و ده‌ چاو و گویم ده‌کراوه‌ و گه‌وره‌پیاوه‌کانی ولاتم ده‌ناسین و ئه‌وانیش له‌به‌ر خاتری بام حورمه‌تیان ده‌گرت. بێجگه‌ له‌و دوو جینگایه‌ که‌ ئه‌گه‌ر له‌به‌ر قسه‌ی بام نه‌با هینده‌ نه‌ده‌چووم، جینگایه‌کی تریش هه‌بوو که‌ ناکی ناری بێنم. ئه‌و جینگایه‌ مه‌کزی ئه‌و لاوانه‌ بوو که‌ هه‌وای نیشتمانه‌په‌روه‌ریان که‌وتبووه‌ سه‌ر. زه‌بیحی و په‌سولی میکاییلی قزلجی و نانه‌وازانده‌ و ئیلامی و سه‌یدی و زۆر که‌سه‌ی ترم له‌وێ ناسین. هه‌ژاریش هه‌رچه‌ند جاری هاتبا شاری به‌مالی ئێمه‌دا ده‌هات. ئه‌و په‌فیکانه‌ کۆری ئه‌ده‌بی بچوکی کوردیان پێک دێنا و به‌نه‌یتی شیعرێ کوردیان ده‌خوینده‌وه. ده‌یان نارده‌ کوردستانی عێراق و هه‌رچی کتیبی له‌وێ چاپکرا‌بان بۆیان ده‌هات و ده‌یاندان به‌منیش. قه‌ت نه‌م‌پرسی کێ بۆتان ده‌نیژی و کێ ده‌یان‌ه‌یتی؟ من کاله‌ک خۆر بووم نه‌ بیستان پێ. چه‌ند شاعیریش هه‌بوون شیعرێ خۆیان به‌نه‌یتی بلۆ ده‌کرده‌وه. به‌تایبه‌تی سه‌یفی قازی و... ناگریان ده‌کرده‌وه.

سالی ۱۳۲۰ (۱۹۴۱) من لاویکی پێگه‌یشتوو بووم. له‌ کاروباری کشتوکال و ناژه‌لداری کارامه‌ ببووم و له‌ ئه‌ده‌بیاتی فارسی و کوردیشدا شاره‌زایی ته‌واوم په‌یدا کردبوو. بۆخۆشم شیعرم داده‌نا. دیوانێکی گه‌وره‌م دروست کردبوو. بام ئه‌گه‌رچی بۆخۆی ئه‌هلی زه‌وق بوو و شیعرێ زۆر پێ خۆش بوو، زۆری پێ ناخۆش بوو من بېمه‌ شاعیر. له‌کن ئه‌و بېپای بېپای باسی شاعیری خۆم نه‌ده‌کرد. ده‌فته‌ری شیعره‌کانم وه‌ک بێچووه‌ پشیله‌ له‌ بام ده‌شارده‌وه.

پۆژیک خه‌ریکی شیعر نووسینه‌وه‌ بووم. کاریکم هاته‌ پێش وه‌ده‌رکه‌وتم و ده‌فته‌ره‌که‌م له‌گه‌رێ به‌جی هیشت. ترسی وه‌م نه‌بوو بام له‌ وه‌خته‌دا بێته‌ دیوه‌خان. زۆرم پێ نه‌چوو که‌ هاته‌مه‌ ده‌فته‌ره‌ سوور دیار نه‌بوو. پرسیارم کرد گوتیان بابت ده‌ستی دایه‌ و بردی،

له پښتین بهر ژیرم مرد . پټیم وا نه بوو به هاسانی نه جاتم ده بڼ . زانیم خراپم لڼ قه وماوه . شیعړه کانم پوخته نه بوون ، لاسای شاعیره کڼه کانم کردبڼوه . هه موو جوړه شیعریکم دانابوو . ته نانه له فرهاویش تندا لاسای شیخ پړزا و نیره ج میرزای فارسیشم کردبڼوه . بویه هه قم بوو بترسم . گالته نه بوو ، من هه شاعیر بووم و هه شاعرافم به گوناوه کردبوو ، با به خه یالیش بڼ . منیش وهک شیخ پړزا بوختانم به خوم کردبوو و بابم شستی وای پڼ قبول نه ده کړا ، به لām وا دیار بوو نه یخویند بوونه وه . چوومه وه ژوروی و گوتم نه گه کاره که گند بوو دایکم ده که مه تکاکار . پرسیم گوتم کوا بابم ؟ گوتیان به تو پړه یی چووه متبه خ . خوم وه پنا دا ، به بولّه بول هاته دهر و له بهر خو یه وه ده یگوت : خو پړی کارم بڼ فیر بووه . شاعیری شاعیری ! ده یو و له برسان بمری . خوم به متبه خدا کرد ، ته ماشام کرد ده فته ره سوور له سره کلی ته ندوور بوته قه قنه س .

نه و ده می زورم په روښ بوو . به لām پاشان گوتم ده سستی خوش بڼ . چونکه بڼ گومان نیستا مابان بوخوم ده مسووتاندن . پاسته هه موو مه وزوون بوون و قافیه یان هه بوو . به لām لاسا کردنه وهی ته و او بوون و هه سستی شاعیرانه ی خومیان که م تیدا بوو . پاشانیش زوری وام فیر داون .

بیجگه له کاروکاسبی پوژانه و موتالا و خویندنه وهی شه وانه له دڼ سره گرمی دیکه شم بوون ، سواری و ته قلّه و پمبازی و پاوه که و پاوه تاژی و پاوه تفهنگ .

بابم نه سپی زور په سمن و باشی هه بوون که زوری خوش ده ویستن و باشی ناگا لڼ بوون . من و کاکم هه میشه نه سپ و ماینی تاییه تی خومان هه بوون . هیچمان هه قمان نه بوو سواری نه سپی نه وی تر بین ، دیاره کاکم سره پشک بوو و نه سپی باشتری بڼ خوی هه لده بژارد . به لām له دوا ییدا هه میشه نه سپی من باشتد دهر ده چوون . چونکه له وی هی دی تر بسووم و که مترم ماندوو ده کردن و له وی به مشوورتر بسووم و چاکترم ناگا لڼ ده بوون و باشترم به خیر ده کردن . زور جاریش گړنه ی تی ده هالاندنم و نه سپه که ی لڼ ده ستانده وه و یه کی دیکه ی ده دامی . به لām بابم بوی تی هه لده هی نامه وه و نه سپ و ماینه کانی تری ده دا به من سواریان بم و ته علیمیان بدهم . سوار یکی باش بووم و لاغم چاک ده عاملاندن . به لām قهت پراو کړی چاک نه بووم . نه ته مال و دیار دیم باش ده دیکه وه ، نه شوینم چاک ده گتړا ، نه داوم به په له بڼ ده چقا ، نه تفهنگم باش ده نکاوت . دیاره به تا پړ که م و ابوو له هه ردی ببویرم . به لām نه مده که یانده نه و تفهنگ چپانه ی له هه و نه یانده بوارد .

پوژانسی جیژن و بوو که ییان و خه نه به ندان و کچ به میژردان داوهت و په شبه له کمان

دهگرت. هه موو جارئ پیاویکی ماقوول و پدین سپیمان ده نارد کن بایم و نیجازه مان لئ وهردهگرت. هه موو جارئ موخاله فته تی ده کرد. به لام هیندی له بهر ده پارینه وه ده هاته په دایه و بهو شهرته ی له نه دیوی دیوه خانی نیمه داوهت بگیرئ نیزنی ده داین. به پراستی خوش بوو، کچ و کوپ و ژن و پیای گونده که مان هه لده په پین. من ئو په سسم له په شبه له کی لادیدا زور پین جوان بوو که پیای مه گه ژن بوخوی بانگی کردبا، ده نا هه قی نه بوو بجیته دهستی دویان. پیای ده بوو هه میشه له پییشه وه را بجیته نیو گه پی داوهت، ده نا عیب بوو. به لام دۆ ده بوو له پاشه وه را بیته ناو داوهت و هه لباردن به خوی بوو. ئو په سسم ده گه پیتوه سه ر ئو زه مانه ی که ژن له کورده واریدا نازادی پتر بووه.

بۆ شه وداوهت نیجازه مان له کس وهر نه دهگرت. شهوی مانگه شهوی هاوین له حه وشه ی مه پری کچ و کوپی ناوه دانی تیکه ل ده بوون و داوه تیان دهگرت و هه میشه له دوی منیشیان ده نارد. زستانان له ناخه ل و هو لاند شه وداوه تمان دهگرتن. جار جاره سو فی شه ی تان و شو فار خه به ری ئو شه وداوه تانه یان به بایم پاده گه یاند. ئویش له پیشدا جینیوی به من و دوايه به چهند کوپه جیله ی دئ دها و که میکی هه په شه لئ ده کردین و ده پراوه. به لام به قسه ی شه ی تان و شو فار ده ستمان له شه وداوهت هه لئه دهگرت و جینیوی گه ورنایش به قه ولی کوپه جیله کان خه لات بوو.

زستانان به شه و جو رابین و کاله مستین و فله ی بیده نگ و کۆسه بازی و ته پکی بن به په یان له مزگه وت ده کرد و به پوژ جگین و ماتین و میشین و هیلکه شکین و شیروخه تیان ده کرد. من تا کتیم وه گیر که وتبایه له دیوه خانی خومان وه در نه ده که وتم و نه ده چوممه سهیری ئه وانه. به لام سه ره به هاران هه موو پوژئ ده چوممه توپین.

له مانگی خه رمانانی ۱۳۲۰-۱۹۴۱ پوژئکی سه ر خه رمانان. کریکاره کانمان خه ریکی مالووسک زینگاندنه وه و باله که و بوون و منیش له کنیان دانیشتبوم و ئه سه که م وه سه ر کوینر کردبوو. ئه وده می فرۆکه و ماشین زور که م بوون و خه لک پیی سهیر بوون. له پر دوو فرۆکه ی په شی زه لام په یدا بوون. نیمه تا ویستا فرۆکه ی ئه و نه ده زلمان به ناسمانه وه نه دیبو. هه موو ده ستیان له کار هه لگرت و ته ماشای فرۆکه کانیان ده کرد. دیمان فرۆکه کان نیزیک بوونه وه و نه وی بوون و کاغه زیان به ردانه وه. هه موویان پایان کرد بزائن چییه؟ ژنیک له پیش هه موواندا گه پراوه و کاغه زیکی دامی و گوتی ها به قوربانت ده بم بیخوینه وه بزانه چییه و چی تیدا نووسراوه؟

پروا بکه ن وه ختابوو له خو شیان بال بگرم. ئو کاغه زه به یاننامیک بوو که به زمانی

کوردی نووسرابو. چۆن ئەو خەونە، یا پاسستییه؟ له دەولەتییکی گەورە وەک یەکییتی سووییتی بە زمانی کوردی بە یاننامە بلۆ بکاتەو؟ بۆ من ھەروا، کەم نەبوو.

بۆ من کە شیت و شەیدای زمانی کوردی بووم ئەو پەرە کاغەزە بەس بوو کە لە خوشیان شاگەشکەم بکا. ئەو دەمی وا وردم لێک نەدابۆوە، بەلام لە واقیعدا لە باری سیاسییەو ئەو کارە دەولەتی شوروەری ئەوپەری ئازادیخوازی تیدا بوو و نیشانەیی ئەو بوو کە ئەو دەولەتە ئیعتراف بەبوونی گەلانی جۆربەجۆری ئێران دەکا.

ئەو بە یاننامە بۆنی شەپی لێ دەھات. دیاریبوو لەشکری سوور ھاتبوو دە ئێرانەو. ھەرچەند لە بە یاننامە کەدا دڵخۆشی خەلکیان دابۆوە و ھەرپەشە و شتی وای تیدا نەبوو، بەلام ئێمە زۆر لە پووسان دەترساین. پیرەکان نەقلی بەدەفەپی و بێ پەحمی و دەستوەشینی لەشکری تەزاریان لە شەپی یەکەمدا بۆ گێراپووینەو. لە سەرتاسەری پۆزگاری حکومەتی پەهلەویدا پۆزنامەکانی ئێران ھەر شتی خراپیان لە درژی شوورەوی نووسیویو. بەالشوێک لەو سەردەمەدا لە ئێران گەورەترین جێبوو. خۆ بەتایبەتی پاش ئەو شەپ لەنیوان ئالمانی نازی و یەکییتی سوویتیدا ھەلگیرسا، چاپەمەنی ئێران ھەموو نووسینەکانی بەسوودی ئالمان و بەزیانی شوورەوی بوو. ماوەیەک بوو شارەوانی مەھاباد پادیۆیەکی ھێنابوو و بەرنامەکانی «بێرلەنی» بە زمانی فارسی بلۆ دەکردەو، کە سەرتاپا جێبوو بە کۆمۆنیزم و بەالشوێزم بوو. بەلام ئەوانە ھیچی بۆ من لەو وەختەدا گرنگ نەبوون. گرنگ ئەو بوو کورد میلەتیکە دەولەتان دەیناسن و بە یاننامە بە زمانی ئەو بلۆ دەکەنەو.

نازانم چۆن خۆم گەیانده ئەسپەکەم و سواریبوم و پێم پێوھنا و لەسەر جەلەوان چوومەو مەل، بە یاننامە کەم بۆ بابم خۆیندەو. بەلام ئەو بە پێچەوانەی من پەنگی بزپکا، شلەژا و بەکاوەخۆ گوتی: پۆلە قەوما، وا دیارە پووس ھاتوونە دە ئێرانەو. شەپ و کێشە پەیدا دەبێ، ولات دەشیوێ. کۆپی خۆم تۆ نەتدیون و نایانناسی. زۆر خراپن، زۆر پیاو کوژ و بێ بەزەیی و دەست پەشن. من کوشتاری سابلأخم بە چاوی خۆم دیوھ و لە بیرمە چۆن خەلکی بێ دەره تان و لێقە و ماویان بە شیران شەق شەق دەکرد. دەبێ زوو خۆمان خپ کەینەو و خۆ بگەینە نینە قایمە. خودا بمان پەرێزێ. پۆژی پیاوانە، بۆ ئەو پۆژە بوو دەمگوت فیزی سواری و تەفەنگ ھاویشتن بن. بۆی مات بوو و دوو سێ جار لە بەر خۆیەو گوتی: «ھەرز و بز چیا یە مەزن». بابم ھەقی بوو نیگەرەن بێ چونکە ئەو لەشکری تەزاری دیبو. ئەو کوشتاری بێ پەرحمانەیی ژەنەرالە کۆنە پەرستەکانی پووسی لە کوردستاندا دیبو. ئەو وەک زۆریە ئێرانییەکان ئاگای لە ئالوگۆپی پاش شوپشی ئۆکتۆبەر لە یەکییتی سوویتیدا نەبوو. نەیدەزانی لەشکری سوور چۆن عاملاو؟

بؤ ئیواری چەند پیاوی ماقوولی مەهاباد پەیدا بوون. ئەوانیش دۆست و هاوتەمەنی بابم بوون. شەپی یەکەمیان وەبیر دەهات. زۆر لە بابم پتر نیگەران بوون. یەکیان گێڕایەو و گوتی تۆ کەس لە بنەمالەئێمە بە پۆژیک بە دەستی سالداتی پووس کوژاون. ئەو قسانە منیشی برێک نیگەران کردبوو. بەلام لە خۆشی بەیاننامەکە هەر شاییم لە دڵدا دەگەرا. خەریکی خزمەتی میوانەکان بووم. بەلام هەر دەمە نادەمیک بەیاننامەکەم دەردیتا و دەمخویندەو و سەرلەنوێ لە تەنگەئێمە گیرفانم دەناو. شەو کاکم و پیاوێکەکانمان چوون و ژن و مندالی ئەو میوانانە و خزمەکانیان لە شار هینادەر.

بەیانێ دوو فۆکە هاتن و چەند نارنجۆکی بچوکیان بەشار دادا، ئەرتەشی شاهەنشاهی، ئەو ئەرتەشە لە کوشتنی میللەتی ئێراندا لاسای داگیرکەرانی مەغول و نازی دەکردهو، تاوێکی بەرەرهکانی نەکرد و پێش ئەوێ لەشکری سوور بگاتە مەهاباد چەکی فێر دا و وەک تۆوی هەرزەن بلۆ بوو. هەژار لەو بارهوه هەر ئەودەم چەند جوانی گوت:

«بەبلاو بوونی دوو پەڕ ناگاهی»

«بوو بلۆ ئەرتەشی شەهەنشاهی»

تەنگەئێمە برێتیان دەدا بە نانێک. ئەویش ئەوێ ئازایان، دەنا ئەوێ ترسەتۆک بەرتیلی دەدا تەنگەئێمە لێ وەرگرن.

بەشی زۆری خەلکی مەهاباد پوویان لە گوندەئێمە کرد. بابم پێشوازیکی باشی لێ کردن و هەرچی هەمان بوو لە ئیختیاری نان. عەمباری گەنمی کردەو و ئاشەکانی گوندەئێمەمانی دا بە خەلک و هەرکەس هەرچەندی ئارد و یستبا دەیاندا.

هەموو پۆژی چاریان دەکێشا هەرکەس هەرچی پێویستە بێ لە پوودامان و شەرم کردن داوا بکا. خەلکی مەهاباد ئەو پیاوێتیە بابمیان لەبیر نەچوو و تا ما زۆریان ئیحترام گرت.

چار پێنج پۆژ کەس بە سەر کەسەو نەبوو. لە پێشدا لەشکری ئینگلیس گەیشته سابلاخ و دەستیکیان پە سەربازخانە خست و چەکی قورسیان برد. دواوە لەشکری سوور هات. بە پێچەوانەئێمە ئەوێ چاوەتۆپی دەکرا ئەوێ کەسیان تالان کرد، ئەو ئازایان بەکەس

که یاند. نه و نه ده باش له گڼل خه لک جوولانه وه که که س به له شکرې داگیرکهرې نه ده زانین. نه قلیکی خوښم وه بیرماته وه: له زه مانې په هله ویدا کابرایه کې دز و چته و پیاوړو و خراب په یدا بوو. به تاقې ته نن که له گایې له خه لک ده کرد. که ته پینچ تیریکې کونې پښ بوو و له و ناو ده ده گڼا و هه رچې وازی لږ یا ده یدکرد. پوښی نیران بڼی نه ده گیرا. به لآم زانیاې چو ته هه مالیک خاوه ن مالک هې ده گرت. کابرایه کې پیریا ن به و تاوانه گرتبوو که شه ویک «سوږه» یانې نه و چته پیاوړا په نانی له مالې خواردبوو، دوو سال بوو له ورمې گیرابوو. که هاته وه پټو هې چووم و گوتم مامه چو نت نه جات بوو؟ گوتې چووزانم، فریشتیکې سووړې چاوشین هات و ده رکی لږ کردمه وه و گوتې بڼو.

له شکرې تاران له موکریان نه ما. له پینځا عه شیرته کان تا راده یه ک نالوزییا ن کرد و یه کتریا ن کوشت. به لآم ورده ورده ولات نارام بڼو وه و هه زعیکې له بار بڼ جوولانه وه ی سیاسې پیک هات.

نیمه یانې نه و پوله لاهو ی له زه مانې په هله و یی وه یه کترمان گرتبوو و دستانه پیکه وه کارمان ده کرد. مه یدانمان بڼ ناو له بڼو و چالاکی خو مان په ره پینځا. ده ماننارده عیراق پوژنامه و گوواری کوریدیا ن بڼ ده هیئا نین و ده مان خویندنه وه. من شیعرې خو م و شیعرې شاعیره کانی ترم به خه ت بڼ لاهو کان ده نو سینه وه و بلاوم ده کردنه وه. دلشادی په سوولې له عیراقه وه هاتبو وه. نه و نیملا ی کوردی له هې نیمه باشتر بوو و خه تیشی خوښتر بوو و ژوریشی شیعرې بیکه س و پیره میړد و نه حمه د موختاری جاف و حمه دی له بهر بوون و به خه ت بلاوی ده کردنه وه. گوواری که لاریژ پوښیکې باشی یاری کرد و لاهو کانمان فیژی کوردی خویندنه وه بوون. هه لومړج بڼ پیکهاتنی حیزبیکې ناسیونالیستی کوردی له مه هاباد پیک هاتبوو.

پاش دامه زانندی حیزبې توده ی نیران چاپه مه نییه کانی نه و حیزبه ش نالوگو پیکې فیکرییا ن له ناو کو مله لې کورده واریدا پیک هیئا بوو. ته نانه ت چه ند که سی کورد و نه رمنی تیکو شان لکی نه و حیزبه له موکریان دابمه زریتن. به لآم خه لک پینشوازی لږ نه کردن. حیزبیکیش به ناوی حیزبې نازادی به به رنامه یه کی چه پیه یوه سه ری هه لدا و نه ژیا.

تا پوژنی ۲۵ ی که لاریژنی (۱۳۲۱)، ۱۶ ی ثابې ۱۹۴۲ کو مله لې «ژ. ک» دامه زرا. نه وانی نه و کو مله لېان دامه زرا ند دستانې پینشووی من بوون. من له و سه روبه ندیدا له ته وریز بووم و له پوژنی دامه زرا نی کو مله لې دا حوزووم نه بوو. که هاتمه وه به هوی زه بیجی که له میژ سال بوو دؤست بووین به کو مله لې ناسیند رام. له مالې یه کیک له دؤسته کانی خو م که پاشان

زانیم ئەندامی ژماره یه‌کی کۆمه‌له‌یه و به‌پاستی تی‌کوشه‌ری‌کی به‌جهرگ و ئازا و نه‌به‌ز و کۆلنه‌ده‌ر بوو، به‌قورئان و به‌ئالای کوردستان و به‌شه‌ره‌فی خۆم و به‌شمشیر سوپندیان دام که به‌زمان و به‌قه‌له‌م و به‌ئیشاره‌ خه‌یانه‌ت به‌نه‌ته‌وه‌ی کورد و ئەندامی کۆمه‌له‌ نه‌که‌م. ناسوی نه‌هێنی حیزبیم «هێمن» بوو و ژماره‌ی ئەندامه‌تیم ۵۵. من هه‌قم نه‌بوو هیچ له‌وان بپرسم. به‌لام ئەوان نه‌وه‌نده‌یان موتمان به‌ من بوو، پێم بلێن هه‌ژارێش ئەندامی کۆمه‌له‌یه و خۆت له‌کن ئەو مه‌شاره‌وه‌ نه‌وه‌ش به‌و پاده‌گه‌یه‌نین.

به‌و جۆره‌ من له‌ ژبانی کۆمه‌لایه‌تی و سیاسی و ئەده‌بیه‌دا پێم نایه‌ قۆناخێکی نوێ. ئەندامه‌تی کۆمه‌له‌ی «ژ.ک» گۆرانیکی سه‌یری به‌سه‌ر مندا هێنا. شه‌و و پۆژ له‌ بیرێ کۆمه‌له‌دا بووم که ئه‌ویش ئامانجی پزگارکردنی نه‌ته‌وه‌که‌م بوو. هه‌موو ئاوات و ئاره‌زووی تایبه‌تی خۆم وه‌لا نا. ئیتر نه‌ته‌نیا ده‌ستم له‌ شه‌وداوه‌ت و هه‌له‌په‌رین و پێبازگرتن و له‌سه‌ر سوانه‌ وه‌ستان هه‌لگرت، به‌لکو وه‌ک سو‌فی تۆبه‌کار تووشی هه‌ر کیژ و ژنیکی کورد ده‌هاتم سه‌رم داده‌خست و چاوم لێ نه‌ده‌کرد. چونکه ئه‌وه‌شم به‌خه‌یانه‌ت ده‌زانی. بۆ خاتری کۆمه‌له‌ من ده‌ستم له‌ یاریک هه‌لگرت که به‌گه‌وره‌ترین مه‌حرۆمییه‌تی ژبانه‌ی ده‌زانم و پابردنی زه‌مانیش له‌بیری نه‌بردومه‌وه‌ و ناسۆری له‌ دڵدا هه‌ر ماوه‌.

له‌و سالانه‌ی دواییدا دۆستیکم که باش له‌ شیعر به‌تایبه‌تی له‌ سه‌بکی شاعیری من ده‌گا، گو‌تی: تو بۆ گو‌تووته: ئاشقی چاوی که‌ژال و گه‌ردنی پێ خاڵ نیم؟ گوتم کاکه‌ من قه‌ت درۆم له‌گه‌ڵ ئی‌حساسی ده‌روونی خۆم نه‌کردوه‌. ئه‌گه‌ر تو ده‌ترانی من ئەو شیعره‌م له‌ چ هه‌لومه‌رجیکدا گو‌تووه‌، بپوات ده‌کرد هه‌ستی ده‌روونی خۆم ده‌رپه‌یوه‌ و به‌پاستی له‌و کاته‌دا من له‌ خه‌یالی چاوی که‌ژال و گه‌ردنی پێ خاڵدا نه‌بووم.

«کۆمه‌له‌» بێجگه‌ له‌وه‌ی کۆمه‌له‌یه‌کی سیاسی بوو کۆمه‌له‌یه‌کی کۆمه‌لایه‌تی و ئەخلاقیش بوو. زۆریه‌ی ئەندامانی کۆمه‌له‌ پڕوایان به‌و سوپنده‌ هه‌بوو که خواردبوویان و ده‌ستیان له‌ ئاکاری دژبۆ هه‌لگرتبوو. دزی، خراپه‌ و نیوان ناخۆشی له‌ کزی دابوو و ده‌توانم بلێم له‌ هیندیک جێگایان هه‌ر نه‌ما.

هیندی پێ نه‌چوو کۆمه‌له‌ سه‌رانسه‌ری کوردستانی ئێرانی ته‌نیه‌وه‌ و په‌لی هاویشته‌ بۆ پارچه‌کانی تری کوردستان، به‌تایبه‌تی له‌ کوردستانی عێراقدا لکی کۆمه‌له‌ زۆر په‌ره‌ی گرت و به‌هێزیوو.

ئەندامانی کۆمه‌له‌ له‌ هه‌موو چین و توێژه‌کانی کۆمه‌لی کورده‌واری پێک هاتبوون و جیاوازی بیروباوه‌ری سیاسی و فه‌لسفه‌ییان هه‌بوو. ئه‌گه‌ر چاویک به‌ئۆرگانی کۆمه‌له‌دا

بخښنن ته وړاستيپه تان بڼه دهرده که وځ، که من ليرده دا مه جالم نيپه بڼتان شی بکه مه وه . به لام هم مو له سهر شتيک پټک که وتي وون . نه ویش پزگاری کوردستان بوو . نه ندای کومه له خاوه نی هر بیروپروایه ک با و له هر چین و توپټیک بایه بڼه فرمانی لای سهر وو نه ک ناماده به لکه به راستی فیدایی بوو .

داهاتی کومه له ته نیا و ته نیا مانگانه ی نه ندانمان و فروشی چاپه مه نیپه کان و داهاتی تیئاتر و نومایشه کانی بوو . که چی زور به باشی به پټوه ده چوو . هو ی نه وه بوو هم مو که س به وپه پری دلخوشیپه وه مانگانه ی ددها و چاپه مه نی کومه له ی به چند هیندی نرخ ی دیاریکراو ده کړی . من خوم دیومه ژماره ی «نیشتمان» یان به ۲۰۰ نه ونده ی نرخه که ی کړیوه ، نیشتمان قهت دانه یه کی نه دده ماوه . کومه له له پشدا کتیبیکي بچوکی شیعی بللو کرده وه به ناوی دیاری کومه له ی «ژ.ک» که شیعره نیشتمانیپه کانی حاجی قادر و مه لای گوره ی کویه و هه ژار و شیخ نه حمده ی حیسامی تیدا چاپکرا بوون و ده سبه چی ته واو بوو . دوايه گوارای نیشتمانی وه ک تورگانی کومه له چاپ کرد .

یه که م شیعی من له ژماره ی دووی نیشتماندا به ناوی م . ش هیمن بللو کرایه وه و ئیتر بومو نه ندای ده سته ی نووسه رانی نه و گوارو و له هم مو ژماره کانیدا شیعر و وتارم بللو کرده وه .

زه بیچی سهر نووسه ری نیشتمان بوو و به راستی له چاپکردنی نه و گوارو دا زه حمه تی کیشا و وریایی نیشان دا . جگه له زه بیچی و چند که سی باوه پینکراوی تر که س ده سته ی نووسه رانی نیشتمانی نه دده ناسی و نه یده زانی نه و گوارو له کوئ چاپ ده کړئ . نه ندای کومه له وه ک نه ندای حیزيکی نه هینی و به دیسپلینی توند هر نه ونده ی دده زانی که پټویست بوو بیزانی .

له بیرمه نیشتمانم بڼه بابم ده خوینده وه . به تایپه تی شیعره کانی خوم و ده یگوت کوره نه و هیمنه کیپه ؟ له دلی خومدا پیده که نیم ، به لام نه ده کرا بلیم نه و که سیه که تو ده فقهری شیعره کانت لئ له ته ندووری به که مران هاویشته . کومه له گوارای ناواتیشی چاپ کرد و من له ویشدا نووسیم .

تیئاتری «دایکی نیشتمان» گه وره ترین ته بلیغاتی بڼه کومه له کرد . نه و تیئاتره که نوریش ساکار بوو و ده توانم بلیم له باری هونه ری و ته نانه ت فیکره وه ناته واویش بوو . سن چوار مانگ له مه هاباد و شاره کانی تری موکریان له سهر شاتو مایه وه . که م که س هه بوو نه چووین و هر که سیش چووبا ده گریا و هه سته کوردایه تی ده بزوت . له دیهاتی زور

دووره دهسته وه خه لک بؤ دیتنی نه و نومایشه ده هاتن. بیجگه له ته بلیغاتی سیاسی له باری ماددیشه وه داهاتیکی زوری هه بوو و کومه له ی دهوله مند کرد.

کومه له هه ر به و داهاتانه توانی چاپخانه یه کی دهستی بکړی و له مه هاباد دای بهم زړین.

تا زیاتر له کومه له دا کارم ده کرد پله ی زانیاریشم پتر ده چوو سه و له پیاوی زانا و نه دبیی وهک پېشه و قازی موحه مد و کاکه په حماني موته دی نیزیکتر ده بوومه وه و شتیان لئ فیر ده بووم. هیچ کام نه و پیاوه گه ورانه ی کورد که له پارچه کانی تری کورد ستانه وه ده هاتن له من شاروه نه بوون. هه مزه عه بدوللا، مسته فا خوښناوی شهید و میرحاج و قودسی شهید و زوری ترم له و تیکو شه رانه دیتن و ئالوگوپی فیکریم له گه ل کردن. چاپه مهنیه کانی ئیران پېشکه و تروانه تر بوون و شتی تازه یان تیدا بوو. به تابه تی چاپه مهنیه کانی حیزی توده ی ئیران له پوونکردنه وه ی بیروپای سیاسی مندا کاریان کرد. په و ابیتی فرهنگی ئیران و شووره وی لقی له مه هابادیش دامه زرا. منیش یه کیکی له وانه بووم که له ویدا کارم ده کرد. هه رچند به داخه وه نه و بنکه پېشنیاره کانی منی جیبه جئ نه کرد و هیچی به کوردی بلاو نه کرده وه، به لام زور شتی به نرخی به فارسی بلاو ده کرده وه و که لکم لئ وهرده گرتن. شیعر و نووسراوی کوردی به نازه ری و پووسی ته رجه مه ده کران و نه وه ش ده سکه و تیکی باش بوو بؤ ئیمه. یه کیکی له و شتانه ی ته رجه مه کران و منیش له ته رجه مه کردنیدا به شدار بووم ئاله کۆکی هه ژار بوو، که له لایان ئینسانتیکی واقعی و شاعیریکی باشی نازه ربایجانی شووره وی ماموستا جه عفر خه ندانه وه به نازه ری و به شیعر ته رجه مه کرا.

شه پی مآل ویرانکهری دووم به تیکشکسانی فاشیزم و نازیزم و شرت و گوم بوونی هیتلر و کوژانی مؤسؤلینی و گیران و له ناوچوونی شه پی هه لایستنه کان ته و اوپوو. هیوا و هو میدی گه لانی ژیرده ست و زور لیکراو گه شه ی پهیدا کرد. له شکری هاوپه یمانه کان له ئیران چوونه دهر. له حالیکدا که جوولانه وه ی پزگاریخوازی گه لانی ئیران پوژ به پوژ په ره ی ده گرت. گه لی کورد یه کیکی بوو له و گه لانه ی که هیوا ی به دواپوژی گه شه داری خزی دم به دم په ره گرتتر ده بوو.

دهسته یه که له پووناکییران و نه ندامانی کومه له ی «ژک» هاتنه سه نه و پړوپه که جیبه جئ کردنی به رنامه ی کومه له له هه لومه رچی ئیستای جیهان و کوردستاندا ئیمکانی که مه. بۆیه به رنامه یه کی کورت و نوییان که له گه ل هه لومه رچی نه و سه رده میدا ده گونجا

گه لاله کرد و له پوڅی ۳ی خه زه لوه ری (۱۳۲۴) ۱۹۴۵ یه کهم کونگره ی حیزبی دیموکراتی کوردستان له شاری مه اباد گیرا و نهو بهرنامه په سندکرا و پښکراوی حیزبی دیموکراتی کوردستان هر له سهر بڼاخه ی پښکراوی کومه له ی «ژ. ک» دامه زرا و ته نیا له کادری پابه ریدا نالوگوړیک پښکها و پښه واه قازی مه حه مه د که نه دنامیک سادهی کومه له بوو و ناوی نه هیئی «بینایی» بوو به پښه وای حیزب هه لبرژیدرا و سه روکی کومه له که پیاوړیکی زور تیکوشر و نازا و پاک بوو له کادری پابه ریدا نه ما . نه م نالوگوړه هیچ کاری نه کرده سهر نهو پیاوه و له پیره کانی خواره وه ی حیزبیدا دریژه ی به خه بات و کاری خوی هر دا و په نجیکی زوری کتشا .

له کوبونه وه کانی کونگره دا من بو یه کهم جار له ژياندا له بهرام بهر خه لکدا شیعرم خوینده وه . کاتیک به ریو به ری کوبونه وه گوئی: نیستاش «ناغای هیمن» شیعرتان بو ده خوینتیه وه و من بو شیعر خویندنه وه به شه رمه وه چومه سهر مینه بری مزگه وتی سووری مه اباد، هه مووکه س ته نانه ت پښه واه وای وپما و له خویان ده پرسى: چو ن هیمن شاعیر و نووسه ری نیشتمان (سه ید موحه مه د نه مینی شیخه لیسلامی) بوو و نیمه نه مان ده ناسی؟ بابیشم که نه وه ی بیسته وه له گفتی خوی په شیمان بووه و گوئی هیمن شاعیریکی باش نییه .

حیزبی دیموکراتی کوردستان کوړیکی به ناوی «هه یئه تی په نیسه ی میلی» هه لبرژاد که منیش یه کیک بووم له نه دنامه کانی . له هه لبرژاردنی ناوخوا حاجی بابیه شیخ که پیرترین نه دنام بوو، به سه روک و من که لاوترین نه دنام بووم به سکر تیر هه لبرژیدراین . چه ند مانگ له و کوړه دا کارم کرد . کاریکی گران بوو . هر من به ته نه ی به کاره کان راده گه یشتم و حاجی بابیه شیخی په حه متی هر نه وه نده ی له سه رو بوو نه وی من ده نیوسم نیمزای بکا . هه رچه ند له باره ی ده سته لات و ناوبانگ وه کاریکی گرینگ بوو، به لام له گه ل زه وقی من ړیک نه ده که وت . به تاییه تی به ړی چوون له گه ل حاجی بابیه شیخی خو به زورگر و که لله په ق کاریکی هاسان نه بوو .

لیره دا که باسی حاجی بابیه شیخ هاته کوړی ده مه وی شتیکی میژوویی پوون بکه مه وه . له نووسراوی چه ند پیاوی بڼ خه به ردا دیومه و له خه لکی ساکاریشم بیستوه تاوانی خه یانته وه بال حاجی بابیه شیخ ده دن . من حاجی بابیه شیخ خوش نه ده ویست . چونکه له گه ل نه وه شدا ده یانگوت له علومی دینیدا زور شاره زایه و پیازیاتی کون زور ده زانی، پیاوړیکی زور کونه په رست و که لله په ق و خو په رست و ناشاره زو بوو . به لام زور پاست و پاک و نازا و به بیرویاوه پ بوو . به هیچ باریک تاوانی خه یانته تی پوه ناووسئ . له کاتی وتووژ

لەگەڵ نوێنەرانی دەوڵەتی مەركەزیدا دوور نییه فریبی خواردبێ و بەهەڵە چووین. بەلام لە پێگای راست لای نەداوه.

بلاوه پێدانی گەمارۆی دەوری سەقز و سەردەشت و خۆپ خۆپە کە تاوانەکی دەخەنە سەر حاجی بابەشیخ پێوهندی بەمەسەلەیکێ قوول و نەهێنی سیاسییەو هەیه کە لیژەدا جێگای باس کردن نییه و با جارێ دەرڤۆنە لێ سەر دابنێین و زۆر لە دەستەلاتی حاجی بابەشیخ بەرەژووتر بوو. حاجی بابەشیخ ئەو نەو نەو دەستەلات نەبوو فەرماندەییەکی دەرووبەری ئەم شارانە بەقسە ی بکەن و بکشیتهوه. خۆ ئەو هیچ مەسئولیەتی لەشکری نەبوو، لەشکری کوردستانی وەک لەشکرێکی پەسەمی بەقسە ی فەرماندەکانی خۆی دەکرد نە بەقسە ی سەرەک وەزیریکی بێ دەستەلاتی غەیرە نیزامی. هیوادارم بەم کورتە نووسینە خوێنەرەکانم پوون کردبێتەوه.

من وازم لە سکرێتێری هەیهتی رهئیسە ی میلی هێنا و لە کومیسێونی تەبلیقاتی حیزیدا دەستم بەکارکرد. لە هەموو چاپەمەنیەکانی حیزیدا دەستم بەنووسین کرد. لە پۆژنامە ی کوردستان و گۆراری هەڵاڵەدا شیعر و وتارم بلأو دەکردنەوه و لە میتینگەکانی حیزیدا بەشدار دەبووم. لە دەستەبەکاندا کە بۆ دانانی کتێبی کوردی بۆ فێرگەکانی کوردستان کاریان دەکرد، ئەندام بووم. ئەندامە ئەسڵیەکانی ئەو لیژنە وەک لەبیرم ماوین، زەببچی و هەژار و برایمی نادری و دلشادی پەسولی و من بووین. پێشەوا بۆ خۆی و چەند مامۆستای شارەزاش یارمەتیان دەداین. هەرچەند هیچمان لەو کارەدا پەسپۆر نەبووین، بەلام چونکە زۆر بەدڵسۆزییهوه کارمان دەکرد پێم وایە کتێبەکان کە بەداخهوه چاپ نەکران خراپ نەبوون.

پۆژی بیست و شەشی سەرماوەز ئالای کوردستان لە مەهاباد هەڵکرا و پۆژی دووی پێنەدانی ۱۳۲۴ کۆماری کوردستان دامەزرا. من نامەوی لەو بارهوه بدویم چونکە زۆری باس کراوه و تەنیا دەلێم من لەو پۆژە پیرۆزانهدا بەشداربووم و شیعرم خوێندەوه.

لەو ماوهدا من و هەژار یەکمال بووین، شوو و پۆژ پێکەوه دەگەراین. ماوه یەکیشت قەزڵجیمان لەگەڵ بوو. کاتی بێکاری و سانهوه مان زۆر خۆش پادەبوارد. من کە پایە ی خوێندەواری و زانیاریم زۆر لەوان کەمتر بوو، لە هاوئیشینی ئەوان کە لکم وەرەگرت و شت فێر دەبووم. چونکە من و هەژار بۆ هەموو جێگایەکی پێکەوه بووین و لێک هەڵنەدەپراین، زۆر کەس نەیان دەزانی کامان هەژار و کامان هێمن و ئەگەر یەکمان بەتەنێ گەپابین دەیانگوت کوا ئەوی تر؟

پاش دووی پښه‌ندان و پښکھاتنی کوماری کوردستان کورده‌کانی پارچه‌کانی تری کوردستان پوویان له مه‌هاباد کرد و من و هه‌زار له‌گه‌ل هه‌موو پیاوه به‌ناوبانگه‌کان پپوهندی دۆستایه‌تیمان دامه‌زراند. مامۆستا قانعیشم ناسی و له نه‌زموونی نه‌ده‌بی نه‌ویش که‌لکم وه‌رگرت. زۆرم بیره‌وه‌ری خوش له هاونشینی مامۆستا قانعی هیه که به‌داخه‌وه لیڤه‌دا مه‌جالی گڼرانه‌وه‌یان نییه.

دایکم له‌میژ بوو ده‌یویست ژنم بۆ بیڤن و تا نه‌مردوه‌ه من به‌زاوایی بیڤن. به‌لام من ملم پانه‌ده‌کیشا و نه‌ده‌چوومه ژیر بار. خۆم به‌خوینده‌وار ده‌زانی و پیم وابوو هه‌ق نییه دایک و بایم ژنم بۆ بیڤن. بۆ خۆشم له هه‌لبژاردنی ده‌زگیراندا دپدۆنگ بووم و هه‌تا گه‌وره‌تر ده‌بووم نه‌و دپدۆنگیه‌ زیادی ده‌کرد. له‌و ئاخیرانه‌دا هاتبوومه سه‌ر نه‌و خه‌یاله که نه‌سه‌لن ژن نه‌هینم و به‌په‌به‌نی به‌منمه‌وه. هه‌چ کچیک ته‌بعی جوانی په‌رستی منی پازی نه‌ده‌کرد و په‌نگ بڼ نه‌گه‌ر دایکم نه‌بوو یا ئیستاش بوخچه‌ی نه‌کراوه بوو یا. به‌لام دایکم نه‌و سالی پیتی لڼ له که‌وشان کردم و گوتی: ئیلا بیللا، پیت خوش بڼ و پیت ناخوش بڼ ژنت بۆ دینم. له‌ولاشه‌وه هه‌زازی لڼ دنه‌ دابووم و شه‌و و پۆژ له‌بڼ هه‌نگلدا بوو. هه‌زار به‌ته‌مه‌ن چی وا له من گه‌وره‌تر نه‌بوو. به‌لام سارد و گه‌رمی پۆژگاری له من زۆر پتر چیشتبوو. دوو جاری ژن هیئابوو و نه‌زموونی له‌و باره‌وه زۆر بوو. توندی و سه‌ره‌پۆیی دایکم و نه‌رمه نه‌رمه و دنه‌دانی هه‌زار دلایان نه‌رم کردم.

دایکم برازایه‌کی خۆی که کچی پیاویکی به‌ده‌سته‌لات و ده‌وله‌مه‌ند بوو بۆ خواستم که نه‌ دیبووم و نه‌ ده‌مناسی. درۆ نه‌بڼ جاریکی دووربه‌دوور له‌به‌ر مانگا‌دۆشین دیبووم. نه‌ویش پوخسارم نه‌دیبو. به‌لام ده‌مزانی کورته‌ بالایه. نه‌وه‌ش سه‌یر بوو من نه‌و خۆویژه نه‌بووم که گوتوویه‌تی: «سه‌د نه‌حله‌ت له‌ حاله‌تم هه‌ر ئیی کورتم خوش ده‌وین» من له ژندا نه‌وی له هه‌موو شت پتر سه‌رنج پاده‌کیشی به‌ژن و بالای پښکوپیک و به‌رزه. نه‌وه‌شم به‌ دایکم گوت. گوتی: پۆله‌ نه‌و قسانه‌ چن؟ زڤریش بچوکه. دایکم ژنیک دنیادیده و به‌نه‌زموون و کارامه و زۆر به‌ده‌سته‌لات بوو. خزم و که‌سوکار و دۆست و ئاشناشمان زۆر بوون، له‌ناو نه‌و هه‌مووانه‌دا نه‌و برازایه‌ی هه‌لبژاردبوو. دیاره نه‌و به‌دوای کچی شوخ و شه‌نگ و جوان و چه‌له‌نگدا نه‌گه‌ر پابوو. نه‌و ده‌یویست بووکیکی ئاکاریاش و په‌فتارچاک و وریا و به‌مشوور و مالداریه‌ری هه‌بڼ.

شایی هیمن ده‌ست پښکرا، هه‌زار هه‌لبه‌زی، سه‌رچۆپی کیشا، ده‌ستی دۆی ناسک و نازداری گوشه‌ی، چاوی له‌ کیژۆلان داگرت و شه‌وانه‌ش به‌و قسه‌ قۆرانه‌ی خۆی کۆپی دیوه‌خانی وه‌پیکه‌نین ده‌خست. به‌لام هیمن نیگه‌ران بوو، نیگه‌رانی دواپۆزی خۆی و بییری

لەو دەکردەوێ چۆن لە گەڵ ژێنیک کە ھەڵبژاردەیی دایکیەتی و بۆ خۆی نەیدیوێ و نایناسن، دەتوانن ژیان بەریتە سەر. نەیدەزانن تۆقی لەعەنتی بۆ دینن یا فریشتەیی پەحمەت.

پۆژی ۲۵ی خەزەڵوێ ۱۳۲۵ بووکیان بۆ دابەزاندم. دیارە ئێ و پەری ناسک و نازدار و شوخ و شەنگ و جوان و چەلەنگە نەبوو کە خەیاڵی شاعیرانەیی من بەشوینیدا دەگەرا و ھێشتاش تووشی نەبوو. بەلام زۆر زوو توانی خۆی لە دلی مندا جێ بکاتوێ و وا لە خۆی بکا کە لە قوولایی دڵمەوێ خۆشم بوێ و ببێ بەیاری ھەمیشەیی و خەمپەوینی پۆژانی تال و تفتی ژیانم. بیست و سێ سالی پێکەوێ ژیاين و لە پەنا ئێدا ھەستم بەسانوێ دەکرد. قەتی ئێوئەندە دڵ نەشکاندم پۆژنیک تا ئیوارێ لێی زیزیم و دەنگی لێ بگویم. زۆر لە ژیاينی ژن و مێردایەتیم پازیم. ئیقرار دەکەم ژیاينی خۆشی ژن و مێردایەتیمان زیاتر ئێ و پێکی ھێنابوو. چونکە من دەزانم ھەساس و تووێ و تەنانت بیانووگر و جینگتۆکەم، بەلام ئێ و ھیدی و ئارام و ژیر بوو و بیانووی نەدەدا دەستم. تاقە کوپنیکمان بوو ناوی نا (سەلاح)، ئێو ماوێیەکی زۆرە لە دیداریان بێ بەشم و دەردی دووری دەچێم. یادیان بەخێر.

ھێشتا مانگیك بەسەر شەوی زاوایەتیمدا پانەبردبوو و بەقسەیی ئێو پۆ مانگی ھەنگوینم تەواو نەکردبوو، کە بەداخوێ ئێوێ نەم دەویست روویدا پوویدا و ئێوێ پێم خۆشبوو بمرم و نەیبینم دیتم. پێسەکەمان لێ بۆوێ خوری. ھێلانەکەمان لێ شیوا و کۆمارەکەمان پووخوا و دوژمن بەسەرماندا زال بۆو.

ماوێیەک بوو ھەست بەمەترسی دەکرا. جەبەیی سەقز و سەردەشت قایمەر دەکران. چەند دەرەبەگی بەناویانگ و خاين پايان کردبوو بۆ عێراق و یەک دوو مەلا و شیخی خوێرپەپیاو دەسبەسەر کرابوون. حکومەتی ئازەربایجان لەشکرێکی ساز و تەیاریی بۆ پشٹیوانی پێشمەرگە ناردبوو جەبەیی سەقز، چونکە وا بەراورد کرابوو کە تەنیا لەو جەبەپا ترسی پەلاماری دوژمن ھەبێ. لەپێشداش چەند جار لەو جەبەپا دوژمن پەلاماری ھێنابوو، بەلام زۆر خراپ شکابوو و زەبری دەستی پێشمەرگەیی کوردستانی چێشتبوو.

ئازەربایجان حکومەتیکی گەورەتر و بەھێزتر و زۆر تەیارتر و پێ چەکتر بوو لە کوردستان. خەتی دیفاعی ئازەربایجانیش زۆر قایمەر بوو. کەوابوو کەم کەس بەخەیاڵیدا دەھات لە پێگای ئازەربایجانەوێ پەلامار بۆ سەر جوولانەوێ پزگاریخواری گەلانی ئێران بەھێنێ.

ماوێیەک بوو بۆ ئێوێ کارەکانی حیزبی باشتر پابەپن پاش ئێوێ شەوانە پێشەوا کە زۆر شەو تا درەنگ لە دەفتری حیزیدا دەماوێ دەچۆو مائی خۆی، کادریکی حیزبی

له دهفته‌ری حیزیدا ده‌ماوه بۆ ئه‌وه‌ی راپۆرتی خواره‌وه - ئه‌گه‌ر پێویست بوو - به‌پیشه‌وا رابگه‌یه‌نی و ده‌ستوراتی پیشه‌وا بۆ خواره‌وه بنێرێ. ئه‌و شه‌وی نۆره‌ی منی تازه زاوا بوو. له دهفته‌ری حیزب دانیشتی‌بووم و خه‌ریکی نووسینی مه‌قاله‌یه‌ک به‌ووم بۆ «کورده‌ستان»، ئه‌فسه‌ریکی بچووک به‌لام دۆستیکی گه‌وره‌ی من و ئه‌ندامیکی نۆر به‌وه‌فای حیزب هاته‌ ئوور. نۆرم پێ ناخۆش بوو که ده‌ستی بۆ رادیۆکه‌ی سه‌رمیژه‌که‌ برد. چونکه نووسینه‌که‌ی لێ تێک ده‌دام. به‌لام چم نه‌گوت و قه‌له‌مه‌که‌م دانا. له‌په‌ر شتیکی وامان گوێ لێ بوو که وه‌ختابوو پێمان به‌عه‌رزوه‌ وشک بێ. رادیۆ تاران ته‌لگرافی پیرۆزیایی دوکتور جاوید وه‌زیری ناوخی نازه‌ریایجانی ده‌خوێنده‌وه‌ که به‌بۆنه‌ی گه‌رانه‌وه‌ی ئه‌رته‌شی شاهه‌نشاهی بۆ تارانی نارده‌بوو. دوايه‌ خه‌به‌ری پاکردنی «موته‌جاسیرین» ی راکه‌یاند. موته‌جاسیر و ماجه‌راجوو دوو ناو بوون که له‌و شه‌وه‌را به‌سه‌ر به‌پێوه‌به‌رانی جوولانه‌وه‌ی نازادیه‌خوازی کورده‌ستان و نازه‌ریایجاندان بران و ئیستاش ده‌زگای ته‌بلیغاتی رێژیم دووپاته‌یان ده‌کاته‌وه‌ و ده‌یان‌ه‌ی‌نێته‌وه‌ کاوێژ.

ده‌سه‌به‌جێ به‌تیلیفون ئه‌و خه‌به‌ره‌م به‌پیشه‌وا راکه‌یاند. گوته‌ی بۆ خۆت وه‌ره‌ ئێره‌ و به‌نه‌وانی تریش رابگه‌یه‌نه‌ یێنه‌ ئێره‌. به‌دوای ئه‌واندا نارد و بۆخۆم چووم بۆ مائی پیشه‌وا. سه‌دری قازی بۆ پیشه‌وا که نوێنه‌ری مه‌جلیس بوو له‌ تاران و به‌روا‌له‌ت نه‌ده‌بوو له‌و واقیعه‌ بترسێ، له‌ هه‌موو که‌س پتر شله‌ژابوو. ئه‌و ده‌سه‌به‌جێ گه‌راوه‌ بۆ تاران و له‌وێ گرتیان و هێنایانه‌وه‌ مه‌هاباد.

نازه‌ریایجانی وا ته‌یار په‌ر چه‌ک به‌له‌شکری ساز و په‌رداخ و قه‌رمانده‌ لیژانه‌کانیه‌وه‌ بۆ وا زوو ته‌سلیم بوو؟ پیشه‌وه‌ری کارامه‌ و شوێشگێڕ و گۆنه‌پیاو و ئازا و رابه‌ره‌کانی تری نازه‌ریایجان بۆ وا به‌په‌له‌ راپیان کرد؟ په‌رسیاریکه‌ که‌س به‌ته‌واوی جوابی نه‌داوه‌ته‌وه‌ و منیش جوابم بۆ نادرته‌وه‌ به‌لام دلنایام نه‌گه‌ر فیدایی ده‌ستی کردباوه‌ و ئه‌گه‌ر فیرقه‌ به‌ریه‌ره‌کانی بکردایه‌، له‌شکری شووشه‌پێوی تاران نه‌ ته‌نیا پێی له‌ ته‌ورێز نه‌ده‌نا و ئه‌و هه‌موو کوشتاری نه‌ده‌کرد، به‌لکه‌ تارانیش ده‌شتیوا و له‌وانه‌بوو له‌ سه‌رتاسه‌ری ئێراندا جوولانه‌وه‌ی نازادیه‌خوازی به‌سه‌ر گۆنه‌په‌رستیدا سه‌رکه‌وێ و ته‌نانه‌ت نفووزی ئیمپریالیزم له‌ پۆژه‌لاتی ناوه‌راستدا زووتر بانه‌برێ. به‌لام وه‌ک زانا‌یان گوتووایه‌ میژوو ئه‌وه‌یه‌ پوو ده‌دا نه‌ک ئه‌وه‌ که ئێمه‌ ده‌مانه‌وێ.

به‌لێ کوتوپ ته‌ورێز گیراوه‌ و کورده‌ستانیش له‌ هه‌موو لاره‌ گه‌مارۆ درا. پاش ئه‌وه‌ی سه‌دری قازی نازانم بۆچی به‌ره‌و تاران گه‌راوه‌ رابه‌رانی حیزبی دیموکراتی کورده‌ستان له‌ مائی پیشه‌وا گۆربونه‌وه‌ و ئه‌و شه‌وی پوه‌حیه‌ی هه‌موو که‌س ده‌توانم بلێم باش بوو.

شورای جهنگ به سه رۆکایه تی حاجی بابەشیخ پیک هات و سورهت جهلسه ی یه کهم نیمزا کرا و قهراری به ربهره کانی درا. به لām هیشتا مه ره که بی بریارنامه که وشک نه ببۆوه که خه بهر هات یه کتیک له ئەندامه کانی ئەو شورایه پای کردووه.

بۆ به یانی وه زع گۆرا و بریاری به ربهره کانی هه لۆه شـاوه و به پیشمه رگه دهستور درـا بـیـ دهستکردنه وه پاشه کشه بکا و پینگا بۆ ئهرتـهـش به تـالـ بکا و خه لک دهستیکی کهوته ئەولای و یه کتیک کهوته کهوته ئەملای.

پیشمه رگه له جبهه ی سه قز و سه رده شته وه به پیکوپیک پاشه کشه ی کرد. فیداییه کـان که فرمانده کانیاـن پایـان کردبو وهک مه پی بـیـشوان بلـاوبوون و عه شایر لـیـیان وه خۆکه و تن و هه موویان دابلۆسین و نه یانه پشت تاقه فیشه کتیک له گه ل خویان به رنه وه، به لām نه ویرانه پیشمه رگه. ته نیا له ناو مه نگوران پیشی دهسته یه کیان گرت که به فهرمانده یی زێپۆی دهگه رانه وه، زێپۆش که بۆ خۆی شره خۆریکی وهک ئەوان بوو، دهستی نه دا و به گزیاندا هاته وه. ته نانهت چهـند گونـدیشـی تـالـان کرد و گه یشته وه مه هاباد. ئەوانی فیداییه کانی نازەربایجانیاـن پـووت کرد که سیان نه کوشـت. ئەوی من وه بیرم بـیـ له و کاره ساته دا ته نیا پیشمه رگیکی کوردی عیراق شه هید کرا و هیندیکیشیان ناپیاوانه پووت کردن. فرمانده ی ئهرتـهـش بـیـ هیچ زهحمهت گه یشته گوندی حه مامیان و پیشه وا له وێ دیتی.

له و ماوه دا من هه میشه له گه ل پیشه وا بووم. دیاره له گه لـی نه چوومه حه مامیان، به لām له شاری به جیم نه هیشت. ده مدیت په شوکابوو. به لām نهک له ترسان، به لکه له داخان و له بهر ناهومییدی.

من له میژ بوو پیشه وام ده ناسی و له پۆژی تهنگانه دا دیبووم. به دهست و تفهنگی خۆی پیاویکی زۆر نازا بوو. پیش دامه زانندی کۆماری کوردستان چهـند جار عه شایر هاتنه سهـر مه هاباد و پیشه وا بۆخۆی له یه کهم سهنگه ردا بۆ دیفاع ئاماده بوو. ئەدی چۆن بوو ئەوجار تهـسـلیم بوو؟ بۆخۆم لێم بیست گوتی له سهـرمانه وه ناچن و ده مانکۆژن. به لām پیم خۆش نییه گه له کهم به جی بێلم و ده مه وێ له ناو ئەواندا بمرم.

پاسته کوردستان پاش گیرانه وه ی نازەربایجان و له دهستدانی ئەو هاوپه یمانه به هیزه له هه موو لایه که وه گه مارۆ درابوو، پاسته به شیکی عه شایر گوتیان له کلاو په راندبوو و چاوه نۆری خراپه یان لێ ده کرا، پاسته خه زینه ی کۆمار به تـالـ و حه تـالـ بوو و هه مووی درابوو به تـووتـن و هیشتا نه فرۆشرا بۆوه و له عه مباردا ما بۆوه، پاسته له هه موو یارمه تییه کی ده ره وه هیوا بپا و کرابوو، به لām من بهش به حـالـی خۆم له و بپوايه دام ئەگهـر دهـسته وه که ری

کراښا و نښه نه زموږنی شوېر شگړېمان هه ټا میژووی کژماری مه هاباد به و جوړه دوايي نه ده مات که مات.

پوځی ۲۶ ی سهرماوه زی ۱۳۲۵ - ۱۹۴۶ نه رته شی شپوشپړتوی شاهه نشامی ته واو ساله وختیک پاش هه لکرډنی نالای کوردستان شاری مه هابادی گرته وه.

هیندیک له به پړوه به ران و کادره کانی حیزب رایان کرد و خویان شاردوه وه و هیندیکش دانیشتن و چاوه نوږی کرتن بوون. من نه و پوځی له شار وه دهرکه وتم و چوومه خانه قای شیخی بورهان. له وئی شیخ موحه مده دی خالم حه شاری دام و له بن بالی خوی کرتم. له خانه قا بووم که خه به ری گیرانی پیشه وړا و پابه رانی حیزب و کژمارم بیست. پیام وه دووی هه ژار خست بیبینمه وه و پیکه وه ته گیریک بکه ین. نه ویش بو دی دهرچو بو و بوم نه دوزراوه.

نه خوځشی که وتوویی له خانه قا هه بوو، زور که س گرتبووی و چند که سیشی کوشتبوو. من جاریکی تر هر له و خانه قایه دا نه و نه خوځشییه م گرتبوو و زوری لئ ده ترسام. گوتوویانه هه رچی بترسئ ناخه لسن، هینده پئ نه چو کرتم و که وتم. به فریکی یه کجار زور و نه ستوور که وتبوو، هیچ دوکتوریک به و به فره نه ده که یشته خانه قا. دوو مانگی په به ق بو دی له سهر رهی پشتی که وتم. نه سپهک له سهری دام و قسه ی هاتهران پاته رانم ده کرد. هه موو به دهنم به نوینانه وه چو و توخی هاویشست. به لام نه و جاریش له ده ست ئیزرائیل پرگاریم مات.

که له نه خوځشی هه ستامه وه به فریش که م ببوو، پنگا کرابوونه وه. وایان به مه سله حه ت زانی بو نه وه ی که میک ژیه وه به مبه وه و گورد بگرمه وه به دزی بچمه وه مالی خومان که له شار نیزیک بو و دهرمان و خواردنی باشتی لئ وه ده ست ده که وت. چاک له بیرم نییه چند پوژان له مالیدا ته مالم هه لگرت و خوم مه لاس دا.

پوژیک له ژووری دانیشتبوم و کتیبم ده خوینده وه، له پر له ناویدا بوو به شین و گابوړ. ناردم بزنام چیه؟ قاسید به گریان و له خودان هاتوه و گوتی نه وانه ی له شاری هاتوونه وه ده لئ دهری شار گیراوه و نایه لئ که س بچپته ناو شار یا وه دهرکه وئی و ده نگویه و ده لئ پشش وړا شه هید کراوه. هینده ی پئ نه چو قسه که دړا و مه علوم بوو پیشه وړا و سهری قازی برای و سه یفی قازی ناموزای له چوارچرا له دار دراون.

نه و پروداوه دلته زینه و نه و کاره ساته جه رگبره هه موو کوردیکی به شهره فی خه مناک و تازیبار کرد. به تاییه تی دلی منی به ناسور نه نگاوت. ناسوریک که بوته تیراوی و ئیستاش

ههروه بن ده داته وه و هه لده داته وه و بېگومان ساړېژ نابې و له گه لم دېته بن گل.

من پېشه وام له دل وه خوڅ ده ويست. به راپه ريكي دل سوژ و ژيرم ده زاني، به كورديكي پاك و چاكم ده ناسي و به موسليحيكي يه كجار گه وړه و مه زم ده زاني. ده مزاني نه ته وه كي خوڅي چنه خوڅ ده وي و چهندي پې خوڅه خزمه تي بكا. چنه ده ناو اته وه بوو كورد بگاته پيزي نه ته وه به خته و ره كان. زورم هيو پې بوو گه له كه مان به په له به ريته پيش و لا ته كه مان زو ناو ده دان بگاته وه. له و ماوه كورته شدا ده زانين چهندي خزمه تي به كه لك كردن. به راس تي مه رگي پيشه وا نه ك هه ر بو نه ته وه ي كورد به لكه بو جوو لانه وي نازا ديخوازي و دژي ئيمپرياليستي سه رانسه ري ئيران زيانكي گه وړه بوو. ده ريا يه ك زانست و نه ده ب، ده ريا يه ك فيكر و بير، به ده س تي زورداريكي سه ره پو و نه زان وشك كرا و له ناو چوو.

سې پوژ پاش شه هيدبوني پيشه وا ياني پوژي سيژده به ده ر. قه لفرم بو كرد و له گه ل پياويكي هه ژار و هاواليكي زور به نرځي حيزي به ره و كوردستاني عيراق وه پې كه وتين. به دوو پوژ و دانتيك سنورمان په راند. له ويه ري جوگه وه بازم دا نه ويه ري جوگه به پوالةت هيچ فه رقيكم نه هاته پيش چاو. به لام له واقيعدا سنووري سياسي ولا تيكم په راند بوو و چوو بووه ولا تيكي ديكه. گه يشتمه شاري قه لادزه، وه نيو بازارپ كه وتم و نه كه وتم به به رگ و لبياس پوليس ناسيمي و زاني له و ديورا هاتووم. پيليان گرتم و خهريك بوون تيكمه وه پيچن. به لام مه لايه ك و حاجييه ك بې نه وه ي بمناسن باليان به سه ردا كي شام و نه جاتيان دام. نه قله كه راست له من پووي دابو له ترسي ئاگر په نام بو مار برديوو. مه لا پي خوڅ بوو بمناسي. منيش له گه ل نه وه شدا پيم خوڅ نه بوو كه س بمناسي و ناوي خوڅ به كه س بلېم خوڅ پې ناساند. دياربوو ماموستا مني له دووره ده ناسي. نه و شه وه ي زوري حورمه ت گرتم و له حو جره ي فه قتيان نوو ستم و به ياني بوخوي وه پيشم كه وت و بردمي بو گوندي گردبوداغ. من به هيو بووم سو راخي هه ژار و زه بيحي و قزلجي و دلشاد بكم و قسه ي خو مان بې له دلي خو مدا وام دانا بوو يه ك بگري نه وه و سه رله نوڅ ده ست به كار بي نه وه. دياره نه و قسه م به ماموستا عه رز نه ك رديوو، به لام پيم گوت ده ده مه وي ناواله كانم ببينه وه. ماموستا گوتي جاري پوويار زون و بوار نين و بيجه له وه نه و كوردانه ي ئيره كه هاتبوونه ئيران هاتوونه وه و دانگه ريزه ده كه نه وه بو لاي شاران و پوليس ناماده يي هه يه. جاري ماوه يه ك لي ره به تا ولا ت كه مي ك ئارام ده بي ته وه. هاوپتيه كه م نارد ه وه و بو خوڅ ده ستم كرد به خوڅيندن و سه رله نوڅ بوومه وه فه قن؛ زور چاكم ده خوڅيند. هه م خوڅ ده خافلاند و وه په زي خوڅ ده شكاند و هه م ده مويست نه وي له سوويم دواړاندوه

له کایه یی تن هه لېږتمه وه. هېښتا لاو بووم و نه گهر خویندبام دهمتوانی شتیځ بگه م. به لآم خویندنه که م ژوری نه خایاند. بیستم وه زعی ئیران نارام بوته وه و دهستیان له خه لک گرتن هه لگرتووه و لیکم داوه پاش نه وه ی لیږهش هر قاچاغم و ناویرم بگه پیم بڼه سهریک له ولاتی خومان نه دهمه وه؟ نه گهر زانیم ده حاویمه وه نه وه هر له ویی خوم حه شار دده م. به تاقی ته نن پووم له کویستانه خۆشه کانی کوردستان کرد به نیو چادر و هوبه و گول و گولزاراندا گه رام. شه نکه بیږی کیل گهر دنم دین. له و گه شت و گه پانه دا بووم که پارچه شیعی به هاری کوردستانم گوت، که بوخوم نیستاش ژورم خوښه ویی و به شاکاری ده زانم. ژاندارم و پولیس له هیچ کوئی تووش نه بووم و بڼه سده مه گه یشتمه وه گونده که ی خومان.

پاوه ستام تا شه و به سهر دهستاندا هات و به تاریکی چوومه مالئ. به کسر چوومه پشت دهرکی ژوری بابم. بڼه یه که م جار له زیاندا خوم گرت. چونکه بابم خو له خه لک گرتن و گوئی له قسه ی خه لک هه لڅستنی ژور پڼ ناخوش بوو. ته نانه ت ژنی مالی نیمه له ترسی بابم قه ت نه یان ده ویرا شه موله بگرته وه که نه ودم له لادیدا ژور باو بوو. له درزی دهرکه وه دیم بابم به حه واره پاوه ستاوه و له گه ل نه و پیاوه ی که له گه لم هاتبوو بڼه کوردستانی عیراق قسه ده کا و پیتی ده لئ پوله پیم بلئ له کوئییه بوخوم پیاو ده نیترم. نه ویش ده لئ دوو پوژی دی بوخوم ده چم و ده یېتمه وه. قه ولم پیداهه جیگا و شوینی نه و به کس نه لیم. بابم که میک به تووړه بییه وه گوتی چوڼ به منیش نالئی. گوتی نه خیر به توش نالیم؛ به دایکیشی نالیم، قه ولم پیداهه و قه ولی خوم ده به مه سهر. ماندوویی پڼگا و کویره وه ری غه ربیی و لئ قه و ماویم له بیر چووه و له دلئ خومدا گوتم چوڼ زه حمه تکیشانی کورد کوپی وایان لئ په پیدا بووه؟

به لئ ژور قاره مانی وا له خه باتی پزگاریخوازی گه له که ماندا هن که که به شه ره قه وه ژیاون و به شه ره قه وه دهرمن و میژووش له بیریان ده کا. نه و پیاوه، پیاوکی هه ژار و زه حمه تکیش و نه خویندنه وار بوو. له سه ره تای گزومه له وه به بېروایه کی قایم و ته واره وه هاتبووه ناو گزوی خه بات و بڼه نه وه ی خوی پانئ خزمه تی ژور گه وړه ی کوردبوون و که سیش باشی ناناسن و منیش لیږده دا ناویرم ناوی به رم. چونکه نازانم ماوه یا نه ماوه و ده زانم نه گهر مابڼ تووشی دهردی سهر ده بڼ.

چیدی خوم پڼ پانه گیرا و چوومه ژووری. دایکم و بابم و کابرا واقیان وړما. دایکم نامبازم بوو و تیوپوپی ماچ کردم. به لآم بابم نه و بابیه که قه ت پووی نه دامی و له بهر

هیچ کاره ساتیک نه ده چوما و بهمه تانه و خورپاگری له ولاتدا ناوبانگی هه بوو و هه تا ما یه کمان جگهره مان له کن نه کیشا و بی نیجازه دانه نیشتن. خوی پی پانه گیرا و به لوزه وه و فرمیتسکی له چاو هاته خوار و هه تا ماوه یه ک هیچ قسه ی بۆ نه کرا. دوايه بۆ یه کم جار و ناخر جار له ژياندا به خیرماتنی کردم و گوتی چاک بوو هاتیه وه. نه وه له دوام ده ناردی عه فوی عمومی بۆ عه شیره تان ده رچوو. راسته نيمه عه شیره ت نین. به لام خه لکی گوندین و ده توانین له وه ده رفه ته که لک وه رگرین. مالی دنیا م زوره و نیستا هه موو شت به به رتیل ده کړی. جارئ ماوه یه ک له مالی دانیشسه و هاتوچوی شار و باران مه که تا بزاین دنیا چی لی دی.

له مالی دانیشتم و چ باس نه بوو ورده ورده خه لکیان به ردا. منیش ده ستم کرده وه به جیوت و گا و ناژه لداریه که ی خوم و هاتمه وه سه ر حوالله مه ره سی. حیزی توده ی ئیران به ناشرایی خه باتی ده کرد و پۆز به پۆز کومه لانی خه لکی ئیرانی زیاتر لی کو ده بوونه وه. له پۆز نامه کانی خویدا ئیمپریالیزم و کۆنه په رستی به توندی ده کوتا و تینوری زانستی بلو ده کرده وه.

حیزی دیموکراتی کوردستانیش که م که م بووراه و کادره لاهه کانی ده ستیان کرده وه به خه بات. پیاو هه ق بلئ حیزی توده له وه سه رده مه دا له بووراندنه وه ی حیزیدا پۆلیکی باشی یاری کرد. ته نانه ت له پاراستنی ناوی حیزیدا. چونکه هیندیک له لاهه ناژادیخواز و که م نه زمونه کان خه ریک بوون ناوی حیزب بگوپ و بیکه نه کومه له ی کومونیسستی کوردستان و وه ک بیستومه به رپوه به رانی حیزی توده مانع بوون.

ژماره یه ک نیشتمان بلو بۆه گه یشته ده ستم و هومیدم په یدا کرد که خه باته که مان په ره بگریته وه. هه رچه د راپورتیان لی دام که له نووسینی نه م گواره دا ده ستم هه یه و بریکیان نه مبه ر نه و به ر پیکردم و به خوای ده ستیگیشیان به یال و بژیدا هینام و پوول چایه کیان لی نه ستاندم. به لام نه وه چوو و رابرد نه مزانی له گوتی چاپ کرا و هه ر به شپوه نووسین نووسه ره کانم ناسین. ژماره یه کیش رڼگا ده رچوو و پیم گه یشت. یه کیک له نووسه ره کانم دیت و به لیتنی هاوکاریم پیداء، به لام به داخوه نه ویش تیداچوو.

له پۆزی ۱۵ ی رپبه ندانی ۱۳۲۷ ناسری هه خراایی له دانیشگاهی تاران شای وه به ر ده مانچان دا توژکالیکي دم و لیتو و پشت پووشاند. نه و تاوانه یان هاویشته سه ر حیزی توده و نیجازه ی په سمی کارکردنی نه و حیزیه یان هه لوه شساند وه و رابه ره کانیان گرتن و ده رکی پۆز نامه کانیان داخستن و له سه رتاسه ری ئیراندا حکومه تی نیزامی دامه زدا.

نوهش زه بریک بوو که به نه خشه ی ئیمپریالیزم و به دهستی کونه په رستی وه جوولانه وه ی
پزگار یخواری ئیران که وت.

به لām زوری پښ نه چوو پوژنامه کانی حیزبی توده به نه پښی ده رجوونه وه و رابه رانی حیزب
توانیان له زیندان پاکه ن.

سیر نه وه بوو پاش پووخانی کوماری مه هاباد من یه که م جار دوو پوژ پښ واقعیه ی
دانیسگا و پرابووم به ناشکرایي بچه مه هاباد و به پوژي پووناک بگه پښ که نه و پووداوه له
تاران قهوما و له مه هابادیش ده ستیان کرده وه به خه لک گرتن. ناچار منیش خوم شاردنه وه.
له و خوشاردنه ودا شیعریکي زور باشم له ژیر عینوانی «ژوانی ناغا» دا گوت که به داخه وه
خوم نه ماموه و تکا له و که سانه ده که م که هه یانه بیپاریزن و نه گهر کرا بوم بنیرن. سالی
۱۳۲۷ سالیکی یه کجار تووش و شووم بوو. من به عومری خوم زستانی وا سه ختم له
ولاتی خومان نه دیووو. پازده پوژي پایز مابوو به فریکي نه ستور و وشک باری. یه ک نوا
له هه موو جیگایه که له میتريک پتر بوو. وشکه به ند و سه رما و سایيقيه ی به دوا دا هات و
یه کسه ر بوو به پوو، به فری دیکه شی به سه ردا بارین، پښ و بان گیران، قات و قری په یدا
بوو، ناو وشک بوون و خه لک ناچار بوو به فر بتوینیته وه و بیخواته وه. نه وت و ناوردو
وه گیر نه ده که وت. ناژهل و مالآت قرانی کرد. په پسته پزین و نه وه نده گنخان و گرانییه کی
زور به سامی به دوا دا هات.

من بوخوم له نه زمونی پیاویکی دنیا یدیده و کونسال که لکم وهرگرت و توانیم به شیکی
زور له ده غلودانی خومان له پزین و زایه بوون پزگار بکه م.

به هار درهنگ بوو، هه وا گهرم ببوو. به لām به فر ئاره قیشی نه ده کرد. پوژیک چوومه
مزگه وت ته ماشام کرد پیره پیاویک به ته نن له ته نیشت سوبه سارد و سپه که هه لکورماوه.
هه ر منی دیت گوتی: مندالی نه و زمانه ئیمه یان پښ خه رفاوه. گوتم مامه گیان چ قهوماوه؟
گوتی: به سه ری تو نه وه چهن پوژه به و هه تیوه گیزانه ی خوم ده لیم بچن به فری سه ر
په پسته که مان کون بکه ن گویشم ناده نن. گوتم جا بو کون کونی بکه ن؟ گوتی بو
تو ش نازانی؟ گوتم نه وه لالا. گوتی بیلامانی که سال درهنگ بوو هه رد گهرم دادی و هه لمی
ده کا. به فریش نایه لئ هه لمه که بیته دهر و له ناو خویدا ده که پښته وه و ده غله که ده سووتی.
نه گهر کون بکری هه لمه که ی دیته دهر و ناسووتی. قسه ی مامه پیره م به دلپه وه نووسا،
چهن پوژان پیاوم هه لگرتن و چوومه زک به فر کون کردن.

هه وا خوش بوو، به لām کاره که زور گران بوو. به فره که نه وه نده په ق بوو به لوسه کون

نه ده کرا. به لām پاشان تیگه یشتم په ندی پتیشینیان چهند راسته که گوتوویانه (دهستی ماندوو له سهر زگی تیره). به شی زوری دهغلی نیمه نهو سالی نه پزی و نان و توی خومان بوو.

نهو سالی له هیچ کوڅ دهغل نه بوو. نهو جووت به ندانه ی زوی ناویرمه مان به دهسته وه بوو، هرزن و گه نمه شامیان چاند و نیوه نانیان په یدا کرد. منیش هرزن و گه نمه شامی زورم چاند و بهرهمیکی باشیان دا. به لām له گونده که مان هیچ داهاتمان وه گیر نه کهوت، چونکه بوخویان هیچیان نه بوو تا به شی نیمه بدن.

بو زستانی داهاتو گرانییه کی به سام سهرانسری نیران به تاییه تی کورستان و نازه ربایجانی داگرت. دهغلی فروشتن هر نه بوو، هه شبا له کرپن نه دههات. هیچ شتی تریش درای نه ده کرد. دوو مه پی داشتی پووته گهنمکی نه ده کرد. که ویره گهنمان به جووتیک که لی خاوی نه ده دا. هاواری سهروما ل بوو، برا ناوپی وه سهر برا نه ده دا. به لām من نه مدی و نه مبیست له کوردستان که س راسته وخو له برسان بمری، هرزن و گه نمه شامی خوولاتی و گهنم و جو و خورمای عیراق هوین داوه.

له که ل نه وه شدا ده زکای ته بلیغاتی پادشایه تی نیران لهو سالانه دا شهو و پوژ و وهخت و بی وهخت په لاماری ده برده سهر ده ولته تی شوو روی، نهو ده ولته وهک جیرانیکي باش و دلسوز گهنمکی زوری دا به نیران. نهویش چ گهنمیک به پوچی پیای پیده که نی. به هاتنی نهو گهنمه خه تر که م بووه و قاتوقری له شاران نه ما.

ده ولته له دابه شکردنی نهو گهنمه دا دپهاتیشی له بیر نه کردبوو و له پووی شوناسنامه میقداریکی گهنم بو هر خیزانیک دانابوو. به لām ده بوو ناغا به قهرزی سهرخه رمان وهی بگری و سه نه د بدا، جا به سهر خه لکی گونده که دا دابه شی بکا. ناغا کان گهنمه که یان به زیاده وه و هرگرت و وهک پیای چاک له پیش جای کاربه دهستانی ده ولته به سووت و سه له م خوره کانی شاریان فروشت و دراوه که یان نه خد و پوخت له تنکی گیران قایم کرد. نهوان نه نگران، سووت خوری شار قازانجیان کرد، سمیلی پیای ده ولته چه ور کرا و نهوی لهو ناوه دا هیچی پی نه برا هزار و نه داری لادی بوو.

له به هاردا خه لکی دپهاتی نازه ربایجان له حالیکدا که وهک خه زه لی پاییز له برسان هه لده ورین و پیای ناگری بو تی به رده بوون به کوردستان و هر بوون.

که لی کورد جاریکی دیکه ش پیاوته تی و نان بدهی و میوانداری خوی نیشان دا. هر دهسته یهک پووی له هر ناوه دانیه که ده کرد، خه لکی نهو ناوه دانیه به پیریانه وه

ده چوون و ژه ميکيان تير ده کړدن. زږد مالۍ وا هه بوون نه و ژه مه بڼ خويان هيجيان نه ده خوارد و ده يان دا به و ميوانه پړهش و پووت و برسي و خوړيتانه. ژاژ و په نير و لوړک تاييه تي نه وان بوو. مالۍ زږد له چهر و پيسکه نه با نه و سالي پزقي بڼ نه گيرا.

نه گهر گه لي کورد بڼ خوي له وه زعيکي وادا نه بوو بتوان ميوانه کاني خوي باش به خيو بکا، که به هار کامل بوو نيشتمانه که ي، کوردستاني پړنگين و بڼوڼ باوه شي دايکانه ي بڼ نه و برسي و پړه شو پووتانه، بڼ نه و لاواز و له جهرانه، بڼ نه و ليقه و ماو و دهر به دهرانه کړده وه. له نواله زه نوږه کانيدا سفره ي نيعمه تي به هه لږ و مه ندوک و بيزا و کارگ و کوږاده و زره مه ندی و سيوه لووکه و ويڼجه کيويکه و که نگر و پړواس و نه سپنک و ناله کوک و دوړی و ترشوکه بڼ پازاندنه وه.

به لڼ ديتم له چهرخي بيسته مدا، له و چهرخدا که نينسان نه تو مي شکاند، پاداري دروست کړد، ته نانه ت مانگي داگير کړد، نينسانيش وهک ناژه ل و ولسات له کيو و که ژ بله وه پځ. ده مديتن به گياخواردن بايان ده کړد. به لام نه ده مردن.

نه و ميگه له شپره و سهرگه ردان و بڼ شوانه به چيا سهرکه شه کاني کوردستاني نيړاندا هه لکشا و گلپکي نه و گيايانه ي هه لپساند و خوي پڼ تير کړد و شو پړوه بڼ گهرمه سيړي کوردستاني پڼ خيړ و بهرکه تي عيراق و ورده ورده دانگه ريږه ي کړد تا به سهر خيړ و خوشياندا که وت. له ويځ که وته فهرعانه. ده غلډان فهریکه ببوو، خانه خوږيش هه کورد بوو، به دل بوو، به به زه يي بوو، نينسان بوو و دلسوژانه ميوانداری کړد و به خيوي کړد.

من له و ماوه ي نه و گرانييه دا پياوه تي نه و تو م به پياوي نه دار و زه حمه تکنيشه وه ديتن که به پراستي مايه ي شانازي نينسانيه بوون. به لام به داخه وه کاره ساتي زږد دلته زيڼ و ديمه ني زږد دزيويشم ديتن. من به چاوي خوم ديتم نينسان له برسان مرد. من نينسانم ديت له بهر محتاجي خهريک بوو نووړي چاوي خوي به تارد سه ودا بکا و هره وها زږد حه يواني دوپي ي وام ديتن به پړواله ت نينسان بوون که چي له و وه زه ناله باره بڼ ناخني ني گيرفان يا دامرکاندي هه وه سي خويان که لکيان وه رگرت.

پژڅک له بن ديوارکي خوارو خيخ خوم له بهر به پړوکه هه لڅستبوو و چيلکه م له هه ردی ده وه ژاند، هيشتا خاکه ليوه بوو ولات نه خه مليبوو. بيرم له حالي نه و خه لکه هه ژاره ده کړده وه، چهند مندالي دي هاتنه لام يه کيان گوتي: فلانه که س خهريکه ژن بيڼي. نه و فلانه که سه پيره پياويکي دلړهش و کوڼه گزيړيکي به دغه پ بوو. که س کچي نه ده دايه و بي ژن ما پړوه. پيکه نيم و گوت: ناي له و درويه! مندل تپکړا وه جواب هاتن، به په په ل و

سویند و قوران خواردن گوتیان درؤ ناکهین. نهوه خهریکه کچی نهو کابرا حهجهمه بکړئ و له خۆی ماره بکا. ماشاللا جوانیشه.

- چی چی؟ بیکړئ؟!

- بهلن، بهلن، بیکړئ و له خۆی ماره بکا.

وهک فیشهک له جیبی خۆم دهرپه پریم و مندال کهوتنه شوینم. که چوومه حهوشی کابرا، دیتم بوخوی له سهر کورسییهک دانیشتووه و لاقی هاویشتووه سهر لاق و هروا بزهی سمیلانی دئ. پیره پیاوړیکی کهله گهت و ته ژه و وشک و پهق، بهلام بهدارو یار له بن دیوار هاترووشکاوه و چوار مندالی په شوپووت و کز و له جهر له دهوریوهری کهوتوون. کچیکی بالابهرز و نهسمه و چاو و برؤ جوان، بهلام له پولوازیش پالی وهکوله کهی بیلاکه داوه. چاره پشی و نهگهت لهو دیمه نه دهباری.

- ها کوخا! نهوه چییه؟

- قوربان چت لن وهشارم نهو کچم لهو پیره مه شه دییه کړپوه.

- کړپوته؟ بهچه ند؟

وهللا قوربان بهگران، بهپووتیک نارد. (زه رده خه نه یه کیشی بو کرد).

ناگرم له جهرگ بهریو، مچورکیکم له بهری پتوه هات و له توقی سهرم دهرچوو، بهری چاوم تاریک بوو خهریک بووم بهگژ نهو پیاوه دلپه شه دا بیت، بهلام پیشم خوارده وه، خۆم پاکرت و له مه شه دیدم پرسى: نهو کچه بو دهرقوشى؟ ملی بهلاوه نا، هه ناسیکی ساردی هه لکیشا، ناوی له چاوی گهرا و گوتی: دایکی دوو پوژ پیش له برسان مرد. بوخوشی که نهفت بووه و ههریينا سلا ر بووه. دهستی بو لای منداله کان پاداشت و گوتی: نهوانهش برسین. بویه ی دهرقوشم تا بوخوی له برسان نه مری و نهوانهش بژیوی چهند پوژیکیان هه بن. سهریه سهر به زپرم نه ده دا و نیستا به ناردی دهرقوشم.

له کچه کهم پرسى: تو بهو کاره پازی؟ میرد بهو کابرایه ده کهی؟ فرمیسکی به چاوه جوانه کانداهاته خوار، به شهرمه وه گوتی: «نینم نوشاقلار ناچدلار». - چ بکه م منداله کان برسین - گوتم نه گهر خیرمه ندیک نه وهنده نارد بدا به باوکت هیشتا حازری میرد بهو کابرا پیره بکهی؟ به بیزاریه وه گوتی: «بوخ وهللا» - نه به خدا -.

لهو کهین و بهینه دا ژن و مندالی ناوه دانسی ناپوره یان له دهوری من دابوو. له قسه کانمان نه ده گه یشتن. نه قله کهم له سهرپا بو گتپانه وه، ژنه کان تیگرا گوتیان: نه یه پو، چ خیر بوو کافرستانیه؟ گزیره پیره یان تف باران کرد و هه موویان به غار چوونه وه

مالی خوځيان. نينساننښت گيښته شوپه پي، دوه لږه مند و هه ژار که س به ده ستي به تال نه که پاره. هه ريه که له قه دهر خوځيان، نان، کولير، ناردي گنم، جو، گنمه شامي، هه رزن، ماش، توک، نيسک، ته نانه ت برينج و پوښ و چلکه کوښيان له گه ل خوځيان هښابوو.

زگی مندالەکانیان تێر کرد و توورەکەى مەشەدییان ئاخی. ئەو وەختە من لە خۆشیان گریام کە دیم مندالە قۆشەکانى دێ کە لەسەر دوو شایى میشین و جگین و شیر و خەت سەرى بەکترییان دەشکاند، بەپەلەپەل و ھەلەھەل زارکى کیسە پەڕۆکانیان دەکردەو و ھەرچى قەرەپوولێ ھەیانبوو لە مستى پیرە مەشەدییان دەکرد و بۆخۆیان مافنگى دەمانەو.

ههستی ئینسانی ئەو کێژە کوردانە ئاواتی شەیتانی ئەو دیوێزمە بلەوێزە ی کردە
 بڵقی سەر ئاو کە قرمی لەو کچۆڵە بێ دەرتانە خۆش کردبوو. باربووی ئەو ئینسانە
 ساکار و پاگانە چەند ئەوەندە ی ئەو نرخە بوو کە ئەو گورگە پیرە دەیویست ئەو
 بەرخۆڵە بێ ئازاری پێ بکێژێ چەند دڵخۆش بووم کە بەهەمووان نەمانهێشت لە گوندە
 خونمیلانە کەماندا ئینسان بە ئارد سەودا بکێژێ.

تەنگانە بەریان کۆرتە. گرانی دوایی ھات. قاتوقچی تەواو بوو. خەلک کەوتەوہ سەر کار و کاسبی. بەلام زۆر کەس لەبرسان مردن، زۆر پیاو لە پیاوہتی کەوتن، زۆر مāl لە مāl بوون، زۆر کەس لەسەر ساجی ەلی دانیشتن و زۆر ناکەس پیگەیشتن. زۆر گیرفان ئاخذران. زۆر کۆشک قوت بوونەوہ و زۆر مافووہ راخران و زۆر ماشین کردران.

له ولایتیکی بڼه سهره وپه رده دا، له پېژنیمکی کونی دهره به گایه تیدا هه میشه به لای ته بیعت زولم و زور و خرابه و دزی و ده سد رژی و پیاوخرایانیشی له گه له .

ئەو ھېوادوھ ناخۆشە زۆری کار کردە سەر ھەستی ناسک و شاعیرانە ی من و ھەر ھەما زۆریشی تەئسیر کردە سەر ھە زەعی ئابووری و کۆمەلایەتی و تەنناتە سیاسی کوردەواری . ھە زەعی خراپی ئابووری و کۆمەلایەتی و سیاسی ولات و نەداری و دەستکورتی زۆریی خەلک و زۆرداری کاربەدەستانی دەولەت و تاوان و خەیانەتی چینی دەستەلاندەر بوو بە ھۆی پاپەڕینیکی فیکری بی وینە ی زەحمەتکێشانێ کوردستان و ھەست بە ھەسئولییەتکردنی ھیواناکیبیرانی شۆرشیگێز و لەخۆبوردووی تەنە ھەکەمان .

ئەو پاپە پىنە فیکرییە و ئەو هەست بە مەسئولیەت کردنە بوون بە ھۆی ئەوێ کە چینی چەوساوە و تووێژی پووناکبیری کرد ژۆر لە جاران بە پواتر و ئامادە تر لە دەورووبەری حیزبی دیموکراتی کوردستاندا کۆ ببنەو . یاش رووخانی کۆماری مەھاباد قەت وەک ساڵەکانی

۲۹ و ۳۰ و ۳۱ و ۳۲ هـ لومړجی له باری عهینی و زهینی یو خهباتی پزگاریخوازانہی گهلی کورد له کوردستانی ئیران هـ لـنـه که وتووہ .

هـ رچـنـد له و سالانہـ دا حیزبی دیموکراتی کوردستان له ژیر ته ئسیری حیزبی تودہی ئیراندا بوو و نه وندہ به رو خهباتی چینایه تی ده پښت که له خهباتی نه تـ وایـه تـیدا که مـتـه رخمـی دـه نـوانـد و نه وندہ یو پوخواندن کونه پـه رستـی و دامـه زرانـدنـی دیموکراتی له ئیراندا تـی دـه کـوشـا که نه ستانـدنـی مافـه پـه واکـانی گـه لی کوردی له پـلـی دووہـ دادـه نا، به لـام دیـسان به پـشتیوانی چین و توژہ چه وساوہ کانی گه لی کورد پشت نه ستور بوو .

مـن هـر چـنـد به پـتی توانای خۆم له و خهباتهـ دا به شـدار بـووم . به لـام له بـر نه بـوونی چاپـه مـه نی کوردی نه متوانی هـنـه ر هـ کم وک پیویست له پښکای خزمه تی گه له که مـدا له کار بیـنم . له وکاتهـ دا که پوژنامه کانی فارسی به نه هیـنی بلاو دـه بـوونـه و پولیس نهیده توانی بیان دوزیتـه وه، بیگومان ده شـکرا چاپـه مـه نی کوردی بلاو بیتـه وه . به لـام به پـیوه بـه رانی نه و سـه رده می حیزب له بـر بـی نه زمونی نه و هیان به لـوه گرینگ نه بوو .

نه وده میـش پروام و ابوو و ئیستاش هر له سـه ر نه و بـروایـم که دـه بـی زه حمه تکیـشانی کورد به زمانی خویان بدوینین و دـه بـی پوونا کبیرانی کورد به زمانی ساکارتین ئینسانی کورد مه سالی سیاسی و کومه لایه تی بنووسن و کومه لانی گه له که یان پښوینی بکن . به پاستی هـم له باری خزمه تـکردن به زماـن و نه دـه بی کوردی و هـم له بـاری پوونا کـ کردنه و ی بیروپای سیاسی چینـه چه وساوہ کانی کوردستان هـ لـیکـی گـه وره مان له دست دا .

حیزب و پښکراوه سیاسیه کانی ئیران به تاییه تی حیزبی تودہی ئیران و جـه بـه ی میلی و پیاوه نازادخوازه سـه ر به خویـه کان خهباتیکی پښکوپکیان دست پښکربوو . پوژنامه کان حـه قـایقـیان پوون دـه کـرده وه و تاوانه کانی پښیم و گندهل فیلی ئیمپریالیزمیان ناشکرا ده کرد . کونه پـه رستـی له میژینه ی ئیران پوژ به پوژ پاشه کشه ی ده کرد و سـه نـگـه ر هـ کانی لئ دـه سـتـیـنـد ران . ده ولـه تـه کانی دـه سـتـکردی ئیمپریالیزم و نوینـه ری کونه پـه رستـی خویان نه دـه گـرت و یـک به دـووی یـه کـدا دـه پووخان . پـه زمـنـا ر نه فـسـه ری به میز و به دـه سـتـه لانی نه رتشی ئیران وک ناخرین تیری ته رکه شی کونه پـه رستـی هـا ته سـه ر کار . به لـام بیگومان نه گـر نه شـکوژ ربا نهیده توانی به ری لافوی به ته وژمی خهباتی نازادخوازان بگری و قازانجی شیرکه تی نه وت بپاریژئ و دـه سـتـه لانی دـه رباری کونه پـه رست و سـه ر به ئیمپریالیزم بینیتـه وه سـه ر دـه قـی جـاران و نه ویش هـر تـیدا دـه چـوو و میژووش پښکای خوی هـر دـه پـی .

خهباتی شـیـلگیر و بـی وچانی گـه لانی ئیران نیشتمانپـه روهـری به ناویانگ دوکتور

موسه دىقى ههنا سه ر كار. ئه و پياوه به جهرگ و نه به زه خه باتى گهلانى ئيرانى ژيرانه رابه رى كرد و توند به گژ ئيمپرياليزمدا چوو. سه نگره كانى يه كه يه ك پى به تال كرد تا به جاريكى پشتى شكاند و نه وتى ئيرانى ميللى كرد و ده سه لاتى شوومى شيركه تى نه وتى ئينگىلىسى له ناو برد كه له ميژسال بوو وه ك ده وله تيكي گچكه و به هيز له ناو ده وله تى بى هيزى ئيراندا ره گى داكوتا بوو.

به بره وى شه خسى من ئه و پياوه مه زنه هه له يه كى ميژووى كرد، ئه و يش ئه وه بوو ئه وه نده ي به گژ دوزمنى ده ره وه دا چوو به گژ دوزمنى ناوخودا نه چوو. ئه و كه سه ي له پوژى 30 پووشپه رى 1331 دا ئه و فيداكارى و گيانبازى و پشتيوانىيه ي له گهلانى ئيران ديبو نه ده بوو به سه ر كونه په رستيه وه بچى و ده بوو په گوپيشه ي ده ريه ينى. كونه په رستى له هه موو شوينيكي جيهاندا بۆ پاراستنى ده سه لاتى خوى ده ست له هيج تاوانيك ناگيريه وه. بۆيه ده بى ئازادىخوازانيش له ده رفه تى ئه وتودا ده ستى لى نه پاريزن. ده يتوانى هه ر له پوژه كانى پاش 30 پووشپه رى 1331 دا شويته وارى كونه په رستى له ئيراندا نه هيلى و ئه وه نده ي بى هيز بكا كه نه توانى راست بيته وه و سه رله نووى وه ك دارده ستى ئيمپرياليزم بيته وه سه ر كار.

به دريژايى حكومه تى 1951 كتور موسه دىق كونه په رستى له ئيراندا به ره و كه م هيزى ده چوو و له هينديك جيگادا ته واو بى ده سه لات ببوو. به لام به داخه وه له كوردستاندا هه رچه ند هيز و گوپى جارانى نه بوو هيشتا به ته واوى لى نه كه وتبوو. ئه رته ش به پشتيوانى ده ره به گه كانى خوولا تى زورجار به ره نگارى خه باتى گه لى كورد ده بوو و زه برى ليده وه شاندا.

جووتياره كانى كوردستانى ئيران له سالى 1331 - 1952 دا له دژى زولم و زور و چه و ساندنه وه ي ده ره به گه كان رابه رين و بۆ يه كه م جار له ميژووى كوردستانى ئيراندا ناته بايى چينايه تى گه يشته راده ي ته قينه وه و چينى چه و ساوه ي ولا ته كه مان بۆ ماوه يه كى كورت له به شيكى كوردستاندا توانى به سه ر چينى ده سه لاتداردا زال بى.

جووتياره كان هه ر به هيزى خويان توانيان له به رى فه ريزولا به گيان و چۆمى بۆكان و چۆمى مه جيدخان و شامات و به شيكى محال بى خوين پوژى و ئازاردان و خراپه له گه ل كردن ئاغاكان له گوندان ده ريكه ن و به خاو و خيزانه وه له شارى بۆكانيان په ستيون و له ويشدا گه مارۆيان بده ن و به په له خه ريكي چه كداربوون بن.

بيگومان ئه گه ر له و سه رده مه دا رابه رايه تى حيزبى ديموكراتى كوردستان درۆشمى

خه باتی چه کدارانه ی هه لږگرتیایه و نه زمونی شوپشگیتپانه ی هه بایه و جله وی نه و
 پاپه پینه ی بدهسته وه گرتیایه و چین و تویتزه کانی دیکه ی بۆ یارمه تی و پشتیوانی
 جووتیاران هان دابایه، نه و پاپه پینه زۆر زوو ده بوو به ناوه ندی شوپش. شوپشیکه ره سه ن
 و به رین، شوپشیکه سهرانسه ری کوردستان و له وانه بوو زۆر زوو بتوانی مافه په واکانی
 گه لی کورد له چوارچیه ی ئیرانیکی دیموکراتدا بچه سپین و جووتیارانی کوردستان پزگار
 بکا. داخی گرانم نه وه له له باره و نه وه رفه ته باشه که لکی لئ وه رنه گیرا. بئ نه زمونی
 خۆمان پتر له هه موو هۆیه ک شوپشی کوردستانی ئیرانی وه دواخست. چین و تویتزه کانی
 دیکه ی کوردستان یارمه تی پاپه پینی جووتیارانی کوردستانیان نه دا و ده ستیان له سه ر
 ده ست دانا.

سه رتیپ موزه فره ی فه رمانده ی تیپی مه هاباد به سوپا و له شکر و تانک تۆپه وه
 به هاواری ده ره به گه کانه وه چوو و پاپه پینی جووتیاران و وه رزیرانی زۆر بئ پهمانه و
 به توندی سه رکوت کرد.

ده ره به گه کانی فه یزوللابه گی و دیبوکری به پشتیوانی نه رته ش و یارمه تی قوله ناغاگانی
 محال و شارویران له وه رزیران وه خۆکه وتن. لئیان دان، ده ریان کردن، تالانیان کردن و
 کوشتیان و لاشه ی ده یان وه رزیری شوپشگیتپ و تیکۆشه ریان به چۆمی بۆکان دادا.
 حکومه تی نیشتمانی موسه دیق نه یتوانی پینشی نه و تاوان و جینایه ته ئاشکرایه بگرئ.
 حیزبی توده ی ئیران به وه موو هیزه ی که نه و سه رده می هه بیو نه یتوانی نه و پاپه پینه
 بپاریئ و بچووکترین یارمه تی پئ بگه یه نئ.

جاریکی تر به چاوی خۆم تیشکانی په سه نترین پاپه پینی گه له که م دی. نه گه رگۆم
 په سه نترین پاپه پین پیم وایه به هه له نه چووم، چونکه نه و پاپه پینه له ناو زه حمه ت کیشترین
 چینه کانی خه لکی کورده واری و له خۆوه هه لقوئیبو. یه ک دوو که س نه بئ نوینه ری هه چ
 چین و تویتزه ی کوردستان ته نانه ت ورده بۆرژوازیشیان له گه ل نه بوو. راسته به شی زۆری
 نه و وه رزیرانه نه ندایه به وه فای حیزبی دیموکراتی کوردستان و دۆستی به ئیمانی حیزبی
 توده ی ئیران بوون. به لام به داخه وه پاپه رایه تی حیزبی دیموکراتی کوردستان درهنگ
 جوولایه وه و نه یتوانی نه و پاپه پینه په سه نه به چاکی به پۆیه به رئ. بئگومان نه گه ر نه و
 پاپه پینه باش پاپه ری کرابا له و کاته دا که کۆنه په رستی له وه پی بئ هیژیدا بوو زۆر زوو
 ده یتوانی هه موو کوردستان به نه ئیته وه و ببیته سه ره تای شوپشیک که پیم وایه درێژخایه ن
 نه ده بوو.

له سالى ۱۳۳۲دا خەباتى گەلانى ئىزان بەپا بەرايەتى موسەدىق سەرنجى دنياى بۆ لاي خۆى پاكىشا و موسەدىق بەيەكەم شەخسى سالى ناسرا.

خەباتى حىزبى ديموكراتىش بارىكى لەبارتى بەخۆيەو گرت و تا پادەيەكى زۆر پىشى چەپەرەوى مندالانە كە راست و راست بەقازانجى كۆنەپەرستى تەواو دەبوو گىرا.
منىش پاش چەند سالى تووشى لاويكى پووناكبير و تىگۆشەرى كورد هاتم كە چونكە ئازادىخوازىكى شىلگير بوو بېواى بەچارەسەر كوردنى مەسەلەى نەتەوايەتى هەبوو و لە زمانى يەك دەگەيشتىن.

من لەمىژ بوو هاوارم دەكرد، بابە راستە پۆژنامەكانى سەر بەحىزبى تودە پۆژنامەى چاك و بەكەلكن (بەراستىش وا بوون)، بەلام دەردى ئىمە دەرمان ناكەن. بەشى زۆرى گەلەكەمان فارسى نازانى و لە مەبەستى پۆژنامەكان ناگا و لەسەر مەساييل پوون نايىتەو، بەلام بەداخەو زۆرم كۆڭ نەدەدرايە و تەنانەت چەپەرەوى وامان هەبوون كەلە عىنى نەخويندەوارى و نەزانيدا گالتهيان بەو جۆرە بىرپروپاىە دەكرد و بەرديان لە ئەزىتى خۆيان دەدا.

ئەو لاو لە قسەم گەيشت، دەستەلاتىشى زۆر بوو. بېيارمان دا پۆژنامەى «كوردستان» پۆژنامەى حىزبى ديموكراتى كوردستان يادگار و خۆشەويستى پىشەواى نەمرمان سەرلەنوئ چاپ بگەينەو و بەزمانى ساكارى كوردى لەگەل زەحمەتكىشانى گەلەكەمان بدويين و لەسەر مەساييل پوونيان بگەينەو. خەرىك بوو ئاواتى لەمىژىنەى من بىتە دى، كە بەداخەو كودىتاي شووم و پەشى ۲۶ى گەلاويز بۆ ماوەيەكى دوور و درىژ ليكى جوئ كرىنەو و وەك بابردەلە هەريەكەى بۆ لايەك هەلداشتين.

ئەو لاو تىگۆشە پاش چەند سالى ئاواتى منى هينا دى و توانى پۆژنامەى كوردستان چاپ و بلاو بكاو. چوار ژمارەى ئەو پۆژنامە پىگەيشت. بەلام ژمارەى پىنجى هەركىز نەگەيشتە دەستم، چونكە ئەو كەسەى پۆژنامەكەى بلاو دەكردەو بەخۆى و پۆژنامەكەيەو گىرا و هەموو ژمارەكانى لەناو چوون. من ئەگەرچى زۆرم پىن خۆش بوو لەگەل ئەو پۆژنامە هاوكارى بگەم و شتى بۆ بنووسم، هەلومەرجىكى نەهيتى ئەوتۆ لەگۆریدا بوو كە پىن پانەگەيشتم هىچى بۆ بنووسم.

زۆر شت لەسەر كودىتاي پەش و شوومى ۲۸ى گەلاويز نووسراو و گوتراو و دووپاتەكرندەويان لىرەدا بىنجىيە. بەلام چونكە ئەو كودىتايە تەئسىرى راستەوخۆى لەسەر ژيانى من هەبوو و منىش يەككىم لەو كەسانەى وەبەر پەلامار هاتم و زۆرم پەنج

و کوڤرەوهری و ئازار دیت و گەلیکم زیانی مالی پێگەیش و دەرد و سزام چێشت، ویستم ھەروا بەسەریدا تێنەپەرم.

لە پێفراندۆمی موسەدیقا ھیزی کۆنەپەرستی و ھیزی ئازادیخوازی زۆر باش پادەیی دەستەلاتیان دەرکەوت، بەتایبەتی لە کوردستاندا، بۆ نموونە لە شاری مەھاباد کە دەنگدان ئازاد بوو و ھەک گۆتم ھیشتا کۆنەپەرستی و ئەرەش کەم تا کورتیک جوولەیان مابوو، تەنیا دوو کەس بەقازانجی دەربار دەنگیان دا، ئەویش ھەک شاھیدیکی زیندوو ناگام لێ ھەبە لاویکی زۆر پاک و چاک لە داخی چەپەرەوی ئەندامیکی بێکەلکی حیزب دەنگی دا و پتر لە پێنج ھەزار دەنگ بەقازانجی موسەدیقا درا. بەو ھەرا دیارە خەباتی دژی ئیمپریالیستی چەندی پەرە گرتبوو. خەلک لە میژوو خەریک بوو جێژنی دامەزراندنی حیزبی دیموکراتی کوردستان بگرن. کەچی خواوەستان لە پۆژی ٢٥ی گەلاوێژی ١٣٣٢دا جێژنەکیان بوو بەدوو جێژن. لەو پۆژەدا بوو کە شا لە بەر تەوژی شەپۆلی تووڕەیی خەلک خۆی نەگرت و پای کرد و بەرەو بەغدا ھەلات. لەویش نەگیرساو و ھەبە دێ بۆ ئیتالی. بەراستی پۆژیکی خوش بوو. دوکان و بازار داخران و خەلک پڑانە ناو کووچە و خەیابان. بوو بە ھوێراکیشان و چەپلەپێزان و سەما و ھەلپەپین. ژن و پیاو و گەرە و بچوک لەو زەماوەندەدا بەشداربوون. کۆبوونەویەکی گەرەبی حیزبی لە مەیدانی شار کرا. منیش پاش پووخانە کۆماری کوردستان بۆ یەکەم جار شیعەرم بۆ خەلک خوێندەو. دیارە شیعەرەکانم بەپەلە دروست کردبوو و لە باری ھونەرییەو زۆر باش نەبوون، بەلام چونکە ئیلاھام لە خەلک وەرگرتبوو و بۆ خەلک بوون، دوو سەعات پێ نەچوو گەرە و بچوک و ژن و پیاو و مندالی شارەکان سەر بەندی شیعەرەکیان دەخوێندەو و دەیانگوت (دەبۆ ئەی شامی خائن بەغدا نیوێ پێت بێ).

سێ پۆژان دەنگی دەھۆل و زوڤنا و تریقەیی پێکەنین و پەمبەیی ھەلپەپین لە مەھاباد نەپراپەو. بەلام بەداخووە ئەم کەیف و نەھەنگ و بەزم و زەماوەندە زۆری درێژی نەکێشا و پۆژی ٢٨ی گەلاوێژی ١٣٣٢ کۆدیتای شووم و پەش و دژی گەلی - دالیس - ئەشەرف - زاھیدی سووک و ھاسان سەرکەوت. زاھیدی ئەو ئەفسەرە فاشیست و کۆنەپەرستی کە پۆژگاریک بەتاوانی جاسووسی ئالمانی نازی لەلایەن ئینگلیس و ئەمریکاوە گیرا. ئێستا بەقازانجی ئەوان و دەرباری کۆنەپەرست رابەری کۆدیتای بەدەستەو گرت و بەسەرکردەیی ژمارەییکی کەم لە ئەفسەران کۆنەپەرست و دەرکراوی ئەرەش و دەستەیک پیاوخراب و کەتە و کۆشە و بەپشتیوانی ئیمپریالیزی ئینگلیس و ئەمریکا توانی جوولانەوێ ئازادیخوازی پەرەگرتوو و بەریلاوی ئێران سەرکوت بکا و دەولەتی نیشتمانی موسەدیقا

بپوځیتن و دهسته لالت بداته وه دهست کڼه پهرستی و شای پاکردو، شای به زیو و شای خوینرېژ و پیاوگرېژ بگه پښتته وه سر تهختی شوومی پاشایه تی و پوژۍ ۲۸ ی گه لاریژ بکا به سهره تای سهرده میکی پهرش و شووم و خویناوی میژووی ئیران.

من بوخوم پیم وانه بوو کڼه پهرستی به مه لانتی شا له ئیراندا بڼه پهره بڼ و نیمپریالیزی جیهانی و سووک و هاسان دهست له خه زویه ز و خیروبیری ئیران هه لنده گرځی، به لام قهت خه یالیشم نه کړد و به هاسانی زال بیتته وه. چونکه جوولانه وه ی نازادیخوانی ئیران زور به میزتر له وه دههاته پیش چاو.

من نامه وی بچه قولایی مه سه له که وه. به لام نه وه نده ده لیم نه گه رپا به رانی جوولانه وه ی نازادیخوانی له تاران وده دهست دههاتن و به رنکاری کودیتاچییه کان ده بوون، هه رگیز کڼه پهرستی نه بیده توانی به سهر جوولانه وه ی نازادیخوانی زال بڼ و شا بگه پښتته وه ئیران ولاته که مان بکاته گومی خوین و نه وه موو ئینسانه به شهره فیه بکړځی و نه وه موو خوینه پاکانه برېژځی و نه وه موو خه یانه ته به گه لانی ئیران بکا.

پاش نیوه پوژۍ پوژۍ ۲۸ ی گه لاریژ زور به زحمهت توانیم خوم دهریاز بکه م و له مه هاباد وده رکه وم و ملی چیا بگرم. ماوه یه کی زور به کڼوانه وه بووم، شه وانه خوم له گوندیک ده کوتا و نان و ناویکم ده خوارد و به پوژ وده چیا ده که وتم.

پولیس زور به توندی لیم ده گه را و هه پره شای کوشتنی لن ده کړدم. به لام شوینی بو هه لنده ده گرام. نه وهش له سایه ی یارمه تیدانی خه لک بوو. هه موو که س پای ده گرتم، نانی ده دامی، ده یشارده وه، ته نانه ت نه وانه ی زور به شاه پرست مه شهوور بوون به پراستی چاکه یان له گه ل کړدم و زوریان مه منووم. به لام بویه ناویان نابه م بوخویان په نگ بڼ پیان باش نه بڼ.

پولیس که دهستی وه من پانه گیشته که وته نازاردانی بابم. نه وه منی زور ناپاچه ت کړد. بابیکي پیر و موخته رم که مالی په ناگای لیتقه و ماوان بوو، ئیستا له سهر من سووکایه تی پڼ ده کړا. ئیستاش که نه وم و هبیردیتته و ناپاچه ت ده بم. به وه شه وه پانه وه ستان و گیشه ی گونده که یان تیکرا سووتاندین. ولاتی ئیمه زور کویتستانه. سالی واهیه پیچ مانگ به فر عه رز به رانادا و حیوان و نازه ل له سهر ناخوړ و دانگه یه. له بهر نه وه ناچاره گیا و وینجه و کژده و گزده تفاقیکي زور داخا. به داخه وه له قه دیمه وه عاده تیکي خراب له کورده واریدا هیه هه ر که س رقی له یه کیک هه ستا و به ناشکرایي نیوپرایه گیشه ی ده سووتیتن. پیاوه کانی پولیس به دزی گیشه ی گونده که ی ئیمه یان که به سهر یه که وه داندرا بوون ناگر

تی به ردا. بېگومان زهره‌ری نه و سووتمان له سده هزار تمه زياتر بوو. نېستاش که وه بیرم دېته وه خه لکی هه زار و زهحه تکیش و بې تاوان له سؤنگه ی مندا نه و هه مو زیانه یان پڼگه یشته و بهرهمی شان و پیلان بوو به ژيله مو و ناژه له به سته زمانه کانیاں بې تفاق مانه وه، کزهم له جهرگی دئ و له کن و بجدانی خوم شه رمه زار ده بمه وه و خوم به پشيله ی په جبه به شیت ده زانم.

پاش ۲۸ی که لاویژ زور له نه دمانی حیزب پوویان له نئو مه نگوپان کرد. عه شیره تی مه نگوپ به پانه وه، به ناغا و په عیه ته وه، به نه دار و ده وله مه نده وه باوه شیان بۆ کردنه وه. هه رچند هیندیک له تیکوشه ران پېشنیاری هه لایساندنې شۆرشی چه کداریان دا و له بیرمه کاغه زیکم بۆ هات که چاوه تۆپ به به و زوانه چه ک بلاو ده که ینه وه و شۆرش ده ست پئ ده کرئ، به لام چ باس نه بوو. بېگومان له و وه خته دا که عه شیره تی مه نگوپ له و شوینه سه خت و قايمه دا هاوکاری حیزبی ده کرد، ده س پیکردنی شۆرشی چه کدارانه کاریکی محال نه بوو. پېم وایه ده ولته هه سستی به وه کرد و گیراوه کانی به ردان و خه لکی دامه زرانده وه. منیش پاش چوار مانگ ده ربه ده ری توانیم بچمه وه مالی خوم و دامه زریمه وه. له و ماوه دا به راستی په نچ و کویره وه ریبه کی زورم دی و هیژ و توانم له ده ست دا.

نه وه بوو به سه رهاتی مندالی و لاوی من. چونکه په نچ و کویره وه ری ژيان له ۳۰ سالیډا منی پیر کرد، سه روړیشم بۆز بوو، ددانم شاش و واش بوون، چاوم حوکمی که م بوو، هیژ و توانم پۆژ به پۆژ له که مایه سی دا، هه مو شستم به ره و نه مان چوو. بېجکه له هه سستی شاعیرانه م که به بهروای خوم تا نېستاش هه ر له زیده بییه و که می نه کردوه. له سالی سی و دووړا هه میسه له ژیر چاوه دیری پۆلیسدا بووم و پۆلیکم جاسوس له ده وروبه ری که پان.

سالی ۱۳۳۸ سالیکی زور شووم بوو له میژووی ژيانی مندا. له و ساله دا سازمانی نه منیه ت که وره ترین زه بری له حیزبی دیموکراتی کوردستان و جوولانه وه ی نازاديوخوانه ی که لی کورد وه شانده، که بېگومان له و سه رده میدا ده کرا به به هیژترین پیکخواوی سیاسی پیکوپینکی نیرانی بزانی.

منیش له و سه رده مه دا تووشی نه خوشیبه کی پروچی هاتم. ناهومیدیه کی په ش ناسوی ژيان و بیرکردنه وه ی داگرتم. نه و ناهومیدیه زور جار تا حالی خوکوشتن پالی پتوه نام. نامه ی نه و تاوانه باویژمه سه ر نه ستوی که س. به لام نه وه نده ده لیم ناته بابی و ناکوکی ناو خیزان و بنه ماله ی خومان زوری کار کرده سه ر من. هه له ی وام کردن که نه ده بوو به هیچ

نرخيک بيانکهم و به سهر په لي وادا که وتم که ده بوو خويان لي بپاريزم. دوو سالي زور تال و تفت و پړ په نچ و کوټړه وه ريم پابوارد و هه زارچار مه رگم به تاوات خواست. به لام له پړ نه و مژ و هوره په وي و گزنگي هيو سهرله نوځي له ناسوي ژياندا نه نکوت.

لاويکي پووناکبير و کورديکي پاک و به شهره ف که به داخوه ناکړي ناي به رم خوي و په فيقاني نه و له و ماوه دا زور له هانام هاتن و زورم له گهال ماندوو بوون. له سالي ۱۳۴۰ دا سهرله نوځي ته ه لچوومه وه و هاوکاري نازاديخوازانم ده ست پيکرده وه، ده سته يک په فيقي تازه و تيگه يشتوو و پووناکبيرم په يداکردن، له باري هونه ريشه وه شيعره کانم نه ک هر باشتو بوون، به لکه به بېوای خوم تتيان په راند.

له سالي ۱۳۴۴ دا لاويکي يه کجار خوښه ويست و خزميکي زور نيزيکم که له دهره وي ولات ده ژيا و ده خوښند و هيوايه کي زورم پي هه بوو مرد، نه و پووداوه زوري په ريشان کردم.

هيڼده پي نه چو له سه فهدا بووم که خبه ري جهرگپي مردني بابميان دام. ناتوانم شهرحي ته نسي ري نه و خبه ره له سهر هه ستي خوم بدهم. نيسي تا که نه و ديپانه دهنووسم به زحمت فرمي سکم بې راده وه ستن. نه وهنده ده ليم دهردي باب مردن دهرديکي گرانه و پياو له هر ته مهنيدکا بابي بمرئ هه ست به هه تيوي ده کا.

دوو سال پاش دايکيشم مرد. بام پياويکي به زيک و زاگون بوو. قه تي پوو نه ده دا منداله کاني. ته نانه ته به پيري ش من جگهرم له کن نه ده کيشا. دايکم زور سر و پوو خوش بوو و مني له هه موو منداله کاني خوشتر ده ويست، که چي پيم سهره مه رگي بام زور پتري کار کرده سهر من و پتري په ريشان کردم.

سالي ۱۳۴۷ له حاليدکا که زور ده وله مهند و تيپوپر بووم و مال و ده وله تيکي زور له پيوستي خوم زياتر هه بوو و پير و که نه فتش بوو بووم و ده مه ويست گزشه گيري بکه م و له ناو ژن و مندالي خومدا به سيمه وه، زولم و زوري پڅيم نيسبت به گه لي کورد گه يشته راده يک که بې هيچ نينساننيکي خاوه شهره ف قبول نه ده کرا. من چون چارم به را يي ده دا لاواني تيکوشهر و پووناکبي ري کوردم هر به و تاوانه داوي مافي په وای نه ته وايه تي خويان ده کرد، له پيش چاو بکوژن و به وه شه وه رانه وه ستن ته رمي خوځناوي و کون کراويان به شار و باژي راندا به چه پله پڅان بگيږن و داوه ت و سه ماي له ده وري بکه ن؟ ناچار به پيري سهر خوم ه لگرت و به داري ده ستي پووم له ولاتي غه ري يايه تي کرد و ده ستم له ژن و مندال و که سوکار و يار و ديار هه لگرت. نه وه پينچ سال و چند مانگه تاواره

و دهر به دهر ده خولیمه وه و هه ژار گوته نی هه شه وه میوانی خانه خوئییه کم و هه ر پۆژه له جییه ک. زۆرم کویره وه ری و چه رمه سه ری چیشتوه، زۆرم شه و شه ونخونی کیشاوه، زۆرم نه داری و پووتی دیوه. نه گهر ژایانی نه و چند ساله بنووسم خوئی سه دان لاپه ره کاغه زی به ش ناکا. به لام نه هیئنی کاری نیجازه نادا.

خوئییه وه ری خوشه ویست هیوادارم توانییم تا پاده یه ک خۆم به تو بناسیتم. دیاره تو ش چاره نۆپری نه وه نی هه موو رازه کانی خۆم بۆ تو گێراییته وه.

من ئینسانم نه مه لاییکه کم و نه په ری، ده خۆم، ده نووم، شاد ده بم، وه ره ز ده بم، ده گریم، پێده که نم، ده ترسم، ناھومید ده بم، داروبه رد نیم. له و ماوه دوور و درێژه ی ژیاندا زۆر کاری چاکم کردووه و به سه ر خراپه شدا که وتووم. ته نیا کاریکی خراپی که دلنیا م قه تم نه کردووه دزییه. نه ویش قه ت نه وه ند ه موحتاج نه بووم مه جبوور بم دزی بکه م. به چی مه علوم ژیان نه وه ند ه م موحتاج نه کا تووشی نه و گوناھه ش بم که زۆرم پێ گه وره یه؟

نیوه شه وی سیی پێبه ندانی ۱۳۵۲، ۲۴ ی ژانویه ی ۱۹۷۴ و یه که می موچه پپه می ۱۳۹۴ له نووسینه وه ی نه و سه رگورشته بوومه وه. ئیستا له شاریکی دوور ولات به تاقی ته نی له ژووریکی په ق و پووق دانیشتووم. هه موو سامانم ته ختیک و ده ستیک نوین و دوو ده ست به رگی کۆن و نوێ و چه ند کراسی چلکن و چه مه دانیک و ساکیکی ده ستی و چه ند جلد کتیب و کۆلیک کاغه زی بلاوه و نه سپێ له گیرفاندا سه وزه له تان عه رز ده کا. به لام زگتان پیم نه سووتی. نه و ژیانم بۆخۆم هه لپژاردووه و ده نا دۆستی وام هه ن نه گه ر حه ز بکه م پارووی له زاری خۆیان ده ردیئن و له زاری منی ده نیئن.

تا نه و نوخته م دانا زیندوو بووم و پشووم ده هات و ده چوو و هیچ په نگ مردن نه بووم. جا نازانم که ی سه ر ده نیمه وه و کۆچی دوا یی ده فه رمووم؟

لیزه شدا ده مه وی شتیک بلێم، به پێچه وانه ی زۆر هونه رمه ندی کورد من له نه ته وه که ی خۆم پازیم. که س تا ئیستا بێ حورمه تی پێ نه کردووم. داوا ی دراو و مالیشم له که س نه کردووه تا بزانی ده مداتێ یا نا. له لیقه ومانیشدا نانیان داومی و پایان گرتووم. شیهریشم ته نیا بۆ ده رپینی نیحساسی خۆم داناوه و هیچ هه قم نییه منه تیان به سه ردا بکه م. نه وان پێیان ناخۆش بێ یا خۆش من که شیهرم بۆ هات ناتوانم نه یلێم.

«گه لییک قسه م له دلا بوو، حیکایه تم ما بوو

که چی له به ختی که چم خامه نووکی لیزه شکا»

له کۆتوه بۆ کۆئ!!

له بهر شکانی نووکی خامه نیه که له گێڕانهوهی حیکایهتی خۆم واز دێنم. نا من وهک هه موو ئینسانیککی کورد به تایبهتی کوردیککی ئێرانی هیشتا له دنیایهکی پڕ له ئه سراردا ده ژیم و نا کرێ پازه کانی ده روونم هه لپێژم. تو بلێی کورد بگاته جیگایهک و منیش ئه وهنده بژیم هه رچی ده یزانم بینوووسم و قازانجی له زیان پتر بێ؟ ئینسانم.

ژیانم پێ خۆشه.

پێم خۆشه له شاری ئاوه دان، له شه قامی پاک و خاوێن له گه ل خۆشه ویسته کانم بگه پێم. پێم خۆشه له ژووری گه رموگوڕ له سه ر نوێنی نه رم وه رکه وم. پێم خۆشه سه ر وه باسکیکی نه رم و ئۆل بکه م. پێم خۆشه کام خۆراک خۆشه له پێشم بێ، پێم خۆشه کام شه راب چاکه له جاممدا بێ. ده مه وئ سه ما و هه لپه پینی نازداران ته ماشا بکه م. ده مه وئ جوانترین باله ببینم، بۆ چاکترین تۆپیرا گوئ پابگرم. ده مه وئ به رزترین سه مفونیم بۆ لێ بدرئ. نامه وئ ده ربه ده ر و سه رگه ردان بێ، به ته ئی به کێو و شاخا ندا بگه پێم. له ئه شکه وت و زه ندۆلان به رزیم، له سه ر به ردی په ق بنووم. قۆندا گی په ق و ساردی تفه نگ بکه مه سه رین. نانی وشک و که پوای بخۆم، ئای سوویر و گه رم بخۆمه وه، پێم خۆش نییه لاقه فرته و چه نگه که په ی نیوه گیانان ببینم، خوین و فرمیسکم وه به ر چا و بکه وئ، پێم خۆش نییه به ته قه ی تفه نگ و گه رمی تۆپ و هاره ی ته یاره پابچه نم.

به لام چبکه م؟

کوردم

کۆیله م

ئه وانه هه موو و ته نانه ت کوژان و کوشتنم پێ له کۆیله خۆشته ره.

هێمن

۵۲/۱۱/۳

کوردم ئەمن

گەرچی تووشی پەنجەرپۆیی و حەسرەت و دەردم ئەمن
قەت لەدەس ئەم چەرخە سەپلە نابەزم، مەردم ئەمن
ناشقی چاوی کەژال و گەردنی پر خال نیم
ناشقی کیو و تەلان و بەندەن و بەردم ئەمن
گەر لەبرسان و لەبەر بی بەرگی نیمرۆ پەق هەلیم
نۆکەری بیگانە ناکەم تا لەسەر هەردم ئەمن
من لە زنجیر و تەناف و دار و بەند باکم نییه
لەت لەتم کەن، بێکۆژن، هیشتا دەلیم کوردم ئەمن

شیلان ئاوی ۱۳۲۱ - ۱۹۴۲

وتووینتری کچ و کوپ

کاکه گیان لاوی کوردی شوخ و شهنگ
 تا کهنگی دهبی وا بی ههست و دهنگ
 دیلی، ژیر دهستی، شهسیری، تا کهی؟
 پروتی، نه داری، فه قیری، تا کهی؟
 له ژیر زنجیر و کو تا ده نالی
 مه گهر دیوانه ی، شی تی، عه ودالی؟
 تی فک ره خه لکی هه موو نا زاده
 هه تۆ خه مناکی هه موو کهس شاده
 وه ره مهیدانی له پی نیشتمان
 بکه قوربانی سه ر و مال و گیان

کوپ:

دیده گیان کچی کوردی ژیکه له
 داوینی پاکت دووری له په له
 (لینین) راپه پری مالی چار شیوا
 تۆ هیشتا چه پسی له ژیر چار شیوا
 کچی هه موو کهس ئیمرو سهر به سته

هەر هەقی کچی کورده پی پهسته
پسینه له پی تو زنجیر و کوت
دیده گیان بده یاری برای خوت
له گوین (ژاندارک) ههسته وهک مهردان
دوژمن وهدهرنی له خاکسی کوردان

۱۹۴۲ - ۱۳۲۱

خاوهنى زېږ

له بار و قيت و قوژه خاوهنى زېږ
 نه گهر کورپه و وه گهر گوجه و شهل و گير
 به زن باريک و شووش و شوپه لاه
 نه گهر پيرنکى خوښن تاله و ورگ تير
 ده لښ زانا و نه ديب و خوښندواره
 نه گهر نه يوښندبى شمش پيت و دوو دير
 به لام زېږت نه بى سووکی نه گهر تو
 بدهى دهرسى هزارى وه ک شکسپير

۱۹۴۱ - ۱۳۲۰

دمیلیم و بی باکم

ههچیکى یته سه زارم
نهمن دمیلم و بی باکم
نه گهرچی ییکهس و زارم
نهمن دمیلم و بی باکم

نهوی ناغا ییکاره
جهبوون و قهلس و لاساره
دزی و ریگرتنى کاره
نهمن دمیلم و بی باکم

گهلى بی فیکر و نیدراکن
گهلى بی خیر و ناپاکن
توخواکهى کامهیان چاکن
نهمن دمیلم و بی باکم

نهونده گیژ و بی هوشن
حهیا و نامووسى ده فروشن
لهبو نازادى ناکوشن
نهمن دمیلم و بی باکم

خودای ناغاوہ تان قہندہ

لہ بو قہندن ھەموو بەندہ

بەحالی وان دەکەن خەندہ

ئەمن دەیلیم و بێ باکم

نییانە بییری سەریەستی

دەکەن فەخری بەژێردەستی

دەرۆن ھەروا بەرو پەستی

ئەمن دەیلیم و بێ باکم

لە تالان و بـەرۆ نازان

لە رینگرتن ھەموو وریان

درۆ ناکەم پەرسە وان

ئەمن دەیلیم و بێ باکم

نەواندی نیستە سەردارن

جە فاجوون و ستەمکارن

غولامی پـوول و دینارن

ئەمن دەیلیم و بێ باکم

بەشەو تا رۆژ دەکەن تەکبیر

چ ملکیکی بکەن داگیر

چ دامارێک بکەن یەخسیر

ئەمن دەیلیم و بێ باکم

لەبەر زوڵم و جەفای وانە

وەتەن یە کبارە وێرانە

ھەزار خۆزگەم بەیگانە

ئەمن دەیلیم و بێ باکم

له شهرم و شوورمى مردم
به خۆم من چۆن بلييم كوردم
كه ناغا نابرووى بر دم
نه من ديليم و بى باكم
منم لاوتكى بى پەروا
له كەس باكم نيه به خوا
نه گەر ناغا له هه بسم كا
نه من ديليم و بى باكم

قەلای نیشتمان

ۋەتەن گیان و سەر و مالم فیدای تۆ
 ۋەگیانی من کەوی دەرد و بەلای تۆ
 لە پیناوت دەنیم سەر تا بزانی
 منم رۆلێکی نازا و باوەفای تۆ
 لە بۆ پاراستن و حیفزی سنوورت
 لەباتی (ماژینۆ) سینگم قەلای تۆ
 دەبی من چۆن بژیم مەسرور و دلشاد
 کە دەتینم لە دەس ییگانەدای تۆ
 دەبی کە سەر بەخۆ بی تۆ هەتا من
 بە سەر بەستی بکەم سەیر و سەفای تۆ؟
 بەشینکە و گۆل سەراسەر سوور و شینە
 چ جوانە دیمەنی کێو و چیاى تۆ
 لە گەل تۆ بۆ نەجاتی نیشتمان
 دەدەن (هێمن)! ھەول خۆشک و براى تۆ

ئەمەلى گۈللەن

ھاتە دەر مانگى يەكەمى بەھار
مىلاقە سۈورە لە لىۋى جۇبار
ھەروا كەمىك دوور ۋەنەشىك بوو شىن
ۋەنەشىكى چۈن؟ ملكەچ و سەرشىن
بە ۋەنەوشەي گوت مىلاقە جارىك
لەمىژە ھەمە لە تۈ پرسىياريك
نەتۈ كە پەلكت وا سوور و گەشە
دەروونت بۈچى خەلۋوزى رەشە؟

مىلاقە:

چت لەۋەي داۋە دەس ھەلگەرە لىم
پازى دەروونىم بۇ بە تۈ بلىم

ۋەنەوشە:

سۆندت بۇ دەخۇم ھەتا بىتىم
ئەو پازە لە كىن كەس نەزركىنم

مىلاقە:

دەس ھەلناگری گوی پراگره بۆم
 تاکو پیت بلیم دەردی دلی خۆم
 ئەمن لە خاکێ کوردی پراوم
 بە ئەوی ساردی کانی دپراوم
 بە شەویای چیا ی بلند و سەرکەش
 پەنگی پەلکی من بوو سوور و گەش
 چاکە ی کوردانم لە چاوی دایە
 لەناو گولاندا ئەو پەوایە؟
 کورد و ئەزارن من ئەزار نەبم؟
 ئەوان داخدارن من داخدار نەبم؟
 دەروونم پەشە، جەرگم سوتاو
 وەتەنی کوردستان داگیر کراو
 لۆمە ی من دەکەن وەنەوشە کەچی
 بۆخۆت سەرشین و دژ و ملکهچی

وەنەوشە:

منیش بە دەردی تۆ گرتارم
 پەرودە ی خاکێ کوردی ئەزارم
 کە تۆ ئەناوت بۆ کورد بوو پەش
 منیش بۆ کوردی سەرم نالە هەش
 بە ملی کەچم وەک کوردی دەچم
 کە کورد ملکهچن منیش ملکهچم

بەھارى لادى

بەھارە، كاتى كاره، خۇشەويستم بۇچى يىم بۇ شار
 نەگەر من يىمە شارى، كى وئەستۇ بگرى كاروبار؟
 نەمىن كرمانجم و كرمانج كە هات فەسلى بەھار، وەك هار
 دەبىي بخولیتەوہ كىو و تەلان و بەندەن و نىسار
 ھەتتا پەيدا بكا نان و نەبا بۇ خەلكى شار، ھاوار

لەوہى دواوہ دەبى قۇلى ھەتتا ئانىشكى ھەلمالى
 ھەمىو پۇژى ھەتتا ئىوارى بچتە جووت و جۇمالى
 كە بوللى شەوى پەيدا بوو نەنجا يیتەوہ مالى
 بەبى وەى كەس ھەبى بيشىلى، يا خۇ پىشتى دامالى
 كە ناننى خوارد و لىي نووست تا بەيان نابى لە خەو يىدار

نەوئىستا كاكى جووتىارى بەكارى چابوك و مەزىووت
 بەبى باكى، بەدلپاكى، بەپىخواسى بەسىنگى پرووت
 دەرپۇژى ئاو، دەچىنى تۆو، دەكا جى شەتلى پەين و كووت
 دەرپۇژى ئارەقە، پەيدا بكا تا بۇ منالى قووت

پشوو نادا، وچان نادا، وپړه نابی له شرک و کار

هموويان توندوتوږ و گورجوگول و چوست و چالاکن
هموويان بي فرويل و به کار و ساده و پاکن
له لاديځا خراب زور کم دهبيني نير و مي چاکن
نه نالووده به نالکوږ و نه فيري بهنگ و ترياکن
دهبي بي دهرسي نه خلاق ليره بخوښي کوپيژگي شار

به تال و تفت و سارد و گهرم و ناخوشي ژيان پادين
به گز تين و بليسه و به فر و باران و هوردا دين
په نير و پون و ماست و هيلکعت بو له دي پادين
خوري، مازوو، که تيره، دهغل و تووتن به ره مي لادين
نمک خوردهي دهسي وهرزيره شيخ و حاکم و سهردار

ده کيشن زهحمت و ناخون وه کو وان ناني خورپايي
ده کهن کار و ده پيژن ئارق و ناژين بهرپيسوايي
له سهرپاندا نيه پوز و ثيفاده و فيزي ناغايي
له سايهي زهحمت و پهنج و له سايهي کار و نازايي
به سهرپهريزي دهژين بو کومهل و گهل نابنه سهرپار

نيه داوړن و دهستي خه لکي لادي پيس و نالووده
له دهس ناچي و هخت ليره به خورپايي، به پيژوده
نه وان وه ک ئيسوه ناژين ته مبهل و پيکار و ناسووده
نه وان وه ک ئيسوه ناخون شهريهت و شه کراو و پالوده

له كوی بښن پلاو و گوشت و خورش و فر و فیسار؟

نەوان وهك ئیوه ناكهن پۆكهر و پاسور و ئاس و نهرد
یه کیك سهرگهرمی شیوه ئیسته كانه، یهك خهریكی وهرد
نەوهی تریان خهریکه ههله دهریزری له کیلگهی بهرد
یه کیك مالوو دهكا یهك داده چینی تازه شینا وهرد
نەوی تر ههله په رتیری لك و پویی چلووکی دار

دهینی یهك نەوه مه شغوولی ههله گیزانه وهی بانه
نەوهی تر داده مه زرتینی پلوسك و چۆته گویسوانه
یه کیك کوتکی له دهس دایه، یه کیك ییلی له سهر شانه
یه کیك دهشکینی بهرد و یهك خهریكی شووره ههله دانه
بهایی نابینی کاکي خۆم له دیدا کهسی بیکار

کچیک پیه تی دوو گۆزه به له نجه دهچته سهر ناوی
کچیکی تر شه کۆی ههله گرتوووه دهرواته پاراوی
ژنیک چهند ماشهری پیه، دهیان هینیتته بهر تاوی
ژنیک تر به دهستاری دههاری گه نمی بو دراوی
به رهو مال بوونه وه پۆلیک و پۆلیک دهچنه وه بو بزار

عه زیزم تو وهره ئیره که چاو له جوانی نابنی تیر
بینه خاو و گیابه ند و ههله له و سوین و شلییر
له لایه ک زاوه ماک دهروا، له لایه کی ده کهن هاویر
له لایه ک باسکی ههله مایوه ییری مه دراوه ییر

دەينى ديمەنسى ۋا جوان لەناو بازارى پىر نازار؟

چ خۆشە كاپ و كوورپى مەپ، چ خۆشە پىرمەكەى كەحلان
چ خۆشە فیتە فیتی شوان، چ خۆشە نوحەكەى گاوران
چ خۆشە خرمەكەى خىخال و بازن و ژىرچەنەى كابان
چ خۆشە نەغمەكەى بلوئىر، چ خۆشە لاوك و حەيران
چ خۆشە دەنگى باللۆرە، چ خۆشە ھۆومرەى جوتيار

ۋەرە ئىرە و مەپرسە تۆئەدى چارشىۋو پروپەندە كوان؟
ۋەرە ئىرە و بېينە چاۋى مەست و بەژن و بالايى جوان
ۋەرە ئىرە و بېينە ۋەردە ھەنگاۋى بەرەو جىژۋان
ۋەرە ئىرە و بېينە نازى يىرى و دەسبىزۋى شوان
بچۆ ناۋرەشەلەك بگوشە دەسى دۆى ناسك و نازدار

شىلان ئاۋى - ۱۳۲۲-۱۹۴۳

تۆم ھەر لەبیرە

لە شاییدا لە وەختی ھەڵپەرینا
لە خۆشیدا لە کاتێکی پێکەنینا
لە کۆری ماتەم و گریان و شینا
ئەمن ئەو نیشتمان تۆم ھەر لەبیرە

بەشەو تا کو بەسەرما زāl دەبێخ خەو
بەرپۆژ تا کو دوویارە دیتەوێ شەو
لە کاتێکدا کە دەدوێنم ئەم و ئەو
ئەمن ئەو نیشتمان تۆم ھەر لەبیرە

زەمانێکی کە دەچمە سەیری گولزار
لە گەڵ پۆلی رەفیقانی وەفادار
تەنانەت وەختی دەسبازی لە گەڵ یار
ئەمن ئەو نیشتمان تۆم ھەر لەبیرە

لە کوێستانێ دەمی رار و شکاری
لە مەزرایە کە خۆم ھەڵکرد لە کاری

لہ جیڑوانی کہ دہ کوشم مہمکی یاری
نہمن نہی نیشتمان تۆم ہەر لہ بیرہ

دہ کسم تہرخان لہ ری ی تۆدا ژیانم
لہ سہنگہردا بہرہو پرووی دوژمنانم
بہ خاک کی تۆ دمی ناویلکہ دانم
نہمن نہی نیشتمان تۆم ہەر لہ بیرہ

شیلان ناوی ۱۳۲۳-۱۹۴۴

کیزی لادی

کیزی لادی نەشمیلی جوان چاک
بی فروقیل و هیادی و داوین پاک
نەتۆ ھەر زگماک و ھەھا جوانی
تەوالیت چییە؟ ناوی نازانی
نیتە کراسی ھەریر و پۆلین
گەوھەری پیچرای لەناو خامی شین
(پۆدر) و (کریم) و ماتیکت نییە
ھەر نەتیستوو (ئۆدی کلۆن) چییە؟
نەتکرد سووراو و سپیاو چون دووری
لە شاری، کەچی ھەر سپی و سووری
(فیپر)ات لی نەدا بسکە کەت لوولە
پژیمت نەگرت بەژنت وەک توولە
لاجانگت وەکو گزنگی تاوی
ھەر بوخۆی جوانە تیف تیفە تاوی
کولمە کەت وەکو گولالە ی گەشە
بی سوورمەش چاوە مەستە کەت پەشە
وەکو فرمیسیکی ناشق پووناکی

وه کړو ټاوننگی به یانگی پاکی
 فیږ نه بووی سیحر و گشته ک و نوشتوو
 نه جگه گورگت هیه نه مووروو
 مایه ی هومیډی کیژی چاوه لؤ!
 نازانگی مه کړ و جامبازی و درؤ
 چارشیت نییه ږوو ناگری له کس
 نامووسی خوته پاسه وان و بهس
 به تاسکه تاسک و به له نجه ولارت
 به به ژن و بالای بهرز و له بارت
 به دللی ساده و بههستی پاکت
 به شهرم و حیا و ټاکاری چاکت
 منت کړدووه شیت و ویتلی خوت
 وهخته له سویان گیانم دهرچی بؤت

مه هاباد - ۱۳۲۴

دواځېزې پرووناك

له میژ برو هه ققی کورد ده خورا به فیرو
له میژ برو کورد برو ده یکرد شین و پوړو
له مهیدانی شەقینی دوزمنیدا
سهری سهرداری کوردی برو وه کوگو
به دهوری لاشی نیوه گیانی نه ودا
هه زار گورگ و چه قمل ده یکرد ملومو
دیانبه ست بو کوتانی مهرج و په یمان
هه ناوی لی دهات بو چرووک و بو سو
له دیدا نه منیه لی بیووه میمل
له شاری (شاره بانی) لی بیو سو
هه زار لاری له بهندیخانه دا مرد
هه زار پیای تهنافی خرایه نه ستو
کورپی کوردی له خویتی خوئی ده گه وزی
کچی کوردی سهری کورد برو وه ژنو
نه وهی سوو کایه تی برو کردی پیمان
نده کرا کس بللی بو وا ده کی بو؟
برا نیفه ک، دپا سهرینچ و ده سمال

برا کیژ و درا کوږ پالښه ستو
 گولستان و زمه نندی کوردواری
 به پیتی دوژمن دېوو پیشیل و بوژو
 دېانکورد ده غلوانی نیمه بهش بهش
 دېانکورد دانه و نلای نیمه کوکو
 نه وی گهنمی په نیو دینا بهزه حمه
 له مالیدا نه بوو خوی زمه پریک جو
 له کیسه پیدا نه بوو تالایی توتن
 نه وی سازی ده کرد سیگاری (نوشنو)
 به دوو گه ز جاووه خونی دېینی
 نه وی عمباری شای پر کرد له په مو
 په نیرو پونه کی نیمه به زاری
 نه وان ده خورا، ده ما بو نیمه هر دو
 مریشک و قاز و باروکه و مروی
 بهشی وان بوو، بهشی نیمه ش په پرو
 له شارا تاکو (تایین) جهرده و دز
 ولاتیان کرد بوو تالان و تاپو
 هم مو سووک و چرووک و په ست و بهد خو
 هم مو ناپاک و نا نینسان و نامو
 له بهر زولم و فشار و جهور و بی داد
 چلون تیک چو بوو لیان رایه ل و پو
 جلیت باز کهنگی دېو نرا بلای هو
 فله خوئی کوانی دېو نرا بلای هو
 له ژیر باری گرانی زولمی دوژمن
 دېان بورد مه زنه کانی گه وړه نسکو

له پېر جوولاوله خه لک و تیکي پرووځاند
بناځه ی کوشکی نیستېدادی یارو
شکا ینگانه، پالوتی له ترسان
کورې کورد، هاتوه دیسان هلی تو
مه وېسته، خوټ مه گنځینه، مه ترسه
له فیشال و له بوختان و له ده مگو
هه تا چیزیکي دیموکراتی پیشپوه
که پیوسته له دوری کووېبی کو
له سایه چیزې دیموکراتی څومان
له بالدار تیپه پری نه وړو که پیرو
ده سا خوټ هه لکه پری بېره به گورجی
برو پیش بی وچان، لی بخوره، بازو
نهما داخ و په ژاره و ماتهم و خه م
زهمانی هه لپه پری و به زمه نیمرو
له شای نیمه دا نابینی نیستا
کچیکي دل به خه م، لاړکی بی دو
دروژن بووی بزر بوو، هاته مه میدان
کچی نازا، کورې لیزان و هه قگو
توخوونی دوژمنی به دکاره نابین
که سووتاه ده سی نیمه به پیشکو
زمانی نیمه گهر نازانی دوژمن
ده بی حالی بکه یین نه وچار به برنو
له پیشمان دایه دواړوژیکي پرووناک
یتیر ناخوړی هه قی نیمه به فیرو

پوڙی ناری

پوڙی خوشی و پیکه نیلن و داوہ تہ
 ہہی چ پوڙنکی بہ قدر و قیمہ تہ
 جیڑنکی سہرہ سستی و دہمی نازادیہ
 کاتسی عدیش و نوش و شابی و شادیہ
 بہرگی رہش نیتہر لہ بہرمان دادپا
 بہندہ کی دیلی و نہ سارہت ہہ لہ برا
 سہر بلیندین چونکہ و نالاکہ مان
 ہہ لکراوہ گہییہ تہ شقی ناسمان
 پہرچہ می سوور و سپی و سہوڑی نہہ
 شادیہنہ لابہری دہرد و خہمہ
 سوورہ کھی یانی نہوہی پیتہ بنم
 خوین دہی برژنکی بۆ پاراستنم
 سپیہ کھی یانی کہ سیکہ روو سپی
 ہیچ شتیک نہیکردبی مات و کپی
 سہوزہ کھی دینیتہ بہ چاوان ولات
 نہو دہمی فہسلی بہہاری جوانی ہات
 تیشکی پوڙی کورد لہ ژیر ہہوڑی سیا

هاتمه دهر نهنگاوتی وا لووتکمی چیا
دوو گولگی گهنیش دهلی هر کشتوکال
زور بکمن مشتی بکمن عه مبار و چال
پیست دهلی نووکی قهلم؛ نووکی قهلم
زور له شیر باشتتر ده پاریزی عهلم

مه‌هاباد - ۱۳۲۴

یادگاری شیرین

چاوه کم! چاوی پښی تۆ نافه تی گیانی منه
 گیانه کم! برژانگی تیژت نووکه ږمبی دوژمنه
 شیري دهستی شیري نالایه برؤ پاکشاهه کت
 جدرگی لاونکی هه ژاری کوردی ورد پی بنجنه
 دیده کدی به خوماری تۆ تورکانه به دمهستی ده کا
 بویه مهیلی وا به کیشه و فیتنه و خوین پرشته
 به ژنه کت سیداریه، که زیت ته ناهه زوویه دهی
 بیخه نه ستوی من که کوردم به شی خنکاننده
 زامی جدرگی من به فهرمودهی گراوی سواری کورد
 مه لهمی هه ژهنگی گواره و نارهقی بهر گهرده
 ناره زومه هیچ نه بی جارنکی ماچ کم زاری تۆ
 ناره زوی من چووک، نه ماما تا به فهرمودی شیرنه
 دل به گرمی تۆپی گهرهی دوژمنیش پانه چله کی
 داده خورپی نه دل نه ماما به خرهمی بازنه
 خه لکی دنیا رازی دلداری به بیتل پیک ده لین
 پاسپاردهی لاو و کیژی کورده نیستاکه ش شنه
 رۆزی به ختی هه ر له ژیر هه ورنکی ره شدا لاوی کورد

تاكو پوخسارى كچى شارى له پيش چاوان ونه
نايه لى گوشه ي برؤكت دهر كه وي چارشيوه كت
نه ي له دهس نهو چلكه هه وره مانيعى مانگ ديتنه
چون دهبي سهر به ست گه لى ژر ده ست كه كچ دابه سته بى؟
بهس نه بى نهو كويله تى و نهو كچ له ژورور دابه ستنه؟!
دهر كى داخستوه له تو بابت كه چى دهر كى نيه
دهر كه داخستن له تو دهر كى هوميد داخستنه
دارزينه، مردنه، ناخر هه تا كه ي پيت بلين
نابى بيتنه دهر له مال، مافى ژيانى كوا؟ ژنه
لاده چارشيوى ره شت با دهر كه وي كولمى گه شت
چون له قهرنى بيسته ما زور عه يبه نهو پروو گرته
كيژى خه لكى بومى ناتومى دروست كرد و ته توش
ههر ده زانى ناوى (نه ستيولگ) و (دهر خونه) و (پنه)
فيري زانست و هونه ر بوو نهو له سايه ي خويندنى
توش ته شيما بـو دهر پسى ياد گارى شيرنه
نهو به ناسمانا فرى، دنيا گه را، چوه بن به حر
دهك نه ميتنم كارى تيه وش ههر له ژورور دانى شتنه
كوپ به زتنه نهو له عيلم و نهو له كار و سه نعه تا
گوره يشه سه نعه تى تو، پيت خه نى بووم بيچنه
نهو پنه چه و پرو به ند و چارشيوه نه ديوه نه كى تو
نهو شرپ و شالاته ديارى دوزمنى دل چلكنه
كيژى شيخ و كيژى حاجى و كيژى ناغا رهنجه پرو
كيژى نازاده نهو ژينى به نوو كى گاسنه
شه نكه ييزى يار و ده سبارى كوپى كوچه ر نه بى
چون ده گاته جى هه وار و هوبه نهو بار گه و بنه؟

قہلشی دہست و کولمی سوتواری کچی لادی نہی
 چون دہگاتہ دہستی دہسپر نہو ہہموو تا تووتنہ؟
 نیسک و نوک و ماشی ناو عہمباری ناغای مفتہخور
 پاک لہ سایہی دہسکہنہی زین و مرؤت و سوئسنہ
 شورپہژن بنکول نہ کا برکہی بدقرچہی نیوہرؤ
 چون لہ کالہک تیر دہی نہو زگ زلہ بیستان پنے؟
 کوا مہتاعی کوردہواریمان دہچوو بو ہندہران؟
 گہر بہسہربہستی نہژیبا نہو کچہ مازووچنہ
 ییر و ہاویری لہ گہل کاکی نہ کردبا بن پشک
 چون دہمانبو نہو ہہموو گوشت و پهنیر و بہرگنہ؟
 دہست و کہرکیتی کچی نازداری ہہوشاری نہبا
 چون دہرازوہ بہقالی شار و بازارپی سنہ؟
 باہہزار (زی) و (گادہر) و (لاوینی) پروونیشمان ہہی
 تاکو ژن نازاد نہبی، سہرچاوہکھی ژین لیخنہ
 کویلہتی باوی نہماوہ، کیژی کوردی خوشہویست!
 راپہرہ، ہہستہ لہ خہو، ناخرچ وختی خہوتنہ؟
 دہرکہ بشکینہ، پہچہ بدرینہ، پاکہ مہدرہسہ
 چاری دہردی کوردہواری خوئندنہ، ہہر خوئندنہ
 دایکی زانایہ کوپی نازا دہنیرتہ خہبات
 من گوتم توشت تیگہ (ناگاتہ دہریاہ زنہ)
 گوارہکھی زپرٹ بہکار نایہ، لہ گوئی بگرہ قسم
 لایقی گوئی تو عہزیزم شیعیری سادہی (ہیمنہ)

پښه نډان و شاعیر

پښه نډان! دیسان هاتیه وه سهرمان
 په قمان هه لښی دیسان له سهرمان
 به سوزهی زریان پیای ده کهی سر
 به کړپوه و باکوت ناژهل ده کهی قپ
 پږ و بان دبهستی به به فر هه موو
 له بهر په ساران هه لده نیی رنوو
 پرووشه و مژ و که په سیسه که ت
 ته پ و تومان و هه وای پیسه که ت
 پییه وه هه زار نازار و ناهو
 کوخه و هه لامه ت، لهرز و چه ق و چو
 که تو ته شریفی ناشه ریف دینی
 دلی گلی کور داده خورپینی
 ماشین و پږگای نیسفالتی نییه
 بهو سارد و سوله عیلاجی چییه
 به هه چه هه چی که ری، چون باری
 لادییی کوردی ده گاته شاری؟
 هه زار لیی ده بری ناوردوو و زمهر

کورووژمهی ده کا فہ قیر، مالانگہر
 سہر دہیننہوہ پیر و نو جوان
 بی پەرستار و بی داو و دەرمان
 بہ خیر نہ ہاٹی مانگی مژ و تہم
 دیتی بو ئیمہ گہ لیک دہرد و خہم

پہندان:

شاعیر مال شیواو بو دژ دامای؟
 گنژی، خہوئالووی، شیتی خہرفای؟
 بوچی تو ئاگات لہ دنیا نیہ؟
 بوچی نازانی دہنگویاس چیہ؟
 بو بہ من دہلیی قسہی سور و تال؟
 بوچی نازانی بی خہبہر نہو سال
 زریانم ہیئای بو کورد نازادی
 شہ مالم ہیئای بو ئیوہ شادی
 مژی من ہات و مژی ہہزاری
 پواند یہ کجاری لہ کوردہواری
 بہ کەرہسیسہ و پرووشہ و سیخوار
 ناواتی کۆنی کوردہم ہیئا خوار
 لہ پۆژی مندا کورد بہ پرووسووری
 ہہلی بژاردوہہ پئیس جہ مہووری
 جا نہو جار باوی کوردی دیتہوہ
 ناسوودہ دہبی، دہحہسیٹہوہ

شاعیر:

گیانی شاعیرت ده کم به قوریان
وا هاتووی نهوسال مانگی رییهندان!
دهک به خیرهاتسی قهدهمت پیروژ
به قوریانت بی جیژنه کهی نه وروژ
پوژی تو جیژنی گه وری کوردانه
ناوت دهرمانی ژان و دهردانه
نهوسال به هاره بو ئیمه زستان
بمیری دوژمنی کورد و کوردستان

هه واری کرماویله - ۱۳۲۵

بڑی دیموکرات

مزگینیم دیہہ دہ گہی بہ ثاوات
 کوردہ لہ سایہی حیزی دیموکرات
 حیزی دیموکرات تو دہا نہ جات
 پیادہی نہو، شاہی دوژمن دہ کا مات

بڑی دیموکرات بڑی دیموکرات

کوردہ گیان! نہ ورؤ چاو و دلت پروون
 لاوانی ولات پاک نامادہ بوون
 تہمای وہیانہ راپہ پن، بیزوون
 لیوی دوژمنی ہرزہ گو بدروون

بڑی دیموکرات بڑی دیموکرات

پیکیان ہتاوہ لہ شکرکی چاک
 لہ لاوی نازا و بہ کار و چالاک
 ہومیدم وایہ لاوانی خوین پاک
 بہ خوینی خویان پیارنزن خاک

بڑی دیموکرات بڑی دیموکرات

هه‌موو به جه‌زگ و ئازا و دلیرن
 هه‌موو بی‌باک و دل‌پاک و می‌رن
 له‌ناو سه‌نگه‌ردا له وێنه‌ی شیرن
 نه‌ته‌وی بی‌شک پێیان ناوێرن

بژی دیموکرات بژی دیموکرات

پیشمه‌رگه‌ی کوردی له مه‌یدانی جه‌نگ
 به‌رگه‌ی ناگری نه‌ شیر نه‌ پلنگ
 دوژمنی ئیمه‌ تازه‌ بکا ده‌نگ
 سینگى ده‌سمن به‌ گولله‌ی تفه‌نگ

بژی دیموکرات بژی دیموکرات

روژی به‌رگری و شه‌ر و ته‌نگانه
 پالهبانیکه‌ هه‌ر یه‌ک له‌وانه
 به‌ کوێری چاوی پیسی بیگانه
 نه‌ورۆکه‌ روژی جێزنی کوردانه

بژی دیموکرات بژی دیموکرات

مه‌هاباد، په‌شه‌مه‌ی - ۱۳۲۴

پۇڭزى خۇنى

پۇڭزى جېژن و خۇشىيە تېپەر بوو پۇڭزى دەرد و خەم
 ھات شەنەي پەخمەت بەجارىك راي پانەد و بىردى تەم
 دى لە ھەر لايىكى قاقاي پىكەنىنى كىز و كوپ
 دى لە ھەر سووچىكى نەغمەي ساز و تار و زىل و بەم
 گەرچى زىستانە بە فر دايۇشى نەورۇ گشت ولات
 خاكى پاكى نىمە خەملىوہ وەكو باخى نىرەم
 جېژنى ئىستقلالى كوردسىستانە، پۇڭزى شادىيە
 جېژنە پىرۇزە لە لاوى ھاوولاتى خۇم دەكەم
 ئۆجوانان! دەي بەقورباتتان دەبەم كارى بكنەن
 بو تەرەقتى كورد و بۇ پاراسىتى خىاك و غەلەم
 بو نەجاتى نىشتىمانى غۇشەويست كارى بكنەن
 زوو دەرى يىتىن لە چەنگى دوژمن و دەستى ستمە
 ھەر كەسى بو لاي سىنورى نىشتىمانى ئىوہ بى
 بىكوژن، وردى بكنەن، بىنيزنە مولكى غەدەم
 لاوہ كان! دلپاكە كان! چالاكە كان! پىشمەرگە كان!
 ئىوہ شىرى لىج بىسروون و ئىمە پەردىنە قەلەم
 ھەر بەيە كگرتىن لە دەسبەت يىگانە دىنىنە دەرى

خاکی پاکسی کوردواری، نایه‌لین بۆ کەس ئەلەم
جێژنە پیروژه دەکەم لێت و دەلێم خوش بی، بژی
ئەو پەنێس جەمەووری کورد و پیاوی زانا و موختەرەم
تۆم بەخوا ئەسپارد و ئەسپاردم بە تۆ ئەو (پیشەوا)
میللەتی دڵپاک و چاک و نیشتمانە جوانە کەم

مەهاباد، پێپەندانی - ۱۳۲۴

ههتاوی ئیقبال

پړیږی خهم هاتهوه ههنگامی سروور
 جیژنډیه بهزمه زه ماوه نډه، سوور
 تیشکی زپړینی ههتاوی ئیقبال
 له کولاکه ی گهلی کورد هاتهوه ژوور
 کوانی؟ له کوږیه؟ بیینی بهزمم
 بدپړ دوزمنی خوږی مه غروور
 سه ربه خو بووین و له ژیر باری خهم
 هاته دهر میله ته ئی نازاد و جه سوور
 هه لکراوه له ولاتی ئیمه
 په رجه می به رزی سپی و سه وز و سوور
 خومی شیواوه، په ریشانه، کزه
 دوزمنی قین لته زگی رڼ نه ستوور
 کوږی کورد حازه به خوږتی خو ی
 له هه موو لاهه پار پزی سنوور
 کچه که ی حازه فیشه کدانی
 له ملیدا بی له باتی بهرموور
 تازه ناو پری به خاک کی کوردا

نەتەھوی ئۆمەنە بىكا چىدى عبور
ھەر بەرز يېتەۋە ئالاي كوردى
نىشتىمانى بىي خوش و مەعمور
بۆ فىداكارى لە پېي مىللەتدا
ھەربىزى (قازى) پەنسىسى جەمھور

پهښمه

دهک به څيری قهدهمت څیره چ خوشی پهښمه
 تا کو تو هاتی نه ما و تیپه پی پوژی پهشی مه
 نیسته که کورده هه موو بی هم و بی دهر د و څه مه
 شاده، نازاده، ده کا گالتوگه پ، که یف و گه مه
 نیشتمانی هه موو رازایه وه، باخی نیره مه

شین و پوړو بوو بهشی کورد و سهری نابوو له ههش
 چون له نازادی پرېک نه یو نهویش به هره و بهش
 کوردهواری هه موو داگرتبوو هه ور و ته می پهش
 نه ده بینرا له چ لا تیشکی گه لایو نژی گهش
 به شنه بایه کی په حمهت پهوی نهو هه ور و ته مه

هاته مهیدانی کوپی کوردی وه کو فیلی ده مان
 هه و لی نازادی دده نهو به هه موو وهخت و ده مان
 دوژمنی کوردی نه وهی دیت و ترووسکایی نه مان
 ده شه کی نیته وه با نیسته که نالایه که مان
 سه ر و مال و کهس و کارم به فیدای نهو عه له مه

لاوی کوردی له هه موو لاره وه کوشیری ژیان
دیتسه مهیدان و دهلی: من ده مهوئ مافی ژیان
تازه هه لساخه له تی ئه، به قسه ی نه رم و نیان
دوژمنی میله ته تی کوردی هه موو توو پرهن که دییان
ئه و به سه ره به سته تی ده ژی، دوژمنی زور و سته مه

مه هاباد - ۱۳۲۴

دایکی نیشتمان

له کاتې نيوه شه ودا بوو شه وې دى
 ژنيکې پير په شپږشم له خه و دى
 به پاريز چوومه پيش لې و گوتم پې
 چکاره دايه پيره، پيم بلې کي؟
 له بهر چي وا دژ و دامواوى دايه؟
 چ قه و ماره که وا شيواوى دايه؟
 چييه؟ چونه له بهر تودا جلي رهش؟
 سهر و شان و ملت بو ناوخته ههش؟
 گوتې نازانې پولهى هيچ نه زانم
 نه من کيم پوله! دايکې نيشتمانم
 له تاوى نيويه وا مات و گرژم
 له سوې نيوه دهسووتيم و دهرژم
 دهينم نيوه داموا و هه ژارن
 کز و خه مبار و زار و ليو به بارن
 منيش بويه په رښان و په شيوم
 دهينې بارى خه نيشتووه له ليوم؟
 نه خوشن نيوه، بويه من نه خوشم

ئەسسىرن ئىۋو، بۆيە پەش دەپۇشم
 بەقورىانت دەبىم ئەى دايكى دلسۆز
 مەبە چىدىكە تۆ دلتەنگ و ئالۆز
 تەماشاكە كورپى تۆ شادان ئىستا
 ھەمرو سەربەستىن و ئازادان ئىستا
 دەزانىم پۆلگە گيان خەلگى مەھاباد
 لەژىر دەستى كىران پزگار و ئازاد
 بەلام پۆلگەم براى ئىۋو لە سەقز
 تەماشاتان دەكەن دامما و سەركز
 چ شەرمە كارى ئىۋو پىكەنن بى
 بەلام كارى ئەوان گىران و شىن بى
 ئەگەر پىت خۆشە جلكى پەش نەپۇشم
 بىكەن ئازاد كورپانى دىم و خۇشم
 لەبەر خۆت دارنە دايە جلى پەش
 دلت پروون يىتەۋە كولمەت بىي گەش
 ھەنىسكان بەس بدە چىدى مەكە شىن
 بىينە بەيرەقى سۈور و سىپى و شىن
 بىينە (پىشەۋا)ى مەشھوورى ئىمە
 بىينە تۆ پەئىس جەمھوورى ئىمە
 بىينە ھىزى پىشمەرگە و بزائە
 كە نووكى ئىزە شمشىرى ئەوانە
 لەژىر دەستى دەكا پزگار و ئازاد
 تەۋاۋى كوردەۋارى ۋەك مەھاباد

نورقزی پزگاری

به بهرگی سهوزه پازاوه قهد و لاپال و شيو و دؤل
چرؤی دهرکردووه دار و ملی دا يه کتري گيا و گؤل
به سهر به فري كهويدا كرد شه مالي خاكه ليوه خؤل
ره فيقان پؤزی كوردانه، به هاره، جيژنی نه ورؤزه
به دل ليتان ده كه م لهو پؤزه دا من جيژنه پيرؤزه

چله ی زستاني ناخوش بوو ته زوی سهرمايه پياوی سر
ده كرد و كووچه و كولان له به فر و ليه بوويون پر
به هار هات و ده خه ملی كي و ده شت و بهندن و لخر
ره فيقان پؤزی كوردانه، به هاره، جيژنی نه ورؤزه
به دل ليتان ده كه م لهو پؤزه دا من جيژنه پيرؤزه

به سوژهی باي بهيان ليوی كراوه خونچه يی خندان
له سهر چل بلبلی شهيدا له خوشی گؤل ده لی بهندن
به جی هات ئاره زوی لان و گهرمه كؤري گووه ندان
ره فيقان پؤزی كوردانه، به هاره، جيژنی نه ورؤزه
به دل ليتان ده كه م لهو پؤزه دا من جيژنه پيرؤزه

له خوئی داوه بهرهلیننه کچی کابانی گهردن کیل
بهناز و غمهزه دهروانی، ده کا شینکهی نهرم پیئیل
له گهل بونی وهنوشه تیکه لاون بونی عهتر و هیل
ره فیهقان پوژی کوردانه، بههاره، جیژنی نه ورۆزه
به دل لیتان ده کهم لهو پوژدها من جیژنه پیروژه

سهری کوستانی بهرزی کوردهواری تی نه کهوتوه خال
له دهشت و بهر بهساران هلدراون چادر و ره شمال
نه ما یگانه تاکو جیژنه مان لی تال بکا نهوسال
ره فیهقان پوژی کوردانه، بههاره، جیژنی نه ورۆزه
به دل لیتان ده کهم لهو پوژدها من جیژنه پیروژه

حه ساوه پیای پوتوقوت و بی نهوا و بی نیرو
ژیاوه گیانله بهر دیسان، له کون هاته دهی میرو
له سهمر گوتسوانه دهخونن به پوول پاساری و سیرو
ره فیهقان پوژی کوردانه، بههاره، جیژنی نه ورۆزه
به دل لیتان ده کهم لهو پوژدها من جیژنه پیروژه

له دنیا دا کهمه هاوتای بههاری جوانی کوردستان
نهویش نهوسال که لایکی نه جاتی بوو له ژیر دهستان
له خوشی نهم ولاته شاعیریش بوته ههزار دهستان
ره فیهقان پوژی کوردانه، بههاره، جیژنی نه ورۆزه
به دل لیتان ده کهم لهو پوژدها من جیژنه پیروژه

بینکھننی گول

کاتى کازىوہ پيش گزنگ بولبول
 لہ شہقہى بالى دا ھتا کن گول
 گوتى نہى نازہننى عیشوہ فروش!
 کہم کہمہ ديارہ بى وہ فایى توش
 بو شہنہبا ھدیہتى لیہ ری؟
 بو پەپولہ بہ دورہتا دہ گہ ری؟
 چہ پکی تو باغہوان دہ کمن دہ سگپر
 لہ خہبابان و کووچہ و باژپر
 دہتفرؤشن بہ قیمہتى ھہ رزان
 دہتدہنہ دہستى ناکہس و ھہ رزان
 بوہ سووک و چرووکى ناو چہ مہنى
 لہ وەتى بووى ھہ میشہ پی دہ کەنى
 ھہ لگہ راوہ بہ ناز و گول پپی گوت
 شیت و شوورى کہ شرت و شومت شوت
 وە کو تو ناشقہ پەپولہى زار
 بو بنہ خورایى نہو بدہم نازار
 شہنہبا ری نہدہم کہ بو لای خوم

كى دەيا بۆ ھەمموولاتى بۆم؟
گول لە كن كەس نىيە عەزىزم سووك
سەرى زاوايە جىيى و باوەشى بووك
من كە ناگاتە ھەفتەيەك تەمەنم
بۆچى بگريم و بۆچى پى نەكەنم

مەھاباد - ۱۳۲۵

بلوئى خوان

نيوەشەو، دىيا خامۇش
 دىتە گوئم ئاھەنگىكى خوش
 ئاھەنگىكى گيان پەرورە
 شادى ھىنە، خەفەت بەرە
 ئاھەنگىكى دلنەوازە
 تارە، ويۇلۇنە؟ يا سرازە؟
 نا... نا... ئاھەنگى بلوئىرە
 جا وەرە گوئى بۇ رادىرە
 ھەزار خۆزگەم بەخۆت شوانە
 كە بەر مانگەشەو جوانە
 دانىشتوى لە پۇرد و ھەلدېر
 پەنچە دەبىزىوى لە بلوئىر
 دەگەل تەبىئەت ھاودەمى
 شادى، بەكەيفى، بى خەمى
 ئاغاش بە تۆكەر ناگرى
 ۋەك من لە داخا نامرى
 ۋەرە شوانە ھەمىو شەوئ

نيوه شه وي، کاتي خه وي
لهو کيو و نواله زه نويړه
تي تووړينه لهو بلوړه
له سهر تر وړپکي نهو کيوه
په نجه له بلوړر بيزيوه
با کيوه که دهنګ داته وه
شاعيرش خه و بيبياته وه

مه واري کرماويله - ۱۳۲۵

کورد و نازەربایجانى

تیپەری ئەبیامی دیلی ئیستە هەنگامی ژيانە
خۆی مەڵاس دا مامەریوی نۆبەتی شیژی ژيانە
هەرچی پیت دەکری بکە ئەی دوژمنی خویری و بزانه
باوی لاوی کورد و تافی گەنجی نازەربایجانە
خۆی لە خوێناودا دەبینی هەر کەسیک دوژمن بەوانە

با لە قورپ نیشی و لە هەش نۆ دوژمنی وان پیل و شانی
چونکە ئەو پۆ یەکتەری گرت کورد و نازەربایجانى
ئەوکی ئیستیعماریان گرت وەک بەلاکەى ناگەهانی
تازە بەریوونی مەحاله تانەدا یەکجاری گیانی
سوحبەتی پی ناکری پەنجە بەهیزی ئەو دووانە

ئەو کەسەى چەندیک لەوێ پیش لیی دەدا لانی خودایی
نەیدەهیشت ئیمە هەمانبى قەت لە گەل یەکتەری برایی
کرانی لە کۆیە بینى پۆلی پیشمەرگە و فیدایی؟
تى بگا نای بی لە دەست ئەو نۆجوانانە پەهایى
ئەو کورپی سەمکۆی دلیره، ئەو ئەوێ سەتارخانە

لاوى ئازاي كوردەۋارى ئىرە شىرى كاتى جەنگە
گەنجى نازەربايجانى ۋەك پلەنگى تىژە چەنگە
تىگەشتەن نۆكەرى يىگانە بۆۋان عار و نەنگە
پەنجەيان ئىستا لەسەر شىرە، لەسەر ماشەى تىفەنگە
ھەر بەناستەم يىتە پروو يىگانە دەكرتە نىشانە

كۆشكى زۆردارى جىيۈ، ھەر نەماۋە زۆلم و يىداد
ۋەك بەھەشت خەملىۋە خاكى پاكى كوردستانى ئازاد
مولكى نازەربايجانىش بۆتەۋە مەعمور و ئاباد
دوژمنى يىگانە بتىنم ھەمىشە پەست و ناشاد
چۆن بىۋىيە باعىسى وىزانە ئىم دوو خاكە جوانە

كورد و نازەربايجانى ھەردوۋ داۋايان رەۋايە
ھەر بىژىن و پاىەدارى يەكەتە ئىم دوو براىە
مىللەتى ئىمە ھومىدى زۆر بەكارى پىشەۋايە
ئەۋ كۆرە ئازا و نەبەرد و مەردە بۆ مىللەت قەلايە
دەك بىننى تا ئەبەد ئەۋ كوردە زانا و قارەمانە

پښتو کاري پوهن

نه و سال جیژنه مان تاله
 دوژمنی زالم زاله
 لاو جییان سیاچاله
 دهستی دویان به تاله

گالتو وگه پ و پیکه نین
 شه و داودت و هله پ پیرین
 جیگای خویان دا به شین
 دیسان خه میان دابه شین

پولی جوان نه ش میلان
 دهستی ده سمال ته نزیلان
 نه و سال ناچن بو دیلان
 نه نگه دیلان بو دیلان

بسرا نانی سه رخوانان
 گرا لوی گوئسرانان

کال بـۆۆه پهنجه ی جوانان
کوانی گه مه ی جی ژوانان؟

وه پاش كهوت خه باتمان
داگیـراوه ولاتـمـان
تپـهـپی پـۆزی هاتـمان
پـووخا كـۆشـکی ئاواتمان

نه هاتی و تهنگانه یه
باو باوی ییگانه یه
خه زری ئه و یه گانه یه
لیمان له به هانه یه

بووینه وه دیل و یه خسیر
ولاتمان کرا داگیر
پاوکهر بوونه وه نیچیر
یوسف خراشه ناو بیر

حکرومهت نيزامیه
تۆزیک ئازادی نییه
ئامانجی دۆژمن چییه؟
قهرکردنی خه لکییه

که شه و داهات دیزبانی
لیمان ده چته سه ربانی

تفہنگی لہسہر شانی
بۆتہ رۆستہمی سانی

دەلێ فەرمووی فەرماندەر
لە شامەوہ تا سەحەر
ہەر کەس لە مال ھاتە دەر
(کلکش بکن پسر)

داخرا دەرکی رۆژنامە
شکاوێ نووکی خامە
کوریدی نووسین حەرنامە
دوژمن دەلێ بی تامە

دەران کاغەز و دەفتەر
گیران شاعیر و نووسەر
کۆمەڵیک بوون دەریەدەر
کۆمەڵیکیش دەسبەسەر

خوێندن بەزمانی خۆمان
سووچ و تاوانە بۆمان
چاپخانە و بڵیندگۆمان
بوونە بەردی بن گۆمان

لەلایەک قات و قەرە
لەلایەک کوشت و بـەرە

هه موو کهس حالی شپه
دوژمن نان و دو بره

نازان وه کو سه گی هار
ده خولینه وه له ناو شار
دروژن و پیاکار
دز و جهرده و به دکردار

به رتیل خور و گورگه میس
وه ک سه گی سهر خوله میس
چهنه سووک و دهم له پیش
به فیشال و کیشه کیس

نه منیه وه ک دال و قهل
بلاو بوونه وه ناو گهل
کی نازایه بلای له!
هه تا بیکهن شیت و شهل

بوخویان پی پاده گهن
خهلکی له کونه پرش ده کهن
تا پشوی دی لیی ددهن
به قه مچی وه ک خه ره زن

له پیای نازا و سه رکهش
له زه همه تکیشی بی بهش

ئاخنراوه كونه پدهش
نايينى كهسى پروگهش

دهستيان كرد به رهبگير
ناپارنزن جوان و پير
دى زړهى كوت و زنجير
هر ليمان دهسوون شمشير

پياوى مازاد و ماليات
دهسووپلنهوه ديـهات
دهستينن دهغل و داهات
له كرمانيج و ناغاوات

ئاغا زانـى نهو جاره
نهو قهـنده ژهـرى ماره
پيشـبـيني كاك هـهـژاره
نيـستا شـهـق بهـخهـرواره

قهـندى بهـ زارى تـاله
دهـدا باـجـى پـنج سـاله
چـاو لـى پـوشـين مـهـحـاله
كـار نـيـستا بهـگـوپـاله

نوـشى گـيانـى بـى هـى گـوپـ
گـيـژى، گـهـوجـى، لـهـخـوگـوپـ

با ھەر سەھرى بکا شۆر
بۆ دوزمنى مچ و مۆر

بەقەند و شەکر و کووتال
بۆ ئىممەى دىننا پامال
ئىستا كەوتوو ۋەك سىپال
لە گشت لا دەيدەن پەپال

سواريان كـردن پيادە
جاميان كـردن بىئادە
داريان كـردن ئامادە
شەھيد كـران (بەگزادە)

لە سەقز و لە بۆكان
شىن و شەپۆرە و گريان
تېكۆشەر لە دار دران
قارەمان لەناو بران

لە چوارچراى مەھاباد
لە كانگای بىرى ئازاد
دەستى رەشى ئىستىباد
چەقاندی دارى يىداد

لە كاتى نيوەشەوا
لە جەنگەى شىرن خەوا

کــرا کــاری نــاړهــوا
لــه دار درــا پــیشــهــوا

پړولــی وهــناداری کــورد
پــیشــهــوای نــارام و وــرد
بــو کــورد ژیا، بــو کــورد مــرد
گیانــی فیدای گــهــلی کــرد

زانــا بوو، کــورد پــهــروهر بــوو
پــیشــهــوا بــوو، پــاښــهــر بــوو
هــر کــورد نــه بــوو بــه شــهــر بــوو
خــه مــی خــه لکــی لــه بــهــر بــوو

بــویــه د یــوی نــیــســتــیــعــمار
کــوڼــه پــهــر ســتــی زــوردار
زالم، خــوڼــنــرېژ، بــه د کــردار
بــویان نــامــاده کــرد دار

پړولــی کــوردی بــلیمــهــت
نــه تر ســا لــه دار و پــهــت
پــشــتی نــه کــرد لــه مــیللــهــت
وا د بــی زبــک و هــیممــهــت

بــه لــام کــورده نــا بــه زــی
بــه و زهــرانه نــا تــه زــی

له پقان ليو ده گه زى
كه سوار برو دانه زى

داخداره، خوښى ديوه
بيداره، خوښى ناسيوه
له دوژمن راپه ريوه
باسكى لى هه لماليوه

به كار و توند و ټوله
خوښى ساز ده كا بو ټوله
ورد ده كا وهك پر ټوله
تاج و ته ختى نه و زوله

كوپ و كچ و پياو و ژن
نيستا ليوان ده كروژن
دهرؤستيان نايه دوژمن
دهى نه نجنن، دهيكوژن

گرديداغ - ۱۳۲۶

کچی مه‌هاباد

له‌باری، نازهنینی، نهرم و نوډلی، دلته‌پی، شادی
 له‌چاوی به‌د به‌دوور بی نه‌ی کچی جوانی مه‌هابادی
 له‌جوانیدا، له‌پاکیدا، نییه‌هاوتات و نازانم
 فرشته‌ی ئاسمانی یانه‌په‌روه‌ده‌ی په‌ریزادی؟
 سه‌ری کوښت گه‌شه‌ه‌روه‌ک گول‌ی کوښتانی کوردستان
 له‌به‌ر به‌ژنت ده‌بی سه‌ر دانوښتی خه‌لفی شمشادی
 دل‌ی سه‌د عاشقت کرده‌نیشانه‌ی تیری موژگانته
 کچی کوردی! له‌تیر ئاویتنا مه‌علوم‌مه‌ئوستادی
 به‌شمشیری دوو نه‌بروژت جه‌رگی خه‌لکی له‌ت ده‌ک‌ی دیاره
 ده‌زان‌ی چه‌ک له‌کار بی‌نی، کچیش بی‌تورمه‌ی مادی
 له‌سوږیانت وه‌ها دیوانه‌بووم چاوه‌مه‌ستی خوښ شیرن
 له‌قه‌رڼی بیسته‌ما په‌نگه‌په‌چاو که‌م کاری فه‌ره‌ادی
 نه‌وښتتا تو له‌وئ دیلی ده‌سی بی‌گانه‌ی و نه‌منیش
 له‌دووری تو ده‌کیشم په‌نج و دهد و داخی بی‌مرادی
 زه‌مانه (هیم‌ن)ی تو‌ی وډلی ده‌شت و چوډ و سه‌حرا کرد
 فه‌رامو‌شی مه‌فه‌رمو، جارویه‌ه‌ر به‌ک‌ی یادی

به هاری کوردستان

شەمال هات بە گالە گال
هەور بوون گەوال گەوال
پشکووت گۆلی گەش و ئال
بلبل کەوتە نالە نال

بە لەنگێزە، بە باران
بە شەنە بای بەهاران
توانەوێ وەک جاران
کەوی بەفری نیساران

نەما مژ و سەرماسۆڵ
نە سیخوار مانە سەهۆڵ
تەرت و پۆرد و شیو و دۆڵ
لێی هاتە دەر گیا و گۆڵ

دەشت و چیمەن پازاوێ
کیو بەندنە خشاوێ

زۆنگ و چینگ ژیاوہ
گیا سہری پوہ ناوہ

لہ ہوشین و گہدہ و لہند
لہ کوستانہ دہ سامرہند
ہلہز بیزا و گیابہند
تیک چرژا، بوٹہ زہمہند

مہندوک و خاو و کما
لہ نہرمان و نہستہما
بہسروہ ہاتنہ سہما
وہیشوومہ و سہرمانہما

ویستاوہ زہنگول زہنگول
ناونگ لہسہر پہلکی گول
لہسہر چلی سوورہ گول
بلبل دہخوینہ بہ کول

دیشان لہ چیا و لہ پازان
دی سیرہی سہقرو بازان
پیہم خوشتن لہ سازان
لہ ناہہنگ و ناوازان

بزوینہ ہہموو ولات
زیندوو بوٹوہ مالات

جەنگەى بانەمەرئ ھات
بەرەو كۆنستان چوو خىلات

دىسان ھات وەكو جاران
ھەوھەوى شۆرەسواران
ویرپەى جلیت و داران
خرمەى نال و بزماران

ھات خرینگەى زەنگ و قۆر
لوشمەلوشم و ھۆرە ھۆر
ھۆقە ھۆق و بۆرە بۆر
حیلەى جانوو ئەسپى تۆر

کار و کوورى بزن و مەر
لرفە لرفى لۆك و نەر
كوپژنى ئەسپى بەدفعەر
گوپچكەى پیاوى دەكا كەر

وئەوشەى جوانى خوشبۆ
ھاتە دەر لە لیوى جۆ
دار دەرى كـردووہ چـرۆ
كەروئشكەى كرد گەنم و جۆ

سوئسن و بەیبوون و شاللیتر
رواون لە جیگای زەنویتر

قہلبہزی بہست ئاوهلدیر
شہپولان دہدا ئہستیر

بوئی خووشی ہلالہ
پیاو مہست دہکا لہ نوالہ
وہک شہہیدہ گولالہ
لہ خویناوا شہلالہ

گرمہی ہہوری بہہاران
دی بہیان و ئیواران
خونناوی وردہ باران
تہر دہکا گہلای داران

ئہو تررؤپک و نشیوہ
ئہو یال و خر و شییوہ
لہ گوین بہہشت خہملیوہ
کی مہلبہندی وای دیوہ؟

تیرہگ و گہوہ و لاپال
پی دی دادرا تارای نال
سہرچاوی سارد و زولال
ہہلقولی وہک زیوی قال

ہات لہ رہوز و زہردان
قاسپی کوی سہر بہردان

ورتەورتى ھەيۋەردان
دئ لەناو شىناوۋەردان

لەكن كارزىلە و بەرخەل
لەكن بزن و مەپى شەل
كە بۆيان ھەلكەوى ھەل
كچ و كوپ دەكەن ھەمزەل

كىۋۆلەى شوخى جوان چاك
شۋۆرەژنى داۋىن پاك
پوۋھەلما لا و بى باك
دەرەتەينىن زاو و مەك

فیتەى شوان، ئۈجەى گەوان
دئ لە مۆلگە و دەرەوان
دیتە گەوى لاۋكى لاوان
بالۋرەى بەلەك چەوان
مەندال لە پۇرد و ھەلدەر
بەر دەدەنەۋە تاۋىر
شەۋانە لەسەر بەردەپەر
تەيى توۋراندوۋە لە بىلۋىر

مەر لە گۆشتا بوۋە سوۋر
خۇ ھەلدەۋىن شەك و كۋور
گەمال دەكەن چەق و لۋور

سهوه پریان دهچی بو دور

کچی لهباری پوهه نند
ههلی کرد بهلهک و زه نند
کهزی هۆنیه وه که به نند
کورپان دهگری به که مهنند

له بهر ده رکی ره شمالان
دهبینی چاو که ژالان
دلان ده بهمن به تالان
کاس ده کهن کوپ و کالان

لیژئالان، دهم به چووکن
خوین شیرن، رهزا سووکن
کولمه یان وه که گولووکن
گه وه کهچن، نو بووکن
شل و مل و لهبارن
چاو به کل، گری به گوارن
دهسمال پوول که دارن
شه ده و گیل گیل لارن

ناسک نهرم و نوژن
خاوژن، سپی و سوژن
بلباسی و توند و توژن
به مزوژن جه رگان ده کوژن

هەلیان مایوہ باسک
باسکی قەلەو و ناسک
کە دەکەن تاسکە تاسک
رەوہ کتەرن لە ئاسک

کیژی مەرزینگ و سەکەرن
بەلەنجەولار رادەبەرن
ناز دەکەن، چاودادەگەرن
کوڕگەل دەبەریان دەمەرن

کابانسی قۆل بەبازن
شەنگەییەری کێل گەردن
لەنیو مەپ دین و دەچەن
وہک پۆلی پۆران دەچەن

سوێسن و وەنەوش و ھەمەین
کەژێ و خەندەن و جەمەین
خاسی، کەوێ، خاتوووزین
بەپۆل دەچنە مەپدۆشین

زێرن و کابان و میەری
دانیشتون لەبەر ییری
نەستی دەکا ھاویری
گۆلی بەرخان دەر میەری

خونچه و گولوک و گهوه
شهم و کهژال و دلبر
زین و مروت و نهسمه
له تاوئی هاتوونه دهر

مامز دایگرتووه شییری
ناسک ده کوشی په نیری
ناز ده شیلی هه ویری
کالی ده کا نان تیری

ئامان چۆته کولینئی
په ری مه شکهی ده ژینئی
به سی لۆرکی ده کولینئی
خه یال ئاوردووی دینئی

(هیمَن) له سه ره خو به
نه که ی بچی بو هۆ به
ده نا ده شکینئی تو به
ئاور ده گری وه ک سو به

بابردنه

له‌بەر ئازاری ژینیی ناله‌باری
 ده‌نالی بلبلی شهیدا به‌زاری
 به‌سۆز و داخه‌وه ده‌یگوت فه‌قیرم
 په‌روپه‌م هه‌لوه‌ری، بی واده پیرم
 مه‌لنکی فی‌ری دارستان و لی‌ر بی
 قه‌فه‌ز پیری ده‌کا با شووی له‌ زی‌ر بی
 ته‌لار و سه‌ره‌س‌ه‌را و کۆشک چ دینیی
 که‌ کۆیله‌ وه‌هه‌می تیدا هه‌لینیی
 له‌گه‌ل کازیوه‌ بۆی نه‌فه‌رم چلاوچل
 نه‌یینم گول، چلۆن نارام ده‌بی دل
 چ خۆشه‌ عیشق و سه‌ره‌م‌ه‌ستی، چ خۆشه
 چ خۆشه‌ ژین به‌سه‌ره‌ستی، چ خۆشه
 چ تاله‌ کۆیله‌تی و دیلی، چ تاله
 به‌که‌م بی ژینیی وا پر نه‌ه و ناله

من و کونجی قه‌فه‌ز شه‌ی داد و یی‌داد
 نه‌من دیلم، قه‌لیش سه‌ره‌ست و ئازاد
 له‌ سوئی هیلانه‌که‌م له‌ت له‌ت بوو جه‌رگم
 له‌ تاوی گول نه‌مام، نیزیکه‌ مه‌رگم

دەبى چەند بەرد لە ھىلانەم گرابى؟
 گولى سوورم چلۇن پەپەر گرابى؟
 دەبى چۇن فىر گرابى بال بكا كل
 لەبەر پىلارى دوزمن يىچوہ بلبىل
 دەسا ئەو راوكەرە كۆر بى لە چاوان
 منى خستە قەفەز بى سووچ و تاوان
 چ ئىنسافە ئەمن بەو دەنگى خوشم
 ئەسیر و دىل و زىندانى و خەمۆشم
 بەلام ئىستا قەلى پروورەش لە گولزار
 بە قارەقار دەدا گۆنى خەلكى نازار
 گوتم ئەى بلبلى خەمگىنى دلمەند
 مەنالىنە لە دەس داو و لە دەس بەند
 بزائە تۆ ئەوہى ئەھلى ھونەر بى
 دەبى يا دەسبەسەر يا دەربەدەر بى
 ھونەرمەند و ژيانى خوش محالە
 ھونەرمەند رەنجەرۆيە، ژينى تالە
 ورىنگە خوشەكەت بۆ تۆ بەلایە
 ئەتۆ خوش خوئنى حالت بۆيە وايە
 ئەگەر نەتبا ورىنگە و دەنگى وا خوش
 بەرەللا بووى وەكو ئەو پروورەشە تۆش
 منىش ئەى بلبلى بەندى وەكو تۆم
 وەھا دوورم لە ھىلانە و گولى خۆم
 منىش وەك تۆ لەكىسم چوو گولى سوور
 منىش ھىلانەكەم لى كراوہ خاپوور
 منىش بابردەلەى بەر گىژەلووكەم

دەمىك لە قولىكە، تايىك لە چۆلۈكەم
 مەنىش زۆردارى پىرزەي لى بىرپوم
 مەنىش بەدكارى بوۋارى لى تەنىوم
 مەنىش يىددادى شابالى شكاندم
 بەناكامى لى خوتىناۋى تىلاندەم
 مەنىش چۈنكە بىرپىك خاۋەن ھونەر بووم
 ھەمىشە پەنجەپۇر بووم، دەرىدەر بووم
 ھەزار گۆۋەندە سەد پەندە بەسەرھات
 لە نامىزىم نەگرتىۋە بوۈكى ئاۋات
 ھەزار سۈپكەم لەبىن ھەنگىل دراۋە
 دەمىم گىراۋە، چاۋم بەستىراۋە
 لە نامىزى گىرەم بى بەش كىراۋم
 ۋە كۈتۈۋ تۈۋۈشى پۇزى پەش كىراۋم
 ژيانىم پىر لە پەنجە و دەردە داخە
 ئىۋە گىرساۋمەۋە لە كىۋو شاخە
 كەسىك نەى پىرسى، نەيزانى چىلۇنم
 لە يادان چۈۋمەۋە، چىرۋكە كىۋنم
 بەشەۋ ژان و پەزارەم دىنە پالى
 بەرۋۇز ئۆقۇرەم نىيە ساتىك لە مالى
 بەلام ھاۋدەردى ئازىزم ھەتا ھەم
 ۋە كۈتۈۋ دەردى دىل ناكەم لە دەس خەم
 ئەمەن پىم خۇش نىيە ئاۋدەنگى قەل بىم
 ئەمەن پىم خۇش نىيە يىزراۋى گەل بىم
 ھەتا دوزمەن نەگەۋزىنى دەخوتىم
 دەخوتىم بۇ گەلى خۇم، ھەر دەخوتىم

فرمیسکی گهش

قهت له دنیا دا نه بوو ییجگه له ناخوڅشی به شم
 مات و داماو و په شیو و ینکس و چاره په شم
 سه رده میک ئاواره بووم و ماوه ینکیش ده سه سه ر
 نه مدی رووی ئاسووده یی، هر توووشی گیره و قه په شم
 دابی کوردی وایه، کس لاگیری لیقه و ماو نییه
 بوچی سه رکۆندی بکه م لیم زیزه یاری مه هوشم؟
 تیغی بی مه یلی و جفای نه و نازنینه دل په قه
 جه رگی له ت کردم به جاریک نه نجنیویه سینه شم
 کوشتمی و شهش خانی ئومیدی له من گرتن حریف
 موږه هه لداوړم و یی ه ووده به هیوای دوو شه شم
 نابینی زه ده له سه ر لیوی که سی له م شاره دا
 گهر خه م و دهردی دلی خۆمیان به سه ردا دابه شم
 خو شه ویستی گو شه که ی ته نیایی هه ر نه ژنۆ که مه
 بو یه پوژ و شه و و هه ا گرتو و مه ته نیو باو شه شم
 نایه لی دوژمن به په رنکه زه ده که ی من پیکه نی
 تا ده می مردن نه من مه منوونی فرمیسکی گه شم
 شاعیر کی راست و یه ک پرووم و فیدا کار و نه به ز
 کورده موحتاجی محه ک نیم زپری بی غه لل و غه شم

گریانی نیوه نهو

شه وانه شه و ده مانده شه و ده گاته کاتی نیوه شه و
 خه لک نووست و له چاوی من که سه ر دیسان په واندی خه و
 سکووتیکي به سام سه رتاسه ری شه م دییه داده گری
 ده لئی هه ر زینده وارنکی هه یه له و دییه دا ده مری
 له هه چ لا خشه یه ک نایه، چرای مالیکي نایسی
 به شه سپایی له مال دیمه ده ری ده خوشم وه کو نیسی
 ته ک و ته نیا به نارامی ده چم بو گرده که ی به ر دی
 به دلته نگي و کز و خه مناکي راده کشیم له سه ر به ردی
 ده که م جا سهیری ته ستیران و هه لده مژم شنه ی شه ویا
 شه و بیده نگي چهند خوشه، هه میشه خۆزگه هه ر شه و با
 وه کو ناوالی چاک ته ستیره کان گوئی راده دیرن بوم
 هه تا بۆیان به یان که م موو به موو رازی ده روونی خوم
 کولم هه لده ستی شه و چاره و له به ر ده ردم ده نالینم
 هه تا ناوری دلیم ده کوژیته وه ته سرین ده بارینم
 شه وانه گه ر نه که م نه و شیه ون و نالین و گریانه
 ده سووتینی وجوودم ناگری شه م جه رگه بریانیه
 به لئی گریانانی نیوه ی شه و ده کا ناسوری دل مه رهه م
 کول و کوم داده مرکینتی و به جی دیلی دلی من خه م

ئارەزوۋى فېرىن

ژىن بەيخسىرى و دىلى بى كەلگە
 بۆيە لەمىڭرە لە ژىنم تىرم
 گوزەران بوۋ من لەناو ئەم خەلگە
 سەختە، ناخۇشە، چۈنسى رابوئىرم

ھىزىم لى بىرپا تاكەى دەرىرم
 لەناو مەينەت و دەردى سەرزەمىن
 ئەو بەينىكە كەوتۈتە سەرم
 بىرى ئازادى و ئارەزوۋى فېرىن

بەلام داخەكەم نىمە بال و پەرپ
 كە بفرم، برپۆم خۆم بەدەم نەجات
 بچمە شوئىكى لى نەبى بەدەپ
 لەباوەش بگرم نۆبووكى ئاوات

ئەى سىرۋە باكەى بەيانى! وەرە
 بە شەشەن و پشۋى خۆت توندكە

لهسهر نهو دونيا نهو بهم لابه ره
هه تا ده توانی نه من بلن دکه

نانا هه وره پش! نه ورپو نهوی به
لهو به رزان هه وره خوار
که که که مه وره پیکي زهوی به
لهسهر پستی خوت نه من بکه سوار

نهو جار هه سته وه برپو به ره ژوور
مه وسته هه تا ته شکی ناسمان
بمبه ره نیزیک ناسوی جوان و سوور
نه جاتم بده له کارلی خه مان

شیلان ناوی - ۱۳۲۸

خونچہی بیس

دیتم لہ نساو دار و دھون
 لہ سہرچلی سوورہ گولیک
 ھلکورما بوو، دھیکرد شیون
 بہری بہیانی بولبولیک
 گوتم نہی مہلی دلسووتاو
 چییہ، بو دہنالی بہتاو؟
 کہ نالینت بو نہوہیہ
 گولت وا زوو ھللوہریہ
 نہو نالینہ بی فایدیہ
 بوچی نازانی، نہتدیوہ؟
 گول ھفتہ ناباتہ سہری
 سیس دہیبت و ھللوہری
 ولامی داموہ بولبول
 بہشیئہی، بہکاوہخو
 گوتی نالینت بو گول
 کہ سیس بووہ، دہزانی بو؟
 نہو عومریکی پابواردوہ

پشکورتووه جا سیس بووه
نالینی من بو خونچهیه
بو خونچه په شیو حال
تهو داخه له دلمدا هیه
بو یه هه میسه دنال
تهو، پیش پشکورتن سیس بووه
به جوانه مهرگی مردووه

شیلان ناوی ۱۳۲۸

گۆمی خوتین

عەزیزم بۆچی تۆراوی لەخۆرا؟
 چ قەوماوە؟ دلی تۆ بۆچی گۆرا؟
 ئەتۆ وا زوو لەبیرت کردم ئەمما
 فەرامۆشت نەكەم شەرتە لە گۆرا

لە من ڕا خۆ خەتایەك ڕووی نەداوە
 نەدی بێ مەیلی بۆ ڕووی دا لە تۆ ڕا
 ئەسیری کەزێتە کۆتری دلی من
 دەبێ حالی چ بێ کۆتر لە تۆرا؟

سەر و مال و کەمال و بێر و هۆشم
 لە نەردی عیشقی تۆدا پاکێ دۆرا

لە چاوم دی بەخوڕ فرمیسکی خوتین
 کەچی ئەم گۆمە خوتنە هەلنەچۆرا
 من و لاشە پەپوولە ماینەو و بەس
 شەوی دووری، شەمیش تەواوە لە کۆرا

ئاۋاتى بەرز

لاگرى سولجە تەۋاۋى رەنجەرى وشىيىرى كورد
چاۋەنۋېرى دەرەتە تەككە خەلگى لادى و شارى كورد
كوندى شوۋمى شەپ لە زەندۇلان خىزى بەدىزى و فىزى
كۆتۈرى سولج و ناشتى نىشتوۋە لەسەر دىۋارى كورد

دەستى دا دەستى بىراى و ھاتە ناۋ كۆپى خەبات
كىزى نەشمىل و لەبار و شوخ و گوى بەگوۋارى كورد
كورد گوتوۋىيە سوار ھەتاكو نەگلى قەت نابى بەسوار
ئىستە چابوك سوارە، چونكە زۆر گلاۋە سۋارى كورد

فېرى زۆر دەرسى بەكەلەك و باشى كردين تېشكان
جا بىيىنە راپەرىن و شوپشى ئەم جارى كورد!
بەيت و بالۋەرى ھەزار جار بۆ بلى كۆنەپەرست
تازە و ئىزىنگىكى نادا دىدەكەى يىدارى كورد

رۆژ بەرپۆژ قايمتەرە، مەھكەمتەرە، بىرۋايەكەى
دەم بەدەم چاكتەر دەبى، باشتر دەبى، ئاكارى كورد

بئى وچان دەپواتە پېش و پېگە دەپرى بۆ ھەدەف
زۆر لە سالان پرووتتەرە ئەو سالە کە ئەفکاری کورد

کورد بەزینی بۆ نەبوو دەستی نەدا، با دوژمنیش
پانەوہستایی لە تالان و برۆ و کوشتاری کورد
ئەو لە بازار و شكنجەى قەت نەبوو خافل، بەلام
کوردی کردۆتە سماتە جەزەبە و ئازاری کورد

سەد ھەزار بەرگێرپووی با ییتە سەر پى، ئاخىرى
ھەر دەگاتە مەنزلی ئاوات و خووشى بارى کورد
مافی کوردی ھەردەبى بستیئندەرى بستیئندەرى
دوژمنى کورد تی گەیشتووە ناکرى باشارى کورد

وا گزینگی دا بەیانی جوانی ئازادی بەشەر
پۆژی پوناکە، نەماوە زوڵمەتى شەوگاری کورد
نایەوى یاریدەدان و کۆمەکی ئەسلى چسوار
جووجەلەى ئاغای (ترۆمن) وى کەوت پلارى کورد

ھەرکە تووشى بوو دەلى: (یانکی گۆھوم یانکی گۆھوم)
تازە دەستی ئەجنەبى ناتوانى بگری زارى کورد
توورپى خەلکی کە دى وا کلکی گرتە ناو گەلۆز
دوژمنى خوڤرى، وەکو پىوى لە ترسى دارى کورد

دیتە سەر پىبازی راست و دیتە ناو کۆپى خەبات
خوارەپنچەى لى براوە پیاوى خنچ و خواری کورد

هیزی بیگانهی له پشت خوئی دیبوو، بوئییه وای ده کرد
باری هیلکان نابزیوئی خاینی لاساری کورد

دانه نیشی گهر له سهر ئهو په تک و سینگه بیگومان
تو له نهستییدا دهینی په تک و گوئله و ساری کورد
تیک دهدهن کوو شکی بلیندی مفتخوئی زگ زهلام
پاله و جووتیاری برسی، کارگهری بیکاری کورد

دیوته چوئن خوئی شاردهوه خوئریانه وه ک ئاغایه کی!
ئهو گزیره بهد فیه پهی دهنگی دهدا بیگاری کورد
خوئی له بهر لافوای قینی توندی گهل پاناگری
دورژمنی وه حشی و درنیده و زالم و زورداری کورد

دهچته سهر دارئ له پوژی ئینتیقام و توله دا
ئهو کسهی کوشتی بهناهیق پیشهوا و سهرداری کورد
نایه لهن ئادار به سهر پاداری ئهو دهر بارهوه
چونکه دهیگوت نایه لهن ئاداری کورد، پاداری کورد

«پاش قرانی مودهعی دهس پی ده کهن ته عمیری مولک»
«دپته دی ئاواتی بهرزی» «ئهحمه دی موختاری کورد»
«پینگهیی ناسن دهچته شاخی هه ورامانه وه»
هه ر که کهوته دهستی کوردی چاره نووس و کاری کورد

مهدره سه و دانیش که ده بوو شار و لادی داده نیین
خوئنه هوار بی تا کو پولهی زیره ک و نازداری کورد

ئەو زمانه شیرنه ی ئیمه پهره ی ده گریتهوه
نادری چیدی کتیب و ده فتهری نه شعاری کورد

بی بره و نابیی مه تاعی کورده واریمان نیتیر
پهنه قی پهیدا ده کا نه جاره که بازاری کورد
داده مه زرینن له گشت شاری ولات کارخانه یه ک
تا به دهستی خو ی پهنیو بی بهرهم و کرگاری کورد

بهر ده دن گاجووتی له، سواری ته پراکتوران ده بن
دیته دهر بووره و به یار و بهندن و نیساری کورد
کشتوکال و جووت و گامان دیته سهر باری له بار
پر ده بی تیپ و جهوال و مشت ده بی عه مباری کورد

خهسته خانه شمان ده بی، دوکتور و دهرمانیش فره
ناکه وی تازه له کووچان خهسته و بیماری کورد
به ختیار و خویندهوار و ساغ و تیپ و پر ده بی
دیته دهر ماکه ی نه هاتی و نه گبه تی و ئیدباری کورد

دهست له نه ستوی یه ک ده کهن نازاد و شاد و به خته وهر
کیژ و کوپ، لاو و گراوی، دلبر و دلبداری کورد
بۆنی پرزگاریت له شیعی دی چ جوانت هوندوه
ئهی هه ژار، ئهی شاعیری تیکۆشهری ناوداری کورد!

(کۆتری پیکاسۆ که موژده ی هیمنی هیئا گوتی):
مرد، به سه ره چوو، پوژی ئیستیعباد و ئیستسماری کورد

ئەمەلى مەلى خوش خوینی ئاوارە و تەرە و بی ئاشیان
موژدە بی زوو دییه وە ناو میللەتی پزگاری کورد
بلبلە سەرمەستە کە ی باخی موکریان ئەوچەلیش
تیر بخوینە، دەنگ هەلینە تو لەناو گولزاری کورد
خۆشەویستی میللەتی خۆتی لەبیر چۆن دەچییه وە؟
چاوەڕێتە ئیستە کانە شاری بی ئەغیاری کورد
ئەو ژیانە بی تو پای دەبۆری «هێمن» مردنە
ییکەسیکە پاشی تو و پاشی سەرەک کۆماری کورد

مەهاباد - ۱۳۳۲

بەغدا نىۋە پىيەت بى

خاين، خورپى، درۋىز، بەدفعەر، شەپانى، سەرشۆپ!
 پياۋكوژ، تاۋانبار، روۋپەش، ناكەس، ملھور، دىكتاتور!
 خەلكى ئىران بەدەس تۆ كرابوون زىندەبەگۈپ
 ئەۋە تۆى لىت قەۋماۋە، دەريان پەراندوۋى، ھەى گۈپ
 دەپرۆ ئەى شاھى خاين بەغدا نىۋە پىيەت بى

ئەى دوژمنى ئازادى، نۆكەزى ئىستعمار!
 بەدەس تۆ چۈنە سەر دار مەزن، پىشەۋا، سەردار
 بەدەستوۋرى يىگانە دەسوۋرا چەرخى دەريار
 زال بوۋ بەسەر دەريارا پالە، جوۋتېر و كرېكار
 دەپرۆ ئەى شاھى خاين بەغدا نىۋە پىيەت بى

كەى سىيەرى خودا بوۋى، ئەى سىيەرى نەھاتى
 لە ساىيەى تۆدا ديمان شەپ و گرانى و قاتى
 لە خزمەتى باۋكى خۆتدا لە پياۋكوشتن راھاتى
 ھەر كە خەللىك لىت راسا، بۆى دەرچوۋى و ھەلاتى
 دەپرۆ ئەى شاھى خاين بەغدا نىۋە پىيەت بى

پشتت له ميللهٔ كړدووه پهټات بر دووه بو دوژمن
به دره قهه پيگاي تو بي تووك و نزي پياو وژن
دوژمنه گهل هميشه به ميره دي شا ده چن
هر ديكتاتور تيده شي، هر گهلن پرگار ده بن
ده پرو نهه شاهي خاين به غدا نيوه پيټه بي

گزيري گوي له مست بووي تو بو شيركته نه فتي
كلكي ناغات كي شراوه بو يه هينده كه نه فتي
پيما نه وه نووسا بووي، هر وه كو قيل و زه فتي
نه كهه بگه پي نه وه، حالا كه رفتي... رفتي
ده پرو نهه شاهي خاين به غدا نيوه پيټه بي

مه اباد - ۱۳۳۳/۶/۲۶

موو ناپسینم

ئەمەن دەمگوت لە دنیا تا بێنم
لەبەر کەس ئەستەمە سەر دانوینم
کەچی ئیستا لە داوی بسکی تۆدا
گرفتارم گۆلم موو ناپسینم

ژیانم پەر لە پەنجە و نامرادى
بە هەلکەوتیش نەهاتم تووشى شادى
دەلم هیند تەنگە هەر جیى تۆ دەبى و بەس
نەتۆش مەحکوومى حەپسى ئینفیرادى

قەرار بوو بێى لە گەل خۆت شادى بێنى
نەهاتى، گەرچى پێت دابووم بەلێنى
لەناو کوردا نەبوو پەیمان شکاندن
لە کوێ فێر بووى گۆلم پەیمان شکێنى؟

نەگەرچى پۆیى، قەت ناچى لە یادم
دەکەم یادت، بەیادی تۆوە شادم
کە بارگەت بوو هەوار تێک نا عەزیم

شکا نهستونده کی تاو لی مرادم

شهوانه هاونشیننی جامی بادهم
به باده با پهژاره و غم به با دهم
که دهستی پژگار بای دا سهری من
سهری شووشه‌ی شهرباب وا چاکه بادهم

تو پوهی

ساقیا کوشتمی خهم و مهیندت
 دوهره لهو شهرايه مهستم که
 نامه وی جام و ساغر و پیاله
 بهشی خوم بو له لوچی دهستم که

وهره ئه ی نازنین به خیرا خوت
 گیز و ویزم بکه به باده و مهی
 با منی رهنجه رو له ژینمدا
 هیچ نه بی جاره کی بلیم ئوخه ی

حاسلی تیگه یشتن و زانیــن
 چ بوو بو من جگه له کویره وری؟
 سهرده میکیش په نا ده بزم بو مهی
 تا بزانیم چلونه بی خه بوری

له و ولاته که سیک له خه و رابی
 بهشی چاره روهشی و خهم و شینه
 تیگه یشتم عیلاجی دهردی من
 مهستی و شیتی و نه زانینه

بۆيۈمى پەزىلەتلىك

نېمە ئاۋالغى لە گۆشەي يېكەسىدا غەم نەبى
چاكە ئەو لېرەش ۋەفائى ھەر ماۋە، سايەي كەم نەبى
لاپەرەي ژىنەم ھەم ۋو ھەلدەيتەۋە تېيىدا نېيە
باسى فرمىسك ۋە ھەناسە ۋە شىۋەن ۋە ماتەم نەبى
رۇژگارى سېلە بۇ مەن بۆسەيەكى نايەۋە
نەمدى ھەر تىرىككى دەيھائى بەرەۋ سىنەم نەبى
رەنجى دوۋرى دېلەرم بۇ كۈشتىنى مەن كافىيە
گەر لە دىيادا ئەمەن ھېچ مەينەتى دېكەم نەبى
كۈا دەزانى چەند پەرىشان ۋە پەشپە ھالى مەن؟
ئەۋ كەسەي گىرۋدەيى ئەگرىجەۋ ۋە پەرچەم نەبى
رەمىزى دىلدارى لە زىنى فېر نەبۋو يارم دەنا
كۈا ئەۋىندارى ۋەفادارى ۋە كۈ مەن، مەم نەبى؟
كىزى شارىمان لەخۋى ۋەرگرتۋە چارشىۋى رەش
داخەكەم نەمدى لەۋى مانگىكى دەۋرى تەم نەبى
شادى جارىكى بەمىۋانى نەھاتتە دىلەم
رەنگە خەلۋەتخانىي خەم شۋىنى نامەحرەم نەبى
خۇم دەسوۋتتەم ھەتتا بەزمى خەلەك رۇشن بەم
كى لەرپى خەلەك ۋە كۈ شاعىر دەسوۋتى شەم نەبى

چاره‌نویسی شاعیر

به‌هار بوو فەسلێ زستانم، نه‌گه‌ر یارم له‌گه‌ل بایه
 دروڤیه گه‌ر گوتوو یانه به‌خونچیکې به‌هار نایه
 له بارانې مه‌پرسه تا هه‌ور بگه‌رئ به‌ری پوژئ
 ده‌بێ بگریم هه‌تا رووی تو له ژێر چارشووی په‌شدايه
 هه‌ناسم لاده‌دا چارشووی و پووه‌ندی په‌شت ناخه
 هه‌ور هه‌رچه‌نده پر پې کوا حه‌ریفی قوده‌تی بایه؟
 له‌ژێر سایه‌ی برۆکه‌تدا هوکمرانی ده‌کا چاوت
 له سایه‌ی دووخی شمشیره که حاکم هوکمی نیجرايه
 له‌سه‌ر به‌فری به‌کار نایه وه‌کو بیستوومه داوی په‌ش
 له‌سه‌ر کوڵمه‌ت نه‌دی بو دله‌گره نه‌و بسکه تاتایه؟
 هونه‌ر ناتوانی جوانی تو به‌هیچ شوونکی بنوێنی
 له مه‌رمه‌ر چوون ده‌تاشرئ هه‌یکه‌لی نه‌م به‌ژن و بالایه؟
 به‌پیشی بوژه‌وه سوچه‌دی ده‌بم من بو جه‌مالی تو
 نه‌دی بوچی ده‌یانگوت دار که پیر بوو تازه دانایه؟
 به‌زه‌ت نایته سه‌ر لێو و به‌زه‌ت نایه به‌حالمدا
 نه‌گه‌رچی زوړ له میژساله له دووت ده‌خشیم وه‌کو سایه
 ده‌زانسی بوچی من هینده په‌ریشان و خه‌فه‌تبارم

له بازارى ژيان غه يـرى هـونـهـر نـيـمه چ سهـرمايه
بهـتـووتـووش تـووشى مـه کـتـهـب بـو دـهـهـاتم مـن که زانـيـبـام
خـفـت، مـهـيـنـهـت، کهـسـهـر، حـهـسـرەت، بهـشى نـيـنـسـانـي زانـايـه
له گـهـل چـارهـپـهـشى و دـوـورهـبـهـشى و نه گـهـت دـهـبـي هـهـلـکـهـم
له مـيـژه چـارهـنـوـوسـي شـاعـيـراني کـوـردى هـهـر وايـه

جولانہ

چوومہ لای دوکتور و گوتی
 نہ خۆشی دەر دہ کەت سەختە
 گوتەم: تۆ پیت وایە دەمرم؟
 بە داخەو، گوتی: وەختە

ئەو دڵە کوتە ی گرتووتە
 پیاری بە هیژیش بیگری
 یتوو ئاگای لە خۆی نەبی
 هیندە پی ناچی دەمری

پیکە نیم و گوتەم دوکتور!
 نایم زانا و شارەزا نی
 بە لام تۆ پزیشکی ویشکی
 باری دڵداری نازانی

دڵە کوتەم نییە، دڵم
 جیی کیژیککی خانومانە
 منبەلە، ئۆقرە ی ناگری
 بۆم دروست کردووہ جولانە

ماجی شیرین

به مندالی له لیوی نالی تۆم نهستاندووہ ماجی
 به پیریش له زهتی نهو ماجه شیرینهه له بیر ناچی
 به سهه دکتۆر و دهرمان و په رستار ناکری چاره
 که سیک تیری مژۆلی نهو کهه کوردهی له دل پاچی
 ده کا گیرۆده تر پیرانی دلتەر نهو کهه کوردهی
 بچیته مه کتهب و بسکی به مۆدهی تازه هه لپاچی
 خهه و دهردی زه مانه پیری کردم وشک و بی زهوقم
 که شاعیر وشک و بی شور بوو له ناو خه لکی دهیی لاچی
 له گۆشه ی بیکه سیدا نیسته وا دلتهنگ و خه مبارم
 نییه باکم نه گهر مالم به جارێکی به قوردا چی
 بهشی کوردیکی زانا لهم ولاته مهینهت و دهرده
 نهوهی نهتیهست بلای په بی به دهردی کوردی زانا چی
 له ناو بازاری نه ورۆکهی نه دهیدا شیعی تۆ (هیمن)
 وه کو پوولی چرووکه، هیچ رهواجیکی نییه، ناچی

تهوڕیز - ۱۳۳۸

ہیلانہی بہتان

نیہ باکم نہ گہر زالم شکاندوویہ تی بالی من
 نہوہ سہختہ کہ وا ناگاتہ گونی کہس نالہ نالی من
 بہہار ہات و تہببعت ہوکمی ئازادی مہلانی دا
 لہناو کونجی قہفہزدا دیارہ چۆنہ نیستہ حالی من
 لہ گولزاری ورینگہی بلیلی سہرمہست و شہیدا دی
 بہلام نسیہ جریونکیش لہ ہیلانہی بہتالی من
 لہسہر ناچیتہ دہر ساتی خہیالی بسکی خاوی تو
 نہ گہرچی تیگہیشتم چاوہ کہم خاوہ خہیالی من
 نہری نہی ناسکی ناسک ہہتا کہی دہستہ مؤ نابیی؟
 نہری پیروژہ کہی خوشفہر ہہتا کہی نایہ مالی من؟
 گوشت: بۆت دیمہ جیژوانی، ہہزار سوئندت بہشالم خوارد
 لہ ناہی عاشقانہی من بترسہ، نہک لہ شالی من
 کہ مالت بی کہ مالت بۆ چیہ لہو شارہ ویرانہ
 کہ مالی دہولہ مہندی دی، گولم نہیویست کہ مالی من
 نہ گہر دہیزانی مانای خوشہویستی نہم کچہ کوردہ
 بہسہد یاقوت و گہوہر نہیدہدا فرمیسکی نالی من
 رہش و تار و درنژ و پر لہ ئازار و خہم و دہردہ
 بہلی شہوگاری دووری بوو سہراسر ژینی تالی من

گلینەى شاعیر

نە گەر خەرمانى عومرم ئیستەكانە پاکی با بیبا
بەمەرگی تۆ مچورکیشم بەدەلدا نایە، با بیبا
هونەر گەر خۆی پەرشانی نەبایە لەم ولاتەیدا
بەشى من بۆ دەبوو چارەپەشى و خانەخەرابى با
لە کوئى حالى من و تۆ وا دەبوو ئەى خۆپەرەست ئیستا
نە گەر دنیا ئوسوول و قاعیدە و نەزم و حیسابى با
بەجامى بەدە تیر نابم، گەر مەیلەت هەيە ساقى
گلینەى خۆم دەنیرمە خزمەتت، بۆم تیکە تا بیبا
وہەر من نایەلى لیرەش مەى و ساقى جەنابى شیخ
دەنالا لەولا شەراب و حۆرى با ھەر بۆ جەنابى با
ھەموو عومرى ئەبەد تێیدا نییە خۆشى دەمیک مەستى
خدر ئاوى حەياتى بۆ چ بوو؟ فیرى شەرابى با

گیتره لووکهی خهزان

گیتره لووکهی به سام و توندی خهزان
 که په لاماری دایه باخ و پهزان
 ده شکیتنی نه مامی شلک و ته پ
 گوئی بونخوش و ته پ ده کا په پپه پ
 نه و گوئی باخی پی ده پازوه
 داخه کهم ئیسته هه پپروو کاوه
 هه روه ها دهستی بی به زهی ته قدیر
 نایه لی چووک و گه وره جوان و پیر
 تازه لاوان له خوین ده گه وزیتنی
 جهرگی دایکی هه ژار ده برژیتنی
 زهبری توندی زه ماننی به د کردار
 شاری کردینه شاری پر نازار
 هه رچی دهیبنی دهس به ته ژنویه
 له هه موو لاهه شین و پورپویه
 بزه نابیننی تو له سه ر لیوی
 چاوه فرمیسکی خوین ده پالیوی
 سه ریه قور، مل به کینه گه وره و چووک
 خه نه شوریاهوه له په نجهی بووک

مەرگی ئەو سى جەوانە بى مرادە
ماتەمى خستە ئەو مەھابادە
گەرچى (يوسف) ئەسىرى بەندى گلە
ئىستە ئەو (ميسره) ھەر عەزىزى دلە
گەرچى بۆخۆى خرايە چالى گۆر
شونئەوارى بەنرخى ماوہ لە گۆر
خزمەتى خەلکى زۆر بوو ئەو لاوہ
جا چلۆن دادەمىنى لەولاوہ؟
گەر (سولەيمان) ئەما لە کۆرى خەبات
نەگەيشتووہ بەئارەزوو و ئاوات
زىندووہ تا ئەبەد لەناو خەلکى
چونکە بۆ کۆمەلک ھەبوو کەلکى
خزمەتى عىلمى کردە پيشەى خۆى
خونئەوار کۆرى شىن دەبەستن بۆى
رەنگە شاگردى کوردى وريا و ژير
دەرسى ئەو لاوہيان بمىنى لەبيير
کاکە (داوود) ئەگەر لە پى زيانا
گيانى شيرين و پاکی خۆى دانا
فیرى کردین دەبى لە کارکردن
نەبەزىن تاكو سەردەمى مردن
يادى دوو پياوى چاکى زەحمەتکيش
يانى کاکە عەزىز و مام دەرويش
خەلکى ئەم شارە قەت لەبيير ناکەن
خەلکى ئەم شارە ئۆگرى چاکەن

گولی هیوا

نه ختەر کچی کوردی چاومه ست!
 ئیلهام به خشی شیخری پر هه ست!
 نه ی پیشمه رگه ی میلله ت پهره ست
 که دیتمی تفهنگ به ده ست
 زانیم گولی هیوا پشکووت
 به یانی نازادی نهنگووت
 نه ختەر پیشمه رگه ی کۆلشه ده!
 نه ختەر نه ی گولی نیو سهنگه ر!
 خوینت ده تکی له دمی خه نجه ر
 ده گری به ری هیزشی نه سکه ر
 سیړه ت گرت به وچاوه جوانه
 له که له که ی نه م بیژوانه
 شه قت هه لدا له زڼر و جل
 تووړت داوه کلدان و کل
 توندت کردووه پشتینی شل
 فیشه کدانت کردو ته مل
 پساندت بازنه و پاوانه

دهستت دا تغه‌نگ پياوانه
نارپژى چاو، سوور ناکه‌ى ليو
شانه ناکه‌ى بسکى په‌شيؤ
يه‌کجارى فرپست دا چارشيو
نمونه پروت کرده چر و کيو
دهبرى جهرگى دوژمنى زؤل
به‌سهرنيزه نه‌ک به‌مزؤل

پاوه بهران

تفهنگی پاوئ نه سستینراوه یه کسهر
 بهقهولی کاک ههژار، بی پاوه راوکه
 مه فهرموو پاو نه مالو شاره تازه
 که سهیری پاوکه ران پاوه به رازه
 نیتیر ده رچووو بلیسن باوی کورانه
 نه خیر باو باوی (سوئه) و (دوو کورانه)
 قورینگ و (پهش به شه) و (دورنا) و (ههله تانج)
 نه ناغایان له کن پیاوه نه کرمانج
 به که یفی خوئی له سهر نهو ناوه پروونه
 ده کا گالته و قوماری (پئی به قوونه)
 سهری چوئن لی ده شیوئی سی له قوپی
 که راوکه ر چونکه بی پاو ماوه توپی
 (بنه) پروو خان و (سپیه) چوئل و هوئل
 بللون راوکه ر و بالنده پولن
 رفاندوویه (قهله سابوونی) سابوون
 که ههستی کردووه لاگیریه قانوون
 نهوا (که رویشکه) کنه ی سیخوار له پشته

قولەشىنى بەھەشت و گورج و گشته
 لە لانا كەوتوو و نايىتە نىرى
 كە جاران شورەتى بوو سەنگەسىرى
 دەكا سەمكۆل و چاوى ھەر لە كۆيە
 كە نىرى تىگەيى پارىز درۆيە
 نىتر كەس پرووى نەماوە بچتە كىوى
 بەشىر گالتە دەكا نەورۆكە رىوى
 لەسەر بەردى دەخوئى (كەو) بەدەستە
 دەلى پاكەر نەگەر پىاوى دە ھەستە
 لە چاوان ھەلۆرەن فرمىسكى گورگور
 كە دى و دەروا بەدەستە (چرگ) و (كورگور)
 ھەورەدە و (زەرپەكەو) دىنە رەپستە
 بەلام چ بكم چەكم پىلار و مستە
 لە سوور كىلان دەنیشن پۆلەكۆتر
 لە جاران زۆرتريش و سەريەخۆتر
 (فەقى رەحمانى) ئاوالت چلۆنە
 چلۆن بى پاك دەوى كالىارە كۆنە؟
 گەرم داھاتوو وەك پىرە لۆكى
 لە سوئ ساچمەزەنى كۆنە رەشۆكى
 نەوى زۆر توورە بى (دەروئش كەرىمە)
 كە پىرى ئىمەيە و پىاوى قەدىمە
 گەلىكى دى ھەرا و بەزم و تەق و تۆق
 چراى ژىنى نەبوو وەك ئىستە بى شۆق
 بەزى نايىتە سەر لىوى وەكو مىر
 رەبى بى پاك نەبى قەت پاكەرى پىر

وه كو (نه حمده) گوتی نهی پیری مه شهوور
 مه خو خه م بو تفهنگی عه هدی ته یموور
 نه وهی چابوو له شانی ئیوهدا بوو
 بهر هه مهت بئی دهنه بو بسته چابوو
 ده بیی حالی چبی (کاخدری) خو مان
 کوپی کیوان و پۆلهی بهند و چۆمان
 مه گهر نوکان بخوات و بچته راوی
 دهنه تازنه دهوئری ساچمه باوی
 ره بی دوژمن به حالی (به هه نهی) بی
 له داخا رهنگه لووتی داژنه بیی
 که سیکی بچته لای و که لپی بی شی
 وه ها په رته خلینه ی بو ده کیشی
 جه نابی (نه رده لان) شیواوه حالی
 وه کو جیبی منه ساکی به تالی
 په نیسه گه وره که ی کانوونی راو بوو
 نهویشی چوو له دهس دهسته شکاو بوو
 (رهاکرد است او خوی پلنگی)
 نه ماوه پوز و فیز و زهبر و زهنگی
 که سایه ی که م کراوه نهو له سه رمان
 له سه ر کی لی دهنه نهو جاره فه رمان؟
 گه لیککی گوشتی کینوی خوارد به مفته
 له گوشت که ل ساز بکا با ئیسته کفته
 یه قین (مه حمود) با نادا سمیلی
 سمیل بادانی پی هه یفه به دیلی
 که راو کهر بی تفهنگ نه لبه تته دیله

لە ھەمووان دىلتىرىنش (مەحمود سەيىلە)
دەللىن دوكتور خەۋى ناىە شەوانە
لە تاۋى راۋى (مالۇس) و (يەكانە)
نىيە ھۆشى لە كەس ۋەرىگرى ۋىزىت
دەدا دەرمانى (تېفۇس) ۋ (بىرۇنشىت)
لەكن خانم يەقىن نامىنى نازى
لە كوۋپەى بېرى قاۋرمەى بەرازى
بەشى ئىمەى نەدا لەو خەست و خۆلە
مەسىحى گەرە ئەستاندوۋىە تۆلە
(مەمى خان) چاكە ھەر ماۋە جەفەنگى
ئەۋەش قازانچ و سوۋدى بىئ تەفەنگى
بەلام (مىرزا ھەسەن) كارى كراۋە
تەفەنگىكى كېرى و تەحوىلى داۋە
لە دەستى مفتى زادە كى دەكا خىر
تەفەنگى داىە، راۋى پىئ نەكرد تىر
تەفەنگى تازە ھىئابوۋ ھىجازى
بەلام مەۋداى نەبوۋ بۆ توركتازى
فەروفيكى ئەۋە گىرتى ھەموۋمان
لە داخانى دەبوۋ بگىرن ھەموۋمان
چلۇنە كەيفەكەت پەھمانى قازى
دەخۋى ئىستاش كەبابى جەرگى قازى
ئەۋىستاش لى دەنىئى تۆ سەنگەسىران
دەنىرى كاسە سەفرە بۆ فەقىران
مەزەى ۋودكاتە ھىشتا سىنگى بارى
نەۋەللا ھىندە بىرسى بەرد دەھپارى

شهوت چاکه له قهسسابخانه دوور نی
 وهکو عهولای برات بو گوشت زهروور نی
 ههلم کرد لیم بیوره تاکو مابی
 ههلو و کاکه بو کوللاره نابی
 نهو پړکووری توند و تیژ و درې بووی
 نهو سولتانی شاخ و کیو و چرې بووی
 زهمنه داخه کم بالی شکاندی
 له ناو دال و قهمل و کوندی خزاندي
 حهیف نهی شاهه لو بو بال و چنگت
 حهیف سه د حهیف بو دهست و تفهنگت
 حهیف نهی نایغه ی پړوی موکریان
 که بالنده له ترسنت ده گریان
 دهینم نیسته کانه چه ک کړاوی
 دهترسم چاوی تو کوړکهن مراوی
 په فیکان چاکه نیوه خه لکی شارین
 وه کو من نین، بهشی زورتان نیدارین
 (بیحه مدیلا) هه تانه کار و بارنیک
 بهر وژ کار و به شه و گالتنه و قومارنیک
 په فیک، خه مره وینیک، ناشنایه ک
 کتیپیک، ته خته نه ردنیک، سینه مایه ک
 به لای مالی خه لیفهیدا گه رانیک
 له خزمهت نه مره ناکیش نیستی کانیک
 به لام من خه لکی لادیم سه گ به حالیم
 دژ و داماو، که نه فت و دهس به تالم
 په ریشان و کزیم بی کاروبارم

به بی پاریش به جارک کۆلوارم
 که زوری بۆ دهینام دهرد و مەینەت
 دەچوومە پاو و نامیزی تەبیەت
 خودایە تازە چۆنی بگوزەرئەنم
 که تەنیا تۆپەرەش بوو خەمەرپۆنم
 لە ژووری دادەنیشم هیندە، دەمرم
 که دەچمە دەشت و مەزرا سەکتە دەگرم
 لە ناو داچێندراوی سەوز و شینم
 هەزار جاش و کەر و گوێلک دەبینم
 لە باغدا هەیه سەد بزە گرپی
 بزنی نازاد کرابی، ریشە دەپۆی!
 بەجوتیاری بلیم چاکت نەکیلا
 دەزانم دەسبەجی پۆبۆتە تیلا
 بەگوانی بلیم زانی مەفەرموو
 دەلی لاچۆ برۆ وەختی بەسەرچوو
 بەشوانی گەر بلیم مەیکە لە میڤە
 دەلی دیارە دەمت ئیستاش لەپیشە
 لە ناو دیدا که دەچمە بەرەڕۆچکە
 دەدەن دەورم منالی سەر بەکوچکە
 ئەوەندە گوێ لەمست و توند و تۆلن
 ئەگەر زوو هەلنەیم چاوم دەکۆلن
 خەریک بووم راگرم دوو گۆلە تاجی
 بەوان پاری بکەم بۆ ناغیلاجی
 جیسایم کرد که نیمە نانی خۆشم
 بەبارانی پزی ئەو سال کۆشەم

چەلان چابوو ھەمان بوو تەختەدامە
 بەلام ئەو سال لە دى دامە ھەرامە
 نەگەرچى زۆر لەمىژە دامە فيرم
 بەلام زەحمەت بەمام سوڤى بويەرم
 چلۆن ئاغاي بکەم ئىستا لە سوڤى
 کە سوڤى تازە ئاغاي ھەلگۆڤى
 بليەم ئاغا دەلى سەندان، دلى دەرد
 دەویری ناوی ئاغا يینی نامەرد!
 لە مەلبەندى کە ئازادى نەبى پیاو
 بە ساچمەزەن بچیتە کىوى بو ڤاو
 سەگى تى ڤى چ نرخیکی ھەيە ژین
 سەتم تا کەى، مەگەر ئیمە بەشەر نین

تېنى گۇران

ھەر لہ بۆتانەوہ ھەتا سۇران
ھەموو سۇرانى شىنە بۇ گۇران
ھەر لہ کوئستانەوہ ھەتا گەرمين
يەخەمان دادپاوە تا دامين
لە جزيرە ھەتا کو بەحرى پەش
نييە کيژئ سەرى نەنابى لہ ھەش
لە دياربە کرەوہ ھەتا ورمى
سەر بەقور، مل بە کوئتە ئېر و مى
ھەر لہ کەرکووکەوہ ھەتا کو سەنە
شىن و پۇپۇ و فغانى پياو و ژنە
لە مەريوانەوہ ھەتا زېبار
وہک زرىبارە چاوى کوردى ھەزار
ھەر لہ زاخو ھەتا کو کرماشان
پرسەيە، ماتەمە، بەخۇدادان
لە مەھاباد ھەتا سلىمانى
نالە نالە لەباتى گۇرانى
ھەر لہ بيجارەوہ ھەتا شەمزين

کچ و کوپ، لاو و پیری کورد شه مزین
 له شننوه هه تا کو سهنجابی
 تووشی کوردیکی بی که سه ر نابی
 هه ر له هه ولیره وه هه تا پاوه
 نه ته وهی کورد په شیوه، تاساوه
 جا چلۆن دل به خه م نه بین، نه گرین
 جا چلۆن کوپی شینی بو نه گرین
 شاعیریک بوو به نرخ و بی وینه
 بییری پۆشن بوو، چه شنی ئاوینه
 شاعیریک بوو به جهرگ و هه لکه وتوو
 پیشرپوی گهل بوو نه ک له گهل که وتوو
 تاکی کهم بوو له جوان په رستیدا
 وه کو میو بوو وشه له ده ستیدا
 ههستی پاک، میشکی تازه، بییری نوی
 شیعرى پر سۆز، قسه ی به تام و خوی
 دلته پر و خوش خه یال و ناسک بین
 به هونه ر، شارهزا، وشه رهنگین
 پیم په رى شیعر و موسیقا تۆران
 بویه بر دیانه وه سه رى گۆران
 یا خودای جوانی توو ره بوو لیمان
 نه و چرایه ی رهوا نه دی پیمان
 رۆژگار گه وه ره ی وه بن گل دا
 داخی نه و مایه وه له ناو دلدا
 داخه کهم نه و بلیسه دامرکا
 که خه ریک بوو ولاتی پروتتر کا

پۆیی گۆرانى خوشه‌ويست پۆیی
شین و پۆپۆی گه‌لى نه‌بيست پۆیی
پۆیی بى وه‌ی گه‌لى بگا به‌مراد
پۆیی بى وه‌ی بینى کورد ئازاد
پۆیی ناواتى برده بن گلى ره‌ش
پۆیی کورد ماوه بى کس و بى به‌ش
حاجى، گۆران و پیره‌مێرد مردن
«داخه‌کم کوردی ئیمه‌ هه‌ر کوردن»
کوردن و تووشى پۆزى ته‌نگانه‌ن
مه‌ردن و دىلى ده‌ستى ییگانه‌ن

مه‌هاباد - ۱۹۶۲

تەبىئى ئەمان

قەلەم سەركىشە، بىرىش موقەللىشە
 بەلام يارەببى پروى پەش بى زەمانە
 دلى تەنگم لە دەستانى ھەمىشە
 مەكۈگە مەينت و دەرد و خەمانە
 ھەموو تىرى بەلاى ئەو پۇزگارە
 دەكا بۆ سىنگى پىر زامم كەمانە
 برا و خىزم و كەسوكارم بەجارى
 ئەوان لىم بوونەتە داسى پەمانە
 لە مالى خۆم دەكەم بۆنى غەربى
 كە يىزارم لە ھەرچىكى ھەمانە
 ئەوى خۆشم دەويست وەك گيانى شىرن
 تەماشاي بۆتە مشتەى ناو ھەمانە
 لەپاس مەن دىللەپىوى ترسنۆكەش
 وەھا پاسا دەللى فىلى دەمانە
 ئەوى دايم لە ژىر خەلكا ژياو
 لەسەز مەن پالەوان و قارەمانە
 دەمى خۆشم لە ژىنمىدا نەدىرە

بخوازم تاكو خوژگم بهو دهمانه
گهمه تۆشم بهلاوه سههله خوږى
گه ليكم پى كراون لهو گهمانه
همه هيو به دواړوژيكي پرووناك
به شى نينسانى بى هيو نه مانه
به شيون چارى كارى ئيمه نايه
خبات، كهلكى نيه مامه خه مانه
له بهر تو چاره نووسى شووم و به د فەر
شوى قهت لى نه دم ته پلى نه مانه

بھری شیمری

نہی کچی جوان! کچی لہبار!
 نہی کچی زانا و خوتندھوار!
 نہی گولالہی نوالی کوستان!
 مایہی شانازی کوردستان!
 تیشکی ہیوای دوارپوڑی پرون!
 ساپڑکھری زامی دھروون!
 گہلاوڑی بھشوقی گہش!
 پروناک کھروہی شہوی رہش!
 بھہاری خیر و ییر و ہات!
 گزنگی بھیانلی ناوات!
 شیعرت دھوی لہ منی پیر
 لہ منی پیری گوشہ گیر
 لہ شاعیری زمان براو
 لہ شاعیری دھفتہر دراو
 لہ شاعیری بھسالآ چوو
 لہ شاعیری وشک ہہلاتوو
 شیعریکی تہر، شیعریکی خوش

شیعریک دلان بییتیه جوش
شیعریک دامرکینیی دهروون
به برینان بییی گؤشته زوون
شیعریک وهک خوناوهی باران
شیعریک وهک سرتیه دلداران
ناسکتر له هه وداي خه یال
شیرنتر له بهزی منال
وهک نارهقهی هه نیه ی جوانان
وهک دله خورپه ی جی ژوانان
وهکو که شیم و نه شمی بووکی
وهک رهنگ و بونی گولوکی
بیی خهوش وهک ناونگی گول
پرپر له هه ست و سۆز و کول
له ئاوی کانگی رهواتر
له بهلکه زپرینه جوانتر
شیعریک وهک سییه ری بژانگ
وهکو خه زمانه ی دهوری مانگ
ریکتر له گه پی ره شبه لهک
خوشتتر له خرمنی کرمهک
له کوشینی دهستی دۆ خوشتتر
له مه که و ئه یه پۆ خوشتتر
وهک نیگای چاوی خه والوو
به له شاندا بییی ته زوو
وهک شه راب بگه پی له خوین
خه مره پی بی و نه شه بزوین

شیعریک وه کو دهریای بی بن
 گهرمتر له باوهشی ژن
 شیعریک سروودی شادی بی
 شیعریک دهنگی نازادی بی
 شیعریک مزگینی نه جات بی
 شه وچه لهی کوړی خبات بی
 شیعریک رهق بی، رق بی، قین بی
 گر بی، بلیسه بی، تین بی
 شیعریک سدهنگینی سدهنگر بی
 شیعریک بریقدهی خه جهر بی
 هیژیک بی دوژمن به ژن بی
 مستیک بی گورچوو ته ژن بی
 بلیسهی گوللهی هلمهت بی
 شه پوولی رقی میللهت بی
 شیعریک نووستو راپه پښی
 شیعریک دوژمن داپه پښی
 بشکیننی دهرکی باس تیلان
 نازاد بکا کوپله و دیلان
 هلبړی قهفی زهنجیران
 چهک بداته دهست یه خیران
 په پښی دهستی جهلاد
 بهارې ساتوړی یی داد
 نرکهی سینگی کرکار بی
 نالای شوړشی جووتیار بی
 ههروهک گری ناگری نه وروژ

په مزی نازادی بی و پیروز
هه زاران کاوهی زه حمه تکیش
پال پیوه بنی به رهوینش
شیعریک هم توند بی و هم ورد بی
یانی شیعری نه ورپی کورد بی
به لام نهی فریشتهی جوانی
پهنگ بی هم نوکته نه زانی
بهری شیعری وهک کچی جوان
بو پیای پیر نایه ته ژوان

ناسۋرى تەنەنا

ۋەرە مەيگىپەر دەمەۋى ئەۋشۇ خەمى دىل كەم كەم
 لوۋزەۋم بەردە سەرى نامەۋى جورەمى كەم كەم
 تەشەنا بۆتەۋە ناسۋرى دەۋونىم دىسان
 زامى كۈنە ۋە بەمەيى كۈنى دەبى مەلھەم كەم
 مەشۇمالى دەۋى ئاۋىنەيى ژەنگاۋى خەيال
 مەست ۋە گىژم كە، ھەتا گالە بەجامى جەم كەم
 ئىستە بۇ چارى خەم گۆشەيى مەيخانەيە جىم
 مەن كە پۇژىك دەمەۋىست مەللەتە كەم بى خەم كەم
 تەنەپروۋاۋە، بىلا پەر بى لە خۇشى ۋە مەستى
 تازە پىي ناۋى ئەمەن ھۆدەيى خۇم مەحكەم كەم
 چۈن نەبەم بۇ مەي ۋە مەيخانە پەنا تى گەيىوم
 لە ۋلاتە ھەمۋو شت زۇرە، بەنى ئادەم كەم
 پىر ۋە زورھانەم ۋە ئىستاش دىلە كەم ھەر دەيەۋى
 سەر ۋە مالەم بەفەداي خال ۋە خەت ۋە پەرچەم كەم
 داستانى مەم ۋە زىن كۈنە، كچىكەم گەرەكە
 شەكەرەنى بگوشم بۇنى لە سىنگ ۋە مەم كەم
 مەن لە جوانى دەگەرپىم، تىپەرە زستانى دزىر

کچ که پروم نادهئی، با سهیری گول و شهونهم کهم
شه پهبایه له چیاکان و ههوا تووشه دهنه
وه کو شیتان دهه و یست پروو له چیا ی نهستم کهم

مه ماباد - ۱۳۴۶

پهوه ههلاتم

من له داخی خزمی خوئری و ناشنای نهحمهق ههلاتم
 من له ترسی زاق و زووقی نهمنیهی چاو زهق ههلاتم
 کوا بهخوشی خۆم بهجی دێلم ولاتی خوشهویستم؟
 من له ترسی زلله و باتووم و دار و شهق ههلاتم
 ههر بهپیان و بهکۆمهکۆمه گهیمه شهه و لاتمه
 پهنگه پیت وایی بهسواری مایهنی گوی لهق ههلاتم
 (نۆکهری بیگانه ناکهم) هاته جی فرهمایشی خۆم
 وا له برسان و لهبهه بی بهرگی نیمرو رهق ههلاتم

گەرمەتلىك

بۇ شەھىدىكى كە گەۋزىۋە لەنىۋ خۇيىن دە گىرىم
بۇ ھەقائىكى كە چوۋ بى سەر و بى شۇيىن دە گىرىم
بۇ ھەموو پىر و جىۋائىكى لەسەر كوردستان
چوۋنە بن دارى بەبى ۋەى كە بشلۇيىن دە گىرىم
بۇ كورپىكى نەبەزىۋى كە لە سەنگەردا مرد
نەك بە سەر شۇپى و بى شەرمى لەسەر نۇيىن، دە گىرىم
ماچ دەكەم ئەو مەچەكانەى بە كەلەبچە دىشن
بۇ سەرانەى بە گىرىكى قەمچى دە گروين دە گىرىم
گەنجى كوردى ۋەكو گەنجىنە لە ھەردى خستن
دوژمنم، تاكو نەزانم ھەموو لە كوئىن، دە گىرىم
شۇرەژن سەبەقۇپ و گەۋرە كچىش مل بە كوئىن
تا بىنى سەرى بەقۇپ و مىلى بە كوئىن دە گىرىم
بۇ ژىيكى كە لەسەر تەرمى كورپى تاقانەى
شىن دەكا، جەرگ و دلى لەت لەت و توى تويىن، دە گىرىم
دوور لە ئازادى لە زىندانى رەش و بۇگەندا
بۇ كەسانىكى دەژىن چلكىن و دژوئىن دە گىرىم
بووكى كۆست كەوتىۋ دەبىنم لە پەژارەى زاوا
سەرى كولمانى دەلىكى زەردەيى سەر سويىن، دە گىرىم

بو پەنا سیلە و بن گیشە و جی ژوانی چۆل
 بو گراوی و کوپە حەیرانی کە لێک جوین دەگرم
 بو ولایتکی بە فرمیسک و بەخوین دێرابی
 من کە سەیرانی دەر و دەشتی دەکەم، خوین دەگرم
 تا وەکو مولگە و پیشیلی سوپای دوژمن بی
 کێلگە پر پیتەکەم و بەندەنی بژوین، دەگرم
 تا گولالە گەشی بوونخۆشی ترۆپکی کوستان
 بە گەری مووشەکی ییگانە پیروین، دەگرم
 بەسیەتی دووبەرەکی و ملهپوری و لاساری
 تا برایانە هەموو پیکەو نەدوین، دەگرم
 دەمەوی پێگەیی رزگاری تەخت بکری دەنا
 تا کو نەسکۆیە بەرن، تا کو هەلەنگوین، دەگرم
 تا کریکار و فەلا، رەنجبەر و رۆشنبەر
 دەست لە یەک نەگرن و پیاوانە نەبزوین دەگرم
 تا لەژێر رەشەلەکی کیژ و کوپی رق هەستاو
 جەندەکی دوژمنی بەدکارە نەپەستوین دەگرم
 تا کو بو تۆلەیی ئەو رۆلە شەهیدانی کورد
 خەنجەری رۆلەیی نازا هەموو نەسوین دەگرم
 تا بەداسی دەسی ئەو پالە بەکارە کوردی
 دێرک و داللی سەرەپێ گشتی نەدروین دەگرم
 تا کو نەسەرپێتەو فرمیسکی هەتیواری هەزار
 تا هەتیو لێوی وەکو خۆنچە نەپشکوین، دەگرم
 تا بەدەستی پەری نازادی لەسەر گوپی شەهید
 گۆلە شەللیزە لەگشت لایەکی نەروین دەگرم

مەنزىرى شەرف

يىرەش لەنيو ئەو لىپ و شاخ و بەردە
يىرەش لەگەل ئەو ھەموو داخ و دەردە
يىرەش لەنيو شوپشى خوينداويدا
يىرەش لە سەرکەوتن و تەنگاويدا
يىرەش لەنيو زەبەر و زەنگى زالىدا
لەنيو ساچمە و دووکەلى ناپالىدا
يىرەش لەنيو گىر و ئاگر و ئاسنىدا
لە بەرامبەر تانک و توپى دوژمندا
يىرەش لەنيو دەرياي رقى بى بەستىن
يىرەش لەنيو کورانى تۆلەنەستىن
يىرەش لەنيو شەبۆلى خوين و کەفدا
يىرەش لەنيو مەتەرزى شەرەفدا
خۆشەويستم لەبىرم ناچى تاوى
دەم فرىنىي بالى خەيالىم تاوى
ھەرچەند دوورم، بەلام خۆش بى خەيالىم
ئاوارە نىم وا دەزانم لە مالىم

هـر بـینا دیت پـمى کـڅـکى زـږداری
 گـیشـتینه لـووتکـى چـیای پـزگاری
 پـهوى تـهـمى خـم و مـږى پـهـزاره
 بـروژانـه وه نـه وه تـیه وه هـزاره
 کـوتکى کـاوه و هـیـږى پـشمـهـرگـى دلسـوز
 پـوږى پـهـشى کـرده نـهـورـوږى پـیـرـوږ
 مـیـشکى پـږا نـهـږدهاکی مـیـشکـخـوږ
 جـهـلـلـاده کـى نـهـسـتـوږى کـهـوتـه بـهـر سـاتـوږ
 گـیـرا، پـووخا، خـاپـوور بـو قـهـلای سـهـختى
 و بـهـر پـیـلاقـان درآ تـاج و تـهـختى
 هـهـترهـشى چـو نـهـرتـهـش له ترسى لاوان
 خـوږـپـرى بـهـزین، هـاتـهـوه پـوږى پـیاوان
 نـهـترهـى نـهـما دـوږمـن له بـهـر پـشمـهـرگـم
 له گـشـت لاوه هـلـات و نـهـیگـرت بـهـرگـم
 زـږدارت دى هـهـلاوهـسـرا سـهـرهـوږن
 نـوڅـږنـى هـات دلى گـهـرمى یـیـوږن
 خـوږنـپـږت دى گـهـوزى له نـیـو خـاک و خـوږن
 پـازایـهـوه گـلکـوږى شـهـهـیدى بـی شـوږن
 تـوانـه وه دـهـسـبـهـند، کـهـلـهـپـچه، زنجیر
 کـرانـه وه دـهـرکى قـهـفـهـز له یـهـخـسـیر
 نـهـسـتـپـراوه فرمـیـسکى پـوږلـه کـوږراو
 نـهـسـتـپـنـراوه تـوږلـه بـی کـفـن نـیـږراو
 بـزهـى هـاتـی لـیـوى له خـوږشى بـی بـهـش
 جـلکى گـږـپى سـوږانى شـین، بـهـرگ پـهـش
 له شـینگـایان گـهـرا گـهـږى پـهـشـبهـلهک

(شهم) و (شهمزین) گرتیانوه دهستی یه ک
گه پانه وه ناواره بو جیژوانان
گرانوه له خنه په نجهی جوانان
جا نه و کاته به هه توانی نازادی
سارپژر دهبی برینی نامرادی

چیا - ۱۳۴۷

شہنگہ بیڑی

شہنگہ بیڑی! سالی سالان لہ کوستان، لہناو مہری
 بو مہر دوشین ہلٹ دہ کرد نہو باسکی سپی مہر مہری
 لہبہر ہارہی گوبہر وک و گوارہ و کرمہک و ژیرچہنہ
 نیوہر وئیہ لہبہر ییڑی کوڑی مہری پادہ مہری

کہ نیواران کہزیت دہ کردن سی بہنگی و چاوت دہرشت
 بہو کہزی و چاوت نہرمانہ بی پہرمانہ شوانت دہ کوشت
 شہنگہ بیڑا بہسروہا سوژدہی دہبردہ بہر بہرنت
 ناخر توش ہواہی کوستان نہو کوردستانہت ہلڈہ مشت

چیشتنہ گاوہ لہ دہراوان کہ خوت لی دہ کرد پی خاوس
 بہ لہنجہ ولاری کیژانہت شہرمہزار دہبوہ تاوس
 ناہنگی ژین و شادی بوو بہیانہی کہ تیکہل دہبو
 شمشالی من، خرمہی باز، گرم و ہوڑی مہشکہی گاوس

شہنگہ بیڑی گراوی خوم وینووسی جہمال و جوانی؟
 نیستاش پالینسی وک جاران لہ شوان و میگہل دہروانی؟

وا من پېشمەرگم دهجهنگم بۆ ولاتی له تۆ شیرنتر
نهم دهدا به تهختی شایى دهنه بهردهییری شوانی

راسته تۆ جوانی، لهباری، نازداری، شوخی، نهشمیلی
کولمت گهشتن له گول و خالت رهشتن له زیلی
جیابوونهوت دهرده، بهلام تۆش دهزانی تامی نییه
ژوان و شهوپراو و دلدارى، پاز و نیاز به دیلی

زۆری نهماوه ییته بهر نهمامی ههول و خهباتم
له داگیرکهر پاک ییتهوه خاکی پیروزی ولاتم
چهک دادهنیسم، گوچانهکهی جارنم ههلهگرمهوه
تۆ ههر ییری به، من ههر شوان، فریشتهی تاسه و ناواتم

جیا ۱۳۴۷

نامیزی زن

چاران په ناگای شه وانم
نامیزی ناوه لای ژن بوو
گهرمی و نهرمی نهو نامیزه
مایه دی حه سانه وهی من بوو

دهردی ژیان، په نجی خه بات
ماندوو بوونی پوژی ناخوش
به شهو له نامیزی نهو دا
هه مووم ده کسردن فه راموش

نیگای چاوی، بزهی لیوی
برینی ده کردم ساپوژ
برینی نهو دلای دوژمن
به تیر دهی کرد دایژ دایژ

نبازی، توژانی، زیزوونی
لاواندنه وهی، ناشیت برونه وهی

هه مووله جیی خۆی شیرین بوون
زۆر سهخته له بیرچوونهوهی

به لێ سهخته، یه کجار سهخته
دووری له ژن، نامرادی
به لام له ژن خوشه و یستر
له لای من نه تۆی نازادی

ئەبۇلى تۆلە

كوردە ئىسى كوردى لە خۇشى بى بەش!
 بەس نىيە كۆيلەتى دىۋەزمەى رەش؟
 بازوى ئىسىپى ھەۋەسى خۇى ھەروا
 بتگىرى بتكوۋى وا بى پەروا؟
 ئەو (قزل قەلە) كە بۆتە (باستىل)
 ھەردەبى پىر بى لە يەخسىر و دىل؟
 تاكو كەى نەشكى كەلەپچە و دەسبەند؟
 زەجر و ئازار و شەكەنجە تا چەند؟
 خويىنى لاۋانىسى بەيىر و بىروا
 ھەر دەبى بىرۋى، بەفىرۋ بىروا؟
 ھەلۋەرى گەۋھەرى فرمىسكى ھەتىو
 دەرىدەر بى كورى ئازا و نەبەزىو؟
 بىۋەژن تەپ بى بەگىيان چاۋى
 كىچ نەبىننەۋە شۋرە لاۋى؟

ۋەختى ۋەى ھاتۋوۋە خۆت راپسىنى
 تۆلە ۋەرگىرەۋە، ھەق بىستىنى

۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱
 ۴۷۲
 ۴۷۳
 ۴۷۴
 ۴۷۵
 ۴۷۶
 ۴۷۷
 ۴۷۸
 ۴۷۹
 ۴۸۰
 ۴۸۱
 ۴۸۲
 ۴۸۳
 ۴۸۴
 ۴۸۵
 ۴۸۶
 ۴۸۷
 ۴۸۸
 ۴۸۹
 ۴۹۰
 ۴۹۱
 ۴۹۲
 ۴۹۳
 ۴۹۴
 ۴۹۵
 ۴۹۶
 ۴۹۷
 ۴۹۸
 ۴۹۹
 ۵۰۰
 ۵۰۱
 ۵۰۲
 ۵۰۳
 ۵۰۴
 ۵۰۵
 ۵۰۶
 ۵۰۷
 ۵۰۸
 ۵۰۹
 ۵۱۰
 ۵۱۱
 ۵۱۲
 ۵۱۳
 ۵۱۴
 ۵۱۵
 ۵۱۶
 ۵۱۷
 ۵۱۸
 ۵۱۹
 ۵۲۰
 ۵۲۱
 ۵۲۲
 ۵۲۳
 ۵۲۴
 ۵۲۵
 ۵۲۶
 ۵۲۷
 ۵۲۸
 ۵۲۹
 ۵۳۰
 ۵۳۱
 ۵۳۲
 ۵۳۳
 ۵۳۴
 ۵۳۵
 ۵۳۶
 ۵۳۷
 ۵۳۸
 ۵۳۹
 ۵۴۰
 ۵۴۱
 ۵۴۲
 ۵۴۳
 ۵۴۴
 ۵۴۵
 ۵۴۶
 ۵۴۷
 ۵۴۸
 ۵۴۹
 ۵۵۰
 ۵۵۱
 ۵۵۲
 ۵۵۳
 ۵۵۴
 ۵۵۵
 ۵۵۶
 ۵۵۷
 ۵۵۸
 ۵۵۹
 ۵۶۰
 ۵۶۱
 ۵۶۲
 ۵۶۳
 ۵۶۴
 ۵۶۵
 ۵۶۶
 ۵۶۷
 ۵۶۸
 ۵۶۹
 ۵۷۰
 ۵۷۱
 ۵۷۲
 ۵۷۳
 ۵۷۴
 ۵۷۵
 ۵۷۶
 ۵۷۷
 ۵۷۸
 ۵۷۹
 ۵۸۰
 ۵۸۱
 ۵۸۲
 ۵۸۳
 ۵۸۴
 ۵۸۵
 ۵۸۶
 ۵۸۷
 ۵۸۸
 ۵۸۹
 ۵۹۰
 ۵۹۱
 ۵۹۲
 ۵۹۳
 ۵۹۴
 ۵۹۵
 ۵۹۶
 ۵۹۷
 ۵۹۸
 ۵۹۹
 ۶۰۰
 ۶۰۱
 ۶۰۲
 ۶۰۳
 ۶۰۴
 ۶۰۵
 ۶۰۶
 ۶۰۷
 ۶۰۸
 ۶۰۹
 ۶۱۰
 ۶۱۱
 ۶۱۲
 ۶۱۳
 ۶۱۴
 ۶۱۵
 ۶۱۶
 ۶۱۷
 ۶۱۸
 ۶۱۹
 ۶۲۰
 ۶۲۱
 ۶۲۲
 ۶۲۳
 ۶۲۴
 ۶۲۵
 ۶۲۶
 ۶۲۷
 ۶۲۸
 ۶۲۹
 ۶۳۰
 ۶۳۱
 ۶۳۲
 ۶۳۳
 ۶۳۴
 ۶۳۵
 ۶۳۶
 ۶۳۷
 ۶۳۸
 ۶۳۹
 ۶۴۰
 ۶۴۱
 ۶۴۲
 ۶۴۳
 ۶۴۴
 ۶۴۵
 ۶۴۶
 ۶۴۷
 ۶۴۸
 ۶۴۹
 ۶۵۰
 ۶۵۱
 ۶۵۲
 ۶۵۳
 ۶۵۴
 ۶۵۵
 ۶۵۶
 ۶۵۷
 ۶۵۸
 ۶۵۹
 ۶۶۰
 ۶۶۱
 ۶۶۲
 ۶۶۳
 ۶۶۴
 ۶۶۵
 ۶۶۶
 ۶۶۷
 ۶۶۸
 ۶۶۹
 ۶۷۰
 ۶۷۱
 ۶۷۲
 ۶۷۳
 ۶۷۴
 ۶۷۵
 ۶۷۶
 ۶۷۷
 ۶۷۸
 ۶۷۹
 ۶۸۰
 ۶۸۱
 ۶۸۲
 ۶۸۳
 ۶۸۴
 ۶۸۵
 ۶۸۶
 ۶۸۷
 ۶۸۸
 ۶۸۹
 ۶۹۰
 ۶۹۱
 ۶۹۲
 ۶۹۳
 ۶۹۴
 ۶۹۵
 ۶۹۶
 ۶۹۷
 ۶۹۸
 ۶۹۹
 ۷۰۰
 ۷۰۱
 ۷۰۲
 ۷۰۳
 ۷۰۴
 ۷۰۵
 ۷۰۶
 ۷۰۷
 ۷۰۸
 ۷۰۹
 ۷۱۰
 ۷۱۱
 ۷۱۲
 ۷۱۳
 ۷۱۴
 ۷۱۵
 ۷۱۶
 ۷۱۷
 ۷۱۸
 ۷۱۹
 ۷۲۰
 ۷۲۱
 ۷۲۲
 ۷۲۳
 ۷۲۴
 ۷۲۵
 ۷۲۶
 ۷۲۷
 ۷۲۸
 ۷۲۹
 ۷۳۰
 ۷۳۱
 ۷۳۲
 ۷۳۳
 ۷۳۴
 ۷۳۵
 ۷۳۶
 ۷۳۷
 ۷۳۸
 ۷۳۹
 ۷۴۰
 ۷۴۱
 ۷۴۲
 ۷۴۳
 ۷۴۴
 ۷۴۵
 ۷۴۶
 ۷۴۷
 ۷۴۸
 ۷۴۹
 ۷۵۰
 ۷۵۱
 ۷۵۲
 ۷۵۳
 ۷۵۴
 ۷۵۵
 ۷۵۶
 ۷۵۷
 ۷۵۸
 ۷۵۹
 ۷۶۰
 ۷۶۱
 ۷۶۲
 ۷۶۳
 ۷۶۴
 ۷۶۵
 ۷۶۶
 ۷۶۷
 ۷۶۸
 ۷۶۹
 ۷۷۰
 ۷۷۱
 ۷۷۲
 ۷۷۳
 ۷۷۴
 ۷۷۵
 ۷۷۶
 ۷۷۷
 ۷۷۸
 ۷۷۹
 ۷۸۰
 ۷۸۱
 ۷۸۲
 ۷۸۳
 ۷۸۴
 ۷۸۵
 ۷۸۶
 ۷۸۷
 ۷۸۸
 ۷۸۹
 ۷۹۰
 ۷۹۱
 ۷۹۲
 ۷۹۳
 ۷۹۴
 ۷۹۵
 ۷۹۶
 ۷۹۷
 ۷۹۸
 ۷۹۹
 ۸۰۰
 ۸۰۱
 ۸۰۲
 ۸۰۳
 ۸۰۴
 ۸۰۵
 ۸۰۶
 ۸۰۷
 ۸۰۸
 ۸۰۹
 ۸۱۰
 ۸۱۱
 ۸۱۲
 ۸۱۳
 ۸۱۴
 ۸۱۵
 ۸۱۶
 ۸۱۷
 ۸۱۸
 ۸۱۹
 ۸۲۰
 ۸۲۱
 ۸۲۲
 ۸۲۳
 ۸۲۴
 ۸۲۵
 ۸۲۶
 ۸۲۷
 ۸۲۸
 ۸۲۹
 ۸۳۰
 ۸۳۱
 ۸۳۲
 ۸۳۳
 ۸۳۴
 ۸۳۵
 ۸۳۶
 ۸۳۷
 ۸۳۸
 ۸۳۹
 ۸۴۰
 ۸۴۱
 ۸۴۲
 ۸۴۳
 ۸۴۴
 ۸۴۵
 ۸۴۶
 ۸۴۷
 ۸۴۸
 ۸۴۹
 ۸۵۰
 ۸۵۱
 ۸۵۲
 ۸۵۳
 ۸۵۴
 ۸۵۵
 ۸۵۶
 ۸۵۷
 ۸۵۸
 ۸۵۹
 ۸۶۰
 ۸۶۱
 ۸۶۲
 ۸۶۳
 ۸۶۴
 ۸۶۵
 ۸۶۶
 ۸۶۷
 ۸۶۸
 ۸۶۹
 ۸۷۰
 ۸۷۱
 ۸۷۲
 ۸۷۳
 ۸۷۴
 ۸۷۵
 ۸۷۶
 ۸۷۷
 ۸۷۸
 ۸۷۹
 ۸۸۰
 ۸۸۱
 ۸۸۲
 ۸۸۳
 ۸۸۴
 ۸۸۵
 ۸۸۶
 ۸۸۷
 ۸۸۸
 ۸۸۹
 ۸۹۰
 ۸۹۱
 ۸۹۲
 ۸۹۳
 ۸۹۴
 ۸۹۵
 ۸۹۶
 ۸۹۷
 ۸۹۸
 ۸۹۹
 ۹۰۰
 ۹۰۱
 ۹۰۲
 ۹۰۳
 ۹۰۴
 ۹۰۵
 ۹۰۶
 ۹۰۷
 ۹۰۸
 ۹۰۹
 ۹۱۰
 ۹۱۱
 ۹۱۲
 ۹۱۳
 ۹۱۴
 ۹۱۵
 ۹۱۶
 ۹۱۷
 ۹۱۸
 ۹۱۹
 ۹۲۰
 ۹۲۱
 ۹۲۲
 ۹۲۳
 ۹۲۴
 ۹۲۵
 ۹۲۶
 ۹۲۷
 ۹۲۸
 ۹۲۹
 ۹۳۰
 ۹۳۱
 ۹۳۲
 ۹۳۳
 ۹۳۴
 ۹۳۵
 ۹۳۶
 ۹۳۷
 ۹۳۸
 ۹۳۹
 ۹۴۰
 ۹۴۱
 ۹۴۲
 ۹۴۳
 ۹۴۴
 ۹۴۵
 ۹۴۶
 ۹۴۷
 ۹۴۸
 ۹۴۹
 ۹۵۰
 ۹۵۱
 ۹۵۲
 ۹۵۳
 ۹۵۴
 ۹۵۵
 ۹۵۶
 ۹۵۷
 ۹۵۸
 ۹۵۹
 ۹۶۰
 ۹۶۱
 ۹۶۲
 ۹۶۳
 ۹۶۴
 ۹۶۵
 ۹۶۶
 ۹۶۷
 ۹۶۸
 ۹۶۹
 ۹۷۰
 ۹۷۱
 ۹۷۲
 ۹۷۳
 ۹۷۴
 ۹۷۵
 ۹۷۶
 ۹۷۷
 ۹۷۸
 ۹۷۹
 ۹۸۰
 ۹۸۱
 ۹۸۲
 ۹۸۳
 ۹۸۴
 ۹۸۵
 ۹۸۶
 ۹۸۷
 ۹۸۸
 ۹۸۹
 ۹۹۰
 ۹۹۱
 ۹۹۲
 ۹۹۳
 ۹۹۴
 ۹۹۵
 ۹۹۶
 ۹۹۷
 ۹۹۸
 ۹۹۹
 ۱۰۰۰

ئەو لە خوێن مژگنە تۆ تێر نابێ
 تۆ دەبێ بۆ بەزەییەت پێی دابی
 لە ھەموو لایە کەوێ پێی دادە
 راوی نیی، زوو لە ولاتی راوە
 دەس و خەنجەر کوتوپر پاكە سەری
 وەدەری نیی وەدەری نیی وەدەری
 ھەلمەتی بۆ بەرە وەك شـیـری دـر
 لەشکری لی بکە دابردابـر
 کۆستەکی خەنجەری تۆ بترازی
 ئەو بەسەر نییە کولە نانازی
 ویزە گوللەکی چەکی تۆی ییتە گوی
 ناپەرینتی لە سنووریشـت سوـی
 بیتەزێنە بە پەلاماری توند
 بیتەزێنە لە چیا و شار و گوند

بهندن و دهشت و چری لی بته نه
 نه وه کو دهرچی پری لی بته نه
 مه پرینگیوه له ناگر و ناسن
 تی ده گه ی چو ن به گه لت ناسن؟
 تا کو شوړش نه کری توند و تیژ
 تا کو سه نگر نه گری لاو و کیژ
 نادری مافی گه لی کوردی دلیر
 هردی بی وا له قه نه زدا بی شیر
 نه و رق و قین و به گزدا چوونه
 تا قه ری گایه کی پژگار یوونه

ترفیلی پزگاری

رېبوارنكم نازا و به زيبك و زاكوون
 دهېرم چوډل و چيا و پېددهشت و يېـروون
 بهرهلستم ده كم هم په پروون بهه پروون
 دهرؤم بهرهو ناسؤ، بهرهو ناسؤى پروون
 دهرؤم دهرؤم تا ترؤپكى پزگارېوون

كه نند و كوښپ ههنگاوم پى ناكاشل
 يته سهر پيم ههزاران گابهردى زل
 بهه يزي شان و باهو پى ددهم تل
 دهرؤم بهرهو ناسؤ، بهرهو ناسؤى پروون
 دهرؤم دهرؤم تا ترؤپكى پزگارېوون

پيم گرتهوه، دهرچووم له داره داره
 پيم گرتهوه پيځاى (قازى) و (ساواره)
 نامترسيتى گولله، په تك، سيداره
 دهرؤم بهرهو ناسؤ بهرهو ناسؤى پروون
 دهرؤم دهرؤم تا ترؤپكى پزگارېوون

بهو خوینانمی لهو پېبازه پړاوه
 گولۍ نالۍ سهرېستی کورد پرواه
 منیش بهدلۍ پر له هیوا و برپواوه
 دهپړوم بهرهو ناسو، بهرهو ناسوۍ پروون
 دهپړوم دهپړوم تا ترۆپکۍ پزگارپوون

پولۍ کوردم فیږی هه وراز و لیږم
 تا زور برپړوم زیاتر ئارهق برپړم
 کورتتر دهبی پښگای دوور و دریږم
 دهپړوم بهرهو ناسو، بهرهو ناسوۍ پروون
 دهپړوم دهپړوم تا ترۆپکۍ پزگارپوون

نارپه ومهوه له داوېل و تارمایی
 زورم دیوه بوولیل و تاریکایی
 دینم بهو شه وگاره په شه دوايي
 دهپړوم بهرهو ناسو، بهرهو ناسوۍ پروون
 دهپړوم دهپړوم تا ترۆپکۍ پزگارپوون

من په روه دهی بن سیبهری نه شکوتم
 گه لیك جارن له چالای پش کهوتم
 هاتم دهی، هه دام نه دا، نه سره و تم
 دهپړوم بهرهو ناسو، بهرهو ناسوۍ پروون
 دهپړوم دهپړوم تا ترۆپکۍ پزگارپوون

گاوگەردوون

شەتەك درا لە دار دەرنگانى شەو
لاوێك لەسەر پزگاریوونى وەتەنى
وێرەى تەقەى دەسپێژى دەستەى ناگر
دێوەزمەى رەش دەيگوت و پى دەكەنى:
جیژنى شایان گاو و گەردوونى دەوئ
خوێنى گەش و فرمیسكى ڕوونى دەوئ

هەلوەرى فرمیسكى دلسۆزانى گەل
خوێنى شەهید ئالى كەردەوه ولات
بەلام لەگەڵ شین و شەپۆر و گریان
بۆلەبۆلى دێوەزمەكە هەر دەهات:
جیژنى شایان گاو و گەردوونى دەوئ
خوێنى گەش و فرمیسكى ڕوونى دەوئ

گوللەى سەتەم دایژدایێژى دەکرد
سەرى پڕ ئەوین و دلى پڕ هەست
لە گۆرستانی كۆنى پێرس پۆلیس

خوین دەرپشاوره و دهیخویند کوندی شوومی مه‌ست:
 جیژنی شایان گاو و گهردوونی دهوی
 خوینی گه‌ش و فرمی‌سکی پروونی دهوی

نەو و نەيتان

نەستېرە يەك يەك پاختوشين
پەش ھەلگەرا ئاسمانى شين
ھەورېك شۇرپەسى بەرداۋە
دەللى لە قىرپان ۋەرداۋە
تارىكانە، شەۋەزەنگە
ولات بى ھەست و بى دەنگە
گۈرستانى خامۇشە شار
تەيدا نەماۋە زىندەوار
نە پادەۋى گەللى دارېك
نە دى ھەستى پى رېبوارېك
ھەرچى كۆلەن و شەقامە
دەللى كاۋلاشى بەسامە
دنيا دەرياي بى شەپۆلە
لاو دامماۋە، جىژوان چۆلە
پەردە كۆشكان دادراۋە
پۆچنەسى كۆختانىش گىراۋە
لە تالار و سەرسەرايان

بړا ترووسکې چرایان
 شه می سه چاکیان لابرډن
 مردووش هیندهی دیکه مردن
 دامرگا، بوو به ژیلهمو
 له ناو ئاورگاندا پشکو
 ژیان پووگرژه و مچ و موړ
 دئ بونی کفن تات و گوړ
 شه و زرینگاهو، راشکا
 شهیتان سامی له خوا شکا
 که لپی خویناوی گرپ کردن
 فریشتهی پشووېر کردن
 خهم و خه فته داده ییژئ
 شادی و ئازادی دهنیژئ
 داسی مهرگ و نهمان دهسوی
 هه وهل گه وزی داویشه کوئ؟
 دین و دهچن به نه سپایی
 له چوار چرا چهند تارمایی
 خنوی شه و خودای شه پرن
 بیچووه شهیتانی بهد فه پرن
 ناخ، دیسان سیداره چه قی
 کوردی چو بن له سر هه قی
 له پر دهنگیک کی نیرانه
 نرکه ی کوپانه و شیرانه
 پنه رده ی یی دهنگی دادپانده
 خه والووی له خه و پاپه پانده

خەلک ھەموو ئەو دەنگەى بىست
 دەيگوت (پېشەواى) خوشەويست:
 كە من مردم كورد نامرى
 دەس لە خەبات ھەلناگرى
 ھارووژا ۋەكو پوورەى ھەنگ
 (مەھاباد) گۆرخانەى بى دەنگ
 لە دەورووبەرى چوارچىرا
 ھەزاران سەر لە قورنرا
 كام نازدارى شوخ و جوانە
 داى لە خەم لكى كۆلوانە
 لە چاوى كيژى مل بەكوين
 بەخوڤ دەھات فرميسكى خوين
 شوڤەلاو ھاتە كۆڤى شين
 ئەويش سۆرانى كردن شين
 پيرەپياو بانگ دەكا پۆلە
 لەبىر نەكەن تۆلە، تۆلە
 تىكرا دەلەين درشت و ورد:
 كورد نەمرد، پېشەواش نەمرد
 با تەرميشى بخريتە گل
 چۆن يادى دەردەچى لە دل؟

شادبە ئەى پېشەواى نەمرد
 ھەتن پۆلەى نازا و خوئنگر
 بو فیداكارى نامادەن
 پىگای راستى تۆ بەرنادەن

پەر کووری رِق ئەستوورە کورد
 لەسەر تۆلەیی تۆ سوورە کورد
 کچ و کوپ و ژن و پیاوی
 دەکا خەباتی خوێناوی
 تا مافی رەوای دەستی
 ئاواتی تۆ وەدی دێنی

۱۳۵۱/۱/۸

سنور

ئەي ئەو كەسەي دەتپەرسىم و لىم ونى
تو خودانى، تو خوشەويستى منى

لە ئاسمان نى تا ولىت رانەگا دەستىم
لە قاف نى كالى ئاسنت بو ھەلبەستىم

توي لە من ون كرد و منى لە تو دوور
ئەو بىستۆكەي دوژمن ناوى نا سنور

نارہ و تین

پیش تہوہی گزنگی ہتاو
 ترؤپکی چیا بنگیوی
 پیش تہوہی شنہی بھیانہ
 بسکی بھرہزا بیزوی

پیش تہوہی قاسپہی خاصہ کہو
 لہ زہرد و ما دہنگ داتہوہ
 پیش تہوہی بلبل بخوئی
 خونچہ دہمی بکاتہوہ

پیش تہوہی سیرہی ہلویان
 پھرہدی ییدہنگی دادری
 پیش تہوہی چوورہ پونہ کی
 بھرہو رووناکی ہلفری

پیش تہوہی شہمی سہر چاکی
 ناخر فرمیسیکی ہلہوری

پیش نهوهی گژهبای تووره
ژیله موی به پوله بهزی

پیش نهوهی لاری به ختوهر
دهم راگرتزی له سهر خالان
پیش نهوهی شه وگه پری دلتهر
وههز بی له ماله و مالان

پیش نهوهی بیری شل و مل
چاوی خه والوی هه لیئیی
پیش نهوهی شوان مه پری شهوین
وه گیتی، بهردا ده سبیینی

پیش نهوهی پۆلی نه شمیلان
شل شل داگه پین بو کانی
پیش نهوهی سهرکانی و دهراو
ژاوهی بی له پهری جوانی

پیش نهوهی حاجی سه له مخور
هه ژاریک هه لئیی به ته مال
پیش نهوهی ریچکه بیهستن
بو مزگه وتی شان به بهر مال

پیش نهوهی دهرویشی چلکن
په نهجهی خه لیقهی کوشییی

پیش نهو هی شیخ وهک تارمایی
به رهو خانه قا خوشییی

پیش نهو هی گزیری به دفر
له دیوه خان پاروو بادا
پیش نهو هی خاتونیک به ناز
به ردهی کوشکی ناغا لادا

من کاوی خوم له کار دیوه
من جه رگی زهریم دریوه
من شیله گهم هه لبریه
من یهک سهریم ناخیه

من ریزه سوالهم داناوه
شه غره و نجه هم پیوه داوه
من گاگیرهم تیر کراوه
یا خو یانم وهرگی پراوه
هاوین و پاییز و بههار
هه تاو لیی نه داوم ییکار

من جووتیارم، من جووتیارم
من له گهل هه تاو هاوکارم
من به ثارهق و نهو به تین
دامنان رشتوه بناخه ی ژین
باسکی من و تیشکی نهوی

بژیو دهستینن له زهوی
 گهر جووتیار ئارهق نه پژی
 گهر ههتاو تیشک ناوژی
 دانیشتوی ناو کۆشک و قهلا
 دهخۆن نانی گهلا گهلا؟

بهلام حهیف ئیستاش لیره
 من برسیم و کهسیک تییره
 نه قهت ئارهقی ئهسپریوه
 نه قهت گهوزی ههلبپریوه
 نه مهچهکی جهمام بووه
 نه چۆله مهی له جی چووه
 نه ئهنگوستی راگیراوه
 نه داسوو له چاوی داوه
 نه دلی پیی در در بووه
 نه بن ههنگلی خر بووه
 نه کهفی دهردا به کلۆ
 نه پهنجهی دهی کرد دلۆ
 نه دهستی پاشبارهی ناسی
 نه ساوکی دا له داسی
 نه به گهرما داهیزا
 نه خهوی له چاوی زاوه
 نه به سهرمایه تهزیوه
 نه له کای پایز خزیوه
 نه نووسه کهی پیوه نووسا

نہ لہبەر بارانیج خسوسا
 نہ زوقمی بهسهردا باری
 نہ له قوردا کهوت باری
 نہ دی شهو و شهونخوونی
 نہ چیشستی دهردی نهبوونی

تا کهی وا بم، تا کهی وا بم
 دس بهتال و پهنج به با بم
 تا کهی پهنجی شان و پیلیم
 بو دوژمن بی، بو من دیلم؟
 نانا، تازه پاپه ریوم
 ناتوانم بسدن فریوم
 پیازی شوپش بهرنادهم
 مهودا به داگیر کهر نادهم
 له شان و باهووی خوم پادی
 هه لگرم ئالای نازادی

فرستەى پەرىو

سەرنجەم گەر دەپرمە بەژن و بالات
کەچى جوان! بۆچى پرووگرزى چ قەيدى؟
منم ئەو شاعىرە جوانى پەرسە
کە چاوى من جگە لە جوانى نەيدى

بەمنەدالى كە پەرورەدى چىا بووم
كەوم دى، پۆر و سوئسكە و ئاسكە دى
بە لاوچاكى لە شارى كوردەوارى
كچم دى، نازەنىن و ئاسكە دى

گەپراوم چۆم و نوالە و مېرگ و بژوین
بەماه و زەردى ئەستەم هەلگەپراوم
تەماشای سوئسن و بەیبوون و شەللیز
بە دینى جوانى راهینکاوە چاوم

لەبەر تاوئ لەسەر پشت پراکشام
لەدەم جۆگە لەسەر فەرشی وەنەوشان

له سهر گوټسوانه كردم چاوه پرکين
له گهل گه وره کچي به رده رکي هوشان

به پړۍ سارد و ساو ديومه به زستان
تروسکي به فري به رتيشکي هتاوي
شهوي هاوين له ناو ته ستيره کاند
گهلارنزم ددي پرشنگي داوي

له ناو گوم و گهرمگ و چوم و قوې
به پولم دين قورينگ و سي و هله تانج
له بهر يير و له هاویر و له پاراو
گه ليکم ديوه کيزي شوخي کرمانج

له مەيدان ديومه نيسکي نه سپي خوشبهز
له گهل ده ستوجليتي شو پره سواران
گه پري شاييم له پيش چاوي گه پراوه
له رهي مەم، سووکه په وتي گوي به گواران

خوپيني شور و بازي مامزم دي
شه پولي گوم و كهف هلداني تاوگه
به مي پرؤژ و سياسوتي به هاري
گه ليك شهو ماومه و تا پؤژ له پراوگه

له سهر دوندي چياي سهر به رزي هه لگورد
په وي هه ورم پيدا به دي كرد

تەماشای دیمەنی سەوزی ولاتم
منی سەرسام و شاگەشکە و خەنی کرد

بەهەشتە کوردەواری من، بەهەشتە
فریشتەم من، فریشتیکی پەریووە
بە جوانی تۆ دەژێم لەم دوور ولاتە
وەرە لێم مەبەرە ئەو تەنیا بژیووە

بەلێ تۆ کیژی، نازداری، لەباری
منیش پیریکی زورھان و دزێنوم
بەلام شیرنترە لەو شەکرەلیووە
وشە کوردی کە هەلدەرژێ لە لێنوم

کاروانی خہبات

زہردہ پہری، سوور بوو ئاسو
 خہریک بوو سیّہ ہلگیری
 لہباتی قاسپہ قاسپی کہو
 دہات قمرژنی شیست تیری

ناوری بہرہدا لہ بہنہدن
 گری خومپارہ و بازووکا
 کام گول گہش بوو، کام گیا شلک
 بہو بلیسہ ہلدہ پرووکا

داوہستا لہو خر و شیوہ
 دووکہل و بوگہنی بارووت
 نہمامی ناسک و ساوا
 بہدہسرپژ دہبوونہ بزووت

دہیشیلہ لالہ و سوئسن
 نالچہی پوتینی ژاندہرم

تېركى بىزا و مەندۇكى تەپ
دەپەپىن بە گوللىەى گەرم

كىيى لى ھەوت كىوان تەقىن
ھەلۇ داي شەقىەى بالان
كەروئشك تەمالى ھەلگرت
رپوى خوشى بو كەندالان

كۆترە شىينكىەى قەدى شاخى
لوور بوونەوۈ ناو ئەشكەوت
سوئسكە لى بن پىچك خزا
چۆلەكە لى جريوۈ كەوت

خۆى لى رەندۇلان ھەلكىشا
لى ترسان مار بەپەلەپەل
لى پەپ پەپۇچكەى ئاسمانى
دىارى دا تارمايى خەرتەل

ھەر چوار تەنشەتى گىرابو
لى سەنگەرئىكدا بەتەنى
ئەو لاوۈى بەلئىنى دابو
ھەتا مردن چەك دانەنى

پشوو سوار وگەروو وشك
گەرم بىوو چەكى دەستى

بهلام هيشـتا نهـلهـرزی بوو
دلی پر له هیوا و ههستی

ههـرچهـنده ئالقهی گهـمارۆ
ههـر وا دهـهات تهـنگـتر دهـبوو
ئهـستیهـی هیوا ی دهـدرهوشی
تا وهـخت درهـنگـتر دهـبوو

پهـندی کوردانهـیه و کۆنه
که شهـو قهـلاتی میـرانه
ههـروا تاریـکان پهـیدا با
دری پی دهـدان شیـرانه

روونا کبیرێکی تا ئیمـرۆ
دهـچوو بهـرهو ئاسـو ی پروون
ئیسـتا هیوا ی بهـ بوولـیل بوو
بو له گهـمارۆ دهـریـازبوون

بلیسهـی دا لـوولـی چهـکیـک
تیک ههـلگـلا لاوچاکی کورد
ئهـفسهـر یهـک بهـخو ی قیژاندی
(بهـپیش بهـپیش گلـوله خـورد)

لهـبن پهـسیوان دهـپهـرین
هیـزی رهـش و ئهـهریمهـنی

دېرا به خوښی شهیدیک
(کورستان) میرگ و چیمه‌نی

دیسان خوښی قاره‌مانیک
نه‌خشاندي پښگای پزگاری
دیسان لاپه‌پیه‌کی ره‌شتر
که‌وته سهر میژووی زوږداری

دوا نیگای برپه‌لای ناسو
به‌موله‌ق راوه‌ستا چاوی
شنه‌بای شه‌وه‌ات نه‌س‌تپری
وه‌ک په‌نجه‌ی جوانیک جواناوی

له‌ناو خوښ‌دا ده‌تلینه‌وه
لاوی به‌زیپک و به‌س‌بات
به‌لام ه‌روا ده‌چته‌پیش
بی وچان کاروانی خه‌بات

له بیرم مه که

وه هام بیستوو سه رده می پیشوو
 له گه وره شاریک نازدارنک هه بوو
 کچیکی قیت و قوژ و که له گه
 شاکاری دهست و نه خشی ته بیعت
 شوخ و له بار و جوان و پهزا سووک
 له راست پرووی دهچوو نابرووی گولروک
 دلته، مه شرف خوژ، زار به پیکه نین
 شل و مل، نه سمه، ناسک، نازه نین
 دیده کال، لیوئال، بسک سی به نگی
 خالی سه کولمه ی په شتر له زهنگی
 مه مک خرپ و توند، سینه نه رم و پان
 گه ردن درنژ و چه نه کورت و جوان
 که ی گه زو شیرن وه کو ده می بوو
 کهنگی به پهزا وهک په رچه می بوو
 مانگ له ئاست هه نیه ی شه رمه زار بووه
 بروی دی هیلال خو ی له بیر چوووه
 جهرگ ده برین تیری بژانگی

دلگر بوو بسکی، لوس بوو، لاجانگی
 زهندی گۆشتن و شووش و نهرم و نۆل
 بهلهکی خر و پر و سپی و سۆل
 چهنه گهی خری وه کو گۆی زبو بوو
 بهرخه به به کهی وه ک شه کره سیو بوو
 خهلفی شوپیهی و مهندوک و بیزا
 له بهر نهو بالا بهرزه ده فیزا
 ناز و کریشمه و له نجه و لاره کهی
 پری کردبوو هه موو شاره کهی
 جوانی وا کهم بوو له سه ر زه مینی
 کهم دایک کیژی وا جوان ده بینی
 له شارا هه چی هه بوون کوپ و کال
 له دووی نهو شوخه بیوونه عه ودال
 لیان گرتبوو گوئسوانه و ریباز
 کرپار گه لیکه بو کرینی ناز
 وه ک مانگی جیژن لیان ده پروانی
 پیان هه لده گوت به سته و گۆرانی
 به لام له هه موان داوخوازتر لاوئک
 بوو، که نه ده ژیا به بی نهو تاوئک
 گیرۆدهی کردبوو به بسکی خاوی
 دیوانه ی کردبوو به سیله ی چاوی
 ئاوری ئاوری له دل بهردابوو
 نازی وهره می پی هه لئابوو
 وه ختابوو بمیری بو ماچی لیوی
 یا وه کو شیتان روو بکاته کیوی

نەیمابوو ھۆش و ھەدادان و خەو
 ئۆقرەى برابوو بەپۇژ و بەشەو
 قسەى دڵسۆز و دۆستى نەدەببىست
 لە دنیاى پووناك ھەر نەوى دەببىست
 لە دلى بەرببوو ناگرى بى ئامان
 دەستى بەردابوو لە مال و سامان
 شىت و شەيدا بوو، ھۆشى نەمابوو
 ئاگای لە حالى خوشى نەمابوو
 شىن و گریان و پۆپۆ بوو پىشەى
 ھەر بىرى ئەو بسو یادی ھەمىشەى
 ناھومىد نەبوو دەستى بەرنەدا
 تا ئەو نازدارەى بو ھاتە رەدا
 بەھار بوو ديسان خەملى وەك بەھەشت
 مېرگ و لاپال و بەندەن و پىدەشت
 كانى وەك دیدەى ئاواران پر جۆش
 شەنە وەك پشووى نازداران بۆنخۆش
 گۆل پشكوت، بلبیل وەورینگە كەوت
 كەو لەسەر رەوێز ھەلى گرت رەوت
 مېلاقە بەادەى ئاونگى دەمشت
 شللیز فرمىسكى شادی ھەلدەرشت
 خونچە دايدى بەرۆكى كراس
 لە خىز ھاتە دەر چووزەلە پىواس
 بوون و بەرامە و ھەواى بەھارى
 عىشق و ھەوەس و مەستى لى بارى
 بەھار كە بەزمى تەبىعەت گەرمە

دلی نازداری بی به زهش نه رمه
به لیتی پی دا کیژۆله ی چاوجوان
له ده ری شاری بو ی بجیت به ژوان
لاوی دلسووتاو گه شست به ئاوات
که نه نازداری بو له ژوانی هات
ئارۆزانی بوو، گرتی له ئامیز
گووشی به باهو ی مهردانه ی به هیز
رایمووسی لیوی شیرنتر له قهند
له دهستی هالاند که زی وه ک که مه ند
گووشی مه مکۆله ی وه ک زه رده لیمۆ
بر، لاکه وه، مه که، نه یه پۆ
ده بانکرد یاری و ده سبازی و گه نگه ل
یه کتریان ده گرت له میز و باخه ل
دریژر ده بوون و هه لده ستانه وه
له ناو شینکه دا ده تلانه وه
لاوی تامه زرۆ، کیژی گه ردن کیل
سوئسنه و به یبوونیان ده کردن پیشیل
پیکتر ده که وتن بو نه م لا و نه ولا
قانه قه ندیله ی یه کتریان ده دا
سییه ر شوپر بیوون، ئیواره داهات
ئاخ له خو شیدا زو و راده کات
هه رچه ند له دینی یه کتر تیر نه بوون
ناچار بوون ههستن به ره مال بیزوون
شل شل دا گه ران بو دم پرووباری
تا پیش تاریکان بچنه وه شاری

لہسہر کہندی چوم پادہستان تاوی
 کچ دیتی لہناو نیرینہی تاوی
 چہپکہ گوئیکی وہ کو پتی خوین
 گوتی نای جوانہ! نہوہ گولی کوین؟
 بریا ہی من با نہو گولہ سوورہ
 حہیفہ کہوتہ ناو نہو شیت و شوورہ
 ہیشتا قسہ کہی نہ کردبوو تہواو
 کہ دلداری شیت خوئی خستہ ناو ناو
 بہ پہلہقاژہ گولی ہینا دہست
 ہاویشتی بو لای کیڑی دیدہمہست
 گوتی نہی یاری ژیکہلہ و ژیرم
 ہانی گولہ کہت مہ کہ لہ بیرم
 گیژاو لوولی دا، شہ پؤل نوقمی کرد
 خو پتی چومی کہ لاکیشی برد
 تو ماری ژینی کورتی پیچراوہ
 نہو تہنیا پوژہ خوشہی بو ماوہ
 ساردی کردہوہ چومی سارد و سر
 دلی پر ہہست و بلیسہ و گر
 کہ نہوہی بینی کیڑی شہنگ و شوپر
 لہوئی رانیشٹ و کردیہ زیر و ہوپر
 قڑی پنینہوہ دای لہ سینگی خوئی
 بہروکی دپی قوپی پیوا بوئی
 لہوئی ہیند گریا ہتا بوو شہلال
 بہ دارہمہیت بردیانہوہ مال
 ہہتا ماویہ ک دژ و وہرہز بوو

کەم کەم دڵدارى پېشوو لىبىر چوو
پهکى ترى گرت له کوپانى شارى
سه رله نوږ دهستى کرد به دڵدارى
ژين راناوهستى، هه وهس نامرى
دڵدارى له گهه ل مردوو ناکرى
زىندوو پېوستى به هاو دهه ههيه
بو مردوو مردن، هه ر نه فسانه يه
تا خوږن بىزوى، ته زوى بى، هه وهس
بى جووت دژواره بو گشت کهس
که ويستت دلى جوايىک رابگرى
دهبى بو بى بى، نابى بو بى بى
ژن پىاو دوى، پىاو ديهوى ژن
هه زارانى واش بى سهرو شوږن بن
بو ژين پېوسته لهشى گهرم و گوږ
نهک ئالا و کيل و گلکو و بهرد و قوږ
له يهسکى پزىو وهرناگيرى کاو
بى کاو دژواره ژينى ژن و پىاو
تى نهگه يشتبوو دڵدارى بى هوش
که کچ زوو کوپان دهکهن فهراموش
ههچ کهس بهو کاره نالى نازايى
خو به کوشت بدا پىاو به خوږايى
خوى به ئاو دادا بو هه وهسى چووک
پى وابى پاش نهو کچ نابى به بووک
که سيک ديهوى قهت نهکرى له بىر
ناوى لاپهږه مىژوو بکا داگير

خەلک بەمەردی و ئازایی و پیاوی
 هەتا هەتایە هەر بەرن ناوی
 ببێ بەمایە سەرپەرزى کۆمەل
 بوێ دروست بکەن پاش مردن کۆتەل
 لە ریزی گەوران ناوی بنووسری
 سەت شیعری باشی پێ هەلبگوتری
 جیی شانازی بێ بو نەتەوێ خۆی
 گۆری مەزار بێ، کەنوش بەرن بوێ
 خۆ فیدا بکا بو گەل و خاکی
 ناوی نەمرە بەپاکی و چاکی

١٩٧٣/١٠/٦

يادم بگهن

لهو دهمهيدا پيال له ددرن له پيال له
لهو دهمهيدا ليوتان به باده ئال له
لهو دهمهيدا كور شادي دبهستن
لهو دهمهيدا سهرخوش و مهستن
لهو دهمهيدا كه دهگرن باز و دهوران
لهو دهمهيدا دهس دهگيرن له بهروان
لهو دهمهيدا دهس له بهرنان ودرينن
لهو دهمهيدا بهركوژه دهترانين
لهو دهمهيدا گهري رهشبه لك گهرمه
لهو دهمهيدا دهكوشن كام په نجه نهرمه
لهو دهمهيدا دؤ دهكهونه خورانان
لهو دهمهيدا كه دهكوشن گولمه ي رانان
لهو دهمهيدا تامه زرؤن له جيوانان
لهو دهمهيدا بهخووه دهكوشن جوانان
لهو دهمهيدا گر دهگرئ مهيل و تاسه
لهو دهمهيدا تيك هه لدهنگون هه ناسه
لهو دهمهيدا كه دهمرن شه كره ليوان

لەو دەمەیدا نەبێ لەمپەر و نێوان
 لەو دەمەیدا پۆلی بیریان رادەبرن
 لەو دەمەیدا کیژ چاوتان لی دادەگرن
 لەو دەمەیدا گوێ هەڵدەخەن بۆ تارێ
 لەو دەمەیدا (ماملی) دەلی قەتاری
 یادم بکەن، یادی منی دوور ولات
 یادی منی پێبوارى پێگای خەبات
 یادی منی بێ بەش لە خوێشى و شادی
 یادی منی سەوداسەری ئازادی

١٩٧٣/١١/٢

دەلىۋى خەبەر

نە بىلۋىزىن دەتۈرۈپتىن لى بىلۋىز
نە شۈرەۋىن ورىنگە دى لى بىر
نە نارەنارى كىزى مەشكەۋىتە
نە سىرەسىرى شىمقار و شەھىنە
نە بۈرە بۈرى مانگى تازە زاۋە
نە شىلەشلىقى مەشكە نىۋەزاۋە
نە فىتە فىتى شۈان و كارەيى مەپ
نە بالىۋىزى كچى چاۋەمەست و دلتەپ
نە ئۈچە ئۈچەكى گوانى باسك
نە بگرە بەردەكى كابانى ناسك
نە كۈرەۋىنى خىۋىدى سوۋكە سۈاران
نە خىرمىزنى ھەياسە گۈى بەگۈاران
نە قارەى سى و چىكەى باز و پەركۈور
نە دىنگى ناسمانى و شادى شالۋور
نە گرەمە ھەور و ھازەى پىزىنە باران
نە سۈرەى با و شەنى سۈورە چىناران
كەۋى كىۋى نە قاسپەى ما نە سىرە

بهرهو گهرمپن فرپوه زهردهزپره
 له هیلانهی خزی و بی دهنکه سیروو
 دهلیی خوښخوانی کورده و نیهتی نیروو
 گولاله و سوپسینه و خار و کهنیږه
 هموو پرزن، زه مان کردوونی گیره
 نه ماوه پهنګ و بوئی بهیوونی نواله
 کرانه گزره میژوهرد و هه لاله
 په پړپوه سوورگول و پې خوسته سونبول
 رزیوه نووسه که و خاو بووه پیکول
 کرانه دهسته چیله لاسکه گوگم
 خه زانه و جوانی ناوړی بللی هم
 که ما و مهندوک و هه لږ و لو په پړپون
 له ترسی با له ناو قوولکه و په سیون
 له باخ و چر نه وی دار و دره خته
 هموو زهردن له ترسی هیږشی شه خته
 چه مهن کال بوته وه روخساری نالی
 له سهر گوڼه ی وه لاچوو دهنکه خالی
 «گول و حاجیله کانی دهشتی هاموون»
 به جارنکی به تالانی خه زان چوون
 مه لای گونده چیا، نه ک شیخی ورگن
 هیهتی میزهرنکی بوړ و چلکن
 که وا سهه وزی له بهر دامال دراوه
 سیواک و ته یله سانیشی نه ماوه
 چ بی نازن، هه وارگی خوښ و زه نوړ
 چ ناسازن چیا و لا پال و هه لږ

خەزانە بىي بەزە و ناخۆش و تووشە
مژە و زوقمە و كەپەيسە و پرووشە
لە كوستانى نەماوە خىر و خوۋشى
تەبيەت ھەر بىنا كفىشى پوۋشى
ئىتر كەس ناگرى داۋىنى كىۋان
لە جىيان بارى خەم نىشتوۋە لە لىۋان
بەلام بنوارە ئەورپۆ شارەكەى كۆ
«قوبەى كشمىرى دا بەر شەق وە كوگۆ»
ئەوا پىر بوو لە خوۋشى و كامەرانى
بەھارى شامە ئەيىامى خەزانى
دەر و دىۋارى شادى لى دەبىارى
خەزانى خوۋشەويستە وەك بەھارى
قريبوۋە داۋەت و چۆپى و سەمايە
گەپ و گالتە و زەماۋەند و ھەرايە
تريقە و پىكەننە و چەپلەپىزان
ھەموو بەشدارى بەزمن خاۋ و خىزان
ھەموو چاۋىك گەشە، گشت كۆلمە سوورە
كەسەر لەو شارە بىي ئازارە دوورە
دەينى تۆ ئەگەر چاۋىك بگىرى
كچى وەك دور، كورى جواتر لە زىرى
كە دەچنە داۋەتى سەرمەست و دلخۆش
فرى دراۋە پەچە و پروپەند و سەرىۋش
ھەلە ھەلكەوتوۋە بۆ كىژ و لاۋان
نيىە ئەورپۆكە باخى سىنە پاۋان
چلۆن ئەورپۆ نەيىتە پۆژى جىژن؟

چلۆن خەلکی کول و کۆیان نەپژن؟
 لەلای ئازادیخواز و کوردی دڵسۆز
 بەپژتەر بۆ نەبی ئەورۆ لە نەورۆز؟
 کە پاش ئەو پەنج و دەرد و گفتوگۆیە
 دەبینن کۆتەلی (حاجی) لە کۆیە
 دەبینن کۆتەلی شاسواری کۆیە
 کە پۆژیککی بەپێیان لێرە پۆیی
 چلۆن بۆ سورمە نابێ خاکی شارێک
 کە حاجی پێی لەسەر دانابی جارێک

ئەو کۆتەل نییە پەمزی نەجاتە
 ئەو دەسکەوتی چەند سألە ی خەباتە
 ئەو پرووگە ی هەموو کوردیککی پاکە
 ئەو جینگای نیازە، پیرە چاکە
 بوتی ساحەب دلالی دڵ بەسۆیە
 کە ئەورۆ پێی دەنازی شاری کۆیە

سلاو ئە ی حاجی ئە ی پۆلە ی زەمانە!
 لە سایە ی تۆو هەرچیککی هەمانە
 هەموو ژینت لە پێی گەلدا بەخت کرد
 هەتا پێگای خەباتت بۆ تەخت کرد
 گەلیکت دی غەربیی و تال و سویری
 نەبوو ساتی لە خزمەت خۆ ببویری
 بە گۆ ییگانە و خۆمانەدا چووی
 لە گۆر دیوێزە و دیوانەرا چووی

نه ترسای و نه خه جلاى و نه له رزی
چ مه شهووری، چ پروو سووری، چ به رزی
هموو شاگردی تۆن شیرن که لاما
له تۆ فیر بوون خه بات قازی و مه لاما
به دهنگی تۆ خه والوو راپه ریون
له ترسی تۆیه دوژمن داپه ریون
گه رای نه فکاری تۆیه بالی گرتن
که وا رۆله ی گه لت سه ریالی گرتن
به نازایی، به زانایی، به وردی
چه کت دا دهستی شوڤر شگیر کوردی
په ری دیوانه که ت گه نجه و خه زینه
و شه ی شیرینی تۆ دوژمن ته زینه
هموو په نندن قسه ی سووک و دزئوت
وه کو بالی په ری پاکه جنیوت
به نرخه، تازه یه، به رزه، به هیزه
نه وه ی فهرمووت له باره ی پیاوی دیزه
«نه گهر کوردیک قسه ی بابی نه زانی
موحه قهق دایکی حیزه و بابی زانی»
که شیعی تۆ بزواتی ههستی ههستان
هموو سهوداسه ری سه ری ههستی ههستان
له کوردستان گه لیک شوڤر به ری بوون
کوپی کوردی به گز ینگانه دا چوون
له میژساله ده ریژن ئارهق و خوین
به لام داخی گرانم هیشته له کوین؟
نه ویستاش ده رده کورد نه کرا عیلاجی

ئەوئستاش كوردی كۆیلە ماوه حاجی
 گەلی كوردت نەبوو هیشتا نەجاتی
 بەخوئنی لاوه كان سووره ولاتی
 ئەوئستاش دوژمنی لاسار و بەدفعە
 دەكووژی كوردی بی تاوان و لاشە
 ئەوئستاش هەر دەمانكەن تیرەباران
 دەنەخشینن بەخوئن كۆلانی شاران
 ئەوئستاش پەرپەرن زیندان لە لاوان
 بەغەیری وهی كه كوردن نیانە تاوان
 ئەوئستاش گۆر غەریب زۆرن وه كو تو
 ئەوئستاش بی نەسیب زۆرن وه كو تو
 ئەوئستاش بی كەس و دووره وەتەن هەن
 ئەوئستاش شاعیری پیر و ڕەبەن هەن
 ئەوئستاش شیعی وردی كوردی دەدەرن
 زمانی شاعیرانی چاكی دەبەرن

بەلام تو دلیابە پیری زانا!
 بناغینکی وههات بو كوردی دانا
 ئیتر سەنگەر بەتالکردن مەحاله
 ئیتر كورد و بەزین خەون و خەیهاله

شەوگارى تەنبايى

ھەتتا نىلەي نەيە ئاورگى دىل، چەم پىر لە نەم نابى
 ھەتتا نەم دانەبارى تىنى نەم ئاورگە كەم نابى
 لەناو ئاورىنگ و ئاونگا شەوم پادەپرى بى ھەمەم
 بەلى شەوگارى تەنبايى بەبى فرمىسك و خەم نابى
 سەتمەكارى منى دوور خستەو ھەو يارە شىرىنەم
 نىتر من چۆن پقى زۆرم لە ئازار و سەتم نابى؟
 شەوى سەرىرەزە لەم و پزانەدا تووشى خەم و دەردە
 چىاي سەركەش بىنە قەت سەرى بى ھەور و تەم نابى
 لەناو دەرياي خەيالىم دىمەو ھەم گەوھەرى ناياب
 ھەمە گەوھەر، نىتر چاوم لە دىنار و درەم نابى
 وەرە ناو باوھشى گەرم و گور و پىر تاسە و مەيلم
 رەدەفەش تىك بچى پىم خۆشە من دەستم لە مەم داى
 وەرە با ھەلمۇرم ئەو لىوھ شىرىنە بە كەيفى خۆم
 لەپاش ئەو تالىيە با من دەمىك شەكرم لە دەم نابى
 پەلەت بى، چاوپىرەتم، زوو وەرە، بەس خۆت بخاڧلىنە
 ھەزار جار ھىمىش بىم بۆ وىسالت چۆن پەلەم نابى؟

نوعی شاعیر

بابه تاهیر! منیش ده لیم وهک تو
 «ناخ له دهس دیده، وای له چهنگی دل»
 دلی جوانی پهرست و چاوی هه وهس
 شه وهه تا پوژ به من ده من گینگل

کی ده زانی به شه وه له من چ ده کا
 نه و خه یاله په شیو و نالۆزه؟
 کی ده زانی که چیم به سه ر دیتی
 نه و دل له پر بلیسه و سۆزه؟

کی ده زانی چلۆن به یان دادی
 له منی شیت و شاعیری دلته پر؟
 کی ده زانی خه یالی بن لیفه
 چۆن به سه ر که وشه نا ده کا شه و په پر؟

نه ری نه ی به دری ناسمانی جه مال
 هیچ ده زانی چلۆنه حالی من؟

شه وهه تا رۆژ له کونجی ته نیایی
وهک هیلال ئاوه لایه بالی من؟

گیانه! هیشتا که دانه مرکاوه
ئاگری عیشقی توند و سه رکه شی من
لهشی گهرم و گورپی دهوی ههر شهو
بۆیه و ئاوه لایه باوهشی من

لّوی وشک و به باری من دهیهوی
ههلمژێ لّوی گوشتن و ئالت
دهستی سارد و ته زیوی من دهیهوی
بیکوشی مه مکی وهک به هیی کالت

دهمهوی بهو سیمێله زوورانهم
نارهقی سینگ و باخهلت بسپر
دهمهوی بسکه نه رمه کهت بگرم
دهمهوی چاو له چاوه کهت ببپر

دهمهوی گویم له دهنگی نه رمهت بی
دهمهوی ههست بکهه هه ناسه ی تو
دهمهوی من بگهم به کاوی دل
دهمهوی دابمرکی تاسه ی تو

دهمهوی هیممهت و هومیدی من
شه تله سی نا هومیدی دابدپی

دەمەوئ پەنجە کەت بەئەسپایی
تۆزی غوریەت لە پروومەتم بـسـپـرـئ

ئەدی ھومید ئەدی پەفیکی دێرینەم
تۆ ئەبی کیم ھەیە منی ییکەس؟
گەر ھەموولا لە من بەارووزئ
نابەزم تۆم لە گەل بمینئ و بەس

تۆم ھەبی ئەو شەوانە پادەبرن
تۆم ھەبی دوایی دئ بەرپۆزی پەش
تۆم ھەبی ھەر دەگەم بەنامانجەم
تۆم ھەبی ئەو دەگرمەو بەاوەش

بناری هه‌لگورد

له خه‌ودا ديم له‌سه‌ر هه‌لگورد
له‌سه‌ر چي‌اي سه‌ر‌كه‌شي كورد
ماندوو، خه‌سته، شه‌كه‌ت، كه‌ت
له‌سه‌ر ته‌ختي‌كي زي‌ر كه‌ت
له‌بن لي‌قه‌ي نه‌تله‌سي سوور
له‌سه‌ر دۆشه‌گي‌كي نه‌ستسوور
بوو خه‌سه‌سه‌نه‌وه دري‌ژ بي‌ووم
به‌بو‌ني گولان گي‌ژ بي‌ووم
كه‌وي گرت‌بو‌وي ده‌وروي‌هرم
غو‌رپه‌كه‌و بوو له‌بن سه‌رم
شه‌نه كا‌كو‌لي ده‌بزاتم
گزن‌گ پروومه‌تي ده‌نگاتم
له فري‌شتان به‌رزتر بوو جيم
هه‌ور ده‌په‌وين له‌به‌ر ييم
هه‌وايه‌كه‌م هه‌لده‌م‌زي
كورد و كه‌وده‌ري پي‌ ده‌زي
گه‌پي‌وومه پي‌په‌ي ناواتم

لیم دیار بوو ههموو ولاتم
 ولاتی باب و باپیرم
 جی هلدانی خوم و بیرم
 ولاتی جوان و دلگرم
 هزار جاری دهر مرم
 ولاتی رهنگین و نهخشین
 ولاتی سوور و سپی و شین
 خیری خودا، باخی بههشت
 کوستان و بهندن و پیدهشت
 تهلان، گهوه، بانوو، بستوو
 کانسی، زنه، رنوو، پزوو
 میرک، نواله، دهریا، پرویار
 نهرمان، هله مووت، لیرهوار
 ناوه لدر، خورین، گومی مهند
 کینگه، بهیار، بژوین، زهمند
 جی جی کوده، جی جی پروتنه
 جی جی چینگ، جی جی رهنه
 جی جی ناوگر، جی جی شونه
 جی جی شووره و قهلاکونه
 کوردستانی بهخیر و ییر
 «پی روون دبهوه چاوی کور»

پۆلنکی پهری شل و مل
 بهرموور و ملوانکه له مل
 برزانک درنژ و چاو بهکل

شان بەكۆلۈنۈشە شەدە شل
 ناسك و نازدار و شوخ و شەنگ
 تەنك و شلك و جوان و چەلەنگ
 بەژن باریك و خېر و پېر
 سەرى كۆلمەيان دەيدا گېر
 نەشمیل، پەزا سووك، نازەنین
 لەبەر دلان و خوین شەیرن
 چاویان مەست و پېر شەرم بوو
 بسکیان ئاوریشمی نەرم بوو
 لەشیان بەتین و گەرم بوو
 باسکیان سەرىنى سەرم بوو

یەكك خۆی لەبال دەخزاندم
 یەك یەخەى بۆ دەتزازاندم
 یەك بەناز خۆی پى دەخستم
 یەك مەمكى دەنا لە مستم
 یەك دەیشیلام ئارام ئارام
 یەك قانە قەیلەى دەدام
 یەك بۆى دەگوتم گۆرانى
 بەچرىكەى خوشى ئاسمانى
 یەكك سەمای بۆ دەكردم
 یەك دەستى لەستۆ دەكردم
 یەك بەبالۆران دەیدواندم
 یەك بەسپایى رايدەژاندم

له و خه وه دا هیشتا لاو بووم
 هیشتا بهنم وود و بهرچاو بووم
 هیشتا مابوو گوړ و هیزم
 هیشتا همبوو باهووی قهوی
 ږهه کم ده کـردن کهوی
 له جیژوانی خوم ږاده گرت
 میژم به بـزواندا ده گرت
 هیشتا پیـم ده کـرا ده سبازی
 گراویم ده کـردن ږازی
 هیشتا که نفـت و پیر نه بووم
 «له بال جواناندا تیر نه بووم»

دلته ږ و جوانی پهرست بووم
 شاعیرکی خاوهن هه ست بووم
 هیشتا دوور نه بووم له هه لگورد
 کیژم ده هاتن له شهوگورد
 له پر له و خه وه ږاچه نیم
 به حالی زارم پیکه نیم
 له نیو مالیک کی بی ژندا
 له بن لیفیک کی چلکندا
 له سهر ته ختیکی ږهق و تهق
 سهر تا پام شه لالی نارق
 پیر و که نه فت و که له لا
 هه موو له شم هه لا هه لا
 پشتم ږهق و باسکم ته زیو

پیم نهده کرا نهم دیو نهودیو
کز و گود و سر و بی ناز
پیچم ددها وه کی مارانگاز
تازه کوا خه و ده مباته وه؟!
هه ستام وه بیرم هاته وه
ناوارم و دووره وه تنهن
بی ته مال و سه لئ و ره بهن
سهرم وره و گیانم دیشی
کس نییه نازم بکیشی
چم کردوه بو وام به سهر هات؟
بوچی تهره بووم له ولات؟
بو هیلانم لی شیواوه؟
نه و هه سوو ریگم پیواوه؟
بو له خوشی دووره به شم؟
بو نه وه نده چاره ره شم؟
چییه گوناه و تاوانم
ته ریدهم؟ جه ردهی کاروانم؟
پیاوکوژم؟ ریگرم؟ دزم؟
بو دوورم له کس و خزم؟
تاوانم نه وه یه کوردم
خه لکی بناری هه لگوردم
به و هه وایه په رورده بووم
بو یه تووشی نهم ده رده بووم
کو یله تیم به لاهه نه نگه
بو یه ولاتم پی ته نگه

دهلیم مافی خۆم دهنی
 په پیم دهنی بو به ندهنی
 دهلیم نینسانم، به شهرم
 نه و پکنده دیننی به شهرم

به لام هه لگورده و نانهوی
 به لام کورده و مافی دهوی
 هه زاری وه کو من بمری
 ده ست له خبات هه ل ناگری
 زور کسی وه ک من نه میننی
 نه و مافی په وای ده ستیننی

په یامی پانه گه یمنراو

په یامی من به گوتی نهم دل بهره نازداره پاناگا
نه سیم بی سیم ده بینی، شل ده بی، بهم کاره پاناگا
گوتی سه برت هه بی دوویاره دیمه وه دیتنت نه ماما
له کورتی دا ته مهن، وا دیاره بهو کاره پاناگا
وه کو په روانه ده وری لی ددهن لوانی خو ولاتی
گولی ئیره به ژوانی بولبولی ئاواره پاناگا
نه خو ش و دهرده دار و دل بریندارم، په رستارنک
به حالی نهم دل په پر ژان و پر ئازاره پاناگا
ده که ی ماچی دهم و لیوان نه گهر هیز و گورنکت بی
دنا جوانیک به دهردی عاشقی بی چاره پاناگا
هه تا کو متر ده بی پشتم پتر هه لده کشی مینی ژوپ
نیتیر ده ستم به داوینتی کچی نهم شاره پاناگا
ده بی بولبول له من فیژی غه زهل خوینتی، به لام چبکه م
گرفتارم، چریکه م بهو گول و گولزاره پاناگا

ورده والہ

دلی شاعیر

دلی شاعیر وہ کو ٹاویئنه دهچی
 گوئے کم! تو دله کم مہشکینہ
 راستہ زور ناسک، نہ ما کہ شکا
 وہ کو خہنجر دہبری ٹاویئنه

ترجمہ له مضمونیه وه

ہر بہ لایہ ک له ٹاسمانہ وه بی
 با له ویشرا نہ ہاتبی بو من
 کہ گیشته زہوی دہکا پرسیار
 نہری له کوئیہ مالی مام ہیمن؟

بۆ چىن

ئەي خۇدای گەۋرە! خالىقى بىي چوون
ئەي ئەۋەي دات بەئىمە زار و قوون
يا ئەۋان بگەرە يا بگە تىرم
تىر نەبىم بۆ چىن سەر و ژىرم

بۆ كچه كوردىكە

كچه كوردىكى نەشمىل و لەبارى
بەۋەي نىيە ماۋەيىكە چۈۋىە شارى
نەگەر پىت خۇشە ھەروا بىتەرسىتم
نەكەي لادەي لە دابى كوردەۋارى

پەری ئازادی

شینم گەلێک گێرا و شادیم کەم دیو
خۆشی دەلێن هەیه، بەلام نەمدیو
هەڵویدا بووم لە دووی پەری ئازادی
تووشی نەبووم نە لەودیو نە لەمدیو

بۆ خانمی لازار

ژیانی دووبارە دەبەخشیووە بەمردووی عیشت
تۆ مەسیحانەفسی خۆزگە منیش لازار بام

دیلی دیل

نەسیری بسکی ئالۆزی کچه کوردیکی نەشمیل
تەماشاکەن چ سەیریکە بەدەستی دیلەوێ دیلم

شەنە

شەنە نەبەزۆی سەری بسکی ڕەشی
کە لەسەر ڕوومەتی ئارامی گرت
گوی مەدە نەو قسە کۆنە کە دەلی
لەشکری کافرە نیسلا می گرت

بۆ ئاغای لبادی دارایی

بە لباد دەپرئ سەری پیاوی لبادیە کوئره
 یارەبی کەس نەخەیه داوی لبادیە کوئره
 ئەی ئەوەی شاخ بە کەر و بال بە پشیلە نادە
 بۆچی سۆمای هەیه چاوی لبادیە کوئره؟

بقی بیرقە

دەمگری، ئەمما لە گرتوو خانە رق ئەستوور ترم
 لێم دەدا، ئەمما لە سەر داوا پەواکەم سوور ترم
 دەمکوژی، ئەمما بە گژ جەللادە کەم دا دیمەوه
 کوردەم و ناتویمەوه، ناتویمەوه، ناتویمەوه

مه مه دی مه لا کرم

وه نه بئ هه ره که سئ پیشه کی بۆ کاری که سئکی تر نووسی، نه وه وا بگه یه نئ خاوه ن کاره که که سئکی نه ناسراوه، یا هیچ نه بئ پیشه کی نووسه که له و ناسراوتره. نه گهر وا بوايه، نه نه بوو که س پیشه کی بۆ کاری شاعیرکی وه ک کاک هئمن بنووسی. نه گینا کئ بئ له ناو کوردی نه م عیراقه دا، نه گهر هئمنیش نه ناسئ، هیچ نه بئ شیعرى نه خوئند بیتته وه یا ناوبانگی نه بیستبئ! نه گهر تا پئنج شه ش سال له مه وه به ته نه نا که م و بئشیکمان هئمنمان ناسیبئ یا بلئین ناویمان به رگوئ که وتبئ، نه وا له م سالانه ی دوایدا که له لایه که وه هئمن خوی راسته وخۆ پوو به پوو ی خه لکه که بووه ته وه و له لایه کی که شه وه ته وژمی هه سئ نه ده بدۆستی و به شداریوون له کۆر و دیداری نه ده بیدا، وه ک بارانی په له، دتیه ری دل و ده روونی هه زاران لاوی تازه هه لچووی نه مپۆ و، جیگای ئاوات و متمانه ی سۆزمانی ئاوداوه، مه گهر نه وه ی بۆی بئ نه که وتبئ و هه ل مه ودا ی نه دا بئ، نه گینا که سئکی نه وتۆ نه ماوه، به جۆری به بینن، یا به گۆئ لیبوون، یا به به ره م خوئند نه وه، له گه ل هئمن نه بووی بئ نه ئاشنا.

له گه ل نه وه شدا که هئمن نه وه به باسم کرد، وا من بۆخۆمی ره وا نه بینم پیشه کی خوئنده وارانئ بکه م و پئگای خۆم نه ده م به ناوی پیشه کی نووسی نه وه بۆ نه م کۆمه له شیعره ی نه م چه ند سالی دوا بیه ی، لاپه ره پیشووه کانی نه م ده فته ره ی به م چه ند رسته به ره ش بکه مه وه.

به ر له هرچی، حز نه کهم نه وهی چند جار به هیمن خۆیم وتوو به ئیوه شی بلیم:
له ناو نه وانهدا که په خشانیش و شیعریش نه نووسن و من هه ردوو جوړه به ره مه که یانم
خویندوو ته وه، له عه رهدا نه زار قه بانی و له کوردا هیمن، من په خشانیانم له شیعریان
لا دلگیرته. ناواتم نه وه بوو کاری سه ره کی هیمن په خشان نو سین بوایه له جیاتیی شیعر
وتن. په نگې هیمن خۆی هیشتا بایه خی په خشان خۆی به ته وای نه زانی... نه گه ر
وایه ده سا با به چاوی مشتیری پیشه کی (تاریک و پوون) ه که ی خۆی، پیشه کیه که ی
بۆ (تحفه ی مظفریه)، سه ره تاکه ی بۆ (قه لای دمدم) ه که ی عه ره بی شه مو که مه لا شوکر
هیئاویه ته سه ر دیالیکتی لای خۆمان، بخوینیته وه.

به لام، با که س وا نه زانی من مه به ستم له م رایه م نا په زایییه له شیعری هیمن،
راسته که ی هیمن شیعری ناسکی زۆره که له دلدا جیگای شایانی خۆی نه گری. ده رده که
له شیعری هیمندا نییه نه وهنده ی له وه ورده یه که پاشکه وتوویی و نه خوینده واری
کۆمه لی کورده واری خستوویه ته نه ستوی شیعر و هیمنیش وه ک شاعیری به شیکي هه ره
پاش خراوی کۆمه له یه کی پاشکه وتوو دهسته ویه خه ی وه ستاوه.

من لام وایه له بناخه دا نه رکي شیعر قسه کردنه له گه ل سروشت، له گه ل جوانی،
له گه ل ئافره ت، له گه ل ده روون، له گه ل هه سستی به رز و خاوینی مروفا یه تی... نه بی له م
پښایانه شه وه بۆ بابه ته کانی تری ژيان بجی و بی به چه کی خه بات... به لام له گه ل
نه وه يشدا نه لئی چی! مۆسیقاوییه تی شیعر له لایه که وه و نه خوینده واری کۆمه ل له لایه کی
که وه و نه بوونی چه کیکی تری راگه یاندنیش سه رباری هه مووی، له هه موو کۆمه له یه کی
پاشکه وتوو، به وینه له کوردستانه که ی ئیمه شدا، شیعری کردوو به دارده ست و پتپیلکه ی
پیاوی ئایین بۆ خه لک فیره تاره تگرتن و ده ستنوێژ شتن کردن... کردوویه تی به کتیب بۆ
مه لا بۆ نه حو و سه رف و مه نتیق و به لاغه و ته جوید و فه رایز وتنه وه به فه قی... به په ندی
پیشینان بۆ قسه ی نه سته ق و فه لسه فه ی کۆمه لایه تی به خه لک گه یاندن... به پوژنامه
و به یاننامه ی نه یی بۆ وریا کردنه وه ی جه ماوهر و وروژاندنیا بۆ ناو کۆری خه بات...
ته نانه ت به فه ره نگیش بۆ فیڕکردنی زمانی بیگانه به مندالان.

که نه مه هه موو نه رکي سه رشانی شوپه کچی ناو په نه ره و دووده ری باله خانه ی به رزی
شیعر بی، ئیتر چۆن نایه ته خواره وه بۆ کۆری په نجکشان، بۆ کونده و گۆزه ه لگرتنی
سه ر کانی... بۆ دروینه و گیره و کیشه ی سه ر ده غلی به رخۆری دوا به هار و سه ره تای
هاوین... بۆ گولچینی سه ر خه رمان له گه ل بیوه ئی کۆشی هه تیو به سه را که وتوو...
بۆ گسکدانی بن دارتوو و تووچینه وه ی ناو باخه کانی جارانی هه ورامان... بۆ کۆله دار

هه‌لگرتنی زستانان به‌پیتی پێخاوس و له‌ناو به‌فرا... که ئەمه ئەرکی سەرشانی شیعی
کۆمه‌ڵەی کوردەواری بێ، دیاره‌ ئه‌بێ هێمنی شاعیر و ده‌یان که‌سی وه‌ک هێمنیش به‌شی
له‌م ئه‌رکه‌یان بکه‌وێته‌ ئه‌ستۆ و شیعیان له‌ژێر ئەم باره‌ قورسه‌دا بنالێنن... پێلاو پێ و
پێ بکا، کۆلی لاسه‌نگ بێ... تایه‌کی باری قورس و ئه‌و تاکه‌ی سووک بێ... ده‌رگای
له‌ گرێژه‌نه‌ بچێ!

شیعر نه‌بوو تاوه‌ بارانیک بێ په‌له‌ هه‌ورێکی به‌هار یا سه‌ره‌په‌له‌ له‌لاوه‌، بای ئیله‌هامه‌که‌ی
له‌گه‌ل گرمه‌ و برووسکه‌ی ده‌روونی شاعیردا راپێچ بکا و پارچه‌ زه‌ویی ده‌روونی شاعیره‌که‌ی
پێ ئاوڕشین بکا، تا نێرگسی ته‌پ و پاراوی شیعیکی پڕ هه‌ست و عاتیفه‌ی پێ بروی،
بۆ ئه‌وه‌ی شیعیکی راسته‌قینه‌ بێ، بشێ پێی بلێن شیعر... ئه‌گینا ئه‌گه‌ر وه‌ک چۆن
باخه‌وانێکی شاره‌وانیه‌کان، نه‌ک باخه‌وانی راسته‌قینه‌ که‌ به‌ کۆل خۆلی هێناوه‌ و په‌قه‌نی
هه‌ورامانی پێ کردووه‌ به‌ته‌لان و نه‌مامی تیا ناشتووه‌ و پێ گه‌یاندووه‌، سۆنده‌یه‌کی
لاستیک بگرێ به‌ده‌سته‌وه‌ و به‌لووه‌یه‌ک بکاته‌وه‌ و بن دارێک ئاو بدا و چل و پۆپی
تۆزایی گوێک بشواته‌وه‌، شاعیریش هه‌روا، هه‌ر کاتێ پێویستی پێ بوو، ده‌س به‌رێ
به‌لووه‌ی (به‌هره‌)ی بکاته‌وه‌ و پارچه‌ شیعیک به‌بۆنه‌یه‌که‌وه‌ بنووسێ، ئه‌وه‌ به‌پێودانی
فه‌ره‌نگی راسته‌قینه‌ی شیعر نه‌وتووه‌، به‌لکو کاسبی کردووه‌ و قسه‌ی رێک خستووه‌...

بۆیه‌، ئه‌گه‌ر له‌ هه‌ندێ شیعی هێمنیشدا لاوازییه‌ک به‌دی بکه‌ین، ئه‌بێ بزانی
هێمن کورده‌و کورده‌واریش له‌ فێربوونی ده‌ستنوێژگرتن و نوێژکردنه‌وه‌ بێگره‌ تا ئه‌گاته‌
پێکه‌وه‌نانی کۆر و کۆمه‌ڵی سیاسی و بلاوکردنه‌وه‌ی هۆشیاری نیشتمانی و نه‌ته‌وه‌یی
و چینه‌یه‌تی، هه‌مووی هه‌ر له‌ شیعر ویستووه‌ و پووی ده‌می بۆ کردووه‌ته‌ شیعر، یا
هه‌ر هێچ نه‌بێ شیعی بۆ هه‌موو ئەم مه‌به‌سته‌ دوور و درێژ و به‌ده‌ره‌تانانه‌ خستووه‌ته‌
کار... هێمنیش له‌ گه‌لی له‌م ئه‌رکانه‌دا یه‌کێ بووه‌ له‌و شاعیره‌ کوردانه‌ی بۆ کۆمه‌ڵه‌ی
کورده‌وارییان نووسیوه‌. شۆرپه‌ کچی شیعی له‌ په‌نجه‌ره‌ و دووده‌ری به‌رزی با‌له‌خانه‌ی
دووری له‌ پاله‌ و په‌نجه‌رانی نه‌ته‌وه‌ و ولاته‌که‌یدا پانه‌گرتووه‌ بۆ خۆی تا له‌وێ له‌ نامێزی
گرێ و ده‌سه‌ملانی بێ... له‌گه‌ل خۆی دایگرتووه‌ته‌ خوارێ بۆ ناو خه‌لک... بۆ به‌شداری
له‌ تالی و سوێری ژياندا، تا ئه‌گه‌ر ئه‌مپۆش گولاله‌ سووره‌ی پوومه‌تی ئەم له‌به‌ر ئاره‌قه‌ی
په‌نجکێشان بژاکی، گولی په‌نگاو په‌نگی شیعی کوردستانی سه‌بینه‌یمان هه‌میشه‌ هه‌ر گه‌ش
بێ و سیس بوون نه‌زانی.

جا له‌ باریکی ناله‌ باری وه‌ک ئه‌وه‌دا که‌ هێمن و هێمنه‌کانی هه‌موولایه‌کی ولاته‌که‌مان
شیعی تیا ئه‌لێن، به‌هره‌مه‌ندی هونه‌رمه‌ند له‌وه‌دا دیاری ئەدا که‌ چه‌ند ئه‌توانی ئه‌رکی

سەرشانى خۆى بەرامبەر بەھونەرەكەى و بەرامبەر بەكۆمەلىش لەيەك كاتدا لە كارىكى
ھونەرىدا بخاتە يەك و نەھىلى ھىچ كاميان بىن بەكۆسپ لە پىتى ئەوياندا، يا ھىچ نەبىن
يەككىيان ئەويان بكا بەژىر پىتوہ ... من لام وايە لەم تاقىكردنەوہ قورسەدا ھىمەن لە زۆر
بەشىدا گرەوى سەرکەوتنى بەباشى بردووەتەوہ .

برادەرىنە!

ئەزانم زۆرتان ھىمەنتان بەرادەيەك خۆش ئەوئ ناتانەوئ بەھىچ كلۆجىك شىتىكى
لەبارەوہ بنووسرى بۆنى پەخنەگرتنى لىتوہ بىن . بەلام منىش ھىمەنم وەك ئىتوہ و بگرە
زىاترىش خۆش ئەوئ . سەرەپاى شاعىرىيەتییەكەى، من بۆيەشم خۆش ئەوئ چونكە
پەمى مەسەلەيەكە كە بەيەكى لە پىرۆزترىن مەسەلەكانى ئەم چەرخەى ئەزانم: مەسەلەى
خەبات لەپىناوى ئازادىي نىشتەمان و سەرپەرزى ھاوولاتى و پىزلى گرتنى مەموو ئەو
مافانەى ئادەمىزاددا كە ئەگەر يەككىيانى لى زەوت بكرى و ئەزانم بەشىكى گەرەى
مروفايەتییەكەى پىشىل كراوہ .

بەلام لەگەل ئەم خۆشەويستىيەشمدا بۆ ھىمەن، ھەرگىز لەو باوہپەدا نىم و لام وايە
ناشېم كە ئەبىن خۆشەويستى و بگەيەنن ئەو پەخنەيەى لە دلتدايە بۆ خۆشەويستەكەتى
دەرەنەپى، نەوہك ئەوہندە لە پىويسىيەكانى شارستانەتیی ئەم چەرخە دوورى دلى
گەرد بگرى لىت .

مانگه شهو

به‌لینى راگه‌ياندى راسـپارده
گوتى: بوٲ دیتـه بن نم پاره، غارده
له جيٲژوانى له‌ميٲژه چاوه‌پيٲتم،
نه‌هاتى، كيٲژى جوانى هه‌لبـژارده!
تسه‌زووى گهرمم به‌له‌شدا دى، نه‌گهرچى
تـه‌زاندى شان و پيلم به‌ردى پاره
وده با ره‌نگ و روخسارت بينم
به‌من چى تيشكى داوى مانگى چارده
گري نم روومه‌تهى تو گهرم و جوانه
تريفه‌ى مانگه‌شهو، جوانيش بى، سارده

نالہی جو دای

ساقییا! وا بـاـدہوہ، وا بـاـدہوہ
 پروو لہ لای من کہ بہ جامی بـاـدہوہ
 موشتہری وہک من لہ مہیخانئ کہ من
 زوریہیان شاد و بہ کہیف و بی خہ من
 مہی حہرامہ بو سہہندہ و بی خہ مان
 مہستی بی خہم بوچی بگرن ئیخہ مان؟
 ئہم شہرابہ تالہ دہرمانی خہ مہ
 لی خہرام بی ئہو کہسہی دہردی کہ مہ
 ئہم شہرابہ تالہ بو بی دہرد نییہ
 لی خہرام بی ئہو کہسہی رہنگ زہرد نییہ
 بو کہسیکہ مہی: چیزلکی پیوہ نی
 بوچی ملہور لیرہ بینی پیوہ نی؟!
 بو کہسیکہ مہی: کہ دہردی کاریہ
 بی خہ میک بیخواتہوہ، زؤرداریہ
 بو کہسیکہ مہی: دلی پر بی لہ داخ
 بوچی ئی بیخواتہوہ بہرزہ دہماخ؟!
 ئہو کہسہی بی کہس نییہ و خانہ خہراب

دەك بەژارى مارى بىج باده و شەراب!
 ئەو كەسەي نەيچىشتوۋە دەردى ژيان،
 ئەو كەسەي نەيدىۋە ئىش و برک و ژان،
 ئەو كەسەي نەكرا نىشانەي تىرى خەم،
 شانى دانەخزا لەبن باری سەتەم،
 ئەو كەسەي ھەستى بەزۆردارى نەكرد،
 تىخى زۆردارى برىندارى نەكرد،
 ئەو كەسەي دەستى لە ئەوكى بەردرا،
 ئەو كەسەي دوزمەن لە مالى دەركرا،
 ئەو كەسەي نەيىنى ھاتى دوزمەنى،
 نىرى يەخسىرى لە ئەستۆ دارنى،
 ئەو كەسەي ھىندە نەبوو زوىر و زگار،
 وانە كەوتە بەر چەپۆكى پۇژگار،
 ئەو كەسەي نەيھارى بەرداشى زەمان
 ئەوكەسەي «زىرەي نەگەيىھ ناسمان»
 ئەو كەسەي دوورىي عەزىزانى نەدى،
 تىر و تانەي بىي تەمىزانى نەدى،
 تۆزى بەدبەختى لەسەر شانى نەنىشت،
 لىي نەگىرا دەوروشىت و چوار تەنىشت،
 ئەو كەسەي خواردى و لە بن سېبەر كەوت
 شەو لەبۆ كەيفى لە مالى دەركەوت:
 بۆ دەبىي يىت و بكا مەيخانە تەنگ!
 شىرتى دىكە زۆرە بۆ گالتە و جەفەنگ...

ئەو كەسەي راوى نەيىن لىرە و لەوى،

ئەو كۆرەى ماچى كچانى دەس كەوى،
 ئەو كۆرەى ھېشتا لە ژوانى پى ھەيە،
 سەيەرە، زۆر سەيەرە كە ئالوودەى مەيە،
 ئەو كۆرەى دۆى داوەتى دەستى دەنى،
 يىتە ئىرە، چۆنە ھەى دىى ناكەنى؟
 ئەو كەسەى «دەستى لە مەمەكان گىر بى»^٢
 ئەو كەسەى «تغلى دلى بو ژىر بى»^٣
 ئەو كۆرەى كىژىك بەرەو پرووى پىكەنى
 ئەو كەسەى ھەر سووكە ئاورپىكى دەنى
 ئەو كەسەى پەنچۆلە بكوشى جاروبار،
 ئەو كەسەى دەستى بگاتە گەردنى يار،
 ئەو كەسەى رامووسى كولمى تاسولووس،
 ئەو كەسەى تىى ھەلنەدابى چارەنووس،
 ئەو كەسەى بمژى خوناوەى گەردەنى،
 كوفەرە يەك قەترە شەرابى گەر دەنى...

ئەو كەسەى ئاسوودەو و خوۆش پرايىوارد،
 قەت خەمى يەخسىر و كۆيلانى نەخوارد،
 يەك لە مالى چاوەرپىى بوو يىتەو،
 دەرەكى نىوماللىكى لى بىكەتەو،
 خەمەرەننىك گوى بداتە پازى ئەو
 نازەننىتەك بى بىكىشى نازى ئەو،
 بگىرى پەنجەى نەرم و نۆلى ناسكى،
 بوى كرايىتە سەرىنى، باسكى،
 ھەيى ھىز و گورد و تىن و تار و گور،

پۆزگاری پەش نەبێ، بەختی مەکو،
 ئەو کەسە چینگای لە مەیخانە نییە.
 ئەو کەسە بادە و شەرابی بۆ چیه؟!

ساقیا، وا وەرگەرێ، وا وەرگەرێ!
 پروو لە لای من کە، مەچۆ بۆ سەرپەرێ...
 لەنگەرێ بگرە، مەبە وا بەرزەفر
 یێنتە بۆ من، یێنە بۆ من، جامی پەر
 مە ی حەلālە بۆ منی وێرانەمال
 بۆ منی سەرگەشتەو و پرووت و پەرچال
 بۆ منی بابردەلە ی گەردەنشین
 بۆ منی دڵ پەر لە ناسۆر و برین
 بۆ منی ئاوارە و دوورە و تەن
 بلبلی بێ بەش لە گۆلزار و چەمەن
 پەر وەریوی، بال شکاوی، دەنگ پەر
 بێ بژییوی، بەش خوراوی، دەرکراو
 پییری زورھانی، کەفتی، دەرپەدەر
 دیدە سووری، دڵ مەکوێ دەرد و کەسەر
 داتەپیوی، بێ پەسیوی بێ قەرار
 بێ کەسی، دەستە شکاوی، کۆلەوار
 لێو بەباری، دەرەداری، پەنجەرپۆ
 شاعیری جوانی پەستی دڵ بەسو...

ساقیا! بۆ کوێ دەچی، بۆ کوێ دەچی؟
 تۆش لەبەر ئەو ملھورانە ملکەچی؟

تۆش به پرهنگ و بۆی نهوان خواردت فريو؟
چاوی تۆشی هه لفریواند زێر و زیو؟
تۆش ده گۆرپهوه ده گه ل گه وههر هونهر؟
کهنگی گه وههر جوانی کردن به خته وهر!
زێر به لایه، بی وه فایه ده وله مه نه نه
ههر هونهر نه مره، هونهر وه مره و پهنه
«چلکی دهسته مالی دنیا»^۴ وه ک ده لاین
مالپه رست په یمان شکینه و بی به لاین
قه دری جوانی کوا ده زانی مالپه رست!
جوانپه رسته پیری خاوهن زهوق و ههسته

نا مه چۆ، جوانی مه چۆ، واوه مه چۆ؟
تۆ فريوی زێر و زیوی وان مه خو!
ئه وه هه وه سبازانه جیی متمانه نین
ههر ده زانن گول چنینه و بهی پنین
وا وه ره، دهی وا وه ره، نیزیک به لیم
بمدهیه مهی، بمدهیه مهی تا ده لیم:
«مست مستم ساقیا، دستم بگیر!»
تا نه افتادم ز پا دستم بگیر!»^۵
جا که سه رهخۆش بووم به دهنگیککی نهوی
بۆت ده لیم نهو شیعه به رزهی مه ولهوی^۶
«بشنو از نی چون حکایت میکند
از جدائیها شکایت میکند»
گوژم دهیه نهی دیده مهستی قیت و قوژ!
تا بنالینم وه کو بلویر به سوژ

نابى قەت نالەى جودايى بى ئەسەر
جا چ نەى بىكا چ پىاوى دەربەدەر
بۆيە نالەم تىكەلى نەى كىردووه
شىوئىكىم پىيە نەى نەىكىردووه
لىم گەپى با دەرىپ سۆزى دەروون
لىم گەپى با ھەلۋەرتىم ئەشكى پوون
شىوئىنى من شىوئىنى ئىنسانىيە
بانگى ئازادى و گىرۋى يەكسانىيە
شىوئىنى من شىنى كوردى بى بەشە
ئەو گەلەى حاشا دەكەن لىى و ھەشە
با لە زارم پىتەدەر پىشكۆى شىيەر
با فراوانتر بىكەم ئاسۋى شىيەر
پارچە گۆشتىكە دلى من، پوو نىيە
نالەنالى من درەنگە، زوو نىيە
دەردى دوورى... دەردى دوورى كوشتى
دەردى وشىيىرى و سەبۋورى كوشتى
يادى ياران و ولاتىم پۇژ و شەو
لىى ھەرام كىردم قەرار و خورد و خەو
خەمپەرتىك لىرە من ناكەم بەدى
چۈن پەنا بۆ مەى نەبەم، ساقى ئەدى؟
نايىنم خاك و ولات و شارى خۆم
نايىنم ناسىاو و دۆست و يارى خۆم
پوو لەھەر لايە دەكەم نامۆيە بۆم
نايىنم جىژوان و كەونە لانى خۆم
پوو لەھەر لايى دەكەم يىگانەيە

ژین له نیو ییگانهدا تهنگانهیه
 شهو ده کیشم شهونخوونی و بی خهوی
 پوژ ده چیرم دهر د و داخی بی شهوی

چون نه نالی شهو دلای پر ههستی من؟!
 چون له نه ژنو بینهوه دوو دهستی من؟!
 چون نه نالی شهو دل نهنگاوتیه؟!
 بهرد له بهردی بیتشهوه دهنگی هیه
 ژانی ناسووری جوداییم چیشتهوه
 ههرچی خویشم ویستوه جیم هیشتهوه
 ههلبراوم من له یاری نازهنین
 دهرکراوم من له خاککی دل نشین
 بوومه ئاواره و په پیهوی دور و لات
 کهوتمه نیو ورده داوی ری نی نه جات
 به کره شو فاری شهوی مووخه چییم
 زی میهم و زینان ولاتی لی ته نیم
 کهوتمه نیو چالی دیلی وهک (مهی)
 (یایه زین) له کوپیه هاواری که می!
 کوا قهره تاژدین، چه کو و عرفو له کوین؟!
 یینه هانام وهک پلینگی چهنگ به خوین
 (لاس) شو پریک بووم غه نیمی دوژمنان
 نیسته نهنگواوم به تیری چلکنان
 وام به ته نیایی له نیو خوینا شه لال
 کوانی عیل و کوانی خانزاد و خه زال؟!
 زور له میژره ناره ناری منی نه بیست

ههروه كو (شه مزین)، (شه میله) ی خوش شه ویست
 وهك (سیامه ند) ئ له چوؤل و به نده نی
 جه رگی له ت كردم په لی دار به نی
 شه تللی جواناوم منی سارده برین
 كوا (خه ج) تا بۆم بگپرئ گهرمه شین؟!
 مانگی «كانوونی به چلوان دهر كرام»^۷
 وهك (برایم) له و ولاته راوناوم
 كوا (په ریخان) به ند و باوم بو بلی؟!
 بو نه سووتیم نه به مه پۆلوی سهر كلی؟!
 شه له زۆزان، من له ئارانئ ده ژیم
 كئ ده لی نه منیش (وه لی دئوانه) نیم؟!

كوردهواری، شه ی ولاته جوانه كه م!
 پۆله كه م! خیزانه كه م! باوانه كه م!
 شه ی شه وانده ی قه ت له بیرم ناچنه وه
 ئیسته بمبینن شه ری ده مناسنه وه؟
 پۆزگار هارپومی وهك شه سپۆنی ورد
 هیز و توانای لی بریوم دهرده كورد
 بوومه گه پچار و ده كا گالتان به من
 شه و پموزنه ی زهنده قی چوو بو له من

شه ی په فیکان، شه ی عه زانی ولات!
 شه ی برای هاوسه نگه ری جه رگی خه بات!
 گهر ده ئاینم، شه من په ككه وته نیم
 تی ده كوشم بو وه سل تاكو ده ژیم

ڪوششي من زور به جيئيه و زور رهوا
 چونڪه قانوني تهبيعت وايه، وا:
 »هر کسی کو دور ماند از اصل خویش
 باز جوید روزگار وصل خویش«^۸
 پڻگه دهرم، کوانئي ههنگام شله
 راسته بي هيّزم، ده کهم نه مماله
 هه ده پيئوم کيو و شاخ و چوّل و دهشت
 ديّم به رهو کريستان به رهو باخي به ههشت
 ديّم به رهو زيخ و چهو و کانيواي خوّم
 چوّن لهوانه وهرده گيّرّم چاوي خوّم
 ديّم به رهو نهو دار و بهرد و بهنده نه
 ديّم به رهو نهو باخ و ميّرگ و چيمه نه
 ديّم به رهو زوورک و تهلان و کهند و لهند
 ديّم به رهو بژويئن و زهنيور و زهمه نند
 ديّم به رهو پاناوک و هه وراز و نشيو
 ديّم به رهو نه شکوت و زهندوّل و پهسيو
 ديّم به رهو به فر و چلووره و بهسته لهک
 ديّم به رهو شيخال و پيچکه و په شبه لهک
 ديّم به رهو ليپر و چرپ و بهستين و چوّم
 ديّم به رهو هه لدير و گيژر و بهند و گوّم
 ديّم به رهو هوّبه و هه واري باسه فا
 ديّم به رهو لادي، به رهو کانگهي وه فا
 ديّم بينم نيشتمان و زنده کهم
 ديّم بينم خزم و کاک و ديده کهم
 ديّم و ده گرم بازي بيّري شوخ و شنگ

دیم و ده گرم دهستی دۆی جوان و چه لهنگ
 دیم گراویسی خۆم له باوهش وهرگرم
 دیم نه هیلم به رهه لست و بهرگرم
 دیم وهله ده مژم شنه ی کویستانی کورد
 دیم و ده چمه شه ورنی بیستانی کورد
 دیم و ده شکینم لهوی جامی شهراب
 ماچی شیرین نایه لی تامی شهراب
 دیم و ناترسم له په رژی نی بهزی
 هه ر په ری سه رکه وت و دیوه زمه بهزی
 تا بمینی نووری چاو و هیزی پیم
 دیم و دیم و دیم و دیم و دیم و دیم
 دیم هه تا هه مبی برست و بیر و هوش
 گه ر گلاشم، کورده واری و ئیوه خوش!

(۱۰۲ و ۱۰۳) له فۆلکلۆر وهرگیراوه .

- ۵ نیوه ی یه که می ئه م به یته هی شاعیریکی هاوچه رخى فارس و، نیوه ی دووه می له یه که م مه ثنوی مه وله ویی به لخییه .
- ۶ مه ولانا جه لاله ددینی به لخی .
- ۷ له بهیتی (برایمۆک) وهرگیراوه .
- ۸ شیعرى مه وله ویی به لخییه .

جوانى پەتىۋىش

گوتى: ئەي بلبىلە سەرمەستەكە بۇ خامۇشى؟
 گوتىم: ئەي نۆگۈلە خۇرسەكەكە كۈا دلخۇشى؟
 گوتى: ئەي شاعىرە گەشەينەكە بۇ پەشەينى؟
 گوتىم: ئەي ناسەكە تەپپۇشەكە بۇ پەشپۇشى؟

تاوانى بى ھېزى

لە كۆ ئەسسىرىن دەبارىتم لەبۇ كوردى پەراگەندە
لە گەرمىن غەرقى ئارەق بووم و چاوم ھەر لە سامرەندە
منى زنجىر پسىن لىرە ئەسىرى بسكى جوائىكم
زەمانە گەرچى ئالۆز و پەشىو، «كەل بەموو بەندە»
گوتى: «ئىوارە بازارى» ۋەرە ماچت دەمى، نەمىست
ھەلۆى كورستانى كوردستانم و ئاژىم بەدەستەندە
دلم سەد ھىندى دىكانە بەناز بشكىنى، دەنگ ناكەم
چ سوودىكى ھەيە، كىيە پىرسى داد و گازندە؟!
جىھان و ھەرچى خىر و خوشىيە بۇ ھەلۋاردانە
بەقانونى تەبىئەت پاشەرۆك خۆرە ئەوى گەندە
ئەگەر تاوانى بى ھېزى نىيە بۆچى لە دنىادا
بەشى من ماتەم و شىنە، بەشى خەلكى زەماۋەندە
بەمردوويش نىشانەى گوللەيە ئەو كەللە پر شۆرە
ئەرىستاش دەرسى سەربازى دەلى ئەو شاعىرە پەندە
سەرى تەغزىم لەبەر تۆ دانەواندن فەخرە بۇ «ھىم»
بىزى (ھاجى) كە كىزى ھىمەتت سەد ھىندى ئەلۋەندە

ئىوارەى ياز

لە ئاسۆيەكى دوورە دەست
ئاوابوو زەردەى پايسى
دەتگوت بوو كىكى بى نازە
پەردە جى دىللى بە زىزى

پەلە ھەورىكى چلكنە
گرتى سووچىكى ئاسمان
گەلەى زەردى دارىك ھەرى
زىيان بردى بەرەو نەمان

جووتىك كۆترى سەر بە كلاوہ
ھەلکورماون لە سوانەيەك
دىارە لەو دەورەرانە
پىيان شك دى ھىلانەيەك

پاسارى سەردارى كۆلان
فەرە و جىكەيان لى برا
قەل فرى... فرى... تا ون بوو
ھەر پورەشىى خۆى پى برا

شەپۆلێک مۆسیقای بەسۆز
هات و رابورد بە بن گۆتمدا
شوێنێکی بۆ خۆی کردەوێ
لە ناخی دڵی توێ توێتمدا

ناخەر کۆلی بۆ بردە ژوور
باربەرێکی درێژی پرووت
دەرکی دووکانی گالە دا
مام حاجی و بەره‌وماڵ بزووت

نازدارێکی چارشێو بەسەر
بەتەنیشتمدا تیپسەر
بەغار هات و توند قیژاندى
پرووتەلەیهک بە بەدفعە پری

کەمێک راوەستا جا رابورد
ئەو لاوەی جاده‌ی دەپسوا
دیاریبوو خێسیکی دابووێ
ئەو شوخە لە بن چارشێوا

کێژێک خۆی لە ژوور کوتاوه
دەرکی هەوشەکەى پێوه‌دا
ئیتەر شوێنه‌واری جوانی
بەدی ناکەم لەم نێوه‌دا

تا تارىكان پەيدا دەبىي
چۆل و چۆلتىر دەبىي جادە
نە دىتتە دەر كىيىژى لەبار
نە رادەبىرى لاوى سادە

هەوا بووئىلە، ئاۋ ئىلە
گۈل سىس بوو، گەلا زەرد
تەننەت رەنگى گۆرۈپ
ئەم دىوار و دار و بەردە

تەماشاي ھەر شىي دەكەم
رەنگى پايىزى گىرتوۋە
جوانى خۆي لىي شاردوۋمەۋە
دزىۋى رىزى گىرتوۋە

چاۋم لە ئاسمان بىرى
دەلم ھىندەي دىكە گىرا
گەلىك بىرەۋىرى كۆنم
لەپەر ھاتنەۋە بەيىرا

ئارام ئارام بەلۋژە لۆژ
ئەۋا بەرەۋە مال بوۋمەۋە
نە كەس لە پىشما دەۋا
نە كەس ديارە بەدوۋمەۋە

نا نا ناپۆم، مه‌له‌ی ده‌گه‌م
له‌نیو ده‌ریای مه‌ندی خه‌یال
داهه‌یزاو و پرووگرژ، تووره
دل پر تاسه، میشک به‌تال

ناخ، دیسان روپه‌پیک در
له‌ پۆژ نه‌ژمی‌ری ته‌مه‌نم!
ناخ، دیسان شه‌و داهاته‌وه
من هه‌روا دووره وه‌ته‌نم!

ناخ، دیسان چومه ژیر بالی
په‌شی شه‌وگاری ته‌نیایی!
ناخ، ده‌بی دیسان بچیه‌ژم
ژهه‌راوی تالی جو‌دایی!

ناخ، دیسان ده‌بی راپوژم
له‌ ژووریککی سارد و سپردا!
ده‌گه‌ل نازار ده‌سته‌ملان بم
تا به‌یان له‌ نیوتی شپردا!

ده‌پۆم، ده‌ترسم، ده‌له‌رم
له‌ په‌لاماری موته‌ی شه‌و
داد له‌ ده‌س نه‌م ده‌له‌ی به‌ خه‌م!
وای له‌ ده‌س نه‌م چاوه‌ی بی خه‌و!

دەرۆم تا سەر پیکه وهنیم
 ده گهل زام و دهر د و ئیشم
 دەرۆم تا شه ویکى پایز
 من شه ونخوونى بکیشم

دوور قاقایه کم گوی لى بوو
 دهتگوت گوللم پیوه دهنى
 چون به ئیوارهى پایزیش
 ئى وا ههیه پى بکهنى!

خه یالم بیوو به وشه
 نه مزانى کس به دوامه وه
 دهنگیکى لهرزۆک و نه رم
 به سپایى جوابى دامه وه:

«به لى هه ن و یه کجار زۆرن
 بازرگانی فرمیسک و خوین
 به لى هه ن و پى ده که نن
 به سهر به ههش، به مل به کوین

به لى هه ن و پى ده که نن
 به من، به تو، به هه زاران
 به داخى باوک کوژراوان
 به هه نیسکى هه تیواران

بە نەزانی، بە نەخۆشی
بە تاریکان، بە شەوۋەزەنگ
بە زنجیر، بە تەناف، بە دار
بە گرتووخانى تەپ و تەنگ

بە بۆكۆرۋوز بە چىرە دووكەل
بە ھاللاۋ، بە گىر، بە ئاگر
بە تەم، بە مژ، بە ھۆرە، بە دۆك
بە تۆفانى ولات داگر

بە بوومەلەرزە، رەشەبا
بە سووتمان و زىيان و زەر
بە ھەرچى خراب و شوومە
بە گشت دەسكرى خۋاى شەر

بە ئالە، بە كۆل، بە گریان
بە سىنگ كوتان، بە پروو پىن
بە بەرگى رەش، بە چاۋى سوور
بە گۆرۋخانە، بە كۆرى شىن

بە كەلاۋە، بە كوندەبوو
بە دىۋارى ھەرەس ھىناۋ
بە داۋىنى تىتۆل تىتۆل
بە ئانىشكى پىنەكراۋ

به نووکه نووکی بیوهژن
به هانه هانی ماندووان
به زیرهزیری مندالان
به نوووهی نیوه زیندووان

به نهپه نهپه نهپه جهلدادان
به قرمه قرمی شهست تیران
به ویره ویره قه مچیجان
به نهشکه نهجهی پروونا کیران

به چلکی یه خدی کریکار
به کدفی سهر شانی جووتیر
به پهچه و پروبه نند، به خه نهجر
به یهک نه بوونی می و نیر

به قهله می به زیوی کول
به زمانی له بندا برپاو
به ده رکی داخراوی فیگرگه
به کتیب و ده فتهری درپاو

له قامووسی نه وانهدا
به زهیی مانای نه مراه
بیژیان له بزه هله دهستی
وازیان له خوین و زووخواه

ھەر دۆڭى خوتنى لاۋى
بۇ وان ياقووتىكى سورە
ھەر تەكى فرمىسىكى كىژى
بۇ وان مروارىسى بەرموورە

ھەناسەى ساردى ئاۋاران
كۆشكى ئەۋان گەرم دەكا
لەشى رەق و زگى برسى
جى پاروۋىيان نەرم دەكا

سەرمايەى وان لەگەردا بى،
با زۆر دەرک بەقوپ گىرى!
دۆلار لە برەو نەكەۋى
با كۆلەۋار بى داپىرى!

دەبا خوين بى و سەران بەرى
چەرخى كارگەيان بگەپرى
پى دەكەنن، پى دەكەنن
بە بلىسى ئاگرى شەپرى»

گوتىم: «كەۋابو، ئاشنا!
بەشى ئىمە لەئىۋ چوونە»
گوتى: «نا، نا، دوور بنۋارە...
دوور بنۋارە... ئاسۆ پوونە...»

بەرەو ئابۇ

سۆڧىي گۆشەي خانەقا بوم، ئىستە پىرى مەيكەدەم
 زاھىدى خەلۋەتنىشەين بوم، ئىستە مەست و مەيزەدەم
 سەروى ئازادىش لەبار و دىگەش و بەرزە، بەلام
 گىانەكەم مەن شىت و شەيداي لار و لەنجەي ئەم قەدەم
 جىلسەيى جوانى لە ھەرچىدا ھەبىي خۆشەم دەئى
 پۇژى كوشتەي مەنىي زوپ و پۇژى گىرۋەدى شەدەم
 ھەريەكەي بۇخۇي دەجولئىنئىتەو ھەستى دەروون
 زەردەپەر، كاروانكوزە، تارىك و پرونى سوبەدەم
 ئاسمانى ساو و دەرياي مەند و تارمايى چىا
 سىيوى لاسوور و بەھيىي زەرد و ھەنارى گول بەدەم
 كى ۋەكو مەن سارد و گەرمىي پۇژگارى چىشتوۋە؟
 گا لە دەشتى گەرمەسىر، گا لە كوستانى گەدەم!
 ۋەك شەپۇلى زىي خورەم ساتى ھەدادانم نىيە
 گىژ دەخۇم، پىچى دەدەم، مەن پۇلە كوردى ئەم سەدەم
 پىگە سەخت و پىر لە كەند و لەند و ھەلدىرە و گەوہ
 ھەردەبىي بىزووم، دەبىي بشكىم، وچانى لى نەدەم
 سىبەرى مەرگم لە پىشدايە و بەرەو مەنزل دەپۇم

ناخی گۆڤى تەنگە جىگام، ھەرتەل ئاسا بى قەدەم
مىن بەرەو ئاسۆ، بەرەو پروناكى بالىم گرتوۋە
چۆن بەرەو تارىكى دەخشىم، پال ۋەشەيتانى دەدەم!
كانىي پروونم دى بەلىشاۋى بەھار شىلوئى نەبوو
بەفرى گەرەم دى چىاي گرت و بەتاۋى بۆ قەدەم
ژىنى كورتم دى پراۋېر بوو لە شانازى و شەرەف
عومرى زۆرم دى كە دوايى ھات بەپرسوايى و نەدەم
ئاگرى سىنەم بلىسەي دى و ۋلات پۆشن دەكا
ئەو دەمەي خۆم ۋەك دلۆپىك دەچمە نىۋ دەرياي عەدەم

جوان ناسوتى

دىم كچىكى لىبارى لادىيى
 بۆ نۆز رادەخا بەرەلىيى
 گوتىم: «ئەى نازەنىن كە پوخسارت
 ھەموو باخى بەھارى خوا دىنى
 بۆچى پىت وايە ئەو خودا گەورە
 ھىندە بى رەھمە تۆش بسوتىنى؟!»

سازى ناماز

بىلىلى بالىشكاوى وهختى گولم
هر شه پۇلان دەدا دلى له كولم
كوردى بەندىي بەيانى نەورۇزم
گىرى گىرتووه دەروونى پىر سۆزم
موغى بىي ناگىرى شەوى يەلدام
چارەپىيى چارەنووسى ناپەيدام
كەوى يىسدەنگى نەوبەهارانم
گوللى يىرەنگى چار له بارانم
كونجى جىژوانى چۆل و خاموشم
سىيەرى نازەنىنى رەشپوشم
دەستى بەرىوى كچى گەپى شايىم
هەستى خىنكاوى لوى سەودايىم
كىلى گۆپى شەهيدى گومنامم
تاكه دارى كىرووزى بىي ئاوم
دەفتەرى شىغىرى شاعىرى پروتم
شەمى سەرگۆپ و دارى تابووتم
كونى گىراوى كۆنە شمشالم

خەونى ئالۆز و خاتىرەى تالم
 ژىلەمۆى ئاگرى بەيانانم
 باوکی فرمیسکم و کوپرى ژانم
 بالە سکووتاوەکانى پەروانەم
 شووشە بادەى بەتالى مەىخانەم
 چلە ریحانى دوورە دیراوم
 سازى ناسازى ھەلپەسىراوم
 تکه ئاونگى سەر گەلای زەردم
 خەستەو و دەردەدارى چى دەردم
 ئاخىرىن تیشكى خۆرى پايزم
 شاعىرى پىرى توورە و زىزم
 چۆن دەتوانم بە تو بلیم من چىم؟!
 خۆم گومانم ھەيە کە ھەم یا نىم؟!

ماڻهي خوداڻي

وهره يارم، وهره ئهه تازو يارم!
وهره نه ستيڙه ڪهه شه وگاري تارم!
وهره ئهه شاپهري بالي خه يالم!
وهره ئهه شه وچراي پرووناڪي مالم!
وهره خاسه ڪهه وي پام و ڪهه وي من!
وهره ئيلهامه ڪهه نيوه شهه وي من!
وهره ئوخڙني سيني بهه ڳري من!
وهره پيرؤزه ڪهه بهه رزه فري من!
وهره ناونگي سهه پهلڪي گولي سوور!
وهره ناورينگي گهرم و مهه شخه لي نوور!
وهره ئهه ڀڙنه باراني بهه هاري!
وهره شيعري تههري پهر ورده ڪاري!
وهره ئهه نه ونهه مامي باخي ڙينم!
وهره ئهه شاگولي ميڙگي نه وينم!
وهره ڪاروانڪوڙهه ڪاتي بهه يانيم!
وهره بيهرههري و ناواتي جوانيم!
وهره ئهه هوت هه تاڪو بهه تهه رستم!

وەرە مەمکۆلە کەت بگرم لە مستەم!
 وەرە ئەی (خەج)، وەرە ئەی (خاتوو زینام)!
 وەرە با بەژن و بالاکەت ببینەم!
 وەرە با دامەری ئاوات و تاسەم!
 وەرە با بسکە کەت لاذا هەناسەم!
 وەرە با هەلمژم نەم لێو گەرمە!
 وەرە با هەلگوشم نەم ڕانە نەرمە!
 وەرە جوانی، وەرە نازت بکێشم!
 وەرە وەک دەستە گۆل داتنیم لە پیشم!
 وەرە با بەس بکەم ئەو باوە باوە!
 وەرە با یین بکەم ئەو بسکە خاوە!
 وەرە با دەس لە بالاکەت وەرێنم!
 وەرە کۆلمەم لە کۆلمە ی تۆ خشیتم!
 وەرە سووریە لەسەر وادە و بەلێنی!
 وەرە کوردبە و مە کە پەیمان شکێنی!
 وەرە گیانم فیدای چاوی ڕەشی تۆ!
 وەرە با هەست بکەم گەرمی لەشی تۆ!
 وەرە ماچم دەیه ماچی خودایی!
 کە یێزارم لە ماچی سینه مایی!

دهستی ته‌زیو

حه‌یفه نهو ده‌سته که گولزاری دهنه‌خشانده، بشکی
حه‌یفه نهو ده‌سته که دل‌داری ده‌گه‌وزانده، بشکی
حه‌یفه ده‌ستی که به لهرزی و به ته‌زیوی دیسان
دورژمنی مله‌وړی زورداري ده‌لهرزانده، بشکی

۱۹۷۶

کوانی؟

کوانی نهو په‌نجه که توندی ده‌گوشی مه‌مکی توند؟
کوانی نهو پییه که بو ژوانی ده‌چوو گوندا و گوند؟
کوانی نهو چاوه که هر جوانی ده‌بینی و چی دی
کوانی نهو بیر که هه‌لده‌فری به‌رو به‌ری و دوند؟

جواني بهس نيبه

جوان په‌رستم، جوان په‌رستم
 به‌ديداري جوانان مه‌ستم
 كه ده‌بينم كيژي ته‌پېوش
 گشت خه‌مي ده‌كه‌م فه‌راموش
 كه كيژي جوان ده‌بينم
 ساپيژ ده‌بنسه‌وه برينم
 كه ده‌بينم له‌نجه و لاري
 هه‌ست ناكه‌م به‌چ ئازاري
 كه نازداري راده‌بري
 دلي ساردبووهم گر ده‌گري
 كه چاو له‌چاوي ده‌برم
 به‌ئاسمانيدا ده‌فرم
 كه ريك ده‌كوشم په‌نجه‌ي نهرم
 له‌شي سرم ده‌بي گهرم
 بزهي شيريني سهر ليوي
 هه‌ستي پيرانه‌م ده‌بزوي
 نازي شوخيكي نازنين

دەمباتە بەھەشتى بەرىن
بىىرم لە بەرم دەپوین
كەچى كچم ھەر خۆش دەپن
كچ ئاواتى پىرۆزمن
خۆشى دلى پر سۆزمن
كچ نوورى دیدە و چاومن
بەندى جەرگ و ھەناومن
كچ پروناكايى ژینمن
كچ ھەتوانى برینمن

بەلام ژین ھەر ھەوەس نىيە
جوانیش بەتەنى بەس نىيە

پەرستاری پەشەپۆش

پزیشکم شەرمەزار بوو کە نەیتوانی بکا چارم
 دەبی هیوام بە مان چەند بی کە پەشەپۆشە پەرستارم
 دەلیی چۆنی؟ چلۆنت تینگەیینم دەرد و ئازارم
 بەساغییش نەیتوانی هەستی من دەربەرئ گوftarم

جاوړيلكه

له وده مهی پړا دلّم لیّی داوه بو ژوان
من دیوانه‌ی چاوی جوانم، چاوی جوان
گهرچی خه‌لکی ولاتی چاو جوانانم
چاوی جوانم نه‌دی تیږ به‌چاوانم
هه‌تا لاو بووم چاوی جوانم لیّ ون بوو
په‌چه و پرویه‌ند و چارشپږم دوژمن بوو
نیست‌ا پیرم و که‌وتوومه‌ته ناویلکه
چاوی جوانم لیّ ون ده‌کا چاوړیلکه

۱۹۷۷/۱/۲۰

خۆزگه

خۆزگه وهك خۆر نه‌مدیایسه شه‌وی تار
 خۆزگه تاوئ پام نه‌بواردبایسه بی یار
 خۆزگه پی‌ری که‌له‌لای نه‌ده‌کردم
 خۆزگه له یه‌که‌م ژوانگه‌دا ده‌مردم

عیشق و ئازادى

ئەگەرچى شەۋەرەنگە ساقى بۆم تىكە كەمىكى تر
كەۋا ئەمشەۋ سەرى ھەلدا لە ناخمدا خەمىكى تر
لەبادە ئەم ژەمە تىركە منى تىنوۋى جگەرسوۋتاۋ
بەچى ديارە كە دەيىنم شەۋىكى تر، ژەمىكى تر!
ئەۋەندە دەردەدار و بى پەرستارم كە پىم وايە:
لەسەر كىكى تەمەن ھەلناكرى تازە شەمىكى تر
گەلىكم رۇزگارى تال و شىرىن رابوارد، ناخۇ
مەرگ مەۋدا دەدا ديسان بىنم سەردەمىكى تر!
گەيشتمە سەر ترۇپكى ئارەزوۋ رۇزى، كەچى رۋانىم:
لە پىشمدايە زەرد و ماھ و سەخت و ئەستەمىكى تر
ھەتا چارشىۋ بەسەر تۆۋە دەيىنم نازەنىنى كورد
بەسەر بىيىلەكەى چاۋى منا دەكشى تەمىكى تر
نەما (خانى) ھەتا چىرۆكى عىشقى ئىمە دارپىزى
دەنا ھىشتا لە كوردستان دەژىن (زىن و مەم) يىكى تر
پەپۈلەى خۇشەۋىستى من لە شۈيتى ناگرى ئارام
دەنىشى و بالى دەبىزىۋى لەسەر سىنە و مەمىكى تر
ھەزار ھىندە پەرئشان و سىياچارە بژىم ھىشتا

لەئێو دڵدا ھەمە ئاواتى خال و پەرچەمىكى تر
 ھەتاكو دواپشوو پېبوارى پېنگای عىشق و ئازادىم
 ئەگەر بێجگە لە ناکامىش نەبینم بەرھەمىكى تر
 كە فرمىسكەم لەسەر پوخسارى كىژى دڵشكاو بىنى،
 گوتم: ياخوا لەسەر سوور گول نەبینم شەونمىكى تر
 شەونىكى چاوەنوارپت بووم، نەھاتى گيانەكەم، وىستت
 منى دڵ ناسكى شاعىر بگىپرەم ماتەمىكى تر
 خدر نىم بوو تەمەن شىت بىم بەكانىى ژىنى دانوسىم
 ئەوئەندەم ژىن دەوى تا دەم دەئىمە ئێو دەمىكى تر
 بەتو چارەى چلۆن دەكرى دەروونى پر لە ناسۆرم
 خەسارى بوو دەكەى دوكتۆرى زانا مەرھەمىكى تر
 بەھار و گول، كچ و مانگەشەو، شىعرى تەر و بادە
 لەوێ زىاتەر جەنابى شىخ گەرەكتە عالەمىكى تر

سووی دەوران

زەمانی زوو ھەبوو میرنکی زۆردار
دزێو و دلپەق و خۆتێژ و لاسار
دلی خوۆش بوو بە نازاری ھەزاران
بەدەس ئەو چوون ھەزاران و ھەزاران
قسە ی خوۆشی دەگەڵ خەلکی جوین بوو
ھەمیشە تیخی جەللادیی بەخوین بوو
سەری زۆر لاوی جوانچاکی بپیبوو
زگی زۆر پیای دلپاکی دپیبوو
رق و قینی لە نیوچاوان دەباری
دزی و سووتمان و کوشت و بپ بوو کاری
بزی ھەرگیز نەبینرابوو لەسەر لیو
دەغەزی وەک یەکانە و بپپەکی کیو
دپندە ی ھار و ماری بی پەزا بوو
لە تالان و بپژیە شارەزا بوو
لە ترسانی ولات پپ ترس و پپو بوو
پمووزنە ی تاریکان و خپوی شەو بوو
گپوگریان بەناوی ئەو دەکرد ژپپ

لهوی توفیبوو هم زاروک و هم پیر
 مه کوی جهرده و چه تان بوو دیوه خانی
 غولام و نوکهری بوون نانی نانی
 لهوی بیزار بوو ینسانی به نامووس
 تهرشی پړس بوو له دهرکی نهو زمان لووس
 دهیانکرد خزمه تی وهک دیل و بهنده
 هه تیوچه و سه سه ری و سوډره و سه ههنده
 له ههق بیزار و دل بهسته ی پریای
 یه کم توجینی کیلگهی بی وه فای
 نه یاری چاکه و یاری خراپه
 خه زینه ی کون بر و شاری خراپه
 په پری قامووسی نهویان کردبوو داگیر
 وشه ی دار و تهناف و کوټ و زنجیر
 به پراستی ملهوړیک بوو دوژمنی گهل
 له بهر نهو نهیده و ترا کس بللی: لهل
 خودا رازی بوو لی، نه ماما خودای شه پ
 له خه لکی به ربیوو وهک گورگی نیو مه پ

به لام کیژیک کی بوو نهو گهنده پیاوه
 که دهتگوت خوشکی ناونگ و خوناوه
 له باری، نازهنینی، کولمه نالی
 نیگاری، دل پیننی، چاو که ژالی
 به ژن باریک و بالابه رز و ته پپوش
 یه سک سووک و په زه شیرین و پروخوش
 هه نی جواتر له مانگی ناسمانی

پهړی په شذالې بوو نه برؤی که مانی
بسک په شتر له رږزی ژیر چه پوکان
په شیواوئ که ژیری بو په شوکان
که زی خاوتر له خاوی لا نواله
له شهرمی کولمی سوور بووه گولاله
نہوی تیری نهوین جهرگی نه کولئ
نہ بوو ناگای له پیکانی مژولئ
بـزهی دهرمانی دهردی دهره داران
وشه ی وهک به ختہ بارانی به هاران
سهمای په ریان ده تگوت لار و له نجه ی
پهړی گول دہیہ شانندن دہست و په نجه ی
کورہی ههردی دہیتا گوی مہمانی
له لای وهی تامی دہسبازی دہزانی
هه مووشیوہی له بابی خوی جودا بوو
فریشتہ ی پاکیی و خیری خودا بوو
تہ بیعت نہو کرہی وا ورد تہ نیبو
خودای جوانی له خوشیانی خہ نیبو
دہ گہل نہو جوانییہ خاوهن شہرم بوو
دلئ زور نہرم و خوینئ زور گہرم بوو
دہ بوو چی نہو بہرتر با له هہوران
کہ چی دہ ژیا له ژووری مالی گہوران
دہ بوو چه تری سہری بالی هوما با
نہوہک ناوا له روپوشی خزابا
دہ بوو سواری قہ لاندوشی هہلؤ با
له بہرزیی چيادا سہریہ خو با

نہوہک لیی داخرا با دہرکی جہوشہ
 ژیاہایہ لہ نیوئو غہور و خہوشہ
 دہبوو ژوانگہی لہکن پاوگہی کھوان با
 نہوہک وا چاو لہ دہستی دہرکھوان با
 دہگہل پیروو بکا پاز و نیازی
 گہلاویژی بہہاوپازی بنیازی
 بکا سہیرانی زہر و مہاہ و پازان
 لہ خہو رابی بہسیرہی سہقر و بازان
 گزینگ بنگیوی کولمہی ناگرینی
 شہنہ ببزوی بسکی پر لہ چینی
 دہگہل گول پیکہنینی فینکی بہیانی
 سہرانسہر پر لہ خووشی بی ژیانہی
 دہگہل بولبول بللی جہیران و بہستہ
 خہلک شہیدا بکا بہو شور و ہہستہ
 دہبایہ چیژی ئازادی بچیژی
 نہوہک فرمیسیکی نامرادی بریژی
 بہ ئاونگی بشوا روخساری پاکی
 لہ پاکان ون نہبی دیداری پاکی
 دہبوو بوکشن دہس و پہنجہی لہ گؤوہند
 «کوپری، دیواندپی»، بہند ہہلبری، پہند
 دہبوو جووتی ژیانہی ہہلبری
 نہوہک بابی بہ سہوقاتی بنیری
 قہفہس زیندانی تاوسی شوخ و مہستہ؟
 کچی جوان و لہبار و دہرکی بہستہ؟
 کچی بی بہش لہ نیو بوج و قہلادا

دوره نه مماله دور دورجی به لادا
دهبا هر نه تلّس و دیبای له بهر بی
کچیک پروو بهسته و چارشپو به سه ری
بلا پاژنه ی له زپر بی کهوشی جوانی
که دانرابی له ده رکی ده رکه وانی
به کاری چی دی خشل و زپر و زپوهر
کچیک کی نه شته نیو خه لک و جه ماوهر
به کاری نایه بهرگی جوان و مومتاز
کچیک کی چاوی دورو وابی وه کو باز
له ژاری تالتره خوراکی چهوری
کچیک وه ک پرژ نه یته ده له ههوری
سیا چالی کچانه کوشکی میران
هه زار خوژگه به کاو لاشی فه قیران
به قانونی ته بیعهت ناژی بی جووت
نهوی ینسانه، جا دارایه یا پرووت
کچی میر و گه دا دلّیان هه یه دلّ
دلّش ناکا له دلّداری و نهوین سلّ
رهبه ن تامی ژیان ی چون ده زانی
نه گهر «پی» شی بگاته ناسمانی
که سیک جووتی نه بوو خوشی نه بیینی
به هه شت ناهینی پرژ دیتر نشینی
که سیک ژینی بی ژوان پاپویری
هه موو ژانی جیهانی پی دهویری
نهوین مایه ی ژیان و بوون و مانه
نهوین پایگرتووه دهوری زه مانه

ئەوین نەبوايە پێی ناوی بخۆی سوێند
 جیهان چۆل بوو پەپووش تییدا نەدەخوێند
 ژيانی بێ ئەوین دەشتی نەبوونە
 لە سایە عیشقە ئەم دنیا یە پروونە
 ژيانی بێ ئەوین گشتی زیانە
 کچیش نەبخوارد فریوی ئەم ژیانە
 وەدووی دل کەوت و پچری بەند و پتوونە
 دلی خوێ دا بەلاویکی هونەرمەند
 هونەرمەندیکی پاکی بەرزە ئاکار
 کە جار جار پێی دەکەوتە مالی خوونکار
 هونەرمەندی کە هەر نەغمیکی تاری
 گەر و ئاورینگ و پشکۆی لی دەباری
 هونەرمەندی کە دەنگی پر خورۆشی
 بە بەندی دەپەراند دەرد و نەخۆشی
 هونەرمەندی کە هەستی ناگرین بوو
 دەروونی پر لە ناسۆر و برین بوو
 هونەرمەندی کە سروتای ئەوین بوو
 هەموو ئەندامی سۆز و تاو و تین بوو
 هونەرمەندی کە زادهی دەرد و خەم بوو
 زەدە دەستی ڕەشی دیوی سەتم بوو
 هونەرمەندی بەزگ برسی و بەچاو تیر
 لە شەر ییزار و دۆستی ناشتی و خیر
 هونەرمەندیکی عەسری فیندالی
 دلی پر بوو، بەلام گیرفانی خالی
 شەوانی بەزم و شایی و شەونشیینی

له درزی پهرد یه کتریان دهبینی
که تیک دهلقا نیگای پر گف توگویان
دهیاندرکانه بهسانی رازی خویان

کورپش سهوداسه ری کیژی نه میر بوو
له داوی خوشه ویستیدا نه سیر بوو
نهوین نایینی بهینی قهوم و دینان
نهوین نازانی فهرقی تویر و چینان
نهوین دوو دل دهکا مهفتوونی یه کتر
له کن نهو وهک یه کن نیسلام و گاور
نهوین خاتسو زلیخای نهرم و هیادی
دهکاته دیلی عهبدی زپر خریدی
نهوینه شیخی سهنعانی غه ریب زان
دهکاته گاور و شوانی بهه رازان

نه گهر خاتسوون گرفتاری نهوین بوو
نهوینی لاهه که زیاتر بهتین بوو
گری گرتبوو دهروونی پر له جوخی
له تاوانی نه مابوو هوشی خوشی
له سوخی نهو شوخه شوخه لی برابوو
له ژیندا ژان و نیشی پی برابوو
نهوینی نهو دووانه دوور به دوور بوو
که دیواری قه لای میری سنوور بوو
سنوور و شووره و تامان و په رژین
له تامه زرووی نهوینی تال دهکن ژین

قهلا سهخت و هه ره مخانه پراوپر
 دهرك گالسه دراو و دهركسه وان در
 مه گهر بالدار به سهرك كوشكا فريپا
 مه گهر ليشت دلي شوروي دريپا
 مه گهر پوژيكي به زمي بايه خوونكار
 كورپيشيان بر دبايه لي بدا تار
 له درزي په رده ديباي به ژني ياري
 له سيحري تپه پانديا سوزي تاري

زهمان رابرد، پتر بوو ههستي دوستي
 به لي ههسته كه مير نايه ن ده روستي
 له دهوري ههستي كهس ناكيشري شوروي
 خياليش شاره زاي پشتي سنوره

هه راسان بوو كچي ميري به جاري
 گوتي: «به سيهتي با راسپيرمه ياري»
 ژنيكي راسپارده كن هونه رمنه ن
 «نيتر نه وي به شي و سووتانه تا چهنده؟!»
 خمي دووري نه خوين، هه رچي دهبي، بي!
 دهبا بي و بروين، هه رچي دهبي، بي!
 وهرژ بووم لهو ژيان و پنج و موړه
 به نازادي بژيم تاوئكي زوره
 هه موو زپر و جل و نوشين و خواردن
 فيداي تاوي ده گهل نهو رابواردن
 هه تا كه ي مهينه تي دووري بچيژين!

ههتا کهى بوو کى ناواتمان بنیژین!
 ههتا کهنگى خهیاڵ بگرینه باوهش!
 بلهرزنتی مچور کى بی بهشى لهش!
 ههتا کهى نهو نهیینم تیر بهچاوان!
 لهسهه من داخهراپی دهر کى باوان!
 ههتا کهى داخری سینگ و بهرووی من!
 ههتا کهى نهشکى تاسه و نارهزووی من!
 دهبا بی و پروو بکهینه دوور ولاتان!
 نهجاتم دا له نیو شووره و قهلاتان!
 نهگهر مهرده، بهجهرگه، پاکه، سهریاز
 دهبا بی و من بکا لهویهنده دهر باز!
 نزا و پارانهوه و گریان و ناله
 چ سوودیکی ههیه نووشتهی به تاله
 نههبی باکی له خوێپری دیوهخانان
 به پیاوان دینهدهر گهوههر له کانان
 به زۆر بشکى دهبی دهر کى قهلايه
 دهنانهوه دهر که بو کى ئاوهلايه»

نهوهی بیست لاوۆ گهشکهی گرت له تاوان
 گوتی: «ئاماده و سازم به چاوان
 دلم ناوی نههبی قوریانی نازی
 سههرم ناوی نهیته بهردهبازی
 نهوا بوۆ ئاوهلايه باوهشى من
 بهسه بوومن که نهو بیته بهشى من
 له پێی نهودا بهخت کهم گهر زیانم

به سه ریه رزی و به شانازی ده زانم
له پیناوی شهوا گهر بچمه سه ردار
له ژیر پیمدا ده بینم مه زن و سه ردار»

شه وه زهنگی به زهبری زپر و به رتیل
کراوه ده رکی زیندان بو کچی دیل
کچه گورپه وه کوشک و تاج و تهختی
ده گهل نازادی و نازار و سهختی
به جووت پویین ده گهل یاری وه فادار
به رهو مولکی شهوین و ژینی ساکار
سنووریان ههلبوارد و چوونه شاری
له ویش فهرمانپهوا بوو نابه کاری
له ویش میرنکی زالم کاریه دهس بوو
له ویش بی چاوو پرویه ک داریه دهس بوو
له ویش زیندان و به ندیخانه پر بوون
گزیر و پاسهوان شوین گپر و دپ بوون
له ویش هه سه ریزوی باسی سه ر بوو
له ویش دنیا به کهیفی بی هونه ر بوو
له ویش ناپیاوی بازارپی گهرم بوو
له ویش باو باوی پیاوی بی شهرم بوو
له ویش پیسکه و درۆزن کاری باش بوو
له ویش مهردایه تی و پاکی له پاش بوو
کور و کیژی لهباری پاکی ساکار
له ریژی ژینا لهوئ بوونه کرکار
له بو نایتک و بو یه ک تۆزه پیخور

یە کێکیان بو بە پالە و یە ک بە جلشۆر
 ئە گەرچی زۆر گران بو ئە و ژیانە
 بە لام کەیفی هەبوو بەزمی شەوانە
 بە پۆژ ناواری بو پێخۆر و نانی
 بە شەو دەستەملان بوون تا بە یانی
 لەشی ناسک کە ئازاری دەبینی
 زمان دەگوت ژیان چەند نازەنینی!
 لە دنیا دا نەبینرا نۆشی بی ئیش
 کەسیک خۆشی دەوی حازر بی بو ئیش

ئە میریان کرد کە لەو کارە خەبەردار
 بە خۆی دادا وەکو وەرچی بریندار
 بەر قەدا چوو بە ناھەق خۆینی رشتن
 گزیر و دەر کەوانی گەرت و کوشتن
 هەمیشە دەگوت: «ئەو ئەو ئابروو چوونە
 شتی وا نەیبوو وێنە و نمونە
 کچی من بی بە جووتی بۆرە پیاوی،
 دەکوژری، خۆی لە مائی کابە باوی!
 دەبی من چۆن بژیم و چۆن بمینم!
 لە ئێو هاوشانی خۆمدا سەر هەڵینم!
 کچی من هەلگەرن، وەللاھی جوانە!
 کچی من بو کچی گاوێ و شوانە؟!
 لە ئێو مسکینی خۆم دەبمە پلێتە
 نەکوژم ئەو هەتیو و ئەم سەلێتە
 نەیانەتێم دەبی لەو سەر زەمینە

لە شانم دادېم ئەو پېنە شىنە
 ۋە كارخەم دەسلەلات ۋە ھىزى زۆرم
 بە خوتىنى ئەو پەلە ۋە نەنگە ۋە شۆرم»

بەرىپى كىردىن گەلى شەيتان ۋە شۆفار
 ھەتتا بىكەن لە ھالى ۋان خەبەر دار
 تولەى شوتىڭىرى بەردانە مل ۋە مۆ
 ۋە كار كەوتىن لە راۋىچكە ۋە لە بابۆ
 چ ناپىيان ئەوانەى سوودپەرستىن
 دژى خاۋەن دلى شەيدا دەۋەستىن
 چ سېلەن ئەو سەگانەى گورگەمېشنى
 كەلاک بۆ گورگى برسى رادەكىشنى

گەپان شۆفارەكان قوژىن بە قوژىن
 ۋەلاتيان دا سەراسەر سەنگ ۋە سوۋژن
 گەپان شار ۋە گەپان دېھات ۋە ھۆبە
 ھەمويان پشكىنى نۆبە بە نۆبە
 گەپان كىۋ ۋە چىا ۋە شەكەوت ۋە زەندۆل
 گەپان كادىن ۋە كەندو ۋە ناخۇر ۋە ھۆل
 سەروشوتىيان نەبو پەيدا لە ھىچ كۆى
 كەسنى نەيدىبو دوو شەيدا لە ھىچ كۆى
 بە مىريان راگەياند ۋە ك پۆزە پەوشەن:
 كە «لېرە نىن، پەپاندووانە كەوشەن»
 گوتى: «يىتەن دەدەم ئەمجارە فەرمان
 بچىن بۆ ۋەلاتى دوور ۋە دەۋرۋىرمان

برۆن و رامه وه سستن، هیچ مه ترسن
 هه والی ئه و دووانهم بۆ پیرسن
 له ههر کوییه هه بن بیاندۆزنه وه بۆم
 وه کو تاژی به کار بیانقۆزنه وه بۆم
 «دهدهم پاره و خه لاتى باش به ئیه وه
 که بۆم دهدهس کهن ئه و دوو سه ربزیه وه
 له بان هه وران بژین یا ته ختی به حران
 له داویان خه ن به فیل و فهند و مه کران
 گوتوویانه که خزمه تکاری چاکى
 دهبی وه ک دال بکه ی بۆنى که لاکی
 له ئیه وه کار و تیکۆشان، له من مال
 ده تانه پارم به سه ریانان نه بن زال»

قه لای میران به دهس ناکهس دهنه خشی
 که «دار هۆره ی له خو ی بی زوو دهقه لشی»
 نه گهر زیڕ و دراو دهوړی نه بوویا
 بلووری ژین دهوړ غه وړی نه بوویا
 نه گهر پاره نه بوویا بی ره بر و
 ده بوو زالم له کوی وا دهستی بر و؟
 نه گهر خو پری نه کا میلله ت فروشی
 له خو ی نابینى زالم خیر و خو شی
 نه گهر نه سه پی غه ره ز ناوی قه له مباز
 بگاته جی وه زیری رهنگه سه رباز
 که فیل و روخ نه که ونه کلکه سووته
 مه لیک ماته به دهستی پیاده پرووته

بە من ئەو ھەرش و زەبەر و زولم و زۆرە
بەشى زۆرى گوناھى مفتەخۆرە

بلاوىون خىلى شوڧارانى بى عار
لەدواى دوو ئاشقى لاوى فىداكار
گەپان شار و ولاتى دوور و نىزىك
دووان بە زمانى فورس و تورک و تاجىك
يەكەك بوو مارگر و يەك بو بەدەرۆش
يەكەك بوو حافز و يەك بوو بە دەسكەش
يەكەك بوو لۆتى و يەك بوو بە چاوەش
يەكەك بوو سوالكەر و يەك بوو بە جاكەش
خەيابان و شەقام و پىنگەيان گرت
ھەموو جىيان تەنى، گشت جىگەيان گرت
كچ و كور بى خەبەر لەو تۆرە داو
خەرىكى كارى خۇيان بوون لە لاو
نەگەرچى پرووت و پىخواس بوون و برسى
بەلام كەم كەم نەيانمابوو مەترسى
بەسەرەستى ژيانى سەر ھەسىرى
بە قورىانى بى تەخت و بەختى مىرى
چ خۆشە سەربلندى و بى نىيازى
بە ئازادى بخۆى نان و پىيازى!
دەلەن يارى گوتى جارى بەيارى
«گەپىدەى شارەزاي زۆر گوند و شارى
لەھەمووان خۆشتر و جواتتر چ جىيە؟
گوتى: «ئەو جىيە خۆشە يارى لىيە»

که دل خوش بوو دلۆ با دهریکا دهست
شه کت بی بالهش و ئاسوده بی ههست
دهسیک بکری به شه و له ملی نیگاری
به پوژ ماندوو بی با هر له کاری
دهس و پهنجیک که بوکشی جووته مه مک
جهمام نابی به کاری تا کو نه شک
که لیو بمژئی شه وانه لیوی دلدار
به پهنج کیشانی پوژی ناگری بار
که شه و تیر ماچ و موچ و گازه کو لمه
چبوو سووتاو و تاوانگازه کو لمه
که سیکی چیژی ئازادی بیچیژی
لهوی باکی نییه ئارهق بریژی
به بی پایهخ شهوی ئاسوده دهنوی
کریکاری که یار پشتی بهه نوی
به بی پیخهف شهوی گهرموگوره لهش
که یاری نازهنین بگری له باوهش
که شه و دایمالی پهنجهی یاری جوانی
به پوژ با هر جدهو بی پیل و شانی
که سوژی عیشقی وان هه ردهم پتر بوو
هه موو تاوئیکی عومریکی خدر بوو
له نیو شو فاره کاند خواجهیه ک بوو
عه جهب زیانی خورو و پیره سهیه ک بوو
ئه میر بو پاسی نیو ماللی کریبوو
نموونهی پیاو خراپی و دهم شری بوو
که خووی بی بهش له خوشیی ژین کرابوو

هه‌موو ده‌رکی هه‌میدی داخه‌رابوو
 که شه‌وقی عیشق و دل‌داری نه‌دیوو
 که گه‌رمیی باوه‌شی یاری نه‌دیوو
 که زیبک و غیره‌تی میریی نه‌دیوو
 که خوشیی پیاوه‌تی و نیری نه‌دیوو

ده‌روونی پر گریمانه و هه‌سه‌د بوو
 هه‌تا هه‌ز که‌ی به‌خیل و شووم و به‌د بوو
 که کوشتی پیاوه‌تییی نه‌ه‌ستی تاوان
 هه‌قی خۆی بوو پقی زۆر بی له‌ پیاوان
 که وه‌ک یه‌ک بوون ژن و گاشه‌ له‌کن نه‌ه
 نه‌بوو باکی بدا نازاری ژن نه‌ه
 چلۆن برپا نه‌که‌ن ئینسانی بی به‌ش
 نه‌بی بی په‌حم و بی ئینساف و دل‌په‌ش
 که ئینسانیک وه‌کو هه‌یوان هه‌سییی
 نییه‌ سه‌ییر گه‌ر نموونه‌ی ناکه‌سی بی
 به‌ته‌مری میر نه‌ه‌ویش خۆی کرده‌ سوال‌که‌ر
 گه‌را شار و ولاتان نه‌مه‌ر، نه‌ه‌سه‌ر
 هه‌تا پۆژیکیی خواجه‌ی دل‌په‌قی پیر
 له‌ ماییک دووریه‌ دوور ناسی کچی میر
 ته‌ماشای کرد جلوه‌رگی دپاوه
 سه‌ر و پۆت‌پراکی ئالۆز و بلاوه
 به‌رۆکی ئاوه‌لایه‌، سینگیی پرووته
 سه‌ری نه‌ه‌ کوومه‌ ناسکه‌ی تاوه‌سووته
 هه‌لی مایه‌ره‌ تا نانیشکی بو کول

دەرپژى ئارەقە زەنگول بەزەنگول
كەچى شادى لە نىو چاوان دىيارى
كچى مېرە و شەرم ناكالە كارى
سەرى سوور مابوئەو كابرانەزانە
چلۆن گۆراوە ئەم دەور و زەمانە
«تەماشای ئەم ژيان و پى و شوئە
رەسەن زادە و كول و ئەسپۆن و سوئە
بە دووى كارا گەران كووچە بە كووچە
لە بۆ خاتوونى وا تاوان و سووچە
بەشیر و شەكرى پەرورەدە كراوە
لە كۆشك و سەرسەراياندا ژیاوە
هەمیشە خواوەنى كۆيلە و كەنیز بوو
جلوبەرگى هەتا حەز كەى تەمیز بوو
ئەوى دەستوورى دابا جى بە جى بوو
لە خۆى زياتر لە ژوورى كۆشكى كى بوو!
دەیانكرد باوەشێنێ ئەمبەر، ئەویەر
لە بن سەيبەر كچى نەشمیلی ئەسمەر
كەچى ئیستا لەبەر سوورە هەتاوى
پەرۆ شۆرى دەكا بۆ نان و ناوى
مەگەر باوكى پەكى كەوتوو لە تالان
كە ئەو ئیستا دەكا جل شۆرى مالان
دەبى خواردیى مێشكى گۆردەرژى
دەنا بۆ نانى چۆن ئارەق دەرپژى
ئەوى بۆ ئەو كرا ، بۆ كى كراوە؟
بەخوای وا دیارە نووشتەى لى كراوە»

نهونده تهسکه بییری گهنده پیاوان
 دهکن فهرقی کچی میران و گاوآن
 دهئین: کهنگهر و قوماش نابن به وئلداش^۲
 قسهی کهونه پیاوانه و قسهی باش
 دهسهلمینن به پیاوی گهوج و ساده
 که: سوار هر سواره، پیادهیش هر پیاده^۳
 کچی میران دهبی لیران وهخوؤ خهن
 کچی گاوان دهبی پووشکان وهکوؤ کهن
 کچی مییری دهبی خوؤشی بیننی
 کچی شوانی بچیتسه نان چنینی

کچی مییری دهبینی باش و نهفسسوس
 کچی میر نهیدهبینی پیرهجاسوس
 دهمهوئیواره رزگار بسو له کاری
 گراوه جا بهرهو نامیزی یاری
 بهلام جاسوسی پهستی شوومی ناپیاو
 بهدوای نهودا دهچوو ههنگاو به ههنگاو
 تهماشای کرد که لایکی قورپوای
 له رینگایهی برپوه سیله چاوی
 که یاری دهکوهوت بی ترس و پارئز
 بهرهو پییری فیری گرتی له نامیز
 له هیچ کوئی دای نهنا تا بردیه ژوور
 ئیتر پروی کرده هم ژووره خودای نوور

هه‌لی نا چیی نهوان و وه‌ک کرپوه
له لاقانی وهرئنا ههر له‌وئوه
تره‌ختان و پرکیفکوت که‌وته رییه
له خه‌لکی وایه «کابرا ئاوی پییه»^۴
له سوئی مال و دراوی بالی گرتبوو
خه‌یالی مولک و ماش و مالی گرتبوو
همیشه وایه کاری پیای نامهرد
که سوودی خوئی ده‌کا ته‌نیا به‌راوهرد
له خوئی رازی بکا نهو میری خوئخوژ
ده‌روونی عاشقان با یئنی ناسوژ
خه‌لک تووشی به‌لایه بی جه‌ه‌ننهم
که نهو گیری که‌وئی دینار و ده‌ره‌م
هه‌تیو بار سووک نه‌بی با باری قورسی
نه‌یته خوار جه‌نابی نهو له کورسی
به کوچکیوه بدا جه‌رگی ژنی پیر
هه‌تا چه‌نگی له جیگایه‌ک بی گیر
به‌وی چی چی به‌سهردی پیای بی که‌س
که نهو پارهی ده‌وی و پارهی ده‌وی به‌س
به‌وی چی مالی خه‌لکی بی خودان بی
که مال جه‌وانه که‌ی نهو ئاوه‌دان بی
به‌کوشتن دا خه‌لک ئوردوو به‌ ئوردوو
به‌کی پی ناکه‌وی و بجدانی مردوو

به‌تالوکه‌ گه‌یشه‌ ده‌رکی میری
به‌گورجی خوئی گه‌یانه‌ کن‌گزیری

گوتی: « زه حمهت نه بی پی را گه یتنی
همه عه زرنک و عه زرنکی نه یتنی
گرنگه عه زه کم، رازنکه رنک بی
هه تا زووتر خه بهردار بی درهنگ بی»

نه وندهی پی نه چوو بردیانه کن میر
گوتی: « نهی میری خاوهن راو و ته گیر
له زیادی بی هه میشه بهخت و هات
پتر بی و هه پتر بی ده سته لات
به جیم هیناوه نه رکی بهنده گی خوم
له سایه ی تووه خایه ن بیندراوه
چییه فرمانی گه وره، وهختی راوه
نیتر نامه رده پاشه و پاش کشاوه
له خوشیان رنک و پرووی میری گه شاوه
هه رای کرد: « کی له وییه یتنه ژووری»
به جاری داوه رین چنه زرتنه سووری
گوتی: « نیوه که خزمه تکاری خاسن
هه موو نهو نوکوره باشه بناسن
بکن نیستا سه را پا زروه شانی
خه لاتی گه وره یی دادن به شانی»

وه کووی کردن له پاشان گه وره گه وره
هه موو ده سته ونه زه و هستان به ده وره
چ گه وره گه وره؟ بهنده و گوی له مست بوون
به رهو پرووی نهو ته واو یه دنگ و هه ست بوون

قسەپان و رەزاگران و دەغەلکار
 درۆزن، دووزمان، پەتیارە، بێ‌عار
 بەگژ خەلکا دەچوون وەک نەرپە دیوی
 کە ئەو دیار با دەبوونە دیلە پێوی
 کە ئەو دیگوت: «نەری چکەین بەیانی؟»
 کە ئەو دیگوت: «گەرەمان بۆ خۆت دەزانی»
 گوتی: «نە ی گەرە گەرە ی بارە گای من
 بێلین ئیستا چیە تەگبیر و پای من؟
 دەلین ئەو دوو کەسە ی لێرە هەلاتوون
 لە پاتەختی ولاتی نیشتهجی بوون
 کە دۆستی خۆمە میری ئەو ولاتە
 ئەمیریکی بەزیک و دەستەلاتە
 دەلیم چەند کەس لە ئێوە هەلبژێرم
 بچن، سەوقات و دیاریی بۆ بنێرم
 بە نامە لێی بخوازم پانەووستی
 دەس و پێی ئەو دوانەم بۆ ببەستنی
 بە پێیان کاتەو بەو دەرکی ئیمە
 من نامادەم ئەویش گەر کاری پیمە»
 گوتیان: «سەدەق! قسە ی میری تەواوە»
 گوتی: «ئێتر قسەم پێتان نەماوە»

شەونکی رەش وەکو بەختی ئەسیران
 وەکو دواپۆژی زۆردارو ئەمیران
 نە مانگ دیار بوو نە سەتیرە ی گەش و جوان
 ترووسکە ی لێ برابوو ناگری شوان

دهروونی پیاو خراپانه شه وه زنگ
 که داخړئ به بوغز و کینه و ژهنگ
 بهر هوالته کش، به لام پر کاره ساته
 هه زاران رازی تیدا گهرچی ماته
 له کوشک و گرتووخانه ی ده که بهسته
 به کیک مهسته، هه زاران زار و خهسته
 له لایه لاو دراونه بهر شکه نجه
 له لای دیکه سه مایه و لار و له نجه
 له کونجی پیوژن ده گری و دناللی
 له کوشکی باده گیره چاو که ژاللی
 له سووچی باب له سوئی پوژلی ده سووتی
 له قه سرړکی ده پر قسئ نیو پر ووتی
 کچی بی بهش له ژوړی شه شکی ده سپړی
 کوړی ناغاش به پاره جوانی ده کوړی
 هه تیوی برسی چلمی هه لده لووشی
 کوړی شیخ ناره قی نابړی له شووشی
 له لایه چاره پرهش که وتووه له کوژلان
 له لایه پاره بهش ده کوړی به کوژلان
 له لایه جامی باده پر کراوه
 له لایه داری نیع ددام هه لخر اووه
 به لای راس ته قه لای میړانه شه وگزار
 به لام تیدا ونه تاوانی به دکار

کچ و کوړ نوو سته بون بی خه له که پری
 نه میان زانی که داروغه دهیانگری

له كوئى دلداری پاکی چاکی ساکار
 دهزانی فیل و مه کرى پیاوی زوردار
 له چین بی یا له ماجین بی دیاره
 که ناغا دوژمنی چینی هه ژاره
 له لای خویمان هه یانه غیرهت و رهگ
 له ههر شوئی هه بن توخمی دهر بهگ
 له چین کیژی نه میری هه لگیری
 له ماجین که سری شانه بو نه میری
 له میران هه که سیکی دلیا بی
 له ژینا تووشی خیر و خوشی نابی
 نه یانزانی نه وهی ئیرهش نه میره
 خه ریکی راو و پروت و رهش بگیـره
 هه ته تا لییان وه ژور که وتن یه ساوـل
 له خه ودا سواری سینگیان بوون نه خافـل
 نه یانه یشت راپهـرن، ببزوون، هه لـستن
 دهس و پیان به چۆله پیچه به سـتن
 که دواپی هات لهوی خانه بگیـری
 به پیان کردنه وه بو دهرکی میری

به یان نهنگووت و سو فی تاکه تاکه
 گو تیان هه ستین به چینه نوژی، چاکه
 بلیند بوو بانگدهری کویری خه والـوو
 گوتی: «بانگی به یانی درهنگه یا زوـو
 »دهبی زوو بم هه تاکو نه بری نانـم
 »به بی دهستنوژ بدهم بانگی به یانـم»

له دارکیشی وهژان کابانی نوپژکه
 گوتی: «کابرا دههسته جل بکه بهر
 که بارت زوو نه کهی بۆت نافروشی
 وهدهستت ناکهوی پاره و قوروشی
 کهمی ماوه لهبۆ جیژنی بهراتی
 کراسی نوی نیه بۆ شانی فاتی»
 ژنی پالنه گوتی: «هسته بهسه خه
 خرابی بۆ نهووستی، فیله، نهمشه
 پهلهت بی زوو بکه کارئ و بزانه
 مهلا فهرموو کونی پۆزی بهیانه»
 بهرته بردن گهیشته ژووری ئاغا
 تخیل بوو جاله نیو بهندی وهتاغا
 گوتی: «خانم بشیله پی و دهستم
 درهنگ هاتوومه، وا دیاره مهستم»
 جهنابی شیخ به خیزانی دهفرموو:
 «ههتیونکی بنیره خانهقا زوو
 بلئ شیخ نوپژی کرد و نووستهوه بۆی
 خهلیفه نوپژی بۆ خهلکی بکا خوی»
 خهلیفه پی کهنی و زانی چ باسه
 گوتی: «باوکم بهقوریانی بی، خاسه»
 ولات پروون بوو، کتیبی دهستی دانا
 خهریک بوو تازه بنوی لاوی زانا
 که دایکی کردیه هاوار و فریاد
 بهخویدا دا، گوتی: «نهی داد و ییادا!
 چوو تاوانی نهه جووته فهقیره

كه وايان لى بكا نهم گورگه پيره
 نهوه كار بوو كه كردى نهم يه كانه
 په زاره ي خسته شارى بهم به يانه
 به قسور يانت دهم بينايى چاوان
 قوربولى بو ده كه ي تو سووچ و تاوان
 خودايا بهس بده دهستى نه ميرى
 خهراپه، بهد فهره، بو خوت خه ييرى
 هه تا كه ننگى دده ي تو بهخت و هاتى
 ده زانى چهنه دره، نه حلهت له زاتى!«
 گوتى: «دايه! چيه نهم بوله بوله؟»
 گوتى: «هسته، سه لام لى رابوو، روله!
 نه مير نه مرړ له دارى دان به جووته
 كچوله ي خوى و نهو خوش خوانه پروته
 له شارى كه وتوه هاوار و گريان
 دلى گه وره و بچووكان بوته بريان»
 نهوه ي گوت كه وتوه نهه و نهزوله:
 «خودايا چهنه بده نهم مير خوله!
 دلى كوو هات بكورئ نهم گولانه!
 له يه كتر كا به ناههق نهم دلانه!
 خوداي گه وره! بهدهس خوته هه موو كار
 له سه رمان لابه ره بى داديسى خوونكار
 له سه ر دلدارى نولاوان ده كورئ!»
 كور و كيژان له پيش چاوان ده كورئ!»
 گوتى: «پارانه وه بى كه لكه، دايه!
 نهزوله قهت دهرؤستى زولمى نايه

نەزانە تا كو خەلكى ئەم ولاتە
 بەدەس مىرانەو ئەم دەستەلاتە
 دەئارۆن، رادەدەن تا بلوئ بۆيان
 ھەموو كارى دەكەن بۆ سوودى خويان
 پيارىزن ھەتا ئەم مولك و مائە
 وەبەر پييان دەدەن مسكین و پائە
 ئەوان پييان برى دەسكەوت و قازانچ
 بەقور گيرى دەبا سەد مائە كرمانچ
 ژن و پياو و كور و كيژان دەكووژن
 قسە توند و قەلەم تيژان دەكووژن
 ھەتا خەلكى لە يەكتەر و نەبانن
 ئەوان سواریان دەبن، سواریش دەزانن
 «ھەتا میرزا ھەكايەت خوانى میرە
 مەپرسە دایە لەم كوشت و بگيرە
 ھەتا كيژى ھەژاران مەشكەژئە
 لە مالى وان ھەيە ئەم يئە يئە
 ھەتاكو ھيژى ئەم خەلكە نەجوولئى
 ھەزار پارانەوئە دایە بە پوولئى»
 كە ژن زانى ئەویش ئینسانە وەك مېر
 مەرى میرى ئیتەر نایئە سەر پېر
 كە وریابوونەو پائە و كرئكار
 دەشیوئ مالى میر و مەزن و خوونكار
 كە میرزا بوو بە پۆشنییری تازە
 ھەزار پەخمەت لە گۆرى بی كچی میر
 قسكى كرد كە پەندە بۆ كورى ژیر

«به زور بشكى دهبيى دهركى قهلايه
 دهنه شهو دهركه بو كيى ئاوهلايه!
 خهبات رزگار دهكا كويله و نهسيران
 له ناخى رادهكا مهزن و نهميران
 به نهفسانهى دهزانن سووپى دهوران
 غولام و وركه خوړى دهركى گهوران
 بهلام دهوران دهبيى پوژى بدا سووپ
 له بهر گهوران نهبيى پشتى خهلك كووپ
 كه گوپالى خهلك دهرهات له خيزى
 ئيتر نامينى ميرى گهوره فيزى»

۱۹۷۸/۲/۱

۱. نهم گوتهيه لهم دوو شيعردى مهولهوبى بهلخى وهرگيراوه.

گفت معشوقى به عاشق كاي فتى
تو به غربت دیده‌ای بس شهرها
پس کدامین شهر زانها بهتر است؟
گفت آن شهری كه در وی دلبر است

۳و۲. له فولكلور وهرگيراوه

۴. له فولكلور وهرگيراوه. كينايهيه له بهپهله پوښتن

۵. جساران كه روښك له لاند دوزينهوه هونهر بوو. توكهريك له پاودا كه روښكى دوزيبايهوه دهيگوت
 توكهري ئاغاي خوم پئ دهلښ، هوى... ته ماله. له هښندى ناوچه پتيان دهگوت (دياردى).

۶. ميرهكان كه بانگى خزمه تكاره كانيان ده كرد ناويان نه ده بردن، ههر ده يانگوت: كي له ويښه؟

خااك

بۆت نوسىيۇم بۆت بنوسىم ئەمەن چىم؟
 دوندى قەندىل، گۆرەپانى ھەلگورد نىم
 بەرەو بەرزى دەچىم ئەگەرچى وردىم
 خااكى بەرپى تىكۆشەرىكى كوردىم

نمرایی خهست

جیژنی نهوژده، شهرابم خهستتره
تا نهلین بولبل له شاعیر مهستتره
جوانی گوت شوخی لهباری بادهگیر:
«ئو کهسهی سهرمهستتره، سهریهستتره»
«آنچنانرا آنچنسانتسر میکند»
شاعیری دهروهستت بهمهی دهروهستتره
چیمهنی شیلا بهشایی کیژی کورد
وهی دلم لهو چیمهنه پی پهستتره
من برستم لی برا یا کیژی شار
زور له کیژی دهشتهکی بهیدهستتره

خەوم نایە

بەیان ئەنگووت و شەو ڕابورد و من هێشتا خەوم نایە
 دەخوێتن بۆلبۆل و قومری، بەلام قاسپەیی کەوم نایە
 خەیاڵ دەمباتە جیژوانی شەوانی لاوەتیی، ئەمما
 خرینگەیی بازنە و خەرخاڵ و بەرمووری ئەوم نایە

رىزىنە

تۆ بەلنىم پى بىدە تا من بەرەو ژوان بىمەو
بىمەيە ماچىكى تەر لەم لىو، با جوان بىمەو
دەستى لەرزۆكم ھەتا تىدايە ھىزى بەى گوشين
لىم گەرپى تاوى لە باخى سىنە ميان بىمەو
شەنگەيىرى بىرپەو فرمىسكى بى شوانى ئىتىر
رەنگە ھىشتا لەو چىا و زۆزانە بو شوان بىمەو
من گوللى سەر گۆرپى ئاواتى لە مېژىنەم بەلام
رېژنىكم لى بدا پىم وايە بو روان بىمەو
شىخى سەنعان بو كچى گاور لە ئىسلام ۋەرگەرپا
من خەرىكم بو كچە شىخى پەژىوان بىمەو

بارگهی یاران

به هاری زهره

بق له یلا قاسم

همیشه دهره دهبینم دهره دهبینم
 دروی دوزمن، دهووی نامهره دهبینم
 مه گهر زهردایی ناکهن چاوه کائیم
 که رهنگی نهوبه هاری زهره دهبینم

به سۆزه ی با که سکللی دل گه شاوه
 دهروون پر سۆز و فرمیسکم خوناوه
 له دووی له یلا به واوه یلا و شیوهن
 دهروم و پۆلی شینگیرم به دواوه

بزه ی هاتی گوتی: «پروونا که ئاسۆم
 وهره جهللاد پهتت باوێژه ئهستۆم
 نهوه پهت نییه میدالی ئیفتخاره
 که بوومه قارهمانی میللهتی خووم

ئهووی بیست شاعیر و گریا به زاری
 نه گهرچی به سترابوو لێو و زاری

گوتی: «لەیلایە هەمیشە پایەداری
لە ژێر خاکایە پێش چاوان دیاری

کە تۆ تۆرای لە چاوان وەک خەوی من
لە بێ سەختی رەشترە مانگەشەوی من
بەرۆ مەجنون بە لەیلای خۆت مەنازە
کە ناویانگی پتر پۆیی ئەوی من

کۆفاری سرووژمارە ۱ بەهاری ۱۳۶۴ - ۱۹۸۵

زینده به جهان

پر نه بی جامی به تالم تا کی؟
نه شه کی بالی خه یالم تا کی؟
هاوسهر و دهسته ملانی ژانم
گیانه کهم! نایه وه بالم تا کی؟
شه وله تاریکی و یئده نگیسدا
پوژه کهم! بو تو بنالم تا کی؟
هر له یادی سهری بسکت دابم
گیانه! ناشوفته بی، حالم تا کی؟
هر منه تباری شهراب و مهی بم
حه ستره تی چاوی که ژالم تا کی؟
هر له ماچی ده مه کهت بی بهش بم؟
لیوی وشک و ده می تالم تا کی؟
هه وه سی گه ستنی کولمه م تا چهند؟
ناره زووی مشتی خالم تا کی؟
شینه میوانی شه وانسی دووریم
شادی، پوو ناکه یه مالم تا کی؟
من له دوورنگی به دل ییزارم

رهنگی زهره، دیدیهی ئالم تا که ی؟
 من وه کوههنگی هه لآلم مشتوون
 ژینی نیو گهند وه لآلم تا که ی؟
 من به شیلانی چه مهن راهاتم
 هاتوچووی نیو در و دآلم تا که ی؟
 بو سه رینچاوه و کانیاوی پروون
 هه لوه ری نه شکی زو لآلم تا که ی؟
 من هه لو بووم و چیا هیلانم
 ژیر چه پوکی قل و دآلم تا که ی؟
 قه فه زی دژمنی به دخووی دلره ق
 هه لوه ریتی به پ و بالم تا که ی؟
 سه ره نیزه ی سته م و زورداری
 بنجنی سینگ ی مه تالم تا که ی؟
 گورگی یی دادی له گیانم به ريوو
 ئیشی جی گاز و قه پالم تا که ی؟
 من په له قاژه و هاواری نه که م
 نهو بللی زالم و زالم تا که ی؟
 کوتکی یی دادی هه ر بکوئی کاسه سه رم
 کار نه کا ده ست و زوخالم تا که ی؟
 نهو که زاری رقی ده رکیشاوه
 من زمان به سته و لآلم تا که ی؟
 پوشته و تیرو و پر و خووش له وهره
 برسی و پرووت و ره جالم تا که ی؟
 ته م و مرژ، به ندهن و ده شتی گرتم
 هه لنه کا سه روه شه مالم تا که ی؟

بهس نه بئ ده سبه سهری و ده ربه ده ری
نه چمه وه نیو کوپ و کالم تا که ی؟
باخه وانانی جیهان پیم نایین
بو وه ری میوه یی کالم تا که ی؟
مانگ و میخی ده پیوی نینسان
منی کورد، زینده به چالم تا که ی؟
چاوه پیی تیشکی هه تاوی هیوام
نه پوهی هور و گه والم تا که ی؟

۱۹۷۶-۱۱-۱۵

له پاشه زوک دا بلو کراوه ته وه

به هار همر دی

له گیاندانا ده گوپنتم بژی همر کورد و کوردستان
 به گوللهی دژمنانی گهل دلشیم بیته راوهستان
 پشووی دوايیم ده خوینتم بۆ گول و گولزاری نهم خاکه
 له سایه‌ی نهم گول و گولزارهیه بوومه ههزار دهستان
 دهزانن زامی دیلی چهند به ئیش و چهند به ئازاره!
 دهبی رایین ههتا ئیمه‌یش ده‌گه‌ینه ریژی سه‌ریه‌ستان
 خه‌تای خو‌مانه تا ئیستا که هه‌روا کو‌یله و دیلین
 نه‌وانه‌ی شاد و ئازادن که‌می زووتر له خه‌وه‌ستان
 نه‌تان‌دیوه که پوو‌باری خو‌پین به‌ردی ده‌قه‌لشی‌ینی
 وه‌هاش هه‌ر زۆرداری ده‌سووتینی گری هه‌ستان
 له مه‌یدانی شه‌پان‌خوی خه‌باتی قه‌پنی بیسته‌مدا
 سه‌رم سووپما که نه‌سه‌پی سووکه‌سواری کوردی بۆ وه‌ستان
 وه‌لامی دامه‌وه پیرنکی ئازاده‌ی جهان‌دیده:
 خه‌تای سواران نه‌بوو پیش سواره‌کانمان قورس و ناوه‌ستان
 هومی‌دی به‌رمه‌دن ریگه‌ی خه‌بات بگرن بر‌ونه‌ پیش
 ته‌ماشای خه‌لکی تیک‌ۆشه‌ر به‌دیکتاتۆری چۆن وه‌ستان
 هه‌تا که‌نگی سی‌اچالی به‌ سامی دژمنی زالم

پراوپر بئى له پۇلەي گەل جمەي بئى وا دەس بەستان؟
هەتا كەي ئەشكى خوينىنى كچە كوردى برا كوژراو
له جيى باده و له بەزمى دژمنان بديرته دەس مەستان
مەترسن پۇلەكانى قارەمانى گەل له گيانبازى
له كۆپى ئەم خەباتە بئى وچانە تاقە يەك كەستان
سەھۆلبەندانى يىدادى ئەگەرچى تووش و دژوارە
بەلام لىم سوورە وەك پۇژى بەھار ھەر دى له دووى زستان
بە خەلكى عالمى سەلماندووە تارىخى ئازادى
دەبىي زالىم لەبەر تىكۆشەران بەرداتەوہ دەستان

۱۹۷۷/۱۱/۹

له پاشەرۆك دا بلاو كراوہ تەوہ

پهوهز ورد نابین

زهوی! ئیستاش له پرووت ههڵدی بدهی سوور؟
 نه پرووخای ئاسمانی پیری پشت کوور؟
 که حاللی زارمان ئاوا دهیینن؟
 که ماللی زالممان ئاوا دهیینن
 که مهرگی کاوه کانی چاک دهیینن
 که جهرگی کیژه کان پر چاک دهیینن
 که کووری شین، به هاری سوور دهیینن
 «ئه مین» ی نا ئه مین مه ئموور دهیینن
 که بووکی سووری بی زاوا دهیینن
 که پروزی بی گونای ساوا دهیینن
 که سوومایی له چاو باوکان برپاوه
 به روکی پیره دایکان دادپاوه
 که کوندی شووم له گوندی کورد دهخویتی
 که گهنجی کورد ده گهوزیتی دهخویتی
 که تهختی بهختی کورد بی خێو دهیینن
 «سولهیمانی» ئه سیری دێو دهیینن
 بناری لیژ و نا به مواری هه لگورد

دهينن بۆتە دەشتى كەربەلای كورد
بەناھەق خوینى تىكۆشەر دەپىژن
شەھىدى بى سەر و بى شوین دەپىژن

بەلام با تى بگا ئەو دوژمنەى پەست
رەھەز ورد ناكړى ھەرگىز بەداردەست
دەبى كوند ھەر بەرەو ویرانە بفرى
ھەلۆ لەو كێو ھەرىەرزانە نەبرى

۱۳۵۸/۰۲/۲۷

لە پاشەروك دا بلاو كراوەتەو

به هاری ئال

له میژه ئاواتی منه
 بینیم ولاتی سینه
 زیدی کۆن و رهسەنی کورد
 به درێژی ته مه نی کورد
 روانگهی هه زاران کاره سات
 بنه و مه ته ریزی خه بات
 شووه ی سه ختی به رهنگاری
 پرده ی وه ختی فیداکاری
 بۆ سه ی پێشمه رگهی کۆلنه دهر
 گوڤخانه ی سوپای داگیرکه ر
 بچمه لانی به چکه شیران
 قه لاگای ته نگانه ی میړان
 جی په یکانی تیر نه نگیان
 جیی پێکانی دهس بزوان
 خاکه ی نه ته وه ی نه به زم
 هه ر گو ته وویه نه زم نه زم

تیر تیر بروانمه دیمه نی
له خۆشیانی بیم خه نی
چاو بگێرم له رژد و لیژ
تا برینم بین ساپژ
دانیشم له بن دهونه ی
بروانمه میڤگ و چه مه نی
هه لمژم هه وای زه نوێران
خۆ بده مه بهر ئاوه لێران
هه لگه پێم به راز و زهردان
بهرده مه وه جاله بهردان
له بان په وهزان بخوێنم
کهوی بهیان وه دهنگ بینم
لهو رنوانه بکهم پهوت
دژمن بووی نه کراون زهوت
له مشارهیه ک داگرم پێ
نه ته وهی کرد سه رهنگری
توژی بهردی بکهم به کل
«که گهردوون پێ نه داوه تل»
وهک گۆرانی هه ورامان پێو
پێ بنێمه سه ر «پێیلکه ی دیو»
دانووسیم به کانیای رۆن
رابطه کشیم له سه ر هه له سوون
چه پکی وه نه وشه به چنم
دهسکی سوێسنه برنم
خۆم له تیشیکی بکهم به ند

هه لیسینم چلئی گیا بهند
 نه شکوهوتی نه چئی له بیرم
 په ناگیا بوو بو باییرم
 بگرم گهوه و پیچ و خه می
 بچمه سهر دوندی نهسته می
 له سهر کیوی بهرزی ئاریز
 کوردستان بگرمه ئامیز
 به جوانی نهو خوړسکاوه
 روون بنهوه نهه دوو چاوه
 نهه چاوانه ی گه لئ ماوه
 له سوئی کوردستان گریاوه
 نهه چاوانه ی فرمیسیکیان رشت
 بو کوردیکی دوژمن دهیکوشت
 نهه چاوانه ی داگیرساو
 هیند له شینگایان گریاون
 چم پی ده لئن لیره و له وی
 من کوردستانم خوش دهوی
 پیشم بلین ونی و دپوی
 ده په رهستم چر و کیوی
 جا ده گه پریمهوه پی دهشت
 به لادیاندا بکهه گهشت
 بینم دیم و به راوی
 بووره ی گاسن لی نه دراوی
 کیلنگه ی به پرژهو و نه رمان
 به لام بی خویان و خه رمان

نە سەد، نە بناوان نە بەند
جۆگەي جۆمال نە کراوی مەند
نە سستیری پر بووی بۆگەن
پر لە لیتە و سێ سوو و جەگەن
جوتیاری ئازا و توند و تۆل
گاجووتی لەر و گاسنی کۆل
برسی ھەژار بێ دەرەتان
رەوش و پروت و بێ تۆو و نان
دەستی قەلشیو پی راگیراو
گیرفانی دپاو و بێ دراو
پالەي سوالە ھۆنی بەگورد
جەقلى چاوی دژمنی کورد
خانسووی کاول و رەش و برش
ھەر ناننی رەق و دۆی ترش
بۆی کرا درۆ و دەلەسە
کوا رینگاوبان و مەدرەسە؟
نەک مافی جووتیار نە دراو
لادیمان خاپوور کراو
سەرگەردان بون لەیو تۆرا
بەوہی نییە نیویان گۆرا
بۆ زەحمەتکێشی قارەمان
نە دوکتۆر ھەیە نە دەرمان
بی بەھرن لە خوێندەواری
خوێندەواری و کوردەواری؟

ههتا هییزی خه لک بزووت
 بوو بهمه شخه لی گهش بزووت
 خه لکی تیکۆشه ر خۆی ده رخست
 به گز ته رتهش داچوو به مست
 پاپه رینییک بوو بی وینه
 ولات ده تگوت، گۆمی خوینه
 دیکتاتۆر بو پاراستنی خۆی
 کردی هه رچی که ده کرا بو
 به دهستی ستم و تاوان
 پڑا خوینسی شوژه لاوان
 زۆرداری بو زۆر مانسه وه
 به پهق هاته مهیدانه وه
 بی به زهیی دهستی وه شانند
 خوینسی ژن و پیاوی پڑانند
 زگی باوکی پیری سووتانند
 پۆلهی له بهر دایک پفانند
 ویستی خاکی پاکی ئییران
 نه وهندی دی بکا ویران
 به لام خه لکی له گیان بیزار
 دای نه نوانند له بهر زۆردار
 له تانک و توپ نه پرینگاوه
 گوپی به گولله نه زرینگاوه
 پیتی داگرت، چهقی نه بهزی
 تا داگیر کهر گورچروی تهزی

کورديش به شدارى خبات بوو
پۇلەى پۇژى کاره سات بوو
لاوى گيانفیداى گيانفیدا
ئازايانه، شههیدى دا
له خباتى خوئناويدا
له هه پره تى تهنگاويدا
کورردستان هه بوو به قهلا
ديتى هه زار دهر د و به لا
ئىستا ده لى خوئى گه شم
بو شۇرش رشتوه کوا به شم؟
دژى زۇردارى بووم، هه ر وام
هه ده مه وئ مافى ره وام
ده مه وئ بگم به نياز
نام مهنى جياوازي خواز
كه چى پۇلىك كونه پهره ست
بو يىگانه بوونه دارده ست
له به هارى ئازايدا
له كاتى خوشى و شاديدا
خراپه كه وتوه به ره
ته مايه پۇژ بكا به شه و
سنهى جوانى خوئناوى كرد
درو و فيل و ناپاوى كرد
ناپاك هاته وه كايه وه
داوى بو خه لك نايه وه
ده گرى ده كورژى ده پرى

شه پ ده فرۆشی زگ ده دپړی
 ژن و منډال ناپارړزی
 لیمان ده گری مه ترزی
 پاره پروتسه و خانه بگری
 گرمه ی توپه ی و قرمه ی شیست تیر
 زهر و زهنگی خو ی دهنوینی
 لاوان له خوین ده گه وزنی
 کوردستان به هاری ناله
 جا به خوین یی یا به گولاله

۱۳۵۸-۱-۱۰

له پاشه روک دا بللو کراوه ته وه

فرمیسکی پونوو

تو گوتت: «من عاشقی سهوداسهر و دینم دهوی»
من گوتتم: «تا کوبه ناواتت بگهی دینم دهوی»
هه لکه وی تاویکی چاویکی له دیدارت بکم
تا بزانی کوانی بو جوانی دل و دینم دهوی؟
بزرگوری رهش داپووشی روومه تی گهش تا به که ی؟
شاعیری گه شبینم و کوا؟ چاوی ره شبینم دهوی؟
نه ی پهریزادی مه هابادی! ته توون بووی له من
توم هه بی له کوی پهریزاده و پهری چینم دهوی
رووتم و یاقووت و ناویشم له بیر ناچیته وه
لیوی سوور و ئال و بسکی خاو و چین چینم دهوی
تو نه دیوی بویه شهو چاوم له ناسمانی بری
تو به دی کم گرشه گرشی مانگ و په روینم دهوی؟
تا وه کو ساقی نه جهل نه ممداتی تالای نه مان
چاوه برکه، دهس بزوی، ماچی شیرینم دهوی
ژوانی بن سیله و په سیوی لاویتی یادی به خیر
بو نه وهی پیرانه نه مرم یادی دیرینم دهوی
کوانی شهو شهو گاره بیده نگه له ژوانگهی جی ههوار؟

كىچ رەۋەك بوو من گوتىم: ھېدى بە! ھەممىنىم دەۋى
 كوانى ئەۋرۇزى كە سەرچۇپىم دەگرت بانگم دەكرد
 دۆم دەۋى، دۆى قۇل بەبازن و پەنجە نەخشىنىم دەۋى؟
 شاعىرىم، جوانى پەرەستىم، دلتەرم، شىتتىم، لەشۇق
 كىۋى بۇۋىن، دىمەنى جوان و دەشتى رەنگىنىم دەۋى
 من بە فرمىسكى پىنۋى كىۋىستىنى كورد پەرۋەردە بووم
 كۆلمى ئال و چاۋى كال و سىنگى بەفرىنىم دەۋى
 خۇشەۋىستى من كچە كوردىكە پاك و نازەنىن
 باخەۋانە پىرەم و باخى بەپەرۋىنىم دەۋى
 نامەۋى پروو بگىرى تا دەمرى بە فىلبازى و درۇ
 يارى، نازدارى، لەبارى، دىارى شەرمىنىم دەۋى
 من تەشى رېسىكى ۋەك شىرىنى (ۋەفائى)م بۇ چىيە؟
 كىۋى و رىاى چاۋكراۋەى فىرە زانىنىم دەۋى
 بۇ دەۋى زىندىن لە زىندانم بكا چونكە گوتىم:
 «ئەز مەمم، خەستەى خەمم، كوشتەى ئەمم زىنىم دەۋى؟
 نايەلن قەت چىۋى ئازادى بچىۋىرم من دەۋا:
 خوتنى شىرىنىم دەۋى كوا تەرمى خوتنىنىم دەۋى
 بوۋى ۋەم نادەن لە نىۋ مىرگە (چەكۋ) ھەلتوتەكىم
 چونكە پرسەى دايكى مىل بە كىۋىن و سەر شىنىم دەۋى
 نايەلن ئاسۋودە دانىشىم لە لاۋالى چىام
 قاسپە قاسپى خاسەكەۋ، بىۋ گىرمەى مىنىم دەۋى؟
 ئارەزوۋمە ھەرچى ئىنسانە بە ئازادى بۇرى
 چۇن گەلى داماو و دىل و مات و خەمگىنىم دەۋى؟
 نامەۋى خوتىن بىرۋى يا بۇنى كەلاكى كۇن بكم
 رەنگى مىلاقە و گولالە و بۇنى نەسرىنىم دەۋى

هه لپه پین و پیکه نین ده بزوی ههستی ناسکم
کوا دلّی پر ئیش و ئۆف و جهرگی به برینم دهوی؟
دهرزی ئازن بوو دلم له سوئی شه هیدانی نه مر
بهس نییه، مه و دام بدن تۆز کالی ته سکینم دهوی
جیی گهرم، پارووی نهرم خۆشه، به لام بو مافی خۆم
سیبه ری نه شکهو تی سارد و نوینی به ردینم دهوی
بو به زاری مه زینخوازی تاله وهک که کهره و زهره ند
گهر بلیم من پاسه وانی قه سری شیرینم دهوی؟
دیوی شهر سمکۆل دهکا لیم و ده بولینن دهلی
بو له سهردانی هه موو ئیوه ته ورزینم دهوی
بو فریشته ی داد به سینهی پر له کینه و داخه وه
هاته کوردستان گوتی: په جمی شه یاتینم دهوی
سه ققز و سه ردهشت و سابلای و سنهی کرد غهرقی خوین
سیی تری و بستن گوتی: بو سفره هه وسینم دهوی
که ی ره وایه بمه نه بهر گولله یا راوم بنین؟
گهر گوتم کوردم له کوردستانی خۆم ژینم دهوی
کورد مه گهر کونده که ههر وێرانه بی هیلانه که ی؟
نیشتمانی ناوه دانی جوانی په نگینم دهوی
زۆر به ئاواتم که کوردستانه کهم بی کیشه بی
ناشتیخوازم کوا ولاتی پر پهق و قینم دهوی؟
تا نه هیلم شوته واری ناله باری په هلهوی
نه گبه تی زۆرداره کان و خۆشی مسکینم دهوی
لاشه رم، کوا به ده رم ته مماله سهر مافی په وام
دهست و چهک، ئیمان و هیوا و ههستی ئاورینم دهوی؟
بو نه جاتی نهه گه له کۆیله و هه ژار و پیکه سه

گیانی پاک و بیرى تیژ و پښگه‌ی ناسینم دهوئ؟
 بو به‌گژداچوونى زۆردارى و هه‌ژارى و ناهه‌قى
 کارگه‌ر و جووتی‌رى ناگه‌ا و مستى ناسینم دهوئ
 سه‌خت و ناهه‌مواره نه‌م پښگاهیه کوردی کولنه‌ده‌ر
 بو خه‌باتیکى درېژخایه‌ن گوپ و تینم دهوئ
 دواى نه‌جات بو ناوه‌دانى و خو‌شى خاپووره ولات
 کو‌مه‌لیکى چاک و پاک و راست و وردبینم دهوئ
 بو خه‌باتى هاویه‌شى یه‌کسانى توندوتیژى گه‌ل
 لای کارامه‌ی به‌جه‌رگ و کیژى سه‌نگینم دهوئ
 کیژ و کوپ بگرن له دهورى گوپى هیمن ره‌شبه‌له‌ک
 من که شینگیرى شه‌هیدانم له کوئ شینم دهوئ

مه‌هاباد ۳ - ۱۲ - ۱۳۵۸

له پاشه‌روک دا بلاوکراوته‌وه

خانه نشین

بولبولیک بووم له رکهیدا به بههاری رهنگین
 دوور له گولزار و له دیداری گولاله و نهسرین
 کازیوه، بۆ لک و پوپی گولی باغی دهفریم
 پهپ و پووم پیوه نهما، ئیمه ئیتر هیزی فرین
 دهستی نهو راوکه ره برپزی که بری باز و برست
 سووپی سوورگول بدهم و پروو بکه مه میږگی شین
 من چریکه مه هه موو سووچی چه مه نی پر کردبوو
 ئیسته نایه له گهرووم پیجگه له ناله ی خه مگین
 من که شینگیری هه موو سووره گولی په پهپ بووم
 رهنگه هه ر درکی په ریولیره بکا بۆ من شین
 من که بۆ دیتنی گول هیللی سنوورم ده په راند
 هه ر له سه ر هه ق گوتنی پرووته کرام خانه نشین
 شاهه ریخنه ده گه ری و له ده راوی چۆمه ل
 دینی دینی گوله نهو بولبولی دل پر له نهوین
 تازه دلخه سته و په پ به سته بی ده سته من
 وه ره ده ر راوکه ری دل ره ق له که لین و له که مین
 تیپه ری هینده به ناخووشی نه گه ر ئینی دریژ
 خۆزگه سه د خۆزگه به وانه ی که م و ناسووده ده ژین

ئابۆلۆی ماچ

بە حىجابى نىسلامىيەو دەيم جوانى
مالە بابم ئاى لەو خەلە و خەرمانە
نەمدىيرو مانگى چارەدە و پرووناک بى
بەساوى پاک لەنيو جەغزى خەرمانە

گوناح نەبوو، تىم هەلپروانى، نەترسام
لە چەمۆلە و جنيو و بۆلە بۆلى
ئەوى جوان بوو لە پرووى ئەودا بەدەيم کرد
هەنيە، کولمە، ديدە، برۆ، مژۆلى

کە دین نەبى، دینی دەگۆرئ بۆ تۆ
ئەو تەرسايەى بى ترس رايمووسى خاچ
کچى شەرمين بە پروو سوووورى دەنيشى
لەسەر پرووى تۆ شەونکيش ئابۆلۆی ماچ

ورمەن ٦٣/٤/٢

لە چەپکى گۆل چەپکى نێرگىز دا بلۆ کراوەتەرە

بارگهی یاران

دیت و پادەبەری وە کوو سەروی پەوان مەن چیبیکەم؟
کە بە قوریانی نە کەم پوچی پەوان مەن چیبیکەم؟
قەدی ئەو شوخە وە کوو دووخ و خە دەنگە نە فسوس
پشتە کەم کوومە وە کو مائی کەوان مەن چیبیکەم؟
تازە هەنگاوی شەلم کوانی دەبی بۆ شە وراو
جوانە زۆر جوانە بە ئی پەوتی کەوان مەن چیبیکەم؟
زەبری ناوژەنگی بێرا و شەل بوو دەستی جەلەوم
دئ دەنا پەرمەیی بۆر و بەدەوان مەن چیبیکەم؟
ژوانی خۆشی هەپەتی لاوەتی دیتە خەونم
کاتی ناویکە لە گەل زیندە خەوان مەن چیبیکەم؟
شەو هەتا پوژئی لەبەر ئیشی لەشەم نالەم دئ
دیتە گویم دەنگی «گەلو» و «نیوێشەو» ان مەن چیبیکەم؟
بارگەیان تیکەوێ پێچا و بەپێ بوون یاران
لەدنی و بەتەنی پاشی ئەوان مەن چیبیکەم؟
ژیانی مەن ئێستە وە کوو خۆری دەمی زەردەپەرە
پێم نەما تین و گور و هیژ و تەوان مەن چیبیکەم؟
سروە هات گونجە گوئی باخە ئەدەب پشکووتن

باخهوانی گهره که تازه جهوان من چیبکه؟
ناو نه بوو شهو ده می هیمن مهلهوانی کورد بوو
ناو شوکور زوره وهرن زوو مهلهوان من چیبکه

۱۳۶۴

له چه پکن گول چه پکن نیرگز دا بلاو کراوه ته وه

تەوری جەور

دوژمنی کوردی نییه ئە فلهقی دلپەق بەتەنی
ریشەیی خەلکی عێراقی دەیهوئ هەلبکەنی
لە عێراق ناژی شتیکی بەری چاوی بگری
هەر بە تەهوئی دەبری زالمە نەخل و دەوێنی
عەرەب و کورد و تورک، ئەرمەنی و ئاشووری
دەگری، یا دەکوژی، وەک بوتی سوجدەیی نەبەنی
زیری چی؟ ئاسنی ژەنگای و تیژە سەددام
کۆنە ناسووری ئەون ئیستە کە دینن تەشەنی
کوشتی، سووتاندی و بردی لە جنوبی ئێران
وێک مەغوولی کە لە خوێ رازی بکا ئەهریمەنی
ئەوی ئەو کردی بەنامەردی دەگەڵ کوردستان
شەختە نەیکرد بە گۆل و نەستەرەن و یاسەمەنی
موشەک و بۆمی لە دێ و شاری ولاتی هەلکرد
خەلکی ئاواره بوو بۆ دەشت و تەلان و دەمەنی
گوللە داباری وەکو تەرەزە لەسەر پیر و جوان
تەرەزە کوانی بەزەیی دێ بە گۆل و گیای چەمەنی؟
وا بلالو بۆتەو جەیشی بە پەلاماری بەجی

تازه کۆ ییتەوه دژواره به ییل و به شهنی
 خوی به ییروون و به چهنگیز و به هیتلیرزانی
 نهیدهزانی دهری مشتی گرانی له چهنی
 دهستی ییگانه دنه ی دابوو که خوی هه لیدی
 که چی راچوو له په ره ی جهرگی په لی دابه نه
 له وه ته ی هه لمه تی شیرانه یی خه لکی دیوه
 خه وی توژاوه، به شه و را ده په ری، را ده چه نی
 ماوه که مهستی مه یی به رزه ده ماخی بو، به لام
 کاتی وهی هات له خومار ییته وه لووت دابژنه
 نه و که نهیهات به زه یی قهت به هه ژار و ییکهس
 رۆژی تهنگانه نهوان چۆن ده بی دهستی نه که نی؟
 کهس نییه جهرگی به کوچکیوه نه نای سهدام
 چۆن ده بی جهرگی نهویش خه لکی به کوچکیوه نه نی؟
 چۆن ده بی باکی نه بی نه و له «آخ» و «آخت» ی عه رب
 چۆن نه جاتی دی له دهس مامه رهش و پووره نه نی؟
 نه و که سه ی هانی ده دا ناگری شه ر پۆشن کا
 ناچه هانای که کهوت تیرو و پریش، پی ده که نی
 تازه پرگاری له دهس خه لکی عیراق دژواره
 هی نه پیناچی، هه موو ده ورویه ری لی ده ته نی
 چی له دهس نایه نه گر خه لکی عیراق نه مرۆکه
 را په رن، یه ک بگرن، دهس ده نی، را مال ی ده نی
 نه مه یه نا قیبه تی شوومی له خو بایی بوون
 چاره نووسی نه مه یه دوژمنی خه لک و وه ته نی

ئىنگىلىزچە

بەبۇنەى بوردمانکردنى شارى بانە لە لايەن
بالەفرەکانى عىراق لە ۱۵ى جۆزەردانى ۱۹۸۴

بانە وێرانە جگەر بریانە
لەش سەر، دڵ پەر، چا و گریانە
بەم بەهەرە گۆلى وى پەر پەر بوون
وا بە دەردى خەزەلى پايىز چوون
جەرگى مىلاقە لە داخان پەش بوون
ئەشكى شەللىزە وەرین و گەش بوون
پىر سولەيمان خەمى دىكە نابا
سىسە دار و دەوونى ئارىابا
ئەوى شىن ماوەتەو شىنگىزە
هەر گەلایەكى هەزاران دێرە
مىك و مىرازی بە هاوکارى يەك
چوونە سەر خەلكى هەژارى بى چەك
زۆر بە رقتەر لە قەرارى جاران
بانە وێرانە، كرا بۆمباران

هه‌رچی خانوو بوو له نزم و به‌رزى
 وه‌ک دلى عه‌سکه‌رى به‌عسى له‌رزى
 هه‌ر به زار خو‌شه ده‌لین شه‌شسه‌د که‌س
 یا نه‌ما، یا نه به‌حال ماویه نه‌فه‌س
 می‌شکه پ‌ژاوه له نیو خو‌ل و خاک
 له‌ت و په‌ت بوو له‌ش و نه‌ندامى پاک
 چو‌له‌مه، دیزه‌له، نه‌ژنو ده‌رچوون
 مال نه‌ما، یا نه پ‌ما، یا، سه‌رچوون
 ده‌س په‌پ‌رى، مووره شکا سینه‌ش چاک
 ژنى پاک پ‌ویى، ب‌را پیاوی چاک
 باش بزانه گه‌لى دو‌پ‌ناسى ورد
 نه‌وه‌یه، هه‌ر هه‌قى نه‌فله‌ق بو کورد
 نه‌وى هاوسه‌نگه‌ر و پشت و پالمه
 دیارى دا دیارى ب‌پ‌ه‌ی ناپالمه
 شه‌ر‌ف‌رو‌ش به‌عسییه نه‌ی ئیرانى
 شه‌ر‌ف‌رو‌ش چی گه‌ره‌که؟ و‌یرانى
 چ نه‌هاوه‌ند ب‌ی چ بانه و دز‌ف‌و‌ل
 به‌عسى و‌یرانگه‌ره ئیستا مه‌سئو‌ل
 شه‌ر‌ف‌رو‌ش مووشه‌ک و بو‌مب‌ی داو‌ی
 شه‌ر‌ف‌رو‌ش ر‌احه‌تى ئیمه‌ی ناو‌ی
 زگی ناسووت‌ی به‌حال‌ی ئیمه
 دلى کورده له ر‌قى نه‌و کی‌مه
 تیده‌گا خه‌ل‌کی مه‌گه‌ر می‌ش‌کی ر‌زیو
 چ ده‌کا به‌عسى به‌کوردی نه‌و دیو
 نه‌م قه‌ل‌د‌ز‌ه‌ی به‌شه‌هید مه‌شه‌هو‌ره

هەر به ناپالمی به عس خاپووره
گهوزی لهم شاره له ئیو خوړن و خوړ
به سه دان پیر و منال کیژ و کوړ
گونه کانی هموو لی پروو خاندن
پهزه کانی هموو لی سووتانندن
کانییه کانی به سمیت دارپشتن
یانی سه رچاوهی ژیانی ناشتن
دای له سیډاره نهوی بیناسم
چهند هه زاری وه کوو له یلا قاسم
به زهیی کوا له دلی به ردیدا
شومری ناگاتی له نامه ردیدا
به قسهی نهو نهوی خیره سه ر بی
دهیکوژی با کوړی پیغمبه ر بی

جیژوان

ئەو پەنجەیی وا لە بێ هیژی دەلەرزئی
 کوشییووەتی مەمکۆڵەیی بالابەرزئی
 ئەو ددانەیی ئیستی نەماوە تاقی
 گەستوووەتی زۆر جار چەنەگەیی ساقی
 ئەو چاوانەیی سۆماییی لێ بپراوە
 هیند لە جوانان داگیرا، داگیراوە
 ئەو لێوێوەی وا ئیستی باری گرتووە
 کۆڵمەیی نەرم و نۆڵی یاری گرتووە
 ئەو باهوۆیەیی زەمانە لێی بپری هیژ
 کام کیژ جوانە گرتوووەتە ئیو نامیز
 ئەو دلەیی وا ژوانی دەویست و جوانی
 ئیستا پەرە لە غەم و لە نیگەرانی
 ئەو پێانەیی شەرزەیی کردووە کوتەر و کوان
 ماندوو نەبوو قەت لە هاتوچووی جی ژوان

دەپىزى لادان

بىر پۇرچىق بىسەيەتتى چاۋ نەزىرى
پەلامارنى مەبە بۇ لانى شىرى
گوتىرويانە لە لانى دەپەپنى شىر
ھەمىو دژمىن بەزىنە مىنى و نىرى
مەيە بۇ ئەم چىا نىنۇك شىكىنە
دزى سىرمە و گەرۇكى گەرمەسىرى
بەتىكى سەخت و ئەستەم ھەلمەپۇسكى
خەرىكى شاخەوانان ھەلبەدىرى؟
ئەتۇ و پۇرد و ركە و ھەلبەدىر و تىرەگ
لە گيانى خۇ مەگەر يىزار و تىرى؟
بچۇۋە بن گىرالک و كەندەلانت
ئەتۇ كەي فىرى نىو سويسن و كىنرى؟
بىر پۇرچىق بىنپوۋە نىو گەلۇزىت
ھەلاتىن ئىشى خۇتە باشى فىرى
لە پىش تۇشدا شەھەنشاھانى خوتىرپۇر
خەرىك بوون پىنى نەھىلن خىر و يىرى
لەمپۇرە فىرە كوردى پاكى لاشەپ

بهرەنگاری، فیداکاری، دلیری
 نەتۆ ھەر قاتلای زارۆک و چووک
 بە دیل و پیر و بی ئەنوا دەویری
 دەنا بی شک لەبەر دەسڕیژی لاوان
 دەبی وەک بارپەکەو ھەر خۆت وەشییری
 حیسابی کاری خۆت گەر باش دەزانی
 لە مافی ئیمە بۆچی خۆ دەبۆیری؟
 کە لیت پرووناکە ناھەموارە پێگا
 ئەدی بۆ پێ بە پێدار ناسپییری
 ئەگەر بالی ھوماش بی، سیبەری تۆ
 کە مافی کورد نەدەی ناچیتە ژیری
 عەدالەت گەر ھەبی پێویستە ھەرکەس
 لە مالی خۆی بکا خۆی چاوەدیری
 چیا ی زاگرووسە زورگ و بەردەلانی
 فەلەک نەیکرد و ناکا بەردبژیری
 بە تانک و تۆپ و میکی خۆت مەنازە
 کە شوان کردی بە سەنگەر بەردەبییری
 دەنییری چۆلەکە بۆ راوی باشوو
 کە جوندی بۆ شەپی جووتیەر دەنییری
 کە پرووناکییر قەلەم پۆکا لە چاوت
 کە پولاتی نەوێک ھەر کوتەر و کویری
 لە بوختان و درۆت ییزارە یەکسەر
 لە شیخی خانەقا تا پییری دییری
 گەلی کورد دەستی دا چەک ھاتە میدان
 تەماشای گەورە شوان و شەنگەبییری

که ترسابا له کوشتن تۆره مه ی کورد
له ناسمانی ژیان ونبوو سیتی
فیدای کۆپی خهباتت بم کچی کورد
که گیانباز و فیداکار و بویری
نهتۆ سه ربه رز و پروسووووری و به خوینت
گولاله ی سوووری ئازادی ده دیـری
فیدای لوله ی تفهنگت بم کۆپی کورد
که دوژمن بهو تفهنگهت نابویری
به خه لکی راگه یاند دهست و تفهنگت
دژی زۆرداری و داخـوازی خـیـری
بژی پیشمه رگه پۆله ی باوه فای کورد
که ناترسی له پهنج و تال و سویری
له ناشتی خوازی و سولحا نموونه ی
له ههمله و ههلمهتا بێ باک و میـری

۱۹۶۳ - ۱۳۴۲

له پاشه روک دا بلاو کراوه ته وه

جۋارىنە

بۆيۈستەرى غومەر خاۋەر

قارەمانى قادىسە نامەردە
مروكوژە، دزە، رېگىرە، جەردە
نەتییستوۋە چى کرد لە كوردی ئەودىو
ئەو زۆردارە فاشیستەى میشك رزىو

گۆڭارى سروە، ژمارە ۲، بانەمەپى ۱۳۶۷

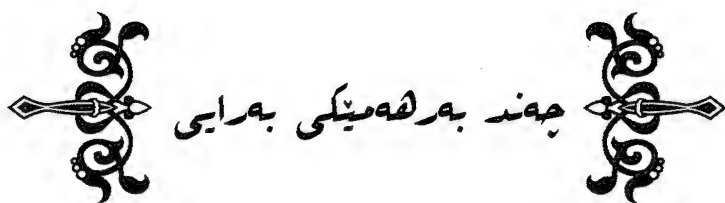

گريانى پڻو

پڻ شهيديانى كوردى تورگيا

نهي دايكى شهيدى كوردى
تو وه كو چياى ناگرى
له بهر ته وژم و با و تو فان
سه خت و رهق و پيداگرى
له ناست نهم داخ و دهر دانه
به هيممهت و خوراگرى
سهرت سبي و به فراوييه
دهروونت كللى ناگرى
كى ده كا مهنعى گريانت
بو پروڻوى كوستان ناگرى؟

له پاشه پوك دا بالو كراوه ته وه

چند بهره‌میلی برای

کوردم و...

کوردم و داوای حقوقی پایه مالی خۆم ده کم
مالی خۆمه مولکی کورد؛ داوایی مالی خۆم ده کم
مولکی کوردستان ئیرسی باب و باییری منه
ئیدعای حق و میراتی خه لالی خۆم ده کم
ههروه کوباران له چاوم دیته خواری نه شکلی خوین
هه ره زمانیک بهرزه و نه دیککی له حالی خۆم ده کم
گهرچی لای ئاغا خه یالی خاوه میلیهت
من له لام باشه هه تا ماوم خه یالی خۆم ده کم
من له دهس بیگانه قهت ناکه شکایهت نهی ره فیه
گهر شکایهت کم له چهنگی مام و خالی خۆم ده کم
ناسیحا بهس پیم بللی فیکری مه حاله فیکری تو
نسهتم ناوی نه من فیکری مه حالی خۆم ده کم
رۆژی شیخم دیت و پیم گوت هه تبی حیسی میلیهت
پیی گوتم من چیم له وانه داوه سۆالی خۆم ده کم
من ئیتر ماهوت و شالی نه جنه بی ناکه له بهر
رانکوچۆغه خۆم له بووزوی رهنگی شالی خۆم ده کم
چیدیکه زهحمهت له بو مندالی خه لکی ناکیشم

عیلم و زانست و هونەر فیڤی مندالی خۆم ده‌که‌م
یا ده‌پێژم خوینتی پاکی خۆم له‌سه‌ر ئەم مه‌قسه‌ده
یانه‌ فیکرنکی بو‌ برای پروت و پرده‌جالی خۆم ده‌که‌م
چاوه‌دیڤری پۆژی خوشی جیژنی سه‌ربه‌ستیم ئەمن
گه‌ر مودارا وا ده‌گه‌ل ئەم‌پۆژی تالی خۆم ده‌که‌م

گۆفاری نیشتمان، ژماره‌ ۲، سالی
یه‌که‌م، خه‌زه‌لوه‌ری ۱۳۲۲-۱۹۴۳

مه‌حکمه‌ی ئیستیقلال

«ئەم هه‌لبه‌سته‌ی ژێروو چه‌ند دڵۆپه‌ فرمێسکێکه‌ که‌ له‌ شینی شه‌هیدانی پێگای سه‌ربه‌خۆیی کورددا پۆتوومه‌ و پێم وایه‌ هه‌موو کوردیک‌ چ خوێن گه‌رم بێت چ خوێن سارد به‌ خوێندنه‌وه‌ی شیعهره‌کان بێ ئیختیار فرمێسک ده‌پۆژێ و تووک و له‌عنه‌ت له‌م مه‌حکمه‌ مه‌نحووسه‌ (که‌ تروسکه‌ی هیوای کوردی کوژانده‌وه‌و سه‌ربه‌خۆیی کوردستانی وه‌دواخست، بێ سووچ و تاوان نه‌مری هه‌لواسینی جه‌نابی شیخ عه‌بدولقادر و هاوڕێکانی ده‌رکرد و له‌ شینی ئه‌واندانه‌ته‌وه‌ی کوردی بۆ هه‌میشه‌ ده‌سوئه‌ژتو دانا) ده‌کا»

دوێ شه‌وێ گریام هه‌تا پۆژ، پێت بلێم بۆچی برا
مه‌حکمه‌ی مه‌نحووسی ئیستیقلال وه‌بیرم هاته‌وه‌
ریزه‌یان به‌ستبوو له‌ پیش چاوی منا گشتی هه‌موو
ئهم شه‌هیدانه‌ی که‌ خنکاون به‌ سه‌د ئاواته‌وه‌
پاک به‌ کفینکی له‌ خوێنا شه‌تل و لیونکی به‌بار
پاک به‌ په‌نگیک و قیافینکی په‌ریوو و ماته‌وه‌
هاته‌ گوتم لێکرا ده‌یانگوت ئێمه‌ کوژراین بێ خه‌تا
میله‌ته‌ی کورد تا به‌ که‌نگی تۆله‌مان ناکاته‌وه‌

من لسه ر لوتکهی بلیندی کیو له حق داوا ده کم
 توش پاپړوه جه نابی شیخ لسه ر پووی تاته وه
 به لکوړو حمیکي بکا پیمان خوداوهندی په حیم
 چیدیکه ژیر دهس نه بین دیسان وه سه رمانخاته وه
 (هیمنه) پیت وانه بی یه زدانی بی هاوال و فورد
 که یفهری هم زولم و زوره، بی حساب ناداته وه

گورناری نیشتمان، ژماره ۲، ۱۳۳۲ - ۱۹۴۳

هەلە دە کەم

من کە یەدەنگەم ئەو ئاستا چاوەنۆری هەل دە کەم
هەل کە بۆم هەلکەوت ئەنجا باسکمی لێ هەلە دە کەم
زۆر بە ئومیدی خودا لەو خاکە پاکە ی دەردە کەم
دوژمنە ییگانە ناخر چوون دە گەل وی هەلە دە کەم
ئابى چیدی داری من بخوات و لێی سوار بێ حەریف
داری دامە ی خۆم لەبۆ لای خانى ئاغا هەلە دە کەم
نایە لێم تاریکی چیدی کە ولاتەم داگری
خوا مە دەد کار بێ چرای زانستی تیدا هەلە دە کەم
وێک جگین وایە زەمان هەر کەس جگی خۆی تیدە خا
تا چەقی هەمووان بهینى من جگی خۆم پەل دە کەم
نامەوێ من سەر بێندی خۆم و دایم کۆشش
بۆ بێندی و بەرزى و ئازاد بوونی گەل دە کەم
قەت دە گەل ییگانە کان وەللاهی دانوم ناکوڵی
من کە شاھینم چلۆن ناخەر پە فێقی قەل دە کەم
هەر کەسێ دەربارە ی ئەو قەومە بەد بدوێ برا
وا دە دەم مستیک لە زاری من ددانى کەل دە کەم
هەر کەسێ بۆ لای سنوور و سەر حەدی خاکی وەتەن

بی، ددهم بهردیک له لاقی دهسبهجی نهو شهل ده کهم
 هیئده فیلاویم که دوژمن ویم کهوی تا ههردوو گوی
 قوم دهبی، چونکه به فیل نهو تووشی لیته و زهل ده کهم
 خوش بی بووزوی خۆم چ محتاجم به پەشمی خاریجه
 تا کو جاوی خۆم هه بی بو جامهیی مهلمهل ده کهم
 ساردی و گهرمی پوژگارم چیشتووه به خودا گهلیک
 بی نهوهی محتاجی کهس بم مشکلی خۆم حهل ده کهم
 دوی شهوی دایکی وهتهن «هیمن» له خودا پیی گوتم
 پۆله کردارت حیسابه، کهنگی گوشتار حهل ده کهم

گۆفاری کوردستان، ژماره ۲، سالی یه کهم،

۳۰ سه رماوه رز ۱۳۲۴، دیسامبر ۱۹۴۵

به قاری زانین

نهوا هات مانگی خوشی خاکه لیوه
نهما سه رما و بووران و کرپوه
په لکه رهش که و ته کوستانی ولاتمان
به با و باران و له نگیزه و شلیوه
له کیو و که ژ گیا و گژ به بهاره
ئیتیر ده رچوو مه رومالات له لیوه
له لیوی جوگه له میلاقه نه ورؤ
له گوین سه ریازی سوور و یستا به پیوه
نه وه ک کا کولی یارم به لکه سونبول
وه کو ژاپون و نه لمانی په شیوه
نه هر دیوانه بو سهیر و ته ماشا
نه ویستا عاقل و زاناش له کیوه
ته ماشای مامی جووتیر که له ده شتا
به دلگه رمی خه ریکی وهرد و شیوه
به هاره گول سه ری هیئا ده ری توش
هه لسته کورده چیدی سه ر مه نیوه
هه موو قه ومیک وده سه رکه وتوو له هه وراز

به‌شی تۆ کورده تا که‌ی هه‌ر نشیوه
 بخوینه فی‌ری زانست و هونه‌ر به
 له لای کوللی که‌سی جاهیل دژنوه
 وه‌ره فی‌ری ته‌مه‌دون به‌عه‌زیم
 هه‌تا خه‌لکی نه‌بیژن کورده دی‌وه
 مه‌به‌مه‌نیوس ونومی‌لدت قه‌وی که
 فریشته‌ی جوانی سه‌ره‌ستیت به‌رپوه
 نه‌وه‌نده‌ت فه‌رقه‌ نازاد نیت وه‌کو خه‌لک
 ده‌نا فه‌رقت نییه‌ زه‌رپ‌ک به‌شی‌وه
 نه‌وه‌ش موژده‌ت ده‌می هه‌ر به‌و زووانه
 ده‌بی ساز، هه‌ل‌په‌ره‌ جا تۆش له‌ جی‌وه
 هه‌تا پی‌یک له‌ بی‌رلین بچه‌ پشی
 سوپاس سوور، دیت‌ه‌ پش نازادی نی‌وه
 بژی مارشال ستالین پشه‌وای پروس
 که‌ نازادی له‌ گیتی دابه‌شی‌وه

گۆفاری هه‌ل‌ه‌، ژماره‌ ۱

په‌شه‌مه‌ی ۱۳۲۴-۱۹۴۵

جینتی نازادی

نهوجهوانانی ژیر و وریای کورد
پیرهپیاوانی پیاو و نازادی کورد
بیچوه شیرانی چاپک و بیباک
تازه لاوانی میلی و خوینپاک
نهونه مامانی باغچهی ناوات
کاربه دهستانی حیزی دیموکرات
تهی نهوانهی چاو به گریان بون
دژ و داماو، کز و پهریشان بوون
بو وهتهن پوژ و شهو ده گریان زار
دیتو لهو رییه دا هزار نازار
بهش برپاو بوون له خوشی و شادی
دهر کرابوون له باغی نازادی
موژدهیی لیو که پاش گه لیک زهحمهت
پاشی زور پهنج و تالی، و مهینهت
پاشی تالان و جهنگ و دهربه دهری
پاشی کوشتار و شین و قرپه سهری
پاش وهی سهده مهزن، هزار سهردار

لەسەر ئازادى رۆيىنە سەردار
 پاشى ۋەى سەد ھەزار كۆپى لاۋچاك
 دەستى دوژمنان: لە خوین و خاك
 گەۋزى بوۋ دايكى بۆى لە سىنگى دا
 بەزەيى ھات بەھالى ئىمە خدا
 يارىدەى دايىن و كرديە مەئموور
 بۆنەجاتدانى كوردى، ھۆردوى سوور
 مىللەتى كوردى يىكەسى پزگار
 كرد، لەژىر چەنگى دوژمنى زۆردار
 كوردەۋارى بەجارى ئازاد بوو
 كوردى غەمگىن بەكەيف و شاد بوو
 ناشكرا ھەلكراۋە بەيرەقى كورد
 ھاتەۋە دەستى لاۋى كورد ھەقى كورد
 تىپەپى پۇژى پەش نەما دەمى خەم
 پۇژى كورد ھاتەدەر لەژىر مژ و تەم
 بۆمە ئەو سالەكە چلۆن زىستان
 خۆشتەرە زۆر، لە مانگى جۆزەردان
 گەرچى ئىستا نەماۋە گول لە چەمەن
 ۋەك گولە پرومەتى كورپانى ۋەتەن
 ئىستەكانە تەۋاۋى مىللەتى كورد
 كىچ و كۆپ پىاۋ و ژن درشت و ورد
 بى خەم و لىو بەخەندە و شادن
 بۆچى چونكو ئەۋىستە نازادان
 ئەى برايانى مىللى و دلسۆز
 پۇژتان باش و جىژنەتان پىرۆز

ئەوى ئاۋاتى ئۆۈە بو دىتو
نىشتان سەرىەخۆ و ئازاد بوو
بەىرەقى جوانى ئۆمەىە ئۆستا
دەىشەكىنى لەهەر بلىندىك با
كارى خۆمان بەدەستى خۆمانە
ئۆستە با كۆرىبى چاۋى بىگانە
تا هەزار سالى دىكە ئىستالين
هەرىزى يارەبى: بلىن ئامىن
چونكە دەرىەست حەقى زەعىفانە
لاگرى دىل و بىنەۋايانە
بو ئەۋەى بىكەسان بكا مەسرور
پايەداربى و بىمىنى ھۆردوۋى سوور
پىشەۋامان بىزى لەبو خىزمەت
كردنى، دىن و مەزھەب و مىللەت
رەبى ھەركەس كە دوژمنى كوردى
ھەردوۋ چاۋى دەرى و مىلى وردى
بمرە (ھىمن) كە تۆ لەسەر زىادى
مايەۋە، چونكو دىتت ئازادى

پۆژنامەى كوردستان، ژمارەى ۱۲

۲۰. پىپەندان ۱۳۲۴، ۹ فورىە ۱۹۴۶

دومەتە قەنى دوو خوتىمىز!

سىراج ئۇغللۇ:

ياخىوا بەختىرى سەرچاۋە كانم
خا دەۋامىت دا ئارامى گىانم
نورى سەئىد:

خۇ بى ئەزىتى، ئەلچەملاي چاكى
قەزا و بەلا دوور بۇ وا خەمناكى
سىراج ئۇغللۇ:

چۆن خەمناك نەبىم زۇر پىس قەۋماۋە
دىسان كوردەكان زۆرىيان ھىئاۋە
ھەموويان داۋاي ھەقى خۇ دەكەن
گەف و ھەپەشە لە من وتۇ دەكەن
دەلئىن ئەو خاكە خاكى كوردانە
نايەلئىن چىدى بىخىۋا يىگانە
خۇ تۇش دەزانى كە كوردەۋارى
لە قىسمان بچى تۈۈش دىين ھەزارى
گەنم و جۆى ئەۋە رزق و بىرئىومان
بەنەۋتى ئەۋە پرووناكە دىومان
ئەۋ گەنمە نەبىى لە برسان دەمرىن

ئەو نەوتە نەبى شەو كۆپرى دەگرىن
تەدبىرلىك بىكە ھەتاكو زوۋە
تا ھەل و فرسەت لەدەس نەچوۋە
نورى سەئىد:

لەمنت نەكەۋى بۆ دابزىكاۋى
بۆچى ۋەكو كەر لە قوپى ماۋى
ئەتو لەكنە خۆت توركى خۆنمىزى
بەدفعە، شەپانى، پىنگر، پىاكوۋى
توركى لەۋەى پىش ۋا خۆپرى نەبوون
ۋەك گورگى برسى بە خشەۋە دەچوون
ھەر ئىۋە نەبوون لە دەۋرەى كەمال
لاقى كوردانو دەگرت ۋەك گەمال
ژن و مندال و گەۋرەتان كوشتن
خۆنى مىلۋن و نىۋىكو پشتن
ئىستائىش نەچوۋە بچى ۋەخۆكەۋنەۋە
گەۋرە گەۋرانىيان لەدار دەنەۋە
بىانگرن بىانكوژن بىانخەنە ئىۋەند
ئەفەندەم بەسم ئەتۆ بدە پەند
سیراج ئۆغلو

منىش بەشى خۆم جەزەبەم داۋن
بەلام داخەكەم دانەمركاۋن
كورد گىايەكە ھەر چەندى بىدروون
ھەلدەداتەۋە دىسان ھەلەسرون
تەدبىرلىكى دى بىكە ئەفەندى
يابا غەجايىب بۆ ۋا دلمەندى

نوری سه عید:

برا مام ټینگلیس ناغای خوځمانه
 هه تائه ومان بی خه می چیمان
 په نای بو دبه یین دیانکا چاره
 فریویان ددها به پوولول و پاره
 بو یان ساز ده کا سه د شیخ و مه لا
 به سه ریان دینی سه د دهر د و به لا
 عه شیرته کان دینیت ته ژیر بار
 به درو و دهره سه به پوول و دینار
 سیراج ئو غلوو:

عه جب تهر تیپیک ده ست به...
 وه لاتت پیس کرد ههسته له کنم
 باوی نه ماوه که له ک و ده هو
 کورد فریو ناخوا ئه به دی به درو
 کوردی ئه و عه سره هیئده شهیتانن
 نه من و توو و چه رچل به که ر ده زانن
 وا لا مه زه به بن کوردی ئه و دهره
 نه شیخیان ماوه نه مه لای گه وره
 عه شیرته کان ههستان له خه وی
 پشتیان لیک به ستووه نازادیان ده وی
 نوری سه عید:

که وایی برا سه لا له خوځمان
 مانگامان مرد و برپاوه دوځمان

ئىبنى زىنە كوردىكە

۱

ھەى داد ھەى يىداد ھەى پۇ پۇلە پۇ
ھەى پۇلە داخى گرانم بۇ تۇ
ھەى كۆيىم دەبەر پۇلەى جەوانم
ۋەى قوپم ۋەسەر مايىەى ژيانم
دايكەكەت بمرى پۇلەى نازدارم
دەك نەژىم پاش تۇ شۆرەسوارم
نەمىنم لە بۇ دەست و جلىۋوت
كوانى؟ بۇ نايە ئەرپۇ ھەۋەۋوت
ھەناوم پەش بى بۇ قىزى پەشت
جەرگم خرابى بۇ كۆلمەى گەشت
ھەيف بۇ چاۋى ۋەكو بادامت
درىغ بۇ بەژنى ۋەك نەۋنەمامت
پۇلە گيان نەتر ھىشتا جىللى
چ ۋەختى ۋەيە من بەجى يىللى
ھەى داد ھەى يىداد ھەى پۇ پۇلە پۇ
برىا مردبام من لەباتى تۇ

مى ھەۋارى پىرى زگ سۈوتتاو
 چۈن پاش تۈ بۇيىم ئاخىر شۈرەلاو
 كۈن كۈنە دىلەم لەت لەتە جەرگەم
 بۇ تۈ تاقانەى جوانە مەرگەم
 شەرتە من سەرم بۇ تۈ شىن بىكەم
 ھەتا بىنەم بۇ تۈ شىن بىكەم
 گۈلە گەشەكەم بۇ سىس بووى وا زوو
 بىردى بۇ ژىر خاك ھەزار ئارەزوو
 بۇ بە جىت ھىشىتم بەدبەختت كىردىم
 پۇششىتى بۇ كۈي بۇ چىت نەبىردىم
 مەنت بە جى ھىشىست لەو كەلاوۋەدا
 بۇ خۇت پۇششىتى بۇ خىزمەت خۇدا
 ھەى داد ھەى يىداد ھەى پۇ پۇلە پۇ
 دى لە دەروونم لە سۈيى تۈ بۇ سۇ

دەزانى بۇ چى پۇلەى نازەنىن
 دەبەستم لەسەر گۇرت كۆرى شىن
 بۇيە ناگىرىم ئەى لاوى خۇتپاك
 بە جوانە مەرگى تۇيان خىست لە خاك
 بۇيە دەگىرىم ئەو چەرخى چەپگەرد
 ماۋەى پىنەداى ۋەكو پىاۋى مەرد
 لەسەر نىشىتمان خۇت بە كۈشت بەدى

هاوخوئنه كانى خۆت پزگار بکهى
 به خيَوم کردى پۆله وهک بهران
 تا بو نيشتمان بتکه مه قورىان
 که چى تۆى کوشت و نه بهيشت ناسمان
 قورىانيک بکه م من بو نيشتمان
 ههى داد ههى يّداد ههى پۆ پۆله پۆ
 من و نيشتمان بى کسهين ئه وپۆ

٤

له خاك و خوئنا نه گهر گه وزيباى
 له سه ره ئازادى و سه ره ستنى: به خوداى
 غه مسم نه ده بروى بۆت نه ده گريام
 چون مردنى وا زۆر خو شه به لام
 پۆله به مه رگى ته بيهى مردن
 ئه وىش بو كوردان عه بيه له كن من
 حه يف گيانه كه م حيزانه مردى
 حه يف وهك پياوى ئازا نه مردى
 حه يف نهى گه نجى خاوين وه كو گول
 مردى و ئاره زوى من نه بوو حاسل
 ئۆف پۆله مردى نه گه ييم به مراد
 ئۆف پۆله مردى و كورد نه بوون ئازاد
 ههى داد ههى يّداد ههى پۆ پۆله پۆ
 برينى جه رگم قهت ناكرى په رۆ

گۆڤارى مه لاله، ژماره ٣،

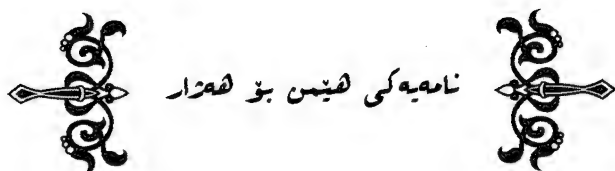
سالى يه كه م، با نه مه پى ١٣٢٥ - ١٩٤٦

کوردە گیان

له غورابی خەوێدای دۆژمنت یێداره کوردە گیان
هەڵستە لەم خەوه ئیمپڕۆکه جهنگه‌ی کاره کوردە گیان

نیشتمان، ژماره ۸، ۷، ۹، بهاری ۱۳۲۴ - ۱۹۴۵

خۆشه‌ویسته‌که‌م پیره‌هه‌زار

بۆیه پیت ده‌لیم چونکه ئیستا که شوکر هه‌ر زه‌ق و زیندووی (هه‌زاران منداڵه‌ کوردت به‌ناو‌کراوه) نه‌دی چیت له‌و نه‌ته‌وه‌ لیقه‌وماوه، داماره‌ ده‌وێ، هه‌رته‌وه‌نده‌ی له‌ده‌ست دێ. ده‌نا نه‌گه‌ر پێی کرابا کۆته‌لێشی بۆ ده‌پازاندیه‌وه، بۆه‌ر گله‌یی له‌ کورد ده‌که‌ی؟ نه‌و شاعیره‌ عه‌ره‌ب و فارسانه‌ش که ئیستا هینده‌یان پێ هه‌لده‌لێن مه‌گه‌ر له‌ خزمه‌ت خه‌لیفه‌ یا باره‌گای شا بووین ده‌نا به‌ زیندی سه‌ری فسیان پاک کردووه، پاسته‌ سوāl کیمیایه‌، به‌لام بۆ شاعیر نا. له‌به‌ر چاوی خۆمان .. زۆری به‌ خوێپی و پیریان هه‌لکوت و له‌ برسان مرد. کێ من و توێ ناچار کرد ببینه‌ شاعیر؟ خۆمان نه‌وه‌مان به‌ خۆمان کردووه. باوکی من که‌می بۆ من به‌ جێ هێشت؟ بۆ خۆم له‌ قوماری شیعردا دۆپاند.

باوکی تو پێی خویندی ویستی بتکاته‌ مه‌لا (به‌رخسی بابم بۆ نه‌بوی؟) ده‌زانی نه‌و فه‌قی قادره‌ی تو و نت ده‌کرد نه‌لان چه‌ند ده‌وله‌مه‌نده‌؟ ئاواڵه‌کانی خۆمان که به‌قه‌د حه‌مه‌ ئاشه‌وانیش له‌ عیلم و شه‌رع ناگه‌ن، به‌ پێش و په‌شم و که‌وا و سیواکه‌وه، ئی وایان هه‌یه‌ میلیاردێره‌.

من له‌ میژه‌ ده‌وه‌ی گه‌ییوم قه‌له‌م نانی پێ په‌یدا نابێ. نه‌و ساڵ له‌و مڵکه‌ی باوکه‌م بۆی به‌ جێ هێشتووم، ته‌واو بێ که‌م و زیاد به‌ قه‌د شوانیکه‌م پێ گه‌ییوه، بۆ خۆم شاهید بووم نه‌مسال مه‌لایه‌ک که پێم وایه‌ له‌ته‌واوی عومریدا دوو په‌پی کاغه‌ز نه‌توانیوه به‌ چ زمانی

دنیا به پەش بکاته وه، سویندی خوارد گوتی به سەد هەزار تەمەن نابەم پێشنویژ. جگە لە سەر فترە قەراری کرد میوه و تەرەکاری و ماست و پەنیری لە سەر دئی بێ. بۆ خۆشت دەزانی سەر قەلمانە (ناشی پێ دەگەپێ) دەرۆ بابی بابم هەر (قانون) وەرگیرێ. لە بیرمە جازنکی (وردی) پەحمەتی پەخنە لە (کۆر) دەگرت کە بۆ وەرگیرانی (شەرەفنامە) زۆریان پارە داوه بە تۆ، خەڵکی زۆر لێ بوو، گوتم کۆرپنە و کچینە ئێوه شاھیدین من دوو ئەوەندە کۆر داویە بە هەزار دەدەم بە مامۆستا بەو شەرتە بتوانی شەرەفنامە کوردی و فارسی لە (سەقافە کوردی) بۆ ئێمە بخوینێتەوه. ئیستایس حازرم حاسلی سالی داها تووم بدەم بەو مەلایە کە قانونی عەرەبی و فارسی بتوانی بێ غەلەت بخوینێتەوه. تازە تۆ قوپی بۆ مامۆستا (عەلای) پەحمەتی دەپۆی کە خوا هەلناگرێ لە هەموو کوردیکی باشتەر حەقی قەلمی چەپرەکی وەرگرت.

با دەس لەوانە هەلگیر، گزوازی ئەمجارەمان فیدای کتیبی دەرسی بوو. چاپخانە وەرگیر ئەدەکەوتن. کەچی پمینی یەكجار لەسەرە. پۆژی هەر پیمان دەکری کاغەزی کۆر و کچە لاوەکان بخوینێتەوه. شتی باشیشمان بۆ دین. گە یووتە زۆر جینگایان و سەرەنجی زۆرانی پاکیشاوه. ئەم ئەژمارەشمان ئەو نێزیک بە تەواو بوونە، تۆ نەفەری حەوتەمی تا پێری کە جەدوولی حەلکراوی بۆ ناردوینەوه، پیم وایە خوا یاریی بۆ بەهاری دەیکەینە مانگانە، چونکە جگە لەو هەموو نووسینانە بۆمان دئی شتی درێژیش زۆر دەنوسن کە لە ژمارە کەیدا ناخوینێتەوه و بۆ دوو ژمارەش نابێ. بەداخەوه کادریان زۆر کەمە و هەموو شتیک دەبی بۆ خۆمان جێبەجێ بکەین کە سەد دەردی تایبەتیشمان هەیه.

کتیبیکی پچوکی فارسی و یەکی باشی کوردیشمان هەیه کە خەریکین چاکیان بکەین و بۆ چاپیان بنێرین.

بەپاستی (فەیزی زاده) شتیک باشی کردووه و ئیزنیشی داوه دەستی تێوەردەین، ئێمەیش بەدڵداو خەریکین بەلام کارمان هێندە زۆرە دەروست نایەن.

دوین «از قضای رحمت» شیخ عەبدولقادی شەمزینی بەسەری کردبوینەوه. پیمان گوت ئێمە دراومان نییه، بەلام ئەگەر تۆ دراومان بۆ لە مریدان بستیینی مەسنەوی (شیخ عوبەیدیلا) چاپ دەکەین. قەولی دا ئەوی پێی بکری بیکا. کاک (سالح مەحمود) فەرمووی من نوسخەیکم لە لا هەیه ئەگەر لە لای ئێوه تەماسی دەگەڵ بگرە منیش لێرە سۆراخی دەکەوم. دەنا قازی نایدا.

هێمن

لە چەپکێ گۆل چەپکێ نێرگزی دا بۆ لۆکراوەتەوه

نامه‌ی کی هزار بزمین

مام هیمن گیان سلّو، دهم و له‌وست ده‌لیسمه‌وه

تا ئیستا دووجار به‌هزار دهردی سه‌ری ته‌له‌فوونه‌که‌تم گرتووه، هه‌ردووک جار ته‌شریفی شه‌ریفت له‌وئ نه‌بووه. ده‌گه‌ل کاک نه‌حمه‌د شه‌ویکی تا زۆر دره‌نگ خه‌ریکی دیوانی نالی بووین، خودا نه‌ویشی وه‌ک ئیمه‌ تئدا گێژ کردووه. به‌لام قسه‌ی خۆمان بئ غه‌له‌ت په‌له‌تی تئدا هه‌ن و جاری وایه‌ لامان سه‌یر بوو نه‌تۆ چۆن له‌بیرت چوووه‌ چاکی که‌ی... به‌هه‌رحال به‌ته‌مام که‌شتیکی پئدا بکه‌م و نه‌قدیکی له‌سه‌ر بنووسم چونکه‌ نالی تا لئی وه‌کوئی لئی په‌یدا ده‌بئ.

کاکه‌ گیان، زۆرتان قه‌رزارم تکایه‌ ورده‌ حیسابیک بکه‌ن تا بۆتان بنێرم و قه‌رزدارێ نه‌مێنمه‌وه.

وه‌ک ئێرانی ده‌لێن: « بالاجازه‌ » شه‌یره‌کانتم ته‌خمیس کردووی به‌لام گالته‌وه‌گه‌ پێکیان لئ په‌یدا بووه‌ په‌نگه‌ خوێنده‌واران زۆریان که‌یف پئ بئ، جا به‌قه‌وئی کاک نه‌حمه‌د، نه‌گه‌ر گیانی سپۆرتت هه‌بئ و لیمان قه‌لّس نه‌بی و چاپی بکه‌ی خراپ نییه‌، ئیتر که‌یفی خۆته‌. ئه‌رئ تۆ ده‌نگ: نووسراوه‌ (کرد در تاریخ همسایگان) ده‌ترسم هه‌ر نه‌وه‌که‌ی (ناکام) بئ و بکریته‌ فارسی، نه‌گه‌ر (کاک فاروق) به‌شیکی دیکه‌ له‌ تورکیه‌که‌ی (ئه‌ولیاچه‌له‌بی) کردبا به‌ کوردی یان فارسی زۆرباش بوو. ده‌نا نه‌وه‌م پی شت نییه‌، سه‌یاچه‌تنامه‌ی چه‌له‌بی پینچ جلده‌ زۆری باسی کورد تئدايه‌.

توخوا خۆتان هه لکوشن تا زستان ماوه ژماره چوار ده رکه وئ چونکه به هار بۆ باسی
 زستان نابێ. له سه ر دیوانی وه فایی که (شیرین ته شیه کهی) لێ ده رها یژراوه و ته لاقی
 له سه ر خوراوه که هی وه فایی نییه، زۆر دلته نگ بووم، هه موو دونیا بیستوو یه که هی
 وه فایییه و نه مه ش شاکار یه تی. ده نه گه ر ئی ئه و نییه ئی کییه؟ ده بوو پینه یه کی بۆ
 بدۆزنه وه که دای پۆشی... ده بوایه ته نیا له جیی وشه ی (پانی لووسی) که (مو حاره به ده گه ل
 خودا) یه نوخته داننێن و چاپی بکه ن.

ئه و ئه م پۆکه ۶۴/۱/۲۵ ه، کاک ئه حمه دی قازی له مائی ئیمه یه زۆر سه لام و عه رزی
 ئیخلاسی هه یه، سه لامی من و دایکی خانی بۆ دایه خانم، چاوی سه لاح ماچ ده کم. ئه گه ر
 خات نه سرینی جه عفریت دیت به سه رته پیتی بلێ مه رد و نامه رده که ی هه ر ئه و داستانی
 خێر و شه ریه که نیزامی له (حه وت په یکه ر) دا باسی ده کا، به لام فه رقه که ی هه ر ئه وه یه
 که قاره مانی داستانی نیزامی کوردی کی مه ردار بووه و زۆریش خۆشته ره له م مه رد و
 نامه رده. بریا هه ر ئه و ی ته رجه مه بکردایه. زۆرم پست بمه خشه.

برات هه ژار ۶۴/۱/۲۵

له چه پکن گۆل چه پکن نیرگز دا بلاوکراوه ته وه

تەخمىسى بارگەى ياران
هەژار شىئەرى مېمنى تەخمىس کردووه

زارگەى ماران

۱

بەربەرپۆچكەش ھەيە سەرمامە! شەوان مەن چىكەم؟
نەم مەندالە كە بى كراس و كەوان مەن چىكەم؟
دلى بىردووم كچەتيوى كەرەوان مەن چىكەم؟
دیت و پادەبرى وەكو سەروى پەوان مەن چىكەم؟
كە بەقورىانى نەكەم پرووحى پەوان مەن چىكەم؟

۲

مەن نە شەرقيم و نەغەرييم و نە ئەمريكى، نە پرووس
نە موسولمانى بەراستيم و نە جووم و نە مەجووس
پىر و زورھانم و خورپەى دى دلم بۆكچى لووس
قەدى ئەو شوخە وەكو دووخ و خەدەنگە ئەفسووس
پشتەكەم كۆمە وەكو مالى كەوان مەن چىكەم؟

۳

سەرە لەرزۆك و قول و جۆكە سل و زگ پەنەماو

لاملم خواره، پشووم سواره، پرووش و كزه چاو
چوار پهل مل بوو، له شیشم بوو هته لانكه شكاو
تازه ههنگاوى شلم كوانى ده بى بو شه وړاو؟!
جوانه زور جوانه بهلى روتى كهوان من چبكه م؟

۴

به زگى برسى خهوم نايه هه رچه ند وهر كهوم
ناره زووم هه ر شهويه نانى گهرم بيشه خهوم
وهكى ره شيكى رزيو پس پسه گش قلف و گهوم
زهبرى ناوزهنگى برپا و شل بووه دهستى جلوم
دى دهنه پرمه يى بور و بدهوان من چبكه م؟

۵

دم دمى چى؟ شهوه دوتنى بوو نه من زور كهونم
دايكه وای رهحه تى نهو سايه كوتابووى تهونم
وشك و رهق بوومهوه تازه ده گهريم بو شهونم
ژوانى خوښى هه رته تى لاوته تى ديشه خهونم
كاتى ناويلكه ده گهل زينده خهوان من چبكه م؟

۶

خهلكى پي وايه له خوښيانه ههرا و گالهم دى
نا براكه م له دهسى زالمه كان زالمهم دى
ورته يى كونه برينانى دهم ناوالهم دى
شهوه تا روى له بهر نيشى له شم نالمهم دى
ديشه گويم دهنگى گهلؤ و نيوه شهوان من چبكه م؟

لە چىيان و لە دەشتيان و لە لادى و شاران
 ھىچ شىتېك ئېستە نەماوہ وە کو جارى جاران
 دەورە سەيرى بەرپۇژى مژ و گوپال باران
 بارگەيان تىكەوہ پىچا و بەرپى بوون ياران
 لە دنى و بەتەنى پاشى ئەوان من چىكەم؟

دەجمە لای ھەركەسى بۆ كارى دەلىلى كوئىر و كەرە
 يەك دەلى لاچۆ لەبەر چاۋ ئەوى تر ئىژى ھەرە
 ئەوى بۆم ماوتەوہ چاۋى تەر و پىسى گەرە
 ژيانى من ئېستە وە كو خۆرى دەمى زەردەپەرە
 پىم نەما تىن و گوپ و ھىز و ئەوان من چىكەم؟

خۆم وە كو زەرە قوتتە و زارۆلە كانىش پرووتن
 ھەوتى وام ھەن كە دەمى خواردنى وەك ھەو ھووتون
 دوئى ئىۋارى لە سەربانى ھەلم خست تەوتن
 سەرۋە ھات خونچە گۆلى باخى ئەدەب پشكوتن
 باخەوانى گەرەكە تازە جەۋان من چىكەم؟

خالە باس يادى بەخىر ئەودەمى داىكى مردبوو
 ھەرۋەھا وشك و برىنگ نايە قەبر نەيشردبوو
 دىيە كەى ئىمە ھەمەوى دىم و تەلان و گرد بوو

ئاو نه بوو نه وده مي هيمن مه له واني كورد بوو
ئاو شو كور زوره وهرن زوو مه له وان من چي كه م؟

فرهنگوں

نا

نادى: به لى، نه رى
 ناران: گه رميان، به ران به رى روزانه
 نارواندن: لى خوړين
 ناسوگ: ناسو، سوئ
 ناکار: نه خلاق، ره وشت
 نالووده: پيس، نالووده داوږن، داوږن پيس
 نالووده: تیکه لاو
 ناميز: باوه ش، باخه ل
 ناودهنگ: هاودهنگ، هاونشين
 ناوړ: ناگر
 ناوړگ: ناگردان، وه جاج، کوانوو
 ناوړينگ: پريشکى ناگر (به تايبه تى پريشکى که له ناستى سووربووه بېته وه
 ناوړنگ: شه ونم
 ناوړه لا: ناواله، کراوه
 ناوړتن: هاوړستن
 ناوړلکه: ناوړه ننگى، ناوړنگ، هه نيسک، دوا پشووى ژيان
 ناوړلکه دان: دواپشوودان، حالى سهره مه رگ
 ناوړخن: هه ست به خوښى کردن
 ناوړگر: موگر
 ناوړه: پووله که
 نه سپون: گيايه که ريشه که ى وهک سابوون که ف دهکا. جاران لادى هه ژاره کان جليان
 پى نه شوت

ئەستۈندەگ: كۆلەكەي رەشمال

ئەستەم: زۆر سەخت

ئەستىز: گۈلى دەستكرد، ئەستىرگ، ئەسىلك

ئەشك: فرمىسك

ئەنگاوتە: پىكراو

ئەنگران: زۆر قەلەو بوون، زۆر دەولەمەند بوون

ئەوك: قوپگ، گەروو

ئەوين: ئەفەين، عىشق، دلداری

ئىخە: يەخە

ئىروو: تىر و پىرى، ئاسوودەيى، خوش گوزەرانى

ب

بابردەلە: لاواز، لەئەسڵدا واتە بابردوو
 بابۆ: بۆن ھەلگرتنی مۆلە
 بارپ: بیچووی یەكسالە ی بالندە
 باز: رینگا، ریباز
 بالۆرە: ئاوازیکی تایبەتی گۆرائی کوردیە بە شیوەی گفتگۆ لە نێوان کێژ و کورددا
 بانوو: بستوو، زینوو، زیندوو
 بانەمەرپ: کاتی پۆیشتنی خێل بۆ ھەوار
 باوئ: بەاوئ
 بپرەك: بەرازی نێر
 بپرست: توانا
 بژانگ: بژانگ، مژۆل
 بژۆین: شوینی گیا و گۆلی زۆر بێ، لەوەرگی زەمەند
 بژیو: مایە ی ژیان، ئەوێ مرقی پێ بژی
 بستۆکە: کەلکی بچووک، کێو یا بستویکی بچووک
 بستوو: بانو، زینوو، زیندوو
 بستە: ئاستنیکە بەسەر ئاگراندا رادەھێلدرئ
 بسک: زولف
 بلا؛ با، دەبا
 بن پشک: خوشکی بچووک کە بۆ ژن بە ژن دیاری کرابێ
 بنکۆل: کۆلینی بن پرکە ی بیستان
 بنە: ئەو جیگایە کە کەوی پراوی تێدا دەشارنەو

بوکشن: بگوشن، بووشیئن

بوولیل: تاریک و پوونی ئیواره، بهرانبه‌ری کازیوه

بۆدراو: چیشتیکه له نیوه بریشکه‌ی هاپاو دروستی ده‌که‌ن

بۆرچین: مراوی مئ

بۆسه: که‌مین، خۆ له دوژمن داگرتن

بۆکپووز: بۆنی سووتانی کۆلکه، خوری، موو

به‌رده‌بیتر: به‌ردیکه له جیاتی کورسی له کاتی مه‌پدۆشیندا شوان له‌سه‌ری داده‌نیشی

به‌رکۆژه: دوگمه‌ی به‌رۆک

به‌ره‌لێین: به‌ریینکه، به‌ره‌لێین، به‌ره‌لێینه، ئه‌و قوماشه‌ی ژنان له کاتی کارکردندا له

پشتینه‌وه به‌ره‌و خوار به‌خۆیانه‌وه‌ی ده‌گرن

به‌رموو: ملوانکه، گه‌رده‌ن به‌ند

به‌رۆچکه: به‌ره‌تاو، شوینی هه‌تاوگر

به‌ره‌زا: گیایه‌ک له کوێستانان ده‌بی

به‌زه: به‌زه‌یی

به‌سته: داخراو، به‌سراو

به‌ستین: به‌ست، به‌ستووره، که‌ناری ده‌ریا و پووبار

به‌سپایی: به‌ئه‌سپایی، به‌هێواشی

به‌رگن: لووا خوریی به‌رخ

به‌روو: به‌رۆک، سینگ و باخه‌ل

به‌کره‌ شۆفاره: مه‌به‌ست له‌به‌کری مه‌رگه‌وه‌په

به‌له‌ک: نیوانی ئه‌ژنتو و پئ

به‌نده‌ک: ئه‌و په‌ته‌ی مرۆفی پئ ده‌به‌ستن

به‌نده‌گی: به‌نده‌یی

به‌نده‌ن: کێو و ته‌لان

به‌یان ئه‌نگوتن: ده‌رکه‌وتنی سه‌ره‌تای به‌یان

به‌یپوون: گۆلێکی سپیی بۆن خۆشه

به‌یده‌ست: په‌وه‌ک، ئه‌و ئاژه‌له‌ی به‌ ئاسانی نه‌گیرئ، بۆ مرۆفیش به‌کاردئ

بیتر: ریزکردنی مه‌پ بۆ دۆشین

بیرون: بیابان

بیرون: مه‌پوش

بیرون: له‌به‌رچاو که‌وتوو، ناخوشه‌ویست

بیرون: به‌ره‌یوان

بیرون: بی‌نوهی

بیرون: بون

بیرون: گیاه‌که‌کویستانی، بلند و بونیو ژاژ و ترشیات به‌کاردی

پ

پاراو: تیرئاو

پارده: دیواری وشکه به رد (وشکه که لهک) که له دهوری کانی و شتی وای ده کیشن

پاریژ: به نه سپایی و به دزی خو بۆ شتیک مه لاس دان

پاشباره: ئامرازی جووته، داریکه له دهند و باسکیش ده درئ و دهسته که وشه ی تی

ده کوتری بۆ ئه وی جووتیار دهستی پی بگری

پاناوک: تهختان و گۆپایی لاقه دی چیا، پانکه شی پی ده کوتری

پاشه روک: پاشماوه، پاشخوانه

پالوده: خواردنه مه نییه که له نیشاسته دروست ده کری

پالین: پاش نیوه پۆ، دوا ی نیوه پۆ

پاوان: قه دهغه

پرزه: پیخوست

پرزه بران: بئ بهش، بوون، په ککه وتن

پروین: هه لپروین، وه رین، هه لوه رین

پۆتراک: سه روپۆتراک، سه روپیچ، سه روگۆتاک

پۆلوو: پشکو

په پوو: په پوه سلیمان

پرینگانه وه: سه مینه وه، ره وینه وه، مه پرینگیه: مه ره وینه

پزوو: ره نوو به فری بچووک

پلار: داریک که بهاو یژری

په راکه نده: پرژوبلاو

په رستار: هه مشیره، ئافره تی سه ره رشتیکه ری نه خوش

پەپەپۆچكە: پەپەكەى ئاسمان، بەرزترین جىيى لە ئاسماندا

پەپەپ: لای سەروو

پەپكوو: جوورە ھەلۆیەكى بچووكى دپ و بەھیزە كە رەشە و سەربالى سېپىيە

پەروا: باك، ترسان، سام

پەپروە: ئاوارە، دەربەدەر، ئاوەكى، ئاوەگەلە

پەژارە: خەم، كەسەر، خەفەت

پەستوان: پەستانەو، توند داگرتن

پەسیو: حاشارگە، نەدیو، پەنا، جىگایەك كە خۆى تىدا بشاررىتەو

پنج و مۆر: ئافرەت كە نەھیلن لە ژوور بىتەدەر، ئەلین پنج و مۆر كراو، لەبنەپەتدا

پنج بەو ھەلۆیەكە كە گۆزە ئەشكى یا ئەقلەشى، بە قسڵ و موو پىنەى دەكەن وەك

بیدروونەو

پى بەقوونە: بالدارىكە لە ئاودا دەژى و ناتوانى بفرپى

پىتروو: ئەستىرەى كۆ

پىل: لایەكى لەش لە شانەو تا پەنجەى دەست

ت

تات: بەردی پانو ساف و لووس
 تاوگە: تافگە، ئاوه‌ل‌دیر، سەروەشیین، سۆلاف،
 تاوڵ: پەشمال، چادر، کۆن
 تاوہ‌سووت: ھەرچی لەبەر ھەتاو سووتابن
 تامان: تەیمان، پەرژین
 تخیل: کەوتن لەبەر ناپەھەتی و بێ ھیزی یان لەبەر مەستی
 ترەختان: پاکردنی لە غار توندتری ئەسپ و ماین
 ترۆپک: ترۆپ، پۆپە، دوندی کێو، لووتکە
 تفل: تلف، منال
 تل ئاسا: تالاسا، تالاسابوون: خلیسکان، توو، توو: ھەرگیز، قەت، بەھیچ جۆریک
 تۆ: تۆو، توو
 تۆرەمە: نەسل، بەرە، تۆر، تۆرە
 تووش: دژوار، سەخت، ناخۆش، بەدەفەر
 توول: نەمام، خەلف
 تولە: سەگی بچکۆلە (جۆریکی تاییبەتیە بۆ پاو بەکاری دینن)
 تەبایی: نێوان خۆشی، پیککەوتن
 تەریدە: خراپە، تەریدە، پێگر
 تەزوو: مچوپک
 تەشق: بەرزایی، پانایی، نێوہ‌راست
 تەشی پێس: ماستاوکەر و پیاباز و شان تەکێن

ته لان: هرچی دهشتایی نه بین
ته مال: دیارده، دیاردی، دیتنه وهی که رویشک له لاند
ته نن: ته نیا
تیقۆل: پرنۆل
تیرهگ: یال، تیاک، تیهلگ
تیف تیغه: نۆر لووسکردن و جوانکردنی دهم و چاو
تیک ده لقا: به یه کدا ده چوو و یه کی ده گرتنه وه

ج

جاكەش: قورومساخ

جەدەو: سەقەتبوونی شان و قۆل، دەلێن ئەو و لاخە بارەكەى ئەوەندە قورس بوو جەدەو

بوو

جگەگورگ: میچهگورگ كە بۆ شیرینی و بەختەوهری هەلێ دەگرن

جەمین: پووخان، پەمان، هەرەسەیتان، جەمیو: پووخواو، هەرەسبەردوو

جواناوا: ئارەقەى سەرەمەرگ

جۆم: قوولایی بەرین و گەورەى قەدى چیا

جۆمال: پاكکردنەوهرى جۆگە

جەفەنگ: گەپ و گەمە و قسەى خۆش

جەمام: ئەستووریبون و نیشانی مەچەك لەبەر كاری زۆر

جەندەك: كەلاك، تەرم، لەش

جیژوان: ژوانگە، شوینی پیکگەیشتن

چ

چارشيو: سه ريوش، پووپوش، رووبه ند

چاك: پير، شهخس، پياوچاك، مه زار

چپ: دارستاني پر، ليڙه وار

چرگ: چرگ، بالنده يه كي گه وره ي كيوييه

چرووك: بوچ، بن نرخ

چزيلك: چزليڪ، نهو پارچه دووگه ي له سه ر ٿاگر هه لچزابن و چه وراي پيوه نه مابن

چلوان: چله کانی زستان

چلووک: پوپه ي دار

چوپه پوپنکه ي: جوړه چوله که يه که به يانان زوو ده ست به خويندن ده کا

چه له نگ: شوخ و شهنګ، جوان، ده لال

چوله پيچه: توند به ستن

چينکه: نهو شينايي ته رهنه ي که هه ميشه شينه به چياوه

ح

هرمخانه: ژووره تاييه تييه کاني ژن و خيزاني پياوي گه وره
هوسين: له نيو به شيکي زوري خه لکي ئيراندا باوه شه وي جيژني نه وروژ هوت
خوراک که به پيتي سين دهس پي بکريڻ داده نئين

خ

خاپوور: ويران، کاول، که لاره

خانه بگیری: له مالدآ گرتنی که سیک

خانومان: جوان، له بار، شوخ و شنگ، چه له نگ

خاو: گیایه کی زور گهرمی کویتستانییه

خر: شیو، دۆل، دهره

خرمژن: دهنکی خشل

خرینگه: دهنکی خشل

خرینگه ی بازنه: زپه ی بازنه

خلینه: ددانی گهره ی لا سه روو

خم: خوم، ههش، ههژ

خواجه: لیژدها به واته ی نه و کزیلانه به کارهاتووه که دهره به گ و کزیله دار ده یانخه ساندن

و له ماله وه له نیوان ژن و کچه کانیاندا کاریان پی ده کردن

خودان: خاهون

خوول: گیانداریکی نه فسانه یی به سامه

خوناوه: خوناوکه، ورده باران، نه رمه باران، به واته ی ناره قیش به کارده هینری

خونکار: حوکران

خوپین: نه و جیگایه ی ئوی به خوپ بپوا

خومپاره: توپیکه ی که که وانی ده پوا

خورش: شله

خوشخوان: دهنگخوش

خوينىگر: خوئين داواكەر، خوئين ئەستىين، تۆلە ئەستىين
خۆشبەز: خۆشەدەو، توندپەرە
خۆشخوين: دەنگخۆش
خويان: كا و دەغلى وردىراو و لىك جيانەكراو
خوساۋ: زوقم، سىخوار
خەرتەل: دال
خەسىپى: خەسىنرايى
خەلف: نەمامى يەك سالە
خەنى: شاد، بەختيار، كامەران، پازى، دلخۆش
خەوش: لەكە، غەور، خەش
خيز: زىخ
خيو: خودان، خاۋەن
خىلات: پەۋەند، كۆچەر، ئەۋكەسانەى دەچنە ھەۋار

د

دایا: بدایه

دابیژ: کون کون کردن

دایه پاندن: سهر به ره و خوار پادان

داسوو: قه لچ، گوله گه نمی تازه له بوقه هاتوو دهر

دانگه پیزه: داگه پانه خوار

داروغه: حه سحس، پولیس، سه روکی نه و که سانه ی ئیشکی شار ده کیشن، وه ختی

خوی به وانه و تراوه به بازاردا گه پاون بو ناگاداریون له خه لک نه وه کا ناره واییه ک بکه ن

دزیو: ناشرین، کریت، دژی جوان

داهینراو: داهینراو

داوهستان: مه یین، نه بزوو تنی دووکه ل و مز و شتی وا

داوه ل: بووکه سه ما که ر

داوئ: ده هاوئ

دردونگ: به شک، دودل

دژوین: نه سپیون، چلکنی و نه سپیونی

دل به سته: نه وه ی دلی به شتیکدا چوو بی

دلۆ: نه و تویره ی دهستی ره نجه ر هه لی دها به هوی کارکردنی زور

دورج: سندووقی بچکۆله ی شتی گرانبها

دوند: به رزترین شوین، لوتکه

دوورابن: دوورابن

دۆ: نه و کیزه ی له شاییدا له دهستی کوپدا بیت

دۆك: ئافەتئىكە لە شىۋەى شىردا بەسەر گەلای تووتنەو پەيدا ئەبى

دەروو: پىيازى تەنگ

دەپۆست ھاتن: پى وىران

دەسبىن: پستەيەكە شوان لە ئەستۆى مەپى دەكا تا ئەگەر نووست و مەپ وەرگەرا

پىن بزانى

دەستەمۆ: كەوى، پام

دەسكەنە: پنىنەو، دروینەى بەدەست

دەسگر: دەسکرد

دەگروین: لە پىست دەردىن

دەگروین: بى دەبن

دەغەلکار: ساختەچى

دەمان: تووپە، ياخى، سەرکیش

دەبیا: قوماشىكى گرانبايە

دەبن: دىتن

دەيد: خوشكى گەورە

دەرنشینی: دانىشتن لە دىرى عىسايىياندا، مەبەست لە تەنبايى و دوورەپەريزيە

پ

پاپوون: ههستان

پاز: شاخ

پاوچک: هاتوچوی به پهله و بهرده وام

پام: دهسه مۆ، کهوی

پامووسی: ماچ بکا

پژد: سهختترین هه وراز، پکه، هه ورازی کووپ

پنوو: کهوی به فر

پکیتفکوت: پاکردنی زۆر توندی و لاخ له گه ل ئاوزه نگیدان له لاقه برغهی

پهپسه: ئاوه نیا، به راو

په شدال: قالاو، قه له په شه

په مانه: په فیسکه، دیوی پشته وهی نه ژتو. داسی په مانه داسیکی باوئیرتته په فیسکه

په و: هه لاتن، هیرش، په لامار

په وه: گه له

په وهز: که له که به ردی قه دبالی شاخ

په وهک: سرک، سل، پمۆک

په ند: نه ترس، ئازا، جوانچاک

په ژنه: تاوه بارانی توند که زۆر نه خایه نئ

په ووان: پوانه وه، سه وه زبوونه وه

په وو: خار، هه ردی زۆر په ق، به به فری زۆر به ستوویش ده لئین

په ویهسته: په ویدا پۆشراو

پووپە: پەپە

پموونن: شتیکى ئەفسانەیی ترسناک و بەسامە

پموونن: پموونن

ز

زاكoon: زىكوپىك
 زرتە سوور: زرتە بۆر، زە بەللاح
 زريان: بۆرانى سەخت
 زرىبار: دەرياچە يەكە لە مەريوان
 زگار: پەريشان، لىقە و ماو، وەپز، بىزار
 زنه: تەپز، كانى زۆر بچووك
 زورهان: زۆر پير و كەنەفت
 زوورك: گردى بچكۆله بچكۆله
 زۆنگ: زەلكاو
 زەپ: زيان
 زەرد: ماھ، شاخى زۆر سەخت و بەردەلان
 زەردە: تيشكى خۆر لە كاتى ئەنگوتن و ئاوايووندا، بزه، زەردەخەنە
 زەرەند: پيشە گايەكە پىي دەلەين كاله كە مارانە زۆر تالە و كرمى ئازەلە
 زەندوول: كەلە بەرى ناو تاشە بەرد، قلىشى گەورەى زەوى
 زەنگول: زەنگول، تك، تك
 زەنویر: ناوچەى تەپ و سازگارى كوستان
 زىبك: توانايى، هیز، برشت، دەلەين فلانەكەس پياويكى بەزىبكە، واتە دەتوانن كار
 بەپىوھىيا، كارامەيى
 زىد: شوپىنى لەدايكبوونى مروف
 زيانى خورو: زيانەخش و خرابە لى وەشاوھ

زېږېد: به پاره کړاوه، مه به ست له بهنده يه
زېږه شانکردن: زېږ به سهردا ه لدان
زیز: زویر، توږاو
زیل: زود پښ
زیل و به م: دوو دهنگی موسیقایی بهرز و نهوی

ژ

ژاوه: پرپر

س

ساتۆر: ئەنجنى گەورە

ساغر: پیاڵەى شەراب

ساك: باوڵ يان جانتاي دەستى

سامرەند: كوێستانىكه له كوردستانى ئێران

سانى: ھاسانى، ئاسانى

ساو: سامال، ئاسمانى بى ھەور

ساوين: سوون و تيزکردنى داس

سايە: كەواى شوپ و ئاودامىنى ژنانە، سىبەر

سبات: خۆراگرتن، ھونەرنواندن

سرتە: چپە

سروە: شەنبەبای نەرم

سەھەندە: خوێپوو

سوالە: چەپكە گەنمى دورواوہ

سوانە: گوێسوانە

سووتمان: ئاگرکەوتنەوہ

سوۆدرە: فیتنە، سەریەسوۆدرە: فیتنە ھەلگىرسىن، ھاوواتەى سەھەندەشە، دەلین فلان

کەس سوۆدرە و سەھەندەيە

سوپکە: گاشە، خپکە، بەردى ئامال زل کە بەھاوێژى

سوۆرانى: فەقیانە، ئەنگوچک

سوۆنگە: ھۆ، ئەسباب

سوئ: ئارەزوو، تاسە، ھەوەس، ئاسۆ، ئاسۆگ
 سوینە: دەفریکە لە گۆل دروست دەکری و لە باتیی تەشت بەکار دێ
 سەر: سەرپۆتاک
 سەرگەشتە: سەرلێشیواو
 سەنگچن: وارش، پارده، دیواریک که به وشکه بهرد داندرا بێ
 سیاچال: چالی رهش، بهندیخانه
 سیاسووت: کاتی پاوه که وی سهره تایی به هار
 سیبهنگی: پرچ ئالقه کردن
 سیخوار: زوقم، خوشار
 سپره: دهنگی ههڵۆ و سهقر و باز
 سیرهگرتن: نیشانهگرتن
 سیروو: پيشۆله
 سیله: گۆشه، سووچ، قولینچک

ش

شرت و شو: زور ناو زپاندن

شنه: سروه پای نه رم

شه لال: نه لاین فلان که س شه لالی خوین بووه، واته له خویندا نو قم بووه، یا فلان که س

شه لالی ناره قه، واته ناره قیگی زوری کردووه

شلوی: لیخن، قوپاو، گوپاو، لیل، پهنگ

شورابه: شوپوونه وه

شوفار: به دکار، خه فیه

شونه: زهوی ناونه گر

شور: گاکوی

شه تک: توند به ستن، توند پیچان

شهک: کاوپی یه کساله

شه کو: پیتمه پهی بچووک بو ناوداشتنی جیگای لیژ به ناوی که م

شه م: مؤم

شه م و شه مزین: دوو دلاری میژوویی له فولکوری کوردیدا شه م (کچ) و شه مزین (کوپ)

به یتیکی خوشیان له سه ره

شه مزاو: تیکچوو، بزپکاو، شیواو

شه نگه بیژی: نا فره تی جوانی مه پردوش

بیژی: مه پردوش

شه ویا: بای شه و

شه وپه پ: فپینی شه و، (به تایبه تی فپینی شه وانه ی نیره که و له جهنگه ی می پوژدا)

شەۋپن: پىننەۋە بەشەۋ
 شەۋگورد: ژوانى شەۋانە
 شەۋپن: لەۋەپاندنى مەپ لە ئاخىرى شەۋدا
 شەۋلگىر: سوور، پىداگرى، وچان نەدان
 شەۋلەگە: ئەۋ جىگايەي لە جۆگە ئاۋى لى دەشكىنن
 شەۋ: كىلانى مەۋەل، يەكەم كىلان
 شەۋ: دۆلى چكۆلە

غ

غەزىن: مانگرتن، به تاييه تى مانگرتنى به راز

غەنىم: دوژمن

غەور: ژەنگ، تەم، لىتلايى

ف

فیئودالّی: دهره به گایه تی

فییرگه: قوتا بخانه

فییر: پرچ لولکردن

ق

قرخەمەرەسى: بەرۋر پاكىشان، لە دوونە چوون

قرمژن: دەنگى تەقەى چەك

قورینگ: قولنگ

قولەشىن: بە كەرويشك دەلّين

قەدەم: ئەو ھەلمەي لە بەفرى بەرھە تاوى گەرم ھەلدەستى

قەلەسابوونى: جوورە قەلىكى بۆر و پەش و دەنگ ناخۆشە

قەقنەس: بالندەيەكى ئەفسانەيىيە دەلّين لە ئاگردا دەژى

ك

كابه: كه عبه

كازيوه: تاريك و پوونى به يانى

كاو: مراد، ئاوات، ئارەزوو، تاسە

كاولاش: ئاشى ويرانە، كىنايه شە لە مالى ھەژاران، لە خو بە كەم گرتندا ئەلەين «مالى

من به كاوالاشى خۆت بزانه»

كل: خەرمان و كۆمەلى ئاگر

كل كردن: لادان

كلۆش: دەغلى وشك بوو

كوپكوپ: كەت، قەتى

كوپەحەيران: يارى كچە حەيران

كوپىژگە: كوپى بچووك، لەبەر خۆشەويستى به پياو دەلەين

كوئ: جل شتن

كولەين: گەنجينهى نيو پەشمالان

كوند: كوندەبەبوو

كوپن: تەختەى پەشمال كە لە مووى پەش تەئراو. بەچەند كوپن تاوئ و پەشمالىكيان

لە دروست دەكرى. نيشانەى ماتەمبارى لە كوردەوارى كۆندا ئەوە بوو كوپن لە مل بكن.

كو: پيروو، پەروين، كۆمەلە ئەستىزەيه كە

كۆتەل: پەيكەر

كوچك: بەرد. سى كوچكەيش لە بنەرتدا بەو سى بەردە وتراھ كە ئاگريان لە نيودا

كراوه تەۋە و مە نىجلىيان لەسەر دائىراۋە . دىل بە كۈچكەۋە دان كىنايە يە لە دىل سووتاندن

كۈچكە: كىلاۋى ژنە بىلباسان و مىندالانى موكريان

كۆختە: كۆخ

كۆدە: زەۋىيەكى نەرمە كە گىيە لىيدروئى، گىيە نەبەستراۋ

كۆست: زاۋا، كۆست كەۋتوۋ: زاۋامردوۋ، مالى ويران بوۋ

كۆستەك: بەندى تىغ لە كالان پراگرتنى خەنجەر

كۆلارە: بالاندى جۈۋجەلە خۆر

كووت: سەماد، زىل، پەين

كوور: گىسكى يە كىسالەى نىر

كەحلان: نەسپى پەسەن، حدود، كەحىل

كەسەر: خەم، خەفەت، پەژارە

كەركىت: ئامرازىكە تەۋنى پى دەكوتن

كەرويشكە: شەپۆلى دەغل و گىا لەبەر با

كەپەسىسە: پىرووشە، پەلەتاتە، وردەبەفرىكى پۆزى زۆر سارد بىبارى

كەزى: پەلەكە، پىرچى ھۆنراۋە، پىرچ

كەشم و نەشم: ناز و عىشۋە، لەنجەۋلار

كەكرە: گىايەكى يەكجار تالە

كەلپ: كەلپە، ددانى پىشۋو

كەما: گىايەكى بلىندى گەلادەرزىيە

كەمانە: تىرىك كە ۋەشتىك بىكەۋى و بگەپىتەۋە

كەمرە: پىشكەلى پەستراۋ لە ئاغەلدا كە بۆ ئاوردوۋ بە كارى دىنن

كەند و لەند: بەرز و نزم، دەللىن: ئەم پىگايە كەند و لەندى زۆرە

كەنىرە: گىايەكى گەلا سىن پەلەكەيە و گولى زەرد دەكا

كەۋدەرى: كەۋىكى گەۋرەيە و لە نىزىك بىفرى نەبى نازى

كەۋشەن: سنور

كەۋنەلان: كۆنە لانە، شۋىنى جاران، مەبەست جىۋانە

كەۋى: كىلەلە، پىنوۋبەفر، دەستەمۆ، پام، بەربار

ك

كاشە: بەردى گەورە
 كالەدان: داخستن
 كاوگەردوون: قورىانى، سەربىنى خەيوان بۇ پېشوازى
 گرانەو: گىرانەو
 گراوى: دۇست، يار
 كىرەنشىن: دوورەپەرىز و خۇ لەخەلك بە دوورگر
 گرېمانە: گرئ
 گرپوگر: منالى گرېتوكى بە بىيانوى وپك گر
 كىزە: گىاي گىرەكراو
 كىزىر: كارىدەستى ئاغا
 كىزىنگ: كىزىنگ، يەكەم تىشكى ھەتاوى بەيانىان
 كىشتەك: بەنى بادراوى دوعا لى خويندراو
 كىتەنە: جامىك كە لە قورپ دروستكراين
 كورپال: كورز
 كوكەم: گىايەكى بەرزە گوللى زەرد دەكا و بۇ ئاوردوو دەبى
 كوان: بىل بوون
 دەگوين: بىل دەبن
 كورگەمىش: سەگىك كە ھاوكارىي كورگ بكا
 كۆلمەي پان: شىلكەي پان، نەرمەي پان
 كۆلووك: شاگول، گوللى ھەرە گەورە و گەش

گولہ شللیترہ: گولیکی سوورہ کہ لہ سہر گۆپان دہ نیژری
گود: گوج، گنیر

گوشتہ زوون: وہ پروہاتنی برین، چابونہ وہی برین
گولہ تاجی: تاژی نیر، نیرہ تانجی

گووہند: شایی، چۆپی، داوہت، زہ ماوہند، ہہ لپہ رین
گہرمک: ناویکی گہرم و مہند و تہنک کہ زستانان نہ بیہ ستی و مراوی تیدا کۆبینہ وہ
گہدہ: کویستانیکی بہ ناویانگی کوردستانی پۆژھ لآت
گہرمہ شین: ماتہ میکی تیکرایی، گریانیکی بہ کول
گہریدہ: گہرال

گہمال: سہگ، کسۆک

گہوز: بری داس

گہوال گہوال: دہستہ دہستہ ہاتنی ہور بہ دواۓ یہ کدا

گہوہ: پیچی کیتو، قورت، خوارہ پیچہ، لاہ لا، بہر و نہوی لہ قہدی کیتودا

گکیل گکیل: نہ و گولنگانہی ژن لہ شہدہی دہ پیچن

گیابہند: گیایہ کی کویستانی بۆنخوشہ

گیا سہری پیوہ ناوہ: گیا لہ ہہ لدان و گہ شہ کردن دایہ

گیشہ: باقہ و مہلۆ گیای لہ سہریہ ک دانراو

ل

لاپال: قه دی کیو

لان: جیگای جانه وهری چوارپی

لووریوونه وه: هیرش هینان له سهره وه بو خوارئ

لوئچ: مشت، گولمه، مست

لوده: شتی وردی کزکراوه که دریژاودریژی

لوک: وشتی نییر

لووزهو: به توند هه لپژان

له دوپ: له ناو

له نگیزه: با و بارانی توند و به هیز

لیپ: دارستانی چپ، لیپه وار، جهنگه ل

لیمشت: لافاو، سیلاو، له هی

ماتیک: دهرمانی سوورکردنی لیو، وشه یه کی بیانیه
 ماشه: پهله پیتکه، ماشه ی تفهنگ، پهله پیتکه ی تفهنگ
 ماشه: که لافه ی گوره ی بهنی پتسراو
 مافنگی: نابووت، پرووت و قووت
 ماک: ماده، نه سل، ماکه
 مالوس: به رازی من

مالو: نامرانی لووسکردنی و ته ختکردنی زهوی دوا ی کیلان
 مامه خه مه: قاره مانى چپوکی فولکلوری، که سیک خه می خه لک بخوا و خه باتی بۆ

نه کا

ماه: زهره، شاخی زور سهخت
 مه و موب: پوگرز
 مشته: چهرم کوتی پینه چی
 مله: رکابه ری، ده لاین نه م نه سپه مله ده کا واته پیش ده که وی
 ملانه: زورانی، به ربه ره کانی، مله، خه بات، رقه به ری
 مژول: برژانگ، برژانگ
 موخ: پیشه وای نایینی زهرده شتی
 موخ: موخ
 مۆته: مۆته که
 مۆره: زاری نه ردین و تاو له
 مۆلگه: شوینی کۆمه لیبوونی ناژه ل

مہ تریز: سہنگہ

مہ شکہی گاوس: مہ شکہی چہرمہ مانگا

مہ شکہ زین: ٹافرہ تی مہ شکہ ہ زین

مہ لاس: خوماتکردن

مہ ندوک: گیایہ کی کوستانانی جوان و تام و بون خوشہ

مہ ہوش: وہک مانگ

مہ یزہدہ: ٹوہی مہی زوری سہرخوش کردہی

مہ پوژ: کاتی پاوی مہ کھو، ٹو کاتہیہ کہ مہ کھو لہ نیرہکھو ون دہی و کورک

دہی

میری: میردی، پیاوہ تی

میز: ٹامیز، باوہش، باخہ ل

میزوود: گیایہ کی گول شینہ

میشہ: بیشہ، دارستان

میلاقہ: گولیکی سووری پیالہ ییہ کہ نیوہ کی پہشہ

ن

ناره‌نار: گورانی گوتن به‌ده‌نگینکی کپ و خه‌مگین

ناسۆر: برین، زامی کون

نامۆ: غه‌ریب

ناییسن: ناسووتن، پووناکی نادا

نसार: لای سیبه‌ر له چیا

نسکۆ: په‌تبردنی توند، خراپ سه‌رسمدان

نمه‌ک خورده: نمه‌ک کردوو

نواله: جیگای نه‌رمان و بژوینی چیا

نووسه‌که: درپکیکه به‌شته‌وه ده‌نووسی

نوشتوو: نوشته

نه‌تره: وره، هه‌تره‌ش

نه‌ته‌وی: دوژمن، به‌دخوا، نه‌تویست

نه‌پ: وشتیری تووکنی نیر

نەرد: تاوڵه، نەردین

نه‌وه‌نده: سارده‌کێڵ، ده‌غلێکی پایزی دره‌نگ چینه‌رابی

نیسکه: له‌نجه‌ولاری ئه‌سپ و تاژی

نیڵه: ده‌نگ و هالاوی به‌تینی ناگر

و

ورینگە: دەنگىكى نەرم و خوش

وھتى: لەوھتى، لەوھتا

وھرد: دووبارە كێلانیوھى زەوى پاش شیو

وھرھەم: نەخۆشییەكە لەبەر خەمى زۆر تووشى دەبن

ویت: پیت

ویرە: دەنگى ھاویشتنى بەرد و دار

ویزە: دەنگى گوللە

هـ

هات: بهخت، شانس، هینان

هارووژان: وروژان، هارووژا، وروژا

هاویژ: لیک جیاکردنه وهی بهرخ و مه پ

هۆبه: شوینیک که چهند په شمالي لئ کۆبیته وه

هه ترهش: وره، نه تره، زه هله

هه توان: دهرمان، مه لهه م

هه دادان: ئارام گرتن، ئوقره گرتن

هه رزه: سووک، جلف، پهنتی

هه رزه گۆ: ئه وکه سه ی قسه ی سووک و هه رزه بکا

هه زاردهستان: بولبول، بلبل، شالوور

ههش: خوم، خم، سه ربه ههش، ماته مبار

هه لپه رتاوتن: لک برینی درهخت

هه لژ: گیایه کی کویتستانییه بۆ خواردن و دهرمان به کاردی

هه لکورمان: خوماتکردنی بالنده له کاتی هه سانه وه یا کورکبووندا به مه جاز، به که سه ی

دهوتری به وره ی هه لئرووشکابن

هه لکورمان: ماتبوونی بالنده

هه له تانج: بالنده یه کی ئاوی سوور و سپی له قاز بچووکتتر و له مراوی گه وره تر و زۆر

جوانه

هه له مووت: کتیی زۆر سهخت، هه زار به هه زار

هه مزه ل: دایمه سۆن

هه‌نی: ته‌ختی نیوچاوان

هه‌نیه: ناوچاوان، نیوچاوان، ئه‌نی، توایل

هه‌وێرده: بالنده‌یه‌کی بچووکی زۆر قه‌ڵه‌وه له‌ناو شیناوه‌رد و هه‌رداندا ده‌ژی

هه‌ی دێ: ده‌نگدان، ده‌رکردن

ی

یال: پال، لامله ی کتو
یه ساوَل: یاساوَل، پاسه وان
یه لدا: درِیژترین شهوی سال
یه کانه: برهک: به رازی نیر
یه کسه ری: ره شکه ی گه وره

لهواری خالی

کتیبی دووهم:

مرجهم نو وراوه کانی هین

هه‌مین، شاعیر و مروف

له‌م کوردستانه گه‌وره و گرانه‌دا، که دوژمنان به چه‌قۆی سیاسه‌ت وایان به‌سه‌ر خۆیان‌دا به‌ش‌به‌ش کردووه که هه‌ر پارچه‌ی به‌قه‌ده‌ر چنگیکی نووقاوی ماوه‌ته‌وه، ده‌یان ساڵه‌ پیاوانی لێ‌ها‌تووی ده‌یانه‌وێت ئه‌و چنگانه‌ لێ‌ک‌ب‌که‌نه‌وه تا بینه‌وه به‌ده‌ستی‌کی کام‌لی له‌بار و خێر و بی‌ریان به‌سه‌ر له‌ پیدا دا‌چو‌پ‌ته‌وه سه‌رله‌شی وشکی خه‌لکانی تریشه‌وه، ئا له‌م کوردستانه‌دا گه‌لێک مێرخاس و ئازا و شاعیر و زانای وا هه‌لکه‌وتوون که به‌ئەندازه‌ی سه‌ختی چیاکانی خۆی و پ‌قی دوژمنانی خۆشه‌ویستیان له‌ د‌ل‌دا بووه، گۆران‌ییان نه‌ک ته‌نیا بۆ نه‌واله‌ و زه‌نوێر و تاف‌که‌ و گوڵ و زه‌ماوه‌ند و سه‌روشتی و لات‌ی خۆیان وتووه، به‌ل‌کوو به‌رده‌وام دروودیان بۆ ده‌ریا و بیابان و سه‌روودیان بۆ سه‌ریه‌ستی خه‌لکانی تریش وتووه، ئه‌و سه‌نووریه‌نده‌ فه‌ره‌ه‌نگی و کلتوو‌ریه‌ د‌زی‌وه‌ی که نه‌یاران به‌مه‌به‌ستی چه‌ق‌به‌ستن و شه‌یواندنی پ‌ه‌وی پ‌استه‌قینه‌ی ئه‌ده‌ب و میژوو و سه‌رجه‌م کلتوو‌ر و ئاینده‌مانیان په‌خساندووه ئێمه‌ خۆمان لێ‌ی نه‌بان کردوه، هه‌یج که‌ناڵ و بواری‌کی ژیا‌نیان نیه‌ ج‌ی ده‌ستی ئه‌فراندنی کوردی‌کی پ‌یوه‌نه‌ب‌یت، ته‌نانه‌ت له‌سه‌ر ته‌ختی گیانه‌ل‌انی‌شدا خو‌ینی به‌هانا چوونی خۆمانمان داوه‌ته‌ت، ئه‌گه‌رچی پ‌اشان نه‌قه‌درزانیان لی کردووین نه‌شه‌رمی خو‌ینه‌که‌یان به‌پ‌ووه‌وه‌ ماوه‌! ئه‌مه‌ ته‌نیا باسی ئه‌ده‌ب و ه‌ونه‌ر نیه‌، به‌ل‌کوو باسی ئه‌و سه‌رده‌مانه‌یشه‌ که باه‌ۆزی سیاسه‌ت و رووداوه‌ سه‌خته‌ جیهانیه‌کان له‌ بۆسه‌ی و‌ن کردن و نشوستیاندا بوون، که چی ئێمه‌ بووینه‌ته‌قه‌لا و سه‌نگه‌ر و پ‌ش‌کۆی نێوک‌وان‌ووی خه‌فه‌ک‌راویان،

مێژووی کۆن و نوێ ئیمه و خۆشيان شایهتی دهیان نموونهی له م بابه تانه، نهوهندهی ئیمه بۆخه لکیمان کردوه، نهوهندهی سهری خۆمان بۆفه رهنگ و نهدهب و چاره نووسی کهسانی تر ئیشاندوه و قوربانی مāl و گیانمان بۆداون هه رگیز بۆ خۆمان نه کردوه، ته نانه تێماندا هه لکه وتوه که له بێ بپوایی به خۆ و ههستی بچوکیه وه حاشای له رهگهز و بنه چهی کردوه و وهک ههتیوی لانه شێواو به سه ر خوانی بیگاناندا دابهش بووه و بۆته یه کێک له وان، ئه مه تراژیدیترین خه تای مێژووی ئیمه یه .

له نیو ئه م قه ده ره نه گریسه دا، که دورژمانمان بازوویه ندی کۆیلایه تی له قۆل به ستوون و گیانی هه ست به بچکۆله یی خۆشمان برستی لێ بپوین و له زۆر شوێندا زمانی دایکی له بیر بردوینه ته وه، که سانیک هه لکه وتون وهک گه لاویژی ده م ئاسۆ له و تاریکستانه دا جریوه ی پێنمای بۆ پێ کردوین و وهک عاشقه ئه فسانه ییه کان به ره و ئه و خه ونانه ی بردوین که ئاوێزی تریفه ی مانگ و به هه شتی ئازادی و ئارامی سه رزه وی بوون، عه شقی و لات و پووناکی کردوین له بوواری پووناکییری و نه ده بماندا جوانی و سیحریکی هیند ده گمه نیان به زمان و موسیقایه کی نه وه ند به له زیان به گیان به خشیوین که تا سه ر ئیسک خۆشه ویستی خاک و خه لک و نه ته وه یان پێ به خشیوین .

هێمنی شاعیری گه ل و جوانی و خۆشه ویستی و خه بات یه کێکه له و سه رقافله چیانه . ئه و ته نیا شاعریکی داهێنه ری سه رده می خۆی نیه، به لکوو فیداکارو شۆرپشگێڕ و مۆف و سه وداسه ی دنیای ئه فراندن و عاشقیکی سه رده ستی سه روشت و جوانیشه، بپاری خۆشه ویستی کوردی له دله وه داوه و به کۆل فرمی سکی شادی بۆ سه رکه و تنه کانی پشته وه . له ناو جه رگه ی شکسته کانی دا مۆفی خۆگر و به شیعه ره حه ماسیه کانی هانی به ره نگاری و هه ستانه وه ی نوێی داوه . هه ر له سه رتای ته مه نیه وه تیکه لی سیاسه تی کوردی بووه و شیعه رکانیشی له به ری ئه و دره خته ن .

سالی ۱۹۴۲ که له خۆرپه لاتێ کوردستاندا ژک دامه زرا، هێمن به تاسه وه پێشوازی لێ کرد و به په رۆشه وه بووه ئه ندامیکی هه ره چالاکی کومه له، نه وسا هێمن لاویکی ته مه ن بیست سال بوو . ئه مه یه که مجاری بوو بچیته ناو پێکخوازه یه کی سیاسیه وه، به تایبه ت حیزبکی نه ته وه یی کورد که هه موو خه ونه خۆشه کانی و ئومید به ناینده ی پزگاری له سه ر بنیات نابیت، بۆیه به کۆل و دله وه ده رگای له سه ر گه لیک له خولای تایبه تی و ئارزووه شه خسه کانی خۆی داخست و گشتی به خشیه ئه و ئاواتانه ی که حیزبه که ی بوی به دی دینیت، ئه وه تا خۆی له (له کوپوه بۆ کوئی) ی پێشه کی دیوانی تاریک و پووندا ده نووسیت:

(ئه‌ندامه‌تی کۆمه‌له‌ی ژك گۆرانیکی سه‌یری به‌سه‌ر مندا هه‌ینا، شه‌و و پۆژ له‌ بیرى کۆمه‌له‌دا بووم، كه‌ ئه‌ویش ئامانجی پزگار كردنى نه‌ته‌وه‌كه‌م بوو، هه‌موو ئاوات و ئاره‌زووى تاییه‌تی خۆم وه‌لانا، ئیتر نه‌ك ته‌نیا ده‌ستم له‌ شه‌وداوت و هه‌له‌یه‌رین و پێپاز گرتن و له‌سه‌ر سوانه‌ وه‌ستان هه‌لگرت، به‌لكوو وه‌ك سۆفی تۆبه‌كار تووشی هه‌ر كێژ و ژنیکی كورد ده‌هاتم سه‌رم داده‌خست و چاوم لێ نه‌ده‌كرد، چونكه‌ ئه‌مه‌شم به‌ خیانه‌ت ده‌زانى، بۆ خاترى كۆمه‌له‌ من ده‌ستم له‌ یاریك هه‌لگرت كه‌ به‌ گه‌وره‌ترین مه‌حرومه‌یه‌تی ژیاىمى ده‌زانم و رابردنى زه‌مانیش له‌ بیرى نه‌بردومه‌وه‌ و ناسۆرى له‌ دڵدا هه‌ر ماوه‌)

له‌ گۆفارى (نیشتمان)دا كه‌ ئۆرگانی حیزب بوو هه‌یمن زۆر چالاكانه‌ كارى ده‌كرد و شیعیر و نووسینی بۆ ده‌كردوه‌، پاشان بووه‌ ئه‌ندامى ده‌سته‌ی نووسه‌رانى گۆفاره‌كه‌. له‌ هه‌موو چالاکیه‌ پووناكییری و چاپه‌مه‌نیه‌كانى حیزیدا هه‌یمن سوارچاك بوو.

له‌ سالێ ١٩٤٥ دا كه‌ به‌كه‌م كۆمارى كورد له‌ مه‌هاباد دامه‌زرا شه‌هید قازى محمه‌د بووه‌ پابه‌رى، هه‌یمن هه‌ر ده‌نگى دلیرى شیعیرى و نووسه‌رى بالاده‌ستى ئه‌و كۆماره‌ كۆپه‌یه‌ بوو، هه‌ر له‌به‌ر ئه‌و ناوداریه‌ی بوو كه‌ قازى شه‌هید ناوى شاعیرى میلله‌تی پێ به‌خشى. ئه‌و كۆماره‌ تاقانه‌یه‌ كه‌ خه‌ونى ده‌یان ساله‌ی كورد بوو هه‌یند له‌ دلى هه‌یمن خۆشه‌ویست و شكۆدار بوو كه‌ زۆربه‌ی شیعیر سه‌روودى ئاوازه‌ی بۆ ئه‌و پسكا و ده‌یویست به‌و زه‌خیرانه‌ی میشكى زۆر زۆر بالای پێبكات و له‌ خه‌مى بڕه‌خسێنێت. كه‌ دوژمه‌ن دوور و نزیکه‌كانى كوردیش دواى تنیا سالێكى ته‌مه‌ن چه‌قۆی بێ ئابرووی و نامه‌ردیان له‌ گه‌ردنى نا و پیلانى ساخته‌ سیاسه‌تى به‌ مه‌رام نه‌گه‌یشتنى كوردیان پیاده‌ كرد و داخێكى هه‌ره‌ گه‌وره‌یان له‌ دلى نیشتمان په‌روه‌ر و شوێشگێژه‌كاندا نا، ئیتر هه‌یمن دنیای له‌به‌ر چاو ته‌لخ و زینگیه‌ی پیاله‌ و ئاهه‌نگى گۆرانى لێ بوونه‌ چه‌مه‌ر. سێداره‌كانى مه‌یدانى چوارچرا كه‌ بۆقازى و هاوێپكانى هه‌لخران ئه‌مه‌نده‌یان كار له‌ هه‌یمن كرد كه‌ وه‌كخۆی ده‌لێت: (دلى منى به‌ ناسۆر نه‌نگاوت، ناسۆرێك كه‌ بۆته‌ تێراوى و ئێستایش هه‌ر وه‌بن ده‌داته‌وه‌ و هه‌لده‌داته‌وه‌ و بێ گومانم ساریژ نابێت و له‌گه‌لم دێته‌ بن گۆل) چونكه‌ هه‌یمن له‌ دله‌وه‌ قازى خۆشه‌ویست و به‌پابه‌رى ژیر و كوردی چاك و نه‌ته‌وه‌ په‌روه‌رى داده‌نا.

ئه‌م كاره‌ساته‌ جگه‌رپه‌ سه‌رى هه‌یمنى به‌ره‌و تاراوگه‌ پێه‌لگرت. كۆسته‌ گه‌وره‌كه‌ی له‌ دڵ ناخنى و به‌ره‌و مالێكى هه‌تیوو كۆست كه‌وتوو، بۆلای كه‌سانى كه‌ له‌ خۆی دڵشكاوتر، به‌ره‌و باشوورى كوردستان هه‌لغری، به‌لام ئه‌و راسه‌تیه‌ی ده‌زانى كه‌ له‌ هه‌ر جیگایه‌كى كوردستاندا، له‌ ناو دلى هه‌ر كوردیكى مه‌ینه‌تباردا ئه‌و خانه‌خوێ و سه‌رده‌سته‌یه‌. بۆیه‌ بۆ

ماوه‌یه‌ک له‌م هیلانه‌ی دوا‌ی شه‌ری جیهانی دووه‌مدا که برسیه‌تی و نه‌بوونی و ماندوویه‌تی نا سه‌ر ئی‌سک کاری لێ‌کردبوو چه‌سایه‌وه، ترسی ژاندارم و سیخ‌پو‌انی پ‌ژیمی شاهه‌نشاهی له‌سه‌ر په‌ویه‌وه، چونکه خو‌لکی ئه‌م دیو هاو‌ده‌رد و پشت‌وانی بوون. به‌لام خو‌لیا و خه‌ونه‌کانی ه‌یمن هه‌ر له‌ بل‌یسه‌دا بوون. ئه‌و ده‌یزانی و‌لاتی داگیرکراو هه‌ک مرۆفی زیندانی وایه، هه‌ست ده‌کات و چی له‌ده‌ست نایه‌ت، ئه‌گری و که‌سی به‌ فریادا نا‌گات، ته‌ماشای زنجیره‌کانی پ‌ئ‌و‌پ‌لی ده‌کات و توانای پ‌ساندنیانی نیه، به‌ کورت ئه‌مه‌نده له‌ که‌مارۆ‌دایه که ب‌ی‌ج‌گه له‌وه‌ی خه‌م و ئازاره‌کانی ب‌کاته شیعر و په‌یام چی تری له‌ده‌ست نایه‌ت.

دوای ماوهیهک که باری لای خوځیان نارام و ترسی گرتن و توقاندنی نابیت دهگه پټه وه و به کشت و کال کردنه وه خوځی سه رقال دهکات. به لام نه واز له شیعیر دینیت و نه سه نگره ی کوردایه تی چۆل دهکات.

سالى ۱۹۵۲ كە شوپشى گەلى ئىران بە سەركايتى دكتور موسەدق لە دژى شا و ھاوپەيمانەكانى ھەلگىرسا، كوردستان كۆپەى سەندەو و لە شارەكانيا بوو ھاھنگ و شادى سەركەوتن، ھيەن لە شارى مەھابادا بوو و بە شاعىرە شوپشگىپ و دەرکەوتەكەى جارەن و ھەزارەن كەس شىعرى (دەپۆ ئەى شامى خائىن بەغدا نىوہى پيەت بى) بۆدەسەندەو . كە دۆژمانى گەل و دەولەتە ئىمپىريالىزمەكانى دوستى شا پىلانى شكستى شوپشيان دانا و شايان گىرپايەو ئىران ئىتر ھيەن بە ناچارى پووى لە چيا و ريگاي سەختەكان كەردەو و لە ناو خەلكانى گوند و كون و ئەشكەوتاندا خۆى ھەشاردا . مال و مندالى تووشى گىترە و كيشە و ناپەھەتيەكى ژۆر ھاتن و ھەر لە دواى ئەو كارەساتەو ئىتر باوك و دايكى مردن و خۆى و ژنەكەى و سەلاحى كووپى مانەو .

له کۆتایی سالانی شه‌ستا، دواى نه‌وه‌ی بزووتنه‌وه‌ی ئازادیخوازان‌ه‌ی کورد له پۆژه‌لاتی کوردستاندا په‌ره‌ی سه‌ند و پژیمی شایش به ئاگر و ئاسن له پوویا وه‌ستا و گه‌لێک تی‌کۆشه‌ری شه‌هیدیان له به‌ندیخانه‌کانی توند کرد، ئیتر هه‌یمن خۆی بۆ نه‌گیرا و له‌گه‌ڵ کۆمه‌لێک له رابه‌رانی حیزبی دیمۆکرات و تی‌کۆشه‌رانی پێگای کوردایه‌تی ها‌تنه‌ باوه‌شی باشووری کوردستان و ده‌وامیان به‌ خه‌باتی خۆیان دا، پاشان له سلێمانی و شاره‌کانی تر دا نیشه‌جێ بوون.

من له دواى هرهسى سالى ۱۹۷۵ى، شوپشى كوردهوه ماموستا هيمنم به چاكي ناسى، چ له بهغدا وچ له سليمانى ده ميينى، چونكه منيش نه وهندهم تامى نه وشكسته له ده ميدا تال بوو كه مهگه ر بووخانى كۆماره كى مه هاباد نه وهى به هيمن چيشتيبت،

منيش برينداريكي تازهي چه قوئى شو دوزمنانه بووم كه هيمنيان تاراندبوو، كه ليك جار بهدم سكالآ و بادهي تالوه شهومان به پوژ دهگهياند، له نيوه شهوي درهنگدا نيمه دهكوتينه ورينكه ورينكي ماملئ و و بهدم (منيش مه حكرومي حه بسى ئينفرادي) يه وه خه مئ خه ستمان هه لده پشت، خه مئ ئه وساي نيمه ي تازه كوشت كه وتوو تا سهر ئيسك و به خه ستي نا ئومئديه كاني ناو چاوي بئ و ره و پرشنگه پر له دره وشاوه كاني خه بات گيژان بوو، هيمن به رده وام بهدم هه ناسه ي پر له دوو كه ليه وه ده يوت «ئيوه ده تانه ويټ ماملئم له بير به رنه وه» ئه و سالانه هاوخه م زور بون، به لام زياتر له گه ل شيركو بيكه س و حه مهي حه ميه باقي و هاشمي كه ريمي و كه ريم شيخاني و سه باحي غالب و چهند براده ريك ي دي سهرمان به سهر كو انوو ه پووخواوه كه دا ده ژهند و وي لي دواي (گودق) يه ك بووين كه بيگومان بووين هه رده گات.

مام هيمن زور جار فرمي سكي له چاوان به قه تيس ده وه ستا. يان دلوپه كان هوروزميان ده ميئا و داده كه وتن، يادگار ه كاني زيندووتر ده بوونه وه، نيمه ي له خويدا و خوئ له نيمه دا ده بيني. كورد له كوئ بيت باري شكست و خه مه كاني به كوليويه و شاري يادگار ه كاني پي ئاوه دان ده كاته وه، به داخه وه ئه مه ميژووي نيمه يه، له هر سوچيكا خيانه تيك كروشكه ي كردوه و له ژير هر بنچيكا ده يان شكست و هه ره سي مه لاسن. ئه و ولاته ي به به هه شتي ناوزه ده كه ن بيجه له بؤ كپووزي هه ناوي ويرانى گوند و شاري، دره به دري و له سيئداره داني خودانه كه ي، كي مياباران و ئه نفال كردني خه لكه كه ي چ بؤنيكي تر به هه ناسان ده دات؟ بؤ كپووزي ئه م دوو كه له له سنگي هر كورديكي ئيزه و ئه ويدا كه هه ستي كوردايه تي به رده وام كي ننگي پي بدات و خه وي له چاو بتارينئيت. هيمن له وانه بوو كه ئه م هه سته گه راي له گيان و خوينا دانا بوو، مه ي تو شى بؤ ئه وه بوو خه مه كاني خه سترين و برينه كاني زياتر بيته وه سوئ، باده ي به پيروز ده زاني، چونكه هاوده م و دوستي خه مه كاني بوو!

بؤ كه سيكه مه ي كه ده زدي كاري به
بئ خه ميك بيخواته وه زورداري به
بؤ كه سيكه مه ي دلي پر بئ له داخ
بؤ چي لي بيخواته وه به رزه ده ماخ

كه (نالهي جودايي) و (مه ته پيزي شه ره ف) و (شهنگه بي ريمان) لا ده خوئنده وه

ئۆخزنی ده‌هاتنی و ئاره‌زووی ئازادیه‌که‌ی باڵی ده‌گرت و سنوره‌کانی ده‌شکاند پێی ده‌وتین: «من لێره هه‌ست به ١٩٧٦ ناکه‌م، واده‌زانم له مه‌هابادم.»

ساڵی ١٩٧٦ یه‌کیه‌تی نووسه‌رانی کورد/ لقی سلیمانی له هۆلی یانه‌ی مامۆستا یان کۆپتکی شیعر خوێندنه‌وه‌مان بۆ هێمن ساز دا. ئه‌وسا نووسه‌ران له گۆپوتینیکی سه‌رنج ڕاکێشدا بوون، ده‌یان ویست په‌نگی شکست زه‌ده‌یی خه‌ڵک و باری گه‌لوی سیاسی کورد به ئه‌ده‌بی به‌رگری قه‌ره‌بوو بکه‌ن، بێ ده‌نگی چیا له شاردایه‌ قه‌ینه‌وه، چالاکیه ئه‌ده‌بی و رووناکیه‌یه‌کانی نووسه‌ران سه‌رشاری و ره‌هه‌ستانه‌وه‌ی پڕ له ئیراده‌ بوون، چ به‌ خوێندنه‌وه‌ی شیعر و چیرۆک چ له‌ کۆپ و چ له‌ بڵاوکراوه‌کاندا به‌ ڕاشکاوی پلاریان له به‌عس و پیاوه‌ بووده‌له‌کانی ناو سیاسه‌تی کوردی و هه‌ڵخه‌له‌تاوه‌کانی قه‌یلی پێژم ده‌گرت، بانگه‌شه‌ی له دایک بوونێکی نوێ و گه‌ش بینه‌کی بابه‌تیانه‌ی تریان ده‌کرد.

له‌ و کۆپه‌دا که سه‌دان که‌س له ناو هۆله‌که‌ خزا بوون یان له‌به‌ر بێ جێگایی به‌ پێوه‌هه‌ستابوون هێمن شیعرێ خوێندنه‌وه، ئاماده‌ بووان ته‌نیا که‌سانی ئه‌دیبه‌ و ئه‌ده‌ب دۆسته‌نه‌بوون به‌لکوه‌ خه‌ڵکانێکی سیاسی و شوێرشیگێ و نیشتمان په‌روه‌ریش بوون که ده‌یانویست له پێگای شیعره‌ بڵنده‌کانی هێمنه‌وه‌ چاو و دلیان پووناکتر بیه‌ته‌وه‌ که پاریزگای ئه‌و سای سلیمانی و پیاوی متمانه‌ پێکراوی ده‌وله‌ت هاته‌ هۆله‌که‌ هه‌چی بۆ نه‌کرا، زۆر به‌ ساردی پێشوازی لێکرا، که‌چی که هێمن هات له‌به‌ر چه‌پله‌ریزان هۆله‌که‌ به‌ له‌رزه‌ که‌وتبوو، کۆپه‌که‌ شاعیری گه‌وره‌- کامه‌ران موکری ده‌گێڕا و له ژێر فشاری داواکردنی خه‌ڵکیدا شیعرێکی خۆشی خوێندنه‌وه.

کۆتایی کۆپه‌که‌ به‌ هه‌راو خۆپێشاندانی خه‌ڵکه‌که‌ شکایه‌وه، به‌ده‌م سه‌روودی «پێی خه‌باتمان چه‌ند سه‌خت و دوورین» له هۆله‌که‌ هاتینه‌ ده‌رێ، که‌س له‌به‌ر ئه‌و هه‌مسه‌ته‌ په‌رده‌دا خۆی بۆ نه‌ده‌گیرا، ته‌نانه‌ت هه‌بوو ده‌گریا و فرمێسکی شادی و دلخۆشیه‌که‌ی به‌سه‌ر پوه‌یه‌وه‌ ده‌دره‌وشایه‌وه، یه‌کێک بوو له‌و کۆرانه‌ی ئۆخزنی دایه‌ ده‌روونی خه‌ڵکانی مه‌رد و چاو داگیرکه‌رانی سه‌وور و دلی شو‌فاره‌کانی که‌یلی پێ کرد، پیاوانی پێژم که‌وتنه‌ چاودێری کۆپه‌کان و نووسه‌ره‌ به‌ هه‌لۆسته‌کان، هێمنیش له‌و چاوسوور کردنه‌وه‌یه‌ ده‌ریان نه‌بوو، داوایان لێکرد جاری دی کۆپ له کوردستاندا نه‌گرێ و زووش بگه‌ڕێته‌وه‌ پایته‌ختی زیندانه‌که‌ی خۆیان.

هێمن لای خه‌ڵکی کوردستان سونبۆلی مو‌قاوه‌مه‌ت و شاعیری ئازادیخواز و ئاواره‌بوو، چامه‌ی ناڵه‌ی جوداییه‌که‌ی ئه‌گه‌رچی به‌ پو‌الله‌ت وه‌ک شیعرێکی پۆمانسی و سۆزی تاکه‌

که سیک خو ده نویتیت، به لام له گه وه ردا سکالا و نازار و بلتیه ی ئینسانیتکی کورده که مل به کوین و پوو له ناسۆیه، هاواری گه لیکه نوقمی به دبەختی و سه ری گێژی یاریه کانی سیاسه تی دنیا به لام نه مردوو و گیانیکی به بزات و زیندوو. له و شیعره دا چه ند زیانی تاییه تی هیمین نه بینریت نه وه ندیش په نج و نه میده کانی نه ته وه که ی به رجسته نه بن!

بۆیه نالهم تیکه لێ نه ی کردوو
شیوه نیکم پی یه نه ی نه یکردوو
لیم گه پێ با ده برم سۆزی ده روون
لیم گه پێ با هه لوه رتم نه شکی روون
شیوه نی من شیوه نی ئینسانیه
بانگی نازادی و گرو ی یه کسانیه
شیوه نی من شینی کوردی پی به شه
نه و گه له ی حاشا ده که ن لێ و هه شه

هیمین مروف و شاعیر و شوێرشگێڕ زۆر له وه زیاتره که به چه ند وو شه یه کی له م بابته هه قی په وای خو ی بدریت، شیعره کانی شایسته ی ده یان لیکۆلینه وه و هه لسه نگانی زانستی و نه کادیمین، خویندنه وه یه کی بابته یانه و سه رده مانه ی گه ره که که پسه پۆپکی بواری په خنه و توێژینه وه ی لێ بێته ده ست، هیمین وه ک خو ی هه لۆیستی وه ک شیعیر و نه ده بی.

(بنکه ی نه ده بی و پوونا کبیری گه لاوێژ به شانازییه وه له پڕۆژه ی چاپ کردنی کتیبیدا نه م به ره مه ی کرده تۆ به ره و پشکی ششی نه دیب و خو شه ویسته کانی هیمین نه مری ده کات، (چه پکێ گۆل، چه پکێ نێرگ) په نگاله یه کی نه ده بی یاداشت نامه، شیعیر، په خشان و چیرۆکی جوانی هیمین، له ژانییدا و له دوو توێژی کتیبیکدا به چاوی نه دیدین، به لام چاو له ریه، نه مه یادگاری دوا ی مه رگیه تی که به ریز کاک (سه لاح) ی کورپی مام هیمین کو ی کردوو نوته وه، قه رزێکه له سه ره هه ر دام و ده زگا و بنکه و مه لبه ندیکێ پوونا کبیری کوردی که چاوی خوینه رانی پی بگه شینیتته وه. بنکه که مان نه م ده ست پێشخه ریه ی به نه رکی زۆی زانی، نه م کاره له چوارچێوه ی نه و ده یان خولیا و ئاره زوو پوونا کبیری و نه ده بیانه دایه

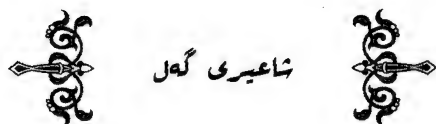
که له پیشماندایه و بهخت یار و کورد به رقه رار بیت به نهجامیان دهگه یه نین، نه مه بهر
کوله، به لام به رکولئیکې ناوازه .

دروود بۆ گیانی نه مری هیمنی خه بات گنډ و شاعیری گه وره ی کوردایه تی و جوانی و
سروشت .

په ووف بینگه رد

سه روکی بنکه ی نه ده بی و پوونا کبیری گه لاویژ

سلیمانی، ثابی ۱۹۹۷

شاعیری گەل

ئەوپۆ ھەركەس لە ئەدەبی كوردی شارەزا بێ ناوی ھێمنی بیستووھ . شیعەرەكانی خویندۆتەوھ و بێگومان دەزانێ كە ھێمن یەكێك لە شاعیرە ھەرە بەرزەكانی كوردی سەردەمی ئێمە؛ بەلام شیعری ھێمن ھەر لە سەرەتاوھ لە چوارچێوھ ئەدیب و نووسەران دەرچووھ؛ لە ناو كۆمەلانی خەلكی كوردستاندا بڵاوبۆتەوھ و ھەر لە سەرەتاشوھ لە دلی ھەموو كوردێكی دلسۆز و نیشتمان پەرۆەر كاریگەر بووھ و ئەوانی بەرھ و خەبات لە پێناوی پزگاری گەلی كورددا ھان داوھ . ھێمن لە سەرەتاوھ شاعیری گەل و ھەر بە شاعیری گەلێش ماوھتەوھ . سی ساڵ زیاترە ھەزاران خەباتكەری كورد پێكەوھ لە گەل ھێمنی شاعیر ھاوار دەكەن:

گەرچی تووشی رەنجەرپۆیی و ھەسرەت و دەردم ئەمن
قەت لە دەس ئەم چەرخە سێلە نابەزم مەردم ئەمن
من لە زەنجیر و تەناف و دار و بەند باكم نیە
لەتەتم كەن، بمكوژن، ھیشتا دەلێم كوردم ئەمن

ھێمن عاشقی كێو و تەلان و بەندەن و بەردی كوردستانە . نیشتمانی، تەبیەتی و لاتەكە

باش ده ناسى و له گه لى په روه رده بووه . له «به هارى لادى» «به هارى كوردستان» ،
 «شهنگه بىرى» ، «فرىشته ي په ريوه» و زور شعيرى تريشدا نيشانى دده كه له ناسين
 و ناساندنى ته بيه تى كوردستان و جوانيه كانيدا چهنده شاره زا و ماموستايه . چيگاي
 سه رسورمانيش نيه هيمن له گه ل ته بيه ت گه وره بووه له ته بيه ت ئيلهامى وهرگرتووه .
 كه سيك ته بيه تى كوردستانى ديتبى و نهك هر ديتبى به لكوو له گه لى تيكه لاو بوويى ،
 هيمن به ناهق نازانئ كه ده لئ :

به هه شته كورده وارى من به هه شته

هيمن له شعيرى خويدا زور جار باسى زورليكراوى نه ته وى دهكا ، له مافى خوراوى
 گه ل ديفاع دهكا ، ناره زوى نه ويه كورد هرچى زورتر له ستمى نه ته وايه تى رزگار بىن ،
 بوونى نه و ستمه به سهر چاوه وى زور به دبختى و كوپره وهرى و بيبه شى ده زانئ . له
 «دواپوزى رووناك» دا ده لئ :

له ميژ بوو هه قى كورد ده خورا به فيرؤ
 له ميژ بوو كورد بوو ده كورد شين و پورؤ
 له مديدانى شه قينى دوژمنيدا
 سهرى سهردارى كوردى بوو وه كوو گو

هيمن به تاييه تى زور په روښى نه ويه كه له كوردستانى ئيران زمانه كى نازادى
 په رنه ستاندنى نيه ، نه ده به كى بلاوناكريته وه ، فهره ننگه كى پيشيل ده كرى . له
 پوزگارى په ش» دا ده لئ :

داخرا دهركى پوزنامه
 شكاون نووكى خامه
 كوردى نووسين هه رامه
 دوژمن ده لئ بى تامه

دران کاغز و دهفتهر گیران شاعیر و نووسهر

هیمن نه ته وه که ی خۆی خۆش دهوئ؟ له وهش زیاتر نه ته وه ی خۆی ده په ره ستن،
به لام رقیشی له هیچ نه ته وه یه کی تر نه . له هه موو دیوانی هیمن دا شیعریک که باسی
نه ته وه یه کی تر به خراپه بکا یا کورد له نه ته وه یه کی تر به به رزتر دابنئ به دی ناکرئ؛
دیاردیه که به داخوه له دیوانی نۆر شاعیری کورددا به رچاو ده که وئ. نه که هه ره وه،
به لکوو به شه ردۆستی یه کیک له سروشته تاییه تیه کانی شاعیری هیمنه .
هیمن نۆر جار باسی پیشه واز قازی ده کا و له شیعره کانی پا دیاره که چه ند نه پۆله
به نرخ و هه لکه وتوه ی گه لی کوردی خۆش ویستوه . پیشه وای خۆش دهوئ چونکه :

زانا بوو، کورد په ره ره بوو
پیشه واز بوو، رابه ره بوو

به لام بۆیهش پیشه واز به مه زن ده زانی چونکه :

هه ره کورد نه بوو، به شه ره بوو
خه می خه لکی له به ره بوو

هیمن گه لانی تری ئیرانی به دۆستی گه لی کورد ده زانی و له خه بات و تیگۆشاندن به برا
و هاوآلیان داده نئ. له «کورد و نازه ربایجانی» دا ده لئ:

کورد و نازه ربایجانی هه ره دوو داوکیان په وایه
هه ره بژین و پایه دار بی یه کیه تی ئه م دوو برایه

هیمن دیسان له سه رتاوه له ناو نه ته وه ی خۆشیدا هه موو چین و توێژیکی به یه ک
چاو ته ماشا نه کردوه و ناکا. له شاعیری به ناویانگی خۆیدا «ده یلیم و بیباکم» ده لئ:

ئەوی ئاغا بێ بیکارە
 جەبوون و قەلس و لاسارە
 دزی و پێگرتنی کارە
 ئەمن دەیلیم و بیاکم
 لە شەرم و شوورەیی مردم
 بە خۆم من چۆن بلیم کوردم
 کە ئاغا ئابرووی بـردم
 ئەمن دەیلیم و بیاکم

لە «ئارەق و تین» دا زۆر بە جوانی و بە زمانی سادەیی جووتیاران باسی نرخێ کاری
 جووتیار بۆ کۆمەڵ دەکا و چەوسانەوهی جووتیاری نیشان داوه و دەریدەبرێ کە ئینسانی
 زەحمەتکێش لە لای زۆر خۆشەویستە:

من جووتیارم، من جووتیارم
 من لە گەڵ ھاوتا ھاوکارم
 من بە ئارەق و ئەو بە تین
 دامان پرشتووە بناغەیی ژین
 باسکی من و تیشکی ئەوی
 بژێو دەستین لە زەوی
 گەر جووتیار ئارەق نەپژێ
 گەر هەتاو تیشک ناوژێ
 دانیشتوی ناو کۆشک و قەلا
 دەخۆن نانی گەڵا گەڵا؟!

لە شیعەرەکانی پێ بە هاسانی دەردەکەوێ کە هێمن لە ژیاڵی زەحمەتکێشانی کوردستان

به تاییه تی جووتیاران له نزیکه وه شاره زایه . له وهش زیاتر خۆی تا پادهیهک له م ژیا نه دا به شداره . خۆی ده لئ: «چاک خه ریکی کاسبی بووم زۆر زوو فیژی کشت وکال بووم.»

فه لسه فه ی ژیا نی ه یمن نه وه نیه که دانیش و له دووره وه ته ماسای ژیا ن و خه باتی گه ل بکا و بۆ خۆی و یا ن بۆ گه ل شیع ر بلن . ه یمن نه و نه سل ه ی قه بوول کردوه که نه رکی شیع ری شاعیری گه لیکی زۆر لیکرا و ته نیا لیکنانه وه و خستنه نا و هۆنرا وه ی ته بیعت و جوانی نیه . شاعیر له پێشدا ئینسانه ، ئینسانیکه که ههستی ناسکه و زوو ده جو لێته وه .

چۆن شاعیر به مانای پاستی نه م وشه یه ، ده توانی به رامبه ر به هه ژاری و کویره وه ری و بپیه شی گه له که ی بێ لایه ن بێ ؟ له نیا ن پاستی و درۆدا ، له نیا ن ئاهورامه زدا و نه هریمه ندا ، له نیا ن هه ق و نا هه قدا پاستی هه لته بژیی ، به گژ نه هریمه ندا نه چن و دیفاع له هه ق نه کا ؟ بۆیه ه یمن ته ماشاچی نیه و ناتوانی ته ماشاچی بمی تێته وه . به هه موو میزی خۆیه وه به شیع ر و به نووسین هه نگاوی نا وه ته نا و مه یدان ی خه بات و تا سه ر به ره و ئاسۆی رو ن ، تا تپۆکی پزگار بوون یاری ده ی گه لی خۆی ده دا . ه یمنی شاعیر له ه یمنی خه بات که ر جیا نا کرێته وه .

بزانه تو نه وه ی نه هلی هونه ر بێ
 ده بی یا ده سه سه ر یا ده سه ده ر بێ
 هونه ر مه ند و ژیا نی خو ش مه حا له
 هونه ر مه ند په نجه رۆیه ، ژینی تا له
 منیش با بر ده له ی به ر گێژ له وو که م
 ده میک له و قول که ، تا ویک له و چلو و که م
 منیش زۆر داری پرزه ی لی بریوم
 منیش به ده کاری بواری لی ته نیوم

یا له «فرمیسی گهش» دا که به قسه ی خۆی له و په ری ته نگانه لیه وماندا گو توویه ،
 ده لئ:

کوشتمی و شه‌ش خانی ئومیدی له من گرتن حەریف
مۆره هه‌لداوێم و بیه‌ووده به ته‌مای دووشه‌شم

هه‌ندێ شیعری تریش وه‌ک «گریانی نیوه‌شه‌و» و «ئاره‌زووی فەین» هه‌ر نیشانه‌ی
نائومیدی شاعیر و پا‌کردنی له پاست ژیا‌نی تاله‌. له سا‌لی ١٣٢٥ وه‌ تا سا‌لی ١٣٣٠
سه‌رده‌می پاشک‌شه‌ی جوولانه‌وه‌ی گه‌لی کورد و هه‌موو گه‌لانی ئێرانه‌. له سا‌لی ١٣٣٢ دا که
ئاسۆی خه‌بات پوونتر بووه‌، هه‌یمن له «ئاواتی به‌رز» دا جاریکی تر دیت‌وه‌ مه‌یدانی خه‌بات.
هه‌یوای به خه‌باتی گه‌ل زیاتر ده‌بی و ده‌یه‌وێ به شیعری خۆی له‌م خه‌باته‌ دا به‌شدار بی:

فیری زۆر ده‌رسی به‌که‌لک و باشی کردین تیشکان
جا بینه‌ پابه‌پین و شو‌رشی ئه‌م جاری کورد
وا گزینگی‌دا به‌یانی جوانی ئازادی به‌ شه‌ر
پوژی پوونا‌که، نه‌ماوه، زو‌لمه‌تی شه‌وگاری کورد
ئه‌و زمانه‌ شیرنه‌ی ئیمه‌ په‌ره‌ی ده‌گرته‌وه
نادرێ چیدی کتیب و ده‌فته‌ری نه‌شعاری کورد

قو‌ناغیکی نوێ له ژیا‌نی گه‌ل و شاعیردا ده‌ست پێده‌کاته‌وه‌. ماوه‌ی پاشه‌کشه‌ دوایی
دێ و گه‌لی کورد خۆی بو‌خه‌بات دوا‌پوژ ئاماده‌ ده‌کا. نفووزی حیزبی دیموکراتی کوردستان
که به نه‌ینی تیده‌ک‌وشی، پوژه‌پوژ له ناو کۆمه‌لانی کوردستاندا زیاتر ده‌بی. به‌ره‌و هه‌و‌راز
پوژینه‌تی جوولانه‌وه‌ هه‌تا پوژه‌کانی گه‌لاویژی ١٣٣٢ دپێژه‌ی هه‌یه، له ٢٥ گه‌لاویژه‌وه
هه‌تا پوژی شوومی کودیتای ٢٨ گه‌لاویژ خه‌لک له شاری مه‌هاباد حوکمداری ده‌کا. له
پوژی ٢٥ گه‌لاویژدا خه‌لکی مه‌هاباد به درشت و ورده‌وه هه‌موو له‌گه‌ل هه‌یمن که بو
یه‌که‌مجار پاش چه‌ند سا‌ل له کۆبوونه‌وه‌یه‌کی چه‌ن هه‌زار که‌سیدا شیعیر ده‌خوینیت‌وه‌،
هاوار ده‌که‌ن:

برۆ نه‌ی شاهی خائن! به‌غدا نیوه‌ی پێته‌ بی

ئهو سهردهمه، سهردهمی نیوه دیموگراسیش زۆر ناخایه نئ. دهووانی پهشی پاش کودیتا دهست پێدهکا و هیمنی شاعیر جاریکی تر تووشی ناو مییدی دهبی و له «توو پهیی» دا دهلی:

لهو ولاته کهسیک له خهو پابی
بهشی چاره پهشی و خهم و سینه
تیگه ییشتم عیلاجی دهردی من
مهستی و شییتی و نه زانینه

یا له «چاره نووسی شاعیر» دا دهلی:

دهزانی بوچی من هینه په ریشان و خه فه تبارم
له گهل بازاری ژیان غهیری هونه نیمه چ سهرمایه
له گهل چاره پهشی و دوور بهشی و نه گبهت دهبی هه لکم
له میژه چاره نووسی شاعیرانی کوردی هه وایه

تاقی کردنه وهی سالانی درێژی خه بات به هیمنی سه لماندوه که خه بات دوور و درێژه،
هه وراز و نشیوی هیه، سه رکه وتن و شکستی تێدایه؛ به لام هیمن کۆلنه دهره:

پۆلهی کوردم فیری هه وراز و لیژم
تا زۆر برپۆم، زیاتر ئارهق برپژم
کورترتر دهبی پێگای دوور و درێژم
دهپۆم به رهو ئاسو، به رهو ئاسوی پوون
دهپۆم دهپۆم تا ترۆپکی رزگار بوون
من په ره دهی بن سییه ری نه شه که وتم
گه لیک جاران له چالای پهبهش که وتم

هاتمه دهري، هه دام نه دا، نه سه سه وه تم
 ده پۆم به رهو ئاسو، به رهو ئاسو پوون
 ده پۆم ده پۆم تا ترۆپکی رزگار بوون

هه وران و نشیوی ژیان و خه باتی گه له شیعره کانی هیمندا زۆر جوان دیاره . له
 کاته وه که دهستی به شیعر گوتن کردوه هه تا نه مپۆ، شیعرى هیمن ئاوینه ی قوناخه کانی
 خه باتی گه لی کورده . له ساڵی ۱۳۲۴ (۱۹۴۵) پ هیمن به پیشه وازی پیکهاتنی حیزبی
 دیموکراتی کوردستانه وه ده چی و ده لێ:

له سایه ی حیزبی دیموکراتی خو مان
 له بالدار تپه پری نه ورۆکه پی پۆ
 نه ما داخ و په ژاره و ماتهم و خهم
 زه مانی هه له پهرین و به زمه ئیمرو

له پێه ندانی ساڵی ۱۳۲۴ دا کۆماری مه هاباد دامه زرا هیمن «ئه و سال به هاره بو ئیمه
 زستان» یا له «پۆشی خو شی» دا ده لێ:

گه رچی زستانه به فر دایپۆشی نه ورۆ گشت ولات
 خاکی پاکی ئیمه خه ملیوه وه کوو باخی ئیرم

به لام کۆماری مه هاباد ته مهنی که متر له سالیک بوو. جوولانه وه ی گه لی کورد له
 ئێران هه ر وه ک جوولانه وه ی سه رانه سه ری ئێران تووشی شکست بوو. هیمن له «پۆزگاری
 ره ش» دا تووشی نا ئۆمیدی ده بێ، وه ک کۆمه لانی خه لکی کوردستان که تووشی نا ئۆمیدی
 ببوون:

به فیرو چووخه باتمان
داگیراوه ولاتمان
تیپه ری پوژی هاتمان
پووخا کوشکی ناواتمان
له پیای نازا و سه رکهش
له زهحمه تکیشی ییبهش
ناخنراوه کونه رهش
نابینی که سی پوو گهش

به تاییه تی شهید بوونی قازی، هیمنی داخدار کردووه. هه م دۆست و مامۆستای
له دهست داوه و هه م پییشهوا و سه رکۆمار.

له چوارچرای مه هاباد
له کانگای بییری نازاد
دهستی رهشی ئیستیبداد
چه قانیدی داری ییبداد
له کاتی نیوه شهوا
له جهنگه ی شیرین شهوا
کرا کاری ناپرهوا
له دار درا پییشهوا

هه ره لهو ساله دا هیمن له بهر خهباتی رابردووی خۆی تووشی دهردی سه ره دهیی و بۆ
ماوه یهک ولات به جی دیلی. دیاره وه زعی سیاسی ته ئیسیری کردۆته سه ره شیعی هیمن.
له «بابرده له» دا دهلی:

منیش نهی بلبلی بهندی وه کوو تۆم
 وهها دوورم له هیلانه و گۆلی خۆم
 منیش وهک تۆ له کیسم چووگولی سوور
 منیش هیلانه کهم لیکراوه خاپوور
 منیش بابردهلهی بهر گیزه لووکه
 ده میک لهو قولکه، تاوێک لهو چلووکه

نه و توو پهیی و پهشی چاره نووسی شاعیر له شیعره کانی تریشدا هه بهر چار دهکهوئ
 و هه تا سالی ۱۳۴۰ (۱۹۵۹) هه بهردهوامه. له «له گلینهی شاعیر» دا دهلی:

نه گهر خهرمانی عومرم ئیسته کانی پاکی با بیبا
 به مهرگی تۆ مچور کیشم به دلدا نایه با بیبا
 هه موو عومری نه بهد تییدا نییه خووشی ده میک مهستی
 خدر ئاوی هه یاتی بوو چوو؟ فیتری شه رابی با

له «ناسۆری ته شهنا» دا پا کردن له ژیا نی واقیعی، لهو حه قیقه ته تاله ی که شاعیر
 تووشی بووه و نایه وئ قبوولی بکا، به ته وای دیاره. هیزی نه وهی نییه ژیا ن بگورئ،
 پێگای نییه خو ی دوور بخاته وه، دهیه وئ پا بکا و به یارمه تی مه ی روو له دنیا یه کی
 خه یالی دهکا:

چۆن نه بهم بوو مه ی و مه یخانه په نا، تیگه یوم
 لهو ولاته هه موو شت زۆره، به نی ئاده م کهم
 شه په بایه له چیا کان و هه وا تووشه دهنه
 وه کوو شه دیتان ده مه ویست روو له چیا ی نه سته م کهم

ساله‌کانی ٤٧ - ١٣٤٦ که پاپه‌پینی چه‌کداری له کوردستانی ئێران به‌ریا ده‌بین هێمن خۆی تییدا به‌شدار نییه، به‌لام له‌گه‌ڵ ئه‌و پاپه‌پینه ده‌ژێ. هیوای به‌خه‌باتی گه‌ل زۆره، باوه‌ری به‌هیزتره. بۆ شه‌هیدانی ئه‌و پاپه‌پینه ده‌گری، به‌لام شیعره‌کانی پڕه له‌ هیوا و ئاوات بۆ سه‌رکه‌وتن. نیشتمانپه‌روه‌ران بۆ تیکۆشان هان ده‌دا. هێمن بیه‌وی و نه‌یه‌وی، دیسان و ئه‌و جاره بۆ هه‌میشه له‌ناو مه‌یدانی خه‌باتدايه:

بۆ شه‌هیدیکی که گه‌وزیه له‌نیو خۆن ده‌گریم
بۆ هه‌فالیککی که چوو بێ سه‌ر و بێ شوێن ده‌گریم
تا به‌ ده‌ستی په‌ری نازادی له‌سه‌ر گوپری شه‌هید
گه‌له شلیزه له‌ گشت لایه‌کی نه‌پوین ده‌گریم

شیعره‌کانی هێمن نێتر بۆنی ناھومیدی لێنايه. چهند ساله قوناخیککی دی له‌ خه‌باتی گه‌لی کورد له‌ کوردستانی ئێران ده‌ستی پیکردوه. قوناخیک که جێی هیوای گه‌لی کورده. هێمنیش شاعیری وه‌فاداری گه‌لی کورد، هه‌م له‌ پیکه‌تانی هه‌م له‌ ده‌ربیرینی ئه‌و هیوايه‌دا به‌شداره. له‌ «مه‌ته‌ریزی شه‌ره‌ف»، «شه‌نگه‌بیژی»، «ئامیزی ژن»، «ترۆپکی رزگاری»، «شه‌پۆلی تۆله»، «شه‌و و شه‌یتان»، «گا و گه‌ردوون»، «کاروانی خه‌بات» و له‌ «ده‌سکه‌وتی خه‌بات» دا شیعری کۆمه‌لایه‌تی و شوپشگیژی چ له‌ باری ناوه‌پۆک و چ له‌ باری شیوه‌وه گه‌یاندۆته پله‌یه‌کی به‌رزێ ئه‌وتۆ که که‌مه‌تر شاعیری کورد گه‌یاندویه‌تی. هێمن ئاماده‌یه بۆ به‌جێ گه‌یاندنی ئه‌م هیوايه خۆشی به‌خت بکا:

خۆم ده‌سووتینم هه‌تا به‌زمی خه‌لک پۆشن بکه‌م
کی له‌ پێی خه‌لکا وه‌کو شاعیر ده‌سووتی، شه‌م نه‌بی؟

له‌ سه‌ره‌تا دا شیعره‌کانی هێمن له‌ ژێر ته‌ئسیری دوو ره‌وتی ئه‌ده‌بی دايه. وه‌ک هه‌موو شیعری شاعیرانی کوردی سه‌رده‌می سی - چل سال له‌مه‌وبه‌ر ته‌ئسیری ئه‌ده‌بی فارسی له‌م شیعرا نه‌دا دیاره. زۆربه‌ی شیعره‌کانی شیعری عه‌رووزین، وه‌زن و قافیه‌یان له‌گه‌ڵ

ژن له شیعري هېمن دا پۆلیکی زور گرینگی هیه . جوانی ژن ئیلهام ده‌ری شاعیره .
سه‌رانسه‌ری دیوانی هېمن شو راستییه‌ ده‌ر ده‌خا که ویرای ته‌بیعه‌ت و ژبان و خه‌باتی

گەل، ژنە کە هیمن بۆ شیعەر گوتنھان دەدا. شیعەرەکانی هیمن لە سەر ژن نموونەی شیعری بەرزێ کوردین. لە «کیژی لادێ» دا بە کچی کورد ھەلەلێ:

لاجانگت وە کوو گزنگی تاوی
 ھەر بۆ خۆی جوانە، تیف تیفە ی ناوی
 کوڵمە کەت وە کوو گولالە ی گەشە
 بی سورمەش چاوە مەستە کەت پرەشە
 وە کوو فرمیسیکی ناشق رووناکی
 وە کوو ناونگی بەیانێ پاکی

ئەو تابلۆیە ی کە لە «بیرم مرگە» دا لە ژنی دەکیشی، بەراستی جوان و نایابە، ھەر وھا لە «پەری شیعەر» و لە «شەنگە بیژی» و ژۆر شیعری تردا هیمن مامۆستایی خۆی لە ھۆنراوە دانان بۆ ژندا دەسەلمێنێ. بەلام ژن، بۆ هیمن تەنیا سەرچاوە ی ئیلاھام نیە. هیمن بۆ رزگاری ژنی کورد خەبات دەکا. لە «یادگاری شیرین» دا دەلێ:

لادە چارشپیوی رەشت بە دەرکەوی کولمی گەشت
 چون لە قەرپنی بیستەما زۆر عەیبە ئەو رووگرتنە

هیمن دەیهوێ ژن بەرلە ھەموو شتێک خاوەنی مافی ئینسانی خۆی بێ و زۆرجار دژی زۆرداری و بێحۆرمەتی سەبارەت بە ژن دەنگی خۆی ھەلدێنێ. هیمن ژنی خۆش دەوێ، دەبێرەستێ و نرخێ ھەموو جوانیەکانی ئەو دەستکردە نایابە ی تەبیەت دەزانێ؛ بەلام لە لای هیمن خەبات بۆ رزگاری گەل، بۆ ئازادی کۆمەلانی خەلک لە ژن خۆشەویستەرە. لە «نامیزی ژن» دا دەلێ:

بەلێ سەختە یە کجار سەختە، دووری لە ژن، نامرادی
 بەلام لە ژن خۆشەویستەر لەلای من ئەتۆی ئازادی!

زمانی هێمن زمانی کوردی پەتی و جوانه . نه پرە له وشەیی بیگانه و نه وشەیی ده‌ستکردی تێدایه . زمانه‌که‌ی زمانی کۆمه‌لانی خه‌ڵکی کوردستانه . به‌لام هێمن که خۆی خه‌ڵکی موکریانه ، ته‌عه‌سووبی به‌کار نه‌هێناوه و به‌ زاراوه‌ی موکریانی شیعر نالێ . به‌ تایبه‌تی له‌م چەند ساڵه‌ی دواییدا زمانی هێمن نمونه‌ی به‌ری زمانی ئه‌ده‌بی کوردیه‌ و بێگومان له‌ پێکهێنانی زمانی په‌سه‌ندکراو (ستاندارد)ی کوردیدا ته‌ئسیری هه‌بووه .

زمانی هێمن ساده و پەتی و ره‌وانه ، هه‌م ئه‌دیپ و نووسه‌ری کورد پێی خۆشه و هه‌م نه‌خوێنده‌واری کورد لێی حالێ ده‌بین :

هه‌زار خۆزگه‌م به‌ خۆت شوانه
که به‌و مانگه‌شوه‌ جوانه
دانیشتووی له‌ رۆژ و هه‌لدێر
په‌نجه‌ ده‌بزوێ له‌ بلوێر
له‌ گه‌ل ته‌بیعه‌ت هاوده‌می
شادی ، به‌که‌یفی ، ییخه‌می

«به‌هاری کوردستان» فهره‌نگیکه‌ی بچووکێ زمانی کوردیه‌ی ، به‌ تایبه‌تی بۆ ئه‌وانه‌ی هه‌ر له‌ شار ژیاون و له‌ زۆر باری ژیاانی لادێ ئاگادار نین ، تابلویه‌کی راسته‌قینه به‌ زمانیکه‌ی ده‌وله‌مەند و بێ‌هاوتا ده‌خاته پێش چاو . ئه‌و شیعره و چەند شیعرێ تر که باسی ته‌بیعه‌ت و ژیاانی لادێ ده‌کەن ، بۆ شارستانی ئه‌وه‌نده وشەیی نه‌بیستراویان تێدایه که زۆرجار خوێنەر سه‌ری سووپ ده‌مێنێ و ناچار ده‌لێ زمانی کوردی چەند ده‌وله‌مەنده و به‌داخه‌وه خزمه‌تی نه‌کراوه . له‌ دیوانی وه‌ک هێمندا شیعره وه‌ک «به‌هاری کوردستان» به‌راستی فهره‌نگیکه‌ی ده‌وله‌مەندی زمانی کوردیه‌ی . شیعرێ هێمن له‌ ته‌شبهه‌ی جوان ئاخ‌نراوه :

خۆشه‌ویستی گۆشه‌که‌ی ته‌نیایی هه‌ر ئه‌ژنۆکه‌مه
بۆیه رۆژ و شه‌و وه‌ها گرتوومه‌ته ئێو باوه‌شم

له «شه‌نگه‌بێری» دا ئه‌نجامی شیعره‌که‌ی ئه‌مه‌یه :

زۆرى نەماوۈ يېتە بەر، نەمامى ھەول و خەباتم
لە داگیركەر پاك يېتەوۈ خاكى پىرۇزى ولاتم
چەك دادەنېم، گۆچانەكەى جارانم ھەلدە گرمەوۈ
تۆ ھەر يېرى بە، من ھەر شوان، فرىشتەى تاسە و ئاواتم

ھېندى شىعەرى ھېمىن گەشتوۈتە پلەى ھەرەبەرزى ئەدەبى كوردى كە يەككە لەوانە
«كاروانى خەبات» ە. بېوانە چۆن باسى شەھىدبوۈنى رووناكبىرىكى خەباتكەر دەكا:

ھەر چوار تەنشى گىراۋە
لە سەنگەر ئىكدا بە تەننى
ئەو لاۋەى بەلئىنى دابوو
ھەتا مردن چەك دانەننى
رووناكبىرىكى تا ئەمپرۇ
دەچوو بەرەو ئاسوگى روون
ھېشتا ھىۋاى بە بوولئىل بوو
بو لە گەمارۆ دەرەز باز بوون

بەراستى ئەۋەى ھېمىن لەسەر گۆران دەيلئى لەسەر خۇيشى راستە: «تاكى لە جوانى
پەرەستىدا كەمە و وشە لە دەستىدا ۋەك مېۋە، دلتەرە و خوش خەيالە و ناسك بىنە،
بە ھونەرە و شارەزا و وشە رەنگىنە»

ھىۋام ئەۋەيە كە: ھېمىن سالانى دريژ لەناۋ گەلى كورددا، لە رىزى خەباتكەرانى رىگائى
ئازادى گەلى كورددا، تىكۆشانى خۆى لە پېناۋى رىگارى گەلەكەمان، لە پېناۋى پېش
خستنى زمان و ئەدەبى كوردى، ھەر دريژە پىن بدا.

دلىنام كە لە دۋاپۆژدا ھېمىن زۆرجار پەرى شىعەر دىنئەتە ژوانى خۆى و دىۋانىكى ترمان

پیشکش ده‌کا که شیعی کوردی جوانی تیدا بی:

شیعریک وه ک خوناوهی باران
 شیعریک وه ک سرتی دلداران
 شیعریک وه کوو ده‌ریای بی بن
 گهرمتر له باوه‌شی ژن
 شیعریک سروودی شادی بی
 شیعریک ده‌نگی ئازادی بی

به هیوای ئه و رۆژه
 عبدالرحمان قاسملو

شاره که مان، شاره بچووک و تووک لیکراوه که مان سه قزیه کیک له و شاره کاوانه ی کوردستان که له میژوی تاریک و پر کاره ساتی خویناوی خۆیدا گه لیک جار تووشی په لاماری دپدانه ی دوژمن و تالان و بیژ و کوشت و کوشتار و هه لات هه لات و سووتمان، خاپوور کران و چۆل بوون بووه . پووی خۆشی که متر به خۆیه وه دیوه ده توانم بلیم هر نهیدیوه . به لئى شه قز شارکی تووک لیکراوه . ته نانه ت پاش تی کچوونی حکومه تی په زاخان پاش فهوتانی ئه و قازاخه چه که ره قه و ئه و دیکتاتور ه خوینمژه که خه لکی ئیران پشوو یه کی هاته وه بهر و ئاهیکى خۆشی له دلئى گه را دیسان سه قز شوومترین و په شترین پوژانی تاریخی پابوارد .

ئه پته شی شاهه نشاهی په هله وی که ده یانگوت ئاسمانی به سه رنیزه وه پاده گرئ و زه وی له بهر پیتیدا ده له رزئ له راست سپای هاوپه یماناندا به ری فوویه کی نه گرت . ده سستی بۆ چه ک نه چوو، تاوئیکی به ریه ره کانی نه کرد، وه ک تووی هه رزن بلاو بوو، وه ک بلقی سه رئاو پووچاوه . چه ک فریدان . به جلی ژنانه وه پاکردن و خۆ له ته ویله ی ئاغا و ده ره به گان ئاویتن، تاکتیکى ئه و فه رمانده لووت به رزانه بوو که خه لکیان به دیل و کۆیله ی خۆیان ده زانی و له سه رده می ده سه لاتى بیست سا له ی په زاخاندان کاریان زگ درپن و گیرفان برپن و هه ژار چه وساندنه وه و دارا پووتاندنه وه بوو . به لام ئه و قاره مانانه ی که له لیقه ومانه که ی شه هریوه را ده مانچه و شمشیره کانیا ن به چارشوئیکی ژنان ده دا و چه که بریقه داره کانیا ن به که لاشیکى کرچ و کۆن ده گورپیه وه و باقیشیان ده داوه و خۆیان ده شارده وه و له بهر

دهستى خه لک، خه لکى تووپه و داخ له دل هه لده هاتن، نازانم چۆن بوو پاش ماوه يه کى که م سهره سهره کوتيان له سه قز پهيدا بۆوه؟ نه هه يا و نه شهرم، وهک نه بايان پهيدا هاتبى نه بۆران، به بهرگى به زهرق و بهر قهوه، به سهر دووشى مهنگوله داره وه، به چه کمه ي پهرش و خرينگه خرينگى مامزانه وه وهک پۆمىل له خه يابانه کانى سه قز دا به گه پان و خو بادان و قه مچى هه لسه و پان و پۆز ليدان.

بيجگه له پۆمىله کانى خو و لاى و خۆمالى قيافه ي نامۆ و سه ير سه يريش وه بهرچاو ده هاتن. نه فسه رى سووره زرت و قه له و و دريژ و زه لام، سه ريانى پهرشى، لاوازى مرده لوخه، وا ديار بوو بيگانه، هينديکيان له وه بهرى ده رياوه بۆ پاراستنى خۆيان هاتوونه ئيره نه وانى ديهک ش له ناسىاي دوروه وه پست کراون و به زۆرى زۆردار هينراونه نه م و لا ته که له پيناوى سوودى «ساحيب» دا بيه نه قوچى قوربان.

من نه وه ده مى نا که ميژمندا لکى چاو نه کراوه بووم، به لکه ئيستاش که هه زار په ند و گۆلمه زم به سه ر هاتووه و زۆرم چه رمه سه رى و کوپره وه رى و ده ربه ده رى ديوه هيج سه رم له زاراوه ي له شکرى ده ر ناچى. به لام له بيرمه نه وه که سانه ي له وه سه رده مه دا سه ريان له سياسه ت ده خورا و ده ميان له شتى وا وه رده دا ده يانگوت:

وه زعى ستراتيژيکى سه قز نه وه هه لده گرئ. ده يانگوت هۆى گرينگى چاره پهرشى ئيمه هه لکه وتنى جوغرافيايى نه م شاره يه. ده يانگوت سه قز ده روازه ي کرماشان و قه سرى شيرين و ته نانه ت نه وه ديوى سنوورى ئيرانه که کانگا نه وته کانى ده ربه ست له ده ستى ساحيب دان. ده يانگوت شه پۆلى تووپه يى و بيرى دژى ئيمپرياليستى خه لکى ئيران و جوولانه وه ي نازادى خوازانه ي گه لانى نه م و لا ته نه تره ي ئيمپرياليستى بر دووه و مه ترسى گه وره ي بۆ ئيستيعمار پهيدا کردووه. زۆر شتى ديهکيان ده گوت که من سه رم لى ده رنه ده جوو و تى نه ده گه يشتم. ده يانگوت هه ر بۆيه ش ئيستيعمار ناچار بووه نه م نه پته شه ي به ده ستى خۆى ته فر و توانا ي کردبوو سه ره له نوئ زيندوو بکاته وه و گه وره کانى بکاته توکهرى خۆى و له سه قز مۆليان بداته وه. چونکه مردووى خۆيه تى و به ده ستى خۆى ناشتوويه تى و ده زانئ چيه و تى پانا بينئ ده س بکاته وه، نه م سه وورقلانه ي هيناوه نه خشه ي بۆ بکيشن و نه م ديبلانه ي هيناوه پشتى بگرن و خه ريکه به هه موو هيزى خۆى نه م ده رواه، بپاريزئ.

له وه سه رويه ندانه دا که ئيمه ي خه لکى ليقه وماوى هه ژارى سه قز له ژيژ جه زره به و نه شکه نجه ي نه پته شه ي شاهه نشاهى و ناغاگانيدا له ناويلکه ي گيان کيشاندا بووين، جوولانه وه ي نازادى خوازى له سه رانه رى ئيراندا بره وى نه ستان دبوو به تاييه تى فيرقه ي

دیموکراتی نازره بایجان پوژ به پوژ زنجیری کویله تی له دهس و پیتی گه له که ی ده پساند و به ن که له وه ی نیری دیلی مه لده بپی و حیزی دیموکراتی کوردستان ئالا مه لگری خه باتی گه له که مان، به رابه ری پوژ له ی بلیمه ت و مه لکه وتی کورد پیشه وای خوشه ویست قازی موحه مه دی نهر، ته نگی به نیستیعمار مه لچنیبوو و ره گو پیشه ی له هه موو لایه ک دا کوتا بوو و، لک و پۆپی بۆ هه موو مه لبه ندیکی کوردستان هاویشتبوو.

پیکخواوی حیزی شاره که ی ئیمه ش سه ره رای نه و هه موو که ند و کۆسپه ی له پێشدا بوو، له ژیر چاوه دپیری توندی شا و نیستیعمار دا نازایانه خه باتی ده کرد و ژیرانه چالاک ی ده نواند و په یوه ندی نه پیتی و به رده وای ده گه ل مه رکه زی حیزب له مه هاباد نه ده بچرا و په یکه کانی حیزب به شه و نیوه شه و هر له هاتوچۆ دا بوون، به یاننامه و پوژنامه کانی حیزب به نۆو خه لکدا بلآو ده کرانه وه.

پاش نه وه ی حیزی دیموکراتی کوردستان به یه کجاری سه رکه وت و کار به ده ستانی تارانسی له موکریان و نه ولاتریش ده ره پانده و جمهووری کوردستان دامه زرا، هیزی گه ل و پێشمه رگه گه ماوۆی سه قزی دا ئیتر حکومه تی تاران به جاریکی زراوی توقی و حه زیای برینداری نیستیعمار به ته وای ئاوپووژا و گه زاره ی ده رکێشا و ژه هری پیسی خۆی به سه ر ئیمه دا پژانده. پوژ نه بوو پۆلیک لاو نه گیرین، نه خریننه به ندیخانه وه یا به پیتی نه کرین بۆ پشتی جه بهه. شه و نه بوو ده سه ته یه کی دیکه خۆ پزگار نه که ن و په نا نه به ن بۆ کوردستانی پزگارکراو که ئامیزی بۆ هه موو کوردیکی نیشتمانپه ره و هه موو ئازادیخوازیکی جیهان ئاوالا بوو، له و لاشه وه نه و ده ره به گ و خاین و خۆفرۆشانه ی که حیزب ده رتانی خه یانه ت و خراپه ی لی گرتبوون و ماوه ی نه ده دان خۆینی مسکین و هه ژاران چیدی بمژن و ئیسکیان بکرووسنه وه به په له په روزه خۆیان له ئامیزی شاهه نشا ده هاویشته. ئه م حه مه ره زایه ی نه مپۆ بێ شه رمانه ده لێ من شای پێخواسانم و به ردی دلسۆزی بۆ جووتیار و کرێکار له سینگ ده دا، ئیستاش نه و ده ره به گانه ی نه و سه رده می خه یانه تیان به گه ل و نیشتمانی خۆیان کرد به زه بری نووکی نیزه ده کاته نوینهر و سه ناتۆر.

به کورتی سه قز بوو به که شتی نووح و له هه موو تو و ته ره مه یه کی تی خزا چونکه ته ویله ش نه مابوو جاشی تی بکری ئاغاوه ته کانیان وه ک گا و گۆل به سه ر خه لکدا بپی و به زۆری له مالان دایان مه زرانده. خاوه ن مال ناچار بوو له و قات و قه و گرانییه به سامه ی که له کاتی شه پ له هه موو جیگایه ک به تاییه تی له سه قز دا هه بوو له زاری ژن و مندالی خۆی بگریته وه و گا و گولی شا دابه ستی. نه گه ر ئاغا به رچایی پۆنی که ره و هیلکه و هه نگوین و مره با و نیوه پوژی چالۆکه باب و شیوی شه وانه ی گوشت و فپووج و قه له موون

نه‌بوايه و شه‌و چه‌له‌شی لێ برابا خاوه‌ن مأل پێشمه‌رگه‌ یا به‌ قه‌ولی ئه‌وان «موت‌ه‌جاسیر» بوو. ده‌سه‌به‌جێ پاپۆرتی لێ ده‌درا و ده‌یانبرده‌ دیژیان و تێر و ته‌سه‌ل ده‌یان کوتا و سه‌ر و گوێلاکیان ده‌شکاند و زۆر جاریش بێ سه‌روشوێن ده‌چوو.

له‌و سه‌رده‌مه‌یدا که له‌ سایه‌ی خه‌باتی حیزبیکێ شوێشگێڕ و ئازادیخواز و زانایی و دڵسوێزی پێشه‌وا و پابه‌ریکی بلیمه‌ت به‌شیکێ کوردستان هه‌ر له‌ به‌ستینی ئاراسه‌وه‌ تا نیزیکترین گوندی سه‌قز ئازاد ببوو و گه‌له‌که‌مان له‌و په‌ری خۆشی و ئازادی و سه‌ربه‌رزیدا ده‌ژیا و وه‌ک ده‌لێن «گورگ و مه‌ڕ پێکه‌وه‌ ئاویان ده‌خوارد‌وه‌» حاڵی خه‌لکی شاره‌که‌ی ئیمه‌ له‌ حاڵی کۆیله‌کان گه‌لێک ناخۆشتر بوو. بۆیه‌ من سه‌قزم نێو ناوه‌ شاری تووک لێکراو. پۆژ نه‌بوو دیژیان، کاسب له‌ دووکان نه‌هێنێته‌ خوارێ وه‌به‌ر شه‌پانی نه‌دا یا گزیری ناغا که‌شیده‌ له‌ نه‌ستۆی چه‌ند حاجی نه‌کا و ئاته‌گی چه‌ند مه‌لا نه‌بێ. خۆ ئه‌وه‌ی پاپۆژکاران و کارناسانی بیگانه‌ ده‌یانکرد ئه‌گه‌ر له‌ یووم هاتبا بیگێڕمه‌وه‌ مچوپک به‌ له‌شی هه‌موو ئینسانیکێ خاوه‌ن شه‌ره‌ف و به‌ ناموس دا ده‌هات.

ئێستیعمار هه‌میشه‌ له‌ شاره‌که‌ی ئیمه‌وه‌ نه‌خشه‌ی پوو‌خاندنی جه‌مه‌ووری دیمۆکراتیکێ کوردستانی ده‌کێشا. چه‌ند جار ئه‌رته‌شی شاهه‌نشاهی شنگلی له‌ خۆی دا و هێرشێ برده‌ سه‌ر سه‌نگه‌ری ئازادی و به‌ره‌نگاری پێشمه‌رگه‌ی کورد بوو. به‌لام دیتمان چۆن به‌ شپ و وپری گه‌ڕایه‌وه‌ وپقی خۆی به‌ ئیمه‌ی بێ چه‌ک و بێ ده‌ره‌تان پشت.

داخی به‌ جه‌رگه‌م گه‌نده‌ل فێلی ئیمپریالیزم کاری خۆی کرد و شای خایین کوتوپر هێرشێ هێنا سه‌ر حکومه‌تی ئازه‌ریایان وپاش سالتیک ته‌ریزی قاره‌مان داگیر کراوه‌ و سیلاوی خۆینی تێدا جاری بوو. مه‌هاباد قبیله‌ی ئاواتی نه‌ته‌وه‌ی کورد، له‌ هه‌ر چوارلاهه‌ ئابلقه‌ درا و بێ پشتیوان ماوه‌. جا ئه‌مجار ئه‌رته‌شی شاهه‌نشاهی له‌ سه‌قزه‌وه‌ به‌ره‌و مه‌هاباد که‌وته‌ پێ. ئه‌وه‌ی نه‌ده‌بوو بێ، بوو. کۆماره‌ خۆشه‌وێسته‌که‌مان پوخوا، پێشه‌وا مه‌زنه‌که‌مان به‌ خۆی و هاوڕێیه‌کانیه‌وه‌ گیران. پێتان سه‌یر نه‌بێ ئه‌وده‌میش یه‌که‌م زه‌ربه‌تی جه‌رگه‌ڕ وه‌شاره‌که‌مان که‌وت و هه‌ول پیزی سێداره‌ له‌ سه‌قزی بێ فه‌ڕ چه‌قی.

به‌یانییه‌کی ساردی زستانی سه‌قز بوو، کاتێ خه‌لک له‌ مأل وه‌ده‌رکه‌وتن چ ببینن؟! کافر نه‌بینن، یازده‌ سێداره‌ چه‌قیبوو، یازده‌ پۆله‌ی نه‌به‌ز، یازده‌ قاره‌مانی کۆلنه‌ده‌ر، یازده‌ پیاوی تێکشه‌ری کوردیان پێوه‌ هه‌لاوه‌سرا بوون. به‌شی زۆری ئه‌م شه‌هیدانه‌ له‌ عه‌شیره‌تی پێشکه‌وتوو و نیشتمانپه‌روه‌ری به‌گزاده‌ی فه‌یزولابه‌گی بوون که‌ میژوو شاهیده‌ ئه‌م عه‌شیره‌ته‌ له‌ پێکه‌هێنانی حیزبی دیمۆکراتی کوردستان و دامه‌زراندنی کۆماری

کوردستاندا چ نه خشیکی گه وره و بهرچاوی هه بووه . له نئو ئەم شه هیدانه دا ئەحمەدخانی فاروقی مەزنی بە گزادان و دوو برا نۆجوانە کە ی دەببیران کە هێندە لە میژنە بوو بە فێل گیرابوون و بە تاوانی کوردایەتی بێ موحاکمە و لێپرسینەوه حوکمی ئێعدامیان درابوو .

ئەفسەریک کە ئەو حوکمە ی پێ راگە یاندوون لە زۆر جێیان و بۆ زۆر کەسی گێراوه تەوه :
نیوه شه و بۆ خۆم و چەند گروویان لەو ژوورە ی ئەو سێ برایانە یان تێدا بەند کرد بوو وە ژوور کە وەتم ، چرایان دایسا تە ماشام کرد ئەحمەدخان ئانیشکی داوه تەوه و سیفار دە کێشێ و براکانی لە خوارەوه بە ئەدەب لە سەر چۆک دانیشتون سام گرتمی ، بە مینگ مینگ حوکمە کەم پێ راگە یاندن پێم سەیر بوو هیچیان نە بزپکان ، هیچیان رەنگیان نە گۆرا و پانە چەنین . ئەحمەد خان بە شێنەیی سیفەرە کە ی کوژاندەوه و گوتی :

«من بیرم لەوه کردبووه وه ، ئەم پۆژەم لە پێش چاو بوو و دەمزانێ لەسەر ئەم بیروپایە ی هەمە توشی شتی وا دیم . بە ئێ ، من کوردم ، دیمۆکراتم ، ئازادیخوازم ، من دژی پێژیمی بۆگەنی پاشایەتیم و دژی دەسەلات شوومی بیگەنەم و چارەنووسی پیاویکی وەک من لە ئێرانی ئێستا دا هەر ئەوهیە . هیچ چاوه تۆپی بەزەیییم لەو پێژیمە نە کردوه و ناکەم . بەلام شایە کە ی ئێوه کە لافێ کۆمەڵناسی لێ دەدا ، دەبوو ئەوهندە ی زانیایە ئێمه عەشیرەتین و لە نێو عەشیرە تاندا تاوان هەر ئێ مەزن و برا گەورە یە چونکە برای بچووک بە پێی پێوشوینی عەشیرەتی ناچارە وەدوای براگەرە بکەوێ و لە قسە ی نەچێتە دەر ، لە بەر ئەوه نە دەبوو حوکمی وا زۆردارانە و بێ پەرحمانە و ناپیاوانە لە سەر براکانم بدا .»
هێشتا ئەحمەد خان قسە ی مابوو بیکا کە عەولاخان وەجواب هات و گوتی :

« کاکە گیان ! کاکێ بە پێز و بەرزم ! مایە ی سەریه رزی بنە ماله کە مان ! زۆر جێی داخە کە لە ناخری ژباندا قسە لە قسە ی برا گەورە ی خۆمدا بکەم و ئەم پاستییە بدرکێتم کە ئێمه زۆر لە پێش جەنابتدا ئەم بیرو براوه یە مان پەسند کردبوو و چوو بووینە نێو ریزی حیزبەوه . ئەگەر خودای نە کردە تۆش نە چووبایە ی نێو ریزی حیزبەوه و ئەم بیروپروایەت قبول نە کردبایە و پێیازی شەپەف و کوردایەتی و ئازادیخوازیت نە گرتبایە و بۆ پاراستنی مۆلک و مال و شتی وا پشتت لە نەتەوه کەت کردبایە ئێمه لە رەسیمی عەشیرە تیمان هەڵدەدا و قەت شوپێت نە دەکەوتین . بە لکۆو پێم وایە یە کەم لوولە ی تەنگ ، تەنگی پێشمەرگە ی کوردستان کە بەرەو سینگی تۆ پادیرابایە لوولە ی تەنگی براکانت دەبوو .»

حەمە خان کە تائێستا بێدەنگ بوو گوتی :

« ئەرێ ئەم کەند و کۆژە ی بۆ چییە ؟ هەستەن هەر سێکمان بپۆین ، بەرەو شەپەف ،

به رهو شانازی، به رهو مهرگی پیاوانه، یان باشتر بلّیم به رهو ژیاانی ئەبه دی».

ئەحمەدخان ههستا لاچاوی براکانی رامووسی و ئەوانیش دەستی ئەویان ماچ کرد و کهوتنه پئی.

تا ئێره له زمانی ئەو ئەفسەرە بیستراوه که خوشی کورد بووه به لّام له بن دار دا زۆر کەس ئاگای له ئازایەتی و پیاوەتی و نەترسیی ئەوان بووه و شیعارێ کوردانه و ئازادیخوازانهی ئەم سێ برا قارەمانانهی بیستوه.

کاتیەک ئەم ههواله دلتە زین و جەرگیره بۆ «زێپوهشان» خانمی دایکی شههیدەکان که له سەر بهرمال خەریکی نوێژ و دۆعا بوو دەبن، له پێشدا عاتیفە دایکەتی تینی دەدا و به نینۆک هەر دوو لا پوومه ته قه له وهکانی وا دەپنێ که خوین لووزو ده به ستن. به لّام زوو دیتوه سه رخۆ و کۆلی دەنیشیتوه و زۆر به و یقار و ئارامی به رهو مهیدانی ئێعدام ده که ویتە پئی. له و ئاپۆره نزیك ده بیتوه که به خەم و په ژاره و گریانوه کۆر بوونه وه. خه لکه که به دیتنی ئەم خانمه به پێزه و ئەم دایکه دلسووتاوه که به دەستی شا قهت کهسی نه ماوه و وه جافی کوپپووتوه له گابۆر ده دەن. به لّام ئەو ناگری، نێوچاوانی گرژ ده کاو لیوی ده کڕۆژی و سه ربه ستانه ده چیتە پێش. پئی بۆ ده که نه وه تا ده گاته ئەو ئەفسەر و سه ریا زانهی که له ده وره ی سیداره کان کیشک ده کیشن. ئەوانیش بێ ئیختیار دپ ده دەن. ده گاته بن داری کوپهکانی که میک له ژێللّا تییان ده فکری و ده لّی:

« دهک پۆله پووتان سپی بێ وهک پووی دایکی خۆتان سپی کردوه. من بۆتان ناگریم، قووتان بۆ نا پێوم، شینتان بۆ نا گێپم. چونکه ئێوه پیاوانه ژیاان و پیاوانه چوونه سه ر سیداره. ئێوه له سه ر دزی و پیاوکۆژی و خه یانهت و جاشه تی نه کووژاون. ئێوه له پێگای ئازادی مه دا، له سه ر کوردایه تی، له سه ر ئابوو و شه په ف و له پێناوی پزگاری ئەم که له زۆر لیکراوه شه هید کراون و هه رگیز به مردووتان نازانم.»

له و حاله ته دا فه رمانده مه چ و مۆپه که ی سه قزیش ته ریق ده بیتوه و لیوی ده چیتە پێش و سه ره خوشی لێ ده کا، شیرە ژن بێ ئەوه ی سپاسی بکا پێ ده که نێ و ده لّی:

« داخوا ئەم شوپه سوارانه دانا به زن؟»

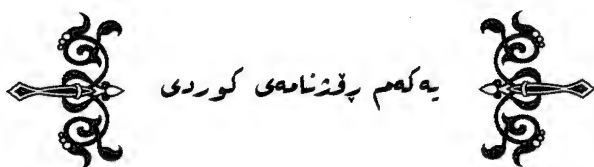
گویا ئەمەری شاهه نشا وا بوو سێ پۆژ ته رمی شه هیدەکان به هه لّاهه سراوی به مینیتیه وه به لّام فه رمانده وا له به رامبه ر ئەم غیره ته ی شیرە ژن دا شه ره زار ده بیتوه ده ستوو ده دا ته رمه کان داگرن. «زێپوهشان خانم» کوپهکانی ماچ ده کا و له و خوینته ی به پوومه تیدا دیته خوار له کۆلمه یان هه لّده سوێ، مه لایه ک له وینده ری ده بێ و ده لّی: «خانم بۆ وا

دهكەي؟» جوابی ده‌داته‌وه: «مامۆستا! كۆپێكى له من بووبێ و شیریی منی خواردبێ و له كۆشیی من دا په‌روه‌رده بووبێ ده‌زانم له مردن ناترسی... به‌لام خۆت ده‌زانی پیاوی بێ گیان په‌نگی ده‌په‌پێ. بۆیه كۆلمه‌یان سوور ده‌كه‌م تا دوژمنان بیره‌كه‌نه‌وه كۆپی زێروه‌شان له مردن ترساون!».

۱- سالی ۱۳۵۰ / ۱۹۷۱ به‌ بۆنه‌ی ۲۵ سالی كۆشتاره‌كه‌ی سه‌قز ئهم داستانه له كۆپی یه‌كیتی نووسه‌رانی كورد له به‌غدا خۆیندراوه‌ته‌وه و له ژماره ۲ی گۆفاری «نووسه‌ری كورد» دا چاپ كراوه.

۲- خه‌لیل خانی باوكی ئهم شه‌هیدانه سۆفیێكى به‌ ناویانگ بووه، په‌نگه داستانی حوسینی هه‌لاجی بۆ خێزانه‌كه‌ی گێڕابێته‌وه، خۆین تی هه‌لسوونی پروومه‌تی شه‌هیده‌كان له داستانی حوسین ده‌چێ.

که م میژوونووسی ئیرانی هه‌یه ددانی خێری پێدا هێنابین، شتیکی ویچووی له‌باره‌ماندا نووسیبن، که م یا زۆر سه‌روه‌سه‌کوتی نه‌کوتابین، سه‌یره، به‌راستی سه‌یره، له‌وه‌تی میژوو نووسراوه‌ته‌وه ئێمه وه‌که‌س نه‌پزاین، هه‌ڵمان نه‌کوتاوه‌ته سه‌ر ملّک و ماشی که‌س، ده‌ستمان به‌کلّوی خۆمانه‌وه گرتوو به‌ نه‌ییا. هه‌ر دوژمن که‌ مارۆی ئێمه‌ی داوه، هه‌ر نه‌ته‌وه‌ی تر په‌لاماری بۆ ئێمه هێناوه، هه‌ر بیگانه به‌گژ ئێمه‌دا هاتوو، هه‌ر زۆردار ویستویه‌تی به‌مانگرێ، به‌مانکوژی، به‌مانکوژی، تالانمان بکا، خا و خێزانمان وه‌ده‌شتی بخا و مالّ و حالّمان لێ تیکوپێک بدا و ژيانمان بشیوین. هه‌میشه هه‌ر داگیرکه‌ران هێرشیان هێناوه‌ته سه‌ر نیشتمان و زیده‌که‌مان و ویستویه‌نه ولّاتی باب و باپیرمان لێ داگیر بکه‌ن. ئێمه نه‌گه‌ر ده‌سته‌وه‌که‌ریمان کردوو، نه‌گه‌ بۆ به‌ربه‌ره‌کانی پاپه‌ریوین، نه‌گه‌ر داومانه‌ته چیا، نه‌گه‌ر پۆبوینه‌ چه‌ک، پێشی زۆردارمان گرتوو، به‌گژ داگیرکه‌ر داهاتوینه‌وه، ته‌نیا و ته‌نیا بۆ پاراستنی گیان و مالّ و نامووسی خۆمان بووه.

جا جاری وا بووه قوربانیی زۆرمان داوه، خوینمان به‌لێشاو پژاوه، له‌شمان به‌که‌له‌که له‌مه‌دانێ به‌جێ ماوه و مناره له‌ سه‌ری شه‌هیدانمان دروست کراوه. جاری واش بووه به‌ده‌ستمانه‌وه هاتوو به‌رسینگه‌مان له‌ دوژمن بپویه‌ته‌وه، دامان په‌لۆسیوه، داپه‌ر داپه‌رمان تێ خستوو، ته‌نانه‌ت جووه‌وارمان لێ بپویه، به‌لام له‌ هه‌موو حالیکدا هه‌ق هه‌ر به‌لای ئێمه‌وه بووه. چونکه به‌رگیرمان کردوو، له‌ بناری چیا سه‌خت و هه‌زار به‌هه‌زاره‌کانی

خۆماندا وه ده دست هاتووین. بهرگیش مافی په‌وای هه‌موو زینده‌واریکی سه‌ر ئه‌م جیهانه‌یه و به‌تاوان ناژمێردی. که‌چی میژووی نۆرداران بخویننه‌وه، ته‌ماشای بکه‌ن، هه‌ر ئیمه‌ تاوانبار و گوناهاکری، هه‌ر ئیمه‌ پیاوخراب و به‌دناوین. بۆ؟ چونکه‌ بێ هیز و بێ ده‌سته‌لاتین. چونکه‌ قه‌له‌م به‌ده‌س دوژمنانه‌وه‌ بیه‌وه. میژوونوسه‌کانی بیگانه‌ که‌ نۆربه‌یان به‌نانی نۆرداران چاویان پشکوتوه‌ و به‌ورکه‌ی داگیرکه‌ران به‌خێوکاروین پێیان له‌ راستی خستوه‌ و واقعیان شارده‌وته‌وه. هه‌زاران جنتیوی سه‌ر به‌کوڵکه‌یان پێداوین و قسه‌ی سارد و سووکیان له‌ پارسه‌نگ ناوین و تووک و له‌عه‌تیان لێ کردووین، که‌ بۆچی ده‌ستمان له‌سه‌ر ده‌ست دانه‌ناوه‌ تا خاوه‌ن شکۆیان به‌هاسانی به‌مانکوژن؟ بۆچی چاومان دانه‌یه‌شتوه‌ تا به‌که‌یفی خۆیان ده‌ستدریژی بۆ ماڵ و گیان و نامووسمان بکه‌ن؟ بۆ وه‌ده‌ست هاتووین؟ بۆ به‌رگیمان کردوه‌ و بۆ به‌جاریکی نه‌تواوینه‌وه‌؟ سه‌راسه‌ری کتییی ئه‌و میژوونوسانه‌ پێن له‌ هێرشێ ناوه‌وا بۆ سه‌ر نه‌ته‌وه‌ی زۆرلیکراو و به‌شخواری کورد. به‌لام له‌ لابه‌لای لاپه‌ره‌کانی ئه‌م کتییه‌ پێ له‌ ته‌وس و پلار و لاتاوانه‌شدا جاروبار ده‌توانین ترووسکایی راستی بدۆزینه‌وه‌.

بۆ نمونه‌ له‌ نیوه‌ی دووه‌می چه‌رخێ بیسته‌مدا له‌ ساڵی ۱۳۵۰ی هه‌تاوی ۱۹۷۱ی زاینیدا کتیییک به‌ناوی «اوضاع ایران در جنگ اول یا تاریخ رضائیه» نووسراوی (محمد تمدن) بلۆبۆته‌وه‌ که‌ به‌راستی په‌له‌ی شه‌رمه‌ به‌داوینی زانسته‌وه‌. ئه‌م کتییه‌ که‌ کابرایه‌کی تازه‌ری به‌ فارسییه‌کی ناریک و ناله‌بار و پێ له‌ غه‌له‌ت و په‌له‌ت نووسیویه‌تی، پێ له‌ جنتیو و قسه‌ی سووک و گالته‌کردن به‌گه‌لی کورد له‌ کوردستانی ئێران کردوه‌ و هه‌ک گوتووینه‌ «کاریکی پێ کردووین با به‌ده‌واری شه‌ری ناکا». به‌تاییه‌تی هێرشێ وای بردۆته‌ سه‌ر شه‌هیدی ریگای پزگاری گه‌لی کورد، قاره‌مانی کوڵنه‌ده‌ر سمایل ناغای سمکو که‌ قه‌ت نه‌سکه‌نده‌ر به‌گی تورکمان خاوه‌نی «عالم آرای عباسی» نه‌بیردۆته‌ سه‌ر ئه‌میرخانی برادۆست، خانی له‌پ زێپین. به‌لام ده‌کرێ میژوونووسیکی ورد و وریای کورد نۆر راستی وا که‌ نووسه‌ر به‌راوه‌ژووی نیشان داوین له‌ لابه‌لای ئه‌م کتییه‌دا بدۆزینه‌وه‌. بۆ نمونه ئه‌م نووسه‌ره‌ باسی یه‌که‌م پۆژنامه‌ی کوردی ده‌کا که‌ په‌نجا و چوار ساڵ له‌وه‌ی پیش (۱۳۴۰ی کۆچی) له‌ کوردستانی ئێران بلۆبۆته‌وه‌ و ئیمه‌ زۆرمان له‌سه‌ر نه‌ده‌زانی، کلێشه‌ی پۆژنامه‌که‌شی چاپ کردوه‌. من لیژده‌دا ده‌موێ ئه‌وه‌ی ئه‌م کابرایه‌ له‌سه‌ر ده‌رجوونی ئه‌م پۆژنامه‌ نووسیویه‌تی بکه‌مه‌ کوردی. له‌ لاپه‌ره‌ی ۳۶۹ له‌ژێر عینوانی «سمیتقو و روزنامه کردی»دا نووسیویه‌تی:

روژیک شیخ عبده‌وللا «له‌و پیاوه‌ تیگه‌یشتوه‌کانی سمیتقو له‌ خزماتی سه‌ید ته‌ها»

هاته لای من و له نیو قساندا کوتی: ناغا «یانی سمیتقو» ده یوئ له ورم پوژنامه یه ک بللو بکړیته وه، نایا به پای تو به چ نه دازه و تیراژیک ده توانین پوژنامه یه ک له و شاره دا بللو بکړینه وه؟ که هم سه نگین بئ و هم جوان و سهرنج پاکیش؟

نوسره له جوابی شیخ عه بدوللادا وای گوت:

«به داخه وه پیته کانی چاپخانه ی نیمه زور که من، به شی چاپی پوژنامه ناکن. شیخ عه بدوللادا که هم وه لاهه ی بیست، به توندی گورا و حالی شیوا. منیش ترسام و له هله ی خوم گه یستم و گوتم:

نه گور ویرای کرکارانی ده زگای خومان تن بکوشین له وانه یه که م و کوریه کانی نه هیلین و بتوانین پوژنامه که بللو بکړینه وه. به لام ده بئ زور زه حمت بکیشین تا نامرازی پیویست ناماده بکه ین».

لیره دا پښت و پووی شیخ عه بدوللاد کرایه وه و هیچ جوابی نه داوه. نه گرجی نه و به لینی دا که هه قده سستی کار به ده ست و کرکارانی چاپخانه که بدا، نه ده کرا له و پوژیدا پشت به به لینی کورده کان به سترئ. چونکه سهرېنجی له فرمانده سمیتقو له و هه لومه رجیدا گالته به گیانی خو کردن بوو. پاش نه وه ی چنه رژیک له و باره دا بیرم کرده وه، هه قلم به هیچ کوئ پانه گه یشت. ناچار کتیبخانه و چاپخانه که ی خوم داخست، شهوئ ده گهل توکه ریکم و چنه به لاهه دی دیکه له شاری وده ر که وتم). لیره دا نوسره باسی پاکردنی خوی ده کا و پیوه ندی به نیمه وه نییه و له ناخری لاپه پری ۷۳۰ دا ده ست پښ ده کاته وه:

به لئ پاش پاکردن و ناوړه بوونی به ناچاری من، سمیتقو ده ستوری دابوو که کتیبخانه و چاپخانه که م داگیر بکن. مه لا محهمه دی تورجانی ناوکیچی مه نمور کردبوو پوژنامه ی کوردی چاپ و بللو بکاته وه و ناغای مه لا موحه ممه دی تورجانی نه یکردبوو ناپیاوی به شیکی له کتیب به نرخه کانی کتیبخانه ی من هه لگرتبوو و بردبوو یه ماله خوی. هر به و نه ده وه پانه وه ستابوو، ناوی چاپخانه که شمی گورپیوو. تابلوی چاپخانه ی «تمدن» ی فری دابوو و تابلوی چاپخانه ی «غیره ت» ی هه لاهه سیوو. پوژنامه یه کیان به زمانی فارسی و کوردی بللو کردبوو که هه وتووی جاریک درده چوو. ناوی «پوژنی کورد شهوی عه جه م» بووه که دوايه بؤته «پوژنی کورد» و ناخری بؤته «کورد».

نوسره چنه لاپه پری دیکه ی به باسی شه پ و کیش و کاره ساته کانی نیوخوی نه و سهرده می نیران رهش کردو ته وه و دیسان پای داو ته وه سهر باسی سمکو و نووسیویه تی: «خه لک که به هیوا بوون هیزی ده ولته تی سمیتقو پام و به رده ست بکا، که خه به ری

پاپه پرنی (لاهووتی) و کوژرانی (خالق قوریان) و پاکردن و بلابوونی چریکه کانی نه و هانتی سهید ته هایان بیست به جارتکی ناهومید بوون. له و لاشه وه کورده کان به و زال بوونانه نازاتر و باو خوشتر و له خوبابیتر ده بوون.

نه مجار سمیتقو بیجگه له بلوکردنه وهی پۆژنامه ی کوردی «کورد» له ورمی پیکخواویکی بۆ وه رگرتنی گومرگیش دروست کردبوو، له مهر شتیتکی که خه لک له ورمی پیا ده یانبرده شاره کانی تر (مراغه - خو - ته ورین) گومرگی ده ستاند و په ته ی چاپی به کوردی ده دانن. کوژرانی خالق قوریان له پۆژنامه ی کورده کان، که به ناوی کورد چاپ کراوه و بلابووته وه، به لگه ی به نرخی تیدا هه ن، ئیمه ش لیژهدا بلای ده که یه نه وه.

نوسه ر نه سلای پاشکوی فارسی پۆژنامه که ی له لاپه پهی ۳۸۰ دا چاپ کردوه. نه وه تا منیش ده یکه مه کوردی.

کاره ساتی کوژرانی خالق قوریان

له پاشکوی ژماره دووی پۆژنامه ی «کورد» چاپی ورمی «هه والئووسی ئیمه ده نووسی: کوژرانی خالق قوریان و شکانی له شکره که ی بۆ ناگاداری خوینه رانی خوشه ویست پوون ده که مه وه. پۆی ۲۸ ی په مه زانی ۱۳۴۰ له کاتیکدا که له شکر ی کورد له ژیر فه رمانده یی «سهید ته ها نه فهندی» له ده ورپوشتی گوندی «قوزلو» ی خاکی هه وشار خوی بۆ په لاماربردنه سه ر «سایین قه لا» ساز ده کرد، خه به ری ده ستدریژی «خالق قوریان» له «میانداوا» وه بۆ «شارویژان» و «سابلاغ» به هوی دوو سواری سه رداری موکری که یشت. مهر ده سه به جی پوو له سابلاغ کراوه. شهوی ۲۹ ی په مه زان له «بوکان» مانه وه، به یانی زوو پۆیشتن. دوو ساعه تی پۆژ مابوو مه زنی عه شیره ته کان له ده ورپه ری گوندی «ده رمان» ده گه ل سهید ته ها نه فهندی کۆپی پاوێژ و وتووێژیان گرت، نه خشی په لاماربردنه سه ر خالق قوریانیان کیشا، ئاویان دانا:

«جانگیر به گ» له عیلی مه رکی، «نه سه کنده ر خان» له خه لکی برادۆست «هه مزاغ» له عیلی مامه ش «نه میر نه سه عد» ی دیبۆکری و «سالار سه عید» له خه تی «لاجین» وه بجن. برپاریان دا له جه نگه ی بوولیلی بانگی شیواندا، له ساعه تی دیاریکراودا، له سن لاوه په لامار به رن و ته قه ده ست پین بکری. «نه میرولعه شایر» و «نه میر نه سه عد» و «سالار سه عید» به پیتی برپاری گشتی له تاریک و پوونی به یانی ۲۹ ی په مه زاندا له سه ر

کټوی «زاوا و بووک» را لهشکری خالو قوربانیان که لهسهر تهپکی «داسا مهجید» لهنیو سهنگراند دمه زرابوون، دایه بهرده سترپژ. له هردووک لاهه شه دهست پښ کرا.

سوارانی کورد نه یانه شت شه په که درپژهی بکیشی، لهسهر جله وان پکیتف کوت هه لیان کوتا سهر لهشکری عه جه مان، خو یان ده پال هاویشتن، به لوله ی تفهنگان وه دهریان نان. هیندیک به دیل گیران. هیندیک کوژان و سواره کانی نه میر نه سعه د «مترالیوز» یکیان وه دهست که وت. نه سپ و یه ستر و تفهنگیکی زوریش گیرا. نه میر لعه شایر، نه میر نه سعه د، سالار سعه د له پاش نه وه ی له کوشتن و به دیلگرتنی سهر بازه کانی «داسا مهجید» بوونه وه، چند سواریکیان به دووی سهر بازه پاکردوه کاندانارد. بو خوشیان په لاماریان دا قولیکی دیکه ی لهشکری خالو قوربان که لهسهر کټوی «خه زایی» بوون. نه وانیش پاش ته قهیه کی که م سهنگریان به تال کرد و هه لاتن.

هیندیکیان وه به رها تن کوژان و هیندیکیش به دیل گیران. له ویش نه سپ و تفهنگیکی زور وه دهست که وت. سواره کانی سالار سعه د مترالیوزیکیان گرت. ده گه ل کوو شکسته ی لهشکری نه و دوو شوینه وا به شپړزه یی گهینه وه ئیندرقاش ترس له نیو لهشکری خالو قوربان که وت و پاک هه لاتن. ناغایانی مهنگوپ و هرکی و زه رزا جلدانه لییان وه خوک و تن و نازایانه دایان گژان. لهو شه رده دا خالو قوربان و چند نه فسر و سهر باز کوژان. زوریش به دیل گیران. پیاوه کانی سعه د ته ها نه فندی ۳ توپ، سواره ی مهنگوپی توپیک و سواره کانی هرکی ۲ توپی گوره و مترالیوزیک و نه سیاب و تفهنگیکی زوریان به تالان گرت. هیندیک ده لټن سواره ی نه حمه دی گولوی ناغای مهنگوپ و هیندیک ده لټن نه حمه د خانی هرکی خالو قوربانی کوشتوه.

شکسته ی لهشکری خالو قوربان زور به یان گه پانه وه بو ولاتی خو یان و دوو سده کسیکیش چوونه ته ورپژ. کولونیل «نصرالله خان» فه رمانده ی ژاندارمیش له «صاین قلعه» وه به ره و موکری وه پیکه وت، به ته وای لهو پروداوه بڼ خه بهر بوو. بو نه وه ی ده گه ل خالو قوربان یه ک بگرته وه زور به فیزه وه بو لای بوکان هات. نه میر نه سعه د که نه و خه به ره ی بیست زور به په له خوی گه یانده «نه میر ناباد» ی ته نیشت بوکان. کولونیل که ده گاته بوکان و خه به ری کوژانی خالو قوربان و شکان و بلا بوونی لهشکری ده زانی، فیزمالکی ده داتن، بوکان به جڼ دیلن، بو «صاین قه لا» ده گه پښته وه. سواره کانی به گزاده و سهر داری موکری وه دوویان ده کون، نه میر نه سعه د و ناغاکانی دیکه ی دیبوکری به پکیتف کوت خو ده گه یه ننه یارمه تی سورانی موکری و به گزاده. ژوردووی ژاندارمری له کټوی پشت

۱- هرچند من بۆ خۆم نه مديوه، به لām له گه وه پياواني ئهو ديو و نه م ديو م بيس تووه كه ماموستا مه لا موحه ممه دي تورجاني يا قزلجي زانايه كي گه وه و نه دببكي شاره زاي كورد بووه . هيچ وي ناچي ناويكي وا ناله بار «پۆژي كورد - شهوي عه جه م» ي بۆپۆژنامه كي هه لياردين، يا زۆريشي بق له عه جه م بووي . لي ره دا دمه وي ئهو نووكته پووناك بكه مه وه كه كوردي ئيران به تايبه تي خه لكی موكریان، كه گو تيان «عه جه م» مه به ستیان كار به ده ستي ده وه له ته نه ك ره شو پروتي ميلله ت. دوور نيبه يه كه م ژماره ي

پهلواننامه که «رؤزی کورد» بووین، دوايه ناوی گوریی و بووین به «کورد».

۲- نووسه ر به راشکاوای دهقی پیپورتازی کوژدانی خالو قوریانی له پاشکوی فارسی ژماره دووی پهلوانامی «کورد» راسته وخو نه قل کردوه. له پیپورتازه که دا نووسراوه شه پی دهوری شاری سابلاخ له پوژی ۲۹ ی په مه زاندا کراوه و خالو قوریان له و پوژه دا کوژداه. هه روه ها هه ر له و پیپورتازه دا هاتوه که یه کیک له سه ر کرده کانی شه پی دهوری سابلاخ (نه میر نه سعه د) خوی گه یاندوته شه پی کتوی ئالبلاغ. پنگای نیوان سابلاخ و ئالبلاغ بو له شکری هیچ نه بین دوو پوژی دهوین، که وابوو دیاره شه پی کتوی ئالبلاغ له پوژه کانی هه وه ئی مانگی شه والدا پووی داوه. بهینی ئالبلاغ و ورمیش بو په یکی سوار چوار پوژ دهوین. بویه وام لیک داوه ته وه که نه م پیپورتازه بو پوژی ۵ ی شه وال نه گه یوته ورمین و له ژماره ی دووه مه دا که به حیسابی سه ره وه مان دهوین له ۵ ی شه والدا بلاو بووین ته وه، چاپ نه کراوه. مه گه ر وای داننیه که له نیوان سابلاخ و ورمیدا خه تی ته لگراف بووین و نه م پیپورتازه به ته لگراف ناردراین، که نه ویش جیی گومانه، یان پاشکویه که له پاشان چاپ کراین.

۳- نه ک هه ر نه و سه ر ده می به لکو به داخوه ئیستاش نه م شوینه ماوه که کورد سه روپه ندی جیژنان دهست له پهش و سپی نادا و لیی راده وه ستی بو پاش جیژن. مه گه ر پیمان واین مه لا محه مه دی تورجانی زاده نه م پهلوانامی وه ک جیژنانه یه کی به نرخ پیتشکه شی نه ته وه که ی کردین.

به هه ر حال پاش نه م لیکدانانه وه ده گهینه نه م راستیه که پهلوانامی کوردی چاپی ورمین له ناخر و ئوخری په مه زان یان له هه وه ل پوژه کانی شه والی ۱۳۴۰ ی کوجیدا بلاو بوته وه. به لام جیی داخه که نازانین چهند ژماره ی لئ ده رجوه و چوون و بوچی و کهنگن په کی که وتوه^۱.

۱- سه رنج: نووسه ر له سه رتاسه ری کتیه که یدا، ناوی (سمکۆ) به (سمیتقۆ) ده با.

روونکردنه وی هه ندیک له و ناوانه ی له م وتاره دا هاتوون:

ئالبلاغ: گوندیکه له نیوان سه قز و بۆکاندا.

نه میر ئاباد: گوندیکه له لای پهلوانای نیزیکی بۆکان.

نه میر نه سعه د: عه لی ئاغای عه لی یار سه رۆکی عه شیره تی دیبۆکری.

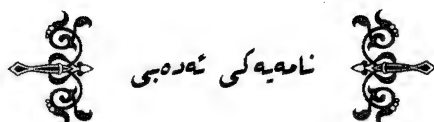
نه میرولعه شایر: قهره نی ئاغای مامه ش سه رۆکی عه شیره تی مامه ش.

ئیندر قاش: گوندیکی زۆر گه وره یه له شیمالی شاری مه هاباد، نیزیک به فخره قا.

خالو قوریان: یه کیک له کورده نازادیه وازه کانی گیلان بوو که ده گه ل کوچ خان ی جهنگه لی له راپه پینی جهنگه لدا هاوکاری ده کرد، دوايه بای داوه و لای دا و بوو به پیاوی دهوله تی ئیران.

خه زایی: کتویکه له شیمالی شاری مه هاباد هه لکه وتوووه .
 داشا مه جید: ته پکیکه له پۆژه لاتی شاری مه هاباد .
 دهرمان: گوندیکه له پۆژه لاتی شاری مه هاباد .
 زاوا بووک: کتویکی بهرز و سهخته له پۆژه لاتی شاری مه هاباد .
 سالار سهعید: عهلی بهگی ههیدهری برای شاعیری ناودار عهبدوللا بهگ (ئه ده ب) .
 سهرداری موکری: عهلی خان کوپی محمه د حسین خانی شهید .
 سواره ی نهحمه دی کولای ناغای: ناغایه کی به ناویانگی عهشیره تی مهنگوی .
 شاروێران: ناوچه یه کی گوره و پپ پیت و بهرکه ته له دهووبه ری مه هاباد . که لاره کانی دریا ز پاته ختی
 موکریان لهو ناوچه دایه .
 «صاین قلعه» ساین قه لا: شاریکه له بهری هه وشار .
 فه یزوللا به کی: عهشیره تیکی به ناویانگه که وتۆته نیوان سه قز و بۆکان .
 لاچین: گوندیکه له پۆژه لاتی نیزیکی مه هاباد .
 لاهووتی: شاعیری به ناویانگ و شۆرشگیتی ئێران .
 هه مزانا: برای قهره نی ناغای مامه ش (ئه میروله شایر) .

برای زۆر به پیز و خوشه ویستم کاک محهمه د مه لا که ریم!
 دیارییه به نرخه که ت گه یشت. مالت ناوه دان بئ وهک مالی ویرانی منت ناوه دان کرده وه.
 ده سست نه پزی وهک ئوخزنت خسته نیو دل و دهروونی ئاگرینم. هر خوش بی وهک
 خوشیت هیناوه بۆ لای من.

له میژ بوو ماله که م چۆل و هۆل و بئ ههستوخوست بوو، وهک مه کۆی دزان چرای
 لئ نه دایسا. وهک دهروونی تاوانباران تاریک و تنوک بوو و وهک بسکی نازداران ئالۆز و
 په شیو. کهس سه رانسوی نه ده کردم. کهس ده رکی لئ نه ده کرمه وه نه گهر میوانیکم هاتبا،
 خه م بوو، په ژاره و که سه ر و دهر د و ژان و ئازار و خه فه تیشی به دواوه بوون. هه موو شه وم
 شامی غریبان بوو و هه موو پۆژ به ره به یانی له داردان. به لام له سایه ی په نجی زانا یانه و
 به فیرۆ نه چووی تۆوه دیسان شادی به مالم وه ریۆته وه. خه م بۆی ده رچووه و دیزه ی په شم
 له دوو شکاندووه. میوانم هاتوون. شیرینی شوخ و شه نگ، شیرینی ده لال و چه له نگ که
 به نازه وه له سه ر ته ختی زێر دانیشتووه و خودای جوانی وه بیر دینیتته وه. شه که ر ده بینم،
 شه که ری دلپفین و تۆبه شکین جامی شه رابی یاقووتی له سه ر ده سته و مه یگپری کۆپی
 دلدارانه. ساز و ئاوازی «باربود» ی هونه رمه ندی په نجه په نگین له ماله که مدا ده نگ
 ده داته وه، کیژه جوان و نه شمیلانه کانی نه رمه نی و گورجی له ده ستمدا هه لده په پین و
 بئ ده که نن. شاپووری زانا سه رگوزشته و چیرۆکی کۆنم بۆ ده گپیتته وه. ده نگ کولنگی

فهرادی بی مورد له گویدم ده زینگیته وه . نهخش و نیگاری (تاق وه سان) شوینه واری
 کونی ولاته کهم وهک په رده ی سینه ما به پیش چاومدا هاتوچو ده کهن . شه و دیز له بهر دهر کم
 نیسکه و سمکول دهکا و ده گورپینی . به لام خوسره وی به پشته وه نییه تا جلپیت و ته قلّه و
 پمبازی بکا . ناخر خوسره وان ئیمه مانان ناخویننه وه و پوو له ماله هه ژاران ناکه ن . نیزامی
 و خاننا به سهر و سیمای ئاسمانی و شاعیرانه وه له لای سهرووم دانیشتون و شیعی ته پ
 و ناسکم بو ده خویننه وه ، ئه مه یان به فارسی ده ئی:

پـریدختی، پری بگذار ماهی
 بزیر، مقنعه صاحب کلاهی
 شب افروزی چو مهتاب جوانی
 سیه چشمی چو آب زندگانی
 کشیده قامتی چون نخل سیمین
 دو زنگی بر سر نخلش رطب چین
 ز بس کاورد یاد آن نوش لب را
 دهان پر آب شکر شد رطب را
 به مروارید دندانهای چون نور
 صدف را آب دندان داده از دور

ئویان به کوردیه که ی خومان ده ئی:

قامه تش قیام قیامت خیزن
 خه رامه ش ناشووب پرووی په ستاخیزن
 پیشانیش پرشنگ نوور جیش مه خیزو
 حوسنش بووم قورس قه مهر مه ییزو
 موژهش چون خه دنگ شه هابی نه نجوم
 نه ر بگنو وه سەنگ تا په رمه بو گوم

به لئی له ده ریای بڼ لټوار و که نار و پړ شه پوځی شیعر مه له ده که م و له گولزاری
په نگاوپه نگی نه ده بدا گول ده چنم، هر باسی جوان و نهوین و دلداری ده بیسم. ده لئی
ته مه نه له نوځ نو سراوه ته وه و هاتومه ته وه سر ه دی چارده ساله.
کاکي خوم:

نه و به زم و په زمه، نه و خوشی و شادییه هه موو شیرین و خوسره وه که ی خانای قوبادی
بۆ منی هیانوان. جا چۆن سوپاست نه که م و پیزت لڼ نه گرم؟ که په نچ و تیکوشانی تو
بۆته مایه ی خوشی و شادی من. به راستی به ساغکردنه وه و له چاپدانی نه م کتیبه نایابه
کتیبخانه ی مالانت پازانده وه و نه ده بی کوردیت بووژانده وه.

پاست بلیم من خانام نه ده ناسی زور زوو چهند پارچه شیعرم خویند بۆوه و تیی
نه گیشتبوم. بیستبوم خه سره و شیرینی نیزامی وه رگپراوه و باشیشی وه رگپراوه.
به لām بهرام نه ده کرد. چونکه یه ک دوو شاکاری نه ده بی فارسیم دیون کراونه کوردی و
ده زانم چهند ناشیانه و بڼ ده سه لاتانه وه رگپردراون. ده ترسام نه وه ش هر وایی. هر چن
ده مزانی «نه وپه ننگ» چاپی کردوه، هیچ هه ولایکم بۆ په یداکردنی نه ده دا. به تاییه تی
له شیوه ی گورانیشتدا زور کولم و به زحمه ت تیی ده گم. به لām پاش نه وه ی شیرین و
خوسره و ت بۆ ناردم زور شتم بۆ روون بۆوه و تڼ گیشتم خانای چ نه هه نکیکه له ده ریای
شیعر و نه ده بدا و له خوی رادیوه بچته مه یدانی نیزامی گه نجه وی که به خوی شیعر
فارسی ناسراوه و ناویانگی جیهانی هه یه. شاعیریکی فارس گوتویه تی:

در شعر سه کس پیمبرانند
هر چند که «لایبی بعدی»
وصاف و قصیده و غزل را
فردوسی و انوری و سعدی

کابرایه ک لئی پرسپوه:

«نه دی بۆ ناوی نیزامیت نه هیانوا؟»

گوتویه تی:

«باوکم من باسی پیغه مبه رانم کردوه و هه قم به سه ر خواوه نییه».

خانای نئمه چۆته مهیدانی ئه و که له شاعیره. له وهتی شیرین و خوسرهوی خانام وهگیر که وتوو. خوم له خۆم حه رام کردوو و خهریکی خویندنه وهی ئه و خهسره و شیرینهی نیزامیم. راسته شیوهی گۆرانی بۆ منی موکریانای گرانه. به لām به یارمهتی ئه م فرههنگه ی تۆ بۆت کردوو و به کۆمهگی ئه و وشه فارسی و عهره بیبانه ی خۆی به کاری مهتاون و به یاریده ی خوسره و شیرینه که ی نیزامی هیچ نه بێ تا پادهیه که له مهفهوومی شیعهرکانی دهگم و چیژی لێ دهگم. پهنگه وهک خهریکم له داهاتودا باشتری لێ پابیم. جاری ناتوانم به تهواوی پای خۆم دهربریم. به لām له م ماوه کورتهدا نه وهندهم بۆپوون بۆته وه ناههقت نه بووه ناوی شاکارت لیتاوه. به راستی خانا که له شاعیریکی مهزنی کورده و کتیه کهشی شاکاریکی ئه ده بی بهرز و نایابه. پێوه م نهگه ر مه رگ به ربینگم نه گری و پۆژگار برستم لێ نه بێ، شیعه به شیعه ی شیرین خوسرهوی خانا و نیزامی له بهریه که پانیم و بهراوردیان که م و نهگه ر له توانامدا بوو شتیکیان له سه ر بنووسم. ئیستا نه وهندهم بۆ پوون بۆته وه خانا خوسره و شیرینی نیزامی راسته و راست وهر نه گێپاوه. به لکو ئازادانه چیروکه که ی کردۆته کوردی. به لām زۆر له ئه سه له که دوور نه بۆته وه. نهک نه مدیوه هیچ له چیروکه که به پێین. به لکو ههستم کردوو له جێ جییان هه ناسه ی درێژتر بووه و پتر له سه ر مه به ست پۆییوه. جا له کویدا سه رکه وتوو و له کویدا سه ر نه که وتوو پێویستی به لیکۆلینه وه ی زیاتر ههیه.

دیاره فره ی له نیتوان دانان و وه رگێپاندا زۆره. هه رچهند ده زانین چیروکی شیرین و خوسره و زاده ی خه یالی نیزامی نییه و له پێشیشدا گوتراوه. نیزامی سه رچاوه ی وهک شانامه ی فیرده وه سی له ده سدا بووه و سوودی لێ وه رگرتوو. به لām دیسان ئه و دانه ره و خانا وه رگێپ، و ده بێ ئه و فره قه مان له پێش چا و بێ. ئه وهنده ی به تیگه یشتنی خۆم به راوێدم کردوون، له باری نێوه پۆکه وه خانام له به رامبه ر نیزامیدا به دامان نه دیوه، به لām زمانی نیزامیم پێ په وانتر و شاعیرانه تره. په نگه ی بلێی له فارسییه که باشتر پاهاتووی، راسته من خوسره و شیرینی نیزامیم زۆر جار خویندۆته وه و ته نانه ت شیعه ی نیزامیم به دهرس خویندوو و ئی خانام بۆیه که م جار دیوه و زۆر شاره زای زیانه که ی نیم. ئه ممه هیندیک وشه ی عهره بی خه تیبانه و ناشاعیرانه م له شیعه ی خانادا دیون که له شیعه ی نیزامیدا به دی ناگرین.

من وه رگرتنی وشه بۆ دهربرینی مه به ست له زمانی دهر و جیرانان ئیستاش به شووره یی نازانم، چ دهگا به سه رده می خانا. نیزامی بۆ که می کۆمهگ له وشه ی عهره بی وه رگرتوو؟

به لّام هیندیک وشه له هه موو زماناندا هه ن که وشه ی شیعر نین، له و وشانه تهک و تووک
که وتوونه نیو شیعر ی خانا وهک ئەم شیعره:

چۆن به حوکم رات «لااحصی» صیفات
جەناب ئەقەدەس «جاعل الظلمات»

له شیعر ی خوارتردا وشه ی عه ره بی زۆر به کار هیناون. به لّام وشه کانی وشه ی شیعرین
و موسیقایان تیدایه و شیعره کانیان دزیو نه کردووه.

سیمای وینە ی شه مع ته جه لای کۆی طور
مده رهوشا به لوطف خرداوه ند جه نوور

ئەم کیشە ی نیزامی بۆ هۆندنه وه ی شیرین و خوسره و هه لی بژاردووه که میک له کیشی
شیعره کانی خانا گرانتیه. ده توانی بلێی ئەوه به لگه ی بێ هیزی نییه. خانای به ئانقه ست
کیشی خۆمالی هه لێ بژاردووه. ئەمما من ئیقناع نابم. چونکه ده زانم شیعر ی خانای ئەوه ندهش
خۆمالی نییه و له دیوانی شاعیره کانی فارسدا نمونه ی هه یه و پوون نییه کاممان له وی
دی فیرووین. حافیزی شیرازی ده لی:

گر تیغ بارد از کوی آن ماه
گردن نهادیم الحکم لله

کیشی شیعر ی نیزامیش ئەوه نده بۆ شاعیرانی کورد ئەویش بۆ شاعیرانی گۆران نامۆ و
بیگانه نییه. چونکه به کهم شاعیری ناسراوی کورد که به شیوه ی گۆرانی شیعر ی گوتووه
«بابه تاهیر عوریان» چوارینه کانی له سه ر ئەم کیشه داناون. به لای منه وه خانای له خۆی
پانه دیوه خۆی له قه ره ی ئەم کیشه بدا. ئەم له خۆ پانه دیتنه له باری پواله ته وه که میک له
نرخه کاره که ی کهم کردۆته وه. چه ند خۆش بوو هه ر له سه ر کیشی نیزامی بایه. شتیکی
که سه رنجی منی پاکیشا و په نگین سه رنجی هه موو شیعر ناسی کیش پاکیش، ئەمه یه: که

خانا زور شاعيرانه تر و ناشقانه تر ده ستي به کتیبه کى کردوه و موناجاته کى ته پتر و پر
سۆزتره له ئى نيزامى:

به نام شه و کس شیرینی شه رهن
پیدا کرد (فهراد) پەيشی بى کوکهن
هر سوپ تا ئیوار نه پای ییستوون
ته ققهی قولنگش یاوا به گهر دوون
نه راش چه ندین جهور، چهند جفا به ردش
ناخر به ناکام شه روا سپه ردش
تعالی جه صونع پهروهرد گاریش
جه کارى شیرین شیرین کرداریش

کاکه گیان!

ديسان سوپاست ده کهم که ئەم گه نجینه دارمالهت بۆ ناردووم و به مروارى و گه وه رانت
خەنى کردووم. به پاسى پەنجىكى زۆرت کيشاوه و کارىكى ته واوت له سه رکردوه. يا من
نەمدیوه يا تا ئیستا کتیبى هیچ شاعیرىكى کرد ئەوه ندهى کار له سه ر نه کراوه. پيشه کیت
بۆ نووسیوه. هه رچه نده به پراوى من کورته و ده کرا پترى له سه ر بنووسى. ئەم جۆره
پيشه کى نووسینه له میزه له ئەده بیاتی فارسدا بۆته باو و په نگین ئەوانیش له ئەده بیاتی
پۆرئاویان وه رگرتبى. له هیندیک بۆچوونیشدا په نگه زیده په ویت کردبى. بۆ نمونه هه ر
به وه ندهى باسى مۆسیقا له شیعرى خانادا هه یه مه رج نییه بیر بکهینه وه که ئەو مۆسیقای
زانیه. چونکه باسى مۆسیقا له شیعرى نيزامیشدا هه یه و ویده چن له وى وه رگرتبى.

په خه نه کى ترم ئەمه یه سه ریاسه کانت هه ر به فارسى هیشتوونه وه، دیاره مه به ست
ئوه بووه ریز بۆ تیکسته که دابنئى. به لام ئەو که سه ی ئەو سه ریاسانه ی نووسیوه
فارسى باش نه زانیوه و هه له یان تیدان. براگیان! خو تۆ فارسى ده زانى تۆ خواکى
«تۆلشدن» ته عبیرىكى فارسانه یه ؟

دیاره هه ر دوو نوسخه ی تیکسته که ت له ده ستدا بوون و زۆریش ئەمانه تت په چاو
کردوه. ده بوو کاتیک تووشى ناوى شوین و مرقان ده بووى چاوکت به خوسره و و

شیرینه‌کی نیزامیدا گیتراپایه تا هه‌له‌کانی تیکسته‌کانت راست کردبایه‌وه . من که تووشی
 نه‌م شیعره‌ی خواره‌وه هاتم سه‌مه‌مه‌وه . چونکه پیم سیر بوو شاعیریکی به‌رزی خاوه‌ن
 ده‌سه‌لاتی وهک خانا له خۆرا و بێ نه‌وه‌ی پتویست بێ قافیه‌ی شایگان له‌کاربینی و
 شیعره‌کی پێ دزیو بکا:

هه‌ر جه‌ خورره‌م کو تا سه‌رای به‌غدا
 نه‌قش گول که‌فته‌ن چون طووره‌ی طوغرا

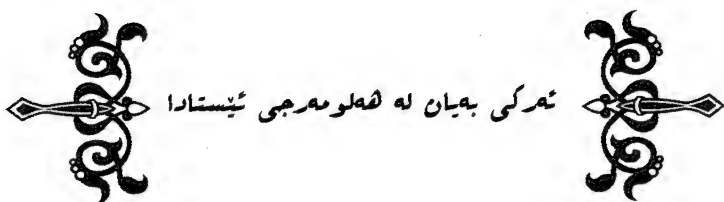
چوومه سه‌ر خوسره‌و و شیرینه‌کی نیزامی ته‌ماشام کرد له‌ویدا وا هاتووه:

زجرم کوه تا میدان بغرا
 کشیده خط گل طغرا به‌طغرا

گومان له‌وه‌دا نییه «خویره‌م» و «به‌غدا» هه‌له‌ی نه‌و که‌سه‌ن که‌کتیبه‌کی
 نووسیوه‌ته‌وه نه‌ک هه‌له‌ی شاعیر. نه‌مجار ترسام و تووشی هه‌ر ناویکی گومان لیکراو ببام
 سه‌یریکی فارسییه‌که‌م ده‌کرد. دیاره ئی دیکه‌شی تیدان وهک (مه‌ستان) له‌باتی (که‌ستان)
 که‌ده‌زانی مانانیا‌ن ته‌واو دزی به‌کتره‌.

فه‌ره‌نگه‌کی کاریکی باشه و گه‌لێک یارمه‌تی خوێنه‌ر ده‌دا وشه‌ فارسییه‌کانت ناتوانم
 بلێم زۆر باش به‌لام باش مانا لێداوه‌ته‌وه . له‌ دوااییدا پی‌ڕۆزبایی نه‌م کاره‌ گزنگه‌ت لێ
 ده‌که‌م و هیوادارم خزمه‌تی گه‌وره‌تر به‌نه‌ده‌بی نه‌ته‌وه‌که‌مان بکه‌ی.

برات هیمن، ۱۳۹۶/۱/۱۲

پاش برانہ وہی شہری یہ کہ می جیہانی، پاش لہ بیریہک ہلہوشانی دہولہ تی عوسمانی کہ مالیستہکانی تورکیا بہ ہلہہل و پہلہپہل تی دہکوشان خہلکی ولاتہکیان فیڑی پٹوشوینی ئہورویایی بگہن. توند بہگڑ پٹوشوینی گؤندا چوون. جلوہرگی نہتہوایہتییان لہ ہہموو گہلانی ئہم ولاتہ قہدہغہ کرد. خہریک بوون وشہی بیگانہ، بہتاییہ تی عہرہبی لہ زمانہکیان وہدہرنین، خہتیان گؤپی.

کاریکاتؤریکی ئہو سہردہمیم دیوہ کاریکی ہونہرمہندانہی زؤر سہیرہ. کاریکاتؤریست، زہلامیکی تورکی کیشاوہ، پیتہکانی (ص، ض، ط، ظ، ث، ذ)ی لہ تیڑیکی خستوون، سہریان لہ تیڑہکہ دہرہیتاوہ، لہ وشتریکی ناون، بہ تیلا لہ وشتہر پاساوہ و تی پاخوپوہ «گیدن عربستانہ!»

ہونہرمہند ہونہری نواندووہ، ہہستی خوی دہرپپوہ، خہلکی وہپیکہنین خستوہ. بہلام نایا کارہکہ وا بہ ہاسانی ہراوہ؟ ہہر گہس چ ہر ناگای لہ نووسینی ئیستای تورکی بن، ناچارہ جواب بداتہوہ «نہخیر».

پاستہ خہتیان کردہ لاتین و ئہم پیتانہشیان ناردہوہ عہرہبستان. بہلام ہہرگیز نہیانتوانی ئہو وشانہی لہم پیتانہ دروست دہکریں لہ زمانی خویان دہرباوڑن. پاش ماوہیہک ہہلسووہ، داسووہی شیٹانہ و تہپوتؤزی مندالانہ ہاتنہوہ سہر پہوتہکی جارانیان. ئیستا نووسہرانی تورک بہزمانیکی تیکہلاو دہنووسن. بؤ نمونہ ئہم چہند

دېرانه له تازه ترين پوژنامه گاني توركي دهرهينانون:

«اجتماعي عدالت تامين ياسايش ساغلام محيط ياراتماق ايچون عموم خلق كتلهلري متحدا چاليشمار ايدلار».

يا:

«سنين عشقي مني مجنون ايتدي. مشرق و مغربي سيراتيدم آخر داسني سوييدم عزيزم». قسه ي خومان بي، دار و بهر د گويي كه پين، دور له پوي كه ماليسته گاني خوهرست هم دېرانه به توركيكي زور پتي نه نووسراون! به لي شاعير و نووسره گاني تورك بهم زمانه تيكه لاوه دهنوسن و ئي واشيان هه يه ناويانگان به دنيدا بلاو بوته وه و نووسينه گانيان به زماني زيندوي جيهان وه رگي دراون.

پان ئيرانيسي واش له ئيران پيدا بوون كه ده يانويست، به فارسي پتي بنوسن. نه وانيش برپكيان ته پوتوز كرد، بهم لاو نه ولادا هه لسووپان و گيچه ليان نايه وه. به لام فارس گوته ني: كسي تره برايشان خرد نكرد. «كهس به ربه ي نه پيوان»، كهس گويي نه دانن، كهس لاساي نه كردنه وه. كهس كهس ويژاي ئابپوي خوي به ري و پياني سه عدي و حافيز و نيزامي و مه ولوي به ريدا و وه شوين چهن كهسي شيت و شووي بي مايه و سه رليشيو او بكه وي، خويان پي رانه گيرا و وهك بلقي سه ر ئاو پوچانه وه و ناويان له نتيو ناواندا نه ما.

بيستومه نه فسه ريكي سياسي راپورتكيكي زور گرنگي به خه يالي خوي به فارسي (سره) بو دوكتور موسه ديق نووسيوه، موسه ديق هه رچي خهريك بووه تبي نه گه يشتووه، له په راويني راپورته كه دا نووسيويه تي: «خواهشمند كاملا عربي بنويسيد».

ئيستا شاعير و نووسه ري فارسي وا هه ن بهم زمانه تيكه لاوه شاكاره نه ده بيه گاني بيگانه ده كه نه فارسي و بوخوشيان شاكار تازو نوئي و پر نرخ و جواني ده خولقيتن و نووسه ري وهك: هدايت، عه له وي، چوبك، نه ففاني، ساعيدي و سه مه ديان لي پيدا ده بي، شاعيري وهك به هار، شه هريار، نيم، په روين، سيمين و فروغ و شاملو و نادر پور و سوپه ري كه ليتي شاعيره گوره گاني پيشوويان پر ده كه نه وه. بو نه وه ي بزائن فارسي نه مړو چون دهنوسري چاويك بهم چهن دېرانه ي خواره ودها بخشيئن كه له تازه ترين پوژنامه گان دهرهاتوون: «تفكيك و تقسيم اراضي كشاورزي ممنوع اعلام شد».

«ماليات خريد و فروش در اراضي باير خارج از محدوده شهري بطور تصاعدي دريافت ميشود. معاملات شرطي و رهنی زمین برای اخذ وام ساختمان یا فعاليت صنعتی از موسسات دولتي مجاز بلامانع اعلام شد».

ئەو كەسانەى عەرەبى دەزانن بەھاسانى دەتوانن وشە عەرەبىيەكان لەنئو ئەم دىپانەدا بدۆزنەو. بەلام ئەگەر فارسى نەزانن لە مانای پستەكان ناگەن. چونكە لەسەر پېژمانى فارسى داپېژراون و وشە عەرەبىيەكانيان لەنئو خۇدا جۆش داو.

نازەربايەجانی، ئەفغانى، پاكىستانى، تاجىك، ئۆزبەكىستانى و بلوچىش ھەر وا تىكەلاو دەنووسن. عەرەبىش كورد گوتهنى «بازە دەشگرى و بەرىش دەدا ئەگەر دەبەخشى وەرىش دەگرى». زۆر تەبىئىيە ھەموو گەلى دنيا دەبىن بېەخشى و وەرىگرى و تا بژى و نەمرى.

لەم نېوھدا تەنیا ئىمەين وەك كەلى كۆتانى لە مەيدان چەقيوين، چاومان لە ھەوا بېرە، فېزما ناھىيىن لە كەس وەرىگرىن و ئاگاشمان لى نىيە چۆنمان لى وەردەگرىن. نازانم ئەم فېز و ھەوايە، ئەم بەرزە دەماخيە و ئەم لەخزبایى بوونە، لە كام پلەمان ھەلدەدېرى، نازانم كەى سەرەنگرى دەبين؟ نازانم چمان بەسەردى نازانم بەم حالە دەگەينە كوئى؟ ھەر ئەوھندە دەزانم زيانمان زۆر لى دەكەوئ و زۆر شتى جوانمان لە كىس دەچى.

مىژووى پۆژنامەنووسى ئىمە زۆر لە گەلانى دەوربەرمان بەجى نەماو، «كوردستان» يەكەم پۆژنامەى كوردى كە لە سالى ۱۸۹۸ - ۱۹۰۲ دا بىلاو بۆتەو ھەرقىكى ئەوتوى دەگەل پۆژنامەكانى گەلانى ھاوسى و دەوربەرماندا نىيە. لە سەرەتاي پۆژنامەنووسىيەو پۆژنامەنووسەكانى ئىمەش وەك پۆژنامەكانى تورك و فارسىيان نووسىو و پېتيان شوورەيى نەبوو و شەى بىگانە لەكاربېتن.

پۆژنامەكانى سەردەمى شەيخ مەحمودى نەمر كە لە ساىەى پەنج و تىكۆشانى لاوى پۆژنامەنووسى زىنگ و پىتۆلى كورد كاك جەمال خەزەدارەو سەرلەنوئى ژياوئەو و ئىستا لەبەر دەستماندان، ئەو پاستىيە بەتەواوى پوون دەكەنەو.

پېرەمىردى نەمر پۆژنامەنووسى ھەرە گەرە و شاعىرى بەناوبانگى كورد لە «ژين و ژيان» دا ئارام و لەسەرەخۆ گۆرانیكى باشى بەسەر نووسىنى كوردى داھىتا. ئاگايانە و وشيارانە خەرىكى بژاركرن و خاوپنكرنەوئى زمانەكەمان بوو وەستايانە وشەى عەرەبى و فارسى و توركى لى ھەلاوارد و وشەى ساكار و پەسەنى كوردى لەباتى ئەوان بەكارھىتا.

گەلاوېژ، گەلاوېژى گەش و بەرز، بە پىرشىنگى پوون و جوانى ئاسمانى ئەدەب و پۆژنامەنووسى كوردى پۆشن كەردەو، خەوالووى پاپەپاندن و شۆپشىكى پىرۆزى ئەدەبى ھەلگىرساند. پېيازىكى پاست و پەوانى گرتەپېش، نووسەر و شاعىرى پىگەياندن و بەخەلكى ناساندن و وەك درەختىكى بەبەر و سىيەر پەگاژوى كرد و وەچەى وەك «نىشتمان» و «كوردستان» و «ھەلالە» و پۆژنامەكانى دىكەى سەردەمى كۆمارى

کوردستان له مه هابادی دهرکردن.

نالیم نه ویش زۆر ته واو بوو، نالیم که موکوپى نه بوو، نالیم که نه ویش شتى بى تامى تیدا چاپ نه ده کرا. به لام ده توانم بلیم نه گهر نه و نه سستیره گه شه وا زوو ناوا نه ده بوو تووشى نه و شه وه زهنگه نه ده بووین که سه ره ده رى تیدا ناکرئ.

به داخوه نه و ته پ و توژه ی که پاش شه پى یه که م له تورکیا و ئیران ههستا و له وولاتانه خۆى نه گرت. پاش شه پى دووم پووی له کوردستانی عیراق کرد، پووی له و پارچه ی نیشتمان که مان کرد که تا راده یه ک کوردی نووسینی لئ هه بوو. له ویدا وهستا، نه په وى، نه په وى و مه یی تا پۆزى پووناکی لئ کردینه شه وه زهنگ. شه وه زهنگیکى تاریک و تنووک و نهنگوست له چاو.

پیاوی بى مایه و له خۆبایى دهره تیان هینا و قه له میان فپئ دا و پۆبوونه (بنووس) و (پینووس) و (کتیب) یان دپاند و (په رتوک) یان بۆ له بن ههنگل ناین. کاغه زیان به ده م بادا دا و (تیانووس) یان خسته به رده س. شیعریان به درۆ و هه له به ست زانی و هه زار ناوی سهیر و سه مه ریان له شاعیری کلۆل و چاره پهش نا، تا ناخره که ی به هه ستیاری برای بیستیاری ئاموزای هه قى که متیار دهرچوو. قافیه یان به تهنگی زانی و (سه روا) یان پین به راوه لاتر بوو. له قانون دهرچوون و یاسای چهنگیزخانی مه غولیای بۆ خۆیان به راست زانى. چونکه پۆلیس خزمه تی خه لکى نه ده کرد (حه یته ...) یان بۆ پاژه ی گه له هه لبارد. ئیمزایان نه خویندراوه و (واژوو) ی پیرۆزیان لئ دا.

هه رکه س له بهر خۆیه وه ده ستى کرد به وشه داتاشین و هه رچى به قه له مى چه په رکه ی داها ت نووسى. بى نه وه ی هه ست به بهر په رسى میژوویى بکا. به تایبه تی پاش نه وه ی رادیوى کوردی له ئیران و عیراق دامه زران، سه رلێش یواوى پترى په ره گرت، نووسه رى به رنامه ی کوردی ناچاره ته رجه مه ی ده قاوده ق بکا. ناچاره نه وه ی بۆی ده نووسن موو به موو بیکا به کوردی. بۆیه شتىکى لئ دهرده چئ که که س نازانى چیه ؟ من بهش به حالى خۆم وه بیرم نایه جارێکیش گویم دا بێته ده نگوباسى ئه م رادیویانه چونکه هه ر چۆنیک بى له فارسى و عه ره بى و ته نانه ت تورکی باشتتر تى ده گه م تا ئه م زمانه ی پێی ده لێن: کوردی!!!

هه رچه ند له م سالانه ی دواى خه لک و شیار بۆته وه و ته نوورى نه زانانى له خۆبایى دامرکاوه و بازاړى بى چاوپوویى نه وان له بهر و که وتروه و ئیتر نووسه ره لاوه خاوه ن به هه رکه کان به شووریه ی ده زانن په وتى مامۆستایانى نه زان هه لگرن و ئه م وشه نا په سه نه دزیوانه له کار بێنن. به لام داخى گرانه مێشتا به ته واوى فپئ نه دراو ن و جاروبار له لایه ک سه ره هه لده نه وه. راستیان گوته وه، به ردىک شیتیک له چالوى باوچ به سه د ئاقل نایه ته ده ر.

لەمىژ بوو بە ئاواتەووە بووم شیعەرىكى نوێی خوش بخوینمەووە، دەزانن ماووەیەكە شیعەرى شاعیرە لاووەكانمان ئەوێندە وێك دەچن كە پیاو تەنیا بە ئیمزای شاعیر لێکیان دەكاتەووە. نۆزبەیان بە (نازیزەكەم) (دڵدارەكەم!) (خۆشەویستەكەم!) دەس پێدەكەن و ئەم وشە ناسك و جوانانە ئەوێندە دووپاتە كراوێنەووە، پیاو چ چێژی خوشیان لێ ناكە. تا ماووەیەك لەمەوپێش وا بزانم لە (هاوكاری) دا بوو شیعەرىكم خویندەووە هەرچەند هەر لەسەر ئەم تاقە كێشە بوو كە ئیستا باووە و بۆتە (بەیتی بلە و نابێتەووە) و ئەگەرچی دیار بوو، شاعیر لاو، بە پەلەیه، كەم ئەزموونە، بەلام شیعەرىكى جوان و ساكار و پڕ لە سۆز و هەست بوو. هەر دێرێكم دەخویندەووە هەزار ئافەرىنم بۆ شاعیر دەنارد، بۆلەم! چاوم! كەسى مامی! و شتى وام لە زارى دەرەپەپین.

دەمگوت: ئۆخەى ئەگەر شاعیرى وامان هەن كە پستەى «پێمان خاوس بێ» دەكەنە قافیه، ئى واشمان هەن كە مایەى هیواى دواپۆژن. لەپەرەك گۆزێك ئاوى ساردم پێدا بكەن پاجەنیم، تێكپا بووم، نەشەكەم شكە. خاوبوومەووە. نازانم ئەم شاعیرە خۆشەویستە چۆنى بێز هاتبوو وشەى داتاشراوى ناشیرینی ئێسكگرانی وەك «پەرتووك» بخاتە نێو شیعەرەكەیهو؟

نازانم بۆ بێر ناكەینهووە، ئێمەمانان كە خۆمان دەكوژین زامى پەش دەكەین، ئاوى چاومان بۆ دەپۆژێ تا شیعەرىكى بەكوردی دەلێین. بۆچی ناویانگمان لە چوارچێوەى شارەكەمان دەرناچێ. بەلام ئەحمەدى خانى، كە پێیوستان بە قامووسى عەرەبى و كوردی و فارسى هەیه تا بتوانین شیعەرە گران و قوول و جوانەكانى ساغ بكەینهووە تا ئیستا مەم و زینەكەى بەچەند زمانى زیندوى جیهان تەرجەمەكراو؟

ئەگەر هێندێك كەسى نەخویندەوارى ساویلەكە، بەلام پاك و بێ فیل، هەستى توندی نەتەوايتى و بیروپاى چەوت و نەزانانەى سیاسى، تووشى هەلەى كردن و ئەم تەپۆتۆزەیان بەرپاكرد. پیاوى فیللوى و خۆپەرست و تەنانەت ناپاكى وا هەبوون كە زانیمان فارسى زانى باش لە كوردستانى عێراق كەم بوون. لە فەرەنگە كۆنەكانى فارسى گەران و وشەى سواو و لەكاركەوتە و فەرماوشكارى فارسىیان لەنێو قامووسە كۆنەكاندا دۆزیهووە و نابەجێ لەكاریان هێنان.

دیاره من پێم وا نیه ئەگەر نووسەریكى ئێمە لەكاتى پێیوستاندا بۆ دەرپرینی مەبەست وشەى بێگانە لەكاربێننى قیامەت پادەبێ، دنیا بەقور دەگیرێ، پردى سیرات دەپسێ و پووگە وەرەگەڕێ. بەلام خۆ فریودان و خەلك فریودان بە گوناھێكى گەورە و تاوانێكى خراپ دەزانم.

ئيمه نابى گوى بدهينه شووينسته كانى فارس كه ده لىن كوردى شيويه كى فارسىيه، بۆ خۆمان ده زانين زمانه كه مان زمانىكى سه ره به خۆيه و ناترسين و نايشارينه وه كه خزمهيه تى ده تهك فارسىشدا ههيه. زۆر باش ده توانين وشه ي فارسى وه ريگرين وهك ئه وان كه له وه رگرتنى وشه ي كوردى و ههچ زمانىكى ديكه سل ناكهن. به لام ههق نيه له باتى وشه ي مه زن و گه وه، زه لام، زل، وشه ي «بزرگ» ي فارسى بنووسين. يا له جياتى، جوان، چه له نگ، ده لال و شهنگى خۆمان. وشه ي «قه شهنگ» له كاربينين كه تورك و فارس كيشه يان له سه ره ههيه.

جگه له وه نه گه ر پىويست بى وشه وه ريگرين، بۆ چى واز له و وشانه بينين كه له ميژه تىكه لى كوردى بوون و له كورده واريدها بوونه باو و وشه ي نامۆ بكهينه باو. لىتان ده پرسم. دنيا، قه له م و غه زه لى عه ره بى، زياتر بوونه كوردى يا گيتى، خامه و چامه ي فارسى، سه ير ئه وه يه فارسه كان بۆ خۆيان پتر، وشه عه ره بيه كان ده كاردينن به بپراوى من فردينانى ئه و وشانه ي له كۆنه وه تىكه لى كوردى بوون و نه خوئينده وار ده يانزانى كارىكى خۆپاييه. په رنه گه به كوردىكى نه خوئينده وار بللى سه ماوه ر پووسىيه و ته مانه ئينگليزيه تير و پې پىكه نى. كام كوردى نه خوئينده وار ده زانن پىنووس و بنووس و خامه به قه له م ده گوتى و په رتووك كتيپى مه لايه؟ خۆ باسى ته رخا و قاچا و ناغا و خان و خانم و بيگ و بيگمى مه غولى هه ره كه ين باشته ره.

وشه ي وا هه ن راسته زۆر به په سه ن كوردى نين. به لام مالى كوردن چونكه نه خوئينده وار ده يانزانى و لىيان حالى ده بى و بشمانه وى له بيريان ناچيته وه.

به لاي له وشه داتاشينى نه زانانه كوشنده تر، رسته دارشتنى هه له يه، ئه وه يان پتر جيگاي مه ترسىيه. چونكه پىزمانه كه مان ده شيوتىن. بژار كردنى وشه ي نا په سه ن گران نيه به لام هيتانه وه سه ره خۆى پىزمانى شيوا، ئه سته مه، دژوار به لكو ترسناكه.

دياره ئه ده بى خۆمان ئه وه نده ي خزمهت نه كراوه و په ره ي نه گرتوه كه هه ستى فير بوونى پووناكبير و خوئينده وارانى كوردى عىراق پازى بكا. ناچارن له پىگاي زمانى عه ره بيه وه فيرين و زانستيان به ره و ژوور به رن بيهانه وى يا نه يانه وى ده كه ونه ژي ته نسيري زمانى عه ره بيه وه. بۆيه كاتيك ده نووسن پسته كان وهك عه ره بى داده پيژن. يا باشته ر بللم به عه ره بى بيرده كه نه وه و به كوردى ده نووسن. پسته ي وا ده بينم هه موو وشه كانى كوردى په سه نن كه چى تى ناگه م. چونكه له سه ر پىزمانى زمانى عه ره بى دارژاوه. ئه ويش زۆر له پىزمانى كوردى دووره. له م پستانه ي خواره وه وردبته وه كه هه موويانم له وتاره په سندر كراوه كانى ئه م گواره ده ره يتاون، كارتان به وه نه بى كى نووسيونى بزانن پاست

نوسراون يا ناپاست:

«وہ کاتیک مروف جیگایەک بۆ خۆی دەگرێ لەناو ئەو جیھانە زەمانییەو».

«لەبەر ئەو سەرئەگەوتوون لە هیچ شتیکە لەم بارەییەو».

«لەو کاتەو مروف توانی لە دوورەو بەکاروباری خۆی ھەڵسێ».

«بەخێرایى بوونی مروف دەرچوو لە دەور و پشتی ئازەلی».

«کەلکی چیبە ئەو ھەموو باسکردنە لەسەر زمانە».

زۆر پستەى لەوانەش شیواوترم دیون کە ئەگەر پیزم کردبان جیگیان زۆر دەگرت.

تەنانتە وتاریکم ھەر لەم گۆزارە خوێستەدا خویندۆتووە کە بەشى ھەرە زۆری پاراگرافەکانى بە (وہ) دەس پێ دەکەن کە بە هیچ جوریک دەگەڵ پیزمانى کوردی ناگونجێ.

تا ئیستا ھەر زام دەسنیشان کردوون و دەرمانم بۆ نەدۆزینەو. بەپاستى ئەگەر دەرمانیک بۆ ئەم دەردانە نەدۆزینەو. ھەر وا دێن وەبەن دەدن و تەشەنەى دەکەن و دەبنە تیژاوى و بەھەزار شەخس و شیخ و پیر چارە ناكرێن.

بەپروای من نووسەرى ئەمۆی کورد دوو ئەركى لەسەر شانە و دەبێ ھەر دووكى لە پیش چاوی. یەك نووسینی شتی چاك و پاک و جوان و بەكەلك. دوو پاراستنى پیزمان و بووژاندنەوى و بژارکردن و پەرەپێدانى زمانى کوردی. دیارە كەسانىكى بەزمانە زیندوو و خزمەت پێكراوەكان، كە قامووسى گەورەیان ھەبە دەنوسن ئەركى دووھمیان لەسەر شان نییە. بۆ بەجیگەیاندى ئەركى یەكەم من وەرگێژانم پێ باشترە. بەتەرجەمە ھەم شاكارە ئەدەبییەكانى جیھان دەكەینە كوردی و ھەم مەیدانى بەرفراوانترمان لەبەر دەس داوە و دەرفەتمان ھەبە خزمەتى زمانەكەمان بكەین و بیری خەلك پووناك بكەینەو. بۆ بەجیگەیاندى ئەركى دووھم دەبێ بەھەموو ھیزمانەو تێ بگۆشین پیزمانەكەمان بپارێزین، وشەى پەسەنى كوردی بەكاربێنین، وشەى داتاشاراوی فێئ بدەین. لەبەر خۆمانەو وشە دانەتاشین. لە شێوھى شار و نیشتمانى خۆماندا گیر نەخۆین، لەھەر شێوھەى كوردیدا وشەى جوانتر و سووكترمان وەپیش چاوات ھەلى بژێرین. لەبیرمان بێ وشەى كوردی ھەتا كورتتر بێ خۆمالتیرە. بۆ ئەوھى پستەكانمان كورت بێ ھەتا دەتوانین (واوى عطف) كەمتر بەدواى یەكدا پیز بكەین. لەكاتى پێویستدا لە بەكارھێنانى وشەى بێگانە نەترسین. لە نووسیندا بەپەلە نەبێن كەم بنووسین و باش بنووسین. ھەرچى نووسیمان بەجاریك و دووجار لە كۆلى نەبینەو. چەند جار دەس تێ وەردەین لەپیش ئەوھى نووسین بۆ چاپ بنێرین، پێمان شوورەى نەبێ بەچەند كەسى لێزان و پەسپۆرى نیشان بدەین. پەخنە و

تیبینی دۆستانه‌ی ئه‌وان قبول بکه‌ین. خۆپه‌ره‌ست و به‌فیز و به‌رچاوته‌نگ نه‌بین، له‌ خه‌لک فێر بین و بۆ خه‌لک بنووسین. ئه‌وه‌ی بۆ چاپمان نارد ئه‌گه‌ر ده‌سکاری باش کرا ئاگر نه‌گیرن. ئه‌گه‌ر جارێک بلۆ نه‌کرایه‌وه‌ ناهومێد نه‌بین، چاومان نه‌چیته‌ پشت سه‌رمان، به‌رقدانه‌چین و ده‌س له‌ تیکۆشلان و نووسین هه‌لنه‌گیرن. ئه‌رکی سه‌رشانی هه‌موومانه‌ بۆ بووراندنه‌وه‌ی ئه‌ده‌ب و خزمه‌تی زمانی کوردی تێ بکۆشین.

به‌لام ئه‌رکی به‌یان له‌ هه‌لومه‌رجی ئیستادا چییه‌؟

۱ - تێ بکۆشین پاک و خاوێن و بێ غه‌له‌ت چاپ بکړی.

۲ - کورته‌ چیرۆکی باش و وتاری به‌که‌لک و چاکی ئه‌ده‌بی و کۆمه‌لایه‌تی و زانستی و میژوویی و ره‌خنه‌ی بێ غه‌ره‌ز و دۆستانه‌ بلۆکاته‌وه‌.

۳ - زانایان هان بدا شتی باش له‌ زمانه‌کانی بیگانه‌وه‌ وه‌رگیرنه‌ سه‌ر کوردی.

۴ - وتاری هیچ نووسه‌ریک بۆ خاتری جێ و پایه‌ و ناویانگ و دۆستایه‌تی بلۆ نه‌کاته‌وه‌. خوێنه‌ر پازیکردن باشته‌ له‌ تۆراندن و دڵ یه‌شاندنی گه‌وره‌ پیاویکی شتی باش یا کوردی په‌وان نانوسی، خزمه‌تی گه‌ل له‌ خزمه‌تی تاقه‌ که‌سیک چاکتره‌.

۵ - پاراستنی زمانی کوردی له‌ هه‌موو حالێکدا له‌ به‌رچاویێ و به‌گرنگی بزانی.

۶ - هه‌موو وتاریکی سه‌ره‌له‌نوێ به‌ئیملایه‌کی یه‌کده‌ست بنووسیته‌وه‌ جا بیاننێیته‌ ژێر چاپ و خه‌لکی له‌ پاشاگه‌ردانی پێنوسی کوردی رزگار بکا.

۷ - له‌ لاپه‌ره‌ی دوا‌ی هه‌ر ژماره‌یه‌کدا چه‌ند شه‌ت هه‌لبژێری و داوا له‌ زانایان بکا ته‌رجه‌مه‌ی بکه‌ن و باشتیریان چاپ بکا. هه‌روه‌ها هه‌ندیک مه‌وزوعی خۆمانه‌ به‌گه‌رێو دا‌بنێ تا نووسه‌ره‌کان له‌سه‌ری بنووسن و جوانتریان هه‌لبژێری.

له‌ هه‌مووان گه‌رنگتر ئه‌وه‌یه‌ ده‌سته‌یه‌ک له‌ زمانزانه‌کان پێک بێنن، ئه‌گه‌ر بکړی خه‌لکی ناوچه‌ جوړبه‌ جوړه‌کانی کوردستان بن، تا ئه‌م نووسه‌راوانه‌ی ده‌سته‌ی نووسه‌ران له‌باری نێوه‌پۆکه‌وه‌ په‌سندیان کردوون له‌باری زمانه‌وه‌ ته‌ماشای بکه‌ن و ئه‌گه‌ر پێویست بوو ده‌سکاری بکه‌ن. پێم وایه‌ ئه‌م کارانه‌ زۆر گران نه‌بن. به‌لام زۆر به‌سوود ده‌بن. بێگومان ئه‌گه‌ر نووسه‌ره‌کانمان بزانی نووسینه‌کانیان ئاوا له‌ بێژینگ ده‌درێن و ته‌له‌ ده‌کړن، به‌سه‌رنجه‌وه‌ ده‌نووسن.

مامۆستای شاعیرانی موکریان

وهك ئاگام لى بى به سه رهاتى ئەم شاعيره مه زنه له لايه ن لاويكى زانا و ئەده بدۆست و لىزانە وه به دور و درىژى نووسراوه و شىعره كانى به وردى شى كراونه ته وه و نه خشى به رچاوى ئەم گه وه پياوه له ئەده ب و سىاسه تى نيوه ي يه كه مى چه رخی بيسته مدا، به ته واوى پوون كراوه ته وه . با ئەم نووسراوه ش جارێ چاپ نه كرابێ و بلاو نه بوويته وه . من له خۆم پانه دى له م باره دا بۆ خاترى دوو شت چ بنووسم . يه ك نه مويست په نجى ئەو به فېرۆ بده م، دوو، من له و باب ته نووسينه دا شاره زانيم . له م بپوايه دام هه ر كاريك ده بێ پسپۆرى خۆى بيكا .

هه تاو هه روا له بن هه وردا نابێ، كورد هه ر وا به بى به شى و چاره په شى و لىقه و ماوى نازى . ئەويش هه ر وا به نه ناسياوى نامى نيته وه پۆژيک هه ر دى ديوان و به سه رهاتى چاپ بكرى و له نيو نه ته وه كه يدا باشتر بناسرى و ته نانه ت په يكه ريشى بۆ دروست بكرى . هه ر ئەوه نده م ويست چه ند نمونه له شىعره كانى بخرمه پيش چاوى خوينه ران .

به شانازى به وه ده لىم من به ميژمندا لى و لاوه تى زۆر جار ئەم شاعيره مه زنه م له نيزي كه وه ديوه . له قسه خو ش و جوان و به تامه كانى، له شىعره به رزه كانى له په ند و نامۆگاري به نه رخ و به سوود و دلسۆزي به كانى گه ليكم كه لك وه رگرتوه .

به ش به حالى خۆم و پيم واشه به هه له نه چووم . ئەم شاعيره به مامۆستاي شاعيرانى نيوه ي يه كه مى ئەم چه رخی كوردستانى ئيران و به تاي به تى مه لبه ندى موكرىان ده زانم .

شاعیره‌کانی پیش نئمه‌ی موکریان وه‌ک شیخ نه‌حمه‌دی سریلوا و دوکتور شه‌وقی و خاله‌مین و سه‌ید کامیل، نه‌گه‌ر نه‌شلین بیری نه‌ته‌وايه‌تی له‌وی فیر بوون و جووتیاریان له‌وی وه‌رگرتوو. نئمه‌ش شاعیره‌کانی پاش نه‌وان وه‌ک هه‌ژار و عه‌تری گلولانی و هه‌مین په‌یپه‌وی نه‌وانمان کردوو و دیاره‌ شاعیره‌کانی لاییش وه‌ک سواره و هاوار و مه‌حمودی و مه‌لا غه‌فوور، نه‌م پێپه‌وه‌یان به‌رنه‌داوه.

نه‌بوله‌سه‌نی سه‌یفی قازی کوپی میرزا قاسمی قازی براچوکه‌ی میرزا فه‌تتاح و قازی عه‌لی و مامی پێشه‌وا قازی موحه‌مه‌دی نه‌مر و سه‌دری قازی شه‌هید و باوکی حه‌مه‌حوسین خانی نه‌به‌ز و تیگۆشه‌ر بوو. گه‌وره‌ پیاویکی زانا و پووناکبیر و خوینده‌وار و کارامه‌ و به‌نه‌زموونی موکریان بووه. زیاتر خه‌ریکی کاری سیاسی و کۆمه‌لایه‌تی و کشتوکال و ملّکداری بوو. سووفی و دلته‌پ بوو، شاعیری پێشه‌ی هه‌میشه‌یی نه‌بوو. که‌چی له‌ پێزی شاعیره‌ هه‌ره‌ به‌رزه‌کانی کورد ده‌ژمی‌دری، جگه‌ له‌ زه‌وقی شاعیری، کۆمه‌لناس و میژووزان بوو.

له‌ شی‌عیری دل‌داریدا که‌ که‌می به‌ده‌سته‌وه‌ هه‌ن، شاگردی قوتابخانه‌ی شاعیری بن‌وینه‌ی، پایه‌ به‌رزی، هه‌لکه‌وته‌ی کورد (نالی) بووه. نه‌گه‌رچی غه‌زه‌له‌ ته‌پ و پاراوه‌کانی ناگه‌نه‌ غه‌زه‌لی نالی به‌لام به‌پاشکاوێ ده‌توانم بلّیم شاگردی‌کی باشی نه‌م قوتابخانه‌یه‌ و ژور که‌متر له‌ شاعیره‌کانی دیکه‌ی لاسایی کردنه‌وه‌ی له‌ شی‌عردا هه‌یه، پێشینیان گوتووینا: «له‌ شیر ترسان عه‌یب نییه» شاگردی باشی نالی بوونیش پایه‌کی که‌م نییه. نالی له‌وه‌ نه‌ستیره‌ پێشنگدارانه‌یه‌ که‌ هه‌ر به‌چه‌ند چه‌رخ جارێک ئاسمانی نه‌ده‌بی گه‌لیک پووناک ده‌که‌نه‌وه‌ و نموونه‌یان له‌نیو هه‌موو گه‌لیکدا هه‌یه. مه‌رج نییه‌ هه‌موو که‌س وه‌ک من بێر بکاته‌وه. نه‌مما منیش بۆم هه‌یه‌ بلّیم هه‌رچه‌ند پاش نالی گه‌لی نئمه‌ شاعیری ژور به‌رزی هه‌بوون. به‌لام هه‌شتا له‌نیو کورددا شاعیری‌ک هه‌لنه‌که‌وتوو جی نالی پێر بکاته‌وه، مه‌گه‌ر دایکی نیشتمان له‌دوا‌پۆژدا پۆله‌یه‌کی وا شیرین و نازدار و بلیمه‌تیکی وا گه‌وره‌ و بن‌وینه‌ له‌ ئامیزی خۆیدا په‌روه‌رده‌ بکا. به‌لام شاگردی باشی نالی بوون هونه‌ره‌. سه‌یفیش به‌شاگردی‌کی گه‌وره‌ی نالی ده‌ناسم که‌ قوتابخانه‌که‌ی به‌هۆی حه‌ریق له‌ موکریاندا بۆته‌ باو. سه‌یف هاوده‌م و دۆست و شاگردی حه‌ریق بووه.

سه‌یفی قازی له‌ شی‌عیری نیشتمانی و شو‌پشگێرانه‌شدا یه‌که‌م شاگردی قوتابخانه‌ی شاعیری نه‌مر فه‌یله‌سووفی زانا و پووناکبیری کورد حاجی قادری کۆبی بووه. له‌ مه‌لّه‌ندی موکریان شاعیری‌ک نانا‌سین پیش نه‌و شی‌عیری نیشتمانی، نه‌ویش نه‌وه‌نده‌ حه‌ماسی دانا‌بن.

سه یفی قازی خۆی قوتابخانه یه کی نویسی له ئە ده بی کوردیدا کردۆته وه . به یه که م شاعیری کوردستانی ده ناسین که بای داوه ته وه سه ر ئە ده بی فۆلکلۆری کوردی و به زمانی زهمه تکیشان و په نجبه رانی لادئ شیعرێ گوتوه . تیگۆشاهه ته عبیری ناسک و په سه نی کوردانه له شیعرێ ساکار و په وان و جوانی خۆیدا بگونجیئێ . وشه ی په تی و په سه نی کوردی له کاریئتی و زمانه که مان به چه شنیکێ وه ستایانه و شاره زایانه بژار بکا و وشه ی بیگانه و نامۆی لێ ده رباوێژێ و به شایه دی هه موو زمانناسیک له م کاره به نرخ و به که لکه دا زۆر سه رکه وتوه .

ئه م شاعیره به رزه بپوای وا بو و بپوایه کی پاستیش بوو، که ده بی وشه ی په تی و په سه ن له دئ و له نه خوێنده وار فیڕین و کیژی شیعر له فۆلکلۆری گۆن وه رگرن و ته عبیر و نه زموونی کوردانه به کاریئین . به لām ده یگوت ئه م وشه بیگانانه ی له گۆنه وه له کوردیدا جیگای خۆیان گرتوه و نه خوێنده وار تییان ده گا تازه بوونه کوردی و هه ق نییه بیانگۆڕین یا وه ده ریان نیین . ئه و دوژمنی بی ئامانی وشه داتاشینی ناشیانه بوو و ئه و ناشیانه ی له خۆوه نه زانانه، وشه داده تاشن به دوژمنی زمانی کوردی ده ناسی . له م ئاخرانه دا که هێشتا مابوو وشه داتاشین ببوو باو . بۆ ئه وه ی توو په ی بکه ی به س بوو که وشه یه کی داتاشراوی نا په سه نی نیشان بده ی و بۆ ئه وه ی خه نی بکه ی دیسان به س بوو وشه یه کی په سه نی کوردی بۆ بدۆزیه وه . ته نیا په خه نه یه کی له باری زمانه وه لێی ده گیڕێ ئه وه یه که هه ر له له هجه ی موکریاندا زۆر شاره زا بوو و له به ر نه بوونی قاموسیکێ کوردی که متر ئاگای له وشه جوان و په سه نه کانی شیوه کانی دیکه ی کوردی بوو .

قوتابخانه ی سه یفی قازی له کوردستانی ئێران به تایبه تی له موکریاندا شاعیری ئه وتۆی پێگه یانندن که زۆریان به مامۆستای گه وه ناسراون و له مامۆستاکه یان تێ په پاندوه . به لām هه قی مامۆستای به سه ریان وه هیه ، چونکه ئه گه ر ئه و ئه م پێچکه ی نه شکانده بان دیاره هه ر له سه ر پێبازی وه فایی و ئه ده ب و هه یه ده ی و ئه و جوړه شاعیرانه ده رپۆشتن که له باری زمانه وه پپن له وشه و ته عبیری بیگانه . دیاره کارم به پله و پایه ی شاعیرانی هاوچه رخی ئه و نه داوه به لکو مه به ستم ئه وه یه ئه وان بۆ بووژاندنه وه ی زمانه که مان هه ولێکی ئه وتۆیان نه داوه .

به لām سه یفی قازی به خۆی و شاگرده کانیه وه له ژيانده وه و بووژاندنه وه ی زمانی کوردیدا نه خشیکی دیار و به رچاویان هیه .

تا رادیۆ چه پره که کانی کوردی به وه پگێڕانی نا بوخت و دزیو وشه داتاشه کانی

شارنشین و خۆپهرهست، به داتاشینی وشه‌ی ناشیرین و ناله‌بار و نارپه‌سه‌ن زمانى کوردییان وا شپړپړو و شپړزه نه‌کردبوو. قوتابخانه‌ی سه‌یف خزمه‌تى به‌که‌لکى به‌زمانى کوردی کرد. ویستاش له موکریاندا شاعیر و نووسه‌ری وا هه‌ن پټیازى نه‌ویان هه‌ر به‌رنه‌داوه و په‌ره‌یان پټ داوه.

نه‌وه‌ش چه‌ند نمونه له جوړه‌کانى شیعرى هم شاعیره که پټم وایه نات‌ه‌واویان تیدا هیه. به‌لام له دوور ولات هه‌ر نه‌وه‌نده‌م بۆ په‌یدا بوو به‌هیواى پوژیک که دیوانى ته‌واوى چاپ بکړئ.

کورډینه

کورډینه! تا که‌ی نیمه له شاخان میسالى دپړو بیین و بجین و بۆمه نه‌بى قه‌ت خودان و خپو خه‌لکى هه‌موو له شار و له باخانه که‌یفخو‌ش نیمه بلاو و بى سه‌ره ماوین له ده‌شت و کپو بۆ وانه هه‌رچى جوانه، له جى، دى له ژن، له مال هه‌ر شاخ و داخه بۆمه کوپى ره‌ش، کچى دزپو بۆ ناسمان ده‌رژن و له به‌حرا ده‌که‌ن سه‌فه‌ر هه‌ر هه‌رده نیشته‌گاهى مه، سه‌نعاته وه‌رد و شیو په‌شماله مال و که‌شک و په‌نیره مه‌تاعى مه قه‌سر و سه‌راى خه‌لکى دپیه پر له زپ و زپو هه‌ر میلله‌تیک له‌لاوه هه‌قى خو‌ی به‌ده‌سته‌وه کورډیک که سه‌ره‌لینى ده‌لین بوته سه‌ریزپو بۆ چمانه مال و سه‌ر که له‌سه‌ر سه‌روه‌رى نه‌چى کوپ نابى. قه‌ت بترسى له زیندان و دار و چپو گوردانى کورده‌کان به‌خودا پوژى غیره‌ته ده‌سده‌نه خه‌نجه‌ران و پیاوانه وه‌رنه نیو

سەرچوونی تەخت پۆینی سەرداری. پێ دەوی
خۆشیمە لەو شەھادەتی شیخانە نیو بە نیو
فیکریی لە حالی خوکن و بگرین بەحالی خو
شاھان بەمەحوی ئیمە دەبەستن گری و گریو
نەو ژینی بەو زەلالەتە بۆچمانە چاوەکەم!
بەڕین لە ریی نەجاتی وەتەن با بەنیەر و میو
تاکی لە باخی خەلکی بەزیزی و بەملکەچی
خۆشە لە باخی ملکی چینی ھەنار و سیو
ھەرچی دەبی بۆ ھەق ھەر ھەق «حەسەن»
نینە لە پێی وەتەن خەمی دەرکردن و جێبو

ئەمە نموونەی شیعری نیشتمانی و شۆرشگێڕانەییەتی وا دیارە شینی بۆ شەھیدانی
کوردستانی تورکیا گێڕاوە. جگە لەوەی زۆر پڕ سۆزە، زۆریش ھاندەرە. ئاشکرایە وەک
پیاویکی سیاسیی و پەسپۆر لە گریکوێرەیی مەسەلەیی کورد گەیشتوو و ئاگای لە فیل و
دەھۆی دوژمنان بوو، بەو حالەو نەتەوێکی بۆ خەبات ھان داوە. ئامۆزگارییەکانی لە
بنەمالەیی نیشتمانی پەرورەیی خۆیدا پتر کاریگەر بوو. وەک دەزانن جگە لە دوو برازا و
کورپک، چەند خزمی زۆر نیزیکی لە عەشیرەتی بەگزادەیی فەیزوللا بەگی لە پێتای پزگاری
کوردستاندا چوونە سەردار و بوونە قۆچی قوریانی ئازادی گەلی کورد. ئەمەش نموونە
شیعری ئاشقانە و دلاری سەیفە و دیارنییەکی گوتراوە، شیعەرناس دەزانن چەن
ورەکاری شاعیرانەیی تیدا بەکار ھاتوو و وشەیی چەن پەسەن و جوانی کوردی تیدا
و قافیەییەکی ھەلبژاردوو وەک قافیەیی شیعەرە نیشتمانییەکی پەنگبێ پێش ئەو ھیچ
شاعیریکی کورد خۆی لێ نەداین.

داوه‌لی دل

دایم دَلَم به‌ناله و زاری و فیغان ده‌لی:
 خوش به‌و شه‌وه که پوژی پوخی دلبهرم هه‌لی
 زولفت وه‌لاده پروت بنوینه با ده‌فعیه
 شه‌و پرابری، ستاره نه‌می‌نی، قه‌مه‌ر هه‌لی
 تفللی دَلَم گرووی شه‌کهری لیوی گرتوه
 به‌و زولفی میروه‌حمت مه‌که مه‌نعم له شه‌هدی لیو
 تفللیکه دل زه‌عیف و ده‌ترسی له داوه‌لی
 نه‌و قانیه‌ت به‌سانی دلی مودده‌عی سه‌هن
 ته‌نگه، دره‌نگه، مه‌یلی به‌جه‌نگه، هه‌لی، مه‌لی

شاکاری هه‌ره به‌ناوبانگی سه‌یفی قازی به‌لکو یه‌کیک له شاکاره‌کانی شی‌عری کوردی
 پارچه شی‌عری زستانه، به‌شی زوری کوردستان زۆزان و سارد و به‌فرگره، که‌چی که‌م
 شاعیری کورد ده‌ناسین وه‌سفی زستانی کردبی. ماموستا له‌م شی‌عره‌دا تابلویه‌کی له
 زستان و له ژیا‌نی لادی نشین و ئازه‌لدار و زه‌حه‌تکیشانی کورد کیشاوه که بی‌گومان بی
 وینه‌یه. جگه له‌وه به‌زمانیکی ساده و په‌وان و لادیانه گوتراوه و فه‌ره‌ه‌نگوکیکه له وشه‌ی
 په‌سه‌ن و پاکی کوردی، پره له ئامۆزگاریی سیاسی و کۆمه‌لایه‌تی و ته‌نانه‌ت ئابووری
 بو زه‌حه‌تکیشان و دین‌شینیانی کورد. وردبوونه‌وه له‌م شی‌عره بۆمان پوون ده‌کاته‌وه،
 شاعیر چه‌ن پووناکبیر و ئازادیخواز و کۆمه‌لناس و گه‌له‌په‌ره‌ر بووه. سه‌یر نه‌وه‌یه سه‌یف
 خوی له چینی ته‌سه‌ل و ده‌وله‌مه‌ند بوو و له کشتوکال و مل‌کداری و دار چه‌قاندن و مال
 به‌خیوکردندا ناوبانگی ئیستاش هه‌یه و شوینه‌واره‌کانی هه‌ر ماون، که‌چی ده‌بینین شاره‌زای

ژيانى چىنە ھەرە ھەژارەكانى ئەو سەردەمى كوردستان بوو و دلى بۆيان سووتاو و شىنى دەگەل گىراون. ئەم شىعرە ھەك بۆ خۆى ئىشارەى كردوو لە سالى ۱۳۱۲ى ھەتاويدا گوتراو ھە زستانىكى زۆر درىژە و سەخت و قىرانىكى گەورە بوو و زۆر مال لە مال كەوتون و زۆر دەولەمەند بىللىان لە بن مېچ چەقاندوو. شىعرەكەى ھەك نامەيەك بۆ دۆستى خوشەويستى عەزىز ئاغاي عەبباسى كە ئەويش ئەھلى زەوق و حال و سۆفى و دلتەپ بوو نووسيو:

زستان

ئازىز ئارەزووت زۆرى بۆ ھىنام
فرمىسكەم سوور بوو زەردى پروى لىنام
دىسان بەئاورى دوورىت كەوتمە گىر
دىنام لى ساردبوو بوو بەزەمھەرىر
تا ناھومىد بووم لە ھاتنى زووت
جەرگم بوو پولو ھەناسەم بزووت
ھەوا بۆ حالەم ھەك شىتان دەگرى
بەتەرەزە و بەفر و باران و ھەورى
ھەردىش لەبۆ من ھىندەى قورپ پىوا
بەھارى دەگەل زستان لى شىوا
گيا و گوللى مېرگان بۆم سىس و زەرد بوون
بۆ شىنى كەوان كەوان ھاودەرد بوون
شىنى بەھارە ئاسمان ھەر دەگرى
ھەورىش ئالە نال پروى خۆى دەپچرى

بزن و مه پ رووتن وه ک سووره ساقه
 يه ک دانوو دهیکوشت يه ک بهله باقه
 له بهر بي هيّزی له ترسی سه رما
 پشتينيان به ستن هه مووی جل کرا
 با له کيو و چوّل خوّل وه سه ر ده کا
 گريانی کيوان به حران پر ده کا
 داری ميّشه و باخ به فر دايپووشين
 پاک ده لّیسی مردوون کفنيان پووشين
 کهوی کوستانئ له قاسپه کهوتن
 بيّهووش بوون ياخو خهويان لی کهوتن
 جريوه و زريوهی چوپه و چوله که
 نايه و نه يانما هيّلاننه و هيلککه
 له گله گ گهل کهوت، نه مات هق ته قی
 سيرووش له سیره و فيتنه و چه ق چه قی
 پاک په شيمانن له بو گهرميّنی
 بو دههاتنه وه عه مرو نه ميّنی
 قاز له شه تاوان قاپه ی لی برپا
 دوپنای چوماوان زوپنای لی درپا
 له درزی نه رزی هه وئرده دامان
 بي هوش بوونه وه سرپوون له سه رمان
 وشک بوو دوویشک نهو خواری ناراست
 مشک کونی خوئی به ئاوات ده خواست
 بوّق که دهی قپاند دهوی کردوه
 که ریش زهرینی له بير برده وه
 مار پاڤو کهی خوارد خوّلّی وه پرووی کرد

ژووشک ئاره زووی که ویکی مووی کرد
لال بـم نایینم له چیا و له پازان
سیرهی هـلـو یان چریکهی بازان
له بن بهردان مان هـر سـهـر مازـه له
له باخ و باخچان قـهـل و قـشـقه له
پووشی داپووشی دالدهی پاک بری
که روئشک ریشهی پاک کرد و بری
به فری بی واده رهشانگی بری
رهشانگ و سپی پاکیان سهـر بری
سهـر برا گاشین پاش مانگا بوـره
له باتی گاپان روویی گابـوره
پوژ هـهـتا شهـوی گهـوره و بهـجووکیان
خیـزانی مالـی گهـوره کـچ بووکیان
خهـریکن له باخ فریزوو دهـردیـنـن
وهـک شهـونهـمی گوـل ئارهـق دهـرژـنـن
ئارهـق له هـهـنیان بهـریـز بژمیـره
کی دی له ئاسمان بهـپوژ ئهـستیـره
له دهـوری سهـریان دهـسوـرکهـی هـهـوری
وهـک مانگی چارهـده لهـنیوان هـهـوری
کهـوته سهـر پیلان دهـسوـرکهـی نوـژی
کهـژه هـهـوری گرت له دهـوری پوژـی
دهـسمالـی ملیان پشتیـنی شـلیان
چنار و لاولاو چاوی بهـ کلیان
زولفیان لهـدوویان وهـک رهـشمار دهـخشان
رهـش بوون وهـک شهـوه بهـپوژ دهـد رهـوشان

بەلەرزە دەچنە فریزوو پنین
 گریان کاریانە لە جیی پیکەنین
 بو چینیەو کەلەکی دەکەن
 پۆلی کەوانن کە چینی دەکەن
 پاچ و پیمەرە و ییل لەسەر شاندا
 وەک فەوجی حازر لەژێر فەرماندا
 هیندە لاوازه مەر و مالاتیان
 قوریانی ناکرێ نادری زەکاتیان
 گا لەبەر لەپری هەلناگری نیری
 نە مەر ماستی ما، نە مانگا شیر
 لۆک چەمبەری بوو، مایین مەشمشە
 گا گوێ رەپەیی گرت گامیش خەشخە
 کەل و گامیشیان بوونە چە کچەکی
 وشتریان عەینی ییچووی لە گلەکی
 نایە فیتووی شوان لەسەر شەوینی
 میگەلی چیشتاو لە کوێ دەنوینی؟
 کوان شەنگەیی لە هۆبە و بانان
 شلقەیی مەشکەیان بەری بەیانان؟
 قۆلیان هەلەدەکەن دەلێتی بلوورە
 سینگیان دەرەدەخەن پارچەیک نوورە
 دەرزی بەرۆکیان کە دین دەرین
 مانگ لە ئاسمانی بو زەوی دین
 زولفان لابەلا دەکەن بەلادا
 پۆژ هەویری لەسەر پرووی خۆی وەلادا
 قەد و بالایان وینە نەمامان

کئی دی نه مامان بگرن شه مامان؟
کوژیریم نابینم خیل به ره و خواران
ته قلّه و پرمبازی و هه و هه وی سواران
کوا «پیرووت ناغا» سه رخیلی کوردان؟
له «قولّه سه نی» را به چته کوستان
له کوژیه «تاغی» نه و چادری جوانی؟
تیپ تیپ میوانی سه سفره و خوانی
کوانی سهد سه مه د نه و مه ردی ره شید
بو «ماین بلاغی» به چی به ته مهید
دیتهات لیک کی دهی چادر و هوبانی
گیر ناکه وی پون بو چه وره سانی
وه گیر ناکه وی، ماست بو هه وی
دوی هه لگ پر یه وه یا بیک وی
په نیر بووه نیکسیر شیر ناوی حیات
هه رهک نه سکه ندهر که وتینه زولمات
شه مال و زریان دایم شه پرانه
ناغاوات شرن کرمانج قرانه
زستانی نه مسال دیاره پینج مانگه
کا و گیا و مه، بر له دانگه
ته ویله و هول و هه یوان هه لوه شان
پووش و قامیش و نالاش دهر کشان
دران به گاران وهک و تنجه ی نوخشان
خرانه به رمه بر له دانگه و هه و شان
کرمانج دهوله تی پر و پاتال بوو
کوچی دی به دیسی به مانگ و سال بوو

نه ویش له دهس چوو هیئده کۆچ مه کهن
 کای سهر و نوێ کهن جووتی زۆر بکهن
 حاسلی عومر و له زۆر و کهمی
 داتان به کای و گیا له نیو عهجه می
 ریی کاکیشانی وهک که هکه شانه
 قه تاری وشتر وهک نه ستیرانه
 کای زهره و پرزیو وهک لیره ی سووره
 وینجه ی پرش و شین پیستی سه مووره
 قیمه تی کایه وهک کاره بایه
 بۆته قووتی پروو وینجه ی سه حرایه
 باخان دابنی داران بنیژن
 نه جیب و نه سل و کۆن و له میژن
 حه یفه میله ته شهش ههزار سال بی
 نوکهری مالان پرووت و پره جال بی
 نوکهری مالان عه یبه له بو مه
 کۆلان هه لگرین به کۆمه کۆمه
 چیدی دوژمنان به خو خوش مه کهن
 بو بوووزو و که په نک بالا پۆش مه کهن
 تاکه ی له ده رکمان کز و داماو بین
 بی مه زن و گه و ره و سهر بی کلاو بین
 ههر کهس ئاره زووی مالانی هه بی
 وه جاغی کوێر بی مندالی نه بی
 نه و به دبه ختییه ی له کورد پرووی دابوو
 له بهر نه خوێندن کۆزیان ساوابوو
 واجبه خوێندن بو دنیا و دینی

يېغەمبەر فەرموۋى بۇچونە جىنى
بەكوتە و شانامان مىللەت دەمىن
بەمىر و مەزنان شان دەشەكىتن
دەردى دل دەكەم كورت و كرمانجى
خەسەن كرمانجى چت لە دىلمانجى؟

خوسرە جوانەگا بۆرى مردار بوو
خواردنى فەيزوو و گەلای بىندار بوو
دەگەل خونچە گيان شىنيان دەگىپرا
سالخ و قادريان دەسەر دەگىپرا
كەرە بۆزىشيان لەسەر وەستايە
كوللى گريانيان لە ئەوكى دايە
تازە مالانى تو داخرا چۆن
ئەوانىش خەرىك فەيزوو و كا كۆن
دلت تەنگ نەبى تفاقەت هەبى
ئەوى تۆى نەبى ياخوا هەر نەبى
عومەر و عوسمان بووبەكرى نازدار
بەناز گەورەبن ها نامە چوار يار
جىژنى قورىانە خۆم قورىان دەكەم
خۆم بەقورىانى عەزىز گيان دەكەم
تارىخ ھەزار و سى سەد و دوازە
بىستى فەرەردىن داد و يىداده

حاجی قادری شۆهرنگین

ژیان ناپسیختهوه، ته بیعت نهستیور نابئ، پۆژ و مانگ و سال و چهرخ بهدوی یه کدا
پنچکه ده بهستن. زۆر نهحمه، چاو ده که نهوه، دهگه نئ، ژن دین و ده بنه باوک. زۆر
فاتئ بهخۆدا دین، بهبووک دهچن و زگ دهکن. زۆر قادر له دایک دهبن، په پره وازه دهبن،
پیر دهبن و دهمن. بهلام کهم قادر به حاجی قادری کۆبی دهبن، بوونه حاجی قادری
کۆبی ههروا سووک و هاسان نییه. بهخۆ ههلمساندن، با فیشکردن و له خۆباییبوون پینک
نایه، بهچه ند دیر نووسین، چه ند قسه کردن و چه ند شیعر گوتن تهواو نابئ. فیداکاری،
گیانبارزی و لهخۆبووردنی دهوئ. دهس لهخۆ بهردان دهگه ل سویری و تالی پاهاتن دهگه ل
سهختی و بهرهنگاربوونی دهوئ. پئویستی بهچاوی نه ترس و کۆلنه دان و نه بهزین ههیه.

حاجی قادر مه لایه کی زانا و شاعیریکی ناسک خه یال بووه. نهگه ر نیشتمانپهروه ریکی
وا دلسۆز و راست و تیکۆشه ریکی واهرم و گوپ و ئازادیخوازیکی واکۆلنه دهر و نه بهزیش
نه بوویایه و له گۆشه ی مزگه وتیک یا کونجی خانه قایه ک ده رسی گوته باوه و نوێژ و تاعه تی
خۆی کردبایه و چه ند غه زه لیکی کوردی له پاش به جیمایه. دیسان په نگ بوو له نئو
نه ته وه که ی خۆی ناویانگی بکردبایه. - بۆ ئی واما ن که من - بهلام خۆشه ویستی حاجی
هه ر له بهر زانایی و شاعیری نییه. حاجی کوردیکی پاک، تیکۆشه ریکی چاک، په خنه گرێکی
ئازا و بێ باک بووه. نه ترساوه، نه بهزیوه، نا هومید نه بووه، ماندوویی نه زانیوه، هه لپه رست
نه بووه، ئیمانی تهواوی بهم شیعره به رزه ی خۆی بووه که ده لئ:

مه‌رگ و ژین میسلی سییه‌ر و تاوه ئه‌وی باقی بمانی هه‌ر ناوه

حاجی له قوولایی دل‌وه نه‌ته‌وه‌که‌ی خۆشویستوو و نیشتمان‌که‌ی په‌رستوو. شاره‌زای میژوو و جوغرافیای ولاته‌که‌ی بووه و به‌ته‌واوی هه‌ستی به‌بێ به‌شی و چاره‌په‌شی نه‌ته‌وه‌ی زۆرلیکراوی کورد کردوو. ده‌سه‌وه‌ستان و ته‌وه‌زهل و ترسه‌تۆک نه‌بووه، گه‌پێده و کارامه و ئازابوو و هیژ و توانای خۆی بۆ ئازادی نه‌ته‌وه‌که‌ی ته‌رخان کردوو.

حاجی له‌نیۆ خه‌ل‌که‌دا ژیاوه، کۆمه‌لی خۆی باش ناسیوه، کم و کورپییه‌کانی به‌چاوی خۆی دیوه، له‌ ده‌رد و ئازاره‌کانی گه‌یشتوو و نه‌ک هه‌ر ده‌رمانی بۆ دۆزیوه‌ته‌وه به‌ل‌کو زانایانه و ئازایانه باسکی له‌ تیمارکردن و چارکردنی هه‌ل‌کردوو.

حاجی له‌و پێگا پێ خه‌ته‌رده‌دا، به‌ره‌و ئه‌و ئامانجه به‌رزه پۆیشتوو. هه‌موو په‌نج و کوپه‌ره‌ری و تال و سوویری و گیروگرفتیک به‌گیان و دل قبول کردوو. نه‌ وه‌ستاوه و نه‌ وچانی داوه و نه‌ ترساوه و نه‌ سارد بۆته‌وه. گالته‌ی به‌مه‌رگ کردوو و له‌ داوه‌لیک نه‌په‌رینگاوه‌ته‌وه و له‌به‌ر هه‌یج پووداوێک چۆکی دانه‌داوه.

حاجی به‌گزاوه و شێخزاده نه‌بووه، به‌شیر و شه‌کر په‌روه‌رده نه‌کراوه، له‌سه‌ر دۆشه‌گی په‌پی قوو پێ نه‌گه‌یشتوو، به‌هه‌زاری و نه‌داری و به‌هه‌تیوی و هه‌ناسه‌ساردی گه‌وره بووه. به‌پێخاوسی و لینگ پووتی وه‌دووی خویندن و فێربوون و خۆ پێگه‌یاندن که‌وتوو و ده‌لی:

به‌ییرت دێ زه‌مانیک چووننه‌ باله‌ک
به‌پێخاوسی نه‌ که‌وشم بوو نه‌ کاله‌ک

حاجی ئینسانیک و واقعی، پابه‌ریکی زانا و مه‌زن و پووناکبیریکی شوپشگێپ و به‌جه‌رگ بووه، ئه‌و ویستوو به‌تی شوپشیک قوولی سیاسی و کۆمه‌لایه‌تی و ئابووری و فه‌ره‌نگی له‌ کوردستان به‌رپا بکا. نه‌ته‌وه‌که‌ی له‌ ژێر ده‌ستی و کۆیله‌تی، له‌ هه‌زاری و نه‌داری، له‌ نه‌زانی و نه‌خوینده‌واری نه‌جات بدا. ئه‌و ویستوو به‌تی بۆ به‌جێگه‌یاندنی ئه‌و ئامانجه‌ی خۆی له‌ هیژ و توانای هه‌موو توێژ و چینه‌کانی کۆمه‌ل که‌لک وه‌ربگرێ.

هأجى بېرأى ته وارى به مافى ديارى كردنى چاره نووسى كه لان هه بېوه و كاتىكى دىويه تى
كورد له و مافه په وايه بى به شه هاوارى لى بلىند بووه:

هر كورده له بهينى كوللى ميلله ت
بى به هره له خويندن و كيتابه ت

يا:

مىلله تى بى كىب و بى نووسى
غدىرى كوردان نيه له پرووى زه مىن

هوى ئه م بى به شىبه زانىوه و پىگای نيشان داوه . چونكه تىگه بىوه كه به شى هره
نۆرى لىقه ومانى كه لى كورد نه بوونى يه كىتبه . واى گوتووه:

تا پىك نه كه ون قه بىلى نه كراد
هر وا ده بنه خرابه ئاباد
نه واعى مىللل له گه وره تا چووك
خه ملىوه مه مالىكى وه كو بووك
هر كوردن نه گه رچى پاكى مه ردن
پامالى زه مانه مه حوى كردن

هأجى ويستويه تى پى به پى شۆرشى سياسى و جوولانه وهى پىزگار يخوازى، شۆرشى
كۆمه لايه تيش دهس پى بكرى. كۆت و زنجيره كان بېسىنن، پىوشوینه كۆن و پىزوه كان له
نىو بچن. له زه مانىكا كه ئن يانى نيوىكى كۆمه لى كورده وارى وهك پىواز له بن هوت
توئىكدا شار دراوه ته وه، له سه رده مىكا كه ئن وه كوو كۆيله و ئىخسىر چاو لىكراوه . له
حالىكا كه نه نده روونى شىخ و ناغا و به گه كان به ته قلىدى «بابى عالى» پر بووه له ناسك

و نازدارى زێڤ خريد حاجى پووناكبير چ بلى باشه؟

بوچى فهرموويه تى نه بى نه مين
اطلب العلم و لى بالصين
نير و مى لهم هه ديسه فهرقى چيه؟
گهر مه لا نه هى فهرموو دينى نييه

حاجى بى باک و ئازا، حاجى گهل په رست و نيشتمان په روهر، حاجى تىگۆشه ر و
له خۆبوردو و هه به وهنده پانه وه ستاوه . به توندى و توورپه بى، به بى په روا و سلکردن،
ئازايانه و بى باكانه به پاشكاوى له چه رخى تۆزده دا و پلارى واى له شىخ و خه ليفه
درۆزن و ده سېر و سۆفى و ده روپيشى بيگاره و خوڤپى و په ممال و مارگرى ته وه زه ل و
مفته خۆر گرتوون، كه په نگبى دوو پاته كردنه وه يان له به شى سېه مى قه پنى بيس ته مدا بۆ
پووناكبيرى كى كورد له تۆر شوپنى كوردستاندا به گران ته واو بى وهك:

خانه قا و شىخ و ته كيه كان يه كسه ر
پىم بلىن نه فعيان چيه ئاخه ر؟
غه يرى ته عليمى ته مبه لى كردن
جه معى نه ملاك و خه زنه كو كردن

يا:

وشكه سۆفى بلى به شىخى ته ره س
با به سه رما نه يه ميسالى هه ره س
كه ر نه بى كام مونه ووهرى خه له تان
به ن گرى دان و تا برينو نه فه س؟

ئهم شاعيره پاستگويه به پوونى له فه لسه فه ي ژيان دواوه و ته وژمى مادىياتى له سه ر

بیروبوای ئینسان بەراست زانیوه و ئەم پەندى پېشینیانى باش وەرگرتووه: «زگى برسى له خواش ناترسى» و وهستاiane تهعبیرىكى دىكه خستوویه ته ناو شیعرى خۆیه وه:

سۆفى وهك خهستهبوو له زىكرى ههناو
سهه نوێژى دههه بهكاسهیه ئاو
شیعه وهك تهشینه بوو لهسینه زهدهن
بهده قهترهه دههه حوسین و ههسهه

یا:

خواردن و سهترى عهوههت و سوکنا
باعیسی ژینه بوگههه و پاشا
حالهتی وایه چى لهسهه خاكه
غهیرى عیسا دهلین له نهفلاكه

هاجی وێپای نیشاندانی پێگای شۆرشى سیاسى و کۆمهلايهتی، پێگای شۆرشى ئابووریشى وهك پىسپۆرپێكى شارههه زۆر ژیرانه بهتهتهوه پاشكهوتووکهى نیشان داوه پهنکه ئەم فیکرهه لهم شیعرهه خوارهوهه ههیه له قهرنى نۆزههه بهبیرى کهم زانای پۆژههلاتدا هاتبى:

له بهینى میلههتی خۆتان بهیارى
بکهه تهقسیمى شاخ و داروبارى

یا:

ئهههه تهههیا نییه سووچ و خهتاتان
له کهسههیش خافلن میسلى مهلاتان

یا:

لە بەغدا بۆچى خورما يىت و لىمون
 لەبۆ دەرمەن لە مال بى پۇنى زەيتون
 لە ئىو كەمتان بوو؟ يەك دوو جارەك
 بىكەتە كىسەيەك ياخو خەرارەك
 دوو پىي لىدا لە كۆلا مىسلى دۆشاو
 وەكو پۇن پۇنى زەيتون يىتە سەر ئاو
 وەيا پىي ئىژراو چەند نەمامىك
 لە نارنج و تورنج و چەند مەقامىك
 بزەنن شىن دەبى؟ نابى؟ بەبەر دى؟
 لە چىگەي ساردوگەرمى چى بەسەر دى؟

بەراو دىمى ئىو كىمىايە
 دوپ و گەوھەر، گەز و مازووى چىايە؟
 مەعادىن خاترى تۆ بى لەگەل كان
 گەنمەن زىرە، حەتتا زىو، زىوان
 پەژووى پاپۆر و خۆى و نەوت و گۆگرد
 لە كىووى ئىوەدا كۆيە وەكوو گرد

حاجى بېوايەكى تەواوى بەشپىشى فەرھەنگى ھەبوو و دەردى نەزانى و نەخویندەوارى
 بەدەردىكى كوشندە زانیو. تەنانەت خویندىنى كۆنیشى بەدل نەبوو و پەخنى لى
 گرتوو:

عولەمامان بەقەولى بى سەر و پا

پاکی خنکا له به حری وشکی ههوا
سه نه تی فی رنه بوون له پاش ته حسیل
سهیری چۆن بو موناھی بوونه دهلیل

یا:

ئه ی خه ریکی پموز و پاز و نیاز
ئاو روپا فه ننی گه یو ته ئی عجاز
قولله ی ئی قلی له ئه فلاکه
عه کسی نه گه ردیشی له ژیر خاکه

هاجی زۆر به درژی و پوونی باسی زانستی تازه و سه نه تی نوێ دهکا و بو نمونه ی
زالبوونی نوێ به سه رکۆندا دهلی:

به قسه ی موخبیر و موئه رخ ی کۆن
میلله تی چینه چوار سه ده میلیۆن
سه ره سه ر میلله تی هه موو ژاپۆن
زۆر به زه حمه ت ده گاته چل میلیۆن
ئه هلی ژاپۆن له سایه ی سه نه تی چاک
سهیری چۆن چینی گرت و کردیه خاک

له م شیعرانه وه ده رده که وی حاجی هه ر خه ریکی خویندنه وه ی کتیبه په پ زه رده کان
نه بووه و زۆر خه ریکی پیگه یاندنی خۆی بووه و له ئه سه مبوول پۆژنامه و گوار و چاپه مه نی
ئه و سه رده می باش خویندۆته وه و ئاگای له وه زعی جیهان و ده نگوباسی هه نده ران بووه .
ئه مه ش نیسه بت به مه لای قه پنی نۆزده ی کورده وه شتیکی سهیره . به داخه وه ئیستاش له
کورده ستان مه لای وا ماون که پادیۆیان نه چۆته مال . هه ر له و سالانه ی دوا ییدا دیتمان مه لای
وای کورد هه یه که چوونه سه ر مانگی «ئاپۆلۆ» ی به درۆ ده زانی .

حاجی ئەوەندە میللەتەکی خۆش دەوێ وەک باوکێک لە پۆلەی شیرین تووێ دەبێ
و قسەی سووک لە پارسەنگی ئەو کەسانە دەنێ کە مندالی خۆیان نانێرنە مەکتەب و
باسی بیگانهکان دەکا کە مندالی خۆیان لەبەر خۆیندن دەنێن تا لە ئەنجامدا ببنە گەورە
کوردان:

نیستە کە نامیرانی کوردستان
هەر لە بوژانەوه هەتا بابان
ئەو هەتیوانی مەکتەبن یە کسەر
کوردەکان بارده کەن وە کوو ما کەر

حاجی تەوس و پلار دەگریته ئەو زانایانەی کە کوردن و بەزمانی کوردی نانوسن و
ئەم میسالە بەجێ و جوان و کەمێک توند و تیزەیان بۆ دەهێنێتەوه:

وەک مەریشکی کە ئەقلی نەیهێنێ
بێتوو جووجکە ی مراری هەلێنێ
وەک بگاتە کەناری جوگەلە یە ک
نایەتە شوینی بمری جووجەلە یە ک
جێی ئەمی وشکە، جێی ئەوی ناو
تێدەگا، قوون درانی پی ماو

حاجی ئەو شایەر و بەیت بێژانەی کە شیعر و بەیتی کوردیان داناوێ نۆر خۆشویستوون
و پێزی لێ ناوێ و پێی هەلگوتوون:

دوو عەلین شاعیرن وە کو حەسان
بەردەشان و حەریرە مەسکەنیان

ئەھمىيىتى بىر دۆلەت سەرتىمى خۇشخەۋەر ۋە كۆنەنە پەرىستانىنى خۇشخەۋەر ۋە ھەممەندەكانىيان
لەپىش چاۋ سوۋىكە:

ئىستە مەغلۇمە بۇ ھەممە مىللەت
ئەي مەلەي دەرس و موفتى ئوممەت
ئىمە بىي غىرەتتىن و بىي عارىن
ئەمەي نەخىرەندوۋە لەمە عارىن

بەمەرا ديارە ھاجى چەند نىرخى بۇ ئەدەبىي فۇلكلورى كوردى دانائە . ھاجى ناۋى زۆر
شاعىر و خۇشخەۋەر كوردى بەنەمەرى لە دىۋانەكەيدا ھېشتۇنە، كە داخى گرانم بەشى
تۇرپان شۇيئە ۋە ھەممەكانىيان فەوتان و ناۋىشيان لە بىر چۈنەۋە .
ھاجى قادىرى ھەممەرى زانپۇھ و لە نىۋان بەرھەمە ھەممەرى ۋە ئىيانى تاييەتتى ئەۋدا
فەرقى دانائە و دەلىل:

مەلەكە قۇر و ھىمەرى با بەدناۋىش بن
شەيخەرىان جۋانە بەس نىيە كوردن
گەرچى بەدناۋن و گەلى ورن

ھاجى نەمە لە نامەيەكدا كە بۇ دۆستە خۇشەۋىستەكەي، «جەلى زادە»ى نوۋىسيۋە
باسى مىكرۇب دەكا . ئەۋە لە زەمانىك دايە كە دەرمانى دەردى مەدائە نەخۇشەكانى كورد
بەلغەم و تفى شەيخ و تۆز و خۇل و دارۋەردى سەر چاك و كوتەشالى سەيد بوۋە .
ھاجى قادىر لە قۇۋلايى دلىۋە ئىمانى بە دىمۇكراسى ھەبوۋە . باسى دىمۇكراسى لە
ۋلاتە پىشكەۋتۈۋەكاندا دەكا و ديارە ئەۋەپى ئاۋاتى ئەمە بوۋە پۇژىك پۇژىمىكى ئەۋتۇ
لە ۋلاتە پاشكەۋتۈۋەكەي ئەۋ، دابمەزى:

لە تەگىرى ئومۇرى مەلەكى خۇيان
شەرىكەن پىنەدۆز و شۋان و گۋان

له جوښين و خرڅشين پووره ههنگن
بهمن چي کافرن ياخو فەرهنګن

وا دياره حاجي له باره ي سؤسياليزمدا شتي زانيوه. نه وه يو من گه ليک جبي پامان و بيرکړدنه وه يه. نايا نووسينه کاني (مارکس) و (ئينګلس) و هاوپيره کاني نه وان له و سرده مه دا به زماني عه ره بي و تورکي و فارسي که حاجي له و ستيانه دا شاره زا بووه ترجه مه کراون؟ يا حاجي به پيري فيري زماني دیکه ش بووه. هيچ کام له م دوو شکانه دوور نين. چونکه نه سته مېوول له و کاته دا ناوهندی پؤشنبيري پؤژه لات بووه. نه م شيعرانه ي خواره وه ته ماشاکه ن تا نيوش وهک من بکه ونه دوودلييه وه:

وه کو بيستوومه يو دفعي مه سائب
وه اي ته گبير کرد نه و فکري سائب
هه موو گه وره ي وياليه ت بينه نه حباب
وه کو شه خسيکي واحيد بن له ههر باب
هه موويان بينه يه ک ته علیم و نووسين
وه يه ک بهرگ و زمان و پرسم و نايين

نایا نه که سانه ي حاجي به شاعيرتکي ناسيوناليستي توند ده ناسن هيچ بوني سؤسياليستي له و شيعرانه، ناکه ن؟ گوتم حاجي قادر زور ويا بيرتيژ و دوورين بووه دووري بيرکړدو ته وه و باش له مه سائيل گه ييوه. فکري زور له پيش خه لکي ساکاردا بووه. نيستا يو سه لماندنې قسه که م ده بي گه ليک بگه ريمه وه دواوه و لاپه رېک له ميژووي خويناوي نه ته وه که مان هه لېده مه وه.

وهک ده زانين له ساله کاني ۱۹۱۴ - ۱۹۱۸ دا ناته بابي نيوان ئيمپرياليسته کان شه پرتکي جيهاني گه وره و مال ويرانکهری هه لگيرساند. پرېشکي ناگري بي ناماني شه پر که و ته کوردستاني خو شه ويستيش و ولاته که مان بوو به مه يداني شه پي نيوان ته زاريزمي پووسا و داگيرکهری عوسماني له لايه که وه و ئيمپرياليزمي فيلاوي ئينگليس و عوسماني له لايه که تره وه.

عوسمانییه‌کان که دۆست و هاوپیما نی‌مپریالیزی ئالمان بوون، به‌ناشکرای بی قازانجی ئه‌وان به‌شه‌رده‌هاتن. ئه‌و شه‌رده‌یان ناو نابوو «خه‌زا» و به‌بیانوی دینه‌وه شیخ و مه‌لا و مه‌زنه‌کانی کوردستانیان فریو دا و کرده تۆکه‌ری بی جیره و مواجی بی خۆیان. له‌و شه‌رده‌دا ولاته‌که‌مان سووتا و خاپوورکرا. نه‌ته‌وه‌که‌مان قه‌بوو و له‌برسان مرد و گه‌وره‌ترین زیانی می‌ژوویمان پیگه‌یشت.

ته‌نیا له‌ موکریان چه‌ند که‌س به‌پابه‌ری سه‌رداری موکری و شیخ بابا نه‌چوونه ژۆر باری پروپاگه‌ندا و درۆ و ده‌له‌سه‌ی عوسمانی، سه‌رداری موکری «حه‌مه‌ حوسین خان» که نیسه‌بت به‌زه‌مانی خۆی پیاویکی ئاگا و سیاسی و خۆینده‌وار بووه. له‌ مه‌سه‌له‌که‌ گه‌یشتوو و زانیویه‌تی «شه‌ر له‌سه‌ر لیقه‌ی مه‌لایه» نه‌ک له‌سه‌ر دینی ئیسلام و ویستوویه‌تی ئه‌وه‌نده‌ی بۆی ده‌کرێ نه‌ته‌وه‌که‌ی بی لایه‌ن به‌یلائیته‌وه. به‌لام ئالا‌مه‌لگرانی ئیسلام و خه‌زاکه‌ره‌کانی عوسمانی ئه‌و و شیخ بابا و حه‌مه‌خانی بانی و سه‌یفه‌دین خانی سه‌قزیان به‌و تاوانه‌ ئیعدام کرد.

جا بزانی حاجی نه‌مه‌ر، حاجی زانا و پێشکه‌وتوو که له‌و سه‌رده‌مه‌دا ئیسک و پروسکیشی پزیون چه‌ند له‌وه‌ی پێشدا له‌ فیل و ته‌له‌که‌ و خراپه‌ی خه‌لیفه‌کانی عوسمانی گه‌یشتوو که ده‌لی:

نه‌مه‌ که‌ر میزه‌ ده‌لێن واریسی شه‌رعی نه‌به‌وین
هه‌موو عه‌بدی سه‌نه‌من باسی مه‌که‌ گه‌وره‌که‌یان

یا:

تا له‌ژۆر به‌ندی رۆمیان نه‌گرن
زه‌حه‌مه‌ته‌ قه‌دری به‌یتی من بگرن

یا:

روومی وکو گرنی موون که‌س پشتیان پی نه‌به‌ستی
که‌وتوو نه‌ داوی خۆیان په‌ژمورده‌ مان و حه‌یران

گه وره گه وره كانى نه و سه رده مى كورد قه درى به يتى حاجبيان نه زانى و ديمان چۆن له ژێر بارى پوو ميان مردن. دياره مه به ست له گه وره گه وره كان، شايخ و مه لا و خان و ناغا و بهگ و پاشاكانى كورده. چونكه نابئ له بيرمان بچئ كه له و سه رده مي دا كۆمه لانی خه لك چ پۆليان نه بووه.

حاجى نه و هه موو بئ ناگايى و كه مته رخه مييه ي ديوه. له نه زانى و نه خوینده وارى و دواكه و ته يى نه ته وه كه ي گه ييوه، كه چى نا هو مي د نه بووه و به هيوا بووه پۆژي ك له شيعره كانى بگن، خه بات بكن و پزگار ببين و قه درى نه و بزائن. خه مى نه وه ي بووه كه نه و پۆژه به چاوى خۆى نابيين:

هه سه رتم هه ر نه وه له دنيا دا
حاجى ده مرئ به ده وره تان ناگا

نه و چاوه توپى هيچ پاداشتيكى مادي نه بووه و به راستى له پيتاوى گه يشتن به ئامانجى پيرۆز و ئاواتى به رزى خوي دا وازى له هه موو خو شيبكى جيهان هي ناوه و له و باره دا ده لئ:

من له دلسوۆزى نه م قسانه ده كه م
وه ر نه، په شمه له لام، هه موو عالم

حاجى زانويه تى نه ته وه ي كورد، با پاشكه و تووش بئ، با له كاروانى شارستانيش به جئ مابئ، ته وژمى ميژوو پالئ هه ر پتوه ده نئ و به ره و پيشى ده با. جا نه و ده مى خه لك له قسه ي حاجى ده كا:

نه م قسه ي ئيست ه عديبى لئ ده گرن
نه و ده مه ش دئ زه مانئ بوئ ده مرن
نه م به نه و نه و به نه م ده لئ كا كه
سه يري قانوونى حاجى چهن چا كه
هه ر چلو ئنى ئيشاره تى فه رموو

وهك كه رامهت هه مووى وهها ده رچوو

به پاستى حاجى له وه مانيدا قانونىكى نوئى هئناوه ته كايه وه و خوشى نرخى كارى
خوى زانيوه و تيگه يشتووه شيعره كانى له كوردستاندا شوپش به رپا ده كه ن:

هأجييه و شيعره كانى وهك كاوه
رؤزئ ديتن دره فشى هه لداوه

ديسان له جيگايه كى ديكه به به يانتيكى شاعيرانه و جوان ده لئ:

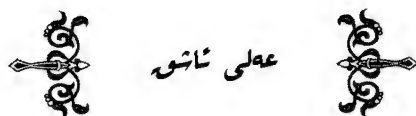
ئيتفاقى دلبه ريكى بئ كه دهر
هأجى نه نواعى لىياسى كرده بهر
بئ جياز و مارييسى دهيدا به شوو
له وهه موو كوردانه داخوازي نه بوو
عاقيبهت ده بخوازن و نه ماما ده مى
پير بووه نازئ، كهل و كوومه ده مى

هأجى عيشقى گهل و نيشتمانى لئ بؤته سه ودا و به هيچ جورئ خوى بؤ زهوت نه كراوه
و نه يتوانيوه بيدهنگ دانيشن و قسه ي چاكى هه ر بؤ كردوون و تا مردن وازى نه هئناوه:

به سهه هأجى دووسهه دهزار ده فعه
پيم گوتى: ئه م قسانه بئ نه فعه
چاكه هه ر چؤنى تۆ ده لئى وايه
تيبگه ئه م قسانه خو رپايه
قورپى كام جئ بكه م به سهه ر خو مدا

ئەو ە لىم بۆتە عىللەتى سەودا
بەقسەى چاکە دەستيان دەگرم
تەرخى ناکەم بەلۆمە تا دەمرم

حاجى زۆر باشى زانىو ە که چوارچىو ەى نەزم بۆ دەرىپىنى بىروپاى سىياسى و تىورى
فەلسەفى تەنگەبەر ە . يەكەم شىعەر لەبەر دەکرى و دەپارىزى و کەمتر لەنپو دەچى . دوو ەم
حاجى ويستووى ەتى زووتر کورد پى بگەيەنئ . جارئ ەەر ئەم وەسىلە بوو ە . زۆر ئاشکرايە
لەو سەردەمىدا ئىمکانى ئەو ە نەبوو ە هىچ کتیبىکى فەلسەفى و سىياسى بەکوردى بلأو
بکرىتەو ە و لەچاپ بدرئ و خەلک بىخویننەو ە . بۆيە حاجىش لە ئاخىر تەمەنىدا برىارى
داو ە ەەر بەکوردى بنووسئ و ئەگەر چەند دىر ە شىعەرى فارسى ە ەيە ئى ە پەتى لاو ەتى و
فەقيايەتى ئەون . بەچى ديار ە ئەم ئىنسان ە خاو ەن بىر ە ، بىروپاى فەلسەفى و سىياسى خۆى
نەنووسىيئ . بەلام پاش حاجى چ مىراتىکى ئەومان پى گەيشتوو ە و دەس کەوتوو ە ؟
حاجى وەک بەهەتیی و ەناسە ساردى گەر ە بوو و پى گەيشت ەەر وا بەهەژارى و
نەدارى و بیکەسى لە ولاتى غەربىايەتى سەرى نایەو ە و تەنانەت نازانىن لەکوئ نىژراو ە و
گۆرەکەى پى نازانىن . بەلام تىکۆشەران و پووناکبىرانی ئىستای کورد بەمامۆستای شىعەرى
شۆپشگىرپانەى دەزانن .

ہیشتا لاو نا، میړ منډال بووم، له کږنه به یازنکدا پارچه شیعریکې فارسیم خوینده وه
و له بهرم کرد، نیستاش له بیرم ماوه، چونکه به دلّمه وه نووساوه، نه گهرچې به داخه وه،
نازانم شاعیره که ی کښه؟ راسته نه م پارچه شیعره له چاوه سنعته شیعرییه وه نور پوخت
نییه و شاعیری سنعته تکار هیچ کاتیک «جست» و «گفت» ناکاته قافیه و «افغان»
و «شتابان» به قافیه ی «شایگان» ده زانې، بو خوشم نه گهرچې وه ک جاری دیکه ش
گوتومه و ده لیم قافیه له شیعرده مه رج نییه، به لام کیش مه رجه و نه وه که شیعر له نه سر
مه لداویرئ. پیم وایه نه م شاعیرانه ی، شیعری عه رووزی ده لیم ده بی به ته وای پریعایه تی
قافیه و ره دیف بکن. نه ماما نه م پارچه له باری نیوه روکه وه گه لیک پر و ده ولّه مه ند و
به هیز و هه ست بزویڼ و کورته:

شنیدستم که مجنون دل افگار
چو شد از مردن لیلی خبردار
گریبان چاک زد با آه و افغان
بسه سوی تربت لیلی شتابان
در آنجا کودکی دید ایستاده

به هرجا چشم عبرت برگشاده
سراغ قبر لیلی را از او جست
همان کودک بخندید و بدو گفت
که ای مجنون تو را گر عشق بودی
زمن کی این تمنا می نمودی؟
میان قبرها را جستجو کن
ز هر خاکی کفی بردار و بو کن
ز هر خاکی که بوی عشق برخاست
یقین دان تربت لیلی در آنجاست

به ناویانگترین چیرۆکی دلداری له پۆژه لاتدا داستانی له یلی و مهجنووه، کهم شاعیری عه‌ره‌ب، فارس، تورک و کورد ده‌بینی که یادی ئەم گراوی و دلدارانە‌ی نه‌کردبێ. کهم کەس هه‌یه قەیس‌ی عامیری که به‌مه‌جنوون ناوی ده‌رکردووه، نه‌ناسێ و نه‌زانێ ئەو لاوه عه‌ره‌به ئاشقی کچه عه‌ره‌بی‌ک بووه، باوکی کچه‌که که له عێلیکی به‌ده‌سه‌لات و زۆردار و ده‌وله‌مه‌ند بووه، کێژه‌که‌ی نه‌داوه به‌مه‌جنوون و داویه‌تی به‌پیاویکی وه‌ک خۆی ده‌وله‌مه‌ند. قەیس له سوێیان شیت بووه، خێل و هۆبه‌ی به‌جێ هێشتوووه پووی له چۆل و بیروونا‌ن کردووه و له ئینسانان بیزار بووه و خووی به‌گیانداران و درپنده و وه‌حشییه‌کان گرتووه و شی‌عری به‌گراوییه‌که‌ی خۆی هه‌لگوتووه.

داستانی له‌یلی و مه‌جنوون بۆته هه‌وێنی شی‌عری زۆربه‌ی شاعیرانی پۆژه‌لات و له پێگای ئەده‌بی شەرقییه‌وه چۆته نیو ئەده‌بی غه‌ریبییه‌وه. به‌پروای ئەده‌بدۆست و شی‌عیرناسان مامۆستای مه‌زنی ئەده‌بی فارسی نیزامی گه‌نجه‌وی گۆی هونه‌ری له هه‌موو کەس پ‌فاندوووه و گه‌روه‌ی بردۆته‌وه و ئەو داستانه‌ی له گشت شاعیران باشتر دا‌پشتوووه.

قه‌ومییه‌تی نیزامی تا ئێستا بۆ کەس ساغ نه‌بۆته‌وه و کێشە‌ی له‌سه‌ره. فارس ده‌لێ فارسه و به‌لگه‌ی به‌ده‌سته‌وه: «پنج گنج» و شوێنه‌واره‌کانی دیکه‌ی نیزامی وه‌بالی بۆ ده‌کێشن. تورک ده‌لێ به‌م ده‌لیله‌ی که گۆپی پیرۆزی ده‌نیو ئێمه‌دایه و له شی‌عیره‌کانی پا ده‌رده‌که‌وێ ئافاق خانمی ژنی له جنسی ئێمه‌یه دیاره‌ تورکه، هه‌ر بۆیه‌ش گومبه‌زمان له‌سه‌ر دروست کردووه و پا‌زاندوومه‌انه‌ته‌وه. کوردی دۆ نه‌دیوی هه‌زاریش ده‌لێ خوشکه‌زای خۆمه و ئەم شی‌عیره‌ش به‌به‌لگه‌ دینێته‌وه:

چون مادر من ريسه گُرد
مادر صفتانه پيش من مرد

در ژرداپى دهكا و دهلئى ئم په ندى پيشينيان راسته كه گوتويانه: «خالان خوارزا
مه زن كرد، مامان برازا بزر كرد». نيزامى له ژيړ سيپهري خالو عومري دا، په روه رده بووه و
پيگه بيوه كه وابوو كورده. منيش دهلئيم كابرا گوته نى هيجان پياوى درويه نين. هرسىك
دهليليان هيه و كه يخودايبيان له نيوان دهكهم و دهلئيم:

نيزامى له وهى مه زنتره له چوارچيوه تهنكي نه ته وايه تيدا بگونجى و په يوه ندى
به مرقايه تيبه وه هيه: هونه ركه ي ما يه شانازى ئينسانيه ته و به شاعيرى كي مه زن و
پياوئى كي گه وري بناسن و كي شه ي له سهر مه كن.

نيزامى بؤ خوشى هستى نه ته وايه تى و به رچاوته نكي به شيعره كانديه وه ديار نيه. به و
هموو شوينه واره جوانه فارسويه مه نه له سهر فارس ناكا و نالئ: «عجم زنده كردم
بدين پارسى». ئه ويى به تينى ژنه كه ي كه دياره چهندي خوش ويستوه و پاش مردنى
چ شينئى كي بؤ گيتراوه به ره و «پان توركى زى» نه بردوه. ناز و نه وازيشى دايكى و نان
و نمهك و جلو به رگ و په روه رده كردنى خالئ نه يكر دوته كوردئى كي پووت. په نكه هرسىك
زمانى زانبين. شيعره كانى شاهيدن كه نهك هر فارسى زانيوه به لكو له پيزى گه ورتين
شاعيرانى فارسيدايه. ئه دى به چ زمانئىك دهگه ل ئافاق خانم دواوه؟ ده زانين تورك زور
به زه حمهت فيتري كوردى و فارسى و زمانى ديكه دهبن، ئه و ژنه خوشه ويستوشى خو
كه پ و لال نه بووه، دواندن و لاواندنه و نازكيشانى ويستوه. ئم چيرؤكانه ي دايكى
به مندالئ بؤى گوتوون به ناشكرايى له شيعره كانيدا په نكي دواوه ته وه وهك له م شيعره دا
دوره ده كه وي:

كردى خركى به كعبه گم كرد
خر باز جست و اشتلم كرد

كه وابوو كورديشى زانيوه.

خانى شاعيرى مه زنى ئيمهش داستانى به ناويانگ و درامى كه م ويته ي مه م و زينى

له سهه ئوسوولی نیزامی داپشتووه، شیعهه کانی له سهه کیشی له یلی و مه جنوونه که ی ئه ون و دیاره له ژێر ته ئسیری نیزامیدا بووه. به لام جیاوازییه کی زۆر له نیتوان ئه م دوو داستانه دا هیه. له باری پوالت و شیوه دا، نیزامی له پیشتره، هه رچه نده نه زمی خانی چه پی ده بهر نه زمی نیزامیدا نییه، کیش و قافیه ی هه ردوکیان تا دهستی له سهه دابنیتی سوار و په وان و پاراوه. ئه م ما زمانی نیزامی له زمانی خانی سوارتر و لیک و لووسترو و له بهر دلانتره. به داخه وه کوردیه که ی خانی وشه ی عه ره بی په قی نامۆی وای تیدان که قاموسی فیروزابادیش نه یگرتوون. ئه وش هه روا بێ بنۆس و عیله ت نییه. خانی له سهه رده می ده سه لات ی بنه ماله ی سه فه ویدا ژیاوه و هه موو فارسی زانیک ده زانن له و سه رده مه دا زمانی فارسی تووشی چ پاشه کشه و ته نگانه یه که بووه و دیاره زمانی کوردیشی ده گه ل خۆی به ره و هه لژێر بر دووه. ده نا زمانی کوردی ئه وه نده ش هه ژار و که م وشه نییه، هینده قه رزدار ی زمانی دیکه بێ.

به لام له باری نیوه روکه وه بێ ته عه سووب، ده لیم: «خانی له پیشتره» ئه وش له خۆرا نالیم. قاره مانی چیرۆکی له یلی و مه جنوونی نیزامی هه ردووک عه ره ب بوون. ئه ویش هه رچه ند زۆر زانا بووه، ته بیعییه نه ی توانیوه وه ک عه ره بیک شاره زای پۆشوین و چلۆنایه تی ژیان و فه ره نگ ی عه ره بی بێ. خانی چیرۆکه نایابه که ی له به ی تیک ی کوردی وه رگرتووه و قاره مانی کوردی هه لژار دووه. بۆیه هه تا پیتی کراوه خۆی له ئه فسانه پاراستووه و به ره و واقع چوو. ته نانه ت ئه گه ر به وردی سه رنج به نه دپامی مه م و زین بۆتان ده رده که وئ له زۆر جیگایان که هاتوو له واقع دووری ته وه له ئه ستۆی خۆی داپنیوه و ده لئ: «بیس توومه، بۆیان گیرامه وه و یا خه ونیان دیوه». خانی هه ژاره ره وری و دیفاع له بێ ده سه لات و چه وساوانی گه یاندۆته راده یه که که هیندیک که سی دیاره نه زانی هیناوه ته سه ر ئه م په وایه که ئه و سئ سه د و په نجا سا ل پیشتر بیروبا وه پی چه پی بووه!!!

خانی ویده چی خه ریک بووبی وه ک نیزامی پێنج گه نج بنووسی. جا توانیویه تی و شوینه واره کانی جگه له مه م و زین بز بوون و له نیو چوون، بۆمان روون نییه. هه ر ئه وه نده ده توانم بلیم ئه و که له چل و چوار سالی دا مه م و زینی ته واو کړدوه، ده بی پێش ئه و، به م دله پر ههسته و به و ته به عه په وانه وه، شتی دیکه شی نووسی، نه وه بهار به شی ئه وه نده ی مه حته ل نه کړدوه تا چل و چوار سالی هه ر ئه و دوو شوینه واره ی بێ. چل و چوار سا ل ته مه نیک ی نیونجیه، ئه گه ر پتر ژیا بێ که ه یچ په وون نییه پاشانیش ده بی شتیکی دی له پاش به جی ماب. ئه م ما چمان به ده سه ته وه نییه دیسان وه ک، کوردیک شوکرانه بژێرم، ئه وه نده شمان له ده سدا هیه.

بىگومان خانى لە نىزامى فېر بووہ که لە دواى مەم و زىندا سالى تەواوکردنى
کتىبەکەى و تەمەنى خۆى بکاتە شىعر و بلى:

لەوړا کو دەما ژ غەيب فەک بوو
تارىخ ھەزار و شىست و يەک بوو
نيسال گەشتە چل و چاران
وى پىشەرەوى گوناھکاران

پىم وايە مامۆستاي خوالىخۆشبوو سەجادی که پاش مردوان ھەر پەحمەت باشە،
خراپ لەم دوو شىعرە گەيىوہ بەبۆچوونى من، خانى لە ١٠٦١ دا مەم و زىنى تەواو کردوہ
و ئەودەمىش خۆى چل و چوار سالى تەمەن بووہ. ئەو کەسانەى بەگوتەرە شت نانوسن و
کەمىکى بىر لى دەکەتوہ و مێژوو دەخویننەوہ دەزانن ئەو سەردەمە پەشتەرىن سەردەمى
مێژووى کوردە. چونکە سەردەمى کيشە و شەپى نىوان دوو دەولەتى بەدەسلات و نۆردار
و لەکنەخۆ مسوولمانى ئەو کاتە بووہ. شەپى بەينى سەفەوى و عوسمانىيەکان زياتر لە
کوردستان و لەسەر زگى کوردى بەستەزمان و لىقەماو کراوہ. زولم و نۆرى ستەمکاران و
لىقەوماوان و بى ھىز و بى دەسلەلات لەو سەردەمەدا ھەستى نەتەوايەتى خانى بزاوتوہ
کە لە دىباچەى مەم و زىنەکەيدا دەرى بپوہ و دەلى:

ئەز مامە د چىکەتا خویدا
کورمانج د دەولەتا دىیدا
تایا بە چ وەجھى مانە مەحرووم
بىلجولە ژ بو چ بوونە مەحکووم

ھەستى نەتەوايەتى خانى ھەستى کوپرى ناسيونالىستى نىيە. ھەستى ئىنسانى
شاعىرىکى ھەساس و بەشەردۆستە کە نەتەوہکەى خۆى خۆش وىستوہ و بەمەحرووم
و مەحکوومى ديوہ و زگى پى سوتاوہ و دىفاعى لى کردوہ. خانى ئىنسانى خۆش
وىستوہ و ستەم و ناھەقى ئەم ھەستەى تىدا بزواندوہ کە لە بەدبەختترىن و مەزلوومترىن

نيسنانی کورد پشتیوانی بکا .

نیزامی و خانی وهک دوو شاعیری موسلمان له پیتشه کی کتیبه کانیاندا همدی بینایی چاوان و ئاودیری دیمه کاران، خودای مه زنیان کردووه و به خو شه ویستی خودا و پیغه مبهری گه وره و نازدار و پیاوچاکیان هه لگوتوو و هه ر دووک له و باسه دا سه رکه وتوون .

به لām که وهک شاعیره کانی پیشوو هاتوو نه سه ر باسی میر و مه زنان، به ته واوی لیک جوئ بوونه وه، نیزامی پیئ هه لگوتوون یا نه وه پی گله یی لئ کردوون، به لām خانی به نازایه تی کوتاونی و تاوانی کویره وهری و چه ره سه ری هه ژارانی بئ دهره تانی خستوته نه ستوی نه وان .

له باقی مه به سه ته کانی په راوپیزی داستانه کهیدا خانی وهک عاریفیکی لیزان و دلسۆز دواوه و نه وه نده به خشنده و به پهحم بووه که ته نانه ت به کره مه رگه وه پی به ده پی، پاش کوژدان و بوون به چه قلی مه م و زینان، به خشیوه و به خهونی پیاوچاکیک کردووه به دهرکه وانی ده رکی کۆشکی به هه شتی مه م و زینان . په نگه خوینره وه په ز بووین و پیئ وابئ زۆرم درژداد پی کردووه . به لām من پیم وایه زۆرم میشکی خۆم کوشیوه تا ئه م باسه کورت بکه مه وه و بچه سه ر باسی عه لی ئاشق . پاست بئ یا نه فسانه «ده گپنه وه زه مانی زوو له ئاوه دانیه کی ئه م کوردستانه دا لاویک ژیاوه که ناوی عه لی بووه . عه لی گیرۆده ی داوی نه وینی کچی مه لای ئاوه دانی بووه . مه لازاده ی شوخ و شه نگیش دلی به عه لیه وه بووه . نه وینی نه و کوپ و که وهک نه وینی له یلی و مه جنوون و مه م و زین، نه وینیکی پاک و خاوین و ئاسمانی و دور له هوا و هه وهس بووه . خوازینیکه ری ناردوو نه سه ر کیزی مه لا . به لām شو فار و پیا باز و دووزمان که هه میشه بوون و وا زووش بنه بر نابن، چون ده که لیشه ی ماموستاوه و نه یانه یشتوو که که ی بداتن و پییان سه لماندوو مه لازاده بۆ بۆره پیاو نابن .

کوپي سه ودا سه ر وهک قه یسی عامیری له سوئی گراوییه که ی که به داخه وه ناوی نازانین شیت و دین ده بئ و ئاوه دانی به جئ دلیئ و دهس ره کتیوان ده دا . نه مبیستوو ده که ل کتیوان ببیته هاو ده م . به لām شه و پۆژ به شاخندا گه پاره و به بیت و باو و لاوک و هه یرانی کوردانه ی به یاره که ی هه لگوتوو .

جیی داخه له وانه چمان وه دهس نه که وتوون . به چه قاله ، به لآلوکه کتیلکه ، گپۆژ و کرۆسک و گیا و گولی کویتستانان ژیاوه ، جاروبار شوان و گاوان و په وکه وان نانی په قیان به خیرا خویان داوه تن، چه ند وا ماوه ته وه پوون نییه . که مه لاش هه موو هه لآلی دونیای

لە خۆى حەرام كەردووه و قەت لە ژوور نەهاتۆتە دەر و كەسى نەدواندووه و شەو و پۆژ گەراوه .

مەلای موسڵمانى كورد زگى پىيان سووتاوه و بەزەبى پىدا هاتوون و كچەكەى بەزۆرەملەى نەداوه بەكوپى ئاغا يا كۆرە مەلایەكى وەك خۆى، يا بازگانىكى دەولەمەندى شار، بۆ خۆى وەبەندەنان كەوتوو و عەلى كە ئىتر بە عەلى ئاشق ناوبانگى پۆيىوه و بەهەزار زەحمەت دۆزىويەتەوه، دڵخۆشى داوێتەوه و بەلێنى داوێتى چىدى بەقسەى دووزمان و شۆفاران نەكا و كچەكەى بداتى .

عەلى ئاشق هاتۆتە ئاوهدانى، مەلا نوشتەى بۆ نووسىوه، دايكى سەرى دەپلاو و گۆشتى گرتوو، دەستە براكانى دەورىان داوه و قسەى خۆشيان بۆ كەردووه تا ژيوەلە بۆتەوه و هۆشى هاتۆتە سەرەخۆ . مەلاش بۆ خۆى كچەكەى لى مەرە كەردووه و بەجلووبەرگ و جىازى خۆى بۆى سوار كەردووه . سواری كورد پەمبازىيان لە پىش كەردووه، تەقلەيان داكوتاوه و جلىتيان هاويشتوو . دەستە خوشكەكانى سەمايان لەپىش كەردووه، دايكى زاوا و پىرێژنەكان ئاويەنەيان بەرەو پووى پاگرتوو، بەرپووك سواری ئەسپى بارگە بووه، خەزم و كەسوگارى پىاوى عەلى لە سەربانەوه شاپاشيان بەسەردا هەلاويشتوو، مندال تىك وەرەووكاتوون و شاپاش و نوغل و نەباتيان كۆكردۆتەوه، بووكيان لەسەر كورسى دابەزاندوو . دوو برازا پىليان گرتوو و بەرەو پەردوويان بردوو . لەو حالەدا عەلى لەبەر بىلایە پراوەستاوه و دەستى لە بناگۆى ئاوه و ئەم بەندانەى پى هەلگوتوون:

مەجلىسى ئاشقان گىراوه

ساقى لەنێو پراوەستاوه

پىالەى عىشق نۆش كراوه

بەخىر هاتى پەريزاده

بەخىر هاتى

بەسەر چاوى دەمن هاتى

بەچىم زانى كە تۆ هاتى

بەدەنگى تۆق و خەرخالان

عەلى عاشق!

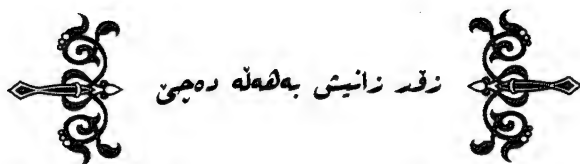
نه گهر عیشقت زمانی بی
 سه د جار عومرت زوو فانی بی
 حه یفه ئیخلاص په نهانی بی
 مه لازاده به خیر هاتی!
 مو تریب! لی ده بینای سازت
 به ختت سووتی له بو نازت
 جووتی ساقی گواره زیرن
 مهی له مهی خانان ده گیرن
 ناشقان له پری وهرده گیرن
 قوریانت بم ئه ی بای واده
 تارا له سهر له یلم لاده
 به ده ستووری حاکم زاده
 مه جنوون یه کی دهرده دار بوو
 به تیری عیشقت گرفتار بوو
 چونکه له یلی وه فادار بوو
 مه جنوونه کی له کیوانم
 دایم دل پر له هیجرانم
 بو خالی له یل په ریشانم
 خو ز گدی به فهرهادی چینی
 خدریکه له سهرنگ تاشینی
 نه ویش بو عیشقی شیرینی
 قوریانت بم شه مال وهره
 نهو کاغزه زم له بو بهره
 بیده به ده سستی دل بهره
 ساقیم دهوی شهرباب بینی

عەكسى خۆى تىدا بنوئى
 ئىننالىلاى لى بخوئى
 بهو چاوه گيانم دهستىنى

كه دهگاته ئىره شادى مهرگ دهبى و گيانى پاكى بهخودا دهسپىرى و له بهر دهركى
 پهردوو دهكهوئى.

ئهوه بوو سه رگوزشتهى عەلى ئاشق مه جروومى كورده وارى. له بهيته كانى كورديدا
 زياتر گراوى شىنى بو كوپه حەيران گىراوه، وهك شىنى زىن بو مه م، شىنى خانزاد
 و خه زال بو لاس، شىنى خه ج بو سىامه ند، شىنى سنجان و ئايشه گول بو سوارى
 خۆيان لىره دا شىنى كچه مه لا بو عەلى ديار نىيه. ده زانن ده بوو چ شىنىكى بو بگىرى؟
 به ئاواته وه م كه دهنگ خۆشه كورده كان ئه م به ندانه و پراى ئاههنگى شمشالىكى مه جزوون
 بلۆين و شاعيره لاهه كانمان ئه م چىروكه بكه نه داستانىكى شىعرى درۆژ. بو سه رچاوهى
 داستانى مه م و زىن و له يلى و مه جنوونى نىزامى هه ر به يتىكى وا نه بووه؟

وتاره‌که‌ی مامۆستای مه‌زن و زانای کورد تۆفیق وه‌ه‌بی به‌پێزم له‌ گه‌واری په‌روه‌رده و زانستدا وه‌به‌رچاوه‌که‌وت و سه‌رنجی پاکێشام. پاش یه‌ک دوو جار خۆپێندنه‌وه و چه‌ند جار پێداچوونه‌وه هه‌ر چۆنیک بوو شتی‌کم لێ هه‌لکړاند.

خودا مامۆستای گه‌وره‌مان پاره‌ستاو و پایه به‌رزتر بکا. خۆی پێچکه‌ی بۆ شکاندووین و فێری کردووین په‌خنه‌ بگرین و له‌ هه‌له‌ی زمان نه‌بوورین. که‌وابوو نه‌گه‌ر کوردیکی ساکاریش په‌خنه‌ی له‌ مامۆستایه‌کی زۆرزان گرت. نه‌ به‌ردی به‌کا به‌داداوه، نه‌ کوفری چوار ئیمامانی کردوه و نه‌ ده‌بین سه‌نگه‌سار بکری. چونکه‌ جاری وایه‌ زۆرزانیش به‌هه‌له‌ ده‌چێ.

پاش شیو و وه‌رددانه‌وه‌ی پوخت و وردی وتاره‌که‌ی مامۆستا هاتمه‌ سه‌ر ئه‌م به‌وایه که‌ ماشا‌الله، هه‌زار ماشا‌الله ماموستا له‌و دوور ولاته‌ و له‌ (زانستی) خۆیدا سووتاوه و هه‌لچراوه و نه‌وه‌نده‌ توند له‌به‌ر پاچوه‌ که‌ بێ ئه‌وه‌ی خۆی هه‌ست بکا وه‌ک هه‌موو ئینسانیک تووشی هه‌له‌ ده‌بین، دیاره‌ هه‌له‌ی پیاوی و به‌ناوبانگ و چێ گه‌وره‌ش وه‌ک هه‌له‌ی ئیمه‌مانان نییه‌ و زیانی گه‌وره‌ ده‌گه‌یه‌نێ.

لا حياء فی الدین، په‌رژینیکی قایم بێ، وتاره‌که‌ی مامۆستام زۆر شه‌په‌زه و شه‌په‌ی هاته به‌رچاو، په‌نگه‌ ده‌ریای بێ به‌ستیتنی زانستی مامۆستا و شه‌پۆلانی بدا که‌ نه‌ده‌بی تیدا نوqm بووین و مامۆستا هه‌نده‌ زمانی بێگانه‌ فێربووین که‌ کهوردیه‌ ساکاره‌که‌ی خۆمانی

لهبیر نه مابن. یا ئه وه یان پتر و یدده چن، زمانى زانا و زمانه وانان له گه ل هى بۆره پیاو و که ره کرمانجان فهرق و جیاوازییه کی زۆرى هه بن.

من وام لیک دابووه که مامۆستا له کاتى نووسینی ئه م وتاره دا به فارسی بیرکردۆته وه و به کوردی نووسیویه تی. چونکه شپوهی دارشتنی پرسته کانی زیاتر وه ک فارسی ده چن تا کوردی. به لام کوردی کی ئینگلیزی زانی خوینده وار ده یگوت نا مامۆستا به ئینگلیزی بیر ده کاته وه و به کوردی ده نووسن.

جا هه ر چۆنیک بن قسه ی من بن یا هى ئه و مامۆستا به فارسی بیر بکاته وه یا به ئینگلیزی ئه م راستیه ناگوپئ که پرسته کانی وتاره به نرخه که ی ماموستا زۆربه یان کوردانه دانه پێژراون و تامی کوردی ناده ن ده لێن نا، فهرمبون یه ز دووره گه ز نیزی که ئه م عیبارته سه ره له نوئ بخویننه وه و حوکمی له سه ر بده ن. «له به ره ئه وه دان نه نان به هه له ی زمانیدا پاش ئه وه پێ زانرا گوناهی که لێ نه بووردنی». جارئ با کارمان به وه نه دابن پرسته که مه به ست به ده سه ته و نادا و (دان نه نان) مانای ئیعتراف نه کردن و پێ لێ نه خا نه. نه ک چاو لێ پۆشین و خۆ گیلکردن که وادیاره مه به ستی ماموستا بووه. من ده لێم پرسته که کوردانه دانه پێژراوه و چاکى سه ره نه گیراوه. «گوناهی که لێ نه بووردنی» وشه کانی هه موو کوردین، به لام هه ر که س که میک فارسی بزانی تیده گا مامۆستا «گناهیه ست نه بخشودنی» فارسی له میشکیدا دارشته وه و گوناهی که لێ نه بووردنی به قه له مدا هاتوه. ده نا بۆ خاتری خودا کوردی چۆن وا ده نووسرئ؟ وتاره به نرخه که ی مامۆستا به داخه وه وشه ی کلک و گوئ بپاو و پرسته ی شیواوی تری تیدا هه ن. به لام ناکرئ له سه ر یه ک یه کی ئه وان بدویم. کورد گوتویه تی «چ که وێژیک چ مه وێژیک؟».

شتیکی ترم به لاوه سه یربوو ئه ویش ئه وه یه مامۆستا که به کوردی زانیکی گه وره ناویانگی پۆییوه. چۆنه له م وتاره دا بن ئه وه ی دامابن و ناچار بن وشه ی بیگانه ی به کاره یتاوه. بۆ نمونه له باتی نه ته وه که کوردی کی په سه نه قه ومی عه ره بى و له باتی نێوان مه یانی فارسی نووسیوه.

دیاره من له و که سانه نیم پێم وایه نووسه ری کورد هه قى نییه له کاتى ناچارى و پێویستیدا وشه ی بیگانه به کاربێتی و هه ر که وشه یه کی بیگانه م له ناو نووسراویکی کوردیدا په چاو کرد، پێم وابن ئاسمان کۆله که ی په پویه و قبیله که چ بووه و پردی قیامه ت پساره.

به لام به و حاله وه به هه قى خۆمى ده زانم په خنه له مامۆستا توفیق وهه بى بگرم، چونکه

ئەو لەو کەسانەبوو کە پێچکە ی پەتی نووسینی تەخت کرد.

من لە سەردهمێکدا خەریکی کوردی فێربوون بووم کە پرسشنگی گەلاوێژی گەش خەریک بوو وردە وردە ئاسۆی لێل و تەماوی زمانەکەمان، پوون و پوونتەر بکاتەو و فۆلکلۆری ئەدەبیمان ببوورژینیتەو و ئەدەبەکەمان بەرەو پێش بەرێ و بەردی بناخە ی زمان یە کگرتوی کوردی دابمەزینێ.

کوردی ساکار دەلێ گوناھیکە بۆ لێ بووردن نابێ، گوناھیکە لێ بووردنی نییە، گوناھیکە ناکرێ لێی خۆش بی. بەبەوای من ئەو کەسانە ی پستە لەسەر شیوە ی زمان ی بیگانه دادەپێژن پتر زیان دەگەینن لەو کەسانە ی وشە ی بیگانه لە کاردینن. بەدابخە دەبێ بڵێم کە ئەم مەترسییە هەپەشە لە زمانەکەمان دەکا و زۆریشی پەرە گرتووە.

مامۆستای بەرێز، دیسان نووسیویەتی «من بەم چەند وشە پێشەکیە و یستم زەمین ئامادە بکەم بۆ ئەو کە گلهیی نەکرێ لێم کە دەس بدەمە کۆلێنەو لە...»

من جوتیاری کوردم دیبوو زەمین ئامادە بکا بۆ چاندنی توور و گێزەر و چەقاندنی تووتن و تەماتە. بەلام لە زانای کوردم نەبیستبوو زەمین ئامادە بکا، بۆیە سەرم لێ شیوا و لە دلی خۆمدا گوتم: خودایا زەمین ئامادە بکەم لێرەد چ مانە یەکی هەیه؟ خودا پراوەستاوی بکا مامۆستا لە داوینێ وتارەکەدا مانای لێ داوێو.

زەمین ئامادە بکەم: حازر کردن «نەمردین و ئەم جۆرە مانا لێ دانەو شمان دی» تیگەیشتم مەبەستی مامۆستا دەبێ «زەمینە» ی فارسی بێ کە زۆر جار لە کوردیدا بەکار دەهێندرێ. بەلام خوا هەقە ئیستاش نەم زانیووە مامۆستا بۆ وەک بەیتالی تەپدەست باسکی لێ هەلماڵیووە و کلکی پەپاندووە و نەرگزی پریووە و نژدی کردووە؟

بەلام هەر لەو کاتەدا مامۆستا و هاوکارەکانی لە دەنگی گیتی تازەدا خەریک بوون فێری کوردی پەتی نووسینمان بکەن. هەر ئەو پەلە پەلە و کوردی پەتی نووسینە بوو بەجاریک پرایەل و پۆی تیکداین و سەری لێ شیواندین و شاعیر و نووسەرە لاوەکانمان ی بەهەلە برد، تا گەیشتە جیگایە ک شاعیر بێن بەهەستیار و شێعر بێن بەهەلبەست و قافیە بێن بەسەر و خزمەت بێن بەپاژە و ئیمزا بێن بەواژوو و ئیستاش هەر نەبریتەو و تۆزی هەر بکا.

مامۆستا ئەو دەمی ئێمە ی فێر دەکرد کە بەهیچ جۆر توخونی وشە ی عەرەبی نەکەوین و وامان لێ هات هەرچی عەرەبی نەبوو بەکور دیمان زانی و ئەو خۆ لە عەرەبی پاراستنە سەدان وشە ی دزیوی بیگانه ی خستە زمانەکەمانەو کە ئیستا بۆمان لەگێژەو نادری.

كه چى ئىستا خۆى له باتى وشهى كوردى په سه ن و كۆن وشهى عه ره بى به كاردىنن، په نكه مامۆستا بلن ئه م وشانهى من له كاريان دىنم زۆر سواون و بوونه كوردى. به لام منيش عه رزى ده كه م بۆچى وشهى دنيا نه سواو بوو؟ نه ببوو به كوردى؟ هه موو پرۆپيرزنىك نه يده زانى؟ ئهى بۆ (گيتى) فارسيت له چى دانا؟

با بىينه سه ر پايه كهى مامۆستا له سه ر په روه رده و زانست، ئه گه ر پتويست بى، (التربيه و المعرفه) پاست و پاست بكهينه كوردى ئه وه پايه كهى مامۆستا پاسته نه په روه رده (التربيه) به و نه زانست (المعرفه) به. به لام به داخه وه ئه زيش پيشنياره كهى ئه وم بى پاست نيبه. چونكه نه په روه ريشته به كوردى ده زانم و نه شناسايى.

په روه ريش ناوه چاوه گه يه كى فارسى به. ئه م ناوه چاوه گانهى كه (ش) ده بىته پاشگريان له فارسيدا يه كچار زۆرن و تايبه تى ئه م زمانه ن. دياره ها توونه ته ناو كوردى شه وه، به لام زۆر به ها سانهى ده ناسرئنه وه، بپوانا كه م به و ها سانبه يش كه مامۆستا فه رموويه تى بتوانين بيانكه ينه كوردى. يانى به لا بردنى زۆر و زياد كردنى (ت) شكليان بگۆپين.

به لا له درۆيه دا من نازانم به ختيارى چۆنيان له كار دىنن. به لام ئه وه چهند سه له له كوردستانى ئيران و عىراقدا وشهى شو ريش بۆته بنىشته خو شكه و له كه سم نه بىستوهه بلن شو ريشته. ئه گه ر مامۆستا وه ك زمانه وانىك ئه م كارهى بى په واپه كه زمانى گه لىكى تر پرۆپيرزىته وه و زمانى خو مانى بى برارنىته وه له چى پاوه ستاوه هه موو ئه م ناو چاوه گانه وه به ر ده ستوره كهى خۆى بخا كوردى ده وه له مه ند بكا و فارسى له سه ر ساجى على دابنن. ده نا ئه م كلك په راندن و كلك لى نانه بى سووده. چا ئه وه ده مى مامۆستا ده توانى له باتى په روه ريشته و شناسايى، ئاموزشت و په روه ريشته پيشنيار بكا. هه م خۆى به سىنىته وه و هه م ئىمه. مامۆستا ده زانى له ئيراندا (آموزش و پرورش) ئه وه چهند سه له جىگاي (تعليم و تربيت)ى گرتوته وه ئه گه ر ده ستوره كهى مامۆستا پاست بى فه رقىك له نىوان آموزش، گنجايش آلايش، گرايش و پرورش دا نيبه.

له كوردستانى ئيراندا نه ك هه ر له ئه پده لان به لكوو له زۆر شو ينان وشهى شناسايى به كارد هيتن. به لام ئه وه به لگه نيبه بۆ كوردى بوونى ئه م وشه به. له كوردستانى عىراقيش به شى زۆر نيش به كار دىنن له باتى كار، به لام نيش هه ر توركييه.

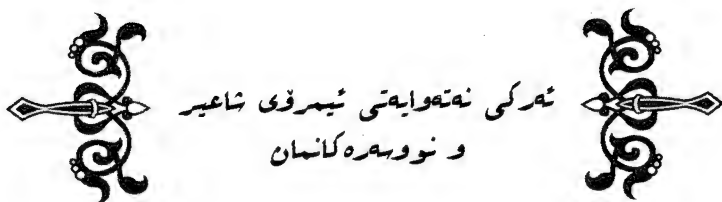
مامۆستا نووسىويه تى «وشهى زانست له پاش جهنگى گيتىگرى يه كه مه وه بلا بوته وه له ناوماندا. بى ئه وهى له كوئوه ها تووه و به پىي كام ماده دروست بووه، ئىمه ئىستا په يمان به وه بردوه كه شكلى زانست غه له تىكى ده ستورويه. ئه م وشه غه له ته، هه بى

و نه بێ له لایه ن كه سێكه وه هاوێژراوه ته زمانه كه مانه وه كه هه رچه نده ئاگادار نه بووه له فۆتۆلۆژی كورد و فارسی، زۆر به په رۆش بووه بۆ بڵاو كردنه وه ی كوردی په تی له سلێمانیدا ئه وه كه سه یا فه یلی بووه، یا كه له هووپی یا له كی»

منیش ئه وه نده ی ئێ زیاد ده كه م و ده ئێم: ئه وه كا براهیه هه م زۆر گه پیده بووه و هه م زۆر به ده سه ته لات چونكه ئه وه وشه ی هه ر له سلێمانیدا نه كردۆته باو و به شیکی زۆری كوردستانی پێ گرتۆته وه .

ده گێژنه وه ده لێن هه رێق شاعیری بێ به ش و چاره په شی كورد، جا رێك ده ردی دلی ده كرد و ده یگوت: بۆ پا روه نا ئێك هه موو گو ندی کی كوردستان گه پاوم به لام نا زانم سه ر م به هه موو ما لێكدا كر دووه یا نا؟ منیش وه ك هه رێق گه پیده م و هه ر له پشت ته پی ته نیشت مه ها با ده وه تا ده رگه زنی نی زی کی سلێمانیم دیوه و ته ماشا ده كه م ئه وه كا براهیه ش دی بو ئیری نه كر دووه و به زه بیری كو تك وشه ی زانستی به سه ر هه موو دا نیشتوا نی ئه وه مه لبه نده فراوانه دا بیره وه . به لام زۆر پێش شه پی یه كه م پا ست یا غه له ت زانست به مانای عیلم به شیکی زۆری له كوردستان ته نیوه ته وه . به لام زانست پێم وایه جگه له ما مۆستا به زمانی كه سدا نه ها تووه منیش نا زانم زانست به پیی كام ما ده ی ده ستووری دروست كرا وه به لام هه رچی كێشام و پێوام هه ر سێ نوخته ی له زانشت كه متر بوو. نا زانم بۆ ئه وه یان غه له ته و ئه وه یان پا ست .

لە خەباتى پزگارىخوازانهى گهلاندا هەميشە شاعىر و نووسەرى پووناكبير و پيشپەو
نەخشىكى گرنگ و بەرچاويان هەبوو و ئەركىكى مەزن و پيرۆزيان بەجى گهياندوو .
يەكەم هاوارى پزگارى نەتەوەكەمان لە گەرووى شاعىرىكى مەزن و هەلگەوتوو هاوتە
دەر و لە چيا بەرز و سەرکەشەكانى كوردستاندا دەنگى داووتەو و باپىرە خەونالووەكانى
ئىمەى لە خەو راپەړاندوون و شيرى پى سوون و ناردوونى بۆ كۆپى خەباتى پزگارىخوازى .
ئىستاش پاش رابردنى گەلىك مانگ و سال دەنگى نىر و دليرى (خانى) وەك وەحى
ئاسمانى لە گوپى تىكۆشەرانى نەبەزى نەتەوەى كورددا دەزرنگىتەو و ئەو دەنگە زولالەيه
ناهيلى وەنەوز و ويژىنگ بەدەن و خەو بيانباتەو و لە كاروانى خەبات بەجى بمىتن .
خەباتى گەلى كورد لە كوردستانى ئيراندا ئىمپۆ پى ناووتە قوناخىكى نوخ . خەباتى
گەلەكەمان خەباتىكە عادلانە و پەوا بۆ ئەستاندى مافى نەتەوايەتى پيشىلكراوى خۆى .
خەباتىكە لە دژى دىكتاتۆرى و سەرەپۆيى پزىمى كۆنەپەرستى پاشايەتى و بەشىكە
لە خەباتى دژى ئىمپىريالىستى و ئازادىخوازى گهلانى جيهان . گەلى ئىمە تىدەكۆشى
بۆ پىكەيتاننى ئىرانىكى سەرەخۆ و ديموكراتىك بۆ كوردستانىكى ئازاد و خودمختار
لە چوارچىوەى سنوورى ئيراندا . گەلى ئىمە وپراى گهلانى ترى ئىران خەبات دەكا بۆ
پووخاندنى دىكتاتۆرى و تاراندنى ئىمپىريالىزم لە ولاتەكەمان .
ئەركى شاعىر و نووسەرە پيشكەوتووەكانىشمان لە هەلومەرجى ئىمپۆدا پشتىوانى

کردن و هاندانی تیکۆشه رانی ئەم قۆناخی خهباته که مانه . ئەرکیکی گه وره و گرنگه ،
ئەرکیکی پیروۆ و خاویته و ئەرکیکی سووک و هاسانیش نییه .

شاعیر و نووسەر نیشتمانپەرهره کانمان له قۆناخی ئیمپرودا بۆ به جیگه یاندنی ئەم
ئەرکه پیروۆه ده بێ له ناو خه لکدا بژین، له کۆمه لانی زهحمه تکیش و چهوساو دهی خه لک
جوێ نه بنه وه . له پیشه وه ئاگاداری وه زعی ژیان و به پچوون و خهباتی ئەوان بن و ههست
به ئیش و ژان و ئازاریان بکهن . له ژیا نی پۆژانهی ئەوان ئیلهام وه ربگرن و له گه ل تهجره به
و زانستی خو یان تیکه لی بکهن و بیکه نه مایه بۆ نووسراو و شیعر .

شاعیر و نووسه ری کورد ده بێ ئیمپرو قه له می به قازانجی زۆریه ی گه له که مان بگه پێ و
به زمانیک بنووسن جوتیار و کاسبکار تی بگا . ده بێ زمانی شوان و گاوان و سه پان بزانی ،
ده بێ بۆ زهحمه تکیشان بنووسن و ئەوان هان بدا بۆ خهبات . نووسین و شیعره ی ئەوپۆمان
تا ساکارتر و بێ گری و گۆلتر بێ ، زیاتر خزمهت ده کا .

شاعیر و نووسه ری ئیمپرو مان ده بێ شوینه واری شاعیر و نووسه ره پیشکه وتوه کانی
جیهان مۆتالا بکهن و شتی تازه و نوێ فیڕین و له تهجره به ی ئەوان که لک وه رگرن و
به رگی کوردی ته واری له بهر بکهن . شاعیر و نووسه ری ئیمپرو یان ده بێ له دژی پۆشوینی
کۆن و نا په سه ند خهبات بکهن و له کرده وه ی دژیو په خنه بگرن و پێگای پاسنی ژیان
به خه لک نیشان بدن .

شاعیر و نووسه ری کوردستان نابێ ئەوه ند به رزه فې بن که خه لک نه یانگانی و له ژیرپا
تییان هه لپروانی و له قسه یان نه گا . له بیریان نه چی پۆله ی ئەم گه له ن، له باوه شی ئەو
چیا و که ژه دا په ر وه از ه بوون و ده بێ پاداشتیان بده نه وه ، پاداشتیکی مه عنه وی و به که لک ،
پاداشتیکی جوان و ساکار ، پاداشتیکی به نرخ و بێ پیچ و په نا .

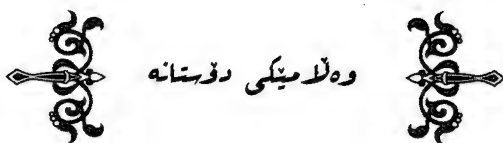
به داخه وه ئیستاش له کوردستانی ئێراندا نووسینی کوردی تاوانیکی گه وره یه و بۆیه ش
ئەرکی گرنگ و گه وره ی ئەده بی له ئەستۆی شاعیره کانه . شیعر هاسانتر ده ستاوده ست
ده کا ، زووتر له بهر ده کرێ و چاکتر بلۆ ده کرێ ته وه و که متر به لگه ده داده ده ست دوژمن .
نالێن ئەرکی شاعیره پیشکه وتوه کانمان له هه لومه رجی ئیستادا که دیکتاتۆری با لی
په شی به سه ر ولاته که ماندا کیشاوه ، کارکی هاسان و بێ مه ترسییه . به لام هه ر ئەو قسه ی
شاعیری گه وره و ئازادیخوازی تورک (نازم حیکمه ت) وه بیر دینی نه وه که ده لێ : «ئه گه ر
من نه سووتیم ، ئه گه ر تۆ نه سووتی ، ئه گه ر ئیمه نه سووتین چۆن پووناکی له تاریکی
په یدا ده بێ» .

تەركىي نەتەوايەتى ئىمىرىنى شاعىر و...

شاعىرە نىشتەمانپەرۋەرەكانمان دەزانن گەلەكەمان ئىمىرۆ لە ھەمىشە پتر پىئويستى
بەورىنگەى خەمپەرەوین و ئاسمانى ئەوان ھەيە . ھەستى نىشتەمانپەرۋەرى و ئەركى نەتەوايەتى
و ئىنسانى ناچارىان دەكا لە سزا و ئازار نەترسن و بىدەنگ دانەنىشن .

پۇژنامەى كوردستان، ژمارە ۳۰، سەرماوەزى ۱۹۷۳/۱۳۵۲

دوستيكي زانا و ورد و خوشه ويستم كارتينيكي بۆ ناردووم و نووسيوويه تي:
«ئەم غەزەلە جوانە ي بەم شیعەرە تەپ و ناسكە دەس پێدەكا ئی كام شاعیری كوردە؟»

هینده یی زاری كه زانیومه به زاری نایه وه
دوور له بالا كهت سه رینی ناھومی دیدیم نایه وه

من هینده به هۆش و گوش نیم هەر شیعیریکی لێم بپرسنه وه بزانی ئی کییه؟ به لām
به هه لکه وت خاوه نی ئەم شیعەرە ده ناسم و ته نانه ت ده زانی به چ بۆنه یه که وه گو تراوه .
چونکه ره نگین زۆر که سی تریش بن نه زانی ئی کییه؟ به م وتاره جوابی دوسته که م داوه
تا هه م ئەو وه لāmی خۆی پێ بگا و هه م خویته رانیش که لکی لێ وه ریگرن .
ئەم غەزەلە به هه لکه له دیوانی نالیدا چاپ کراوه ، به لām ئی ئەم شاعیره به رز و ناسک
خه یال و نه مره نییه . به لکو ئی شاعیری په نجه پۆ و چاره په ش مه لا سألحی حه ریه .
دیاره شاعیری سه ره نه ته وه بێ به ش و زۆر لیکراوه کان به خته وه ر و کامره وا نابن .
هیچ شاعیریکی کورد نانا سین ژیا نیکی خوش و باشی رابواردین . به لām له هه مووان
چاره په شتر، لیقه و ماوتر و هه ژارتر حه ریه بووه . ئەم شاعیره مه زنه که نه گه ر دیوانه که ی

به پیکوپیک کز کرابایه وه ده مانزانی یه کیک له شاعیره هره باشه کانی کورده، ژیانیکی زۆر تال و تفت و پپر له کویره وه ری پابواردووه، له تهوایی ژیانیدا ئاهی خووشی له دلی نهگه پاره. له ساله کانی دواپی ته مه نیدا کویر و کۆله وار و گرده نشین بووه و کهم به ختی پاش مردنیش یه خهی به رنه داوه و به نه ناسراوی ماوه ته وه. به شی زۆری شیعه کانی فهوتان و نه گهر نه فهوتابن هیچ نه بئ چاپ نه کراون، نه وی چاپیش کراون ئاداریان به سهر پاداره وه نییه.

چهند سال له وهی پیش لاویکی به زهوق و شیعه ردوست و زانا به شی زۆری شیعه کانی هریقی کۆکردبووه، ده توانم بلیم پیکوپیک بوون و یه کیک له شاگرد کانی هره زانی هریقیش که هیشتا مابوو یارمه تی دابوو منیش ته ماشام کرد و لپی پازی بووم و هریقیشم ناسی و پیم وابوو، باشترین شاگردی نالییه وهک بزنام نهیتوانی چاپی بکا، به لکو له نیویش چوو. هریق نهک ههر باشترین شاگردی نالی بووه، به لکو قوتابخانه ی نالی بردوته موکریان و شاگردی باشی لهو مه لبه نده ی کوردستان پین گه یاندوون، نه دهب، سهید په شهید، علی به گی حهیده ری و سهیفی قازی که خوی خاوه نی قوتابخانه یه کی شیعه رییه، هه موو شاگردی هریق بوون. ده لئین مشت نمونه ی خهرواره نه وه له خواره وه چهن شیعی به نمونه دینه وه. جا ده چمه سهر باسه که ی خۆم:

چاوه کهم! دوتنی له گولشن گول به عیشه خوی نواند
نهک نهک گیر بم، به مه رگی تو قه سه م ههر نه م دواند

یا:

ستوونی قامه تی راگرتروه بو خیره تی دینم
خودا بو توولی عومری، نهو ته ناف و داره نه پسینی

یا:

به لکه بوو کیو و سه حرا وهک ده لکه خوی دزیه وه زستان
زه یستان چۆن به ری خست ئیتفاقه ن هیزی پیی نابی

حەریق هەر له هه پەتی لاوه تی و فه قیایه تیدا سۆزی سۆفیگه ری له دلدا هه بووه، کاتی
شاکاره بن وینه که ی نالی بلاو بۆته وه که ده لێ:

عیشقت که مه جازی بی خواهیش مه که نیلا کچ
شیرین کچ و له یلا کچ، سه لما کچ و عه زرا کچ
فه رقی کچ و کوپ رهوشه ن، وه ک فه رقی مه ه و میهره
ئه مه فه رقی شه و و پۆژه وه ک فه رقه له کوپ تا کچ
مه ه مه ه له مه هی ساده یه عنی له قه مه ر لاده
هه م شه مس و سووپه ییا کچ، هه م زوهره یی زه هرا کچ
بیینه گولی ژاله، هه م بی به ره هه م تاله
قه د سه ر و سه نه و به ر کوپ، چاو نیرگسی شه هلا کچ
کوپ وه ک گولی گولزاره، نه م ما سه مه ری خاره
وه ک هه نگی چزو و داره هه نگوینی موسه ففا کچ
کچ په رچه می چین چینه دوو مه مکی له سه ر سینه
وه ک شانه یی هه نگوینه بو له زه زه تی دونیا کچ
جه زلی سه مه ر و سایه، بو سه وه لته تی نه عدا کوپ
نه خلی سه مه ری مایه بو ده ولته تی دونیا کچ
کوپ زیبی ده بستانه کچ شه معی شه بستانه
بو به زمی ته ماشا کوپ بو خه لوه تی ته نها کچ
موو سه نبوولی ناشوفته دوپ دانه یی نا سوفته
ده م خونه یی نه شکوفته تی فک ره کوپه یا کچ
کوپ نایینه یی حوسنی تا وه ک کچه مه نزووره
گرتی که غویاری موو چینی کوپ و مینا کچ
کوپ تازه و ته پ مادام ساده، وه کو خوشکی بی
نه م ما که روا سه بزه دیبا کوپ و زیبا کچ

بۆ شه‌ریه‌ت و شه‌یرینی فینجانه له‌سه‌ر سینی
 مه‌م توحفه‌یی توففاچی شه‌م عه‌نبه‌ری بۆیا کچ
 هه‌م گولبونی بی خاره هه‌م مه‌زه‌ری شه‌زه‌ره
 هه‌م مه‌خزه‌نی شه‌ساره شه‌سبایی مه‌هه‌یا کچ
 جه‌ننه‌ت پری ویلدانه خادیم هه‌موو غیلمانه
 خانم که تیان، خۆرین یه‌کسه‌ر هه‌موو جه‌سنا کچ
 گه‌ر شه‌ره‌فی مه‌حبویه یوسف کۆری یه‌عقوبه
 کچ بوو به‌خریداری یه‌عنی که زوله‌یخا کچ
 سه‌ددیقی عه‌زیزه‌روه‌ک یوسف که نه‌بی بوو کۆر
 سه‌ددیقی مه‌عسوومه وه‌ک دایکی مه‌سیحا کچ
 بایکی هه‌یه دنیا بۆ عیشقی مه‌جازی و به‌س
 (نالی) چیه؟ شه‌و بابه ئاده‌م کۆر و هه‌وا کچ

فه‌قی سالحی لاو جوابی داوه‌ته‌وه جوابیکی وشکه سۆفییانه که ته‌نیا په‌به‌نیکی
 دێرنشین ده‌توانی جوابه جه‌نگی شه‌م شه‌یره‌ی نالی بکا که له‌سه‌ر بناخه‌یه‌کی زانستی
 په‌وان شناسی داندراوه و فه‌لسه‌فه‌یه‌کی قوولی تیدا گونجاوه. جگه له‌هونه‌ر و سه‌نه‌تی
 شه‌یره‌که‌ی که گه‌یانده‌ویه ته‌وه‌په‌ی.

من جوابی فه‌قی سالح به‌درۆ و فریو نازانم. به‌لکه به‌ناشیانه و لاوانه‌ی تیده‌گه‌م. مرۆف
 له‌سه‌رده‌می لاوه‌تی و بی شه‌مونه‌یدا زۆر په‌به‌ندی بیروبه‌په‌ی خۆیه‌تی با بیروبه‌په‌که‌شی
 ده‌گه‌ل شه‌قل و زانست و فه‌لسه‌فه‌ زۆر یه‌ک نه‌گه‌رنه‌وه. وایه‌ره‌ حه‌ریق له‌کاتی جوابه جه‌نگی
 نالیدا زۆر لاو و بی شه‌مونه‌ی بووه و به‌ته‌واوی په‌ی به‌م قسانه هه‌بووه که کردوونی. به‌لام
 گوتویه‌انه، شانامه ئاخه‌ره‌که‌ی خۆشه. شه‌و فه‌قی سالحه به‌گژ ماموستایه‌کی زانا و خاوه‌ن
 شه‌مونه‌ی وه‌ک نالی دا هاته‌ته‌وه و گوتویه‌تی:

عیشقت که حه‌قیقی بی، تالیب مه‌به‌ ئیلا کۆر
 هه‌م جه‌زه‌رتی له‌ولا کۆر هه‌م یوسفی شه‌ولا کۆر

عیشقی که به قووت بی، مایل به مورووت بی
نه مدیوه که تالیب بی، ئیلا که تەلب کا کوپ
سەد حەیفە که تو نالی بهم پیرییه مندالی
«به تەرزه له عیشق نه دۆسی زیبا کچ و دیا کوپ»

به بیروپروای وشکه سۆفیانوه خویندنی تهواکردوه و چۆته خانەقای شیخی
بورهان و بۆته سالیک. سالیک له خانەقا بهر که سانهیان دهگوت که بۆ هه میشه له خانەقا
داده نیشن و خەریکی تاعەت و سلوک کیشان بوون و دەستیان له دنیا هه لدهگرت و
ژنیان نه ده هیئا و بهر بهنی ده مانه وه. ته نانه ئی وا هه بوون که دەستیان لی ژن و مال
و که سوکاری خۆیان هه لدهگرت و بۆ هه میشه یا بۆ ماوه یه کی درێژ له خانەقا ده مانه وه.

بۆ که سیکی وهک حەریق که ته بیعیترین ههستی ئینسانی به عەیب داناوه و خۆشه ویستی
کچی بۆ پیاویکی وهک نالی به کاری مندالانه نه ژماردوه جیگهی له وهی باشتر که قەت
چاری به چاری کچ نه که وئ، باشتر چۆن وه گیرکه وتوه؟ حەریق له خانەقا ماوه ته وه، له کن
شیخ ماقوول بووه، خه لک پیزی لی گرتوه، تا بۆته مامۆستای تایبه تی کوپه شیخه کان.
به لام هه وه سی پیاوانه و تهبعی شاعیرانهی حەریق ئۆقره ی لی برپوه، نه یه توانیوه وهک
سهید ره شهید، مام و سین، مه لا حوسین، مام جه عفر، یار مه مه د، کاکی شفه لی و
مه حمود دۆشاو و ده یانی تر تا مردن بهر بهنی بژی و بی ژن و هاوسەر هه لکا. به دزی
شیخ ژنی هیئاوه و مالی پیکه وه ناوه. دوو زمان له هه موو ده ور و زه ماناندا هه ن. ئه م
خه به ره به گوئی شیخ که یشتوه و حەریقی له خانەقا ده رکردوه.

سه ره تای چاره ره شی حەریق به تایبه تی له باری مادیه یه لی ره وه دهس پیده کا، له سه ر
کچ تووشی کوپ ره وه ری و ده ره ده ری ها تووه، عیشقی مه جازی نه گه ر بۆ هه چ که س
موجازاتی نه بووی، بۆ نه وه هه بیوه. له زمانی خۆی ده گپ نه وه که: «بۆ په یادکردنی
پاروه نانیک هه موو شار و گوندیکی کوردستان گه پاوم جا نازانم سه رم به هه موو مالی کدا
کردوه یا نا؟».

پاش ماوه یه ک ده ره ده ری، پێش نوێژی مزگه وتی حاجی حه سه نیان، که نه وه ده می له
قراغ شاری سابلآخ و مزگه وتی هه ژاران بووه داوه تی. مزگه وتی نیوبراو چ مه لای زانای پێ
پازی نه بوون. ئیستاش هه ر کۆلکه مه لایه کی پێشنوێژی کوپ ره دییه کی به نه ئی، پێشنوێژی
ئه م مزگه وته ناکا.

سه ره پای ئەم هه موو سووکایه تی پێکردنه هه رێق هه ر سۆفی بووه و عه قیده ی به شیخی
 بورهان هه ر ماوه و نه گۆراوه . بۆیه ئەم غه زه له ی داناوه و بۆ سه ید په شیده ی دۆستی گیانی
 به گیانی و شاگردی خۆی و ده مپاستی شیخی نارده وه . سه ید په شیدیش له هه لیکی له باردا
 بۆ شیخی خویندۆته وه ، شیخ به زه یی به هه ر یقدا هاتوه و به خشیویه تی . به لام هه رگیز
 جێی خۆی نه گرتۆته وه . ئەوه ش غه زه له که یه :

هێنده یی زاری که زانیومه به زاری نایه وه
 دوور له بالاکه ت سه رینی ناوه میدیم نایه وه
 بۆ پیا له ی مه یلی له یلی قه لبی مه جنوون قابیله
 شۆرشی شیرین له ناله ی کۆه که ن فامایه وه
 بولبولیکی خۆش نه وا بووم، بۆ نه وای ده وری گوڵت
 کێ وه که وه د هه د هیکایاتی سه به ای گیرایه وه؟
 بۆ که ناری سه وه زه یی ده وری گوڵی پروت شین ده که م
 خاکی کۆی عیشقم به ییژنگی سه رم ییژایه وه
 که و ته نیو خه رمانی عومرم ناگری توولی نه مه ل
 سه د که په ت بارانی وه عزی لێ درا نه کوزایه وه
 تیری موژگان، شیرێ نه برۆ، تاق و جووت دهنوێنی پیم
 تا بزانه م پرووحی شیرینه ت چلۆن کیشایه وه
 جێی نه زه ر بوو حاشیه ی زولفت له سه ر نایه تی پروت
 زۆر مو تالام کرد، وه که ده ور و ته سه له سلول مایه وه
 تاقی میحرابی برۆت جێی نازه بۆ نه هلی نیاز
 سۆفی پێی وابوو که چه ، هێنده که ر بوو خۆی گیرایه وه
 شه معی خوویان پرته وێکی شه مسی پرووی تۆی لی که و ت
 هێند هیا و شه رمی به خۆیا هات به جاری توایه وه

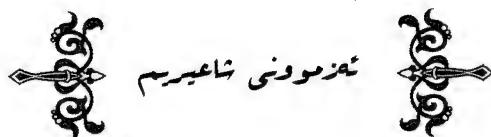

گولښړنکی زهریفم کرد له نټو باخی خه یال خوژگه مەردنکی «په شید» بو شیخی بخویندایه وه

هیوادارم دښسته که م لټی پوون بیتوه نه م شیعره ئی هر یقه و به هله ناوه کی نټو دیوانی نالی بووه. دیاره بو که سیکی زور شاره زای شیعره نالی نه بین هله که زور زهق نایه ته به رچاو چونکه وهک گوتم هر یق شاگردی کی زور باشی قوتابخانه ی نالی بووه. به لام به داخوه ده بین بلیم غه له تیکی زور گه وره و دزیو له ناخر شیعره غه زه له که دا کراوه: «نه کل و شوربیکي زوریفم کرد له نټو باخی خه یال» به پاستی ده بین پیاو چن بین زهوق بین تا تووشی هله ی وایی، نه ری نه کل و شوربی نټو باخی خه یال ده بین چ تامی کی هه بین.^۱

۱ - من کچی هر یقم دیوو که پیریننکی گوج و نیفلیج بوو. له دیوی ژنانی خانه قا ده ژیا و هه موو به تاییه تی شیخ مه محمودی کوپی شیخ و سهید په شید زوریان پز لئ ده گرت و پټیان ده گوت دیده.

۲ - جاریک هر یق هه جوی په کییک له کوپه کانی شیخ عوسمانی ته ویلای کردوه، ناغایه ک به ناوی (اعظام الملک) له سر نه وه پیشی تاشیوه. هر یق شکایه تی بردوته کن قازی علی مه لای ولات، به پاپه ری قازی خه ریک پوون ناغاکه ی ته من کن. له و کاته دا کوپه کوردیک له قه باغکه ندی کچه نه رمه نټکی هه لگرتوه که باوکی پیاوی پووسی ته زاری بووه. نه م کاره بجوکه زور گه وره بوته وه و خه ریک بووه شه پی عوسمانی و پووس و ده وله ته مه سیحیه کانی لئ په یدا بین. سالی کچی کابرایه ک له هر یق ده پرسن نه ری مه سه له ی پیشکته چی لئ به سه رها ت؟ هر یق ده لئ: بابله ی پیشی من له هینه که ی کچه نه رمه نیدا ون بوو.

بەپاستی نازانم چۆن هەستی گەرتووی دەروونی خۆم دەربیرم، نازانم بە چ زمانیک شوکرانەی چاکەی ئێوەی خۆشەویست ببژێرم. زمان و قەلەم لە دەربیرین و نووسینی ئەو لوتفەتان لال و کۆلن.

ئەگەر لەبیرتان بێ لە بەشی سەرەتای دیوانەکەم «لە کوێوە بۆ کوێ» داوام نووسیوە:

«لێرەشدا دەمەوێ شتیک بڵێم بەپێچەوانەی زۆر هونەرماندی کورد، من لە نەتەوێکی خۆم پازیم کەس تا ئێستا بێ حورمەتی پێ نەکردووم. داوای دراو و مالیشم لە کەس نەکردووە تا بزانم دەمداتێ یا نا؟ لە لێقەومانیشدا نانیا داومی و پایان گرتووم، شیعیریشم تەنیا بۆ دەربیرینی ئیحساسی خۆم داناوە و هیچ هەقم نییه منەتیا بەسەردا بکەم.»

لە قوولایی دڵمەوێ بپوام بەو قسەیە هەیە «کاتیکی گەرای شیعریک لە میشکەدا دەگووێ و پووداویکی جیهان سەرنج پادەکێشێ، کاتیکی مەسەلەیهکی ژیاڵ هەستی دەروونم دەهاریوێت، من بەپەلەم هەرچی زووتره ئێوە هەستە دەربیرم، خۆم لەو تەنگەژە و گێژاوه پزگار بکەم و بەسێمەو، کەوابوو چ هەقم هەیە منەت لەسەر خەڵک بکەم و بڵێم شیعەم بۆ داناوێ.»

لە پێگەی شیعەر و نووسینەوێ وەک تاکیک لە کۆمەڵ تەنیا توانیومه ئەرکیکی سەرشانم

به چي بگه يه نم و له باتي نه وهی به زماني خویندندم که فارسی بووه، به زماني زگماکیم نووسیوه و نه وندهی له دهستم هاتووه خزمه تی زمان و نه ده بی کوردیم کردووه. نه وهش نه رکي نه ته وایه تی خوّمه و نه گهر به چیم نه گایاندا، له کن ویزدانی خوّم شهرمه زار و پوزهره ده بووم و دیسان مه قم نییه خه لک منه تبار بکه م و چاوه توپی پاداش بم. که چی ههست ده که م و ده بینم زور له پادهی پیویست، زیاتر له لایه ن پۆله کانی گه له که مه وه پیزم لئ ده گیرئ هه ر نه م کۆره گهره نیشانه ی نه وه پی پیزگرتنی پۆله پاکه کانی کورده له خزمه تکارانی بچوکی گه له که مان و ده بیته هو ی پتر هاندانی نه وان بۆ فیداکاری و گیانباری پتر له ریگای نامانجی پیروژدا. له (له کوپوه بۆ کوئ) دا که میک ژیان و به سه رهاتی تال و پیر له کوپره وه ری خوّم بۆ گپراونه ته وه.

دیاره له بنی کوله که م نه داوه و لیقه م له سه ر هه تیوان هه لئه داوه ته وه و نه سکویم له مه نجه ل نه گپراوه. زور نه یی گرنه و پازی نه گو تراو هه ر وا به سه رموری له سنگمدا ماونه ته وه و ده یانبه مه ژیر گل. نه گهر پۆله ی گه لیکی لیقه وماو نه بووما یه و له کۆمه لیکی دواکه وته دا به پئ نه چووبام. زۆرم له و پازانه م ده درکاند.

به هیوام نه گهر مه رگ به ربینگ نه گری و پۆزگار ده رفه تم بدا (که کوپوه بۆ کوئ) بکه م به کتیبیکی سه ر به خو و په رده له سه ر نه و پازانه وه هه لئه ده مه وه که زیان و قازانجیان ته نیا بۆ خوّم ده گه پئته وه.

به بیرم نایه به مندالی قهت بیرم له وهی کرد بیته وه که به گهره یی بیمه شاعیر و نووسه ر و نه دیب، پیم خو ش بوو بیمه دوکتور و نه فسه ر و شتی وا.

تا له قوتابخانه ی سه ره تایی بووم فره قیکم له نیوان ده رسه کانمدا نه ده کرد و له ئینشا و ئیملا و حیسابدا ده رجه ی وه ک یه که م ده میناوه. به لام که باوکم هاته سه ر نه م پایه نه گهر له قوتابخانه ی نویدا بخوینم بۆ دینه که م زه ره ره ده بن بچه حوجه ی فره قییان و بیمه مه لا و جیی باب و باپیرانم بگرمه وه و که وای ناودامین له بهر بکه م، میزه ری سپی به سه تم و سه لته و جوببه بپوشم. گزانیکی فیکرم به سه ردا هات که باری ژیانیشمی کۆپی.

نازانم نه و زولمه ی باوکم لئی کردم و نه یه تیشته به ئاره زووی خوّم بخوینم و پئی بکه م و بمکا به مه ندیل به سه ر و عبا به شان وای به سه ر میناوم، یا هاوده می و هاو نیشانی له گه ل نه و مه لا و فره قییانه ی شیعی موتنه بیی و سه عدی و نالییان وه ک ناو له بهر بوو. به لام نه یه نده زانی ههوت جار ههوت ده کاته چه ند؟ به ره و دنیا ی شیعی و نه ده بی برده م.

بەكورتى بۆم ناچىتە سەرىك، بۆچى كە چومە حوجرەى فەقىيان بەجارىك گۆرام و ئاشقە شىئەر بووم و لەباتى تەسرىفى زەنگانى و عوامىلى گورگانى دەستم بەخویندەنەوى شىئەرى خاقانى و قاتانى كەرد؟ بەلام فەرقى شىئەرى باش و خراپم نەدەكەرد. ھەر شىئەرىك كىشى سوارتر و قافىەى گرانتر بايە بەباشترم دەزانى.

قەدىم لە ولاتى ئىمە كە مندالىان لەبەر خویندن دەنا لە پىشدا گولستانيان پى دەگوت (دیارە ھەر تەقەى لەسەرى دەھات) و ھىچى لى تى نەدەگەشت. بەلام من كاتىك دەستم بەخویندنى ئەم كىتەبە بەنرخە كەرد، تەواوېك گەورە ببووم و پلەى خویندەوارىشم تا پادەيەك بەرەو ژور چووبو مامۇستاكەشم ژۆر باشى دەزانى و خۆى پىوھ ماندوو دەكەردم. خویندنى گولستان و بۆستان دەركى ئەدەبى فارسىيان لى كەردمەو.

لە سازدە ھەفدە سالىدا دەستم بەشىئەر دانان كەرد، چونكە زياتر لەژىر تەئسىرى شىئەرى فارسىدا بووم، بەفارسىم شىئەر دەگوت، شىئەرەكانم كىش و قافىەى تەواويان ھەبوو، وشەى شاعىرانەشيان تىدا دەبينزا. بەلام لاسايى كەردنەوى شىئەرى شاعىرانى پىشوو بوون و ھەست و عاتىفەى خۇميان تىدا نەبوو.

بەمندالى ناويانگى چەند شاعىرى كوردى وەك نالى و كوردى و سالم و وەفایى و شىخ پەزام بىستبوو. بەلام نايشارمەو شىئەرى كوردىم ژۆر پى خوش نەبوو و گالەشم بەفۆلكۆرى ئەدەبى دەكەرد. چونكە تا ئەو ھەلە ھەر لە شار و لە حوجرەى فەقىيان بووم. ئەوانەش ھەر گالەيان بەگوتەى نەخویندەوار دەكەرد.

پووداويك گۆپىنكى سەيرى بەسەردا ھىنام. توشى زانا و ئەدىبىكى گەورە ھاتم، مامۇستا ئەحمەدى فەوزى يا مەلای سالىمانى خەلكى ئەم شارە خوشەويستە بوو، بەم ئاووھەوا خاوينە پەرەردە ببوو. نازانم چۆن ئاوارەى ولاتى ئىمە ببوو. لە كىتەبەكەمدا نووسىومە:

«دەبى بلىم من دەسكردى فەوزىم ئەو ھەلى وشاندمەو و تىكى ھەلشىلام و سەرلەنوئى دروستى كەردمەو، ئەو دەركى زانين و فىريونى بۆ كەردمەو. ئەو پىگای ژيانى پى نیشان دام. بىگومان ئەگەر نەچووبامە خزمەت فەوزى و لەكن ئەو مامۇستايەم نەخویندە پىبازى ژيانم ئەو پىبازە نەدەبوو كە گەرم و پىيدا پۆشىتم و ئىستاش بەرم نەداو. ئەو فىرى كەردم زەوقى ئەدەبىم چۆن تىف تىفە بەدم و مشتومالى بەكم، ئەو فىرى كەردم چۆن بنووسم و چۆن شىئەر بلىم، ئەو فىرى كەردم ولاتەكەم خوش بوئ و پىسى ھەلبلیم. ئەو حالى كەردم، كوردى زمانىكى پەوان و بەرلاو و دەولەمەندە و دەكرى ئەدەبىكى گەورە و دىناى

په سندی بڼ، نهو حاجی قادری کڅی، نالی، کوردی، سالم، مهوله وی، حریق، مه حوی و نه دهب و وه فای پی ناساندم و شیعره کانی نهوانی بۆ شی کردمه وه. نهو فیزی پوژنامه خویندنه وه و پیمان خویندنه وهی کردم، نهو دیوانی شاعیره شوپشگنیرپه کانی فارسی بۆ په یدا کردم و هانی دام بیانخوینمه وه و شتیان لی فیریم. به لام سویندی دام قهت به فارسی شیعر نه لیم، منیش نهو سویندهم نه شکاند».

هر له و سهریبه ندهدا که له خزمهت فهوزی ده مخویند ماموستایه کی دیکه شم هه بوو که وشه ی په سه نی کوردی فیر ده کردم و بهیت و باوی فولکلوری بۆ ده گوتم. سید عه ولای من له ده رویش عه بدوللای ماموستا (گوران) - که نهویشم دیبوو هونه رمه ندرت بوو، به لام من شاگردیکی ناسوپاس بووم و نه متوانیوه شیعر ی بۆ بلیم.

له تهمه نی بیست سالییه وه بووم به شاعیر زیاتر هه ست و عاتیفه ی خۆم ده خسته نیو شیعره وه. به لام هیشتا دهستم له گرانتیرین و بڼ سوودترین جوری شیعر، واته ته خمیس شیعر ی شاعیره مه زنه کان هه لنه گرتبوو. پوژیک ئاوالیکم گوتی ده زانی نهو ته خمیسانه ی تو وهک چی ده چن؟ گوتم نا، گوتی: «وهک نه وهیه نانی خۆت له سه ر خوانی خه لک بخوی». نهو په خنه یه وشایاری کردمه وه و دهستم له و کاره بڼ سووده هه لگرت و نهو ته خمیسانه ی کردبوومن نه مهیشتن هه رچه ند هیندیکیان ناوبانگیان په یدا کردبوو.

یهک شیعرم له گوفاری گه لاویژدا به ناویکی موسسته عاره وه بلاوکرده وه. شیعر یکی سیاسی پیکوپیک و په وانه. نهوده می زۆرم شای به خۆ بوو که شیعرم له گوفاراندا چاپ ده کری. که چی نیستا خۆم لی بڼ حیساب کردوه و نامه وی که س بزانی نهو شیعره می منه. جاریک ماموستایه ک ده یفه رموو سه رگروشته و نمونه ی شیعر ی شهش هه زار شاعیری کورد (الی ماشاالله) کۆکردوته وه و خه ریکم چاپی بکه م. نهو به شه ی کتبه که ی پی نیشان دام که له باره ی شیعر ی شاعیره کانی موکریانه وه دواوه. دیتم شیعره که می به ته واوی وه رگرتوه و چهند دیریکشی له سه ر بیر ی به رز و زمانی پاراو و خه بات و تیکۆشانی شاعیر نووسیوه. به لام میژووی له دایکبوون و مردنی شاعیری نه نووسیوه به ماموستام نه گوت نه وه منم. تا شهش هه زاره که ی نه بڼ به (۵۹۹۹)!!!

دووه م شیعرم له ژماره ۲ ی نیشتماندا نیزیکه ی ۳۳ سال پیش چاپ کراوه و له لاپه په ی ۵۲ ی تاریک و پووندا چاپ کراوه ته وه ته نیا شتیک له شیعره کانی نیستامی هه لداویر ی

ئەيش خۇ ھەلگىشانىكى لاوانە و پۇشنىيرانە يە . بەكچە كوردىك دەلئىم ۋەك ژانداركى
فرانسەوى پابەرە . ويستومە بەخەلك نيشاندەم كە ئاگام لە مېژوى پۇژئاۋاش ھە يە . دەنا
ھىنانى ناۋى ژاندارك لىرەدا ھېچ جىگاي نىيە .

ھەرچەند لە شىئەرەكانى پېشووودا سۆزى شاعىرانە و خەمناكە تا پادەيەك بەدى
دەكرى، بەلام ئەو سۆزە لەپاش سالى ۱۹۴۷ كە توندترىن زەبرم لى درا و گەرەترىن
موسىبەتم بەسەرھات لە تىفتىر و گەرمتر و شاعىرانە تر كە ۋتە نىۋ شىئەرمە ۋە، لە (بابردەلە)
دا كە ئەو سالى لە ۋلاتى غەربىيە تى گوتومە ۋا دەگەل بلبىل دەدوئىم:

منىش نەى بلبلى شەيدا ۋەكو تۆم
ۋەھا دوورم لە ھىلانە و گوللى خۆم
منىش ۋەك تۆ لە كىسم چوو گوللى سوور
منىش ھىلانە كەم لى كراۋە خاپوور
منىش بابردەلەى بەر گىژەلەو كەم
دەمىك لە ۋولكە، تاۋى لە ۋچلو كەم
لە نامىزى گەرم بى بەش كراوم
ۋەكو تۆ توۋشى پۇژى پەش كراوم
ژيانم پىر لە پەنج و دەرد و داخە
ئەۋە گىرسامە ۋە لە ۋكىۋ و شاخە
كەسىك ناپەرسى، نازانى چلوئم
لە يادان چوومە ۋە چىرۆكە كۆنم

ئەم سۆزە لە زۆرىەى شىئەرەكانى پاش ئەو سالەمدا ھە يە ۋەر بە تىنتىر بوو . لە
فرمىسكى گەش، گريانى نىۋەشە، بۆسەى پۇژگار، تەپلى ئەماندا بەرە ۋوور چوو . لە
شەۋگارى تەنيايى و شەۋى شاعىردا بەجۆشترە . لە شىئەرەنى پاش تارىك و پووندا، لە
نالەى جودايى و ئىۋارەى پايز و سازى ناسازدا گرى گرتوو . لە فرمىسكى گەشدا دەلئىم:

خۆشه‌یستى گۆشه‌ی ته‌نیایى هه‌ر ئەژنۆكه‌مه
بۆیه‌ پۆژ و شه‌و وه‌ها گرتوومه‌ته‌ نۆ باوه‌شم
نایینی زه‌رده‌ له‌سه‌ر لۆوى كه‌سى له‌م شاره‌دا
گه‌ر خه‌م و ده‌ردى دلى خۆمیان به‌سه‌ردا دا به‌شم

له‌ گریانى نیه‌شه‌ودا:

شه‌وانه‌ گه‌ر نه‌كه‌م ئەم شیون و نالین و گریانه
ده‌سووتینى وجودم ناگرى ئەم جه‌رگه‌ بریانه

له‌ خونه‌ی سیسدا كه‌ شیعرێكى په‌مزییه‌ و له‌ شینی شه‌هیدێكى لاودا گوتراوه
ده‌لێم:

نالینى من بۆ خونه‌یه
بۆ خونه‌ په‌شیوه‌ حاله‌م
ئەم داخه‌ له‌ دلمدا هیه
بۆیه‌ هه‌میشه‌ ده‌نالام
ئەو پێش پشکووتن سیس بووه
به‌جوانه‌ مه‌رگى مردوو

له‌ بۆسه‌ی پۆژگادا ده‌لێم:

نیمه‌ ئاوالی له‌ گۆشه‌ی یێكه‌سیدا خه‌م نه‌بى
چاكه‌ ئەو لێره‌ش وه‌فای هه‌ر ماوه‌ سایه‌ی كه‌م نه‌بى
لاپه‌ره‌ی ژینم هه‌موو هه‌له‌ده‌یتوه‌ تێیدا نییه
باسى فرمێسك و هه‌ناسه‌ و شیون و ماتمه‌ نه‌بى

لە ھىلانى بەتالدا:

ئىيە باكم ئەگەر راۋچى شكاندورىەتى بالى من
ئەمە سەختە كەوا ناگاتە گونى كەس نالە نالى من

شېئىرى وام ھەن ئەم سۆزەشيان تىدا ئىيە و بۇ خۆشم لىيان پازىم:

من كە ناگاتە ھەفتەيەك تەمەنم
بۆچى بگىرىم و بۆچى پى نەكەنم؟

وھەر من ناھىلى لىرە، مەى و ساقى جەنابى شىخ
دەنلەولا، شەراب و حورى با ھەر بۇ جەنابى با
ھەموو عومرى ئەبەد تىدا ئىيە خۆشى دەمى مەستى
خدر ئاوى ھەياتى بۇ چ بىو فىرى شەرابى با

بەمندالى لە لىوى ئالى تۆم ئەستاندوۋە ماچى
بەپىرىش لەزەتتى ئەو ماچە شىرىنەم لەپىرناچى

پىر و زورھانىم و ئىستاش دلەكەم ھەر دەيەوى
سەر و مالىم بەفەيدى خال و خەت و پەرچەم كەم
داستانى مەم و زىن كۆنە كچىكەم گەرەكە
شلكە رانى بگوشم بۆنى لە سىنە و مەم كەم

شیعریک وهک سییه ری بژانگ
 وهکو خه رمانه ی دهوری مانگ
 ریگتر له گه پی ره شبه لهک
 خوشتر له خرمنی کرمهک
 وهک شهراب بگه پی له خوین
 خه مره وین بی و نه شه بزوین
 شیعریک وهکو ده ریای بی بن
 گهرمتر له باوه شی ژن

هه تا کو متری ده بی پشتم، پتر هه لده کشی مینی ژوپ
 نیتیر ده ستم به داوینتی کچی نهم شاره را ناگا

من له میژه غرووری نه ده بیم له خۆمدا کوشتوو و هیچ به ماک و عه بیی نازانم یارمه تی
 فیکری له ئاوال و دوستانی خۆم وه ریگرم، هه میشه شیعر و نووسینه که م به دوستانی لیژانم
 نیشان ده دهم و په خنه و تیبینی به جی به وپه پی سوپاسه وه قبول ده که م. له م سالانه ی
 دوا ییدا به تایبه تی زۆرم که لک له هاوکاری دوستانی شاره زام وه رگرتوو.
 تا له دێ ده ژیا م شیعره کانم بو لادییه نه خوینده واره کان ده خوینده وه تا له باری
 زمانه وه ی لییان دلنیا بم.

یه کیک له تایبه تییهکانی شیعی من نه مه یه که نهرم و پهق و سۆزی نهوین و فیکری
 سیاسی تیکه ل ده که م له «شهنگه بیژی»، «مه ته ریژی شه ره ف»، «نامیزی ۆن» و
 «په ری شیعر» و «یادم بکن» و «بناری هه لگورد» و ته نانه ت «شه وگاری ته نهایی»
 و «نالهی جودایی» دا نه م کاره م کردوو، جا نازانم تا کوئ سهرکه وتووم!!!
 مه سه له ی زمانیش به گرنگ ده گرم و تی ده کۆشم کام وشه په سه نه به کاری بینم. نه وه ی
 به نه رکی سه ره شانی خۆم و هه موو نه دیبیککی کورد ده ژانم، به داخه وه من جگه له زمانی

کوردی و فارسی چ زمانی دیکە نازانم. شارەزاییم لە ئەدەبی دەولەمەندی فارسیدا کەم نییه، کاتی خۆی نۆرم شیعری شاعیرەکانی فارس خویندۆتەو و کەلکم لێ وەرگرتوون، شیعری شاعیرەکانی خۆشمان دەخوینمەو و کارم لێ دەکەن. پێم خۆشە شیعریک بخوینمەو کە هەم پۆلەتی جوان بێ و هەم ناوەرۆک. بەلام ئەگەر هەر لایەکیشی جوان بێ چۆنی لێ دەکەم. وەک ئەم شیعری (نالی) کە هەم پۆلەتی جوانە و هەم ناوەرۆک:

دەورانێیە وەک هێلەگی سەودا سەری گێژم
بۆیە بەدەقیقی مەسەلە هەرچی دەبێژم
هەر پەرچەم و پیشانییە فیکری شەو و ڕۆژم
هەر گەردەن و زولفە ئەمەلی دوور و درێژم

یا ئەم شیعری شیخ پەزا کە هەر پۆلەتی هەیە و قسەی خۆشە:

خواستی لێی ماچی (پەزا)، زالمە نەیدایە گوئی:
ئەو خوا لەم کورە شیخزادەیی چەند بێ ئەدەبە

بۆ خۆم هەمیشە خەریکم شیعریک دابنێم هەر دوو دیوی جوان بێ، جاری وایە توانیومە تا پادەیهک سەرکەوم و جاری واش هەیە بەلایەکیان پازی بووم.
ناتوانم لە پێشدا نەخشە بۆ شیعەر بکێشم. کاتیک ئیلهام لە شتیەک وەرەگرم و (گۆران) کوتەنی مەستم دەکا و دەمەوێ بیخەمە چوارچێوەی شیعریکەو، ئەمە من نیم چوارچێوە هەڵدەبێژم. بەلکو خەیاڵەکیە کە چوارچێوە و قالبی لەبار بۆ خۆی دەدۆزێتەو. من قسەم بێ کێش با نۆر جوان و قوولێش بێ بەشیەر نازانم. شیەر دەبێ کێشی هەبێ تا لە پەخشان جودا بکێتەو، جا قافیەیی هەبێ یا نا هەر بەشیەر دەژمێردرێ.

پاستە قافیە شاعیری بێ دەسەلات و کەم بین دەخاتە تەنگانەو و دەبێتە بەرھەڵستی دەربڕینی هەست و بیر، بەلام هەر قافیەش یارمەتی شاعیری خاوەن بەھرە و بەدەسەلات دەدا بۆ دەربڕینی هەستی دەروونی بەوشەیی جوانتر و شیرنتر. بەکارھێنانی تاقە کێشیک لە پایەیی شاعیر کەم ناکاتەو، بەلام خوینەر ماندوو دەکا.

هیچ گومان له پایه به رزی مه وله وی پۆمی و مه وله وی تاوه گزیدا نییه . که چی من به ش به حالێ خۆم هم له خۆینده وهی مه سنه وی و هم له خۆینده وهی دیوانی مه وله وی ماندوو ده بم .

دیوانی شاعیران وهک باخچه ی گولانن . گوڵی باخچه تا په نگاوپه نگتر بن ته ماشا که ران زیاتر پازی ده که ن . منیش وهک ماموستا (گۆزان) ی پایه به رز پیم وایه کێشه خۆمالی و فۆلکلۆرییه کان ، که له باوک و باپیرانه وه بۆمان به جێ ماون باشت ده گه ل ته بیعه تی زمانه که مان پێک ده که ون . هه ر له مندالییه وه گویم به لایه لایه ی دایکی کورد که له سه ر ئهم کێشانه یه پاهاتوو و زمانم به (هه لوور ، به لوور ته کامه) پشکوتوو که ئیستاش نازانم مانای چیه ؟

له سه ره تای شاعیریشمه وه شیعرم له سه ر کێشی خۆمالی داناوه (ئه مه گی گولان) ، (بلویری شوان) ، (پۆزگاری ره ش) ، (به هاری کوردستان) له شیعه کۆنه کانی منن ، به لām وهک خۆم به وه زنی عه رووزیه وه نه به ستۆته وه له کێشه فۆلکلۆریه کانییدا گیرم نه خواردوو .

گومانم له وه دا نییه ئه گه ر (شه نگه بیتری) م له سه ر وه زنی عه رووزی دابنایه ئهم چێژه ی نه ده بوو و ئه گه ر (که رمه شین) م له سه ر کێشی مه سنه وی مه وله وی نه گوتبایه عاله میکم ده گه ل خۆم نه ده هیتا گریان و ناله . به کورتی من بزپارم نه داوه که له کام قالبدا شیعر بگونجینم له شیعر ده گه ر پیم خۆی قالب بۆ خۆی بدۆزیتته وه و ئارامی تیدا بگری .

په نگه هیچ شاعیریکی کورد به زیندوویی سه ری به ئه ندازه ی منی له سه ر نه نووسرابن ، پیم وایه ئه گه ر ده زگای (هاوکاری) بیزار نه بوو یا و بلای نه کردبایه وه که هیچی تر له سه ر تاریک و پوون چاپ ناکا ، تا ئیستاش نووسین درێژه ی ده بوو . زۆریان پێ هه لگۆتم ، مه منوونیان کردم ، به لām خۆم لێ نه گۆرا . جنیوا به لێ جنیویان پیدام ، به لām ناویمید نه بووم .

زۆر شت له په خنه کان فیژیووم ، به لām شتی سه یریشم ها ته به رچاو . په خنه گریک نووسیبووی له دنیای ته کنیکدا ئیتر شیعی درێژ باوی نه ماوه و بێ په حمانه هه رچی شیعی درێژم هه بوو به هیچی داناوو . په نگه راست بێ و له ولاته سه رمایه داره کاندا که دراو هه موو شتی که که م که س وه ختی هه بێ نه ک شیعی درێژ به لکو هه ر شیعر بخوینیتته وه . به لām له ولاته پێشکه وتوووه کاندا که وه ختی کار دیاری کراوه و سال به سال له دوا یی ده دا وه خت بۆ خۆینده وه ی شیعی درێژ زۆره . له ولاته کانی دنیای سیه مه میشدا کام شیعی

من زور درېزه وهختی دهسټیک دۆمینه ناگرئ، سهیر ئهوهیه له و سهرویه ندهدا نامه یه کم له لایه ن دۆسټیکه وه پئ گه یشت که له ولاتیکی هه ره بۆرژوازی دا دهژی و هه م ده خوینئ و هه م کار ده کا . نازانم پاستی کردبوو یا نا، سویندی خواردبوو که سئ جاری تاریک و پوون خویندووته وه . چونکه خه لکی لادییه زیاتر ئه و شیعرانه ی به دل بووه که له سه ر زیانی لادی گوتراون . (ناره ق و تین) ی به باشترین شیعی من دانا بوو . نووسی بووی تا ئیستا شیعی وه ک ئه م شیعرانه م نه خویندووته وه :

من جووتیارم من جووتیارم
من ده گه ل هه تاو هاوکارم
من به ناره ق و ئه و به تین
دامان پرشتوو بناخه ی ژین
باسکی من و تیشکی نه وی
بژیو ده ستین له زه وی
گه ر جووتیار ناره ق نه پژی
گه ر هه تاو تیشک ناویژی
دانیشتووی نیو کۆشک و قه لا
ده خوون نانی گه لا گه لا؟

ناره ق و تین شیعیکی ئامال درژی منه . که په خنه گری ئیره به تاوانی دریز بوون په تی کردوته وه و لاویکی کوردیش که له ولاتی ئیمپریالیستیدا دهژی به باشترین شیعی ده زانئ . کارم به وه نه داوه قسه ی کامیان پاسته ، ده گه ل په خنه گری ئیره م، شیعر تا کورت بئ باشتره ، به لام ئایا کورتی و دریزی شیعر به دهستی شاعیره ؟ بیگومان نا . شاعیر ده بئ کول و کۆی ههستی خۆی پرژی، جا ئه و کول و کۆیه ی زوو بۆ ده پژی یا درهنگ، به دهس خۆی نییه .

سی و پینچ سالیک له مه و بهر دهستی که کوردیکم له که له بچه دا دی که له دلی خۆمدا خۆشم ده ویست بیدادی و ئه وین هانیان دام ئه م پووداوه بخرمه چوارچیوه ی شیعره وه . خۆم لام وابوو به هه زار دیر شیعر ناتوانم ههستی خۆم ده ربهرم . که چی ئه م گر به تینه ی

دروڼم به تاقه شيعريک دامرکا:

ټسيري بسکي نالوڙي کچه کوردنکي نه شميل
ته ماشاڪهن چ سهيرنکه به دهستي ديله وه ديلم

به لام نيسټاش نالهي جوداييم به و دريڙييه وه پڻ ناته واوه و ده زانم کوڻ و کڙي
دروڼي خوڻم نه پشتوه .

ټيلهامي شيعر يو من وهخت و ناوهختي نيهه، جاري وايه به پږدا ده پڻم يا سواري پاس
بووم و شيعرم يو دي زور جار له نيو جيڏا شيعرم يو هاتووه که نه متوانيوه بينووسمه وه و
له بيرم چوته وه به لام زياتري شيعرم له تاريخي و بيدهنگي نيوه شه ودا خوڻقاون .

مروڻ هه چنه بڙي و هه چنه فيرين هيشتا که م فير بووه و زور شتي نه زانيوه .
وردبوونه وه له شيعري شاعيريکي باشي کوڙ نه زمونيکي به نرخي فير کردم . له شيعري
ټو شاعيره دا وهسفي نه رمي سنگ و گه رمي هه ناسه و بوني بسک و شيريني ماچ و
ناسکي ليو و تنگي ده مي ياره که ي کراوه . به لام باسي چاوي کال و ليو ي نال و کوڻي
سوور و که زي پهبه نه کراوه . وهسفي شنه ي با، هارهي باران، بوني کوڻ و پهقي به رد و
تامي ميوه هه يه ټه ماما باسي شه پولي پويار، به رزي چيا، گه شي گولاله و زه رد ي خه زان
نيهه زور به هاساني ليڙه دا ده رده که وي که شاعيري واقعي ناتواني ټوي ههستي پڻ نه کا
بيکاته شيعر .

(گوراني) مه زني خوڻان وهسفيکي چياکاني هه وراماني کردووه له ترپکه هه ره
به رزه کاني ټه چيايانه به رزتره، به لام کاني به رتريفه ي مانگه شه وي پڻ له ده راي پڻ
سنور جوانتره .

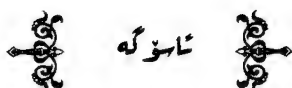
لامارتي و وهسفيکي ده رپاچه ده کا که بيگومان - به زماني فره انس - دياره له شه پولي
ده رپا به ته ورژمتره، که چي کاني به رتريفه ي مانگه شه وي به به رچاودا نايه . هه ردو و لاش
ههقي خويانه نه ټه م له ليواري ده رپا ژياوه و نه ټو له بناري چيا . شاعير هه ره لو شتانه
ټيلهام وه رده گري که له ده وروبه ري هه ن، ده يانبيني يا ههستي پڻ ده کا و له نيوانياندا
ده زي .

ټه زموني شاعيريش له شيعريدا زور دياره . ټه م پوڙانه من خه ريکي به راورد کردني
شيرين و خوسره وي خاناي قوبادي (خسرو شيرين) ي نيزاميم يا راسته که ي بلڻم خه ريکم

لەژىر سىيەرى فارسىيەكەدا شىئوھى كوردى گۆران بزانم. لە وەسفى شەوئىكى مەستى
خوسرەودا بۆم دەرگەوت كە خانائى كوردى دۆ نەديو تا ئەو دەمەى ئەو شىئەرى گوتووه
قەت دەمى لە شەراب نەداوه و شىئى نىزامى ھاوشىنى شا و شازادايان زۆر جار لەبەر
مەستى و سەرخۆشى بەكۆل بردۆتەو مالى.

زۆرم سەر يەشاندن. زۆرم «من، من» بەزاردا ھات كە قسەى نەزان و خۆپەرستانە.
بەلام ئەگەر نەزانىش بىم خۆپەرست نىم و باسەكە ئەوھى ھەلەدەگرت. ھىوادارم لىم بىوورن.
دىسان لە كانگای دلەوھ سوپاستان دەكەم و خۆشيتان بەئاوات دەخوازم.

نوسەرانی بەرپۆزی پۆژنامەى خۆشەويستی پاشکۆى عێراق!

بەداخەوێ نەمتوانى زوو داخوازى ئێسو بەدەمەوێ . هیواى لێبوردنم هەیه . من ئەوەندە بەفیزنیم وەلامى داخوازى دۆستان وە دواىخەم . بەلام لەبەر دەردەدارى و لەش بەبارى قەلەمم پۆناوێ ، کاغەزم پاموسىوێ و مال ئاوايیم لە دنیای ئەدەب و ھونەر کردووە . زۆر شیعەر و نووسینى ناتەواوم ھەن کە جارێ وازم لێ ھێناون .

کچ و کوپە خۆشەويستەکانى کورد زۆر نامەى جوان و پڕ سۆزم بۆ دەنووسن کە ناتوانم جوابیان بۆ بنووسمەوێ ، دەرسم و بزائن من لە بورجى عاجدا دەژیم و فیزم ناھێنى دوو دێریان بۆ بنووسم . کەچى من خۆم دەناسم و دەزانم زۆر لەوێ بچوکتەر و کەمترم کە پۆلە پاکیەکانى نەتەوێ کەم پێزم لێ دەگرن . بەلام بێ پرستی و کەم پرشتى پووزەردى ئەوانم دەکا .

ويستووتانە بېرەوھرييەکی خۆمتان بۆ بنووسم . بەلام تا ئیستا کام کەسى پۆژەلاتى لە خۆى پاديوە بېرەوھرييەکانى خۆى وەک (پۆسۆ) بنووسى ، تا من بوێرم . ھەرچەند لام وایە ئەویش ئیعتراقاتى تەواوى نەکردووە . چونکە ژيانى ھەموو کەس دەمى وای تێدا ھەیه کە پووى نایە بۆ نيزیکانى خۆى بگێرێتەوێ تەنانەت دەیهوێ لەبیر خۆشى بەریتەوێ .

من ژيانیکى پڕ کوێرەوھرى و سەختم پابواردووە ئەلئان نامەوێ بەبېرەوھى تال و تفت بێتاکمە شەریکی خەمى خۆم لە شیعەرێکدا نووسیومە :

«شینم گه‌لی گێرا خو‌شیم کم دیوه
شادی ده‌لێن هه‌یه، به‌لام نه‌مدیوه
هه‌لوه‌دا بووم له‌ دووی پهری ئازادی
تووشی نه‌بووم نه‌ له‌ودیو نه‌ له‌م دیوه»

له‌ (له‌ کوێوه‌ بۆ کوێ)دا تا پاده‌یه‌ک خو‌م به‌خه‌لک ناساندووه‌ . با بیره‌وه‌ری ئه‌وه‌تان
بۆ بگێرمه‌وه‌ . چۆن هاتمه‌ سه‌ر ئه‌وه‌یه‌ی به‌سه‌رهاتی خو‌م بنوسم . هه‌شتا وا پیر و که‌نفه‌ت
و که‌له‌ لا نه‌بوویوم و په‌نگی مردوانم له‌سه‌ر نه‌نیشتیبوو . جارێک کابرایه‌ک که‌ نمونه‌ی
نوسینم دیوو و ده‌مزانێ ئه‌م گۆمه‌زه‌ چ شه‌خسه‌کی تێدا؟ هاته‌ لام و کاغه‌ز و قه‌له‌می
ده‌ره‌ینا و خو‌ی ئاماده‌کرد پرسى:

«ناوت چیه‌؟ باوک و باپیره‌کانه‌ ناویان چی بووه‌؟ که‌ی و له‌ کوێ له‌دایک بووی؟»
زانیم ئه‌م کابرایه‌ ده‌یه‌وێ له‌سه‌ر که‌وێ من نائێ بخوا؟ پێ که‌نیم و گوتم:
«مامۆستا! ئه‌دی بۆ نافه‌رمووی که‌ی کوچی دواى ده‌که‌ی؟»

ئه‌وه‌ هانی دام سه‌رگورشته‌یه‌کی کورت و پڕ پێچ و په‌ناى خو‌م نووسی . شه‌ویک
دۆستێکی زۆر خو‌شه‌ویستم گوتی: «هه‌ین! نه‌خه‌تی خوات لێ بێ ئه‌گه‌ر (له‌ کوێوه‌ بۆ
کوێ) ته‌واو نه‌که‌ی» گوتم برا: «من له‌تۆ باشتر ده‌زانم چهن بۆشایی له‌ نووسینه‌که‌مدا
هه‌یه‌، به‌لام وه‌زعی سیاسى و کۆمه‌لایه‌تی له‌وه‌ی زیاتری هه‌لنه‌ده‌گرت . ئیستاش له‌به‌ر که‌م
هه‌یى کارم بۆ ناكرێ . ناھمید نیم . به‌لكو ده‌توانم زۆر شتی دیکه‌ی لێ زیاد بکه‌م به‌لام
دلنایم قه‌ت ته‌واو نابێ» .

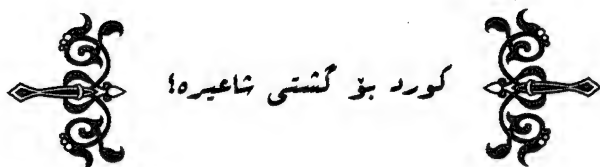
با ئه‌وه‌ش تان بۆ بنوسم ئه‌م پۆژانه‌ ده‌سنووسێکم دی به‌سه‌رهاتی چه‌ند شاعیری
کلۆلی کوردی نووسیبوو . هه‌ندیکیان ده‌ناسم و ده‌زانم درۆی چۆنی بۆ هه‌لبه‌ستوون .
منیشی به‌سه‌ر کردبووه‌ . بپوام پێ بکه‌ن ئه‌م نووسه‌ره‌ به‌پێژه هه‌رگیز منی له‌ نزیکه‌وه‌
نه‌دیوه‌ و نامناسی . که‌چی نووسیویه‌تی «هه‌ین له‌ زمانى عه‌ره‌بیدا زۆر شاره‌زایه‌» .
ئه‌وانه‌ی ده‌مناسن ده‌زانن من عه‌ره‌بى هه‌ر نازانم . بیرم کرده‌وه‌ به‌زیندی سه‌ری ئاوام
له‌باره‌یدا بنووسن ده‌بێ که‌ لاقم درێژ بۆوه‌ چ بنووسن؟

هه‌لم بۆ هه‌لکه‌وتوو وه‌لامی په‌خه‌نگرێکی ورد و باش بده‌مه‌وه‌ که‌ گوتی: پاشماوه‌ی
گیانی چینه‌یه‌تی لێت نه‌گه‌راوه‌ له‌ پێشه‌کی تاریک و پووندا ناوی ژنه‌که‌ت بنووسی .

په خنه یه کی یه کجار ورد و به چی بوو کورد گووته یه تی: «خوویه کی بگری به شیر ی ته رخی
ناکه ی به پیری» ئیستاش نه چوو به چی ژنه که م ناوی «نایشه» یه یادی به خیر.

۱۹۷۷/۱۰/۲۱

ئەم جیهانگەر، پۆژمەلاتناس، جوغرافیازان، میژوونووس و تەنانەت فەرماندە دڵپەق و خوین خۆرانە و دیپلۆماتە فێلەزان و چاوەنژێرانە ی بۆ ھەر مەبەستیکی زانستی و ھەر کاریکی لەشکری و سیاسی پێیان کەوتۆتە خاپوورە ولاتی کوردستان، ئەم مەلەبەندە سەیر و سەمەرە ی جیھان و کوردی لێقەوماو، زۆرلیکراو و پاشکەوتوو یان دیو و ناسیو و چاک و خراپ، پاست یا دۆ، دۆژمانە یا دۆستانە شتیکیان لەسەر نووسیو و ھەموو لەسەر ئەم دیاردە یە یەکدەنگن کە «کورد گشتی شاعیرە».

من ناویژم وا بە پاشکاوی پای خۆم دەر بێم و وشە ی گشت بە کاریژم، بەلام دەویژم وەبالیان بۆ بکێشم و بلیژم پاست دەکەن و کەم کورد ھە یە شتیکی بە ناوی شیعەر نە گوێن تا خەلک پێی نە بیژن «شەندە لە مەندە کە مەرە».

نابێ وا بە ساکاری بپوانینە ئەم دیاردە یە . پەنگێ ھەروا بە خۆپایی نەبێ کە کورد نەوێندە شیعەر دۆستە . ئەم دیاردە یە پە یوێندی دەگەل مەلەبەندی ژبان و چلۆنایەتی باری ئابووری، سیاسی و کۆمەلایەتی و فەرھەنگی دانیشووانی کوردستاندا ھە یە .

پاستە کوردستان گەرمە سێری قاقێ و کراڵ و پووتەن و دشتی بە ییتوون و بیروون و کاکی بە کاکی، بێ ئاو و کەم باران و دژبۆیشی ھە یە . بەلام بەشی ھەرە زۆری ئەم مەلەبەندە، جوان و دلگەر و ھەست بزۆینە . چیا سەریەرز و گەردنکێشەکانی کوردستان کە

دوندیان ده جهرگی ئاسمان چه قیوه، سهرنجی هه موو پێبواریک بۆ لای خۆیان پاده کێشن،
 ئه م که له پیاوانه ی له گیانی خۆیان ببورن و به چنگه کچه که بگه نه ترۆپکی ئه م چیا یانه،
 گه وانه هه وران له ژێر پێی خۆیاندا به دی ده که ن. هه وای سازگار و بێ خه وش و ئای
 زو لال و سارد و پوونی ئه م کوێستان و که ویا نه، نواله زه نوێره کان وا ده خه ملێتی، گو له
 جوانه کان وا ده پشکوینی و گیا و گزی میرگه بزۆینه کان وا تیک ده چرژینی که باشترین
 شاعیریش له وه سفی نه وانا داده مینی. خو باسی هۆبه و هه واری باسه فا، شمشالی شوان
 بگره و به رده ی کابانی نازدار و شه نگه بیژی کێل گه ردن له داوینی کوێستان، کوا به زمان
 و قه له م ته واده ی، سیره ی سه قر و هه لۆ، قاسه ی که وای کوپاده خواردو، ورینگه ی
 بولبولی سه رمه ست، جریوه ی چوپه و چۆله که، مۆسیقایه که که کویرانی ش له به زمی به هار
 بێ به ش ناکا، لیژ و جه نگه لی کوردستان به و هه موو زو له می لی ده کرێ هیشتا فیتکایی
 دلانه، کێلگه و ده شت و کانیاو و پووبار و زێ و زناوی ئه م ولاته وشکه سو فیش ده خاته
 گورانی چ ده گا به شه و گه پێ دلته پێ سه و داسه ری ده نگ خو ش.

زارۆکی کورد ده گه ل هاورێزا سه ر پشتی لانک و به ده سرازه پێچرا و سه رسینگه ی پێ
 دادرا، گو یی به ئاهه نگی بلاوینی لایی دایکی زه حمه تکیش و هه ژاری کورد پادێ. که
 گیانی له چه نگ نه خو شى مندالانه که بۆ خو تان ده زانن چۆن کورپان له به ر دایکان ده رفیتن
 پزگار بوو، زمانى به «خلوور بلوور ته کامه» پادێ که گه و ره تر بوو چ که بێ و چ کوپ
 له نێو زبل و زال و په یین و پال «حیلانه» ده کا و ده لی: «ئه من و تو مندالین، به جووته ی
 ده سمالین، له نێو په یین و پالین» هه ر ده ستی داری گرت، ده چیته به ر ده سه وه پ، بز و
 مه پێ شل و نه خو ش و ئه م به ر ئه و به ر شه په بالۆره ده کا.

که م کچی وا هه یه که گه یشته ده و به ری خو ناسین بچیته به ر ئازهل، هه رچه ند
 بوختانی ناکه م به چاوی خو م دیومه قه یری که نه ک هه ر به پۆژی پوون به لکو به شه و ی
 تاریک چۆته به ر مه پ و شێوه خوار و شه وینی داوه و ئاخری مه پ باوکی له چه ری له سه ر
 هه وشه به جێ هیشتوو و په دوا که وتوو. به لام شتی وا که م هه لده که وێ. وه نه بێ که
 که نه چوو به ر مالآت به سه یته وه، نه خێر شیا که پشتن، هه وشه مالین، ته پاله کردن،
 لیژه ده وه لیدان و ده وه لان دانان کاری هه ره سووکنی، ده سه که نه، کیشه، گێره، خو یان
 مالین، باله که و گێژه و ده گه ل باب و برایان ده کا. مه پ و بز و مانگا دۆشین و په نیر
 کوشین و لۆرک و شیرێژ کولاندنه وه و مه شه ژاندنیش ده گه ل دایک و خوشکان فێر ده بێ.
 هیشتا ئه ستێره به ئاسمانه وه هه ن هه لده ستی و ماستی جمک له مه شه کی گاوس ده کا و
 وه به ر گورمانی ده دا و به و حاله وه ده س له شێره هه لئاگرێ و پێی هه لده لی:

مه‌شكه بژینه به‌یانه
 شه‌ده ره‌شمان میوانه
 قه‌دری له‌سه‌ر چاوانه
 مه‌شكه سووریم نه‌ژاوه
 وه‌كه‌ف و پۆن گه‌پاوه
 كابانم لی تۆراوه
 مه‌شكه‌م مه‌شكه‌ی مانگایه
 لۆله‌پ له‌ دار خورمایه
 شلقه‌ی گه‌یی به‌غدایه
 مه‌شكه‌م مه‌شكه‌ی گاره‌شی
 هه‌لمان دا له‌ گاگه‌شی
 مه‌شكه‌م مه‌شكه‌ی له‌ بڵیندی
 له‌ ده‌ركی ده‌وله‌مه‌ندی
 له‌ خرینگه‌ی بازیه‌ندی

ئه‌م شیعرانه و زۆر له‌وانه‌ش جوانتر ده‌لێ تا مه‌شكه‌ ده‌ژێ و به‌ره‌مه‌شكه‌ پۆ ده‌كرێ،
 ئه‌م كێژه مه‌شكه‌ژینه ده‌گاتێ، باوكی یا ژن به‌ژنه‌ی پێ ده‌كا و یا شیربایی وه‌رده‌گرێ،
 تۆشی گیانی نه‌بێ، په‌نگبێ بۆ یه‌كه‌م جار شه‌وی خه‌نه‌به‌ندان ده‌سته‌خوشكان خاوینی
 بکه‌نه‌وه و چۆك و چه‌په‌ری له‌ لاق و له‌ته‌ر و مه‌چه‌ك و زه‌ندی دامالێن و به‌قه‌ولی
 خۆیان بپارژینه‌وه و تارای سووری پێ داده‌ن و كه‌ بووكنی هاتن بیه‌ن. دیسان شیعر
 سه‌ره‌لده‌داته‌وه و شایه‌ر ده‌لێ:

نايه‌ته‌ ده‌ر نايه‌ته‌ ده‌ر، بووك یاخیه‌ و نايه‌ته‌ ده‌ر
 له‌ چیمه‌نان، له‌ چیمه‌نان، بووك یاخیه‌ و نايه‌ته‌ ده‌ر
 دایکی بووكیم ده‌كورکیتێ، بووك یاخیه‌ و نايه‌ته‌ ده‌ر

مانگی ههنگوین و شتی وا که له شاران ئیستا باوه له لادی نییه، بووک نهوپه پی سن
پۆزان له کاروباری مائێ مه عاف دهکری، دووباره، سهوهی پیخ پشتن، لۆله پ و دوژهنگی
مهشکه، وێژینگی گێژهو له خزمهتی دان، سهرباری نهوه پرته و بۆلهی خهسوو، تهوس
و لاتاری دش و چه مۆلهی هتوهر ژنیشی دیته سهه، دیسان بووکی تازه پهنا دهباتهوه بۆ
شیعر که پتیویست ناکا نمونهیان بێنمهوه.

هیندی پێ ناچێ نهویش دهبیته دایک و به مندلهکی ههڵدهلێ، به پینی تهمنی ناوی
دهگۆڕێ: دێد، خات، یای، پوور، دایکه و نه نهی پێ دهگوترێ. ئه کچۆلهی حیلانهی
دهکرد و شیعرێ به پیکه نینهوه دهگوت که کوپیان به ئیجباری گرت دهردی دلێ خۆی
به شیعر دهکا و دهلێ:

ههڵنه گری ههی ههڵنه گری له په هلهوی زولم و زۆر
رهبی شاپور شای بمری هیتامه نهحمه دی کور

یا:

کورم گهوهه کرد به قهندی شاری
رهزا شا بردی له بو ئیجباری

تهنانهت که زۆر پیر بوو له شینگایاندا شینگێری دهکا و به شیعر به مردوو ههڵدهلێ:
خه لکی به تالانی دهچۆوه، مه په، به رانه، یهخته یه، شهکه، ئه من به تالانم چۆتهوه به ژنی
باریک و قه دی زاو و چاوی ده به له که.

که وابوو ژنی کورد ده گه ل شیعر دهژی تا گله بانی چاوی دهکری. ههروه ها ئه م کوپه ی
که به مندالی ده گه ل کیزه که حیلانه و شه په بالۆره ی دهکرد که دهستی پاشباره ی گرت و
توانی هۆگانتیک وه سهروه بدا ده که ویتته زهحمهت کێشان. به دهنگی به رزی خۆی و باوک و
باپیری گارهش و گابهش به نه قیزه تییان دهوه ژینێ و دهلێ: باره، خهته، هه لێنه هۆ وه ره
به قوربانته بێ، که گای وچان دا دهنگی خۆش بێ یا ناخۆش گورانی دهلێ:

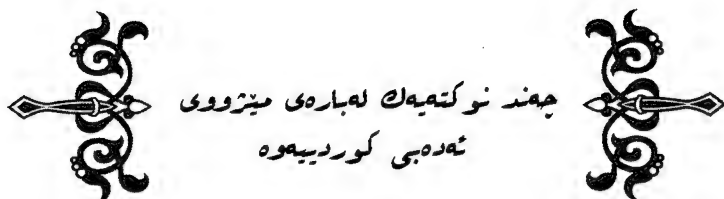
برىا دەرزی بام تیژ و تەنک بام
دەرودزەوانى سىنگ و مەمک بام

هەواکەى دەگۆپى و دەبىژى:

هەلەم گرن ئەو بەر ئەو بەر
بەبەنە ماله باب نۆكەر
شىنم بۆ بکەن شەدە بەسەر

دەیکاتە ئایشیلن مامان و دەلن:

بە هەهەوران بەهەرە
دەبەخوینن کۆلارە
یارکۆلەم لى دیارە

پۇژىكى ھەرە گەرمى ھاۋىنى مەھاباد بوو، دەگەل كۆنە دۆستىكى خۇشەۋىست، قسە خۇش، خوتىن شىيرىن، پەزا سووك و ئەدەبدۆست و لىزانم دانىشتىبووين، كەس ئاگاي لە دلى كەس نىيە . منىش نەمدەزانى ئەم دۆستەم كە ماۋەيەك بوو، يەكتىرمان نەدىيوو چەند بەدىدارى من شاد بوو. بەلام بەدىتنى ئەو، دلم فىنك بۆۋە، كول و كۆزى دەروونم دامركا و خەم و پەژارەى چەند سالى تەمەنم پەۋى.

لە ژورە گەرمەكەمدا كە ھەرگىز پانكە و كولىرى بەخۇرە نەدىۋە، لە تەنىشت يەك دانىشتىن و گەرمى قسان بووين، قسەمان لە گرانى، كۆپىن، لە كەسادى بازارپ، لە نەفرۇشانى ھىندىك شت و لە پمىن و برەۋى شتەكانى دىكە نكرد. باسى ئەنگران و ھەلمسان و دەۋلەمەندبوونى بەغزە كەسىك و دامالان و ھەژارى و نەدارى بەغزىكى ترمان بەزارىدا نەھات. تەننات لە جوت و گا، جۆگە و جۇمال، بەند و بناۋان، باخەۋانى و شۋانى و گاۋانى كە تا رادەيەك سەرمان لى دەردەچۈۋ نەدۋاين.

ماۋە تەنگ بوو، پۇژ درەنگ بوو، دەبوو زوۋ لىك جوئى بىنەۋە. بۆ بىستىنى ئەو چەشنە قسانەى لەسەرەۋە باسمان كرد ماۋە زۆرە، پۈۋ لە ھەر شوپىن و مالىك بكى باس ھەر ئەۋ باسەيە.

دەسمان كرد بەباسى ئەدەبى. چ بگەين ھەردووكمان ئاشق بووين، نەخۇش بووين، نا نا گىل و گىژ بووين! كەسىك ۋەك ئىمە نەخۇش و ئاشق و گىژ و گىل نەبىن، دەزانى

شیعر و شاعیری و نه دده بدوستی له کورده واریدا به هیچ ده ور و زه مانان نه بۆته نان و ئاو. به تاییه تی بۆ ئو دوو کهسه جگه له ئاواریهی و دهر به دهری و چه رمه سه ری چ سوود و قازانجی نه بووه .

با فیش و درۆ و ده له سه نه کهین، ئیمه ئیستاش میژووی نه دهبییه کی نه وتۆمان نییه جیجی متمانه بێ. بۆ نمونه نالی شاعیری گهره ی کورد په نگبێ دیوانه که ی له هه موو شاعیرێکی تری کورد پتر چاپ کرابێ. به تاییه تی مامۆستا مه لا که ریم و کورپه کانی نه و په پی زه حمه ت و په نجیان له سه ر دیوانه که ی کیشاوه و نه و نه ده ی هیزیان پێ شکاوه شیعره کانیان شی کردۆته وه، به لām بۆ ناساندنی خۆی هیچ به لگه و سه رچاوه یه کی بپوا پینکرومان گیر نه که وتوه . به پاستی من بۆ خۆم زۆر سوپاسی نه و باوک و کورپانه ده که م.

نه گهرجی له هه ره تی لاوه تیه وه خه ریکی تیگه یشتنی شیعرێ نالی بووم، به خویندنه وه ی کتیبه به نرخ و نایابه که ی نه وان پتر مانام له شیعره ورده کانی هه لکړاند. نه وه ی هیشتا تاریک ماوه ته وه و به وتووێژی کاک عه زیز و شیخ ته هاش پووناک نه بۆته وه، ژیان و سه رگورشته ی نه م شاعیره مه زنه یه . نه گهرجی ده لێ: «لێوی تو ئاوی به قا من خدرم» من دوودلّم ناوی خدر بووین. چونکه بۆ نه و که سه ی که شاعیره سه د داوی ناوه ته وه . نه وی شاعیریش بێ ده زانی ئاوی ژیان و خدر پێکه وه په یوه ندییان زۆره و به چی دیاره نه وه ش یه کێک له م داوانه نه بێ که ناویه ته وه . گریمان ناوی خدر بووین، باوکیشی نه حمه د شاوه یس بووین، ناوی دایکی چییه ؟ کام قورئان و کتیبی په پزه ردمان له ده س دایه، نه ک پۆژ و مانگ به لکو سالی له دایکبوونی نه ویان له پشت نووسرابێ؟ ده زانی له کوردستانی ئازیز ته ره بووه، سه ری خۆی هه لگرتوه و پۆیشتوه . پوونه به خۆشی خۆی نه پۆیشتوه چونکه به ئاشکرا دیاره زۆری په رۆشی ولاته که ی بووه . جگه له م دوو شیعرانه ی که تاسه ی خۆی بۆ دیتنه وه ی ولات و دیداری دۆستان تیدا ده رپریوه له شیعره ئامال درێژ و پڕ سۆز و کو له که یدا:

قوریانی تۆزی پینگم نه ی بادی خۆش مروور
نه ی په یکی شارهزا به هه موو شاری شاره زوور

نه و په پی هه ست و سۆز و په زاره ی خۆی ده رپریوه و سه له ماندوویه تی ده ردی غه ربه ت چ ده ردیکه ؟ له م دوايانه دا بۆته باو و ده لێن و ده نووسن له و قه سیده دا که نالی بۆ سالمی

ناردووە وای گوتووە . بەلام چۆن دەتوانن بەسەلمێنن ئەم شیعەرەى بۆ سالم ناردووە ؟ دیسان تەماشای شیعەرەکە بکەنەو بەزانن نالی تا قافیە مەودای داوہ باسی شارەزور، بەتایبەتى سلیمانى خۆشەویستی کردووە، تەنانەت پێشی زووری کاکە سووریشى لەبیر نەچۆتەو . بەلام ناوی سالمى نەبردووە کە وا بوو، ئەوە سالمە ئازایەتى کردووە و جوابی نالی داوہتەو . بەلێ بەپاستی ئازایەتى کردووە : یەک وێراویەتى جوابە جەنگی نالی کردووە کە کارى هەموو کەس نەبوو و پایەى شاعیری خۆی بردۆتە سەر، دوو، پەژارە و داخى دلێ لە نەمان و بنەپ بوونی بنەمالەى بابان دەرپریو . سێ، ئازایانە زۆلم و زۆری بلّە پۆمییانى پوون کردۆتەو و چەند بەکوڵ و سۆزەو دەلێ :

زستانی ئەووەلین بوو، دراپەرگی شیخ هەباس
رۆمى ئەوەندە شوومە، لە شەخسیش دەدا زەرەر

دیارە سالم ئەو شیعەرەى ناردووە بۆ شام تا بەدەس نالی بگا . بەلام ناحەقم نییە بلّیم بەچی دیارە نالی نیشتهجێی شام بوو ؟

«بۆ مولکی شامە نامەیی من سووی نالییە»

وێدەچى ئەو وەختە نالی لە شام بووی . بەلام چوونی نالی بۆ ئەستەمبوول جیگای گومانە، چ دەگا بەوێ لەوێ ژنی هێنابن و ژيانى پابواردبى و هەر لەوێ مردبى و لە فلان گۆرستان ئیژراين، گومانى تیدا نییە نالی چۆتە حەج و زیارەتى مەدینەى کردووە و شیعەرناس دەزانى و تێدەگا چۆنى بەبیابانى بیرونی بێ ئاو و گیای عەرەبستان هەلکوتوو، چۆن سەناى خوا و خۆشەویستی خۆى بەجێ هێناو و دەگەڵ ئەو شەدا چەند مەزڵوومانە و هەژارانە و کوردانە چارەپەشى و بێ بەشى کوردایەتى خۆى هەر لەبیر نەچۆتەو و دەلێ : «کوردی دەوری شارەزورم» .

زۆر دوور رویشتم . بۆ باسی حەریق ئەو شاعیرە مەزنە کە مەکتەبى شیعەرى نالی هێنا موکریان و لەو مەلەبەندە هەر کەس شیعەرى کوردی گوتووە یا دەلێ بێ ئەم لاو ئەولا لەوێ فێربوو، نەکەم ؟ تا ئیستا چى لێ نووسراو و گوتراو بەکەلک بێ ؟ من بۆ خۆم لەسەر ئەو شاعیرە گەورەى کە غەزەلى وەک :

هیتده یی‌زاری که زانیومه به‌زاری نایه‌وه
دوور له بالاکهت سهرینی ناهومی‌دیم نایه‌وه

یا:

چاوه‌که‌م دوینی له گول‌شه‌ن گول به‌عیشه‌وه خوی نواند
نه‌ک نه‌ک گیر بم، به‌مه‌رگی تو قه‌سه‌م هیچ نه‌مدواند

گوتوه، هر ئه‌وه‌نده ده‌زانم، ناوی مه‌لا سالح بووه، نیزیکه‌ی چه‌رخیک له‌وه‌ی پیش له‌و دیو‌پا هات‌وته ئه‌م دیوه له‌ خانه‌قای لووسا‌وکان یا خانه‌قای شیخی بورهان گیرسا‌وه‌ته‌وه و نۆری عاقیده به‌شیخ بووه. نازانم له‌ کوئ، به‌لام له‌سه‌ر شیعریک «نیعزامولمولک» - فیتودالی مه‌شه‌وور - پیشی لووس تاشیوه. ئه‌وه‌ بۆته‌وه‌ی ئه‌وه‌ بێته‌ سابلّاغ و ببیته مه‌لای مزگه‌وتی حاجی سه‌ید حه‌سه‌نی خزمی خۆم. ئه‌و که‌سانه‌ی چل په‌نجا سال له‌وه‌ی پیش چاویان به‌و مزگه‌وته‌ که‌وتی، ده‌گه‌ل منن ئه‌گه‌ر بلّیم برسیایه‌تی و هه‌زاری و ناچاری نه‌بوو‌با هیچ کۆلکه مه‌لایه‌کیش به‌پیش نویژی ئه‌م مزگه‌وته‌ پازی نه‌ده‌بوو. په‌نگی پیش سالی ۱۳۲۸ی کۆچی که‌ سالی وه‌فاتی شیخه، مردی و له‌ گۆرستانی مه‌لا جامی نیژراوه و هر خوا ده‌زانی ئیستا گۆره‌که‌ی بناخه‌ی خانووی کام موسلمان بێ. خوا بکه‌م لای سه‌رووی هال یا میوناخانه بێ و نه‌کرا بیته‌ حه‌مام و شتی وا.

مه‌هابادی ئیمه‌ تا‌قه‌ شاعیری به‌ناوبانگی لێ هه‌لکه‌وتوو که‌ خه‌یا بانیکی خۆشیی به‌نیوکراوه، ئه‌وه‌ جیگای شانازییه. من با خۆم منداڵ نه‌که‌مه‌وه. نۆرم له‌و که‌سانه‌ دیون که‌ شاگردی مه‌که‌تبه‌خانه‌ی وه‌فایی بوون. به‌لام کۆنترین دیوانی ده‌سخه‌تی وه‌فایی له‌ به‌غدا سه‌ری هه‌لدا و مامۆستا قه‌ره‌داغی نۆری نووسی و که‌می له‌سه‌ر ژیان و مردنی وه‌فایی زانی. ئه‌گه‌ر گوتم تا‌قه‌ شاعیری مه‌هاباد میرزا په‌حیمی وه‌فایی بووه، تا ئه‌و جیگایه‌ی من بزانم ئه‌و شاره‌ دلگه‌ر جوانه، قه‌ت شاعیرگر نه‌بووه. چه‌ند غه‌زه‌لیکی میرزا سه‌لیم ناویک له‌ کۆنه به‌یازاندا هه‌بوون که‌ پیم وایه‌ له‌بیر چوونه‌وه. په‌نگه‌ ئه‌و میرزایه‌ش سابلّاغی بوو. ده‌نا شاعیره‌کانی موکریان وه‌ک ئه‌ده‌ب، سه‌ید په‌شیدی شه‌هید، سه‌یفی قازی، میرزا له‌تیی قازی، خاله‌مین، حه‌قیقی، سه‌ید کامیل، هه‌زار ئه‌گه‌ر له‌م شاره‌ش له‌ دایک

بووب، لە لادى ژيان جا بۆيه دەلێم، زمانى كوردى خاوين و ساكار دەبن لە دى فيرين
نەك لە شار. جا با ئەو شارە، سابلأغى پيشوو يا مەهابادى ئىستا بن، كە هەتا بلىي
جوان پەروەرە. جگە لە چەند غەزەل و دوو بەيتى نەبن لە شيعرەكانى مەلا حىسامەددىن
زياتر نەمبىستون كە خەلكى بۆكان و دەوروپەرى بوو. توخواكەى ئەو تاقە شيعرە بەس
نەيه:

لـيـوى لـەـعـلى جـنـيـوى دابوو بە من
قـيـنى بـنـيـادەـمە مـنـيـش گەستم!

كە بلىن شاعىرىكى ناسك خەيال و باش بوو؟ هيوادارم ديوانى تەواوى ئەو شاعىرە
كو كرابىتەو و پۆژىك بكەوێتە بەردەستان.

پتويست ناك، من خۆم جەيل بكەمەو، نيزامى گوتهنى: لە شەشى شەست پرگار بووم
و بەرەو حەفتا دەچم و وردە مەنگاوى بەرەو گوێ دەنێم. تازە بەهيو نيم جەيلايەتى بكەم.
گوێ سوانان بگرم. بەلێ من پياو بووم كە «شاعىرىك» بەكوێرى لە برسان و لە خەمان
عەمرى خاوى بەجى هێنا. دىبووم دەزمانى چەند زانا و خوێندەوارە، چەند كۆمەلناسە. لە
پینچ خشتەكیە فارسىيەكەى و قەسىدە كوردیيەكەى: «شاعىر عوموم كەوتنە مەقامات
و بۆلەبۆل» ديارە چەند جامیەناسە.

ئەگەر ددان بەو دابنێين كە ئەدەبىياتى نووسراوى كورد، مەبەستم فۆلكلورى ئەدەبى
نەيه، پەوتى سەبەكەكانى ئەدەبى فارسى گرتووە، ناچارىن بلىين كەم شاعىرى وامان
هەبوون لە سەبەكى خۆراسانیدا بەقەد «شاعىرىك» سەرکەوتووين. قەسىدەكەى سىلأوى
مەهاباد، ئەو قەسىدەى كە لە زمانى دەسلالەتى پەزاخانى خوێنێژدا پەخنەى لە پەفتارى
نالەبارى كار بەدەستانى ئەو زەمانە گرتووە و بەو نيوە شيعرە دەس پێ دەكا: «موددەتێكە
نەفسى حىز حوكمى خراوم لێ دەكا» شاهیدی قەسەكەم. پەنگبێ ئىستاش ئەو ئازانانە
مابن كە بەئەمرى شارەبانی پەزاخانى، مەندیلی مەلایان، شەدەى لاوان، چارشىوى ژنان،
نێفەكى پانك و پانتۆل لەبەرانیان دەسووتاند، فرێ دەدا، و دەدرى و دەپرى و ئەگەر كەس
ديار نەبا بەبەرتیل پازى دەبوون. كە مەلا مەرف لەبارەى ئەواندا گوتوویەتى:

دەچمە سەر چۆم و خەيابان يەك نەفەس ئاسوودە بىم
شەھربانى حازرە و داواى كلالوم لى دەكا

بىن شك ئەو سجيل نووسانە زىندوون و ئەگەر ئەم شىعرە بخویننەو، تەك تەق ئارەق
دەپژنن كە بۆ خۇيان دەزانن ئەو سەردەم چۆنيان خەلك دەپووتاندەو كە مەلا مەرف
لەبارى ئەواندا گوتوویەتى:

سەیری خوشتەر من كە مەعرووفم لەنیو ئەم شارەدا
تازە ئیحسانییە داواى ئیسم و ناوم لى دەكا

لەبیرمە شەوئىكى لە دیوہ خانى میرزا پەحمەتى شافىعی، پەحمەتى خۆای لى بىن،
كۆمەلێك گەورە پیاو و شىعرناس كە ئەوى لەبیرم مابىن یەكیان مامۆستای مەزن تورجانی
زادە بوو، تارىفی ئەو شىعرەیان دەکرد. كە مەلا مەرف بۆ شافىعی ئاردبوو. من بەئەدەب
لەسەر چۆك دانیشتبووم و مەتەقم نەدەکرد تا گەیشتنە ئەم شىعرە:

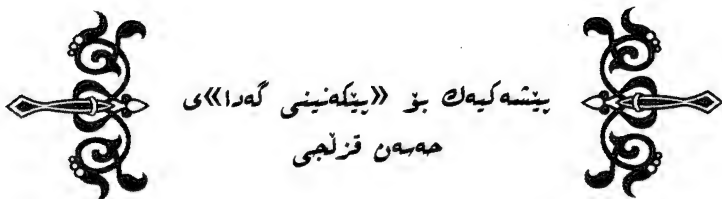
جاییزەى شىعرم لە تۆ ناوى مەگەر بارى پەژى
تا سەر و پرووى دوژمن و بەدخواهى تۆی پى پەش بکەم

ئەو دەم وەدەنگ هاتم و گوتم ئەم شىعرە مانایەكى دیکەشى لە بندا هەيە ئەویش
ئەوہیە كە میرزا پەحمەت ئەوئەندەى دوژمن و بەدخواه هەيە كە بارێك پەژيان دەوی تا مەلا
مەرف پەویان پى پەش بکا. مامۆستا تورجانی زادە تاوێك مات بوو و گوتى: «ئافەرم
پۆلە تۆ كێ؟» خۆم پى ناساند گوتى: «لەكن كێت خویندووە؟» گوتم: «لە خزمەت
مامۆستا فەوزى» گوتى: «ئەوہ بۆیە شتى وا دەزانى».

بەلێ مەلا مەرف ئەو كەسە بوو كە بەو هەموو زانست و ھونەرەو بەزگێك تێر و بەدو
زگان برسى بوو. دوايش كە مرد وەك حەرىق لە گۆرستانى مەلا جامى نىژرا و گۆپى
ئەویش وەك گۆپى ھەزاران مەلا و سەید و پیاوچاك بەدەستى «وەرەھرام» تەخت كرا.

ئای نهوانه‌ی مندالن قه‌برستانی مه‌لا جامیان نه‌دیوه که بیجگه له‌وه‌ی گۆستانی موسلمانان بوو، مه‌زاران کیلی میژوویی و جوانی تیدا بوون که مه‌موو موسلمانان شاردیاننه‌وه و له‌نیویان بردن. من بۆ خۆم کیلیکم دیبوو که نه‌ویکی لوتفه‌لیخانی زه‌ند هه‌لی که‌ندبوو و به‌خه‌تیکی زۆر جوان بوو. به‌ئاوتم گۆپی مه‌لا مارف له‌حه‌وشه‌ی مالییک دابین و گولکاری و چیمه‌نی بین.

شه و درهنگانه، بیدهنگیهکی به سام ژوره سارد و سر و چۆل و هۆل و نیوه تاریکه که ی داگرتووم. له خویندنه وهی ئەم چیرۆکانه بوومه وه، له حالیکدا که کاریکی ژۆریان کردۆته سهر میتشک و ده مارم و ورده فرمیسکیان پێ هه لوه راندووم. به ئە سپایی ده فته ره که داده نیتیم. چرا که ده کوژینه وه، له جیگا که م ده خزیم و چاو لیک ده نیتیم به لکو سه رخه ویک بشکینم و خه م و په ژاره م بپه وینم.

که چی خه یال هه لمه گرئ، ده مبا ... ده مبا ... ده وه ناو ده وه ن و په وه زاو په وه ز به سه ر به فری سه ری کویتساناندا، به نیو دارستان و لیژه چپۆپه کاندا، به پیده شت و گۆپ و نه رمانه کاندا، به نواله زنویر و بژۆینه کاندا، به به ستینی چۆمی (ته ته هوو) دا بۆ شاره خونچیلانه که ی مامۆستا، بۆ بۆکان، بۆ بووکی شاره کانی کوردستان، بۆ کانگای ئەوین و دلدارئ، بۆ مه کۆی خه بات و فیداکاری بۆ بهر سه لای سه ردارئ شه هید، بۆ سه ر هه وز و کانیه جوان و به ناویانگه که ی، بۆ ته ماشای به ژن و بالآ و خال و میل و چاو و برۆ و که زئ و ئە گرجه و پووز و به له ک و سه ر و شه ده و شان و ده سماڵ و قه د و پشتینی کیژه بۆکانیان، که ده سه ته ده سه ته و پۆل پۆل وه ک میگه لی مامز و ئاسک به له نه جه ولار و تاسکه تاسک دینه سه ر هه وز، وه گۆزه سوور و نه خشاوه کانیان به ناز له کانی هه لده ده ن و وینه یان له ئاوینه ی پوون و بئ گه ردی هه وزه که دا جیلوه یه کی ئاسمانی هه یه که فریشه و په ری وه بیر دینیته وه شعور و زه وق مشتومال ده کا و هه ست و خه یال ده بزۆنئ.

گويم له دهنگى نه و مندا له پەزا سووک و بزۆز و پووته له هه لّوا فرۆشانه دهبن، که ته به کى هه لّوا دهگيڤن و به هه وايه کى خوش پيى هه لّده لّين و هاوار ده که ن:

هه لّواى تەن تەنانى، هه تا نه يخۆى نايزانى

له جىگا که مەدا ئەم ديو و ئەوديو ده که م. به نا هومى ديبه وه هه ناسه يه که هه لّده کيشم و له بهر خۆمه وه ده لّيم، خۆزگه و هه زار خۆزگه منيش وا پير و که نه فت و شه که ت و که له لا نه ده بووم. نه وه ندهم هيّز و گوپ و تين و توانا ده ما تا پپ به ناميژم له و چيرۆکا نه هه لّگرتبا و به هه موو شار و لادى و کووچه و کۆلان و خه يابان و باژيڤى کوردستاندا که پاپام و يه که به خۆم هاوارم کردبا:

خه لّکينه نه گەر شتى له هه لّوا شيرينتر و له گو لّله ي نوالان به بۆن و به رامه تر تان ده ويى وهرن، وهرن بخوينه وه، بخوينه وه تا ئاهى خۆش تان له دل و ده روون بگه پيى بخوينه وه تا تامه زى وييتان بشکى، بخوينه وه تا کو لّ و کۆتان دابمرکى، بخوينه وه تا کۆمه له که تان باشتربناسن و له دهرد و ئازارى بگه ن. بخوينه وه تا پتر شاييتان به زمانه که تان بى. تا نه بخوينه وه نازانن قه له مى سىحراوى مامۆستا قز لّجى چ شوينه واريکى به نرخ و بى ويينه ي خولقاندوه. بيري ورد و خه يالى بليند و هه ستى ناسکى ئەم نووسه ره بليمه ته چ نمونه يه کى نه ده بى به رزى داپشتوه و په نجه ي به هيّز و په نگيڤى ئەم هونه رمه نده که وه ليزگه يه کى چۆنى له دوپ و گه وه ر و مروا رى ناياب بۆ هۆنيونه وه؟

له موکريان باوه ده لّين: «بنه ماله ي قز لّجى وه که بيچوه مروا رى وان هه ره له هيلکه ها تنه دهر مه له وانن». مه به ستيان نه وه يه نه وي له م بنه ماله بى، هه ره له مندالييه وه زانا و پيتۆ له. به پاستيش ئەم بنه ماله به پريزه گه ليک پۆ له ي بليمه ت و زاناي لى هه لّکه وتوه، که بى نه وه ي بۆ خويان ويستبيان ناويانگى زانست و هونه ريان له دنيا دا بلّو بۆ ته وه.

مامۆستا حه سه نى قز لّجى پۆ له يه کى هه لّکه وتوى ئەم بنه ماله گه وره يه، که مايه ي شانازى نه ته وه که مانه. نه و پريازى باوک و باپيره کانى نه گرت و پيگايه کى ترى هه لّبژارد و له باتى خزمه تى ئايين، که پيگاي باوک و باپيره کانى بوو. خزمه تى نه ده بى وه نه سستوگرت نه ويش چ نه ده بيک؟ نه ده بيکى به رزى کۆمه لايه تى.

يه کيک له سيا سه ته شوومه کانى پەزا خانى په هله وي له ماوه ي ده سه لّاتى په شى فاشيسته ي خۆيدا هه لّوى بى وچان و بى په حمانه بوو بۆ تواندنه وه ي گه لى کورد له کوردستانى ئيراندا. بۆ جيبه جى کردنى ئەم مه به سه ته شه يتانييه، داب و شوين و جلوه برگ و نه ده ب و زمان و موسي قا و سه ماي کوردى به سه ختى قه ده خه کردبوو.

به‌لام به‌وه‌موو هه‌زه شه‌یتانییه‌وه . نه‌ک هه‌ر کوردی کۆلنه‌ده‌ری بۆ نه‌به‌زی و ده‌رۆستی نه‌هات . به‌لکۆو ئه‌م سیاسه‌ته و ئه‌م زه‌بر و زه‌نگه بوو به‌هۆی راپه‌پینیتی به‌رینی فیکری له کوردستاندا .

هه‌زاران پێچ و پشتین و رانک و چۆخه و په‌سته‌ی پیاوی کورد و شه‌ده و هه‌وری و ده‌سمال و کۆلوانه‌ی ژنی کورد دپا و سووتا ، به‌لام جلویه‌رگی کوردی وه‌ک سوننه‌تیکی میلی هه‌ر ماوه .

له قوتابخانه و ئیداره ، ته‌نانه‌ت له کوچه و خه‌یابان هه‌زاران کورد به‌تاوانی کوردی گوته‌ن گیران ، ئازاردان و سووکایه‌تییان پێ کرا . به‌لام زمانی کوردی وه‌ک سه‌رمایه‌ی نه‌ته‌وايه‌تیمان هه‌ر پارێزرا . کورد نه‌تواوه و ئابپوو تکاوی و پيسوایی میژوو بۆ پۆلیسی ره‌زاخان مایه‌وه .

له‌وه‌سه‌رده‌مه تاريک و تنووک و نه‌نگوست له چاوه‌دا له مه‌له‌به‌ندی موکریان بۆ به‌ره‌به‌رکانی ده‌گه‌ل سیاسه‌تی توانده‌وه‌ی کورد ، کۆمه‌لێکی نه‌پیتی له زانایان و پووناکبیران و گه‌وره‌ پیاوانی کورد به‌ره‌به‌ری مامۆستا مه‌لا نه‌حه‌مه‌دی فه‌وزی ، سه‌یفی قازی ، پێشه‌وا‌ی نه‌مر ، قازی بۆکان شیخ نه‌حه‌مه‌دی سريلاو و گه‌لیکی تر له پووناکبیری ئه‌وه‌ سه‌رده‌مه‌ پێک هاتبوو که ئامانجی نه‌ساسی و هه‌ره‌ گه‌وره‌یان پاراستن و په‌ره‌پێدان و بووژاندنه‌وه‌ی زمان و نه‌ده‌بی کوردی بوو . کتێب و پۆژنامه‌ی کوردییان که له عێراق بلۆ ده‌بوونه‌وه به‌زه‌حمه‌ت په‌یدا ده‌کرد و به‌ئیحتیاته‌وه‌ به‌سه‌ر لاوانی بره‌وا پێکراودا بلۆ ده‌کرده‌وه تا فێری کوردی خوێندنه‌وه بن . ئه‌وان به‌تایبه‌تی مامۆستا فه‌وزی ده‌سته‌یه‌ک لاوی پووناکبیران پێ گه‌یاندن که له دواپۆژدا شاعیر و نووسه‌ری زۆر خزمه‌تکار و به‌ناوبانگیان لێ هه‌لکه‌وت . یه‌کیک له‌ده‌س په‌روه‌رده‌کانی و هاوبیره‌کانی ئه‌وان کاک حه‌سه‌نی قزلجی خۆمانه . که هه‌ر له‌وه‌دمیرا فێری کوردی خوێندنه‌وه ببوو . ئه‌وه‌بوو ده‌گه‌ل سایه‌ی شوومی په‌هله‌وی لاچوو ، ته‌مومزی چاره‌په‌شی و نه‌گبه‌تی کورد په‌وی . وه‌ک نه‌ستیره‌یه‌کی گه‌ش و پووناک و پڕشنگدار له ئاسمانی ئه‌ده‌بی کوردیدا دره‌وشایه‌وه . لاپه‌ره‌ی گۆوار و پۆژنامه‌کانی کوردیی به‌نووسراوه‌ جوانه‌کانی خۆی پازاندنه‌وه .

له سه‌رده‌می کۆماری دیموکراتی کوردستاندا مامۆستا قزلجی بێ ئه‌وه‌ی سینگ په‌پیش خا و خۆ رانی ، یه‌کیک له خۆشه‌یستترین نووسه‌ران و نزیکتیرین دۆستانی پێشه‌وا قازی موحه‌مه‌دی ئه‌ده‌بدۆست و هونه‌رپه‌روه‌ر بوو . بێجگه‌ له‌وه‌ی له پۆژنامه‌ی کوردستان تۆرگانی حیزیدا ده‌ینووسی سه‌رنووسه‌ری گۆواره‌ جوانه‌ک‌ی هه‌ل‌ه‌ش بوو .

پێشهوا له ئاخريه پۆزانی دهسهلاتیدا خهريک بوو مامۆستا قزنجی و چهند شاعیر و نووسهري لاو و تازهپيگه یشتوو بنێرنه دهرهوه تا بهقهولی خوی چاو و گۆییان بکریتهوه و شتی تازه فێرین. بهلام بهداخهوه نهگه یشت و نه م ئاواتهشی وهک زۆر له ئاواته پیروژهکانی نههاته دی.

وهک ئیستا لهبیرمه و تا گلهبانی چاوم دهکەن لهبیرم ناچیتهوه. پۆزنجی سارد و سههۆلبه نندی مههاباد بوو، خۆم کوزوو کردبوو و بهپهله دهپۆیشتم جیگایهکی گهرم و گورپه بیهیمهوه. تهماشام کرد پێشهوا له بهر بیللاکە ی هاتوچۆ دهکا و پۆزنامه ی کوردستانی به دهستهوه و یهکیک له نووسه رانی پۆزنامه کە ی له لایه. خهريک بووم فیزمالکی بدهم و خۆم ببویرم. دیتمی و بانگی کردم. هیشتا دووربووم فهرمووی «دیوته نه م قزنجیه چۆنی نووسیوه؟».

زانیم مه بهستی نه م پارچه نه ده بیه جوانه یه که قزنجی له م ژماره یه دا نووسیویه. گوتم: «به لێ دیومه و به پاستی چاکی نووسیوه. کاکی نووسه ره لێ دایه و گوته: به لێ چاک ده نووسی به لام که م ده نووسی. پێشهوا بزه یهکی هاتی و سه ری پاوه شاند، نه م دوو شیعه ری سه عدی خوینده وه:

خاک مغرب شنیده ام که کنند
به چهل سال کاسه ی چینی
صد بروزی کنند در بغداد
لاجرم قیمتش همی بینی؟

که خوالیخۆشبوو مه لا مسته فای سه فوه ت ئاوی کردووه به کوردی:

بیستومه کهوا له رۆژه لاتا
به چل سال ئه یکه ن یه ک کاسه چینی
له مه رده شت ئه که ن سه دی به رپۆزئ
بو یه قیمه تی وایه ئه یینی

دېسان پۈۈى لە من كرد و فەرموۋى: «بريا زۆرى وامان ھەبان» و پيش ئەۋەى من
جوابى دەمەۋە بۆ خۆى گوتى: «ئەگەر بۆ خۆمان بين زۆرى وامان لى ھەلدەكەون».
داخى گرانم زۆر زوو ھىلانەكەمان لى شىۋا، سايەى ئەو پياۋە نىشتەمانپەرور و
ئەدەبدۆست و ھونەرپەرور و قەدرزانەمان لەسەر ۋەلاکەوت.

قزلىش ۋەك زۆر لە نووسەر و شاعىرەكانى كورد بى ئەنوا و بى داشدار و دلسۆز
مايەۋە و لە دەس زۆلم و زۆرى پزىم ئاۋارە و پەرپوۋەى ھەندەران بوو.

ھەر بۆ خۆى دەزانى لەم ماۋە دوور و درىژەى لىقەومان و دەر بەدەرىدا چەن تال و
سوۋرىى ژيانى چىشتوۋە، چەندى سەرما و گەرمای دنيا ديۋە، چەندى پەند و گۆلمەز
بەسەرھاتوۋە. چەن گىراۋە و ئازار دراۋە، چەن ھەراز و نشىۋى پىۋاۋە و ئەم دىۋ ئەۋدىۋى
پىن كراۋە و بۆ پەيدا كوردنى پاروۋە ناننىكى بى منەت ناچار بوۋە بە دەستەۋەستەنى
خۆيەۋە، كارى چەن ساخت و گرانى بەدەنى بكا و سەر بۆ ناكەسان شۆپ نەكاتەۋە.

مامۇستا لە كۆپى خەباتدا قال بوۋە، خاراوۋە لە كل ھاتۆتەدەر. لە ھەموو كۆپرەۋەرى
و دەر بەدەرى و چەرمەسەرىيە، شت فىر بوۋە، زانستى بەرە و ژورتر چوۋە. تەجرەبەى
ۋەسەر يەك ناۋە، كۆمەلى خۆى باشتر ناسىۋە، ھەستى بەئىش و ئازارى كوردوۋە و
دەرمانى بۆ دۆزىۋەتەۋە و بۆتە فەيلەسوفىكى پسپۆر و نووسەرىكى پئالىست و واقع
بين.

پالەۋانانى چىرۆكەكانى قزلى ھىچ كاميان بۆ خوينەرەيكى كورد نەناسىۋە نىن.
ھەموۋيانى لەنىۋ چىن و توۋزەكانى كۆمەلى كوردەۋارى ھەلبىزاردوۋە. كارەساتى ژيانى
ئەوان بەكوردىيەكى ساكار، بەو زمانەى ھەموو كوردىكى نەخويندەۋار و ساۋىلكە لىنى
حالى دەبى شى كوردۆتەۋە. خوينەرى ورد تى دەگا مامۇستا قزلىجى تا چ پادەيەك
شارەزى زانستى پەۋان شناسىيە و چۆنى پوۋى پالەۋانەكان ناسىۋە و چۆتە ناخى
دەروونىانەۋە.

مامۇستا قزلى كۆمەلى كوردەۋارى زۆر باش ناسىۋە. خوينەر لەم كورتە چىرۆكانەدا
نەمۇنەى ژيانى دەر بەگىكى چەكەپەق، كۆنە بەگىكى بارگىن تۆپىو، شىخىكى دەسپى،
دەرويشىكى زەرك ۋە شىن، جووتيارىكى زۆرلىكراۋ، باب تۆكەرىكى زمان لووس،
كاربەدەستىكى بەرتىل خۆرى بىگەنە، تاجىرىكى سووت خۆرى تەماعكار، جاسوسىكى
نىشتەمان فرۆش، تەنانەت، ژنىكى چارەپەش و بى بەشى كورد دەبينى.

خوينەر پاش خويندەۋەى زۆرىيە چىرۆكەكان پىكەنەن دەيگى، بەلام چ پىكەنەن؟

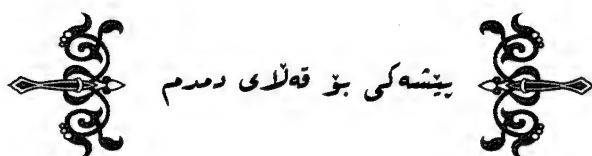
پێکه‌نینیکی تالتر له که‌که‌هه .

ئه‌وه‌ی بۆ کوردیکی دڵسوژ جیی داخ و خه‌فته نه‌مه‌یه: که ده‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا زیاتر
په‌وداوه‌کانی نیوه‌روکی چیرۆکه‌کان ده‌گه‌پنه‌وه بۆ سی سالی له‌وه‌ی پێش که‌چی ده‌بینی
نیستاش ئالوگۆرپکی ئه‌وتو له وه‌زعی کۆمه‌لایه‌تی کورددا په‌وی نه‌داوه که ئه‌م چیرۆکه‌نه
تازه‌یی خۆیان له‌ده‌س بده‌ن.

نیستاش جووتیار به‌چه‌شنیکی نوێ ده‌چه‌وسینیه‌وه و له‌به‌ر زۆری ئیجاره و قیست
و سوورسات ده‌س له زه‌ویوژاری خۆی هه‌لده‌گرێ و په‌و له شاران ده‌کا. نیستاش تونی
حه‌مام پهن له هه‌زاره بێ جیورپیه‌کان. نیستاش بازرگانی سووت خۆر و سفته‌باز، شیخی
کۆنه‌په‌رست و ده‌سبێ، ده‌رویشی فریودراوی زه‌رگ وه‌شین له کوردستاندا که‌م نین.
نیستاش دایک و باوکی کورد بۆ چاری ده‌ردی منداڵ نه‌خۆشه‌کانیان، ده‌س و دامینی
ئامینه‌ خانی نووشته‌ نووس ده‌بن و زۆر ئامینه‌ خانی بێ به‌ش و چاره‌په‌ش ماون که له‌به‌ر
وه‌زعی ناله‌باری کۆمه‌لایه‌تی، هه‌وه‌س ناچاریان ده‌کا به‌فی‌ل په‌شید فی‌رکه‌ن نووشته‌یان
ده‌کۆشی باوێ.

نیستاش سه‌رکار په‌زایی پاسگا‌کانی کوردستان له جه‌نابی سه‌ره‌نگ ئیجاره‌ ده‌گرێ
و بۆ ئه‌ستاندن به‌رتیل و سازکردنی په‌لپ و بیانوو حوسین قو‌لی هه‌ر به‌ده‌سته‌وه‌یه.
خوینهرانی به‌پێز؛ من له‌ سه‌ره‌تا کورته‌دا ناتوانم مامۆستا قز‌لجی به‌ئێوه‌ بناسینم.
خۆتان کتێبه‌که‌ی به‌سه‌رنجه‌وه‌ بخویننه‌وه تا ئه‌م نووسه‌ره هه‌لکه‌وتوو به‌ناسن و له‌بیری
به‌رزی به‌هه‌ره‌ وه‌رگرن.

با تیکرا فه‌رمایشه‌که‌ی پێشه‌وا‌ی نه‌مرمان دووپاته‌ بکه‌ینه‌وه و بڵێین: «بریا زۆری
وامان هه‌بان».

بەدرێژایی میژووی نەتەوێ کورد هەر کارەساتێکی گرنکی سیاسی و میژوویی، هەر ڕووداویکی کۆمەلایەتیی بەرچاو، هەر چیرۆکیکی تال و شیرینی دلدار و هەر شای و شینیکی گەورە لە هەر مەلەبەندیکی کوردستان قەوماوە، خۆڕێژ و خوشخوانە کوردە نەخوێندەوار و نەناسراوەکان لە سەر کێشی برگەیی خۆمانە بەزمانیکی ساکار، بەلام پوخت و پاراو و پەسەن و ڕەوان ھۆندووێانەتەو و ئامەنگێکی تاییبەتی خۆیان بۆ داناوە و پێیان گوتووە بەیت.

شایەر و بەیت بێژەکان ئەو بەیتانەیان لە کۆپی دیوێخانێ مەزنان، لە لامێردانی گەورە پیاوان، لە گوشەیی مزگەوتی گوندان و لە چایخانە و کاروانسەرای شاران بۆ خەلکی تینوو و تامەزێو گوتووە. بەم جۆرە ھەم نەیانھێشتوووە ڕووداو و کارەساتەکان لەبەر بچنەو و ھەم زمان و فەرھەنگ و ئەدەبی فۆلکلۆری کوردییان پۆژ بە پۆژ دەولەمەند و دەولەمەندتر کردووە.

ئەم بەیتانە سنگ بەسنگ و پشت بەپشت پارێزراون. دیارە بەپێی جێ و کات و ھەستایی و ناوھەستایی شایەر کەم و زۆر گۆڕانیان بەسەردا ھاتووە. زیاد و کەم کراون و شەیی تازە و نوێ و باویان ھاتۆتە نێو و وشەیی کۆن و سوایان لێ دەراویژراوە. بەلام نێوھۆکی مەبەست ھەرەک خۆی ماوەتەو.

لە سەردەمی ئێمەدا کە جیھان ئالوگۆڕێکی سەیر و بەپەلەیی بەسەردا ھاتووە. ئینسان

شه پۆلی هه‌وای خستۆته ژێر پکێف و ئاوه‌زنگی خۆی و ئاتۆمی قه‌ڵشاندوووه و له‌سه‌ر مانگ دابه‌زیوه . هه‌رچه‌ند وه‌زعی کوردستان گۆڕانیکی ئه‌وتۆی به‌سه‌ردا نه‌هاتوووه و نه‌ته‌وه‌ی کورد هه‌روا له‌ کاروانی شارستانییه‌تی به‌جێماوه و ته‌مومژی نه‌زانی و نه‌خوێنده‌واری له‌ ئاسمانی وڵاته‌که‌مان نه‌په‌ویوه . به‌لام ئه‌گه‌ر نووری کاره‌با کورده‌واری پووناک نه‌کردۆته‌وه ، پادیۆ و گرام و پیکۆده‌ر که‌یشتۆته‌ کوێره‌ دێیه‌کانی کوردستانیش و ده‌توانین بڵێن تیشکی زانست ناپاسته‌وخۆ، کوردستانی‌شی گرتۆته‌وه .

به‌رنامه‌ی پادیۆکان، ئیستوانه‌ی گرامه‌کان و شریتی پیکۆده‌ره‌کان خه‌ڵکیان له‌ به‌یت و باوی شایه‌ر و هونه‌رمه‌نده‌کان بێ نیاز کردوووه . بۆیه مه‌ترسیی ئه‌وه زۆره‌ شاکاره به‌نرخه‌کانی ئه‌ده‌بی فۆلکلۆریمان ورده‌ ورده‌ له‌بیر بچنه‌وه و له‌بیر چوونه‌وه‌شیان زیانیکی زۆر گه‌وره‌ له‌ زمان و قه‌ره‌ه‌نگ و میژووی نه‌ته‌وه‌که‌مان ده‌دا . هه‌رچه‌ند زانایان و پووناکییرانی کورد له‌ هه‌موو لاره‌ هه‌ستیان به‌و مه‌ترسییه‌ کردوووه و هه‌ر که‌س به‌پێی هی‌ز و توانا و ده‌ره‌قی خۆی خه‌ریکی کۆکردنه‌وه‌یان . به‌لام به‌داخه‌وه ده‌رۆست نایه‌ن و پێشگرییان بۆ ناکرێ .

یه‌کێک له‌ کاره‌ساته‌ هه‌ره‌ گه‌وره‌ و خوێناوییه‌کانی میژووی نوێی کوردستان که‌ پاش دابه‌شکردنی ئه‌م وڵاته‌ له‌نیوان عوسمانی و قه‌زلباشدا پووی داوه ، که‌مارۆدان و گیرانی قه‌لای دمدم و شه‌هیدبوونی ئه‌میرخانی برادۆست، خانی له‌پ زێڕین و هاو‌په‌یمانان و دۆستانی ئه‌م سه‌رده‌اره و مه‌زنه‌ی کورده .

ئه‌م کاره‌ساته‌ ئه‌وه‌نده‌ خوێناوی و به‌سام بووه ، شا‌عه‌بباسی سه‌فه‌وی شای خوێنپێژ و پیاو‌کوژی ئێران، ئه‌وه‌نده‌ی پق له‌ نه‌ته‌وه‌ی کورد بووه ، ئه‌وه‌نده‌ زالمانه‌ و زۆرداران ده‌که‌ڵ ئه‌م نه‌ته‌وه‌ بێ‌ده‌ره‌تانه‌ جوولاوته‌وه . ئه‌وه‌نده‌ی خه‌ڵک کوشتوووه و وڵاتی خاپوور کردوووه و ژن و مندالی به‌دیل بردوووه . ئه‌میر خانی ئه‌وه‌نده‌ پیاوانه‌ پاپه‌پیوه و ئازایانه‌ وه‌ده‌س هاتوووه و سه‌ری بۆ شوپ نه‌کردۆته‌وه و به‌رگری کردوووه و ئه‌وه‌نده‌ مه‌ردانه‌ شه‌هید کراوه که‌ پابردنی زه‌مان نه‌یتوانیوه‌ تۆزی قه‌رامۆشی له‌سه‌ر ئه‌م کاره‌ساته‌ دابیژێ و له‌پیش چاوانی ون بکا .

شایه‌ر و خۆشخوانه‌کان ئه‌م کاره‌ساته‌یان به‌شیوه‌ی جۆربه‌جۆر کردۆته‌ به‌یت، لک و پۆپیان لێ کردۆته‌وه و شاخ و بالیان لێناوه . له‌ هه‌موویاندا دوو شت له‌ پیش چاو گیراوه : ئازایه‌تی و خۆپا‌گریی ئه‌میرخان و دل‌په‌قی و بێ به‌زه‌یی شا‌عه‌بباس .

له‌نیو ئه‌م به‌یتانای من له‌م باره‌دا بیستۆمن هه‌یچان ناگه‌نه ئه‌م به‌یته‌ی که‌ زانای

گەرەوی ئالمانی «ئۆسکارمان» لە سەرەتای ئەم چەرخەدا لە پەرحمان بەکری بیستوو و لە ۱۹۰۵ دا چاپی کردوو و ئیستا لە دەس دایە. لە هەموو بەیتێکدا خەیاڵاتی شاعیرانە بەسەر واقعیاتی مێژوویی زāl دەبن. لەم بەیتەشدا ئەمە دەبیندرێ. بەلام وا دیارە ئەم بەیتە زۆر پاش قەومانی کارەساتەکانە گوترابێ، چونکە ناوی هیندیک کەس لە کاربەدەستانی قزلباش و دۆستانی ئەمیرخان لەم بەیتەدا وەک خۆیان ماوەنەو. مێژوونووسەکانی خۆمانە و بێگانەش لەسەر ئەو کارەساتەیان نووسیوە و سەرچاوەی هەموویان «عالم ارای عباسی» کتێبە بەنرخەکی ئەسکەندەر بەگی تورکمانە.

ئەسکەندەر بەگ هەرچەند تۆکەر و نمەک خوردهی شا عەبباس و دوژمنی نەتەوێ ئەمیرخان بوو و داوای پەوای ئەو سەردارە مەزنەیی کوردی بەلاساری و سەرپێچی و تەنانەت نمەک بەحەرامی و لەپێ دەرجوون دانان و بەناشکراییی جێبۆی داو و دەلێ: «ئەرکی سەرشانی شای ئیسلام پەنایە ئاسەواریان لێ بپێ» بەلام پیاو هەق بلێ مێژوونووسیکی یەكجار ورد و دریا بوو و پووداوەکانی مێژووی سەردەمی شا عەبباسی زۆر بەسەرئەو تۆمار کردوون. جگە لەو خۆی لە گەمارۆدانی قەلای دمدەدا بەشداربوو و ئاگای لە هەموو کەین و بەینێک بوو.

پاستە ئەویش وەک هەموو دەسپێوەندی شایان پیاواز و درۆزن بوو و زۆری تەشی لەبەر شا عەبباس پستوو و بەبەژن و بالایی ئەو شا بەدەفەر و خوینێژێ هەلکوتوو و وای نیشان داوێ کە تاوانی کوردان بوو کە دلی ناسکی خاوەن شکیان شکاندوو و هەقی خۆیان بوو قەتلوعام بکری و بەو دەردە بچن. بەلام دەگەڵ ئەوەشدا زۆر زانیاری تێدایە و سەرچاوەیەکی بەکەلکە بۆ ئەو کەسانەیی بیانەوێ لەبارەیی قەلای دمدەم و سالی موکری قەڵانەدا شت بنوسن.

کارەساتی دمدەم و موکریان کە یەکیک لە بەسامترین پووداوەکانی مێژووی کوردستانە، کە هەستی نەتەوایەتی زانیانی کوردی جۆشاندوو، خانی نەمر ئەم هەستە ئاگرینەیی چل و چەند سال پاش کارەساتەکانە دەربپوو.

لەم سالانەیی دوایدا زانای بەناوبانگ و نووسەری مەزنی کورد «عەرەب شەمۆ» چیرۆکیکی درێژی بەناوی قەلای دمدەم لەسەر ئوسلوویکی نوێ و باوی پۆژ نووسیوە. نووسینی چیرۆکی مێژوویی لە میژە لەناو گەلانی جیهاندا جیی خۆی کردۆتەو. بەلام ئەمە یەكەم چیرۆکی درێژە کە من بەزمانی کوردی لەم بارەدا خویندوومەتەو.

بەداخوێ من نووسینەکی ئەوم نەخویندۆتەو، چونکە سەرم لە خەتی پووسی

دهرناچئ و کتیبه کهش به خه تی پوو سی چاپ کراوه . به لام ماموستا شوکور مسته فا که ئەم چیرۆکه ی هیناوه ته وه سەر شیوه ی کرمانجی خواروو و خه تی په سندرکرای کۆری زانیاری ده لئ: «دهستم له نیه روکی چیرۆکه که نه داوه و هر پو له تم گۆپوه» .

ماموستا عه رب شه مو به خه یالی به رزی هونه رمه ندانه ی خۆی چیرۆکی شیرین و پر کاره سات و هه ست بزوی تی خو لقاندوو و خزمه تی کی گه وری به نه ده بی نه ته وه که ی کردوو . سه رتاسه ری ئەم چیرۆکه به تامه پر له هه ستی پیروزی ئینسانی، نیشتمان په روهری و گه ل خوشه ویستی .

چیرۆکی قه لای دمد نمونه ی نه ده بیکی پینالیستی په خه گرانه یه که له نه ده بی کوردیدا نه گه ر بی وینه نه بی که م وینه یه . له لابه لای دیره کانی ئەم چیرۆکه دا په رده له سه ر واقعی نه ته وه ی کورد، به لایه نی باش و خراپدا نیشان دراوه و بۆ ئەو بیگانانه ی کورد باش ناناسن زۆر به که لکه .

پاله وانانی ئەم چیرۆکه هه چ کام بۆ کۆردیک نه ناسیاو نین . «شه باب» لایکی کوردی ئاسایی و په زاسووکه که هه موو پۆئی له پێ باز و کووچه و کۆلانا تووشی ده بین و قسه ی ده که ل ده که یین . «دلبر» که چه کوردیکی له بار و نه شمیلانه یه که له هه موو گوند و شارۆچکی کوردستاندا نمونه ی زۆره و هه چ وئ ناچئ خه یالی نووسه ریک خو لقاندی تی . زۆر «هه مزه چاوه شمان» دیون و دواندوون . زۆر وه ستای نه رمه نی و ئاسۆری ئامرازی پێویستی یان بۆ دروست کردوین . زۆر «ئه سه که نده ره پیره» چیرۆکی کۆنیان بۆ گێڕاوی نه وه .

که م لای کورد هه یه له دلداریدا شه بابیک نه بی . که م کیژی کورد هه یه بریای به پر و پووچ نه بووی و په نای بۆ پر و پیرێژنان نه بردی و نووشته ی چه ور و شیرینی و ده مه سی به مه لا نه کردی . چلدا نه و شه مو له ی نه گریته وه . بن پشک و خوشکی بچوکی وه ک (نه ئی) مان زۆر دیون که دیاری و پاسپارده ی کاکیان بۆ ده زگیرانه که ی بردوو . به راستی ماموستا شاره زایی ته واری له واقعی ژیا نی نه ته وه که ی هه یه و زانیاریه که ی خۆی زانیانه و وه ستایانه له لابه لای دیره کانی ئەم چیرۆکه شیرینه دا نه خت و پوخت گێڕاوه ته وه .

هه وار و بانه مه پ و ئاژه لداری، هه ره وه ز و ده سه ته وا و له بهر شانه دانیشتن، خوری پشکنینه وه، ته شی رستن، لیک کۆبوونه وه ی کچان، ته ون هه لاهه سین، وینه ی مافوره گرته وه، ماروو چنن، پاباردن، داوه ت و هه لپه زین، ژوان و دلدار، جووت و گا و کشتوکال

و ئاشه‌وانی، نوێژ و تااعت، سواری و ته‌قله و پهبازی و پاو و شکار و نیچیره‌وانی، نان بده‌یی و میوانداری، ژن زۆره‌پێنان و کچ فروشی و شیربایی و هرگرتن، نیشتمانپه‌روه‌ری و فیداکاری و گیان‌بازی، خه‌یانه‌ت و بێگانه‌په‌رستی و پوره‌شی، هه‌موویان به‌زمانی‌کی شیرین و ساکار و له‌جیی خۆیاندایه‌س باس کران و نرخی چیرۆکه‌که‌یان زیاتر کردووه‌. مامۆستا نه‌ له‌ نیشاندانی کرداره‌ باشه‌کاندا زنده‌پۆیی کردووه‌ و له‌ راستی دووربۆته‌وه‌ و نه‌ کرده‌وه‌ دزیو و ناشیرینه‌کانی شارده‌وته‌وه‌. مامۆستا له‌ سه‌رتاسه‌ری ئەم چیرۆکه‌یدا تی گۆشاوه‌ ئاکاری پاک و کرداری چاک له‌نیو کۆمه‌ڵی کورده‌واریدا بره‌و پێ بدا. ده‌یه‌وێ لاوانی کوردستان راست و پاک و نیشتمانپه‌روه‌ر بن و دۆست و دوژمنی خۆیان بناسن. دۆستیان خوش بووێ و کۆمه‌ک و یارمه‌تی بده‌ن و باریبوی لێ وهرگرن و دوژمنیان ناخوش بوێ و پقیان لێ بێ و له‌سه‌ریه‌وه‌ نه‌چن و فریوی نه‌خۆن هه‌ر به‌وه‌ پانه‌وه‌ستاوه‌ و ویستویه‌تی ئوسولی شه‌پی پارتیزانی فی‌ری شوپشگێرانی کورد بکا و ته‌نانه‌ت نه‌وه‌نده‌ له‌م باره‌ دلسۆزی نیشان داوه‌ که‌ ناچار بووه‌ له‌ واقع دووربێته‌وه‌. بۆ ئه‌وه‌ی شوپشگێرانی کورد له‌ شه‌پی شه‌ویدا فی‌ری خۆشارده‌نه‌ بکا. له‌ شه‌پی شه‌مزی‌ناندا پووداوێک ده‌خولقی‌تی و هه‌مزه‌ چاوه‌شی هیدی و هیمن و دلسۆز که‌ نمونه‌ی فه‌رمانده‌یه‌کی هه‌ره‌ باش و له‌سه‌ره‌خۆیه‌ و تووره‌ ده‌کا که‌ ناچار بێ داگیرێته‌ سه‌ریازی‌ک و لی‌ن بدا. چونکه‌ جگه‌ره‌ی داگیرساندووه‌!

بێگومان مامۆستا لی‌ره‌دا هی‌نده‌ به‌ته‌نگ فی‌رکردنه‌وه‌ بووه‌ زه‌مان و مه‌کانی له‌بیرچۆته‌وه‌. پاسه‌ له‌ زه‌مانی شا‌عه‌بباسدا پیتی ئه‌وروپاییه‌کان بۆ ئێران کراوه‌ته‌وه‌ و ته‌نانه‌ت ئه‌و پادشایه‌ برایی «شیرلی» وه‌ک پاوێژکه‌ری سوپایی هی‌ناوته‌ ئێران و بالۆزی ناردوونه‌ ئه‌وروپا. دور نییه‌ تووتن که‌ له‌ ئه‌مریکاوه‌ هاتۆته‌ ئه‌وروپا گه‌یی‌ته‌ ئێرانیش. به‌لام توو بلێی له‌ کوردستان له‌و سه‌رده‌مه‌دا قه‌ننه‌کی‌ش هه‌بووین؟ گریمان تووتنیش بووین و قه‌ننه‌کی‌ش هه‌بووین. خۆ په‌نگی مامۆستاش وه‌ک من له‌بیری بێ تا ئەم دوا‌ییانه‌ کورد به‌ به‌رد و ئه‌ستێ ناگری هه‌لده‌کرد و سه‌بیل و قه‌ننه‌یان ده‌کی‌شا و جگه‌ره‌ هه‌ر نه‌بوو. جگه‌ره‌کی‌شان و ناگر هه‌لکردن بۆ پارتیزان زه‌ره‌ره‌ری هه‌یه‌ و مامۆستای مه‌زن ده‌یه‌وێ ئەم ئه‌زمونه‌ به‌نرخه‌مان فی‌ر بکا بۆیه‌ تووشی ئەم هه‌له‌ بووه‌.

به‌داخه‌وه‌ ئەم چیرۆکه‌ به‌نرخه‌ هه‌له‌ی وای تی‌دا هه‌ن. که‌ به‌هیچ باری ناکی‌ چاویان لێ بپۆشێ.

چیرۆکی می‌ژوویی ئه‌سلی‌کی هه‌یه‌ و هه‌مووی زاده‌ی خه‌یالی نووسه‌ر نییه‌ به‌لام شاخ و بالی لێ ده‌ن و لک و پۆی لێ ده‌کاته‌وه‌. له‌ چیرۆکه‌ سه‌رکه‌وتووه‌کاندا هه‌میشه‌ ناوی قاره‌مانه‌کان و شوینی گرنگی جوغرافیایی ده‌پاری‌زێن. ئه‌و که‌سه‌ی می‌ژوویی ده‌نووسێ.

دهبى شارەزايى تەواوى لە مێژوو و جوگرافىدا ھەبى تا بە ھەلە نەچى بۆ بەلگە ئىشارە بەچىرۆكى «شەر و ئاشتى» تۆلستۆي دەكەين. بىگومان مامۆستا لە من باشتر ئەم چىرۆكە دەزانى. چونكە بەزمانى پووسى خویندۆتەو. پەنگبى چىرۆكى «ئەوئەندە قارەمان» زۆر كەم بن. بەلام چونكە تۆلستۆي مەزن ئاگای لە مێژوو ھەبوو و جوگرافىاي ولاتەكەي باش زانیو سالی قەومانى شەپان و ناوى قارەمانە دەرجە يەكەكانى و شوینی شەپگەكانى نەگۆرپو و پاراستوونی بۆيە خوینەر قارەمانەكانى تریش بەقارەمانى خەيالى نازانى و پووداو پچووكەكانى نیو كارەسات كە بەزادەي خەيالى نووسەر نازانى، جىي داخە مامۆستاي خۆشەويستی ئیمە زۆر كەمى شارەزايى لە مێژوو و جوگرافىاي كوردستان و ئێران ھەبوو. سەرانشەري چىرۆكەكەي لەسەر خەيالى خۆي داپشتوو بەيە ھەلەي زۆر زەق و بەرچاوى لە نووسینەكەدا ھەيە.

كەسێك بیهوي لەسەر قەلاي دەدم بنووسى ناچارە بزانی پايتەختى شا عەبباس ئیسفەهان بوو نەك تاران، شا عەبباسيكي لە سەردەمى دەسلالتي پەش و زۆردارانەي خۆيدا زۆر شارى سووتاندن، زۆر قەلاي پووختاندن، زۆر پەوھي پفاندن، زۆر ولاتي خاپووركردن، ئیسفەھانی و پازاندەو، و ئاوەدان كەردەو، كە پێيان گوت: «اصفهان نصف جهان» ئیستاش ئەو خانووبەرە و مزگەوت و باغانەي ئەو دروستى كردوون و بینای ناون، جیھانگەران بۆ ئیسفەهان پادەكیشن.

مامۆستا پێش نووسینی چىرۆكەكەي مێژوویی ئێرانی نەخویندۆتەو، تا بزانی ئەو شا عەبباسەي ئەو باسى دەكا چ دیوێزمەيەكي خوینخۆر بوو؟ ئەگەر بەپەلە چاويكي ھەر بە (عالم ارای عباسی) دا گێرپا، كە مێژوونووسى تايبەتي شا عەبباس نووسيويتى، دەيزانی ئەو زۆردارە پياوكوژە نێرينەي لە مەلەبەندى موكریان، لە بەشيكي گەورەي نیشتمانەكەمان بپو و مێينە وردەي بەدیل بردووە.

پێم وایە ئەگەر دەيزانی كە شا عەبباس ئەوئەندە زۆردار بوو كە نەتەنها ھەزاران كەسى كوشتوو و ھەزاران وەجاخى كوژاندۆتەو، بەلكە خۆشى وەجاخ كوژ كردوو و لە سن كۆرەكانى خۆي دووى چا و دەريئان و يەكي سەرپړيو. تابلۆيەكي زۆر بەسامتر و پەشتەر و ناينسانى تری لە شا عەبباس دەكێشا.

مامۆستا نەك زۆر ئاگای لە مێژووي ئێران نەبوو بەلكو گوئی نەداوتەو مێژوو و جوگرافىاي ولاتەكەي خۆشى، دەنا ھیچ نەبا دەبوو بزانی «سليمانى» زۆر پاش كارەساتى قەلاي دەدم دروست كراو. من بەش بەحالى خۆم ناوى عەشیرەتي «بەپوودارم»

نه‌بیستووه که مامؤستا ده‌لئ خانى له‌پ زئيرين گه‌وره‌ی وان بووه . بؤ ئه‌وه‌ی بزانيں نه‌ميرخان کئ بووه ؟ و چؤن پئ گه‌يووه . ناچارين په‌نا به‌رين بؤ ئه‌و نووسراوه‌ی دوژمن له‌سه‌رى نووسيووه ، چونکه بؤ خؤمان سه‌رچاوه‌ی کؤنترمان نين . خاوه‌نى «عالم آرا» ده‌نووست :

«پاش نه‌مانى شای به‌هه‌شتى، که پؤميه‌کان مرخيان له‌ نازهربايجان خؤش کرد، عيّل و عه‌شيره‌ته‌کانى کوردی سهر به‌ئهم ده‌وله‌ته‌ بايان داوه و په‌گه‌ل پؤميه‌کان که‌وتن . شا موچه‌مه‌د ناويک له‌ ميرزاده‌کانى برادؤست به‌فه‌رمانى خوندکارى پؤم کرا به‌مه‌زن و خاوه‌ن ده‌سه‌لاّتى برادؤست . ئه‌ميرخان سه‌رى بؤ دانه‌نواند و ملّى بؤ پانه‌کيشا، ههر ده‌مه په‌گه‌ل په‌کيک له‌ ئه‌ميره‌کانى گه‌وره‌ی کورد ده‌که‌وت . ماوه‌يه‌ک له‌کن عومه‌ر به‌گى حاکمى «سهران» راپيوارد . له‌ شه‌رئکدا که عومه‌ر به‌گ ده‌گه‌ل دوژمنانى کرد، ئه‌ميرخان ده‌ستئکى له‌ ئانيشکه‌وه په‌پى . ناويانگى به‌ئه‌ميرخانى چولاچ پؤيشت . له‌و سالّه‌دا که ئالاى به‌رزى پادشائى له‌ نازهربايجان ده‌شه‌کاوه و شا به‌و پئ و قه‌ده‌مه پيرؤزه‌وه به‌ره‌و نه‌خچه‌وان و ئيره‌وان ده‌ياژوا . ناويراو هاته به‌رده‌رکى پادشايه‌تى و خؤى به‌ شاه‌پرست و خزمه‌تکار نيشان دا . خاوه‌ن شکؤ ئاوپى په‌حمه‌تى ليّداوه . مه‌زنياه‌تى و ده‌سته‌لاتدارى ته‌رگه‌وه‌پ و مه‌رگه‌وه‌پى پئ به‌خشى و نازناوى «خانى» دايه و سه‌رى به‌رزکرده‌وه . مه‌لّبه‌ندى ورمى و شنؤى که سهر به‌نازهربايجان و له‌ سه‌رده‌مى شای به‌هه‌شتيدا له‌زئير فه‌رمانى په‌کيک له‌ گه‌وره‌ گه‌وره‌کانى قزلباشدا بوو پئ ئه‌سپارد . له‌سه‌ر فه‌رمانى شا وه‌ستا زئيرينگه‌ره‌کان ده‌ستئکيان له‌ زئيرى سوور دروست کرد و به‌گه‌واهيرات و مروارى به‌نرخ پازانده‌وه و له‌ باسکيان به‌ست . چونکه ئازا و مه‌رد بوو خاوه‌ن شکؤ زؤرى پوو ده‌دايه و گه‌ليکى چاکه ده‌گه‌ل ده‌فه‌رموو . ئه‌ويش ده‌ستى خزمه‌تى له‌سه‌ر سينگ دانا . له‌سايه‌ى دلسؤزى و چاوديرى خاوه‌ن شکؤدا پؤژ به‌پؤژ به‌په‌يزه‌ى مه‌زنياه‌تيدا چووه سهر و له‌ هه‌موو هاوشانانى خؤى تئ په‌راند . چه‌ند ناوچه و مه‌لّبه‌ندى له‌ ئه‌ميره‌کانى کوردى سهر به‌پؤم ئه‌ستانده‌وه . به‌پايه‌به‌رزى و له‌شکر زؤرى ناويانگى ده‌رکرد . زؤر له‌ خيّلّه‌کانى کورد و له‌ ئه‌ميرزاده‌کان له‌ ده‌وره‌ى هالآن و خزمه‌تى ئه‌ويان په‌چاوکرد . هيّنده پئ نه‌چوو هه‌وا و فيز له‌ سه‌رى دا و له‌خؤبائى بوو...»

ميژوونووسئک که ئه‌ميرخانى به‌چاوى خؤى ديوه و سه‌ره‌پاى ئه‌و هه‌موو دوژمنياه‌تیه، ئيعتراف به‌نازايه‌تى و مه‌ردايه‌تى ده‌کا و ده‌لئ : «ئه‌ميرخان له‌ عه‌شيره‌تى برادؤست بوو و له‌ شه‌رپدا ده‌ستئکى په‌پيوه و شا عه‌باباس ده‌ستى زئيرى بؤ دروست کردوه» به‌لام مامؤستا ده‌لئ چونکه زؤرى زئيرى به‌خشيوه پييان گوتوه : «خانى له‌پ زئيرين» .

ماموستا زۆر بهوردی و دريژى باسى قهلاى دمدى دهكا. بهلام بهو حالهوه بهپتويستم زانى ئەم كورته باسهى ئەسكه ندر بهگ له سەرى نووسيووه، ليردها بيتمهوه كه دهلن: «له پيش نيسلامدا له زهمانى ساسانيه كان (اكاسره) دا هەر لهو شوينه دا قهلايك هه بووه كه پتي گوتراوه (دمدى) و دسدريژى پۆزگار خاپوورى كردوه». له جيگايهكى ديكه دا نهخشى قهلاكه مان ئاوا بۆ دهكيشن:

«ئەم قهلايه له سەر دوندی کتويکی يه کجار بهرز دروستکراوه كه يه کپارچه بهردیكى دريژووکه و تهسکه و وهک پشتی گا هه لکه وتوووه. لای شيمال و جنوبي دۆلى زۆر قوولن كه له ژيلا بۆ سەرى دهبن به پەيزهى خهياڵ بۆى بچى، له بهر بهرزى پتويستى به شووره نيبه و شووره يان بۆ نهكيشاوه. دوو لايهكەى ديكهى كه پانايى قهلاكه، لای پۆژهلاتى پالى وه پانايى چيا داوه و شووره يهكى زۆر تهواوى بۆ كيشراوه. بورجى زۆر بليندى هەن و ده رگايهكى به رهو جنوب دهكرتتهوه. له دەر وازهوه بۆ عەرزى پڭايهك بهنئو بهرديدا ههيه و ده رگايهكى جنوب دهكرتتهوه. له دەر وازهوه بۆ عەرزى پڭايهك بهنئو بهرديدا ههيه كه نه وهنده تهنگ بهزه حهت سوارى كى تيوه دهچن. سهنگەر بردنه پيش له لای پۆژهلات و پۆژئاواوه نهبن ناكري. له لای پۆژهلات تيرهاوژيكي بۆ دهركى قهلاى بميتى يه کپارچه بهردى سخت و پهقه. له بنهوه بوودى بۆ لى نادرى. كه بهردهكه بپاوه بورجى كى زۆر بهرز و قايميان لى دروست كردوه كه بۆ خۆى قهلاچه يهكه. تا نهو بورجه بهردهس نهكرى سهنگەر بردنه بن قهلا محاله. ئاوى قهلا له حەوزى كى گهرهپا دابين دهكرى كه به باران پى دهبن. بهلام له لای شيمال له نئو گهليدا نيزى كى قهلا، كانيهك ههيه. ئاوى زۆر كه مه ئەميرخان جۆگەى بۆ كيشاوه پتي بۆ كردوتهوه و ده حەوزه كى كردوه. ئاوى ئەم كانيه له ئيوارهوه ههتا به ره بهيان، حەوزه كه پى دهكا. ئاوه كى بهشى پۆژيكي قهلا نشينه كان دهكا. گومبه زىكيان له پڭى عەرزى له سەر حەوزه كه هه لختوووه كه له پيش چاوان ون بن. پتي دهلن (سولق)، بۆ پاراستنى حەوزخانه كه بورجى كيان به پال قهلاكه وه هه لچنپوه. له لای جنوبيه وه سه هۆلدا نيزكيان ساز كردوه كه به بهر و سه هۆل ده ناخندري. له تەنیشست وئ حەوزى كى ههيه تا نهو بهر و سه هۆلەى له هاویندا دهتويتهوه و دهبيتته ئاو به فيرۆ نه روا و له ویدا كۆبيتتهوه و له كاتى كه م ئاويدا بهكار بن نهو سه هۆلدا نهش قهلايه چه يهكى له سەر دروست کراوه و پاسهوان و تفهنگچى له سەر دانراوه. به ویش دهلن: (بوزلق) يا (قارلق)، پڭاي ویش وهک پڭاي (سولق) له دەر وهپا ونه.

به كورتى ئەم قهلايه له پينچ قهلا پيک هاتوه. يه كيان نه سلى قهلاكه، يهك قهلاى خوارى، يهك قهلاى سولق و يهك بوزلق و نهوى ديكه يان بورجى گهره وى دەر وهى دەرگاي

پۆژھەلات کە لە پێشدا باسمان کرد. ھەر پێنج ئەوەندە بەرز و قایمەن کە پەیکی تیزپەوی بیر و میژوولەى خەیاڵ رێیان تێ نابا و وێیان ھەلناگەپێ.

پێم وایە ئەگەر مامۆستا ھەر ئەوەندەى ئەسکەندەر بەگ وەک دوژمنێک لەسەر قەلای دسرم نووسیویەتى دەخوێندەو، جا واقیعیەتى میژوویی بەو خەیاڵە بەرز و ناسکەى خۆى دەپازاندەو. چیرۆکە جوانەکەى دەگەیشتە پێزى شاکارەکانى ئەدەبى بەرزى نووسەرە بەناویانگەکانى جیھان.

لە عالم ئارادا ناوی ھەموو سەرکردەکانى قزلباش و زۆر لە پالەوانانى کورد ھاتوون. چەند خۆش بوو مامۆستا قارەمانى دەرەجە یەکی خەیاڵى نەخولقاندبان و قارەمانە ئەسڵییەکانى ناوبردبان. جا کە یفی خۆى بوو بازەرگانی عەرەبى ناو دەنا (ئێین بەتوتە) یا نا. چونکە دەتوانین تەئویلیک بۆ ئەو بەتێنەو کە ئەو بازەرگانی بەناوی جیھانگەپى بەناوبانگ کراوە و مەبەستى ئەو جیھانگەپە نییە.

نامەوى باسى ئەوێ بەگم کەوا دیارە مامۆستا لە دوایى چیرۆکەکیداماندوو بوو و پشووێ وەک پێشوو درێژ و لەسەرە خۆ نییە. چارەنووسى بەشى زۆرى پالەوانەکانى نادیارە. چونکە ئەم شیۆم لە زۆر داستانەکانى پووس بەتایبەتى شاکارەکانى تۆلستۆى مەزندا دیو و مامۆستاش کەم و زۆر لە ژێر تاوی ئەواندا یە بۆیە ھیچ لەم بارەدا نالێم. بەلام دەوێرم بۆ ئەم باسى گەمارۆدانى قەلا و قەلادارى ئەمیرخان و خۆپاگرى کوردان و بێ بەزەبى دوژمنى کورت بپریوەتەو. چونکە بەشى ھەرە گرنگى کارەساتەکە کە سەرئەجى خۆمانە و بێگانەى پاکیشاوە و ناوی ئەمیرخانە لە میژووی کوردستاندا بەنەمرى ھێشتۆتەو ئەم بەشەیانە.

لەئێو کوردەواریدا باوە دەلێن ژنى قەلانەشینەکان بەتایبەتى ژنەکانى ئەمیرخان لە قەلاداریدا بەشداربوون و لە بەیتەکەشدا ئیشارەى بۆ کراوە. وەک دەلێن:

«کى بوو لە خاتوون پەرورێ»

گوتى: کاک ئالى ئەتۆ ماوى ئەتۆش ھەلێ»

ھەرەھا مەشھوورە دەلێن ژنەکانى ئەمیرخان و گەرە گەرەکان پاش گیرانى قەلا و کۆژرانی پیاووەکانى، خۆیان لە قەلا ھەلداشتوو تا نەبنە دیلى دەستى دوژمنى بێ شەرم. لە بەیتەکە گوتراوە:

«کى بوو؟ لە خاتوونى خانى»

قبوول ناکەن کافرستانى

خۆمان هه‌ڵده‌دیزین له چل که‌وانی»

مامۆستا ویستووێتی نه‌خشی ژیا‌نی کورد له‌ خه‌باتی پزگاری‌خ‌وازی‌دا به‌رچاو نیشان
بدا و جوانیشی نیشان داوه‌. ئه‌ویش زۆر جوان با‌سی ئه‌وه‌ی کردووه‌ که‌ ژنه‌کان خۆیان
کو‌شتووه‌. بۆیه‌ داخ‌م ناچێ نه‌یزانیوه‌ که‌ یه‌کیک له‌ ژنه‌کانی ئه‌میرخان که‌ ئه‌سکه‌نده‌ر
به‌گ نه‌ک بێ‌زی نایه‌ ناوی به‌رێ به‌ل‌کو‌ر قسه‌ی سووکیشی پێ ده‌لێ، شه‌ش سا‌ل پاش
گیرانی قه‌ڵا سه‌ره‌له‌نوێ قه‌ڵا ده‌گرێته‌وه‌. د‌ل‌ن‌یام ئه‌گه‌ر مامۆستا ئه‌وه‌ی ده‌زانی چیرۆکه‌کی
دوو به‌رگ ده‌بوو. چونکه‌ ئازایه‌تی و فیدا‌کاری ئه‌م ژنه‌ کورده‌ به‌شه‌ره‌فه‌ خۆی به‌رگی‌ک
چیرۆک هه‌ڵده‌گرێ.

مامۆستا با‌سی عه‌شیره‌تی شکاک ده‌کا که‌ ئیستا له‌ ده‌ورو‌به‌ری قه‌ڵای دم‌دم ده‌ژین،
به‌لام له‌ سه‌رده‌مه‌یدا هه‌یج ناویان نییه‌. که‌چی با‌سی عه‌شیره‌تی گه‌وره‌ و به‌ناویانگی
جه‌لالی نا‌کا که‌ به‌داخه‌وه‌ له‌ سه‌رده‌مه‌یدا ته‌نیا عه‌شیره‌تیکی کورد بوون یارمه‌تی شا
عه‌بباسیان داوه‌ و به‌شی زۆریان له‌ نێو قزلباشدا بوون و ژماره‌یه‌کی که‌میان له‌ سه‌نگه‌ری
شه‌ره‌فدا به‌رگرییان کردووه‌.

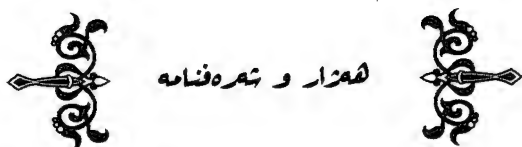
مامۆستا ویستووێتی به‌ئه‌نقه‌ست بلێ شه‌ری کوردان زیاتر به‌تیر و شیر بووه‌ به‌لام له‌
پاستیدا ئه‌میرخان تۆپ و تفه‌نگیشی بووه‌، له‌باری چه‌ک و قۆرخانه‌وه‌ ته‌نگاو نه‌بووه‌. هه‌ر
بێ ناوی و تینوایه‌تی شه‌پزه‌ی کردووه‌ و وای لێ کردووه‌ له‌ قه‌ڵا بێته‌ده‌ر و شه‌هید بک‌رێ.
له‌ پێشدا گوتم من له‌ خ‌وێندنه‌وه‌ی خه‌تی پ‌و‌وس‌یدا کو‌لم و چیرۆکه‌کی مامۆستا
عه‌ره‌ب شه‌مۆم نه‌خ‌وێند‌ۆته‌وه‌. جا بۆیه‌ ناتوانم له‌سه‌ر ش‌ی‌وه‌ی نو‌وس‌ینی ئه‌و چ قسان
بکه‌م. به‌لام ئه‌وه‌که‌ی مامۆستا شو‌کو‌ر مه‌سته‌فام چه‌ند جار خ‌وێند‌ۆته‌وه‌ و به‌پاستی چێژم
لێ وه‌رگرتووه‌.

عه‌یبی کار له‌وه‌ی دایه‌ ئیمه‌ تا ئیستاش زمانیکی ستانداردمان نییه‌ که‌ که‌س نه‌توانێ
لێی لادا. هه‌روا به‌هاسانی‌ش ناتوانین ئه‌م زمانه‌ پێک بێ‌ئین و خۆمان له‌ پاشا‌گه‌ردانی
پزگار بکه‌ین. ماوه‌یه‌که‌ هه‌یندیک له‌ نووسه‌ره‌ زانا‌کانه‌مان به‌کرده‌وه‌ بۆ ئه‌م کاره‌ به‌نرخه‌ تێ
ده‌کو‌شن.

ده‌وێرم بلێم مامۆستا شو‌کو‌ر مه‌سته‌فا یه‌کیک له‌ ئالا هه‌ل‌گرانی ئه‌م خه‌باته‌یه‌ و له‌پیزی
پێشه‌وه‌ دایه‌، مامۆستا وه‌ک پیاو‌یکی زانا ده‌ستی له‌ ته‌عه‌سو‌بی ناوچه‌گه‌ری هه‌ل‌گرتووه‌
و له‌ نووسینه‌کانی خ‌ویدا هه‌ول ده‌دا له‌ هه‌موو ش‌ی‌وه‌کانی زمانی کوردی که‌لک وه‌ربگرێ و
به‌به‌روای من له‌م کاره‌ پ‌ر‌ سو‌وده‌شدا سه‌رکه‌وتوووه‌.

مامۆستا ئى دەكۆشىن كام وشە پەسەن و سووک و پەوانە و کام کینایە لەسەر زاران
خۆشە بەکاری بێنن. لەبەکارهێنانی وشەى داتاشراوی ناپەسەن و دزیو و ناشیرین خۆ
دەپاریژن. زۆر شارەزای پێزمانی کوردییە و لەژێر تەشیری زمانی بێگانەدا نانووێت.
مامۆستا خۆیندەوار و پووناکبیرە، زۆر گەراوە، گەلیکی خۆیندەتەو. زەحمەت و
کوێرەوهری کێشاو و ئەزموونیکی تەواوی وەسەرەک ناو. لە سایەى ئەم ئەزموونەدا
گەییووتە ئەم قەناعەتە کە هیچ شێوەیەکی زمانی کوردی با نۆریش دەولەمەند و پڕ
وشەبێ بەتەن ناتوانن بێن بەزمانی ئەدەبی نەتەو کەمان. جا بۆیە ئەم پێبازەى گرتۆتە
پیش کە لە پێکەیتانی زمانی ستانداردی کوردیدا بەشداریین. سەرەپای ئەوانە هەرگیز
وەک پیاویکی لەخۆبایی لە نووسینەکانی خۆی دڵنیا نییە و بەشوورەیی نازانی راویژی
بەدۆستان و نیزیکانی خۆی بکا. ئەوەش ئاکاریکی باشە و پیاو دەگەیهنیتە ئامانجی خۆی.
مامۆستا شوکۆر لەمێژە بەنووسەرێکی سەرکەوتوو ناسراو. بەلام بەپروای من لە نووسینی
ئەم چیرۆکەدا خۆی گەیاندوووتە تروپکی هەرە بەرزى ئەدەبی کوردی. لەپیشدا گوتم ئەم
چیرۆکە لەچاوانیوەرۆکەو لە ئەدەبی کوردیدا ئەگەر بێ وێنە نەبێ کەم وێنە. ئێستاش
لە خۆم پادەبینم بڵێم لەچاوانیوەرۆکە و فۆرمیشەو هەر وایە.

وته یک له پیشه کی شهرفنامه دا

ته په سالی وام نه دیوو، هوری په ش و چلکن بهرینگی عاسمانیان بهرنه ده دا، ته م له سهران نه ده په وی، باران هلی نه ده برینگاند. پوژ نه بوو چهند په هیله ی توند نه هیئن و شه و نه بوو چهند پیژهی به خوړپه م نه باری، شریخ و هوری هوران نه ده پساوه به بن نیوپر... بریسکه ی ده دان...

له ننگیزه و باسریشک و قورچلپاو و جلیتاو پرستیان له که ل ده پری، کهویه به فر و پونو هره سیان ده هیئا، زوی ده جمی و پتوبان جمگیان ده دا.

له و به هاره ته پ و توو شه دا و له و پوژه گرژ و موانه دا، له بناری کیوه سهر به رزه کانی کوردستان، له بنکه یه کی پیشمه رگه تووشی یه ک هاتینه وه.

من و هه ژار له مندالییه وه، هاوال بووین، ویکرا په په وازه و گوره ببووین، هره پتی لاهه تیمان پیکه وه له ناو چوار دیواری قورپماوی پر له جولا ته نه ی حوجره ی کزنه مزگه وتانه دا پرابوردبوو... نیستاش وا به سهری پیری، پاش بیست و نه ودهنده سال لیک دووری و هه لبران و تامه زرویی یه کترمان ده دیته وه... نه هاتی و لیقه ومان هردووکمانی که نه فت و که له لا و پیر و زورهان کردبوو. نه و نه ستور ببوو من لاواز، نه و له بهر ورگ و گد و گیپالی پشووی لی برابوو، من له بهر کزی و بن هیزی هر لاکه ی سهرم ده هات... دیسان سهرمان گیشته وه یه ک و بووینه وه: یه کمال. مالی چی؟ دوو لیقه ی شپ و په تووپ، سهر سهرینی په پبلو و هه لوه شاو، هریه که ته خته شکاویک و به هردووکمان چرایه ک و چادانیک و

دوو پیاڵه‌ی پووکیش و ناوخره‌وه‌یه‌کی گلینه و ناوێ بیته و ده‌ستان بشۆ. ژوره‌که‌مان به‌وشکه‌برد داندرا‌بوو. دیواره‌کانی خوار و خێچ بوون، له‌ هه‌موو لایه‌که‌وه‌ زگیان دا‌بوو. هه‌یچ دیوکی سواغ نه‌کرا‌بوو، باگی‌ره‌وه‌ی نه‌بوو، ئالوده‌ره‌کانی که‌پوا‌وی بوون و چه‌که‌ره‌یان ده‌رکرد‌بوو.

هه‌لاشه‌که‌ی داچۆرا‌ بوو، بۆساردیکی پیسی لی ده‌هات... هه‌نده ته‌نگ و ته‌سک بوو به‌چی‌ره‌چی جێمان ده‌بۆوه. هه‌ند تاریک بوو به‌نیوه‌پۆ چرای ده‌ویست. هه‌ند نه‌وی بوو، ته‌یدا هه‌لنه‌ده‌هاتینه‌وه...

قسه‌ی خۆمان بێ ژۆریش ته‌ر و پڕ نه‌بووین. ده‌گه‌ل پێشمه‌رگه‌ جوان و جێله‌کان له‌سه‌ر خوانیک کۆ ده‌بووینه‌وه و ژه‌مه‌نانمان یه‌ک بوو، زنده‌پارووی چه‌ور و نه‌رمی پیری چلێس و گرده‌نشیمان بۆ دیاری نه‌کرا‌بوو... گۆزه‌رانمان پێکه‌وه‌ می‌خۆش بوو: ترش و شیرین ته‌که‌لا‌و بوو، یادی پۆژانی رابردوومان ده‌کرده‌وه و دوا‌پۆژمان به‌راورد ده‌کرد... نه‌وه‌نده‌مان خۆشی و ناخۆشی به‌سه‌ر دۆ و می‌شکدا ته‌ ده‌په‌ی که‌ وه‌ک ده‌رویشه‌کانی چیروکی کۆن ده‌گریاین و پێ ده‌که‌نین، گریانمان به‌پێکه‌نین سواغ ده‌دا. یاخود بلێین ژۆر ژۆر پێ ده‌که‌نین و قاقا ده‌گریاین. شه‌وگا‌ر شه‌ق ده‌بوو، له‌ بیداری بیزار ده‌بووم با‌وێشک ده‌میان گه‌زیک پێدا ده‌چه‌قاندیم به‌وه‌نه‌وز و ورده‌ویژینگانه‌وه‌ ده‌بیره‌خه‌و راده‌چووم و ده‌لیفه‌ شه‌په‌که‌م ده‌خزام و ده‌مه‌ویست سه‌رخه‌ویک بشکێنم و شه‌که‌تی و کف‌تیم نه‌می‌تی. ئه‌و تازه وه‌خۆ ده‌که‌وت: چوار می‌رده‌کی له‌سه‌ر ته‌خته‌ بێ به‌خته‌که‌ی به‌پانه‌وه‌ داده‌نیشت، کاغه‌ز و قه‌له‌می له‌سه‌ر کۆشی داده‌نا، که‌وله‌ تیسکه‌نه‌که‌ی به‌خۆی داده‌دا. ملی خوار و سه‌ری زل و شان و که‌وله‌ی که‌ سی‌ه‌ریان ده‌خسته‌ سه‌ر دیوار، ئه‌و شه‌وله‌بان و غوولی بیابانه‌ی وه‌بیر دێتانه‌وه‌ که‌ دایکم به‌سا‌وایی لێی ترساند‌بووم.

دیاره من لێم نه‌ده‌پرسی چ ده‌که‌ی؟ ئه‌ویش نه‌یده‌گوت چ ده‌که‌م به‌لام ده‌مدی: شه‌ره‌فنامه‌ی فارسی و عه‌ره‌بی له‌ده‌وری خۆی داده‌نان و له‌به‌ر یه‌کی راده‌نان و به‌ته‌یرامان چاوه‌کانی بن چاویلکه‌ی بازبازنێیان به‌سه‌ردا ده‌کردن. هه‌ر له‌بن لیوانیشه‌وه‌ پرته و بۆله‌ی ده‌هات و ورته‌ ورتی بوو. جار له‌دوای جاریش جیه‌ی قه‌له‌مه‌ بۆری ده‌هات... به‌وه‌دا ده‌مزانی خه‌ریکی وه‌رگیرانی شه‌ره‌فنامه‌یه... که‌ وه‌ختی خۆی به‌فارسی له‌سه‌ر می‌ژووی کورد نووسراوه و به‌چه‌ند زمانیکیش ته‌رجومه‌ کراوه. به‌لام وا دیاره هه‌یج کوردیک به‌پێویستی نه‌زانیه‌و - یان ده‌خۆی پانه‌دیوه - بیکاته‌ کوردی...؟ چونکه‌:

شه‌ره‌فنامه‌ی فارسی یان بلێن فارسیی شه‌ره‌فنامه‌ ژۆر سه‌خت و گرانه و نه‌م‌پۆ

له ناو فارسی زمانانیشدا هه موو خوینده وارێک تیی ناگا... بۆ ئه وهی ئه م پاستیه پوون
کهینه وه ده بی توژیک به رهو پاش وه گه پێین و سووکه ئاوړیک له ئیرانی زهمانی سه فه وی
بدهینه وه.

سه فه ویه کان زۆله کوردی تازه ترکی له پێی ده رچووی دوو په گ بوون و به مله وپی
و گه لۆری ده ژیان، له ژێر په رده ی ئابین و به ناوی وسین و هه باسه وه شه پیان به خه لک
ده فروشت و له کوشتار و تالان و بپۆ به ولاره نه یانده زانی دنیا چ باسه... گوله توپیکیان
به سه د کتیبی باش نه ده گۆرپه وه، هونه ری جوان و شیعی ری پر مانا و په وان له لای ئه وان
شیر و مه تال و تیروکه وان بوو، ئه گه ر کاریان بکه وتبا نووسینیش، نووسه ریکی وایان
ده ویست که به پاروه به رماوێک و چنگه دراوێک کلکه سووته یان له به ر بکا و کێچیان بۆ
بکاته گا و به که ر بلن شیر و کویر به چاوتیز دانن و دز و بێ ویزدانان به خدری زینده
قه له مداد بکا...

نووسه ری هونه رمه ند و کارامه و بپوا به خۆ شه رمیان له خۆیان ده کرد و پێیان زۆر
شوره یی بوو ئاوپوویان به ئاوه پۆ داکن و ویزدان به گیرفان بفرۆشن... به ناچاری خزینه
گۆشه و که نارانه وه و هه لوه دای شاران بوون و هیندیک له هیند سه ری هه لدایه وه و
گه لیکیش بێ ناوونیشان توایه وه...

خوێری و توپیش که ببوونه گۆشتی سه ر چه په ر، به بلوێری خاوه ن زێر و زۆران که وتنه
سه ما و سه ر و گوێلاکی ئه ده بی فارسییان له به ر پێدا پلێشاوه و خمی لێ شێواو له به ر
یه ک هه لوه شا و په تینرا و نسکۆی برد و ئه گه ر سه فه وی گۆریان گوم نه بووبا... له مردن
نه ده گه رایه وه. له پاش ئه وانیش هه تا درهنگ هه ر خۆی به سه ر پێوه نه گرته وه...

شه ره فخان له و پۆژگاره ئه نگوست له چاوه دا چاوی کردۆته وه و له ناو ته پ و توژ و
گیرژه لوه که ی سه فه ویدا به خۆدا هاتوه، له مالی شادا ئه و فارسییه دزی و بێ شه ری
پێ خویندراوه! به لām ئه و کابرا بلیمه ت و هه لکه وتوه زۆر به ده خۆ را دیوی پاسکی لێ
هه لمالیوه و له و گێژاوه خۆی په راندۆته وه و هیناویه ئه ده بیاته بێ له زه ته که ی ئه و پۆژه ی
به با کردوه و له که وی داوه و به ردبژێری کردوه و به دانسته سه ی کردوه و توێکلی فری
داوه و کاکلیکی پاک و خاوین و تیرگۆشتی لێ هه لبژاردوه و له سه ر په ری شه ره فنا مه ی
داناوه و به نمونه ی په وانی و جوانی پێشکه ش به فارسی دۆستانی ئه و زه مانه ی کردوه.
به لām له راستیدا ئه و کاکله جوان و به رچاوه ش چونکه به ری داری ئه و دیمه کاره یه، هینده
په ق و چیره ددان ده شکێتی... جا من هه رچه نه ده زمزانی هه ژار فارسی ده زانی و زۆر

باشیشى دهزانى... بهلام له دلى خوڤدا پيم وا نهبوو دهتوانى ئو گابهرده لهسهر شان دانى و لهوكل و بهندهنه رژد و كوپه سهركهوئ!!

وهركيترانى ئو كتيبه بهق و زله پشوو دريژ و جيكلدانهى گوشاد و له كارنهوهستان و بهنجى فهراهى دهوئ... پياوى دهوئ بهدريژايى سال و مانگ سى سهرى لهسهر ههلهنگري و ههتا ئو كهلاوه ههراوه له ههموو لاوه سهر نهگريى كاري بهكاري كهس نهدايى... ههژارى وا شل و شهويق و پهپژوبلاو، له لايهكهوه بهبنكه پابگا و له لايهكهوه دهسته چيلهى گري شوپش بۆ ئيزگه كۆ بكاوه و له لايهكى تريشهوه كارستى پۆژنامه و شهونامه ئاماده بكا... سهرهراى ههمووانيش وهركيترانى شهرفنامهى شهرفخانيش سهريار بى و نهويش پابهپيئى؟ ههيهوو!! چى بهسهر چييهوه؟ بپوام وا بوو ههوايهكه له كهلهى داوه و كرميكه لهسهريدا دهجووليتتهوه ههر سهرزيكه و لىي وهپهز دهبي و وازى لى دىئى.

بههار پير بوو، باران وهستانهوه، ههر پهوين، تاو خوى نواند، تهم و مژ بوونه هالو و دهگهله بهفري پار چوونهوه، گزنگومبهت گهوما شالوى هيتا و جپوجانهوه، ژيانهوه و دوژمنانى كوردستانيش دهگهله تيني گهوما بووژانهوه، وهك ژهنگهسووره هاپووژان و ده سهراچاوى نيشتمانپهروهراى كورد هالان... پۆژانه له بهر گرپهگرپى فپۆكه و گرمه و زرمهى بۆمبا و تهق و توق و شهوانه له بهر هاشههاشى ماران كه بهدرزى ديوار و كون و كهليئى باندا بۆ پاوى مشك و تانى وشك سهريان بهژوورهكهماندا دهكرد... ئۆقرهمان لى ههليگرا و سانهوهمان لى تورا و له هيلانهكهى تهره بوو...

بهر لهوهى بزانم شهرفنامهى كوردى سهرى بهكوئى گهيشته، چارى ناچار ليك ههلبپاين و ههرهكه بۆ لايهك بازبهبووين و وپراى كهودهري دهگهله بهفران ههلهدهكشايى... سال پايزيكي درهنگ بوو، سيخوار له بهر پهساران ههلى نابوو. ئاور خوشهويست بپوو، له دهورى ئاوپكى پر له پۆلووى داربهپوو ديسان ژيانى دووپاله دهقى جارانى گرتهوه... ئيمى وا سويز قسه هيشتا له چهتهچنى چاك و خوشى نهوهستا بووين و ههژدهر ههژدهر قسهمان له دهم دهردهپهپى... ههستا و لهسهر دهلاقهوه له كۆنه تهوراتييك نهوى و خستيه ئاميزمهوه و گوتى: دهها بيخوينهوه... بهلام گهردنت ئازا نهبيى ئهگهر بهچاوى دوژمن سهرى نهكهى و ئوبالم بهملت ئهگهر ههر پهخنهيك بهبير دادى، چاوى لى بپوشى و پيم نهلى... ئهگهر دۆستى بهگرهته و نامهوى قانهقديلهم دهى... ئهگهر چرووك و پووكت وهبهرا چاو بى و دهنگ نهكهى تووك له مندالت نهيه. منيش بهبى فوو له دۆكردن

لیفه‌کۆنم لێ پاخست و شانم لێ داخست و شه‌ره‌فنامه‌ی فارسیشم له‌لای خۆم دانا و
هه‌زارنامه‌ی کوردیم زۆر به‌وردی خوینده‌وه و ده‌گه‌ڵ ماکه‌که‌یدا له‌به‌ریه‌کم پانان و چۆن
هاته به‌رچاو، ئاوا‌ی ده‌گێپمه‌وه:

پیاو هه‌ق بـلـی ده‌رباره‌ی میژووی کورد هه‌رچی شه‌ره‌فخان به‌دڵ نیازی لێ گرتوه
و ده‌ستی بۆ بردوه خستویه‌ته سه‌ر کاغه‌ز. نوک و به‌دی هه‌ر له‌ سیر هه‌تا پیاوی
زۆر به‌ده‌سپاکی پاگوێزاهه و به‌رگه‌ عه‌جه‌میه‌که‌ی لێ دا‌پناهه و جوان و قازاخ شو‌راوه
و جلوه‌به‌رگی زۆر نایابی کوردی ده‌به‌رکراوه و به‌خش‌ل و زێڕ و سس‌له‌وپیله و خرینگه
تۆیه‌ی کوردانه‌ پازاوه‌ته‌وه و نه‌گه‌ر ده‌بینی هه‌زار قورپان ده‌خۆی: که‌ نه‌و کتێبه‌ هه‌رگیز
به‌بۆره‌ خزمایه‌تیش نه‌چۆته‌وه سه‌ر فارسی و هه‌ر زکماک کوردیه‌ی به‌کوردی پسکاوه.

هه‌ر که‌س بزانی ته‌رجمه‌کردن ده‌بێ چۆن بـئـ؟ تێده‌گا که‌ هه‌زار له‌ هونه‌ره‌دا
دوانه‌که‌وتوه و بگه‌ر زۆریش له‌سه‌ره‌...

ئه‌وانه‌ی ئه‌م کتێبه‌ ده‌خویننه‌وه و له‌وانه‌یه‌ پێیان سه‌یریه‌ که‌ هه‌زار نه‌و کوردیه‌ی چۆن
فیڕ بووه‌؟ به‌لام بۆمن که‌ له‌گه‌پ و گه‌مه‌ی سه‌ر سه‌رانگوێلکانه‌وه ده‌گه‌ڵی گه‌پاوم و ده‌زانم
چۆن ژیاوه له‌ کوێ ژیاوه و له‌ چهند سه‌رچاوه‌ی هه‌ڵینجاوه ... هه‌یج شتیکی سه‌مه‌ره‌ نییه
و به‌لای منه‌وه باری خۆیه‌تی:

به‌به‌پوا‌ی هه‌موو کوردی زانیکی له‌ پاسه‌تی نزیک و له‌ شه‌په‌ گه‌رپه‌ک به‌دوور ته‌نانه‌ت
به‌به‌پوا‌ی زۆربه‌ی پۆژه‌لات ناسانی پۆژئاواییش له‌ناو زاراوه‌ی سۆرانیدا شیوه‌ی موکریان له
هه‌مووان پاک و په‌وانتر ماوه و وشه و پاویژی ده‌می بێگانه‌ی زۆر که‌متر تی‌ خزاوه. له‌ناو
موکریانیشدا ناوچه‌ی بۆکان له‌و باره‌وه سه‌رتۆپه ... هه‌زار، موکریانیه‌ی سه‌ر به‌ناوچه‌ی
بۆکانه و مندالی ئه‌و ناوه‌ هه‌شتا سه‌ریان له‌ هه‌لکه‌ نه‌جوولاوه‌ته‌وه له‌ کوردیدا بلبلی و
زمانیان هه‌تا بـلـی په‌وانه ...

بابی هه‌زار زانا و کوردپه‌ره‌ست بوو، هه‌موو کوردستان گه‌پابوو، کرمانجی و سۆرانی
زۆر باش ده‌زانی و له‌ ئه‌ده‌بی کوردی و فارسی و عه‌ره‌بی و تورکیدا ده‌ستیکی بالایی
هه‌بووه ... هه‌زار له‌سه‌ر کۆشی ئه‌و باب به‌ زمانی گرتوه و قسه‌ی خۆش فیڕ بووه و دڵ و
میشکی به‌شێعر و چیرۆکی کوردی پاهاتوه ...

له‌ دێ گه‌وره‌ بووه، ده‌گه‌ڵ مندالان به‌و کوردیه‌ی بێ گه‌رد و ساکاره‌ دواوه، ده‌گه‌ڵ
کیژولاندا له‌و به‌ر له‌و به‌ری چیاوه بالله‌وره‌یان بۆ یه‌کتر هه‌ڵداوه ... شه‌په‌جنیو و فێر پێکدادان
و ته‌وس و پلار و توانجی پیرزێتانی بیستوه ... شه‌وانه به‌لایه‌لایه‌ی دایکه‌ کوردی

موکریانسی ده‌خو و پاچوو، به‌یانی به‌ورینگه و رینگه دلته‌زیننی کیژه کوردی مه‌شکه‌ژین و ه‌ناگا هاتوو... له‌ مزگه‌وتی لادی، به‌یت و لاوک و ه‌یران و گه‌لۆ، شه‌و و نیوه‌شه‌و و درکانه و نازیزه و پایزه و سوارۆ، گوچکه‌یان ناو داوه...

به‌میرمندالی له‌ خانه‌قای شیخی بورهانی خویندوو که ده‌تگوت که‌شتی نوحه و هه‌موو توخم و توویکی لی کۆبۆوه. هه‌ر شیوه و زاراوه‌یه‌کت بو‌یستایه ده‌به‌رده‌ست دابوو... له‌ په‌ریز و خیرۆکی پیران و زانایانی وه‌ک: سه‌ید په‌شید و سه‌یفی قازی و شیخ محمه‌د و مامۆستای فه‌وزی ده‌سکه‌نه‌ی کردوو و گو‌لی هه‌لگرتوو نه‌وه... که‌ پێش که‌یشتوو ده‌ست و هاو‌نشینی شاعیران و نو‌سه‌ران و کوردی زانانی وه‌ک: مه‌لا مارف و خاله‌مین و قزلجی و حه‌قیقی و جه‌وه‌ری و کاکه‌ په‌حمانی موه‌ته‌دی بووه که‌ له‌و باوخۆشتر بوون و هه‌ریه‌که‌یان له‌ نه‌ده‌بی کورده‌واریدا ده‌ریایه‌ک بوون... له‌به‌ر ده‌ست و له‌ژێر چاوه‌دی‌ری پێشه‌وا، «قازی محمه‌د»ی نه‌ده‌بدۆست و نه‌دیپ په‌روه‌دا فی‌ری پۆژنامه‌نووسی بووه و شی‌عری به‌کۆماری کوردستان و شو‌پشه‌که‌ی هه‌لگرتوو نازناوی شاعیری میلی پێ دراوه...

له‌ ژبانی ناو‌اره‌یی‌شدا به‌ده‌ردی خۆی گوته‌نی: به‌شه‌قی زه‌مانه‌ فی‌ری شیوه‌ لی‌ک جیا‌وازه‌کانی کرمانجی کراوه. له‌ ژبانی پێشه‌مه‌رگه‌یی‌دا شاره‌زای شاره‌زوور و شاری‌ژێر و گه‌رمیان و بیتوین و هه‌ولێر و کۆ و خۆشناو و سورچی و باله‌کایه‌تی و ناوده‌شت و گه‌لی‌ک شو‌ینی تریش بووه و هه‌ر پیری‌کی کوردی زان و زیندووی ده‌ست که‌وتوو زۆر به‌وردی دۆزیوه و هه‌رچی له‌ ده‌میانه‌وه ده‌رچوو قۆزیویه‌ته‌وه نه‌و هه‌مووی کۆکردۆته‌وه به‌کاوه‌خۆ له‌ بیژینگه‌ی داو‌ن و بن‌زیلی جودا کردۆته‌وه و ساغ و پته‌وی هه‌لبژاردوو و به‌میشک و دلی خۆی سپاردوو... ئیدی بۆ سه‌یره که‌ هه‌ژار کوردی زانیکی هه‌لبژارده‌ بێ؟

هه‌ژار بۆ ته‌ونی نه‌و کره‌ له‌بار و سه‌فته‌ی خۆی، شیوه‌ی موکریانێ کردۆته‌ ته‌خت و بۆ نه‌خش و وینه‌کانی وشه‌ی په‌نگین و خۆپه‌نگ و جوانی هه‌موو زاراوه‌کانی تیوه‌داوه و تا بۆی کراوه‌ خۆی له‌ پایه‌ل و پۆی وشه‌ی نامۆ و بی‌گانه و کوردی داتا‌شراوی تاقۆلا و نا‌په‌سه‌نی تازه‌ پێداکه‌وتوو پاراستوو.

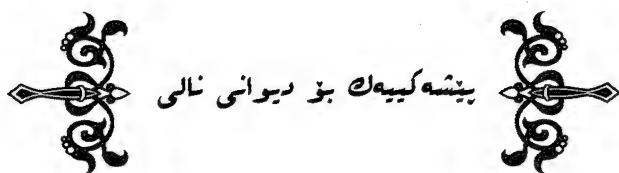
سه‌یر له‌ وه‌دایه‌ ده‌لیی شه‌ره‌فخان و هه‌ژار لی‌کیان گێ‌راوه‌ته‌وه. له‌ پۆژگاری‌کدا که‌ هه‌ژار شه‌ره‌فنامه‌ی کردوو به‌کوردی، زمان و نه‌ده‌بی کوردی له‌به‌ر بێ سه‌روه‌یه‌یی و به‌ره‌للایی خه‌ریکه‌ به‌مه‌رده‌ی زمان و نه‌ده‌بی فارسی، زمانی سه‌فه‌وی بچێ... له‌ سایه‌ی نه‌زانانی خۆپه‌سنده‌وه ئالۆزی و شی‌واوییه‌کی زۆری تی که‌وتوو و مه‌ترسییه‌کی گه‌وره‌ هه‌په‌شه‌ی

لێ ده‌کا!

بیگومان هه‌ژاریش هه‌ستی به‌و مه‌ترسییه کردووه و لام وایه مه‌به‌ستی هه‌ره گه‌وره‌ی
له وه‌رگێڕانی شه‌ره‌فنامه بووژاندنه‌وه‌ی زمانی کوردی بووه و ده‌یه‌وێ له‌ مردنی بیاریزی...
جا چونکه مه‌یدانیکی فرت و فره‌وان و پان و به‌رینیشی بو هه‌لکه‌وتووه و توانیویه و
به‌که‌یفی خۆی قه‌له‌می تیدا باژوێ و خزمه‌تێکی هه‌ژا به‌زمان و نه‌ده‌بی کوردی بکا...
هیچ به‌دووری نازانم که هه‌ندیک له‌و که‌سانه‌ی چه‌ند ساڵه‌ ده‌گه‌ڵ نه‌و خم لێ شێوانه‌ی
زمانه‌که‌دا پاهاتوون نووسینی هه‌ژاریان به‌دڵ نه‌بی... نه‌وانه‌ی له‌ ده‌باغخانه‌دا کار ده‌که‌ن
به‌بۆنی گولاو ده‌پشمن و سه‌رگێژه ده‌گرن و تا فێر ده‌بن ماوه‌یه‌کی ده‌وێ.

من له‌و بپوایه‌دام که شه‌ره‌فنامه‌ی هه‌ژار ده‌بی بکریته به‌ردی بناغه بو کوردی نه‌ده‌بی
و زمانی یه‌کگرتوویمان. هیوادارم هه‌موو کوردیکی، کوردیخواز و دڵسوژ که‌لکی لێ وه‌رگێڕ
و هه‌ژاریش هه‌ر به‌وه‌نده‌وه نه‌وه‌ستی و درێژه به‌خزمه‌تکردنی زمانه‌که‌مان بدا و درێخی
نه‌کا...

هه موو کوردیکی پاک، چاک، دیندار، دلسۆز و نه ده بدۆست، نه گهر به دۆل و گیان خۆی به منه تبار و قهرزدارى مامۆستای هیژا و زانای کورد مه لا عه بدولکه ریمی موده پریس نه زانی ناهه قی ده کا. چونکه مامۆستا و کورپه کارامه و لیژانه کانی به هه موو هیژ و توانای خۆیا نه وه به هیچ باریک له خزمه تی کوردی چاره پرسی، دووره به شی هه ژار درێخیان نه کردووه . به پاستی ئه م خزمه ته به نرخانه ی ئه م بنه ماله چاکه، به دین به فهره نگ، به زمان، به نه ده ب و ئاکاری کووردییان کردووه شایانی ئه و پهری پیز و سوپاسه . یاخوا له م لایه له به لای لابه لا دوورین . به ردی سارد و گهرمیان وه به ر پێ نه یه و له ولاش وه به ر ئالای پیغه مبه ر که ون و هه شریان ده گه ل هه شری پیاوچاکان بێ . پێموایه خزمه ت به کوردی ئۆرلیکراو چاکه یه که که له پیش چاوی بینائی چاوان بز نابی و پاداشی دنیا و قیامه تی ده بێ .

گه پیده یی و ده ربه ده ری ئه و سووده ی بۆ من هه بوو که له نێژیکه وه به خزمه ت مامۆستا بگه م و ده ستی موباره کی ماچ بگه م و بزانه کۆگای نور و ده ریای بێ سنووره . جارێک ده گه ل چه ند مامۆستای گه ره و ماقوول له باره گای هه زه ته ی غه وس له حوجره ته نگ و چکۆله که یدا له خزمه تی مامۆستا دانیشتبووین، من ئه و بیرم به میشکدا ده هات ئه گه ر هه موو نوسینه به نرخه کانی ئه م مامۆستا کورته بالا، په زاسووکه، خوین شیرین و قسه خۆشه بیانی و له تابه کی ته رازووی باوی و جهسته ی لاوازی خۆشی له تابه کی

دیکه بخه ی نایا سه ری وه میچی حوجره که ی ناکه وئ؟

دیاره نه وینیکی پر سۆز، نیمانیکی پیروژ و ئیراده یه کی قهوی و پته و ئه م پیره خاوینه و ئه م زانا که م وینه ی هان داوه که له و ته مه نه دا له خزمه ت به زانسته، به ئه ده ب، به ئیسلامیه ت و ئینسانیه ت خافئ و بن ئاگا و شه که ت و ماندوو نه بن.

باسی یه که یه کی نووسراوه کانی مامۆستا وه که ته فسیری قورئانی پیروژ و شه ریه تی ئیسلام و... نه به منی بن ده سه لات ده کری و نه له و کورته باسه دا ده گونج، ئه م ئه رکه له ئه ستۆی مامۆستایانی ئایینی و شاره زایانی ئه ده ب و پسپۆرانی زانسته که هیوادارم که مه ترخه می نه که ن و شوینه واره به که لک و باشه کانی مامۆستا پتر به خه لک بناسین. له باره ی شه ریه تی ئیسلامدا پای مامۆستایه کی شاره زام پرسى، فه رموی هه ر که سه بۆ خۆی بۆچوونیکى هه یه، من به راشکاری ده لیم تا ئیستا کتییى وا ته واه له باره ی فیه ی شافیهیدا نه نووسراوه.

من لیڤه دا ده مه وئ به کورتی له باره ی ئه م دیوانه شتیک بنووسم. به بپوای شاره زایانی شیعر و ئه ده ب نالی یه کیکه له گه شترین و پرشنگدارترین ئه ستیره به رزه کانی ئاسمانی ئه ده بی کوردی. ته نیا ره خنه یا به ئه ده بتر بلیم ده ردی دلکی له شیعرى نالیان بوو ئه وه بوو که تیگه یشتنی شیعره ناسک و ورده جوان و په انه کانی زۆر هاسان نه بوو، پتویستی به شیکردنه وه، لی توئینه وه و وردیونه وه ی ته واه بوو. که سیک سى زمانى عه ره بی، فارسى و کوردی نه زانیبا یه چاک له شیعرى نالی نه ده گه یشت. مامۆستای مه زن هه ستی به و که م و کوپییه کردوو به بۆیه به خۆی و به کوپانییه وه، هه ستاون، تیکۆشاون په نجیان کیشاوه و به هه زاران زه حمه ت نوسخه ی ده ستنوسیان په یدا کردوون له به ر یه کیان پاناون و ئه و دیوانه به نرخه یان شه رح کردوو. له هه وه له وه پیشه کییه کی زانایانه یان بۆ نووسیوه که خۆی کتییکی سهر به خۆیه و خویندنه وه ی بۆ هه موو ئه م که سانه ی سه ریان له شیعر و ئه ده ب ده خورئ پتویسته. له دوا یه شیعره کانیان راست کردۆته وه. ماناکانیان لیڤاوه ته وه، هه لسه نگاندوو و له پیش خوینه ریان داناوه.

تا ئیستا کارى وا له نۆ کورداندا نه کراوه. زۆر که س له سه ر نالیان نووسیوه، به لام که س نه وه نده ی خۆ پتوه ماندوو نه کردوو. ئه وانی باش بوون، ناته وایوون ئه وانه ی نه زانانه نووسرابوون هه ر نه بان باشتر بوو. هه یج کاریک ئه ویش کارى وا نه سته م و گران بى که موکووپى نابى، په نگه ئه و کاره گه ورده ش نه خته نه قسکی هه بن، به لام بیگومان هاوتا و وینه ی نیه.

من بۆ خۆم پتر له نێو چهرخه سهر و کارم دهگهڵ شیعرى نالیدا ههیه ئهو سهردهمه که وهک سوختهیهکی نهزان له خانهقای شیخی بورهان بووم دهمدی مهلا زاناکان و موسهعهیده باشهکان لهسهر شیعرى نالی دهپۆن، ئهگهر نیهو خویندهوارى وهک منیان بۆ حالى نهبوویان، هیچ نهبێ سههرنجیان بۆ لای مهله، لهو دهريا مهند و بێ بهستینه پادهکیشان، چاپ بوونی نالی له لایهین کوردی و مهریوانی وه دهرویکی بۆکردمهوه ئهگهرچی ئهم دیوانه نازداره، بێ نازاره دیو و دوزمنی پۆلیسی دهورانی رهشی پاشایهتی پهزاخان بوو بهدهس ههر کهسهوه گیرابایه هاواری سهر و مالى بوو، بهلام من پهیدام کردبوو بهدزییهوه دهخویندهوه. موقبیل به چاپکردنهوهی دیوانی نالی سههرهپای ئهم کهموکوپرپانهی له کاریدا ههبوو پترى بهرهو تیگهیشتنی شیعرى نالی بردم. نێو و نرکه و هێرشى گیو له نالیی نهتواندم تهنانهت چاپهکهی مووهفهقیشم نهک جارێک دهیان جار خویندهوه. خوالیخۆشبوو حاجی مهحمودی وهتمیشیم که بازرگان و ملگداریکی پیر و خۆشهروق بوو، باش دهناسی و بهو حالهوه دیتنی بۆ من هاسان نهبوو چونکه ئهو هاوین و بههار له دێ بوو، منیش ههر لادیی بووم و کهوتر دهچومه شار که زستانان بهخزمهتی بگهه زۆرم کهک له شیعر ناسیی ئهو پیاوه وهرگرت که رهنگی کهم کهس مابن له بیریان بێ ئهیدیکی چهند بهئینساف و پیره پیاویکی چهند قسهخۆش بوو. ئیستاش بۆم پوون نهبۆتهوه ئهو بازرگانه زڕینگه که سهروکاری دهگهڵ گهز و جاو و کهتیره و مازوو و خوری و مافوووه بوو چۆن ئهو ههموو شیعره کوردییه جوانانهی له بهریبون. ئایا بهیاز و دهستنووسی باشی بوون و دهری نهدهخست یا حافیزه ی وا بههیز و قهوی بوو که چی لهبیر نهدهچۆوه. بهرهحمهتی خودای شادبێ. ناخ و داخ چهن گهوره پیاومان بوون و حاجی قادر گوتهنى: «له بهر بێ دهفتهرى گووم بوون و فانی».

شهقی پۆزگار ههلی داشتمه کوردستانی عێراق لهوئ زۆر نالی ناسم دیتن و باشترم نالی ناسی تا سهرم له بهغدا هێنا دهر و بهخزمهت مامۆستا مهسعود محهمهدهیشتم. تا ئیستا کهسم نهدیوه وا له شیعرى نالی بگا. گفتولفتیکی خۆشى بوو که بهبهیانی سىحرایى خۆیهوه دههاته شیکردنهوهی شیعرى نالی خۆی مهست و سهرخۆش دهبوو و گوێگری وهجۆش دههێنا. داخم ناچێ ئهم مامۆستایه ئهوهندهی لهسهر شیعرى نالی دهدوا ئهوهندهی نهدهنووسی تا کۆمهڵ پترى کهک لێ وهگرێ. له بیرمه له دانیشتنیکدا که مامۆستا بهعهدهتی خۆی شیعرى نالی شی کردهوه، یهکێک له دانیشتوان له منی پرسى بهبروای تۆ مامۆستا لهبارهی نالیدا زۆر زیدهپهوی ناکا؟ گوتم: من له تهنیشت مههابادهوه له لایهکهوه تا سههرچاوهی (زهلم) و له لای دیکه تا هاوینهههوارى سهرسهنگ گهراوم و

دهگه‌ل زۆر مامۆستای گه‌وره دانیشتووم که سم نه‌دیوه نه‌وه‌نده شاره‌زای شیعرى نالی بى . که چى ده‌وێرم بلیتم نه‌و گه‌وره پیاوه‌ش به‌ته‌واوى له شیعرى نالی نه‌گه‌ییوه . مامۆستا مه‌سعود فهرمووى به‌خوا راست ده‌کەى . من نه‌و مه‌له‌وانه نیم بینم نه‌وه‌نده درێژیى که بتوانم له ده‌ریای بى بنى شیعرى نالی نه‌و هه‌موو دوو و مروارییه‌ نه‌ بینمه‌ ده‌ره‌روا په‌له‌قازیه‌کی ناشیانیه‌ ده‌یکه‌م . به‌لکو شتیکم وه‌به‌ر ده‌سکه‌وێ . زۆری پى نه‌چوو پۆژیک له‌ خزمه‌ت مامۆستا مه‌سعود له‌ کۆپی زانیاری کورددا خه‌ریکی کاربووم . کاکه‌ حه‌مه‌ی مه‌لا که‌ریم هاته‌ ژوور و گوته‌ی : «نێمه‌ مانای وشه‌ی (نه‌ی سوار)مان له‌و شیعره‌دا نه‌زانیه‌و نێوه‌ چۆنى بۆ ده‌چن» زۆرمان بیر لیکرده‌وه‌ و نه‌مانزانی . بى نه‌ده‌بیم کرد و گوتم : «مامۆستا نه‌و کاته‌ من گوتم جه‌نابیشته‌ دیوانى نالیت به‌ته‌واوى بۆ ساغ نه‌بووه‌ته‌وه‌ و تۆ گوته‌ راست ده‌کەى من پێم وابوو ته‌وازوع ده‌فه‌رمووى به‌لام قسه‌که‌م وه‌راست گه‌را...» گوته‌ی : «ماله‌ نالیت نه‌شیوێ کى سه‌ره‌ده‌ر له‌و هه‌موو ورده‌ داوانه‌ ده‌رده‌کا که‌ نه‌و ناویه‌ته‌وه‌؟ من چوو زانم نه‌ی سوار چیه‌؟» ئیجازه‌م لى وه‌رگرت و چوومه‌ ژووری کاکه‌ حه‌مه‌، هه‌رچى فه‌ره‌نگى فارسى و کوردی له‌ کۆردا هه‌بوون سه‌نگ و سووژنمان دان و سه‌ره‌وینمان دان و سه‌راوینمان کردن و نه‌و وشه‌مان نه‌دۆزیوه‌ . دیاره‌ پاش ناھومیدبوون له‌ په‌راویزی لاپه‌ره‌ ۳۳۴ دا گوته‌ویانه‌ دوور نییه‌ نیزه‌دار بى که‌ له‌ شیعره‌که‌دا بى مانا نییه‌ . نه‌و پۆژه‌ی من گوتم کاکه‌ حه‌مه‌ حه‌یف فه‌ره‌نگى ده‌وله‌مه‌ندى دوکتۆر (موعین)مان به‌ته‌واوى له‌ده‌سه‌دا نییه‌ . وێده‌چى نه‌و نه‌م وشه‌ی گرتبى . ئیستاکه‌ نه‌م دێرانه‌ ده‌نووسم فه‌ره‌نگى دوکتۆر موعین له‌به‌ر ده‌سه‌دايه‌ . نه‌و فه‌ره‌نگه‌ گه‌وره‌ش نه‌م وشه‌ی نه‌گرتوه‌ . به‌لام وشه‌یه‌کی تێدایه‌ که‌ پیاو ده‌خاته‌ گومانه‌وه‌ که‌ مه‌به‌ستى نالی په‌نگبى نه‌م وشه‌ بى و نه‌وانه‌ی دیوانى نالیان نویسه‌وه‌ به‌هه‌له‌یان تۆمارکردبى . فه‌ره‌نگى موعین وشه‌ی «نیسارى» گرتوه‌ به‌مانا سوپاهى و له‌شکرى و ده‌لێ . فیرده‌وسى له‌باره‌ی ته‌به‌قه‌ی دووه‌م له‌ چوار ته‌به‌قه‌ی جه‌مشیدا ده‌لێ :

صفی بر دگـردست بنشانند

همی نام نیساریان خوانند

و هه‌روه‌ها زیادی ده‌کا و ده‌لێ وشه‌ی (نیساریان) له‌ زمانه‌کانى ئێرانیدا سایقه‌ی نییه‌ و بى شک موچه‌ره‌فى (artistar)ی په‌هله‌وى (ئوستایى raeslara) به‌مانای (شه‌پکه‌ر

و سوپاهی) هاتوو و ئەم وشەیه لە فارسیدا بوو ته (ارتیشدار).

دۆزینەوهی ئەم وشە منی خستە سەر ئەم باوەرپە که (نە ی سوار) (نە ی سیار) بێ، بەغەلەت نووسرا بێتەوه چونکه زۆر پوونه و بەهاسانی لە شیعرەکانی دەرەکهوئ که نالی زۆر ئەهلی خوێندەوه و مۆتالا بووه. دەسه لاتیکێ زۆری بەسەر ئەدەبیاتی عەرەبی و فارسیدا هەبووه. وەک بەئیشتیا لەسەریان نووسیوه گەپیدە بووه و بەکوردستاندا گەپاوه. ئەگەر واش نەبێ ناسنایەتی ئەو دەگەڵ بابانەکاندا حاشای لێ ناکرێ. ئەوانیش کتێبخانە ی ئەمیرانەیان بووه که نالی که لکی لێ وەرگرتوووه. تەماشای ئەو چەند شیعرە بکەن بزانی من بێ بەلگە و نالیم:

نالیا ئەم غەزەلە تازە که تازەت گوتوو

بە دووسەد مەسنەوی لویی لوبایی نادەم

نێیە دەخلم لە شانامە و مەسافی غەیری ئەم نوکتە

که کوشتە ی بەندی تۆیە هەر کهسی نازاد و نازایی

که دیتەم رەنگی سەد رەنگی، گوتەم بابایی عەییارە

که بیستم لە فظی بێدەنگی گوتەم شیپوری شاپوورە

بەلێ بەم شیعرانەرا که ئەگەر پێزم کردبان زۆر پتریان چێ دەگرت دیارە که نالی هەموو جۆرە کتێبیک که دەخلی بەمەلایەتییه وەش نەبووین خوێندووەتووه. که سێکی ئەسکەندەرنامە ی ئەفسانەیی خوێندبێتووه و نەسیمی عەییار و شاپووری عەییار بناسن، ئاشکرایە که شانامە ی فیردەوسی زۆر جار سەرەوین کردوووه و ئەم وشە ی لە شانامە وەرگرتوووه و ئەگەر ئەو ی زانیبێ که نە ی سیاری بەتەبەقە ی دووهم لە چوار تەبەقە ی زەمانی جەمشید گوتراوه ئەو دەبێ شیعرە که لە ئەسلدا ئاوابووین:

دیده نیگهبانی یار، نالهی دل نهی سیار
تیپی سریشکم هه‌زار ناهه عه‌له‌مداری من

یانی چوار ته‌به‌قه‌ی زه‌مانی جه‌مشیدی پیزکردبن و له‌باتی ته‌به‌قاتی له‌شکری تورکان
که له‌مه‌غولیه‌وه وه‌رگیراون، (ئون) (یوز) (تومان) به‌کاری بردن چونکه گومان
له‌وه‌دا نییه که هه‌زار پر به‌پستی (تومان)ی مه‌غولیه. ئایا تا‌قمه مومتازه‌که‌ی نه‌حمه‌د
پاشای دۆستی وا ته‌به‌قه‌به‌ندی نه‌کردوه و نه‌و شیعره پر په‌مزه‌ی پاش نه‌مانی تا‌قمه‌که
نه‌گوتوه؟ جوابی به‌من نادریته‌وه. به‌لام ده‌غده‌غی له‌ دل‌دا په‌یدا کردوه.

ماوه شتی‌ک له‌باره‌ی نالیدا باس بکه‌م که تا ئیستا که‌س له‌و باره‌دا نه‌داوه. نه‌ویش
نه‌وه‌یه، جگه له‌وه‌ی نالی خه‌ریکی پیکه‌تانی زمانی یه‌کگرتوی کوردی بووه، شو‌پشی
نه‌ده‌بیشی کردوه. ئه‌م په‌سمه ناله‌باره‌ی له‌ دیوانی شاعیره‌کانی پیش‌بودا هه‌بووه که
له‌ نه‌لفه‌وه تا یا بکه‌نه‌ قافیه له‌ دیوانی نالیدا نییه. کوا قافیه‌ی (ل) (ظ) (ذ) (ع)
(خ) (غ) له‌ دیوانه‌که‌یدا؟ که دیوانی شاعیره هه‌ره باشه‌کانیشی دزی‌کردوه. له‌ باتی
نه‌وانه شی‌عری وا هه‌یه که پیته تاییه‌تییه‌کانی کوردی بۆ کردونه‌وه قافیه وه‌ک (ئ).
«ته‌شریفی نه‌وبه‌ه‌اره که عاله‌م ده‌کا نوئ» نالی به‌پچه‌وانه‌ی بۆ‌چوونی هیندیک شی‌عر
نه‌ناس که گوتوویانه هه‌ر خه‌ریکی دوو‌کار، شی‌عر و وشه ئارایی بووه و گوئی نه‌داوه‌ته
نیوه‌پۆک، شاعیری به‌ته‌واوی مه‌عنای که‌لیمه بووه. شی‌عری ته‌نیا بۆ ده‌ریپنی ئی‌حساسی
ناسکی ئینسانی گوتوه جگه له‌ چهند پارچه‌ی وه‌ک وه‌سفی حوجره و گویده‌ریژه‌که‌ی
و وه‌سفی ته‌بی‌عه‌ت که نه‌وانیش له‌ ئی‌حساسی شاعیرانه بێ به‌ش نین. شی‌عره‌کانی دیکه
پرن له‌ سوژی ئاشقانه و کو‌لو‌کو‌ی ده‌روونی خۆی. بۆیه گوئی نه‌داوه‌ته نه‌و قاعیده
و ئوسو‌وله‌ی که زانستی عه‌رووز شاعیری ناچار کردوه په‌چاوی بکا. یانی غه‌زەل له
حه‌وت شی‌عر که‌مه‌تر نه‌بێ و حه‌تمه‌ن ده‌بێ تا‌ق بێ. باشترین غه‌زەلی نالی نه‌و غه‌زەلانه
که له‌ حه‌وت شی‌عر که‌مه‌ترن یا جووتن. یانی نالی له‌هه‌ر جی‌گایه‌ک کو‌لو‌کو‌ی دام‌کراوه
قه‌له‌می پۆناوه و تا ئی‌حساساتی دانه‌مرک‌اوه قه‌له‌می تا‌داوه. نه‌گه‌ر له‌ پارچه شی‌عره‌که‌ی
مه‌ست‌ووره وردبینه‌وه، تن ده‌گه‌ن نه‌و نالییه‌ی که وه‌ستای قافیه بووه، لی‌زه‌دا په‌ی‌ایه‌تی
قافیه‌شی له‌ چهند جی‌گا نه‌کردوه. دیاره دۆزینه‌وه‌ی نه‌و جی‌گایانه کاری نه‌و که‌سانه‌یه که
ده‌زانن په‌دیف و قافیه چن؟ به‌په‌حمه‌تی خودا شادبن نه‌و مامۆستایانه‌ی بێ وردبونه‌وه

و بێ ئه‌وه‌ی بزانی شیع‌ر چیه‌؟ فه‌رمووینه ئیجساسی شاعیرانه له شیع‌ری نالیدا نییه یا که‌مه، توخودا خوینه‌ری خۆشه‌ویستی شیع‌ر ناس سه‌رنجیک‌ی بده ئه‌م دیوانه تا بزانی ئه‌و هه‌ژارانه چهند له شیع‌ر ناسیدا کۆله‌وار بوون.

له جیگایه‌که‌ی تریش باسم کردووه که قوتابخانه‌ی نالی به‌هۆی مه‌لا سالحی هه‌ریقه‌وه له کوردستانی ئێران به‌تایبه‌تی له موکریاندا به‌روی په‌یدا کردووه.

له‌م سالانه‌ی دواییدا کتێبیک به‌فارسی به‌ناوی (ایران امروز) بڵاوئۆته‌وه که له نووسینی (ئۆزین ئوبین) سه‌فیری وه‌ختی فه‌رانسه‌ کراوته فارسی. ئه‌م دیپلومه‌ته له ساله‌کانی ۱۹۰۶ - ۱۹۰۷ به‌سابلاخدا تێپه‌ریوه و چهند لایه‌په‌یه‌کی ناشیانه‌ی له‌سه‌ر ژبانی کوردی ئه‌م مه‌له‌بنده نووسیوه که سه‌رنج پاکیش نین. ته‌نیا ئه‌وه‌نده‌ی سه‌رنج پاکیشه که له‌باره‌ی نالیدا نووسیویه‌تی:

له‌ نێوه‌پاسته‌کانی چه‌رخ‌ی پابردوودا شاعیری که‌ نێو کورداندا هه‌لکه‌وت که ناویانگی له‌ چوارچێوه‌ی هۆز و خێل و زیدی خۆی زۆر وێه‌تر پۆی، نالی مه‌لایه‌کی خه‌لکی سلێمانیه‌ که ئه‌مۆ شیع‌ره‌کانی له‌ دوورترین خه‌ر و شیو و دۆله‌کاندا ویردی زمانی کوردانه ئه‌م شیع‌رانه‌ی، موفتی سابلاخ، (که له جیگایه‌کی تر به‌ناوی مه‌لا محمه‌دی موفتی ناوی بردووه) بۆ ئێمه‌ی وه‌رگیران.

دیاره‌ ناویانگی نالی هه‌شتا پتره‌ گه‌یوه‌ته سابلاخ که موفتی وای به‌سه‌فیر ناساندووه. نازانین شیع‌ره‌کانی به‌ چ زمانیک بۆ سه‌فیر وه‌رگیراون. به‌لام پاش ئه‌و هه‌موو به‌رده‌شۆر و ده‌سکارییه‌ هێشتا تام و خۆی و بۆن و به‌رامه‌ی شیع‌ری نالیان پێوه‌ دیاره. ئه‌وه‌ش جوابیکه‌ بۆ ئه‌و که‌سانه‌ی ده‌لێن نالی زیاتر به‌شکل و وشه‌ ئارایییه‌وه‌ خه‌ریک بووه تا نێوه‌رۆک و مه‌زمون. جاریک هه‌ر له‌و باره‌دا له‌ کۆپیک‌ی ئه‌ده‌بیدا که خوشک و برای عه‌ره‌بیشه‌ی لێ بوون گوتم توخوا ئه‌م شیع‌ره‌ی نالی بۆ ئه‌م برا و خوشکه‌ خورمانیژ و خورما خۆرانه که فرچکیان به‌خورما گرتووه‌ بکه‌نه‌ عه‌ره‌بی بزانی بۆ خۆیان یاری شیرینی خۆیان و به‌خورمای خۆمالی شوبه‌اندووه که کوردیک‌ی شاره‌زووری که‌ لاش له‌پێی میژو‌خۆر شوبه‌اندوویه‌تی.

ده‌خیلت بم نه‌خیلی یا پوتابی

وه‌ها شیرین و سینه‌ نه‌رم و دل‌په‌ق

هه‌موویان که مه‌زمونی شی‌عه‌که‌یان بیست گوتیان تا ئیستا شی‌عه‌ری وا له‌تیفمان له
عه‌ره‌بیدا له‌و باب‌ه‌ته‌وه نه‌بیست‌وه. هه‌موو ده‌زانین شی‌عه‌ر که وه‌رگێردرا جوانی شی‌وه و
شکل له‌ده‌س ده‌دا.

له‌پێشدا گوتم ئه‌م کتێبه‌ش بێ که‌موکوپی نییه. به‌لام تا ئیستاش بێ وێنه‌یه. له
چه‌ند جێگا نه‌زهری خۆم له‌ په‌راویژدا نووسین. به‌لام چونکه ئینتیشاراتی سه‌لاحه‌دینی
ئه‌یوبی له‌ چاپکردنه‌وه‌ی ئه‌م دیوانه‌دا بۆ ئه‌وه‌ی کورده‌کانی ئێرانیش دیوانێکی که‌م
غه‌فلت و شه‌رح لێکراویان له‌ده‌سدابێ به‌په‌له‌ بوو هه‌قیشی ده‌ده‌م منیش نه‌متوانی
چاکی پێ پابگه‌م.

دیسان له‌لایه‌ن هه‌موو کوردێکی ئه‌ده‌بدۆسته‌وه سوپاسی مامۆستا و کوپه‌کانی ده‌که‌م.
نازانم کێ بوو نووسیبووی هه‌ر مالێکی ئێرانی که‌ قورئانیکی پیرۆزی له‌سه‌ر تاقه‌ دانابێ
پێویسته دیوانێکی حافیژیشی له‌بێ بێ.

منیش ده‌لێم خۆزگه هه‌موو مال‌ه کوردیکیش دیوانی نالی له‌ژێر قورئانی پیرۆزدا
دانابایه.

سال درهنگ بوو، پایز داهات، زهوی پهنگی بزرگا، شینایی نه‌ما، تینی هه‌تاو که‌م
بووه، پۆژ چیان به‌به‌روه نه‌ما، شه‌و دریژ و دریژتر بوون، هه‌وا فینک بوو، په‌ن پندران،
مشتاخ هه‌لخران، بیستان له‌به‌رکه‌وتن، برکه هه‌لکیشران، جی تووتن شیو کرانه‌وه، ناویژه
له به‌راو ده‌رچوون، نه‌ستیر داریان لی پاکیشرا، سه‌رچاوه قه‌وزیان گرت، بناوان هه‌لدیران،
ده‌راو بۆگه و لیل بوون، پاوان و هه‌له‌سوون، پیخوست و بۆژه بوون، پیوره وینجه داس
په‌پین کران، په‌پسته کۆله پنج بوون، نه‌وه‌نده تیشه‌یان چهند په‌لکه بوو، سارده کیل
دندوکه‌یان دا، کا و گزره له کادین کران، کۆده و پۆلکه و نه‌رمه‌گیا له تایه و گیشه
دران، تفاق زستان داخرا، دیم کیل به‌هیوای بارانی په‌حمه‌ت و هه‌قه‌په‌له‌ی پایز، دیمه‌کار
و نیشکه‌که‌ندیان داچاند، جارجار هه‌وری سپی و تهنک به‌ده‌م باوه به‌په‌له به‌ئاسماندا
تیه‌پین، چهند پریشکی بلأویان وه‌راند، دلی شکارته‌که‌یلی بی زه‌وییان داخو‌رپاند و ترسان
نه‌وه‌کو نه‌وه‌ندوکه ده‌غله‌ی ناو مالان بۆیان داچاندوون گنده‌نی بن و به‌جاریک قووت پراو
و بی سالات بکه‌ونه‌وه، دار و ده‌وه‌ن خه‌زه‌لیان دا، مبرگ و چیمه‌ن بی دیمه‌ن بوون، لاپالی
بژوین بوونه پئچکه، نواله‌ی زه‌نویر کاتۆر کران، ته‌لان و به‌نده‌ن پووتانه‌وه، پووباری خو‌رپین
له خو‌رپین که‌وتن، پئبواری خو‌رپین له ته‌نکاویان دا، سوار بۆ بوار نه‌گه‌پان، گیا به‌رزه بوونه
نیشکه‌ل، دپوو بوونه نه‌شته‌ر، تیکان بوونه په‌یکان، پیکۆل و کونجی بوونه بزمار و ده‌رزی
و له‌پپی گاله‌وه‌پینی پیخواس هه‌لچوون و گرده‌نشینیان کرد، بابرده‌له وه‌ک له‌شکری

به زيو و شكاو په تينرا، خوى بۆ نه گيراو، بلآو بوو، پووش و په لآش وهك ترسه توك و دووره په ريزان خويان له خواره بايان گرت، له نه ديو و په سيو و بوودپ و كهنده لان خزین، ههوار خالى بوون، چادر و چيغ پيچرانه وه، سبيپهك هه لپه سيران، مه شكه به رچيفيان تن هه لكيشرا و له بن ميجى قوپماوى نران، دؤدانه و شير مه شك له خه راره كؤنان پيچران و له بهر هه يوان و بيلا به سينگ داكراڼ، نيره ي بى خير هه لآوه سران، گوريس و په تك هه لويژنران، شهنگه بيري قولچاغه يان دارنى، بووزه له و بهر بينكه يان شانوشان كرد، جامى مه پدوش و گادوشكه يان له بن پيړك و هه رزالان ناخنى، بيژينگ و ده ستاريان وه كار خست تا زمهر بۆ زستانى دوور و دريژ گيژهو بكهڼ، ساوار بهاپن، بپویش بهبا كهڼ، بۆ دراو لن بكهڼ. كاكي شوان كه له كويستانى مهن و ههروارى سازگارى مه پرى له چرگهڼ ده چه قاوه و ده مى ده له وه پرى پى و ته پى و ناسك دهن و يه كى له يه كى دهرنه ده چوو، بۆ خوشى له سر بهرديك داده نيشت و قامكى له بلويز ده بزوات و نهوى ليى ددها ليى نه ده داوه و پاشاى به سه پانى خوى نه ده گرت، ئيستا بلويزى له مال داناو، چونكه مه پرى كويستان كه له نگ و لؤر و ده غه زدارى تيذا نه ماوه و بى چاوينى بى سمپه و ساكه ته ي دووكى ده ليى لينكه ده ستاره و پشتى گريى لن براه. كوا له ئارانى قاقپ و كراپ داده مه زرى و ده چه قيته وه؟ له ده شتى كاكي به كاكيده په پى هه لداوى، په پرم په پرم ده بى، هر كرتكه ي پوو له لايه ك دهكا، شوان نه گهر وهك ددانى ماريش بى، پى پاناگا پيشى بگرى، تيكي بكاته وه، مه پرى قه له و و ساغ له ئارانى بى له وه پى چؤن چيشتاوان مؤل ده خوا، پالينيان كوپ ده به ستن، شيوه خؤران پاده وه ستن و شه وينان له هه وشه دا گير ده بى؟ شوان ده بى چاويكى ببيته چوار چاو و خه و خواردن له خو حرام بكا، گورگى فيلباز و دن هه ميشه له كه ليندايه شوان بخاقلينى، سهگ بخيچينى، تا كه لاک بستيئى، كام مه پرى شاز و قه له وه برفينى و نه گهر خوداى نه خواسته شوان له خه و بمينى و ده زبينى نه گرتبى ميگل پابدا و يه كى نه هيلى و هه مووى بخنكينى، جا له و حالده شوان كوا مه جالى هه يه له بلويز بتوپرينى و عاله ميگ وه جؤش بينى؟

سالان له م وه رزه دا كه كارى ديها كه م ده بوو، سواغ و پينه و په پوى بان و دهرك و ديواران ته واو ده بوو و ناوردو داده خرا، جهنگى پاوه تاژى ده مات. پاوه تاژى له ميژه له كوردستاندا باوه. تا نيوه ي دووه مى نه م چه رخه زؤر به داب و ده ستور ده كرا، هه رچند ئيستاش كه م تا كورتىك ماوه، به لآم به ره و نه مان ده چى. دياره هر پيوشويىك به سر چوو، نه م وشه و زاراوه و نامرانه ي پيوهنديان به م پيوشويته وه هه يه، له سر زار و زمانان نامينن و ورده ورده له بير ده چنه وه، ته نيا له بهيت و باواندا ده ميننه وه كه

تیگه‌یشتنیان بۆ به‌ره‌ی داهاتوو دژوار و نه‌سته‌م و گرانه، خۆ به‌ناشکوری نالیم فه‌ره‌ه‌نگ نووسیکی نه‌وتۆمان نه‌بووه و قامووسیکی وامان نییه‌ ئه‌م وشه و زاراوانه‌ی تۆمار کردبی و له‌ نه‌مانی پاراستیی، ئه‌م پۆژانه بۆ نووسینی ئه‌م وتاره په‌نام بۆ فه‌ره‌ه‌نگی تاقانه‌ی کوردی بۆ کوردی «خال» برد، له‌ ژێر وشه‌ی پاو و تانجی و تازیدا شتی وای نووسیوو کابرا گوته‌نی: «ئه‌زی تیدا شه‌رمه‌زار بوومه‌وه». بۆیه‌ ویستم ئه‌وه‌ی له‌ بیرم ماوه و لێی ده‌زانم له‌و باره‌دا بنووسم تا قامووس نووسی دواپۆژمان که‌لکی لێ وه‌ریگرن و ئه‌و لاوانه‌ی که وه‌ک من نه‌ده‌بی فۆلکلۆریکی کوردی به‌خه‌زێنه‌ی زمان ده‌زانن سوودی لێ وه‌ریگرن.

تازی یا تانجی و تاجی تۆرمه‌ سه‌گیکێ درێژ، ناسک، شوش و له‌سه‌ر لینگه. پیستی ته‌نک و ئامال پوهته‌یه، جوان و ژیکه‌له‌یه، گوتوویانه: «تازی ئازاده‌ی سه‌گانه» توند و تۆله، باش لینگ ده‌دا و به‌ده‌وامه و به‌که‌لکی پاو دێ، تازی تا زه‌نگه‌ی به‌رزتر، ته‌نگه‌ی گورجتر، که‌فه‌لی بڵیندتر، پشتی پاکشاور و ئامال کوورتر، په‌نجه‌ی شووشر، سه‌ر و که‌له و ده‌م و له‌مبۆزی باریکتر و په‌قتر و درێژتر بێ په‌سندتره.

وه‌ک هه‌موو تۆرمه‌ سه‌گیک به‌نیری ده‌لێن گۆل و به‌می ده‌گوتری دێل، گۆل هه‌میشه بۆ جووتبوون ئاماده‌یه، به‌لام دێل جارێک یا دوو جار وه‌با دێ، زۆر پیشتەر نیشانه‌ی وه‌با هاتنی دیاری ده‌دا، جا ئه‌گه‌ر خاوه‌نه‌که‌ی بخوازی زووتر با بگری باشتری تیر ده‌کا تا قه‌له‌ویی و ئه‌گه‌ر به‌پێچه‌وانه‌ نه‌یه‌وی ئاوس بێ ئه‌وه له‌ ژوورێکی تاریکدا ده‌یه‌سه‌ستیه‌وه تا له‌پ و لاواز بێ و له‌ با بجێته‌وه. جووتبوونی تازیش وه‌ک هه‌موو جسنه‌ سه‌گیک «پێوه‌پوانی» پێ ده‌لێن، دێل و گۆل پێکه‌وه ده‌نووسین و تا ماوه‌یه‌ک لێک جوێ نابنه‌وه، ته‌نانه‌ت ئه‌گه‌ر له‌ زمانی کوردیدا به‌زاییه‌ی هه‌موو نینۆکار و گوانداریک «جگه‌ له‌ مالۆس که‌ سمداره» ده‌لێن تره‌کین. له‌شێره‌وه تا مشک - په‌نگه‌ بۆیه‌ بێ که‌ زۆریان بێجوو ده‌بن. تازیش و سه‌گیش له‌وان هه‌لناوین، ده‌لێن دێله‌ تازی به‌حه‌فتا شه‌و پۆژ ده‌تره‌کی. به‌وه‌نده‌ تووتکه‌ی به‌زگیک ده‌بن ده‌لێن کۆخیک، دێلێک له‌ سیوه‌ تا یازده‌ تووتک ده‌ین، دێله‌ تازی هه‌شت گوانی ئه‌م به‌ر ئه‌وبه‌ری هه‌یه، تووتکه‌ تازی له‌ پێشدا چاری نووساوه و نابین، پاش چهند پۆژ چاری ده‌پشکوێ، به‌قه‌سه‌ی گۆنه‌ راوکه‌ران هه‌وه‌ل تووتک و ئاخ‌ر تووتکی کۆخیک له‌وانی دیکه‌ باشتر ده‌رده‌چن، تووتکه‌ تازی زوو فیتری تیکوشین خواردن ده‌بن و نیت‌ر نیازی به‌شیری دایک نامین، دێله‌ تازی تره‌کیو پێویسته‌ زۆر باش به‌خێو بکری و تیر بێ، ده‌نا زبانی خوێ و مالانگه‌پ ده‌بن و په‌کی راوکردنی ده‌که‌وی، تووتک که‌ ژیه‌له‌ بوو، گوجوکی پێی ده‌لێن و له‌خۆیه‌وه‌ فیتری پاویچه‌ ده‌بن، پاویچه‌کردن ته‌مرینی پێکه‌وتن و پاو فیربوونه. گوجوکیک بۆ ئه‌وانی دیکه‌ هه‌لدێ و ئه‌وی تریش پێی ده‌که‌ون.

پاوکەری کۆن دەلێن هەر گوجووکیک هەڵات دیاره له خۆی پادەبینی و بەگەوره‌بیش له‌وانی دیکه چێتر و خێراتر و بە‌کارت‌ر دەبن، گوجووکیک بە‌سال‌ه‌وه‌ختیک سونوو یا سونوی دیت‌ه‌وه و پیتی دەلێن شەک، نیشانه‌ی سون هاتنه‌وه ئه‌وه‌یه که گۆل له کاتی میزکردندا لاقی هە‌لدین، پاش سال‌یک ده‌بیته‌ خەرت و ئه‌مجاره ته‌مه‌نی به‌خەرت حیساب ده‌کری. خێرای و خوێ‌پایه‌تی تازی تا نه‌بیته‌ خەرت دیاری نا‌کا، وا ده‌بن شەک نۆره‌ش نا‌کا و که‌چی به‌خەرتی زۆر چن ده‌بن و به‌پێچه‌وانه‌ شەکی خێرا خوێ‌پی ده‌رده‌چن.

په‌نگه‌کانی تازی

تازی په‌نگی جۆر به‌جۆری هه‌یه، سپی، په‌ش، سوور، نه‌باتی، شی، خه‌زال، بۆر، تاله، شله، خورمایی، خه‌نه‌یی، گورگی، پلینگ، قه‌زوانی، بازوو، بۆزقاجی و به‌له‌ک، په‌شبه‌له‌ک، سووربه‌له‌ک و شین به‌له‌ک.

ده‌نگه‌کانی تازی ئه‌مانه‌ن

لووراندن، نوورپاندن، قرووسکاندن، نووزاندن، مپاندن و ناسکاندن.

ه‌یفه‌ته‌کانی تازی

چن، خێرا، تیژ، په‌ل، په‌شکوژ، خۆشپست، به‌دپست، هه‌رزه، قپخه‌مه‌په‌س، ده‌مسارد، ده‌مگه‌رم، به‌هه‌لم و به‌ده‌وام.

تازی به‌کاری پاری ئاسک و کێوی و که‌رویشک دی، چێترین و باشترین و به‌کارت‌ترین، تازی ئاسک کوژه، من کوێستانیم و ئاسکیش له‌ ده‌شت و گه‌رمیان ده‌ژی و له‌ پاره‌ ئاسک شاره‌زانیم. ماموستا عه‌لای په‌حمه‌تی له‌ کتیی «کور‌دواری» باسی پاره‌ ئاسک ده‌کا من

به نه زانی خۆمه وه به دلم نه بوو، پیم وابوو هه له ی تیدایه، نه ماما پیره به گیکێ جاف جاریک باسی پاوه ئاسکی بۆ کردووم نه وه تان بۆ ده گێرمه وه، پاست و درۆی وه بآل به ستۆی خۆی ده یگوت: زه مانی ده سه لات و باوی به گ و پاشاکانی جاف که کۆچهر و په وه ند بوون باشترین تازی و په سه نترین نه سپ له نێو جافاندا هه بوو، له موکریانیش ناوبانگی نه سپی جافان بووه - په نگبێ پاست بێ چونکه له عه ره بان نیزیکن و جسنه نه سپی عه ره بیش له دنیا دا مه شه ووه - ده یگوت: «پاشاکان تپیه سواریکی باشیان هه لده بژارد، تازییه کانیا ن وا فێر کردبوو که پاویان داده به ست و پسته یان هه لده کێشا و تازی خۆی داوێته پیشکۆی سوار و مات ده بوو، که ئاسک هه لده هات سواران به و نه سپه خۆشبه ز و به کارانه وه ده یان په تاند تا ده یان زانی شه که ت بوون نه مجار تازییه کانیا ن به رده دایه تا له خۆلی ده گه وزاند، هه موو پاوه رێک خه نجه ری ده به ردا بوو و کێردی ده بان و تیژی له دیوی ژووری خه نجه ردا له کالان چه قاندبوو به و کێرده سه ری ئاسکیان ده پیری و پفیسکه یان کون ده کرد و له به ن سامو پته که یان هه لده کێشا و به ته پریزه ی نه سپه وه هه لیاند اوه سی».

کوورد به هه موو گیاندارێکی گواندار و سمدار که کهوی و پام نه بێ ده لێ کێوی، له کێوه سه ره کهش و شاخه سه خت و پژد و هه له مووت و زهرد و ماهه کانی کووردستاندا کێوی ده ژین، که له کێوی، گاکێوی، شوور، یه کجار که م بوون و له وانه یه په گه زیان له م حا له دا له مه ترسیدا بێ و هر نه مێتن و نه مبیستوو هه وانه به تازی پاو بکێن، بیستوو تانه که کێوی به تاییه تی پۆژانه له شاخی هه ره سه خت و په وه زی نه سته م نابێته وه، ده لێن هه ر جیگایه کی شاخ بارانی وێ بکه وێ کێویش ده توانی پێیدا بپوا، دیاره تازی له جیگای وا کار ناکا.

بۆ پاوه کێوی به تازی به ره گه ده نینه وه. کێوی که له م شاخه وه بچێته شاخیکی تر تیره گ به رندا، یانی به جیگایه کدا ده پوا که هه ردووک دیوی کێوی لێ دیار بێ، جا پاوه رێ شاره زا، تیره گێکی په چا و ده کن و حاشاره گی لێ دروست ده کن، نه گه ر گوێنی و گیابه رزی لێ هه بێ، کۆخته یه کی دوو میتری یا که متر ساز ده کن و خۆیان و تازییه کانیا ن له وێدا مه لاس ده دن، نه گه ر نه وه یان بۆ نه لوا وارشی به رد دروست ده کن، کێوما ل به رێکی شاخ به هه راو و هۆریا و ته ق و په ق و چه قه چه ق ده ته قێتن تا حیوان بترسی و به تیره گدا به پێتته و شاخی نه و به ر و له و به ره گه هه له نگوێ، نه گه ر مه وای نیوان دوو کێو به رین بێ و له دوو جیگاوه به ره گه ی بۆ ده گرن. تا نه گه ر تازی پێشه وه پاستی بکه ن به سه ر به ره گه ی دووه مدا بکه وێ و پزگاری نه یه، تازی قایم و به هه لم و فیلاوی نه بێ نه ده گاته کێوی و نه ده وێرێ خۆی لێدا، به ران و نیری قه ییره ده س ده که نه وه و به گژ تازی دا دینه وه و به شه قو ن

تیی هه لده دهن و برینداری ده کهن، وا ده بئ ده شیتۆپینن. به لام تازی که فیلاوی بوو، هه له پاشرا له کیوی پۆ دئ و که بۆی هه لکه وت، باتووی ده گری و برستی ده بپئ، راوکه ده لئین هوی نه وهی تازی ده گاته کیوی، نه وهیه کیوی له هه لاتندا زۆر ئاوپان ده داته وه و مه حتله ده بئ، ده نا زۆر به باز و بردتره، کیوی به ته له و شتی دیکه ش ده گرن که دیره دا جیی باس نییه .

نه مؤشیه کانی تازی

سه گه بایی، شانه په قه، شه ککه، سه بنیسی، هاری، سووزه نه ک.

پاوه کمرۆشک به تازی

که رویشک گوانداری که نیتۆکی ههیه، گیا خۆره، کلکی زۆر قولهیه، تووکی نه رمه، دریزایی له به رزایی پتره، پيشووی له پاشووی کورتترن، به باز و قنه ده روا، گوئی زۆر دریزن، سه ری له چاو له شی زۆر گه ورهیه، چاوی زه ق و له پوون و نانوقین. زیاتر به چاوان ده بیندریته وه، ده لئین مییه که ی حه یز ده شوا، ده تره کئ و زه و و زووی زۆره، له جیگای سارد و گه رمدا ههیه. له بژوینترین کوستانی کوردستاندا و گه رمترین و کراپترین بیروونی عه ره بستاندا ده ژئ، به بیچووی ده لئین به چ و که په ره وازه بوو و توانی توند پابکا «سه پسین» ی پئ ده گوترئ، به پوالت یه کجار به سته زمان و بئ ده سه لات و ترسنۆکه و له بهر هیچ گیان داری چوارپئ و بالنده ی پچوکی راوی ده س ناکاته وه، که چی دوژمنی وه ریز و په زه وان و بیستانچییه. تا ده سته له سه ر دابنئی به زه پ و به دغه ره، به پۆز له لاند خوی مه لاس ده دا و به شه و ده گه پئ و ده له وه پئ، هیچ نا پاریزئ. بۆ باغ، بیستان، شیناوه رد و، په پسته ته نانه ت خویان و خه رمان وه ک به لا وایه. بۆیه وه ریز و باغه وان پقیان لییه و به ته پکه و ته له و خورده و داو ده یگرن. گۆشتی ده خورئ، ده لئین ته مه نی به وه را دیاره که هه ر سا له کونیک ی له بن کلک ده بئ.

نیزیکه‌ی سی، چل سال له‌وه‌ی پیش کهم ساحیب ملک و ئاغا و مه‌زنی کورد هه‌بوو، پمووده‌ی پاوه که‌رویشک نه‌بئ، دیاره ئه‌م کاره‌ش به‌سته به‌ده‌ست پۆین و نه‌پۆینه‌وه بوو، ئاغای ده‌وله‌مه‌ند پرسته‌یان له ئاووریشمی په‌نگاوپه‌نگ ده‌هۆنیه‌وه و گولینگی سیم پتچی جوانیان وئ ده‌خست. سه‌ری گولینگداریان له باسکی راسته یا راست و چه‌پ له شان ده‌کرد. قه‌لاده‌یان له قایشی باش دروست ده‌کرد و به‌ئاوریشم ده‌چنی، زه‌نگوله‌ی زه‌رد، زۆ ته‌نانه‌ت زۆریان لئ ده‌دروو، سه‌ری دیکه‌ی پرسته‌یان له ئالقه‌ی قه‌لاده هه‌لده‌کیشا. ئاغای دئ به‌خۆی و باب تۆکه‌ر و ره‌عیه‌ت و سواره‌وه ده‌چوو پاو، له‌و جیگایه‌ی زانیابیان که‌رویشکگره‌ پراویان داده‌به‌شی و سوار سه‌فیان ده‌به‌ست، له‌کۆ یا بانوو سواریک به‌تازییه‌کی کارامه‌وه سه‌رپاوی ده‌گرت، سه‌رپاو ده‌بوو له‌پیش سواراندا بئ و چاری له‌لای خوارئ بئ تا نه‌گه‌ر که‌رویشکیان له داوینی تیبه‌ردا وریا بئ و بزانی پوو له کام لا ده‌کا، ئه‌و ده‌بوو راسته و راست له پیشدا بئ، نه‌گه‌ر تازی خواره‌وه نه‌یانکوشت و به‌ماندوویی گه‌یشته سه‌رپاو ئه‌و تازییه‌که‌ی خۆی به‌رداتئ، ده‌بوو تازی سه‌ره‌ره‌وژیر به‌رنه‌دا و پاوه‌ستی تا که‌رویشک که‌میکی لئ په‌ت ده‌بئ، به‌رپاو سواریک بوو که باشتین و چیتین تازی بئ بئ و که‌میک له دوی سوارانه‌وه بئ تا نه‌گه‌ر که‌رویشک پاش پاو بکا، تازی خۆی تیبه‌ردا، سواره‌کانی دیکه که نیوانیان پینج شه‌ش گه‌ز پتر نه‌بوو، چ تازییان بئ با یان نه‌با، ده‌بوو له پکی یه‌ک بپۆن و هه‌ر که‌سه له‌لای سه‌رووی خۆی ورد به‌روانئ و هه‌ول بدا هیچ بنچک و به‌ردیک نه‌بوئ، تا سه‌ف راستتر و نیوانی سواران که‌متر بایه، که‌رویشک چاکتر ده‌بیندراوه یا زووتر هه‌لده‌هات، لانی تازه و کویره و لانی شه‌وئ دینی نیشانه‌ی نه‌وه‌بوو. که‌رویشک هه‌ر له‌و ده‌ورو به‌ریه، جا ده‌بوو به‌فیتوو یه‌کتر حالئ بکه‌ن سه‌ف راستتر و سوار خوردرین، ورد به‌روانئ و نه‌بیوئرن. که‌م وایه که‌رویشک له‌به‌ر سه‌فی راست و پتکوپتک و سواری ئارام، بوئ پرا بکا، خۆی له لاند مه‌لاس ده‌دا و له عه‌رزی ده‌خا، پاوه‌که‌ری لیژان به‌ته‌مال ده‌بیننیه‌وه.

ئه‌و سه‌رده‌می داب بوو نه‌گه‌ر تۆکه‌ریک یا ره‌عیه‌ت سواریک ته‌مالئ دیباوه ده‌یگوت: «تۆکه‌ری ئاغای خۆم و پاوه‌کرانم پئ ده‌لێن هۆی ته‌ماله!» عاده‌ت وابوو ئاغا و خزمه‌کانی ته‌مالانه‌ بده‌ن به‌و پاوه‌که‌ره و خه‌لاتی بکه‌ن، سوار له ده‌وری ته‌مال کۆده‌بوونه‌وه، پایزه، نازیزه، گولئ گولئ، حه‌یران و گه‌لۆیان له‌سه‌ر ده‌گوت و جاروبار ده‌هۆل و زوپنا و سئ ته‌پلشیان له‌سه‌ر لئ ده‌دا، نه‌گه‌ر بۆ خاتری سه‌یر نه‌با به‌هاسانی به‌ده‌ستی ده‌گیرا، به‌لام ئاغای گه‌وره بۆ سه‌یر ده‌چوونه‌ پاو نه‌ک بۆ پاوه‌گۆشت، جا بۆیه ئه‌سپیان و هه‌سه‌ر ده‌په‌راند که‌هه‌لئ و تازی تیبه‌رده‌ن، دوو یا سئ تازییان تئ به‌رده‌دا، ئی وابوو چئ و ده‌مگه‌رم

بوو گوریسیکی نه ددبرد و له سه فی سوارانی دهرنه ددکرد و هه لئى دهگرت و ئى وابوو خیرا و پهل و دهمسارد بوو، چند جاری دهگیراوه، لیى ددها، تیی پړودهات تا هر خوی یا تازییه کانی دیکه دهگینه توره و هه لیان دهگرت، تازی په سمن که که رویشکی هه لدهگرت نه دیده شه مزاند یا به دهمیه وه دهگرت یا چه مؤله ی له سر ددهدا، سواریک دده به زی و سهری ده پری و وه بن ساموپته ی دهخست، نه گهر تاژی خویری بایه نه دیده شکانده وه و خواره ی پی نه ددکرد و که رویشک پرگار ده بوو، نه گهر باشر بایه راستی ددکرد و ده یکه یانده سر پاو یا له کونی ددکرد، که رویشک هه میشه بو لیقه ومان کونیک په چاو دهکا، به لام تا زوری بو نه یه ناچیتته کونه وه. سه رپاوی شاره زا لای کونییان لی دهگرت وا ده بوو له زارکی کوندا دده نیشتا و نه ویش خوی له باوه ش داویشتن. نه گهر چوو له کونیشه وه به پیچک دهریان ده هیئا، له هیندیک مه لېه ند به ته مال ده لئین «دیاردی».

خوشرین کاتی پاوه که رویشک پاش بارانه. چونکه کویره و لانی تازه له دووره وه دیاره. وا ده بی که رویشک له و کاته دا کونه لان ده کاته وه که نه ویش دوزینه وه ی بو پاوکه ری شاره زا هاسانه، جگه له وه بهر پی تاژی که پروت و بله، نرم ده بیتته وه و ترسی کاله درانی نامیتن، بهر پی که رویشک کولکنه و قور ده گری و باشیش ناتوانی پابکا و پی ده لئین که لاشه کردن، نه و سه رده مه زوری پی ناچی و وهختی نینوک شکین دی. که وشکه به ند په یدابوو و که رویشک لان به ره ژیری کرده وه و په پسته و یاغی پاوانی داوه بهر په لامار هیند قه له و ده بی که ده لئین گورچيله ده به زیدا ون بووه، نه مجار به سه ر زهوی به ستراو و په قدا وا هه لدی هر ویزه ی له بهر پی دی، تاژی له ترسی هه لخلیسکان و نینوک شکان ناویری توند پابکا، هر تازییه کی له کاتی نینوک شکین و سیخوار له پشتدا بگاتن نایابه. که نوابه فری هه وه ل کهوت و بارپی نه کرد باسی سهری که رویشکه، چونکه شوینی ده گه پی و به پیشووی کورته وه هر دهرناچی. نه و گیانداره به پوالت گیل و گیزه که زانی شوینی ده گه پی زور فیله زان ده بی، شوینی جووته یه، پاشووی به جوت و به پیش پیشووی ده خا، پاوکه که تووشی پسته شوین هات ده زانی که رویشک یا چوته شه وگه پ یا گه پاوته وه و به په له ده یگه پی تا ده گاته «دولای»، دولای نه وه یه که رویشک به سه ر شوینی خویدا ده گه پته وه، له جیگایه کی بازکی بلیند داوی و له سر که له کیک یا قه دی په وریک ده که وی، ده بی پاوکه به قه راغ دولاییدا بپوا و نه یشیلن تا بزانی که رویشک له کوئی بازی داوه و وریا بی پاش پاو نه کا و بازره نه بی، «هه زاره» هر وهک دولای وایه، به لام که رویشک چه ندین جار به شوینی خویدا هاتوچو دهکا، وا ده بی هر له نیو هه زاره دا ده که وی، وا ده بی دیسان بازکی دور داوی و له هر جیگایه ک کهوت مات ده بی.

شوینگیږى باش له فیل و هزاره و دوولایى که رویشک دهگا و دهیدوژیته وه .

«کورته» نه وه یه که که رویشک دواى هزاره و دوولایى به قه د جئ جیخوونیک به دهوره دهگه پئ و نه ونده ی پیدا دئ و دهجئ که که س سه ره دهر له شوینی ناکا، پاوکه ری شوینگیږ ده بئ زور به سه رنجه وه دهوره ی کورته بدا، که نه پوییبوو نه وه دیاره له نیو کورته دایه نه ودهم ده بئ وه نیو کورته بکه وئ، تا یا بیدوژیته وه یا ناچارى بکا هه ئی . که به فر زور بوو و به فر به سه ریش نه بوو که رویشک پونوو به فر ده کوئى و دهچیته نیو به فره وه، به وه ده لئین «خوزه»، که رویشک له خوزه دا به وه دیاره که جئى هه ناسه هه لکیشانى زهر د ده بئ و دیاره لیره دا فیلیک دهکا به بن به فر دا په هه ندیک ده کوئى و له چهنه د جیگا خوزه دیارى ده دا . بؤ نه وه ی نه و فیله شى لئ بېرن، یه کیک به تاژییه وه له نیوه پاست راده وه ستی و نه وانی دیکه خوزه کان ده شیلن، که رویشکى خوزه زیاتر ناویرئ پابکا و به ده ستی ده گیرئ . له پیشدا گوتم که رویشک تا زوری بؤ نه یه ناچیته نیو کون که چوو نه نیو کون و دیاربوو و ده ستی نه گه یشتن، داریکی نرم و دریز دینن سهرى له له ده کن و له تووکى که رویشکى باده دهن و به م داره ده لئین «پیچک» . نه گه به وه ش نه هاته دهر، نه مجار ته له ی لئ داده نیته وه و ده یگن، له مانگی په شه مه دا پاوه که رویشک دواى دئ، هم لاواز ده بئ و بؤ خواردن نابین هم با ده گرئ، به ناویانگترین چیشتیکی له گزشتی که رویشکى دروست ده کن «سه نگه سیره»، له کابانان بېرسن چؤن ساز ده کرئ !!!

پاوه پړوى به نازى

کام منداللى کورده ناوى پړوى نه بیستېن، سه دان نه فسانه له سه ر پړوى له فولکلورى کوردیدا هیه، خو له په ندی پیشینیانیشدا نه ونده باسى پړوى کراوه هر مه پرسه وهک:

پړوى خوئى له کونه وه نه ده چوو قانگه لاشى به کلکيه وه ده برده ژور، پړوى ده مى نه ده گه یشته ترئ ده یگوت ترشه، پړوى کیچى ده که ولى که وتوو، پړوى خوئى له ناوى خوږ نادا، پاوه پړوى بؤ که ولییه و سه یری له پاوه پړوى خوشتره، وهک پړوى سیرمه خوړه ...

پړوی به پاستی جان وه پړکی فیلاوی و مه کربازه، نه وسن و به زه پره، هه موو شت ده خوا میوه و گوشت و شتی وا، دوژمنی که رویشک و مشک و بالنده یه به تاییه تی بالنده یی پیرویه. نه ونده ی که رویشک بۆ باغه وان و وه ریز خراپه نه ویش نه ونده بۆ نه وانه ی بالنده ی که وی و مالی پاده گرن جیگای مه ترسییه، تووشی پوهه قه له موونیک بی تاقی لی ده بپړ، مریشک و جووچک هه ر ناهیلن، له کتویش هه میسه له که و سوئسکه و زپه که و هه و پړده له که میندایه، ته نیا کاری چاکی خواردنی مشکی کتوی و به چه که رویشک، به لام نینسان فیلی له ویش ده بپړ، به پاستی پاره پړوی سهیری خوښه، پړوی له کوردستاندا زوره، وهک ده لاین پاری بۆ که ولویه، ده نا گوشتی نه که رچی ده یخون، زور دزیو و ناشیرینه، ده لاین وهک گوشتی ژووشک بۆ باداری ده رمانه.

به پاستی هه قیانه نه و که سانه ی ده لاین «سهیری له پاره پړوی خوښتره» پاره پړوی زیاتر به پیاده ده کړی، پړویش وهک کتوی که ترسا هه میسه تیره گی کتو ده کړی و بۆ کتوکی دیکه ده په پړته وه. دیاره له کتو و شاخی نه سته مدا ناژی. له هه موو جیگایه که ته نانه ت له ده شتی نه رمانیش هه یه، دوو ده سته کتومال کتو یک ده ته قینن و هه را و هوریا به کی زور ده که ن تا پړوی بترسن، پاره که ریک له حاشه رگه دا به رگه گی لی ده کړی تا کتومال له کان پړوی وا ده ته قینن به سه ر به رگه دا بکه وی، نه وده م به رگه گر تاژی تیبه رده دا. تاژی ده رناچی، به لام ده سته ده گال ده کاته وه، گازی لی ده کړی، به نینوک ده پرن، تاژی کارامه هه ول ده دا له پشت نه ستوی پړوین و پایوه شینن تا له کاری ده خا یا له قه قه زی پشتی پړوین و هه لید پړی تا برستی لی ده بپړ. بۆ پاره پړوی پړووست ناکا تاژی خیرابن، نه سلن تاژی په شکور و چن له پړوی به رناده ن تاژی پړوی پړووست کوژ نازا و قایم بن باشتره نهک تیژ و گورج.

دوپه یا «دوپه گ» بۆ پاره پړوی باشتره. دوپه گ وهک له ناوه که یه وه دیاره جسنه سه گیکه له جوتبوونی سه گ و تاژی په یدا بووین، جا هه رق ناکا گول، سه گ بن یا تاژی، هه رچند نه که ر گول تاژی بن دوپه گ جوانتره. دوپه گ له باسکه سه گ پوه تر و به رزه لینگتر و له پاش تاژی له هه موو جسنه سه گیک توندتر پاده کا، نی زور خیرایان لی هه لده که وی که بۆ پاره کتوی و که رویشک ته نانه ت گورگیش به کاردی، توره مه ی دوپه گ و تاژی، پپی ده گوتی «قه دم».

خوینهری خوښه ویست! به م باسه دور و دریزه ماندوم کردی یا نه قلکی خوشت بۆ بگپرمه وه، که میک بییه وه سه ره خو، ده لاین پوریک پربواریک تووشی پاره که ریک هات، تازییه که و توله یه کی کونن و داریکی دریز و تله یه کی پن بوو، گوتی: کاکه توغر بن،

چ دهکەیی؟

- دهچمه پاوه پێوی.

- ئەوانه چن پێتن؟

- کاکه ئەگەر پێوی لەبەرم هەلات، ئەوه تازییهکەیی تی بەرده دەم، ئەگەر کوشتی باشه،
دەنا له کونیی دهکا، که کونهکه زۆر قوول نهبوو ئەم داره‌ی لی پێچهک ده‌دهم، ده‌یه‌نمه
ده‌ر، ئەگەر زۆر قوول بوو، توله‌کەیی له‌بال ده‌که‌م.

ئەگەر ئەویش بۆی نه‌هاته ده‌ر ته‌له‌ی لی داده‌نێمه‌وه ئاخ‌ری پێوه ده‌بین.

پێبوار گوتی:

- که‌وابوو، بۆ پێوی خودا ماوه و به‌س!

له باره ی نه ورۆزی پیرۆزدا نۆر شت کوتراوه و نووسراوه . میژوونوسان ده لێن نه و پۆژه که ئاور دۆزراوه خه لک کردیه جیژن و ناوی نا نه ورۆز، یا ده نووسن نه و پۆژه که کاوه ی ئاسنگهر له زه حاکی خوینخۆر و نۆردار پاپه پی و دواپی به ده سه ته لاتی نۆردارانه ی هینا، کرا به نه ورۆز.

ته نانه ت له هیندیک براده ری شیعهم بیستوو ه که چه زره تی عه لی سالاوی خوا ی لێ بێ له و پۆژه دا له دایک بووه . هیچ کام له م بۆچوونانه بۆ په تکردنه وه ی نابن . دۆزینه وه ی ئاگر نه و نیعمه ته گه وه ی خودا، پاپه پینی کاوه و له ناخ پۆکردنی زه حاکی نۆردار و له دایکبوونی چه زره تی عه لی نه و سه رداره به ناوبانگه ی ئیسلام هه موو بۆیه ده بن جیژنیان بۆ بکه ی، به لام بۆچوونی من له باره ی نه ورۆزدا بۆچوونیکی لادییانه و کرمانجانه یه . له وه ش ناترسم میژووزانه کانی شارستانی پیم بلێن که په کرمانجی میژوونه زان و نه خوینده وار نه وه ت له کوێ هیناوه .

من پیم وایه نه م پۆژه پیرۆزه و نه م جیژنه گه وه ی نۆریه ی گه لانی پۆژه لات پتیه ندیی به ئابورییه وه هه یه .

جا ئیجاره بده ن به کورتی له و باره دا بدویم . تا بزانی منی که په کرمانج کهنگی و له کویم ده رسی ئیقتساد خویندوو ه تا قسه ی وا زل بکه م .

بابه با نه خوینده واریش بم! خو نه وه ندهم له خوینده واران بیستوو ه که نه و گه لانه ی به زمان گه لی ئیرانی ده دوین له پۆزگاریکدا که نه من ده زانم کهنگییه و نه نه و که سانه ی

خۆيان به مێژووژان و مێژووناس دهژمێرن بۆيان ساغ نه بۆتهوه چهند ههزار سال دهبن له قهفازهوه سه رهوژێر بوونهوه و هه ر يهك بۆ لايهك پۆيشتن.

ئهم گه لانه هه موويان شوانه ويڵه و مه پدار بوون و ژيانيان به پيست و گوانى ئهم گيانله به ره خوێن شيرين و به سته زمانه كه زۆر زوو ده سته مۆ بووه، دابين كردووه.

پوونتر بلیم خۆراکيان له شیر و پۆشاکيان له خورمى ئه وه حيوانه بووه. جا بۆيه خۆشيان ويستووه و گهرمێن و کوپستانيان ده گه ل کردووه و به دواى هه وار و له وه پگه دا ويڵ بوون و گه پاون. نه زۆر شاره زای نووسينه کانی «هیرۆدۆت»، «ته به رى»، «گزنقون»، «فردوسی»، «مینۆرسکی» و «زیرتوف» و ئه وانه م كه بنه چه كه ی کورد به رمه وه سه ر کاډوخ و ماد و نازانم کئ و کئ؟...

به لام ده زانم کوردیش يه کيک له وه گه لانه يه له پيشدا شوانه ويڵه بووه ئيستاش ئه گه ر کاره ساتى پۆزگار ليگه پچ كه يفى له شوانه تيبه و ولا ته كه شى بۆ ئازده لدارى يا به زمانى ئيمړ دامدارى و دامپه ره رى ده نالى.

ئيستاش هه رچهند مه پدارى له کوردستاندا به داخه وه زۆر كه م بووه و دامپه ره ره كان کاتى به ران تيبه ردانيان گۆپيوه، به لام ئه وه دابه هه ر نه گۆپاوه، هه ر كه س كه رته كه مه پيكي بئ ئه وه پۆزه به ران ده مه پى ده كا، ميواندارى له جيرانان ده كا، ميۆژ و خورما و شيريني ده دا به مندالان و ئه گه ر خه لاتيكي زۆر باش بۆ شوان له ئه ستوى به ران نه كا، كاكي شوان نايه لي به رانى په نگاو بجيته نيۆ ميگه ل.

به لام زۆر دوور نيبه هه ر به بيري من مه پدار له ئاخو و ئۆخري مانگى ميهر به رانيان ده مه پ کردووه و جيژنى ميهره گانيان بۆ کردووه. دياره ئه وه جيژنه ئه وه نده، گه وه بووه كه عه ره ب وه ريان گرتووه و کردووiane به ميهره جان و به هه موو پۆزى خوش ده ليڤن ميهره جان.

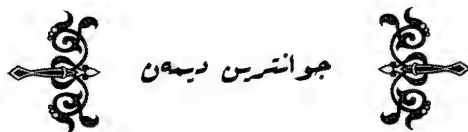
مه پ به پينچ مانگ ده زئ پيشينيان ده ليڤن به رخ پاش سه د پۆژ پووحى وه به ر دئ و مه ترسى به ر ئاويتن كه م ده بيته وه. جيژنى سه ده كه ئيستاش له زۆر شويني کوردستان ده يکه ن و پيى ده ليڤن «بيڤل دانا» پتوهدى ده گه ل ئهم باسه هه يه. دوو مانگ پايز و سن مانگ زستان ده کاته پينچ مانگ و له شه وى ئه وه لي به هاردا زه وى مه پ دئ و جيژنى هه ره گه وره ي مه پداره.

پيم وانييه پتويستى به پوونکردنه وه بئ به رخی مه سته شیر پاشى سيژده پۆژ ده بن له کۆز ده رکڤ و به زاوه ماک بيبه يه له وه پ. ئه وه ش سيژده به ده ره كه مان.

ئەو ھەيە بۆچۈنى منى كەپە كرمانچ كە لە ژيانى باوكم بەسەر مەپ پادەگەيشتم و
گەرمين و كوستانم دەكرد و بەپسپۆرى ناوبانگم ھەبوو. بەلنى ماوھەيەكى زۆر ويپاي شوانى
شەوگەپ و شەنگەبىرى توند و تۆل لە كوستانە جوانەكانى كوردستانى پەنگين ژيانم
پاياردووه .

زۆر پالينيان لە مندارە مانگدا بۆ ئەو ھى شوانەكانمان نىوھپۆ، خەوى بر بكن و
شەوانە مەپ برھەتتين بۆ خۆم دەستم داوھتە گۆچان و چوومە بەر مەپ و لەو ھەختانەدا
بووھ شىعرم بەتەبىعەت و خۆپسك و ژيانى كوردەوارى ھەلگوتووه .

نه دی و بدی نیم، وهک کارگ به شریخی هه وری به هار هه لئه توقاوم، نه گهر هه لئی
به رزه فیه نیم بازی چاو دوراویش نیم، نه گهر شیرى خه وتوو نه بم خو پئی گه پیده م.
نازیه روه رده و هه تاو نه دیو نیم، جه فاکیش و جیهان دیدم. گهرمین و کویستانم لیک
داوه، هه وراز و نشیوم برپوه، دهشت و بیروونم پیواوه، به پرکه و پژد و تهرت و ته لانی
نه سته مدا سه رکه وتووم، به خر و شیو و دۆلندا تیپه پیوم، له گه وه و کویره پئی و لاپالان
هالاوم.

له کئی سهرکه ش و شاخی هه له مووت و هه زار به هه زار ناره قی ماندوویی و شه که تیم
نه سترپوه. له زئی خو پ و چۆمی مه ندیم داوه. له ده روو و گه رو و گایان ناوا بووم.
له بناری کئی کئی به رز و په قه ن و سهخت و قووچ له دایک بووم، به رزه کی شیره ژنیکی
کورد پۆژووم کراوه ته وه و فرچکم گرتووه، له سه ر بیژینگ له فیلی ئال و شه وه پاریزراوم،
گویزه بانه م بۆ کراوه و له لانک نرام، سه ر سینگم پی دادراوه و به ده سه رازه پیچراوم،
لایه لایه کوردیم بۆ کراوه و گولزاری موت و مووروو و کووژه که و گوی ماسیله م بۆ
هه لاهه سه راره، داره داره م کردووه، به په وه په وه پیم کرتووه.

به شیر و ماست و توی شیر و په نیر و مه یله و لۆرک و شیریز و پۆن به خیتو کراوم،
ناوی سارد و زولال و پوون و بی خه وشى کانیاوم خوار دۆته وه.
ژیوه له و په په وازه بووم، له نیتو باخ و باخچه ئالووبالوو، گیلان، شیلان، ههرمین،

سیو، ترئ، بادام و سنجووم پنیوه، له بیستان هاروئ، تریزوو، کالیار، شووتی، کالک، گپکه و فاته بۆرم خواردوو.

له داره گوژان جۆلانه مه لاوه سیوه، به سپی چناری بهرز و لووس هه لچووم، شهوی مانگه شهو، قهره قهرئ و خوشاردئیکى و هه یجۆیه نم کردوو.

به پۆژ هه لووکیئ، تۆپه پاکردئ و هه مزه لم کردوو، گه وره تر بووم فیرى میشتین و جگین و نه سکه مه بووم. به جۆرابین و کاله مستین و فه نه ی بیده نگ و گه په لاوژه، شهوانی دریزى ساردی زستانم گه یاندۆته پۆژ، مژ و ته م، هه ور و هه لا و کپتوه و باران و به فری سپی و خاوینى یه ک نوام دیوه.

گه ییومه ته مه نه میرمندالئ، فیرى سواری و پاو بووم، پمبازی و شه پانختوی و ته راتم کردوو ته قلنه داکوتاوه، جلیتم هاویشتوو و پێدادراره.

ده ستم به جله و جه مام بووه، به لام نه سپم له سه ر گولئ مافوره گپراوه ته وه، شوینم گپراوه، شینکه ی مات و مه لولوم له خوزه و گه رمه لانئ ده رپه پاندوو و تاژى چئ و خیرام تیبه رداوه.

سیاسوتی به هارئ، کۆلکه پهش و میپۆژان چوومه پاوه که و داوم چه قاندوو و تفه نگ ته قاندوو. له نیوهه چووم و سه ره پای شه وه رزیش و یارییه نه ی لادیانه خه ریکى کار و کاسبی بووم، ئاوم داشتوو، که شاووم کێلاوه، مه له غانم گپراوه، گێره م لئ خوپیوه، خۆیانم هه لداوه ته وه و له بهر شه نه ی زریانی فینک شه نم کردوو، مالووسکم زرينگانۆته وه، باله که وم کردوو و خه رمانم هه لگرتوو.

ناژه لداریم کردوو، له ته پ و قووپی به هاریدا، له کاتى «بخۆ و بله رزه» دا چوومه هه وارى زه نوێر و سازگار و چادر و په شمالم له سه ر کانى سارد و زولال هه لداوه، له بن چادر دانیشتوووم و خوناوه ی بارانى نه رمم دیوه، مه پم له بیژ داوه و لابیژم گرتوو و زۆر جاریش خۆم له سه ر به رده بیژ دانیشتوووم و مه پم بۆ شه نگه بیژیان گرتوو، هاوێژم کردوو و زاوه ماکم لئ خوپیوه، مه پى نه بانم گرتوو و به رخی میچکه م میژاندوو.

پالێنان مه پم له به نده نه ی فینک هه لکردوو، مه پم له وه پاندوو و به رخم چه لاندوو و له بهر خۆمه وه به یت و لاوک و هه یرانم گوتوو، له نواله ی بژوین و زه مه ند، مه پم شیوه خوار داوه و له هه وشه ی گه رم و بانه گردا پام گرتوو و ده زیژم گرتوو و سه گم له ورگی دزچنۆک و دپنده به رداوه و گیانی ناژه لئ ترسه تۆکی بئ ئازارى فه قیرم پاراستوو.

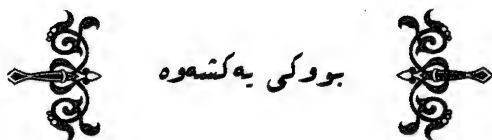
شه وێنان به بنووتنى مه پى ده سبێنى پاپه ریوم و به وریایى چ تاریکه شه و بووبى و چ

مانگه‌شهو و تا مه‌پ تیری خواردوو و که‌وتۆته‌وه به‌دوایدا پۆیوم و پاش سه‌رخه‌ویکی خوش وهک شوانیکی باش پیش گزنگی هه‌تاو مه‌پم له‌به‌ر پۆژیکی کاتۆر هه‌لکردوو و چیشتاوئێ له‌ده‌راویکی خاوێن چیشتانگاوم داوه و هه‌لم کردۆته به‌ر پۆژیکی باگر بۆ نووستن و سانه‌وه و خوشم له‌به‌ر سیبه‌ری گابه‌ردیک سه‌رخه‌ویکم شکاندوو. پاش ئه‌وه‌ی میگه‌له‌که‌م ساوه‌ته‌وه، به‌ره‌و تاوڵ نیری کیشم کردوو.

ئه‌وه ژیا‌نی من بوو له‌ کورده‌واری. به‌پاڵه‌ت ژیا‌نیکی ساکار و خوش بوو به‌لام وهک په‌زه‌کانم قه‌ت ترسی گورگم له‌ زگ ده‌رنه‌ده‌چوو، چونکه جاریبار گورگه می‌شه‌کانی خۆمالی، گورگه برس‌ییه‌کانی به‌رتیلخۆر، به‌دفعه‌پ، پیاو‌کوژی سه‌رده‌می تاغوتیان تی به‌رده‌دام و ئه‌وی خواردبووم له‌بن ددانیان ده‌ردینام. ئاخ‌ری ده‌ریان په‌پاندم و هی‌لان‌ه‌یان لی ش‌یواندم، په‌نام برده به‌ر ئه‌وانه‌ی که گیان‌یان له‌سه‌ر به‌ری دانا‌بوو، له‌ویش نه‌سامه‌وه زۆرم نا‌پالم و پاکی‌ت به‌سه‌ر سه‌ریدا باری، زۆرم خانووی پووخاو و گوندی سووتاو دین. که‌لێکم ته‌رمی شه‌لالی خوینی شه‌هیدان دیت و کپووزهی هه‌تیوی بێ دایک و باب و شینی دایکی پۆله کوژاو و هه‌ناسه‌ی هه‌ژاری لێقه‌وماو بیست، گرمه‌ی تۆپ دایانچله‌کاندم، ویزه‌ی گولله له‌ په‌سیوانی خزاندم.

له‌و ماوه‌دا وهک هه‌ریق ده‌لی: «گوند و شاری کوردستانی ئه‌ودیه نه‌بوو نه‌یگه‌پیم جا نازانم سه‌رم به‌هه‌موو مانی‌کدا کردوو یا نا» له‌ سوونێ پا تا قه‌لادزی پاپه‌پیوم و تی هه‌لبوو‌مه‌وه بۆ به‌رزاییه‌کانی پشت ه‌یرو و داگه‌پاومه‌وه بۆ لای ماوه‌ت و شینکایه‌تی. له‌ سه‌رچاوه‌ی زه‌لم ئاوم خواردۆته‌وه ... (وا دیاره ئه‌م وتاره ناته‌واوه).

ههستا چوووه دیوه تاییه تییه که ی خۆی، زوو جله کوردییه جوانه که ی داکه ند و جلی ئیداره ی له بهر کرد تا بجیته بیمارستان. دایکی خه ریکی هه لۆیژاردنی دیوی بهر دهستان بوو که دیتی، به پیکه نینه وه گوتی:

- ئه یڕۆ پهری به و جلانه وه ده لۆی بارۆکه ی کلک کیشراوی!
پهری وه لامي دایه وه:

- دایه به و جلانه وه له بیمارستان باشتتر ده توانم هه لسووپیم، ده نا لیباس ئازاده و ده توانم به جلی کوردیشه وه بچمه بیمارستان. دایه ده مه ویست عه رزت بکه م ئه گه ر ئیوارئ درهنگ هاتمه وه نیگه ران مه به و دنیات لئ نه بیته چه رمی چۆله که ی، خاترجه م به، نه ون ده بم نه گورگ ده مخوا، له ماله کاک شه هابی خۆمان بانگ کراوم نه هارئ له وئ ده خۆم و پاش نیسه وه پۆ دیمه وه. په نگه بابیریش بیته وه. دوتنی ته له یفوننی لئ کردم و گوتی، کاره که م ته واو بووه.

دایکی گوتی:

- پۆله گیان! بۆ به خوا و پیغه مبه ر و پیاوچاکانم ئه سپاردی. ده زانم نه گورگ ده تخوا و نه له و شاره گچکه دا ون ده بی. به لام ولاته که مان ئالۆز پلۆز و هه رچی و په رچییه. به خوا ی تا ده گه پێیه وه هه موو پۆئ دلم له مستیدایه. ئه م ما پۆله تۆ قه برێکی بابت تیی

چووه هیئنده نیرگس عهزیهته مه ده، زۆرم خۆش دهوئ، ژنیککی سهنگین و له سه ره خۆ و بیدهنگ و به سه ته زمانه. سه ری ماویژه سه ر، فه قیره، به خۆیدا ده شکیته وه و دلی دیشی، گوناخت ده گاتی.

- دایه گیان نه تۆ ئه و گیله ده بئه وه بپهت نه ناسیوه. به قهستی له مه جلیسان خۆی وایشان ده دا، ده نا وهک ماری سوچه به گژ ئیمه دا دیته وه و گه زاره ی نیو گه ز ده رده کیشت و شورت و شوومان ده ردین و کاریکمان پێ ده کا با به ده واری شپری ناکا. نازانی کاک شه هابی مه ژاری چۆن کونده جه رگ کردوه؟

- کچی ده مه پرسیسه ئه و ژنه فه قیره میشی له بهر ده می نافپێ چۆن به ری نیو نرکه و تهوس و لاتاوی دیل بیلان و چه ختی وهک تۆ ده گری؟

- دایه گیان بۆ خۆت ده زانی له مندالییه وه ده گه ل نیرگسی ده سه ته خوشکم قه تمان دۆل له یه کتر نه یه شاهوه. ده زانی قسه کانی من هه مووی گالته ی دۆستانه ی نیو خو مانه ده نا راست ده که ی نیرگس به راستی ژنیککی چاک و دلپاکه.

ئه وه ی گوت و خودا حافیزی له دایکی کرد و پویششت. تا گه یشته ده رکی حه وشه دایکی له په نجه ره وه تیی ده فکری و ده یگوت:

«دهک دایکت به قوربانی ئه م گفتولفته خۆشه، ئه م به ژن و بالا به رزه و ئه م په وت و له نجه جوانه بێ. یار به ی پۆله ئه وه نده ی منت لێ پازیه خوداش ئه وه نده ت لێ پازی بێ. یا خوا پووسووری دنیا و قیامهت بێ. به به ختی چاک بێ، دایکت مه رگت نه بینێ. خودایه شوکرانه بژێرم ئه گه ر سواره ت وا زوو لێ ئه ستانده وه، ئه م جووته گو له، ئه م کچ و کو په باشه ت داوم.»

کاکه سواره ی میردی دێد ئه ستی و باوکی په ری و باپیر، پیاویکی باش، خێره وه مند، قسه خۆش و تیگه یشتوو بوو. ئه گه رچی نه خوینده وار بوو، به لام به قه د حه وت مه لایانی ده زانی. چونکه بۆ خۆی زۆر زینگ و وریا بوو و هه می شه ه و به ختی بیکاری خۆی له حو جره ی فه قتیان یا له خزمهت مه لایان پابوارد بوو، تا له دێ بوو، زستانان هه ر ئه و بانگی ده دا و قامه تی ده کرد. شه وانهش بێ شه و بوێر ده چۆوه حو جره ی فه قتیان و به و ده نگه خۆش و زۆلله وه لاوک و حه یران و به یت و باوی کۆنی بۆ ده گوتن و شت له وان فیر ده بوو. به یانیان پێش مجبۆر ده چۆوه مزگه وت، چرای هه لده کرد. کو ره ی پێوه ده نا و به رمالی پاده خست و که نوێژ ده بوو بانگی ده دا. که جه ماعت سه فی ده به ست ئه ویش قامه تی ده کرد.

کاک سوار دهوله‌مندترین نامبای ناوه‌دانی بوو، به‌لام چلکن دهوله‌مند نه‌بوو، سه‌خی و به‌دل و ده‌س بلّو بوو، هه‌وتووی جارّیک ماموستا و فه‌قیکانی بانگه‌یشتن ده‌کرد. له هه‌موو کاریکی خیردا پی‌شه‌نگ و پی‌شقه‌ده‌م بوو، که یخودایه‌کی باش بوو، خه‌لک پیزیان له ده‌گرت و قسه‌یان قه‌بوول ده‌کرد، کیشه و نیوان ناخووشی ناوما‌لانی عادلانه جیبه‌جی ده‌کرد. ئیره‌یی به‌کس نه‌ده‌برد.

کاک سوار هه‌میشه خاوینترین و باشتترین که‌وا و پانتۆلی ده‌به‌ر ده‌کرد. مام وسووی برای به‌سه‌ر کشتوکال و مه‌ر و پاتال راده‌گه‌یشت و کاکه سوار کاری زۆر سووکی وه‌ک پاراو و شتی وا نه‌با چی نه‌ده‌کرد.

کاکه سوار پیاویکی که‌له‌گه‌ت، به‌شان و باهو و سوارچاک بوو. هه‌میشه نه‌سپ و مایینی زۆر په‌سه‌ن و باشی راده‌گرت و له جلیت و پمبازی و شه‌پانخویدا که‌س نه‌یده‌گه‌یاندی. که مه‌دره‌سه‌یان له گونده‌که‌یان دانا کوپ و که‌که‌ی خۆی ناردە فیرگه. مودیری هان ده‌دا که ده‌رس باش بلّی و هی‌نده‌ی ئیحترام ده‌گرت و چاکه‌ی ده‌گه‌ل ده‌کرد که مودیر شهرمی ده‌کرد به‌قسه‌ی نه‌کا. منداله‌کانی زۆر زیره‌ک و هوشیار بوون و چاکیان ده‌خویند. سالی ۱۳۴۷ که «نووه‌یسی» کوشتارگای له جلدیان دانا و مام وسووی به‌سته‌زمانی به‌تاوانی نه‌وه‌ی که ده‌سته‌یه‌ک چه‌کداری شه‌ویک له تاو‌لێ راگریبوو گرت و پاش چه‌ند پوژ تیره‌بارانی کرد، کاکه سواریش مه‌ر و پاتال و نه‌سپ و ماینه‌کانی فروشت و ده‌ستی له جیوت و ناژه‌لداری هه‌لگرت و له‌نیو شار خانوویه‌کی گه‌وره و خووشی دروست کرد و دووکانیکی به‌ققالی دانا. له‌ویش له خیر و چاکه و هاتووچۆی مه‌لا و فه‌قییان که‌می نه‌کرده‌وه. هه‌ر پینچ فه‌رزه‌ی به‌جه‌ماعه‌ت ده‌کرد. به‌لام ده‌ستی له گوتن هه‌لگرت. دووکانه‌کی بوو به‌مه‌کوێ نه‌ده‌بدۆستانی شار. ئه‌و که‌سانه‌ی ناشقه نه‌ده‌ب بوون، ئیواران له دووکانی کاکه سوار کۆ ده‌بوونه‌وه، ئه‌و نوکته‌ی شیرین و قسه‌ی خووشی بۆ ده‌گێرانه‌وه و به‌یت و لاوک و گه‌لو و چه‌یرانی فیر ده‌کردن نه‌وانیش شی‌عری شاعیره‌کانی کوردیان بۆ ده‌خوینده‌وه. سه‌یر نه‌وه بوو، ئه‌و پیاوه نه‌خوینده‌واره مانای زۆر به‌ریوجیی له شی‌عره جوانه‌کان ده‌داوه و په‌خنه‌ی زانایانه‌ی له شی‌عری هی‌ندیک شاعیر ده‌گرت که به‌پاستی جیی سه‌رسوپمان بوو.

کاک سوار تانوپۆی له سه‌روپیش که‌وتبوو. به‌لام هیچ شوینه‌واری پیری پێوه دیار نه‌بوو. دووکانه‌کی زۆر به‌رمین بوو چونکه هه‌موو که‌س تی گه‌یبوو که راست و دروست و بێ فریو‌فیل و هه‌رزان فروش و ده‌س خاوینه. هه‌موو خه‌لکی دیهاتی ده‌روبه‌ر و پووناکبیری شاره‌که‌مان سه‌ودایان هه‌ر له‌وێ ده‌کرد. کاکه سوار ده‌یگرت پاسته ئیعدامی مام وسووی پشتی شکاندم، نه‌وه‌ی ئه‌و له کشتوکال و مه‌رداری ده‌یزانی من نه‌مه‌ه‌زانی، به‌لام هۆی

دهس له جوت و گا و نازه‌داری هه‌لگرتنم نه‌وه‌بوو که بتوانم به‌منداله‌کانم بخوینم تا پێ بگهن و تێ بگهن.

خوا هه‌لناگرێ کچ و کوپه‌که‌شی جگه له‌وه‌ی نیستی‌عدادی باشیان هه‌بوو چاکیشیان ده‌خویند. تا ئینقلابی پیروزی ئێران ده‌ستی پێ کرد. هه‌یجان زۆر ناسراو نه‌بوون، به‌لام له سه‌رویه‌ندی ئینقلابدا خۆیان ده‌رخست. به‌تایبه‌تی په‌ری که هه‌زاران شیعی هه‌ماسی کوردیی له‌به‌ر بوو. هه‌میشه له‌ پیزی پێشه‌وه‌ی خۆپیشانداندا بوو و به‌خویندنه‌وه‌ی شیعی شاعیره شوپشگیره‌کانمان خه‌لکی هان ده‌دا. ده‌نگخۆشی و زمان پاروی له‌ باوکی به‌میرات گرتبوو. تۆله‌ی مامیشی له‌و پێژمه‌ بوگه‌نه له‌بیر نه‌چوو‌بوو.

پاش ئینقلاب بۆ درێژه‌دان به‌خویندن چوو هه‌ تاران و بوو به‌ نی‌رس و گه‌پاوه‌ بۆ شاره‌که‌مان که ژيان لی‌ره‌دا بێ مه‌ترسیش نه‌بوو. به‌لام په‌ری خه‌مه‌تی خه‌لکی بێ ده‌ره‌تان و هه‌ژاری به‌لاوه‌ گرینگ بوو. له‌ بیمارستان کهس نه‌بوو دوعای به‌خیزی بۆ نه‌کا و خۆشی نه‌وێ، چونکه به‌ده‌رد و مه‌رگی هه‌موو که‌سه‌وه بوو.

باپیر سالیکی مابوو زانستگه ته‌واو بکا و ببێته موهه‌ندیس که کاکه سوار له‌ بۆمبارانی شاره‌که‌ماندا له‌به‌ر ده‌رکی مزگه‌وت شه‌هید کرا و خه‌لکی شار به‌تایبه‌تی که‌سوکاری خۆی تازیه‌دار و ماته‌مبار کرد.

بیس‌ته ده‌قیقه‌ی بۆ وه‌ختی ئیداری مابوو که په‌ری گه‌یشه‌ته بیمارستان، هه‌وشه‌ی بیمارستان له‌ نه‌خۆش و برینداران ژاوه‌ی ده‌هات. ته‌ماشای کرد جه‌نده‌کیک له‌سه‌ر داوه‌مه‌یت له‌به‌ر ده‌رکی بیمارستان داندراوه، سلاوێکی کرد و پرسى:

- نه‌م جه‌نده‌که چییه؟

پیاوێکی قه‌یره‌لاو هاته پێش و گوێ:

- بیلامانی نه‌وه‌ خه‌زانی منه و له‌سه‌ر ته‌راکتۆر هه‌لدێراوه و هه‌موو له‌شی هاپ‌دراوه و بێ حاله‌.

په‌ری بزه‌ی له‌سه‌ر لی‌و نه‌ما و به‌کا‌برای گوت بیهێنه ژوور بزانی چی لی‌ قه‌وماوه؟ به‌چوار که‌سان داوه مه‌یه‌ته‌که‌یان هه‌لگرت و بردیانه دیوی چاوه‌نوێی دوکتۆر، لی‌فه و سیپاله‌کانیان لی‌ کرده‌وه و له‌سه‌ر نیوه ته‌ختیک رایان کێشا. په‌ری ته‌ماشای کرد و تیگه‌یشت به‌حال ماوه و به‌زه‌حه‌مت پشووێ دێ. له‌ می‌رده‌که‌ی پرسى:

- نه‌وه بۆ وای به‌سه‌ر هاتوه؟

- خانم گیان، دوینێ ئی‌وارێ به‌ته‌راکتۆر ده‌چووینه‌وه، ته‌راکتۆره‌که‌م که‌میک چه‌په‌ی

کرد و نه وهش وای به سهرهات، به تۆکه رت بم عیلاجیکی بکه . سئ مندالی سهر و پیچکه م
ههیه و کهسم نییه چاوه دیرییان بکا .

په ری لیوی خۆی گهست، به لام چی نه گوت . لهو حاله دا دوکتۆر هات و نهویش چاویکی
له برینداره نیوه گیانه که کرد و گوتی:

- زوو بیبه نه دیوی عه مه ل .

په ری هاته وه نیو خه لک شه هابی پزشکیاری ده گه ل بوو، گوتی:

- شوکۆر نیوه چاکن و نه وه کاک شه هاب ته ماشاتان ده کا . نه وهی زانی پتیویتی
به مو عاینه ی دوکتۆره پای ده گری و نه وهی بۆی دهرمان کرا دهرمانی ده کا، ده بی بیوورن
نهو ژنه حال ی باش نییه و په نگ بین عه مه لی بو و وهختی دوکتۆر زۆر بگری .

پاش سه عاتیک په ری هاته وه نیو خه لک، بزه یه کی شیرینی له سهر لیوان بوو، میژدی
ژنه برینداره که ی بانگ کرد و گوتی:

- مزگنیم دهیه ژنه که ت له مردن پزگاری هات و په نگب ی پاش ده پۆژی دی بکه پۆته وه
مال ی . به لام کاکه گیان! نهو ده می که له ژیا نی ژنه که ت دلنیا نه بووم دل م نه هات سه رکۆنه ت
بکه م . نیستا که شوکر مه ترسی و نیگه رانیم نه ماوه پیت ده لیم ته را کتۆر بۆ زه وی کیلان
دروست کراوه نه ک بۆ موسافیر که شی . نیوه تا که ی دهس لهو ته ماعه هه لئاگرن و ژیا نی
خۆتان و خه لکی ده خه نه مه ترسییه وه .

کابرا زۆری دوعای خیر بۆ په ری کرد و به لینی دا که له وه ودوا موسافیر سواری
ته را کتۆر نه کا .

نیزیک سه عاتی سئ له بیمارستان نه جاتیان هات و ویکرا به رهو مال ی کاک شه هاب
که زۆر له بیمارستان دوور بوو وه پئی که وتن . خوشکه نیرگس چارشپوه که ی له خۆی
وه رگرتبوو و چاوه پوانی نه وان بوو . که نیزیک بوونه وه، خوشکه په ری به ده ست ئیشاره ی
بۆ کاک شه هاب کرد و نه م شیعه ری به ده نگیکی به رز خوینده وه:

هیند مونته زیری تۆ بوو هه تا چاوی سپی بوو

نیرگس که له سهر یه ک قه ده م و دیده چه قی بوو

نه م شیعه ره نه وه نده جوان و به جی بوو که هه موویانی سهره پای ماندوو یه تی و برسیا یه تی
وه پیکه نین خست . نیرگس چه مۆله یه کی له په ری نا و گوتی:

- جهرگت پەش بێ کچه‌تیوه دەم هه‌راشه هه‌ر ده قسه‌ی زه‌لامت کردووه . خۆلت وه‌تێ و تیتۆلان، بۆیه ته‌شک و داوینت وا جوانه ... په‌ری پێکه‌نی و گوتی:

- به‌سی برێسه، وه‌ره پاروویه‌کمان نان بده‌یه هه‌موو له برسان لاتره‌ی ده‌به‌ستین، بۆ خۆت تا ئێستا هه‌وت جه‌مت کردووه . په‌نگه ئه‌وه‌ی خه‌زویه‌ز بێ بۆ خۆت لرفت دا‌بێ. ده‌ک نه‌وست ده‌به‌ر پیت که‌وێ.

پاش ئه‌و شه‌په‌ دندووکه که‌ چوونه ژووری، ئه‌وان ده‌ستیان، ده‌ستۆی یه‌ک کرد وه‌ک ده‌ ساڵ بێ یه‌کتریان نه‌دی‌ی که‌وته‌ن پاموسینی یه‌ک. پاش ماوه‌یه‌ک نێرگس پووی له په‌ری کرد:

- باجه په‌ری توخوا ئه‌م شێعه‌ره جوانه ئی کام شاعیره؟ ... پێکه‌نی و گوتی:

- نه‌گه‌ر پیتان ده‌لیم زیاتر مو‌تالا بکه‌ن بۆ ئه‌وه‌یه . نه‌گه‌ر که‌مێک شاره‌زای ئه‌ده‌بی کوردی بای ده‌تزانێ ئه‌م شێعه‌ره جوانه ئی «نالی» شاعیری مه‌زن و به‌ناوبانگی کورده . تا نه‌هاریان کرد و پێکه‌وه بوون هه‌ر له‌سه‌ر شێعه‌ری کوردی دوان، هه‌موویان له شاره‌زایی و شێعرناسی و زه‌وقی ئه‌ده‌بی ئه‌م که‌چه‌ سه‌ریان سوپما، زه‌رده‌ی هه‌تاو به‌حال له‌سه‌ر تروپکی کێوه به‌رزه‌کان مابوو که‌ خواحافیزی له‌ خوشکه‌ نێرگس و کاک شه‌هاب کرد و له‌ حالیکدا هه‌یشتا په‌ری گالته‌ی به‌نێرگس ده‌کرد و ئه‌ویش جوا‌به‌ جه‌نگی ده‌کرد به‌پێکه‌نینه‌وه لێک جو‌ی بوونه‌وه .

په‌ری که‌ گه‌یشته به‌رده‌رکی خۆیان و شو‌یته‌ی ته‌گه‌ره ماشینی دی زانی که‌ ئه‌وه ماشینی خوازی‌نیکه‌رانه که‌ موه‌ندیس پیرانی نار‌دوونیه‌ سه‌ر په‌ری . دوو مانگ له‌وه‌ی پێش موه‌ندیس کاغه‌زێکی به‌ته‌ده‌ب و جوانی بۆ په‌ری نو‌سیبوو و دا‌وای لێ کردبوو ئه‌گه‌ر پێی خۆش بێ ده‌نێرته‌ سه‌ری . په‌ری که‌ دووجار زیاتر موه‌ندیس نه‌دی‌بوو له‌ ولامدانه‌وه په‌له‌ی نه‌کردبوو و کاغه‌زه‌که‌ی به‌کاک شه‌هاب که‌ ده‌یزانی دۆستیکی باش و به‌ئه‌زمونی‌ه‌تی نیشان دا‌بوو. کاک شه‌هاب بێ ئه‌وه‌ی ئه‌م پازه‌ له‌کن که‌س بدرکێته‌ ته‌حقیقی ته‌وا‌وی له‌سه‌ر موه‌ندیس کردبوو و بۆی ده‌رکه‌وتبوو که‌ موه‌ندیس‌یش وه‌ک په‌ری خه‌لکی لادیه‌ و له‌سایه‌ی وریایی و زانایی خۆیه‌وه بو‌ته‌ موه‌ندیس‌ی کشتوکاڵ و ما‌لی باوکی هه‌یشتا هه‌ر له‌ گوندن و وه‌ک خۆیان کرمانجن و له‌ هه‌موو باب‌ه‌ته‌وه لایقی هاوسه‌ری کچی‌کی وه‌ک په‌رییه‌ و چه‌ند پۆژ پێشتر وای کردبوو که‌ به‌حوزووری ئه‌و له‌ جی‌گایه‌ک یه‌کتر ببینن و قسه‌ی خۆیان پو‌وبه‌پوو ته‌واو بکه‌ن و هه‌ردوو‌ک یه‌کتریان په‌سه‌ند کردبوو و قه‌راریان دا‌نا‌بوو، له‌و پۆژه‌دا دایک و پو‌وری موه‌ندیس بچه‌ خوازی‌نیه‌ی و تامی زاری دێدنه‌ستی و

موهه ندیس باپیر بزائن. کاک شه هاب ئه و میوانییی به و مه به سته کردبوو که پهری ئه و پۆژه له مال نه بئ.

به ئه سپایی دهرکه ی کرده و و چۆوه ته ماشای کرد دایکی و خاله خدری و باپیر له دیوی به رده ستان دانیشتبوون، خاله خدری پاش شه هیدبوونی باوکی به سهر دوو کانه کیهان پاده گه یشت که وه ژوور که وت هه رسیک له قاقای پیکه نینیان دا و دایکی گوتی:

- بی بی جان خانم چۆن که له کی واشت له بن سه ریدان؟

پهری شه رمیکی کچانه دایگرت و سوور هه لگه را و سه ری داخست و یه کسه ر چۆوه دیوه که ی خۆی و جله کانی گۆپین و به خه یال بوو ئه مشه و له دیوه که ی خۆی وه دهر نه که وئ. به لام زۆری پئ نه چوو دایکی هه رای کرد:

- پهری گیان! مالی بابم له وئ به ته ئن چ ده که ی وه ره ئیره.

پهری به شه رمه وه چۆوه دیوی به رده ستان و به ئه دهب دانیشته. دایکی گوتی:

- پۆله گیان ده تزان ی ئه مپۆ خوازی پیکه ر هاتیوونه سه رت؟

- به لئ دایه گیان ئاگام لی بوو.

- وه لالا کچم دایکی ژنیکی و یچوو و که یخودا ژنه، بۆ خوشی که هه ر له ماشیندا دیم زۆر قۆزه. جا نازانم بۆ خۆت ده لئ ی چ؟ به یانی دینه وه تا جوابیان بده ینه وه. باپیر هه لی دایه و گوتی:

- خوشکئ گیان! من پیرانی باش ده ناسم کورپیکی زۆر به ئه دهب و پاک و چاکه،

مه دپه کی ته حسیلاتی به رزیشی هه یه، جا دلئ خۆت ده زانئ.

پهری له بن لیوان گوتی:

- بۆ خۆتان ده زانن.

دایکی گوتی:

- ئه وه بۆ ده لئ ی مانگی شه رمیته. له که نگیه وه وا شه رمیون بووی په پ و پاست بلئ

میژدی پئ ده که م و پرگارمان بکه.

هه موو پیکه نین و ئیدی باسی ئه و مه وزووعیه یان نه کرده وه. چه ند پۆژ پاش، باپیر، کاک شه هاب و چه ند که سی دیکه ی بانگه یشتن کردبوو. له پم مه لا و دوو فه قئ و پیره پیاو یکی خاوین و په زا سووکی دته اتی وه ژوورکه وتن، یه کیک له دوو فه قئیه کان ده فته ریکی گه وریه له بن هه نگلدا بوو. له بهریان هه ستان، وه لای سه روویان خستن و له سه ر چۆک دانیشتن. مامۆستا سیغار یکی داگیرساند و پووی له موهه ندیس باپیر کرد و گوتی:

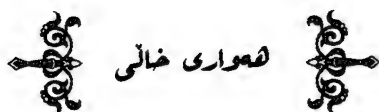

- ئاغا میرزا! مام سمایل بابی ئاغاز پیرانییه و وه کاله تی شهرعی داوه تی که پهری خانم ماره بکا. ئیستا چ ده فهرمووی؟
 باپیر گوئی:

- مامه گیان پر به دل سوپاست ده کهم و ئیمه له ئیوه هه خزمایه تی گهرمان دهوئ و ئیحترامی خوشکم و ههچی دیکه.

کورتی بپرینه وه، ئه وئ پوژئی په رییان له موهندیس پیرانی ماره کرد. چهند پوژ پاشان خه نه به ندانیکی خوش بوو. باو باوی نیرگس بوو. وهک کهوی شه پانی په پزانی له دهووی په ری ده کرد و دابوویه بهر هیرشی لاتاو و تهوس و پلار. په ری دهستی له بهر نه ده کرده وه، پوژئی پینچ شه موش هه موو له مائی بووکی بوون. نیرگس وهک خولخوله هه لده سووړا و په زیرایی له خه لک ده کرد و جارچاره چه پوکیکی به په ریدا ده دا یا چه مۆله یه کی لئ ده نا و هه موویانی وه پیکه نین ده خست، لای بانگی شه وان تارای سووری جغ جغه داریان به سهر په ری دادا و بووکیان سواری ماشین کرد و به داب و ده ستووریکی کوردانه و موحتهره مانه به رییان کرد.

ئیواره ی جومعه بوو و ئیداره نه بوو. له مائی دانیشتبووم و ته ماشای ته له ویزنۆم ده کرد. له پر گرم و هۆپ پهیدا بوو و تۆز و خۆل به ری ئاسمانی گرت. هه واپه یماکانی به عسی شاره خونچیلانه که یان دا بهر پاکت و بۆمب. ئیمه به په له خۆمان له ژئیزه مین هاویششت. هاپه و زرمه ی فپۆکه ی دوژمن و ته قه ی ده سپرژئی دژی هه وایی خۆمان زراوی ده تۆقاند و گوئی که پر ده کرد. وهک پوژئی قهره وه یس باب ئاگای له کوپی نه بوو. پاش نیو سهعات که هاتمه دهر دووکه له شینکه له هه موو لایه کی شار هه لده ستا و له بهر بۆنی بارووت و تۆز و خۆل پشوو هه لئه ده کیشرا. به تالووکه خۆم گه یانده مائی کاکه سوار. دیار بوو سه ده مه ی نه دیبوو. به لام دهرکی داخرابوو، کس له مال نه بوو. به نیو خه لکی سه رلیشییواو و چاو به گریاندا به غاردان چوومه ماله موهندیس پیرانی. به داخه وه خانووه تازه و جوانه که ی ئاداری به سهر پاداره وه نه مابوو. کاک شه هاب و نیرگس و دید نهستی و باپیر، له حالیکدا بانگ له سهر بانگیان لئ ده دا، خه ریکی لا بردنی خشت و بهرد و گل بوون، منیش وهک نه وان له گابۆپم دا و خه ریکی کار بووم. ورده ورده خه لک هاته یارمه تیمان. له لای نیوه شه ودا جه نازه ی زاوی تازه و بووکی یه کشه وه یان له بن خاک و خۆل دهرینا.

شهو پاشکابوو، موسهجه له که مان کارى ده کرد، شریته که نارام نارام هه لده ویتندرا. گورانییه کوردییه خوشه کانمان یهک له دواى یهک ده بیستن. هه ر من و نه و بووین. که سی دیکه مان به ده وره وه نه بوو. پیره مات و بیده نگ بوو، چاوه لیئل و سیسه کانی لیئک نابوون، جگه ره له نیتو نه نگوسته پهق و تهقه کانیدا دووکه لى ده کرد و به خۆپایى ده سووتا. دهنگى حه سه ن زیرهک و خاله قى و مه لا حوسینمان گوئى لى بوو.

شریت گه یشته سه ر دهنگى «ماملى» که ده مزانى زۆرى پىن خوشه. که چى له پىر وهک گۆزىکیان ناوى سارد پیتدا کردین. تیکرا بوو، داچله کى چاوى هه لپى، ده وره بى خۆى به سه رکده وه و به دهنگى نووساو و له زۆک که ده تگوت له بنه بانى نه شکوته وه دى گوتى.

«کاکه به سه تۆ خوا بیدهنگى بکه».

ده سه بجه ن نه نگوستم له سه ر دوگمه ی موسهجه له که داگرت. به لام سه رم سوپما و له دلى خۆمدا گوتم:

«يانى چى؟ بۆ وای به سه رهات؟ بۆ پهنگى بزپکا؟ بۆ په شوکا؟ بۆ تکای لى کردم موسهجه له که بکوژنمه وه؟ خۆ نه و دۆستى نيزیکى ماملیه، ماملت ی زۆر خوش ده وى و گورانییه کانی گه لیئک پىن خوشن. جاران که گورانییه کانی ماملیمان لى ده دا سه رتاپای

دهبوو به گوت و مووى لى نه ده بزوت، ده بوو نيمه ش ورته مان له بهر نه يه ته ده ر، ده نا لي مان توو په ده بوو، ده يگوت: دهنگى زولال و ناسمانى هم هونه رمنده خهم ده پوهيتن، كول و كرم داده مركيتن توخرنم ده خاته نيو دل و ده روون».

نه دى چونه نه مشه و گورپوه؟ بو نايه وي گوتى له دهنگى هم خوشخوانه مه زنه بى؟ دوو مژى توندى له جگه ركه دا دوو كه لى به زار و تفنكدا هاته ده ر، به توو په بى له ژير جگه ركه دا كوژانديوه و ه لى پرواند. ديسان مات بوو، هه ناسه يه كى سارد و دريژى هه لكيشا، ليتوى كروشت، ده ستي وه بهر چنه دى دا و چاوى بى ترووكان له سووچيكي ژووره كه برى خه ميكي قوول، نازاريكي بى نامان و ده رديكي گراني له سيمادا به دى ده رك. وهك پيره هه لويه كى بال و هريوى چنگ شكاوى له پاو كه وتووم ده هاته پيش چاو. وي ده چوو بير له پوزانى خو ش و هه په تى لاوه تى بكاته وه كه تازه به هيو ا نييه بگه رپته وه. له ميژ بوو هاو ده م و هاو ده نگ بوو ين، باشم ده ناسى و ده مزانى نه و كاته كونه برينه كانى ده كولپته وه و ناسوره كانى ته شه نه ده بنه وه و ژان له ده روونيدا په نگ ده خواته وه، تووشى هم حاله ده بى و پي خو ش نييه بيدويتن.

جارى وا به جيم ده هپشت، لى ده گه رام به ته نى له نيو خه مه كانيدا بتليته وه و خوى ده رمانيك بو ده رده كه ي بدوزيته وه. به لام نه مجاره ليم بوو به وه سوه سه نه مده زانى بو و اى به سه رها ت؟ ده مه ويست هه رچونى بى له م پازه بگه م، جگه ريه كم بو داگيرساند و دامه ده ستي.

بزه يه كى تال ليتوه وشك و به باره كانى ليك هه لچرين هم بزه غيره تى له بهر نام بلیم: «مامه گيان! پيم سه يره نه وه بو له مامل زيز بووى، خو تو جارن ماملت به هونه رمنديكي گوره ناو ده برد و گورانييه كانت زور پى خو ش بوون».

كه ميك به توو په ييه وه گوتى:

«من له مامل زيز بووم؟ نا هم تاقه گورانييه م پى خو ش نييه».

گوتم: «نه كا هه و اى گورانييه كه نارپه سن بى».

- له بيرم بوو ده گه ل نه وه موو پيزه ي بو مامل داده نى په خنه شى لى ده گوت و پي ناخوشه جار جار هه و اى نارپه سن ده لى كه مايه ي موسيقاى بيگانه يان پيوه دياره.

زور جار ده يگوت چونكه مامل خوشخوانيكي گوره و به ناويانگه و دهنگى داخوازي ژون و لاوه كان وه دووى ده كه ون زياتر له و كه سانه ي ناشيانه و نه زانانه هم كار هى ده كن، به لام خه لك پيشوازيان ناكا زيان له مووزيكي نه ته وايه تيمان ده دا.

گوتی: «کارم به پره سەنی و ناپه سەنی هەوایه کە ی نه داوه، دهنگی ماملیم له هه موو حالیکدا پێ خۆشه، به لام تهعبیریگ له شیعری سهربه ندی گۆرانییه که دا هیه که ئازارم ده دا و که لێکم ئازار ده دا».

گوتم کام تهعبیر؟ «ده مەویست به وردبوونه وه له تهعبیره که پازه که بدۆزمه وه و مه ته له که هه لێم».

گوتی: تهعبیری گهیمه هه واری خالی. «ئەم تهعبیره بیره وه ره کی کۆن و تالم دینیته وه یاد، که پابردنی پۆزگار و تال و سویری ژیان تا ئیستا نهیتوانیوه ژیه موی فه رامۆشی به سه ردا بکا».

هه ودا که م هینده ی دیکه لێ ئالۆز بوو، دلم هینده ی دیکه که وته خرت و پرت خواجه! ده بێ ئەم چه ند وشه ساکارانه چ بیره وه ریه که بخه نه وه یادی ئەم پیره، زوره انه، په نه چه پۆیه؟ که له ژیا نی درێژ و پر مه ترسیی خۆیدا تووشی کاره ساتی گه لێک گه و ره و گران و پوودای فره به سام و تال هاتوه. زۆری په نج و کویره وه ری و ئاواره یی و ده ربه ده ری دیوه، سارد و گه رمی پۆزگاری چیشته وه و شه و شه ونخوونی کیشا وه و له گژ به دکاران پۆچوه و له به ر زۆرداران دای نهواندوه و له پیناوی ژياندا زۆر جار تا لیواری گۆپ پۆیشته وه. نه مده وێرا بههارووژینم، له خۆم پانه ده دی لێی پرسم، دلنیا نه بووم وه لام ده داته وه، که م وابوو پرێسکه ی دلێ بۆ که س بکاته وه و پازه گۆنه کانی بدرکینن، ناچار بیده نگ بووم و چاوم له سه روسیمای پیاوانه و پیرانه بری، نه ویش کر و مات بوو. دیار بوو ده ریای ده روونی شه پۆلان ده دا و کووره ی له جۆشی هه ناوی ئاورینگان داوێ.

پاش ماوه یه که بیده نگی شریته که م له دوو دا تا گۆرانییه کی دیکه ی ماملیم دۆزیه وه، ده نگم دایه، پیره هۆشی هاته وه به رخۆی، سوورایی خۆشی و شادی له کۆلمه سیس و چرچ و بێ په رنگه کانیدا په یدا بوو. به تاسه وه گوێی بۆ گۆرانییه که هه لخصت تا ته واو بوو.

به زه رده خه نه وه گوتی:

«برا تو نه وم بۆ لیده بزانه پێم خۆشه یا نا؟»

هه ستا خه ریک بوو به روا به پوه هه لمالاوی پێشم لێ گرت و گوتم: «پیت نه گوتم ئەم

گۆرانییه چ بیره وه ریه که ته داته وه یاد و نه وه نده ت ئازار ده دا؟»

چرپا، لیوی له رزین، نیوچاوانی گرژکرد و گوتی: «لەم دنیا پان و به رینه دا هه موو

که س هیندیکی پازی نه وتو له سینه دا هه ن که بۆ نیزی که ترین که سیان ناگیرپته وه و ده که ل

خویان ده‌باته ژیر گل. ئەم پازە ی منیش لەوانە، تا ئیستا کەس لێی نەبیستووم. تۆش بیزانی چ قازانج پێ ناگا و نەیزانی چ زیانێ لێ ناکەوی.

زانیم زۆر قەڵس نییه، بۆیه گوتم:

«نازانم بۆ ئەوەندەم پێ خۆشە لەو پازە بگەم، بەلام ئەگەر درکەندنی زانی بۆ تۆ هەبێ گەنەت لێ ناگرم».

زۆر توند کۆکی، دەستی بەسنگەوه گرت و دانیشته‌وه و گوتی:

«پیاو واز ناھێنێ، لە کۆڵم نابیتە‌وه، دە‌وه‌ره بۆت بگێرە‌وه: ئەو سەردەمە ی من لە تافی لا‌وه‌تیدا بووم، هێشتا شە‌پی دو‌وه‌می جی‌هانی نە‌قه‌وما بوو. دنیا ئەو هە‌موو ئالوگۆرە‌ی بە‌سەردا نە‌هاتبوو، ژیان زۆر سا‌کارتر بوو بە‌تایبە‌تی ولاتە‌کە‌ی ئێ‌مه لە ئیستاش پاشکە‌وتووتر بوو. هیچ شارێکی کوردستان بە‌رق و کارە‌بای نە‌بوو، هێشتا لە دێ‌هات چرای پۆن گەرچە‌ک و چۆ‌له چرای مابوون و ئاگر بە‌بە‌رد و ئە‌ستێ هە‌ڵدە‌کرا. هەرچە‌ند تاک و تووک ئۆتۆمبیل بە‌پێ‌گا ناخۆش و نا‌هە‌موارە‌کانیدا رابردن. بە‌لام هێشتا باشترین مالی سواری ئە‌سپ بوو. شازە‌ده، حە‌شده سا‌له بووم کە دە‌ستم لە خۆ‌پێ‌ندن هە‌لگرت و چوومە‌وه دێ. باوکم ئە‌سپیکی زۆر جوان و باش و تە‌فە‌نگیکی پ‌اویی دامێ، وەک هە‌موو دنیا ی هە‌بێ وا بوو، زۆرم شایێ بە‌خۆ بوو.

هە‌موو پۆ‌ژێ بە‌یانی زوو سواری دە‌بووم و بە‌دە‌شت و مە‌زرا‌دا دە‌گە‌رام، پاش نی‌وه‌پ‌یانی‌ش دە‌ستم دە‌دا‌یه تە‌فە‌نگ و دە‌چوومە‌ پ‌او.

پایز دا‌هات کاروبار لە کە‌می دا، پ‌او خۆ‌شتر بوو، پۆ‌ژێک پ‌یره پ‌او‌کە‌ریک پ‌ێی گوتم کە‌ و پ‌ه‌و دە‌ستی پ‌ێ کردو‌وه، کە‌ویکی زۆری تە‌رە‌کە‌مه لە فلان کێ‌و کۆ‌بوونە‌وه کە‌ هە‌م ماندوون و هە‌م نا‌شارە‌زا پ‌اویان خۆ‌شه و کوشتنیان ه‌اسانه، ئە‌گەر زوو لێ‌یان وە‌خۆ نە‌کە‌وی، بە‌رە‌و گە‌رمی‌ن دە‌پۆ‌ن و لە کیس دە‌چن. بە‌یانی دە‌ستم دا تە‌فە‌نگ و لە لا‌قام وەرێ‌نا و خۆ‌م گە‌یانده چیا. پ‌استی دە‌کرد وەک خیز و خۆ‌لی کە‌و لێ بوو، هەرچە‌ن ناشی بووم و پ‌او‌م نە‌دە‌زانی و باشم نە‌دە‌نگاوت، دیسان زۆرم کوشت. ئێ‌وارێ ماندوو و شە‌کە‌ت، بە‌لام شاد و بە‌کە‌یف بە‌رە‌و ما‌ل بوومە‌وه یە‌کە‌م جار بوو توورە‌کە‌ی پ‌اویم ئە‌وە‌ندە‌ی نێ‌چیر تێ‌دا‌یێ، لام دا سەر کانی‌اوێک کە‌مێک بە‌حە‌سی‌مه‌وه. تە‌ماشام کرد پ‌ه‌شمالێکی گە‌وره لە‌سەر چا‌وه‌ کانی‌ه کە‌ هە‌ل‌درا‌وه. پ‌ێ‌گام بە‌بەر دەرکی تا‌ولە‌کە‌دا بوو، دیتم کێ‌ژێکی یا‌لابە‌رزی، بە‌ژن باریکی، گە‌ندومی کۆ‌لمە‌ سوور، چاو و برۆ‌ پ‌ه‌ش و کە‌ژێ شۆ‌پی زۆر جوان و پ‌ه‌زا سووک لە‌بەر دەرکی چادر پ‌اوه‌ستا‌وه و تە‌شی دە‌پ‌ێ‌سن. لێی نێ‌زیک بوومە‌وه، بە‌پ‌استی

حه په سام و پټم له به ند چوون، به شه رمه وه سا لوم لږ كرد. لام و ابوو جوابم ناداته وه و خوی له ژوروی داوئ. كه چی به پووخوڅشی جوابی دامه وه، به گ رمی به خیر هاتنی كردم و گوتی: قه رمو لاده چامان سازه پیاله یهك چا بخووه. گوتم: پوژم لږ درهنگه، ناگه مه وه، به زیاده بڼ. به لام له دلی خوځدا زځم پڼ خوڅ بوو لاده م و هیچ نه بڼ تاوڼك له به ژن و بالا و پهنگ و پووی هم كیژه ناسك و نازدار و شوخ و له باره بفرم، كه هر نه مجار چاوم پڼ كه و تـووه و نازانم خه لکی كوڼیه و كچی كڼیه؟ خه ريك بووم پوژم و تپیه پم دهستی به سوږندان كرد و گوتی: نابڼ بروی. چوومه ژور له لام یردانی، لیغه یه کی خاوتنی بڼ له سه ر لبادان پاخستم. چووه كولڼنن هینده ی فووی له قه ننه ی كه ی كه ولڼك نان و جاميک شیریز و پوڼ و تاسيک دوی ترشی ساردی له پیش دانام. بڼ خوڅشی شانی وه دیره گی تاوئڼ دا و پاره ستا. تا پتری تن ده فکرم زیاترم پڼ جوان بوو نه مده توانی چاوی لږ بتروو کڼم. نه ویش چاوی له من نه ده ترووکان، گوتم بڼ پاره ستاوی دانیشه. بڼ په رواپانه زور له نیزيکم دانیششت، نه و له من باو خوڅستر بوو، په نگبوو یهك دوو سال له من به ته مـنتر بڼ، نه و گوره كچ بوو و من میړمنډال، دیاربوو له دلداریشدا نه زموونی زیاتره. ورده ورده، شه رم شك و لیم پرسـی: ناوت چییه؟ كچی كچی؟ به پاشكاوی و به دهنگيکی سیحراوی گوتی: ناوم هه مینه، كچی پیاوړيکی مه پداری ده وله مند بوو مالیان پڼگای چوار پوژي کاروانی لیره وه دور بوو به دواي له وه پگه دا گه بیبونه نږه. گوتی: چوار بیږم ده گه لن نار دوومنه ناوردووان. خوم پڼ پانه گیرا گوتم: خوڅم ده وئ. به نازه وه پڼكه نی و گوتی نه یه پوژا (كه نگر و قوماش نابنه وئلداش). كورتی بېر مه وه له ماوه یه کی كورتدا ناموپیما ن له نیواندا نه ما.

به لڼنی پیدام هه موو پوژي پالڼنی بوم بیته بڼ به ردیك كه له ودیوی چادره كه یان بوو. هه موو پوژي بڼ نیوې به بیانوی پاو ده چووم یا باشر بلیم ده فریم بڼ ژوانگه كه مان. هه موو جاری كه ده چووم نه و له وینده رڼ چاوه نوایم بوو. به هیچ زمانیک ناتوانم خوڅشی و شادی نه و ماوه ت بڼ بگڼر مه وه كه پڼكه وه پامانواړد. به لام خوڅسترین دلداریم بووه. پوژيكيان به عاده تی پوژان دهستم دا تفهنگ و له به ندن هه لڼبووم. هووراز و سه ر به ره ژیرم نه ده زانی. وهك با ده فریم، ده مویست زووتر بگه مه جن ژوان، ده مویست زووتر چاوم به چاوی (هه مین) بگه ویته وه، ده مویست له شه نه رم و گهرم و گورپه كه ی له نامیز بگرم. چاو له چاوه جوانه كانی بېرم. لڼوه، ناسك و ناله كانی بمرم. مه مکه تورت و خپه كانی بگوشم. ده مویست گویم له دهنگه خوڅش و ناسك و خه مړه ویتنه كه ی بڼ. خوی به قوریان و سه ده قه بكم هه رچن زور نیزيک نه بوو. به لام زور زووم خوم گه یاندي. پشوم سواربوو هه ناسه

بركه م گه يشتن. چوو مه بن بهرده كه سى لى نه بوو دلم داخوړپا، بۇ نه هاتووه؟ بۇ ديار نيبه؟ ليم نه توراين؟ نا نا دوينى به خوشى ليك جوئ بووينه وه. ناگام لى بوو تا ناو ابو چه ند ناوړى ناسكانه لى دامه وه. باوكى به كهين و بهينه كه لى نه زانيين؟ نه و پرسيارانم له خوږ ده كرد و وه لاميكم بۇ نه ده دوژرايه وه، ده تگوت: له سه ر پۇلان دانىشتبووم، چه جمينم لى هه لگيرا، توږه م لى برا چيدى خوږ بۇ زهوت نه كرا. به سينگه خشكه له بستوكه ناو ابووم، نه وده مى زانيم چم لى قه و ماوه؟ په شمال له جى خوى نه ما بوو داگه پام بۇ جى هه واره كه لى، له وئ دانىشتم. لىت ناشارمه وه تير و پر گريام و شينيكى باشم گيږا، قهت هه مينم نه ديتو وه. نازانم ماوه يا مردووه؟ نه گه ر مابى ده بى نه و يش وهك من پير و كه نفت بوو بى، به لام هه رگيز هه راموشم نه كردووه و ئيستاش له خه يالدا وهك كچه جوانه كه لى نه وده مينم ديتو پيش چاو. ناتوانم به خو مى بسه لمينم پيربووه و پيرى دزيو و ناشيرينى كردووه. سى سال به سه ر نه و پوژه دا پابواردووه. منيش دنيا م زور قوونه كه و كردووه و له تالى و ناخوشيان راهاتووم و پوژگار خاړاندوومى. به لام هه رچن جاريك به سه ر هه وارى خاليدا كه وتووم به خوږ نه بووه گرياووم». مامه پيره هه ستا بړوا له حاليكدا كه گريانى له نه وكى گيرابوو و فرميسكى له چاواندا قه تيس ما بوون، چه ند هه نكاويك پويشت و ناوړيكى لى دامه وه و گوتى: «بويه گوتم نه م گورانيبه لى مه ده!»

لەوەتى تووشى ئاوارەىى بووم، لەوەتى ولاتى خوشەويسىتى خۆم بەجى ھىشتوۋە، لەوەتى لە يار و ديار و كەسوكارى خۆم ھەلپراوم. ھەموو ئىۋارەيەك بىن نىۋېر خەمىكى گران، ئاۋازىكى بىن ئامان و ژان و پىكىكى بىن دەرمان، پوو لە دل و دەروونم دەكا، ئۆقرەم لى ھەلدەگرى، ئارامم پىن ناھىلى و بىرستم لى دەبرى.

ئاتانم لە ژوورى دانىشم، پىم خوش نىيە كەس بەدەورمەو ە بىن، ھەز بەتەنيايى دەكەم، بىدەنگىم پىن خوشە، پىم خوشە ماۋەيەك دەگەل خۆم، دەگەل ھەستى خۆم پايىۋىرم. ھەور بىن يا سامال، گەرم بىن يا سارد، خوش بىن يا ناخوش ۋەدەردەكەوم. كەمىك بەپىيان دەگەرپىم و بىردەكەمەو. خۆ ئەگەر بتوانم لە ئاۋەدانى ۋەدەرىكەوم، كە لە گوۋى كەندالىك، لەدەم پەويارىك، لەسەر بەردىك، لەبىن دارىك دانىشم و لە ئاسۋ رامىنم، نۆر زوۋ سوۋك دەبىم و دلەم دەكرىتەو ە و جارى وايە ھەست بەشادىش دەكەم.

لەم پۇژانەدا ۋەك ھەموو پۇژىك پەژارە سۋارى شانم بوو، خەفەت دايگىرتم، ئازار ھىرشى بۇ ھىنام، ھەجمىنم لى ھەلگىرا و ناچار بووم ۋەدەركەوتم. ھەوا نەرم و خوش بوو، لە ئاسمانى ساۋى زىستانىدا پەلەھەورپىكى پچووكىش بەدى نەدەكرا. ھەتاۋى بىن تىشك و تىن ۋەك تەشتىكى پىر لە خوۋىن لە ئاسۋىيەكى دوۋرە دەست بەرەو ئاۋابوون دەچوو. كىن دەزانى ئەمپۇ لەو دىنيا پىر شەپ و كىشەدا خوۋىنى پۇژاۋى چەند كەسى بىن تاۋانى دىۋە و ئالەى چەند برىندارى بەجىماۋى بىستوۋە؟

جگه ره يه کم داگيرساند. به جاده دا پويشتم. نه ونده ي با نه دهات دووکه لي سيفاره که م دارفيني و گه لاي داره کاني نم بهر و نه ويهري جاده که بيزويني. لام دا کولانيک که له جاده که راستتر و نارامتر و بيدهنگتر بوو. چن زن به جلي ماليوه له بهر دهرکيک ليک هالابوون، هه زدهر هه زدهر قسه يان ده کرد، قاقا پي دهکنين. به کي؟ به چي؟ بوچي؟ نازانم به لام خو هه موو که س وهک من نيواران خه مبار نيه. تا پتر هه لده کشام بيدهنگي زياتر ده بوو.

سه گيکي که پوکي، وريا و قووت و په وهک کلکي له گه لوزي گرتبوو، مل و موي ده کرد. قه په گوليکي گه وره له ولاتر له سهر چينچه کان هه لئرووشکا بوو، گوئي خشت برابوون پير و که نه فت بوو، له بهر لاوازي هه موو په راسووي ده بيزيان، له مپوزي بوزي و بناگوئي و نيروچاواني شويني که لپ و کونه بريناني پيوه بوو، دياربوو پوزگارک دپ و شه پاني بووه. ديگه به باي له گه مالان برپوه ته وه، به چي مه علوم گورکي نه خنکاندوه، هيلکه و پون و کوليچه ي نه خواردوه و خو شه ويستي خاوه نه که ي نه بووه؟ به لام که په وه که وتووه و که لاکي داوه، نينسان، نينساني بي وه فا، به په لاي کردوه!

چاوه پرووشکه کاني له سهر يک دانابوون، ده تگوت بير له سهرده مي گوجووي و جيلي و خو شه ويستي و به ده سه لاتي خوي ده کاته وه. تي پامام، زگم پتي سووتا، خه مي نه ويش بوو به سهر باري خه مانم. ژنيک له پيچي کووچه يه که وه دهرکه وت، ژنيکي شوخ و شهنگ و جوان و چه له نگ و کوک و پوشته، قز زهرد و چاوکال و سوور و سپي و پوومه ت پان، بالابه رز و به زن باريک، مه مکه خره کاني، بلووزه تهنگ و تهنگه که ي هه لدا بوو، به له نجه ولار ده پويشت نه و هيچ ناوړي وه من نه ده دا. به لام من چاويکي کريارانم به سه رتاپاي داگيتر، هيچ نه دامي له شيم نه بوارد. ده لئين «به ونده ي بي عيب نيه» به لام من نه متواني هيچ عه يياني لن بگرم. دهرقه تم هه بوو تي فکر، من له پويندا په له ناکه م، ده گه ل نه وه شدا نه و نه يده تواني جيم بيل. چونکه ده ستي کچيکي بچووي زور په زا سووک و ژيکه له و پاک و خاويني به ده سته وه بوو و پي به پتي نه و ده پويشت.

پشيله يه کي سووربه له کي کولکن و قه له و له ماليک هاته دهر. دياربوو خو شه ويستي کابانه، تيروته سه له، جتي گهرمه و پارووي نهرمه. کلکي قه ف کردبوو، به فيزه وه پاره ستا لووتی به رز کرده وه. له پر کچه که ده ستي ژنه جوانه که ي به ردا و پاي کرد. پشيله نه بزووت، ده يزاني، په نجه نهرم و تو له کاني نم کيزه نازاري نادهن.

ژنه که وه په له که وت، به دهنگيکي زور ناسک و خوش هاواري کرد، ناويکي نه ونده

خۆش و پیرۆز یا هیچ نه‌بێ به‌لای منه‌وه، خۆش و پیرۆزی به‌زار داهات که وه‌ک برووسکه لێم بدا له جیتی خۆم وشک بووم. به‌چاو ترووکانتیک نیزیکه‌ی نیو چه‌رخه‌ی ژيانم، ژيانی پر تالی و سوپری، پر ل په‌نج و کویره‌وه‌ری، پر هه‌راز و نشیوی خۆم وه‌بیر هاته‌وه.

(گویم به‌هه‌له‌ نه‌بیست؟) نه‌مه پرسیارێک بوو له خۆم کرد. به‌لام شوپه‌ ژنه‌که نه‌یه‌شت چیدی دوودل بم. هه‌رای کرد: «مه‌هاباد پۆله‌ مه‌چۆ ده‌ترنێ!» ئیتر خۆم پێ پانه‌گیرا، وه‌ک شیتان پام کرد. پشیلکه‌ له‌ به‌ر من هه‌لات، که‌که‌م له‌ ئامیز گرت و تیر تیرم ماچ کرد. باش بوو ئه‌م فریشته‌ پاکه‌ لێم نه‌ترسا و نه‌گیا به‌سه‌یره‌وه‌ چاره‌ جوانه‌کانی له‌ چاو م بری. دایکی به‌زه‌رده‌خه‌نه‌یه‌کی په‌ریانه‌وه‌ لێم نیزیک بۆوه‌ باوه‌شی بۆ که‌که‌ کرده‌وه، پتی گوت: «شه‌یتان»؛ ئه‌مجار به‌زمانی خه‌لکی شاره‌که‌ سوپاسی منی کرد، به‌کوردی گوتم: «من سوپاسی تۆ ده‌که‌م که‌ ناوی وا شیرینت له‌ که‌که‌ت ناوه‌».

ئیتراوه‌ و پیاوه‌ پیره‌ هه‌وه‌سبازه‌ی چه‌ن ده‌قیقه‌ له‌وه‌ی پێش نه‌بووم، بوومه‌وه‌ ئه‌و لاره‌ تازه‌ پێگه‌یشتوه‌ی سی ساڵ پێش که‌ سوڤیگه‌ری سیاسیم ده‌کرد، که‌ به‌چاوی برایانه‌ ته‌ماشای هه‌موو که‌ کوردێکم ده‌کرد. ئیدی به‌چاوی هه‌وه‌س ته‌ماشای ئه‌م ژنه‌ جوانه‌م نه‌ده‌کرد و وه‌ک خوشکی خۆم ده‌هاته‌ پێش چاو. حه‌یف ئه‌و نه‌یه‌شت زۆر به‌پاکی بمێنمه‌وه‌ وه‌ک هه‌موو ژنیکی به‌پرسیار لیتی پرسیم: «مامه‌ خه‌لکی کوئی» به‌درۆ جوابم داوه‌. درۆکه‌م هیچ زیانی بۆ ئه‌و نه‌بوو. به‌هاسانی بره‌وا کرد به‌لام من پێم خۆش نه‌بوو له‌م ده‌مه‌دا درۆم به‌زار دابین و پاکیه‌که‌م گه‌ردی لێ بنیشی، چه‌ن هه‌نگاوی تر پێکه‌وه‌ پۆشتین ده‌رکیکی کرده‌وه.

- نافه‌رموی؟

- ئاوه‌دان بێ.

- خوا حافیز.

- به‌خیرچی.

ئه‌و چۆوه‌ ژوورێ، منیش پتی خۆم گرت چوومه‌ بێ ئه‌و داره‌ی که‌ زۆر ئیواره‌ی تریش له‌ بنی دانیشتووم. ئه‌م داره‌ی له‌ دوور ولات بۆ من بۆته‌ «سنگ صبور» و زۆر چار پرێسکه‌ی دلم له‌بێ کردۆته‌وه‌. ئه‌م دۆسته‌ بێ زمانه‌ی ئاگای له‌ زۆر پاز و نه‌پنی ژيانی ئاواره‌یی من هه‌یه‌ و دلنایام که‌ که‌س لیتی نابیستی.

جگه‌ره‌یه‌کی دیکه‌ شه‌م داگیرساند. مژگی توندم لێدا و که‌وتمه‌ نێو ده‌ریای خه‌یاڵ. مه‌هاباده‌ بچکۆلانه‌که‌ی ده‌می دیم وه‌بیر هاته‌وه‌، خه‌یاڵم زۆر به‌ئه‌و نه‌گیرساوه‌. چووه‌ بۆ

لاى شارى مەھاباد. ئەو شارە خۆشەويستەي كە نىشتەمانپەرۋەرانى كورد تەنەت لە ولاتى غەربىيىش كچى بەناو دەكەن. ئەو شارەي نىزىكەي پەنجا سالى تەمەنم لەوچ و لە دەۋرۋەرى پايۋاردوۋە، ئەو شارەي شارەزاي ھەموو كوۋچە و سىلە و پەسىۋىكى ويم. ئەو شارەي كە نۆر پۆزى خۆشم تىدا كىردوۋە بەشەو و نۆر شەوى تالىم تىدا كىردوۋە بەپۆز.

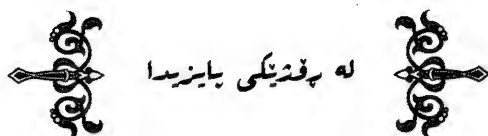
سەرم بەمالە ھەموو خىزمەكاندا كىرد. سەرى ھەموو دۆست و ئاشناكانم دا، ھەموو شوپىنە بەناۋيانگەكانى شار گەپام. گومبەزان، دەشتى عەلى ئاباد، كانى مام قەمبەران، تەپكى گراۋان، تاقەدار، باغى سىسە و سى ئاشانم ۋەك خۇيان ھاتە بەرچاۋ.

كە پوانىمە خەزايى بەخەيال لە بن ئەم تاقەدارە فېرم و لە بن تاقەدارە پىرەكەي مەحمۇد كانى نىشتەمەۋە. لەپ شىتەك ۋە پىرەھاتەۋە كە لەمىز سالا نەلىي دەترسم و نەبىرى لى دەكەمەۋە. «مردن!» ئەو شىتەي پىاۋە ھەرە ئازاكان لىي توقىون. ئارەزوم كىرد پاش مردن لە بن ئەم دارە بنىزىم.

ھەۋداي خەيالىم پىسا، ھاتەمەۋە سەرەخۆ، بەخۇمدا شكامەۋە، پەخنەم لەخۇم گىرت و گوتىم: «ئەمە چ ئاۋاتىكە مەگەر ئەتۆ نەبۋى دەتگوت پاش مردن پىاۋ ھەر چۈنىك بنىزى و لە ھەر جىگايەك بشاردىتەۋە فەرق ئاكا. تەنەت دەتگوت ھەق نىيە مردوۋ زەۋى لە زىندوۋان داگىر بكا. ئەگەر لەباتى ھەر مردوۋىك نەمامىك بنىزى و كەلاكى مردوۋەكە بسوۋتىزى و خۆلەمىشەكە لەبن نەمامەكە بىزى تا پىي بەقەۋەت بى خىزمەتى مۇقايەتى زىاتر تىدايە».

جوابى خۇم داۋە:

«پاستە من وام گوتوۋە و ئىستاش پاش ئەۋەي بەلىزپەرۋەرەكانى كوردستاندا گەپاۋم و ئەم پاستىيەم بۆ پوۋن بۆتەۋە كە بەداخەۋە مردوۋەكان لە زىندوۋەكان باشتەر دارستانەكانمان بۆ دەپارىزىن، دىسان لەسەر بېۋاي خۇم ھەر ماۋم. بەلام ئەم ئاۋاتەشەم ھەيە. پاش مردن خۆلەمىشى من دەبن دارى مەحمۇد كانى بىزى تا بەخۆلەمىشى من ئەم دارە بەقەۋەت بىن كە كەس نازانى چەن سالا بەقەدى كىۋە پوۋتەكەي خەزايىۋە ديارە؟»

بق مامۇستا شىلماشى

پايزە سارده، پەشەباي پايز وەك قەدىميان گوتوويانە چ بەسەر دەواری شېر دىنى! وەك ھەمىشە بارى سەفەر دەبەستم، تۈرۈكەيەك پېر لە كاغەز و قەلەم و دوو سى نان... كۈپگەل پىم دەلەين نەوسن، وەك پىرەمىرد كە لىتى دەگىرنەو ھەمىشە بابۇلەي نان و كەبابى لە گىرفاندا بوو. منىش لە دەرەو ھەمىشە بابۇلەي نان و پەنيرم لە گەلدايە و گەرچى دەزانم ھىندىك دورتر، لە لادى، دەرگاي ھەر مالىك بکەيەو پىلاوت لەسەر چاوى خاوەن مالە. نانى گەرم و پەنير، يان ماست و ھەر خواردەمەنىكى دى كە شك بەرن لە ميوان شاردراو ھەمىشە.

خەلکى ئىمە دەلەين ميوان ھەبىبى خوايە و تەنانەت ھىندىكىش لەسەر ئەو بېروايەن ئىستا ميوان دانەبەزىو، پۇزى ئەو لەلايەن پەروەردگار ھەمىشە مالەكەو. دواي ھىندىك پى پۇشستەن، چەند لاپەستىر و ھەوراز و نشىويك و دىتنى پوانگەي سىروشت و دىمەنى جوانى ئاو ھەمەلەين قۇناغەم گوندىكە كە خۇم ناوم ناو ھەلەبەندى ئازايان. (شىلماش) بەلەي شىلماش. لە داوئىنى زنجىرە چىاي ھومل چەند پەشمال لە پەنا يەك دان و ھىندىكىش جيا لە يەك، وئەي گوندەكانى لىك بلایى ھۆلەند و دانمارك و بىروت. لەگەل خەلکىكى ئازا و نەبەزىو ھەمەلەندەر، سالى دوانزەي مانگ لە ھەول و تىكۆشانەدان. لە ھۆلەند و پاريس

و لبنان و وارشه، هه‌رچی شوینی جوان و به‌دیمه‌نه بۆم مه‌لێن! که د‌لگیر ده‌بم، چونکه ش‌لماش له سه‌رووی هه‌مووانه و له هه‌مووی نه‌وانه جوان و پازاوه‌تر و به‌دیمه‌نتره .

له‌وانه‌یه ه‌یندیک که‌س به‌وه تاوانبارم ده‌کن که له نووسین زیاده‌په‌ویم کردوه و وه‌ک ده‌لێن قه‌له‌م له ده‌ستی دوژمندا، به‌لام من بۆ ئیسه‌پاتی نه‌و داوایم چه‌ند شاهیدیکم هه‌ن، که یه‌کێک له‌وانه بولبولیکی مه‌هجوره و به‌داخه‌وه ئیستا ده‌ستم پێ ناگا نه‌و ئیستا له‌گه‌ڵ ه‌یندیک له‌ یاران له ولاتی غوریته دایه ... چاوه‌پوانی پۆژیکه نه‌و سه‌رماوسۆل و په‌شه‌بایه له‌عنه‌تییه له ولات بارکا و سه‌ر سیپالی تیک نێ و بۆ نه‌به‌د له ولاته گۆپی گوم بێ، ناخر نه‌و په‌روه‌رده‌ی نه‌و خاکه جوانه‌یه .

نه‌و بولبوله ده‌نگ خۆشه له (سه‌ریانه و سابێ و هۆمه‌ره و دارنیشان و چۆم په‌مۆ) له‌گه‌ڵ گولاندا هاوئامیز و ده‌س له مل بووه و نه‌غیار وه‌ک گورگی چاوبرسی به‌غیلیان پێ بردوه، وه‌ک بۆ خۆی پیتی لێ ناوه له (سه‌ریانه) زۆر خۆشی پاباردوه .

له‌و بولبوله دوور ولاته که بگوزه‌ریین، نه‌و بال‌ئنده که له کاتی گه‌پانه‌وه بۆ گه‌رمین به‌سه‌ر ش‌لماشدا تێ ده‌په‌ن شاهیدن . سه‌رقافله‌که‌یان وه‌چانی‌ک ده‌گرێ و هاواری هاواله‌کانی ده‌کا و ده‌لێ: نیوه‌ی ژیا‌نی ئیتمه له سیاکێو به‌فیپۆ چووه، هاوالان ده‌لێن بۆچی، سه‌رقافله ده‌لێ سه‌ردانه‌وێن و ته‌ماشاییکی خواره‌وه که‌ن و نه‌و دیمه‌نه جوان و پازاوه ببینن . وا چاکه بچینه خواره‌وه و په‌شوویک ده‌هین . به‌لام به‌داخه‌وه و دیسانیش به‌داخه‌وه، کاتی‌ک دینه خوار و نزیک زه‌وی ده‌بنه‌وه بۆیان ده‌رده‌که‌وێ که سه‌رما و سۆلیکی چۆن به‌سه‌ر نه‌و مه‌لبه‌نده‌دا زال بووه و له‌وه‌ش خراپ‌تر نه‌و پاوچییه بێ به‌زه‌بییانه که ده‌ستیان له‌سه‌ر ماشه‌ی تفه‌نگه و ها ئیستا گرمی لێ بێنن ها تاویکی دی، نه‌وه‌یه که به‌گورجی تێ ده‌په‌ن و له‌چاو گوم ده‌بن و به‌ره‌و گه‌رمین ده‌پۆن و ده‌پۆن ...

به‌لام به‌هیوای پۆژیکن که له گه‌پانه‌وه‌دا دوور له چاوی پاوچی و سه‌رما و سۆل و په‌شه‌با تاویک له‌و مه‌لبه‌نده وچانی‌ک بدن . به‌لام ئیستا پۆژ به‌پۆژ تووشت‌تر ده‌بێ و ده‌ره‌تانی نه‌وه نییه .

به‌لام به‌هار... پۆژی مه‌ووعود... پۆژی دیداری یاران، پۆژی یه‌ک‌تر د‌زیننه‌وه و چاو لیکه‌وتنی هاوالان، پۆژیک که سه‌رما و زمه‌ریری زستان ده‌پوا و گۆپی گوم ده‌کا، خۆزگه بۆ نه‌به‌د بایه! گوله‌کان سه‌ره‌له‌نوێ سه‌ر له زه‌وی د‌یننه‌ ده‌ری، له جاران چاتر و زۆتر و بۆن خۆشت‌ر، پ‌یواس و مه‌ندۆک و بیزا و که‌ما و گوله‌ میلاقه و وه‌نه‌وشه ... هه‌ریه‌ک له‌لایه‌ک .

نه و کاته شلماشیش وهک هه موو مه لېه نديکي کوردستان ده بېته وه مه کړي ياران، بولبولي دور ولا تيش دېته وه مال و سهرله نوځ به ديداري گول شاد ده بېته وه.

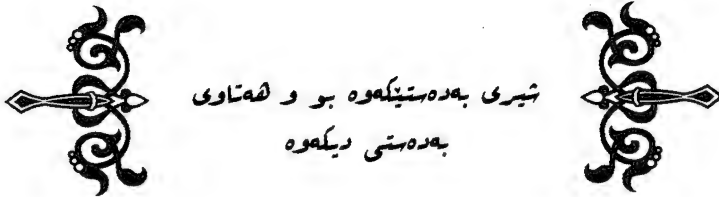
ده پوانمه ده ورو به رم له ژير چناره گوره ي سهرچاوي له پيشه وه م هينديک به ولا و تر گوپي پيروزي خوالخوش بو ویک ده بېنم که بې شک نه هلي نيمانه. مور شيدی گوره مه لا حه مه ده ميني هه مه وه ند، هزاران فاتحه و په حمت پيشکesh به پوحي پيروزي و هزاران هيندهش له کوره قاره مان و نه به زه کي، ده مه وي قه له مه که م بشارمه وه ... چي دي نه نوو سم تا نه و پوژه ... به هار ... به لام له گه ل نه وه شدا و به شار دنه وي قه له ميش سيلوي نه سرينم بؤ ناشارد رېته وه. چونکه ده لېن کاسه که پر يوو له سهریه وه ده پوژي، سهرم داده نه وېنم و به تر سنوک و بې وره دانه نېن. نا نه من ... هر گيز تر سنوک و بې ئيراده نيم وهک نه و کيوه ي پشتم پو لايين و سهرکه شم. به لام ئيستا ليم گه پين به و فرمي سکا نه که له نوو کي خامه ده پوژنه سهر کاغهن، فرميسکي چاوم بلنيسه ي ناگري ده روونم بؤ ماوه يه ک خاموش که م و وهک ناگريک له ژير خو له ميشدا له کوره ي دل م پای گرم، چونکه ده زانم به کزه بايه ک ديسان نه و ناگره بلنيسه ي لې دېته وه و سهرله نوځ گر ده گرېته وه.

هه تا به هاري مه وعود، که زور جوان و به ديمه نه و دلرفين، هه تا نه و پوژه خواتان له گه ل. په فيقان هېچم لې به جي نه ماوه و تووره که که م هر له شاندايه و کاغهن و قه له م و بابو له نانه که. ده رويشم و ده لېن ده رويش له هر جيگايه ک شهوي به سهر دايي، ليې ده نوځ.

به لام له خويشدا هر له بيري هاتني به هار و ديتني هاو الانم ... و بې ده رپيم و ده لېن بې ده رپي هر دوو گهزي جاو له خوځي دي ...

۱۳۵۶/۸/۳۰

وه رگنپان بۆ كوردى

نووسىنى: دوكتور سادق جەلالى

چىرۆك لە مالىكەۋە لە كۆلانى (دو دختران) لە بن پىرە چنارىكدا كە گەلىك مۆمى
سووتاۋى لە دەۋرە كەۋتېۋون دەس پى دەكا .
(ھۆمىرۇس) تەنیا ھەر ھەماسە بىژىك بوو، بەلام فىردەۋسى ھەماسە بىژى فەلسەفە،
مىرقاھىيەتى و مىژۋى گەلىك بوو، ھەماسە بىژى بىرى پاكى ئىنسانان: پالەۋانەكانى
مىرخاس بوون لە سەرانسەرى ئىليادىدا ھەرگىز توۋشى قسەيەكى ئەۋەندە ئىنسانانە
نابىن:

شەرابى ئال بىخۆۋە خوتنى خەلىك مەرىژە
تۆ خاكى، ۋەك ناگرتوند و تىژ مەبە
نەم ناۋە رەنگىنەى بىخۆيەۋە باشترە
لەۋەى پىرژن تووكت لى بكا

نەزەرى (بىرتاند راسىل) لە ھەلسەنگاندنى شانامە و ئىليادەدا.
ناۋى مەنسور كونيەى ئەبولقاسم فىردەۋسى بوۋە: لە ھەپەتى لاۋەتەۋە دوو ھەتاۋ

له دلیدا به جوت تیشکیان داویششت. خوشه ویستی نیشتمان و ئه وینی کتایونی. ئیرانی ده په رست که نیشتمانی له میژینه ی بوو، کتایونی خوشه ویست که وهک گورد ئافهرینی پوستانه نه شمیل و شیر دل بوو.

زهرده په پی، پوژیک به هاریو له به ستینی پوویاری (پاژ) له سهر گابه ردیک دانیشتبوو. هه تاوی جهنگه ی زهرده په پی ته ماشا ده کرد. خوینی خوړ ده پزایه نیو پوویاره وه. لای خوراسانی له بن لیواندا ده پیرتاند:

- ده لئی خوینی سیاوه شه له ته شتی زپیندا.

نه مجار له پښتیا کی چول و پچاوپچ که به کتیه وه دیار بوو پاما، نه سواریک پاده برد، نه ههستی پی پتواریک دهات. پښتیا چول و به تال بوو، لاوکوله ی خوراسانی که میزه ریکی سپی به سهره وه بوو و لکه کانی به نیو شاناندا به ردابوو، له بهر خویه وه گوتی:

- ئه دی بۆ میرخاسان و شوپه سواران به و پښتیا به پرتاو لئ ناخوین؟ بۆ کوپژنی ئه سپیان له و شیو و ورد و لانه دا دهنگ ناداته وه؟ بۆ هه روا هه رایان که؟ پرسیاره کانی بی وه لام مانه وه، له باتی وه لام دهنگی کی ناسک و ژنانه گوتی زینگانده وه:

- ئیتر میرخاس و شوپه سواران نابینی، پالوانان له شیرینی خودان، هه په تی لاوه تی به فیرو مده شیتیر پښکشی به ژن و بالای من بکه.

فیردهوسی پووی وه رگپا کیژیک به کولمه ی ئاله وه، به برۆی که وانیه وه، به چاری په شی وهک چاری کارمازمه کانی (دهشتی ئاهوان) به ره پووی پښ ده کانی، دلی که شایه وه:

- ئیتر میرخاسیک نه ماوه.

- کتایون چند ته نیا بووم!

کتایون دهستی له ژیر چارشپو دهره ینا، ده سبه ندیک ژیر له مه چه که سپی و قه له و و پره کانیدا دهریسکایه وه:

- ها مه نسور ئه مه ئه و کتیه به که ده تویت.

فیردهوسی لاو به په له کتیه که ی له دهستی پفاند، به رگیکی چه رمی کونی تن گیرابوو، له بهر پرشنگی مانگ که تازه سه ری له که ل دهره ینا بوو و دارستانی چر و پر و چپای بهرز و سه وزی دهنگاوت. چاوکی به لاپه ره زهرده کانیدا خشاندا، به زحمه ت چند دیری بۆ خویندراپه وه:

«کاتیک بیژنه نیان له چالآو هاویشته،

مه نیژه ی کچی نه فراسیایی پیر،

ناگادار بوو و...

به خه م و نه سرینه وه هاته سه ر چالآو، شه و تاریک بوو. تاریک و بی مانگ بوو.

نه فراسیایی پادشای تووران له غو پایی خه ودا بوو».

کتایون گوئی هه لخصت بوو، دهیه ویست بزانی پاش نه وه ی مه نیژه جووه سه ر چالآو چ

پووی دا؟ له سه ره خۆ گوئی:

ئه م کتیبه چیرۆکی چه ند خۆشی تیدا هه ن.

فیرده وسی له چاره پرشنگ تن چه قیوه کانی کچه که پاما:

- چاره وشی خۆم! ئه م کتیبه چیرۆکی زیان و نازیه تی و تیکۆشانی که سانیکه که

له سه ر ئه م خا که زیاون. تو نازانی زۆ ئه م خا که هه لاله و شلیر و سوپسن و به بیوونی

لن ده پوا، پۆسته م له سیستانه وه به ره و مازنده ران نه سپی پاده دا ئاره ش له سه ر ترۆپکی

ئه لبورز زتی که وانی ده کیشا ئاگری ئاورگه کان نیله یان ده هات و...

- ده زانی ئه مرۆ خه لک چیان ده گوت؟

فیرده وسی ده سته نه رمه کانی له نیو ده سته خۆی گرت و گوئی:

- ئاسکۆله ی ده سته مۆی من ده بلێ! بزانه م خه لک چیان ده گوت؟

- ده یانگوت باوکت له خه ودا دیتوویه تی تو له سه ربانیککی بلند هاوار ده که ی و ده نگت

ده گاته هه ر چوار لای جیهان.

فیرده وسی ده سته به ره و ئاسمان هه لیتنا و گوئی:

- سه یره، ده ی چی دیکه ش؟

- تو پخوا نا که ی؟ باوکت له مزگه وتی گه وره ته عییری خه ونه که ی له (نجیب الدین)

پرسیوه ته وه، نه ویش وه لآمی داوه ته وه و گوتویه:

«ئه بولقاسمی تو ناویانگ ده رده کا له هه موو جیهاندا و له هه موو پۆزگارێکدا». لاره که

گوئی له و قسانه گرت و که و ته بیر کردنه وه.

له و پۆژه وه که ده چوو بۆ فیرگه ئاگریک له ده روونیدا بلێسه ی نه ستاند بوو، ئه م ئاگره

ده یسووتاند، ده یبرژاند، ده یکرده ژیه له مۆ، ئه م ئاگره نه ستیره بارانی ده کرد، نه ستیره و

نه ستیره ...

فیرده وسی خۆی ده خواره وه، په نجی ده کیشا، هه سته ئاگرینی ده میک دانه ده مرکا.

لاو بوو، داوین پاک بوو، نیشتمانپه‌روهر بوو، زانا و به‌رزه‌فې بوو.

نه‌گه‌ر له‌ننډو شاعیره‌کانی ئیتراندا بگه‌ړتین، که‌س له‌ فیرده‌وسی مه‌زنت‌ر نادوږینه‌وه.
 ه‌ماسه‌ بیژنیک بوو که‌ تاب‌لوی دلپاکان و می‌رخاسانی ده‌کشیا. شپ‌ری به‌ده‌ستی‌که‌وه بوو
 و ه‌ه‌تاوی به‌ده‌ستی دیکه‌وه. شپ‌ره‌که‌ی جهرگی ناپاکی ده‌جنی و ه‌ه‌تاوی ده‌روونی پاکانی
 پرووناکتر ده‌کرده‌وه.

وه‌نیه‌ هر من و تو بیناسین، کت‌یبه‌ نه‌مره‌که‌ی فیرده‌وسی له‌ سه‌رانسه‌ری جیهاندا
 ناسراوه. لی‌زه‌دا که‌ برتراند راسیل، پاش له‌به‌ر یه‌ک پانانی ه‌ماسه‌کانی فیرده‌وسی و
 «ه‌ومیرؤس» راستگو‌یانه‌ ده‌لئ:

«ه‌ومیرؤس ته‌ن‌ها ه‌ماسه‌ بیژنیک بوو، به‌لام فیرده‌وسی ه‌ماسه‌ی مرو‌ف و مرو‌فایه‌تی
 ده‌ژيانده‌وه».

فیرده‌وسی فه‌لسه‌فه‌ی گه‌وره‌ی ئینسانی ده‌پازانده‌وه له‌پیتناوی ژیانده‌وه‌ی می‌ژووی
 گه‌لیکدا تې ده‌کو‌شا و ده‌گه‌ل جهری زه‌ماندا به‌ریه‌ره‌کانی ده‌کرد.

با بچین له‌سه‌ر گو‌ړه‌ پیرۆزه‌که‌ی فرمی‌سک برېژین، کو‌ل و کو‌ دامرک‌ینین. له‌ به‌رام‌به‌ر
 نه‌وه‌دا چوک دابده‌ین. به‌پیاو‌یک ه‌ه‌لب‌ل‌یین که‌ پاک بوو، مه‌زن و له‌ دوا‌یی ژیانیدا ته‌ن‌یا
 و ده‌س ته‌نگ بوو، داخدار و ملت‌ه‌بار بوو که‌چی به‌و حال‌ه‌وه‌ گه‌وره‌ترین ه‌ماسه‌ی
 خول‌قاند. فیرده‌وسی به‌وپه‌پی نه‌وینه‌وه خه‌ریکی ه‌وندنه‌وه‌ی شانامه‌ بوو. ه‌ه‌رچه‌ند پېش
 نه‌و(ده‌قیقی) ده‌ستی به‌و کاره‌ی کردبوو. به‌لام تازه‌ ده‌ستی پې کردبوو که‌ به‌ده‌ستی
 کو‌یله‌که‌ی خوی کو‌ژرا و کاره‌که‌ی به‌ناته‌واوی به‌جې ما و فیرده‌وسی دري‌ژه‌ی به‌و کاره
 دا.

ن‌یتر که‌م که‌س پو‌له‌ وه‌رزیری تووسی له‌ کو‌وچه‌ و کو‌لانان ده‌دی نه‌و له‌ ده‌ریایه‌کی
 قو‌ول و بې‌بندا، له‌ باوه‌ش شه‌پو‌لان باسکی داویشتن. ه‌ه‌رچی له‌ کاری شانامه‌دا پتر
 ده‌چووه‌ پېش وه‌ک پشکو‌یه‌کی شنه‌ بیگه‌شینت‌ه‌وه زیاتر گرې ده‌گرت، بل‌یسه‌ی به‌تینتر
 ده‌بوو، دنیا و ژیان و ه‌ه‌بوون و نه‌بوونی نه‌و له‌ وشه‌یه‌کدا کو‌کرا‌بووه‌ نه‌ویش «ئ‌یران»
 بوو...

پو‌ژنیک کتایون کچی چاوپه‌شی خوراسانی که‌ کو‌لمه‌کانی خړ و خال و چاوه‌کانی بادامی
 بوون و دوو گوی بلوورین له‌سه‌ر سینگی ده‌له‌رینه‌وه به‌نه‌سپایی له‌ پلیکانی نه‌و بالا‌خانه‌ی
 فیرده‌وسی تې خزابو سه‌رکه‌وت. په‌رده‌ی ه‌لداوه‌ که‌میکی تې فکری. فیرده‌وسی خه‌ریکی
 کاری خوی بوو هیچ ناگای له‌ ده‌وروپه‌ری خوی نه‌بوو، کتایون به‌ته‌وسه‌وه گوتی:

- تۆ...؟! خۆزگە قەت ئەم کەتیبەم بۆ نە دەهینای. فیردەوسی بەو دەنگە ناسک و شیرین و پێ توانجە پاچەنی و گوتی:

- ناخ کتایون ئەو ئەتۆی؟ گۆلی سەد پەنگم، دەگەڵ ئەم کەتیبە کۆنە کە دوو هەزار سەل لە تەمەنی دەگوزەری و خەریکم کە بپوا بکە خۆشم لە بیرچۆتەو. ناخ تۆ نازانی چ خەزەنەیکە دارمالە؟

شادی لە پوخساری فیردەوسیدا بەدی دەکرا. کتایون سوور هەلگە پابوو، بە شیرینی لێو ئەلەکانی دەگەست و بە ناز گوتی:

- مەنسور، بە هار دەشتی (تابران)ی گۆلباران کردووە. شینکە دەپوئ، گۆڵ دەپشکوئ هەور دەگری، هەموو لایەک پێ لە جوانی و لە چریکە و گۆرانی و سترانە، بە لام تۆ تەنانەت ئەوین و دلداری و ژوانیشت لەبیر کردووە.

کتایون ئەم قسانە دی دەکرد و هات لە کەن دۆشە کچەی فیردەوسی دانیشت و بە توپورەیی و نازەو کاغەزەکانی تێک وەردان، دیار بوو ئێرەیی پێ دەبردن. دیسان بە تەوسەو پێی گوت:

- تۆ لە بیرت چۆتەو بە هار هەپەتی شادی و دلداری و خۆشی و ئاھەنگە.

فیردەوسی لە چاو پەشەکانی کێژۆلەیی تووس پاما و بە ئارامی گوتی:

- گۆلەکم! سویتند دەخۆم بە خۆلی پەشی گۆشەیی لێوت کە دەلێی جادوو لەسەر کانی ژیان پۆنیشتوو. دنیا لەبەر پێی تۆدا دەبینم، سەر تا پات بە زێڕ و زێو دەپازینمەو، تۆ نازانی شەوی ئەو شەو خەو بێ و لە چاوی من نەکەوتوو، چاوم وەک چاوی ئەستێران خەوی نەدیو ئەویێکی بەتین لە مندا دەگورێ، حەماسەیکە نەمر لە مندا چەکەرە دی دەدا. ئەی کچی بالا بەرزی بە ژن باریک تۆ نازانی، تۆ نازانی.

کتایون ئارام ئارام سەری فیردەوسی لەسەر پانی خۆی دانا، دەستیکی بە کاكۆلە ئالۆزەکانی داھینا و گوتی:

- ئێستا ئارام بگرە بنوو سەر و سەرینی پانە نەرمەکانی من بکە.

فیردەوسی بە نازە نازە گوتی:

- کە پەردەیان لەپیش هەتاو لادا.

- بەیان ئەنگوت و خەو زپا،

دیسان گوتی:

- کتایون ئەو کەتیبە تۆ دات بە من دەریایەکی مەند و قوولە ئەو شانامەیی بە دەستی

منه وه، ئاسمانىكى بەرزى پې ئەستېرەيه .

ئاگرى ئېرەيى لە چاوه جوانەكانى كىتابوندا بريسكايەوه و بەتووپەيى گوتى:

ئەدى ئەستېرەكانى چاوى من؟

فېردەوسى كەزىه نەرم و درېژەكانى لە چەنگى گرت و بۆ لای خۆى پاكىشا و گوتى:
لە ئاسمانى چاوه پەشەكانى تۆدا ھەزار ئەستېرەى گەش دەدرەوشىتەوه . پووناك،
پاك و بى گوناھ .

چاوهكانى تۆ دوو چراى پۆشنى منن كە لەبەر پووناكى ئەواندا مروارېيە نەسماوهكانى
شانامە دەسمم و دەيانھۆنمەوه و بەرموورېكى ناياب دروست دەكەم و لە ئەستۆى بووكى
شېئەر و خەيال نا، لە مىلى مېژووى ئىترانى دەكەم .

كىتابون بەناز و شەرمەوه گوتى:

- ئەدى بووك و زاوايەتى ئىمە؟

فېردەوسى پېگەنى:

- بېسىت پۆژى دېكە مانگى مەپەم دوايى دى، جا پەنجە بلوورېنەكانت لە خەنە
دەگرم، تارايەكى حەرىرى سوورى تەنكت بەسەر دادەدەم، پەردووت بەگۆل و وەنەوشە
دەخەملېنم .

كىتابون لە خوشيان ۋەك مندالان شاگەشكە بوو و گوتى:

- دەى قسان بگە دەى، ئەو قسانەى تۆ چەند جوانن چەنە شېرىنن .

فېردەوسى لە دوورە دەستەكانى دەشتى خوراسان پاما و گوتى:

- چاوه جوانەكەى تۆ دەپوانىتە بەرەبەبانىكى دوور، دوور دەپوانىتە ئەو پۆژانەى كە
گەزنگ كەوت . ئىتر من نەماوم مەنسورى تۆ ئىتر بۆتە خاك و خۆل، بۆتە تۆزى پېگای ئەو
كاروانانەى كە شەودرەنگان لە دەروازەى تووس دەردەكەون بەلام شانامەى من نەمرە . نا
كتايون من نامرم، نامرم لە دواپۆژدا دەزانن ئەو پياوھى لە خوراسان پابوو، مەشخەلىكى
لە ئاگرى زەرەشت بلیسەدارترى داگېرساند، لەبەر پووناكى ئەو مەشخەلە، تۆرى ئەدەب،
نا مېژووى ئىترانى چاند . ھەتا ھەتايە زىندووھ و نامرى .

كتايون! ئەو كاتى خەلك دەلېن: ئەو پياوھ لە سالى ۲۲۹ ى كۆچى ھاتە سەر دنیا .
پۆلە ۋە رەزىرىكى پاك بوو . نىشتمانى خۆى دەپەرست باى نەوۆزى لە شنەى بەھەشت
پىن خوشتر بوو . بىن پەروايانە لە دەريای شېئەردا مەلەى دەكرد، بەئىرادەيەكى مەحكەم،
مەحكەمتر لە چيا بەدۆل و شىئو و پكە و بەردەلاند پادەبەرد، لە سەرما و گەرما لە ديو

و درنج نه‌ده‌ترسا: نه‌به‌زی تا گه‌نجینه‌ی شی‌عیری دۆزیه‌وه و پێشکەشی خەلکی جیهانی کرد!

- من ئیدی نامرم زیندووم، تۆوی شی‌عیرم چاندووه.

پۆژ هاتن و پابردن، سال به‌سه‌رچوون، چۆن سالانیک؟ ئەو سالانە‌ی ژیان و تەمەن و مال و سامانی فیرده‌وسییان وه‌ک حەزیا هەڵده‌لووشی.

مال و سامان و زێڕ و زیوی نه‌مابوو، به‌ره‌و پیری ده‌چوو بێ هێز و که‌نه‌فت بوو، گنج و چین پوخساریان داگرتیوو. به‌لام به‌ده‌ستی ئەو شووره‌ی کۆشکیکی به‌رز داریژرابوو که به‌ختیکی نوورانی له‌سه‌ر ده‌رکه‌که‌ی نووسرابوو:

«کۆشکه به‌رزه‌کان وێران و خاپوور ده‌بن، به‌ری با و باران و گه‌رما و سه‌رما ناگرن، من کۆشکیکی به‌رزم له‌ نه‌زم دامه‌زراند که با و باران زیانی پێ ناگه‌یه‌ن».

ورده‌ ورده، ته‌مه‌نی فیرده‌وسیی به‌ره‌و ژوور ده‌چوو، پیری په‌لاماری ده‌هێنا، هه‌یچی نه‌ما بوو، به‌لام به‌و حاله‌شه‌وه‌ شه‌و و پۆژی له‌کن نه‌بوو هه‌میشه‌ سه‌ری به‌سه‌ر شانامه‌ی (ئه‌بو مه‌نسه‌ور) دا داده‌گرت و چیرۆکه‌ کۆنه‌کانی ده‌خوینده‌وه و ده‌یه‌وینده‌وه تا پیری و ده‌سته‌نگی به‌جاریکی شپه‌زه‌ی کرد:

- ئە‌ی ئە‌وه‌ی ئە‌و چه‌رخه به‌رزه‌ت پاگرتووه‌!

- بۆچی به‌سه‌ری پیری منت هه‌ژار کرد.

- تا لاو بووم چاکت‌رت به‌خێو ده‌کردم.

- به‌پیری سووک‌ت کردم.

- پۆژگار له‌باتی جله‌و، وه‌کازی له‌ده‌ست نام.

- ماله‌که‌م بلاو بوو و حاله‌که‌م شێوا.

فیرده‌وسیی په‌نجا و هه‌شت ساله‌ بوو که بیستی سولتان مه‌حمودی غه‌زنه‌وی چۆته سه‌ر ته‌ختی پادشایه‌تی، به‌بیری داها‌ت شانامه‌ی به‌ناوی ئە‌وه‌وه‌ بکا، به‌لام نه‌یده‌زانی ئە‌و پادشایه‌ ژۆر به‌دغه‌پ و خراپ و هه‌ق نه‌ناسه.

له‌و سه‌رده‌مه‌دا ئاسمانی به‌رزه‌فه‌ری فیرده‌وسیی به‌ره‌و تاریکی ده‌چوو، ئە‌ستێره‌کانی یه‌ک یه‌ک پا‌ده‌خوشان به‌رده‌بوونه‌وه و ده‌که‌وتنه‌ سه‌ر خاکی نه‌هاتی و دامای.

کاره‌ساتیکی تال و ناخۆش بوو، پیره‌ وه‌رزیری خو‌راسانی له‌سه‌ر ترۆپکی ناوبانگ ئە‌وه‌نده هه‌ژار و نه‌دار ببوو که ئیتر دووکه‌لی له‌ مائی هه‌ڵنه‌ده‌ستا و ناو‌رگی له‌ دلی نا‌هو‌میدان سارد‌تر بوو، له‌ پێ‌ناوی نیشتماندا تۆزکال تۆزکال دل و گیانی خۆی خسته‌ ژێر

پێى مێژوو و هه ماسه وه تا تهاوه .

له كاتىك كه زمان لووسى بى مايه، له باره گاي سولتاندان زێر و زيويان وه سه ره يهك دهنا، ئه وه ئاگرى نيشتمان په ره ريدا ده سوتتا و جگه له خه م و فرميسك و هه ناسه به شىكى نه بوو، به و حاله شه وه هيشتا دوول بوو:

- چ بكه م ئايا شانامه ي به ديارى بۆ سولتان مه محمود به رم؟

- ئايا داچيندرای سه وز و شين و جوانى خۆم به كى بسپيرم؟ ئه وانه نه قه درى زانست ده زانن و نه هه ست ده كه ن چ ئاگرىكى نه مر له دلى مندا بلایسه ي ئه ستاندوه .

له و سه ره وه بنده دا ده ردیكى گرانی دىكه ي وه ك نه شته ر، له دل پاچوو. پۆله سى و هه وت سالا كه ي نه خۆش كه وت. نه خۆشيه كه ي دريژه ي كيشا، له سه ره سهرينى ئه و لاوه دوو دل ده كولین و ده يانكوركاند. دلى كتايون و دلى ئه بولقاسمى فيرده وسى.

شه وىكى په ش و تال و گرژ و مۆن بوو، سيبه رى مه رگ به سه ره سيمای لاوه كه كشابوو، كتايون يه ك به خۆى قيژاندى:

- ته ماشاى كه هيج ده نگ نايه، هه موو بیده نگن هه موو خامۆشن، هه موو مردوون، ئيمه برسين، ته واوى مال و سامانى خۆت دانا تا چيرۆكى پۆسته م و سوه راب و بيژه ن و مه نيژه و سوودابه و سياه وه ش و كيومه ره س و هۆشه نگت كرده شيعر، تو چت پيگه يشت؟ چت بۆ ماوه ته وه؟

فيرده وسى هيجى نه گوت هه ر چاوىكى لى كرد، له نيگاي ئه ودا تيشكان و ليقه ومان و ده رد و ژان په نگی خواردبووه وه. ئه و چى به و ژنه ي كه له گه لى پير بيوو و به و لاوه ي كه مه رگ ده ستى له ئه وكى نابوو گوتبايه؟

هيشتا شه و په پ و بالى په ش و شوومى هه لته ويژنيبوو كه كوڤ پشوو لى برا و پيره ميتر داخدار و تازيه بار بوو:

«من ته مه نم له شىست و پينجى هه لىبارد،

په و نه بوو به زير و زيوى بگورمه وه،

مه گه ر سوودىك له په ندی خۆم وه رگرم،

بیر له مه رگى پۆله خۆشه ويسته كه م بكه مه وه

تۆره ي من بوو بپۆم ئه و لاوه پۆيشت

له به ر ده ردی ئه و لاشه ي بى گيانم».

ليژدها بوو كه ناچارى تهنگى پى هه لچنى و قورسايى بارى كاره سات شانى چه ماند،

شانامه‌ی که ئاوینه‌ی په‌نج و نه‌وین و هه‌ستی به‌تینی خۆی و ئازایه‌تی و می‌رخاسی دلیرانی ئێران بوو به‌ناوی سولتان مه‌حمود ته‌واو کرد. له‌و کاره‌دا نه‌بۆله‌باسی فه‌زلی کوپی ئه‌حمده نه‌خشیکێ گرنکی هه‌بوو.

له‌ کۆلانی (دو دختران) له‌ ژێر پیره چناریک که گه‌لێکی مۆمی نیوه‌س‌سووتای له‌ بن که‌وتیوون، پیاویک که سه‌ر و پیشی هه‌موو سپی ببوو شه‌ویک ده‌ستی کتایونی به‌ده‌سته له‌رزه‌کانی گرت و گوتی:

- شانامه ته‌واو بوو هه‌تاوی لاهه‌تی من و تۆش ئاوا بوو! ، کتایون که کۆله‌کانی چرچ و بێ په‌نگ و چاوه‌کانی پرووش ببوون گوتی:

- له‌و ماله‌دا هه‌شتا مۆمیک دائیسی.

- هه‌شتا ژبان درێژه‌ی هه‌یه.

- هه‌شتا دلێک لێ ده‌دا.

فیرده‌وسی زه‌رده‌یه‌کی خه‌مناکه‌نی هات، خه‌مناکه‌نه‌ به‌لام به‌رزه‌فرا‌نه و گوتی:

- ئه‌و مۆمه هه‌شتا پۆنه‌مرکاوه، ئه‌ستا هه‌زار شه‌یر، شه‌ست هه‌زار ژێپی پێ ده‌ده‌ن.

به‌یانی پیری چیرۆک بێژ به‌ره‌و غه‌زنه‌ین که‌وته پێ. فه‌زلی کوپی ئه‌حمده له‌سه‌ر کار نه‌ما‌بوو و ده‌رکرا‌بوو، خاوه‌نی شانامه له‌ باره‌گای سولتان مه‌حمود دۆست و پشتیوانیکێ نه‌بوو کێ ئه‌و چاره‌نووسه‌ ده‌ناسی؟ ئایا پیا‌له‌ی به‌رزه‌فرا‌نی و خۆپا‌گری پیاوه نه‌مره‌کان به‌ده‌ستی کێ ده‌شکێ؟ بۆ چاره‌نووسی که‌له‌ پیاوان، زانایان و هونه‌رمه‌ندان هه‌ر تاریکی و تاریکیه‌؟

فیرده‌وسی به‌پلیکانی مه‌ر مه‌پی کۆشکی سولتان مه‌حموددا سه‌رده‌که‌وت، سه‌ریه‌رز بوو وه‌ک هه‌لۆکانی دوندی چیا، شانامه‌ی وه‌ک خه‌زنه‌یه‌کی دارمال له‌ گه‌وه‌ر و دوپی نایاب له‌بن هه‌نگلدا بوو، شانامه نه‌بوو، ئاوینه‌یه‌ک بوو که دیمه‌نی ئاوات و ئاره‌زووه‌کانی لاهه‌تی و په‌نج و ژان و ده‌رد و کویره‌وه‌ری پیری خۆی تیدا ده‌بینی. ته‌مه‌نی له‌ هه‌شتا نزیك ببووه‌وه، ده‌ستی ده‌له‌رزین و شانامه‌ش گران بوو به‌قه‌د گرانیی می‌ژووی کۆنی ئێران. هه‌یزی که‌م بوو، ئه‌ژنۆی ده‌له‌رزین، چاویکی به‌ده‌ویربه‌ری خۆیدا گه‌ی‌را:

- کوان قاره‌مانه‌کانی من؟ پاله‌وانه‌کانی شانامه له‌کۆین؟ کوان گیو و گوده‌رز و پۆسته‌م

و تووس تا باسکی من بگرن؟

حه‌کیم نه‌بۆلقاسمی فیرده‌وسی له‌ باره‌گای سولتان مه‌حمود پاوه‌ستا بوو. سولتان به‌په‌ژه‌وه‌ تیی پاما شانامه‌ی که له‌ هه‌وت به‌رگدا به‌خه‌تی عه‌لی ده‌یله‌می نووسرا‌بوو لێ

وهرگرت و چند شیعیکی خویندهوه و پوی گرز کرد و گوتی:

- نهویه شانامه؟

- فیردهوسی وه لّامی دایهوه:

- نهویه چیرۆکی کۆنی میترخاسان و گهوره گهورانی ئیتران.

- به لّام من جگه له باسی پۆستهه ههچ له و کتێبه دا نابینم، له له شکری مندا ههزار

پیاوی وهک پۆستهه ههیه.

فیردهوسی سهری هه لّینا، ملی قهف کرد، سینگى دهرپه پاند، پاسته وخۆ و بێ پهروا

چاوی له سولتان مهحمود بری و گوتی:

- نازانم له له شکری سولتاندا چند پیاوی وهک پۆستهه ههیه؟ به لّام نهوهنده دهزانم

دایکی پۆزگار پۆلهیهکی وینهی پۆستهه نه دیوه.

نهوهی گوت و ئیزنی وهرگرت و پۆیی، سولتان مهحمود به وهزیزه کهی گوت:

- نهو پیاوه به منی گوت درۆزن، به لّام من بهو حاله شهوه له سههر نهوهه جایزه کهی

بدهم.

زۆر شهوان شانامه یان له کاتی خهودا بۆ سولتان مهحمود دهخویندهوه. به لّام نهو

ناپهحهت دهبوو، ئیرهیی ئازاری دهدا، نازایهتی و پالنهوانی و داوین پاکی قاره مانانی

شانامه دهپههناجاند هیندی پق هه لّدهستا وهختابوو شیت بێ.

له نهجامدا دووزمانی پیاوخرپان کاری خۆی کرد. ئایا نهوه خواجه ههسهنی میمهندی

بوو که نهو کاره دزیوهی کرد و به سولتان مهحمودی گوت: «قوربان! شاعیریکی وا هه

دهبێ چند درهمی بدریتێ»، سولتان مهحمودیش بیست ههزار درهمی زیو جایزه بۆ

نارد. ئاگری پهقی فیردهوسی بلیسهی سهند، ههستی کرد ناپیاوان دهیانهوئیش بیهکینن

به لّام نهو وهک کۆنه شوورێکی قایم خۆی پاگرت و هه رهسی نههینا. له توورپیی سولتان

نهترسا به ماندوویی و پق ههستاری چووه ههمام. تهواوی دراوهکانی دا به کیسه کیش و

ئاوگر و ههمامچی و له غهزتهین وهدهرکهوت و سهری خۆی هه لّگرت.

نهو گهوره پیاوه شار به شار پای دهکرد و سیبهری شوومی پیاوهکانی سولتان

مهحمودی به شوینهوه بوو. تا خۆی گه یانده مازهندهران نهو مه لّبهندی که زۆر لاپه پهی

شانامه ی پیر کردۆتهوه.

شهوی تاریک بوو، زهنگی کاروان دهشتی بیدهنگی پیر زرینگ کردبوو، فیردهوسی له

مازهندهرانرا به رهو خوراسان دهچۆوه. که گه یشته دهروازهی (تابران) له رزی و فرمیسی

گهرمی به پرسی سپیدا هاته خوار و له بن لیواندا گوتی:

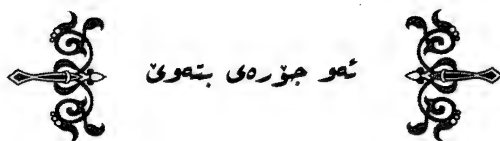
- کوا لاوهتی من؟ بۆ کوئ چوون پالەوانهکانی من، هه موو ئاوابوون. ئاسمان بێ ئەستێرهیه و وجودی من به تال و بیدهنگه. ئیستا ته مه نم نیزیک هه شتا ساله، هیوام به جارێک با بردی.

پۆژی دیکه تێپه پوون، سالی تر به سه رجوون، تا له به ره به یانی سالی ۴۱۱ یا ۴۱۶ ی کۆچیدا، بالنده ی زامدار، ئەستێره ی شکاو و ئاوینه ی تۆز گرتوو و هه تاوی گیراو، خراپه و دوو پووی و فیل بازیهکانی ئەم جیهانه ی لێ ون بوون و مرد. دهنگیک له ئاسمانی خوراسانه وه هات: فیردهوسی مرد، خوای شیعر مرد!

یاری پۆزگار ببینن، هه ره له و پۆزانه دا بوو که سولتان مه محمود په شیمان بۆوه و فه رمانی دا تا شیست هه زار دیناری زێپ بۆ فیردهوسی بنێرنه تووس.

ئه مه گالته ی دزیوی پۆزگار بوو، زێپه کانیان گه یانده به ره ده رکی فیردهوسی که که ی که له شینی باوکیدا فرمیسکی ده پشت و مووی ده پنیوه که جایزه ی شانامه ی چاو پیکه وت وه ک شیتان پیکه نی و به تووپه یی گوتی:

- بپۆن، بپۆن نامه ردینه، ئه و به خششه به رنه وه خه زنه ی سولتان، من هه رگیز وه ری ناگرم! لێ که پێن با گیانی باوکم له ئاسماناندا هه روا به رزه فێ بێ هه روا به رزه فێ بێ... به رزه فێ.

شەكسپېر

پۆزگارېك بوو ولاتى جوان و دلگىر و كانگەى ئەوین و دلدارىيى فەرانسە، بەرەللا و ھەركەس ھەركەس بوو، كەس سەرى بۆ كەس دانە دەنواند، كەس بەرپەى كەسى نە دەپتوا، ھەر لایەى بە دەس میر و مەزن و دەرە بە گىكەوہ بوو. لە ناوچەى كەى ئەم ولاتە میرىكى زۆردارى، داگیركەرى، دلپەش فەرمانپەوایی دەکرد. كە دەسەلاتى مەزنایەتى لە دەست براكەى خۆى دەرتنا بوو، ملك و ماشى لى برىبوو.

ئەو میرە لە دەس پىسى و ناپاكى و مالىپە رستیدا وینە و ھاوتای نە بوو. براكەى خۆى كە تا پادەىەك لە نۆتو خەلكدا ناخۆشە وىست بوو، دەرکرد بوو. براى زۆر لىكراوى، لىقە و ماوى و دەرنراو پەناى بۆ لىپە وارى دوورە دەست و چپ و پرى «ئاردن» برد بوو. لەوچ دەگەل چەند دۆست و ئاشنا و لایەنگرى خۆى ژيانىكى شاد و ئازاد و بى دەردى سەریان پادە بوارد.

ورە و رە ئۆگىرى ژيانى ساكارى جەنگەل بوو، خەم و پەژارەى بە دىتنى دیمەنە جوانەكانى خۆرسك دەپەواند. ئاوى سارد و پوون و بى خەوشى كانیاوى دەخواردەوہ. ھەوای خاویز و سازگارى زەنویرانى ھەلدەمشت، كارگ و پىواس و گواردە و شیر و پەنیر و لۆرك و كەرە و ھەنگوینى كوستانى لە چىشتە چەور و سوپىز و تىژەكانى كۆشك باشتەر پى دەكەوت. دەرد و دەغەزى دەپەپاند و ئازار و نەخۆشىی نە دەھىشت پۆژ بە پۆژ ژمارەى،

ليٽقه و ماو و دهركراو و پاونراوى پتر لئ كؤ ده بوونه وه و ده ورى قهوغا تر ده بوو، وه پهنى زياتر ده شكا و مه ترسى كه م تر ده ما .

ئه و ميره دهركراوه كيژيكي هه بوو، تا حه ز بگه ي نازدار و له بار و وريا و زانا و وشيار بوو. ئه وه نده گف ت و لغ ت خو ش و خو يئ شيرين بوو كه س نه بوو به دل خو شى نه ويئ، نيوى «پوزليندا» بوو.

پوزليندا له وه پوژ وه باوكى بؤ پاراستنى په ناي بر دبووه «ئاردن» له ماله مامه به ده فته په كهيدا مابؤ وه . تا ئاودهنگ و هاوده مى «سليا» ي كچى مامى بئ . ئه و گلدانه وه هه رچه ند پوژه كانى هه وه ل س ه خ ت و تال و ناخو ش بوو، به لام ئه و جوو ته كچه زوو ئوگري يه ك بوون و بوونه دو ستى چاك و پاك و گيانى يه كتر.

چيروكى ئيمه ليروه ده س پئ ده كا، «پوزليندا» پوژي ك وه ك پوژانى پيشوو، له بهر په نجه ره ي ژور ي «سليا» به وه په زى ده س تى وه بهر چه نه ي هه لدا بوو و بي رى له ژيانى بچراو و هه لوه شاه وه ي خيژانى خو يان ده كرده وه و «سليا» ش به په نجه نه رمؤ له كانى دو ستانه پرچه خاو و جوانه كانى داده هئينا .

له و كا ته دا خزمه تكار يكي ئه مير ها ته ژوو ر و په يامى ئه مي رى بؤ هئنان و گو تى :
ئيس تا ئه مير دوو پاله وانان به گژ يه كدا ده كا ده فته رموو ئى نه گه ر وازيان لييه ئه وانيش بيته ته ماشا .

له و سه رده مه دا باو بوو كه پاله وانان له پيش چارى مير و گه وه گه و ران ژورانبازى بكه ن و ئه وانيش به فيزه وه له سو ئيان پاره ستن و ئه م كا ره دزي وه و ناپيا وانه مايه ي پابوار دن و سه رگه رمى و دلخو شى په سه نزاده به ده سه لاته كان بوو . «پوزليندا» و «سليا» ش كه زور وه په ز و دلته نگ بوون بؤ ته ماشا چوون . به لام به داخه وه دي مه نه كه له باتى وه په زيان بشكي ئئ پترى خه م بار كردن . چو نكه دي تيان مي تر مند اليكي ريوه له ي، بار يكه له ي شو وش و گشت خه ريكه ئامبازى له نده هؤ ريكي مل ئه ستوو ر و سينگ پان و دي وه زمه يه كى بئ كل ك و شاخ و به شان و با هو و بئ په زا بئ .

جيا وازى ته مه ن، ويك نه چوونى له ش و ئه ندا م، نيشانه ي كارامه يى و ئه زموون، ديار و بهر چار بوو . هه موو كه س ده يتوانى به هاسانى ئه نجامى ئه م به گژيه كدا چوونه نابه رامبه ره خه فته تباره پيش بي ئى بكا . كه چى لاهه كه هيچ نيشانه ي ترسان و بزركان و تيشكانى پيوه ديار نه بوو ده تگوت، لي ئى پوون و ئاشكرايه ، زال ده بئ و سه رده كه ويئ و پووسوور ده رده چئ و بزه ي هه ر له سه ر ليوان بوو .

«پوزلیندا» زۆر په شتو و خه مبار بوو، نارام نارام له کوربه که چو پیش، نیکای دلفین و سحرهای تن بری. به زمانیکی نهرم و شیرین پتی گوت:

«دهس له م کاره مندالانه و شیتانه هه لگره، چونکه هم کابرا زل و زه به لاج و به هیزه له وانه په نه تهیلن و ژيانی لاهوتی تو بخاته مه ترسییه وه».

لاوه نه ناسیاوه که به نه ده به وه گوتی:

«داخی گرانم ناتوانم په ند و ناموژگاری هم کچه نازداره له گوئی بگرم. من بریاری خوم داوه، به رهنگاری ده بم، نه گهر سرکه وتم شانازییه و نه گهر تیداچوم، له م دنیا پان و به رینه دا تاقه که سیک نییه دهنکیک فرمیسم بۆ برپژئی!» له حالیکدا چاوی به تاسه وه له چاره پر شهرم و جوانه کانی کچه که برپیوو گوتی:

«ته نیا ناواتم نه وه په دلسۆزی و خه مخۆری تو پشتیان و هاندهرم بئ».

زۆره وائی دهس پئ کرا، «سلیا به ناواته وه بوو لای نه ناسیاو سرکه وئ. پوزلیندا دهس به دوعا بوو و ده پاراوه خودا لاهه که له شهر پئ هم لوزه ندره بپارژی. به تاییه تی ترسی جوانه مهرگی نه و پهریشان و هه راسانی کردبوو. تن گه یشتبوو هم لاهه ش وهک نه و بیکه س و بئ په نایه دله کوتهی گرتبوو، بۆ یه که م جار له ژیانیدا ههستی به شتیک له دلی خویدا کردبوو، نه ویش ههستی نه وین بوو».

به پپچه وانه ی بۆچوونی ته ماشه که ران لای میژ مندال که له بهر کابرای به گهد و گیپال نهک هه ر خۆی له بهر راگرت و چهقی، به لکو به رسینگه ی لئ برپه وه، مه چه که ی لئ نهنگاوت، سه ر سمتی دا و باو له سه ر باوی هیئایه. تا کابرا برستی لئ برا شل بوو و فیئلی پئ نه ما. نه مجار به هه ردوو دهست به رزی کرده وه و به رقه وه وای له ته ختی هه ردی پاکیشا که چوار په لی هاویش و له جی نه بزوت و پشوی لئ برا.

چه پله پیزان، هوریا کیشان، دهنگی ئافهریم، دهست نه پزئ، باوکم ده به رت مرئ، پوی دایک و باوکت سپی بئ به رز بۆوه. میر خۆی پئ پانه گیرا لاهه که ی بانگ کرد و له په سه ن و بنه چه که ی پرسی:

«وه لای داوه کوربه گچکه ی (سیر رولاند بن) م. نه میر چرژا، گرژ بوو، پوی لئ وه رگپرا. باوکی ده ناسی و دهیزانی یه کیک له دوستانی نیزیکی براکه ی بوو».

به لام په ی خۆشه ویستی «پوزلیندا» به رزتر بۆوه و له حالیکدا که له بنه وه دهستی «سلیا» ی دهگوشی گوتی:

«باوکم باوکی هم کوربه ی زۆر خۆش ده ویست و متمانه ی ته وای پئ هه بوو». نه گهر

دهمزانى پۆلەى ئەو پياوچاكەيە بەهيچ بارىك نەمدەهيشت توخوونى ئەو غوولە بكەوى.
بەپارانهو بەئاه و فرميسك داوئىم دەگرت و وازم پى دەهيتا.

هەردووك چوونە لای كۆپەكە كە لە بى مەيلى مير دلى يەشا بوو، زۆريان لاواندەو
و دڤۆشى دايەو. كە هاتن برۆن «پوزليندا» زنجيرىكى لە گەردنى بلوورينى دەرهيتا و
لە مستى نا و گوتى:

«ئەم يادگارە پچووكەم لى وەرگرە. من لە مالى دنيا چيدى شك نابەم، دەنا تو بۆيە
دەبووى ديارى زۆر بەنرخترت پيشكىش بكەم.»

۲

(فرەدرىك) فرەمانرەواى داگيركەر كە وەفاى «پوزليندا»ى دەگەل لاوەكە بينى و
لەلای ديكەووش باسى چاكى و پاكي و بەبەزەيى و بى نازارى پى پاگەياندبوو. بەقەدا چو
و هاتە سەر ئەوەى برازاكەى لە مالى خۆى دەرکا.

پۆژىك كە دەگەل «سليا» دانىشتبوون وەرور كەوت و بى شەرمانە و ناپياوانە پى
گوت: هەر ئىستە دەبى لىرە برۆى! هەرچى «سليا» پاراوە و لااوە و گريا و دەست و
داوئىنى باوكى بوو سوودى نەبوو. ناچار تكاى لە باوكى كرد مەر! بدا ئەمشەووش پىكەو
پابوئىن.

شەوئ تەگبيريان كرد و هاتنە سەر ئەو بەجوت پاكەن و خۆبشارنەو. بەيانى زوو
يەك لە جلى لاوئىكى توند و تۆل و ئەوى دىكى لە بەرگى لادىييدا بەدەرگى نەيتى كۆشك
دەريازبوون و بەناشارەزايى پەويان لە جەنگەلى «ئاردن» كرد.

هېچ كام نەياندەزانى چييان بەسەردى و پۆژگار چ بۆسەيەكى بۆ ناوانەو. پىياز ناديار
و دواپۆژون بوو. تەنيا ئامانجيان ئەو بوو. پىنگاى دور و درىژ بېرن و زوو خۆبگەيەننە
لىرى «ئاردن» كە بەشكو مير لە وئندەرى بدۆزنەو ژيانى تاريك و تنووك و سارد و
سريان لەبەر تيشكى بەتين و لاواندەوئى ئەودا گەرم و پەوناك بىتەو.

«پوزليندا» بەجلى پياوانە و «سليا» لە بەرگى كىژىكى لادىييدا بەنۆ سەدان پىيواردا
تپەپەين و كەس نەيناسين. كاتى پۆژئاوا بوو لە يەكەم حەسانەو دا چونكە خشل و دراوى
زۆريان پى بوو توانييان ژوورى پاك و خاوين بگرن و خواردنى باش بخۆن و پراحت
بنوون.

«تورلاندو» گچکترین و لاوترین کوپی «سیر پولاند» بوو. هر له سهره تاي ژيانه وه پوژگار ژه هری ناکامی له جامی کردبوو، هیشتا زاروکیکی پچوک بوو که باوکی هه میشه به جیی هیشتبوو و چاره نویسی به برا گه وره که ی «ئلیور» نه سپارد بوو. «ئلیور» لاویکی سووک و خوش پاپویر و له خۆبایی بوو. به پیچه وانه ی وه سیه تی باوکی هیچ ناگای له برا که ی نه بوو و باشی پی نه گه یاند. «تورلاندو» ده گه ل ناوالی گه پوک و سووکه له و خوپی و هیچ و پووچ گه وره بوو. به لام چونکه بۆ خۆی چاک و دلپاک بوو به بیکاره و دهسته وهستان دهرنه چوو، باش پیگه یشت. لاویکی بویر و نه ترس و به هیزی لی دهرهات. نه وه ههستی ئیژهیی و بیژاری کاکی بزواند و خریک بوو به هر جوریک بین سهری له ناخی پوکا و له نیوی به ری.

به م مه بسته شوومه هانی ده دا به رهنکاری پاله وانانی به هیژ و بین پهزا بین به لکو به دهس نه وان بچن. به لام به خته وه رانه هه موو جارن زال ده بوو و نه وانی ده شکاند و ده به زاند. که له م کاره ناھومید بوو، شه ویکی ژووری نووستنی ناگر تن به ردا که به هه زار زه حمت و ناری عه لی پزگاری هات.

«ئادام» کۆنه خزمه تکاری باوکی که به شی تۆری ته مهنی له خزمه تی ئەم بنه ماله دا بردبووه سهر، له م پازه ی گه یاند و واداری کرد پیش نه وه ی نه خشه ناپاکه کانی کاکی جی بگن، پابکا و خۆی دهر باز بکا و ولات به جی بیلن. چونکه ده یزانی چ شک نابا و هیچ دراوی نییه، پاشه که وتی چهنده ساله ی خۆی دایه و بۆ خۆشی په گه لی که وت. که گه یشته جهنگه لی «ئاردن» پیره پیای که نه فت و زورھان له پی که وت، «تورلاندو» نه وی له بن سیبه ری داریک دانا و بۆ خۆی به باریکه ریبه کی لیژه واردا پویش تا گه یشته جیگایه ک که میر و دۆستانی خه ریکی خواردن بوون. شیر ی له کالان دهر کپشا که به ژۆری خواردنیان لی بستینن، به لام میر فهرمووی دا و به پوو خۆشی گوتی: «وهره ده گه لمان بخۆ».

«تورلاندو» له کاری خۆی په ژیوان بۆوه و داوای لیبوردنی کرد، پاشان سه رگوزشته ی خۆی بۆ گپراوه و گوتی: «ناوی (تورلاندو) و کوپی چوکی (سیر رولاند) ه». میر که بیره وه ری ژۆر خۆشی له دۆستایه تی باوکی هه بوو گه لیکی به خیره اتن کرد و له ناسینی نه و ژۆر شاد بوو ناردی پیره پیاهه که شیان هینا و له ژۆر بالی خۆی گرتن.

هيشتا هه وتووێك به سهر ژيانى «پوزليندا» و «سليا» له جهنگه لدا پانه بردبوو، پۆژيک «پوزليندا» به بن پيره دارىکدا تپيه پى و ديتى ناوى نه و له به ژنى دارىکى هه لکه ندراره. به لايه وه سهير بوو...

هه روا دهگه پا و ته ماشاي کرد ناوى به دارىکى دیکه وهش ههيه، هه رچى سهرى هينا و برد بۆى نه چۆوه سه ر يه ک نه وه چيبه؟ ناخرى هاته سه ر نه وهى له م ليره واره دا فريشته يه کى نه فسانه يى هه يى که هاوناوى نه و بى له و خه ياله دا بوو کو تو پى تووشى لاوێک هات که خه رىکى پاو بوو، که باشى تپپاما «نورلاندو»ى ناسيه وه، دلى که وته ليدان و پهنگى بزرگا، لى نيزىک بووه وه و گوتى:

«ناوت چيبه؟»

گوتى: «نورلاندو»

نه ويش نه وينىکى شور و گوم و ناواتيکى بابرده لى له پهنگ و پوى نه ودا به دى کرد و گوتى:

«نه دى تو ناوت چيبه؟»

«کانيمد»

پتکه وه گه پان «نورلاندو» بۆى گيپراوه که چۆن جارىکى له وه پى نا هوميديدا له کاتى ملانه دا کچىکى جوانچاک و دلپاک هوميدى وه بهر ناوه و شيت و شهيدا و گيرۆدهى خۆى کردوه له وه ده مه وه له بيرى نه کردوه وه هميشه گورانى پر سۆزى پى هه لده لى و ناوى له دارى جهنگه ل هه لده که نى. «پوزليندا» وه ختا بوو له هۆش بچى و خۆى له ناميزى باوئ. به لām خوداى نه قل تپى پاخوپى، جارئ وه ختى خۆ ناساندن نيه، چاکى تاقي بکه وه و بزانه پادهى وه فادارى و فيداكارى چهنده؟ گوتى:

«من نهک (پوزليندا) ده ناسم، به لکو خزمایه تيشم ده گه ل ههيه. وا چاکه هه رچى له دلت ههيه بۆ منى هه لپيژنى تا هه مووى پى پابه گيه نم.»

«نورلاندو» هه موو پۆژئ ده چۆوه کن دۆسته تازه کهى و ويکرا ده چۆونه نيو دار و ده وهن و گوول و گوولزار و ته نيشت کانیاو و جوبار و خه مى دلى خۆيان ده ره واند.

به ره به يانتيکى زوو تازه گزنگ که وتبوو. که «نورلاندو» هه ستا و به ره و دیدارى دۆسته کهى پۆيشت. ته ماشاي کرد کابرايه ک له سه ر چه قى پنگا پاکشاوه و خرپ خه وى

لئ که وتوووه. تیی فکری و برا گهره که ی «ئلیور» ی ناسپییه وه. پیتی سهیر بوو نهو
فیلباز و ترسنوکه لیږه ده بینن؟ نهو زور له وه نازاتر و پتاوتر بوو که توږه له دوژمنی
خه والوو و بڼ ده سلات بستینیتته وه. به لام به بیزاری لئی لادا و پووی وهرگپړا و خهریک
بوو تیپه پئی و بړوا و ته ماشای کرد ماریکی شینی نه نگپوی و هک دودانه دۆ، ملی قهف
کردوو و گه زاره ی دهرکیشاهه و ده هاژینن و به ره نهو ده خوشن. ههستی ینسانی و
خوینی برابه تی هه موو پق و قینی له بیر برده وه، شیر ی هه لکیشا و پای کرده ماری، له پر
نه پری دیږه شیریکی سر تووتکان جهنگه لی له رزاندوه وه، نهو ده سته پاچه نه بوو، له پیتشدا
ماره که ی به زه بریکی دوو له ت کرد و پاشان به گز شیردا هات. شه پکی خویناوی پووی
دا، شیر ی تووپه په لاماری دایه. نهویش دای نه نواند، وه بهر شیرانی دا و شیرزه ی کرد.
شیری پق هه ستاوی بریندار نامبازی بوو و به چنگاله تیږه کانی لایه کی شانی تا په نجه ی
دادپئی، به لام نووکی شیر ی نهویش جهرگ و پیخوږه ی شیر ی وه ده شتی خست و خستی
و حه یانی په شی لئ بری.

«ئلیور» که نهو دیمه نه ی دی نه سرینی په شیمانی به چاواندا هاته خوار. نه وهنده
به خو ی داشکاوه و شهرمه زار بووه که خو ی خسته سر پئی براکه ی و داوای کوشتن یا
بوردن لئ کرد. «نورلاندو» که دلکی پاک و بیرکی پووناک و خاوینی بوو له باوه شی
گرت و رابردووی له بیر برده وه و به خشی. به لام خوینرپیژی باسک و ماندوویی پرستی
لئ برپیوو، نیشانه ی مه نزل ی دۆسته کانی پڼ گوت. نهویش له کوږی کرد و بر دیه وه ماله
«پوزلیندا» و کاره ساته که ی سه رله بهر به ته واوی گپړاوه. «سلیا» و «ئلیور» خهریکی
برژاندنه وه ی باسکی و حه ساندنه وه ی کفتوکو ی له شی بوون «نورلاندو» شهرمه زار بوو که
بۆ نه وهنده شه که ته. «سلیا» به پیکه نینه وه گوتی:

«پیت وایه ده گه ل بیچوووه پشپله گه مه ت کردوو، هه تیوا! تو دیږه شیر ی سر تووتکان ت
کوشتوو» له م حاله دا «ئلیور» چاوی له چاوه جوانه کانی «سلیا» نه ده ترووکاند.
دیاریوو «سلیا» ش بڼ مه یل نه بوو و جار جار به ناز په نجه ی «ئلیور» ی ده کوشی و وه لامی
داخوازییه کانی ده داوه «پوزلیندا» پاش تاو یک گوتی:

«نورلاندو بیتنه لای من با شترم ناگا لئ ده بڼ، به لام باسی پریشانی منی بۆ
مه که».

ئلیور که دل و دینی له پیناوی نهوینی نه م کیږه نابوو به په له هاته وه لای «نورلاندو»
و نهو ی له پازی خو ی ناگدار کرد و گوتی:

«له خودای دهوئ (سلیا) بیته ژنی نهو».

ئورلاندو بزه یه کی هاته سەر لیوان و گوتی:

«بچۆ لای و هه موو قسه ی خۆتی بۆ بگێره وه . نازانی ئیستا ته نیا یه و «کانیمد» دیته

لای من»

دوو دلداری که به پوآله ت دوو دۆستی گیانی گیانی بوون به ته نئ مانه وه . «ئورلاندو»

باسی نه وینی «ئلیور» و «سلیا» ی گێراوه . پاشان گوتی:

«خۆزگه و هه زار خۆزگه ئیستا پوزلیندای خۆشه ویستی منیش لیڤه ده بوو».

«پوزلیندا» پیکه نی و گوتی:

«هیواب مه به سۆزی جوانترین به رگی خۆت له بهر بکه ، وه ره بنگه ی میر . ناردو مه

خۆشه ویسته که ت بئ تکای لئ ده که م بیته پهزا و شووت پئ بکا».

سۆزی میوانداریکی باش و جوان له بنگه ی پاراوه ، میر ، ئلیور «ئورلاندو» و نهوانی

دیکه چاوه تۆر بوون . له پڕ دوو کچی جوان و چه له نگ به جلی خۆلاتیه وه دهس له نئو

دهستی یه کتر ده رکه وتن .

«پوزلیندا» خۆی به سه ره پێلاوی باوکی دادا و تکای لئ کرد ئیزن بدا مێرد به

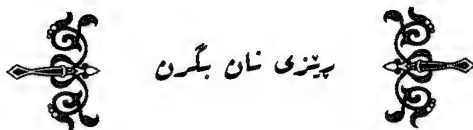
«ئورلاندو» بکا ، میر له خۆشی دیداری کچه که ی وه ختا بوو بال بگرت ، دهستی دوو تۆ

بووکانی له دهستی تازه زاوا نا .

له ولاشه وه میری داگیرکه ر که ته نانه ت کچه که ی خۆشی له دهستانی پای کرد بوو . بهری

شه پۆلی توو په یی خه لکی نه گرت و په نای بۆ دهیر برد ، میری پیشوو سه ره له نوئ چۆوه

سه ر جیگای خۆی .

پیاویکی بالا بهرز، موو کهژ و چاو کال بوو، نمونه‌ی پیاویکی ئالمانی، پزیشک بوو، زۆر هیدی و له‌سه‌رخۆ بوو، نیشانه‌ی ئەندامه‌تی حیزبی به‌یه‌خه‌یه‌وه ده‌دره‌وشاوه .
پۆژیک به‌میوانی هاته مالی ئیمه له کاتی خواردندا ورکه نانیکێ زۆر وردی لێ کهوت به‌سه‌ر سوپمانه‌وه دیتم داماته‌وه و هه‌لی گرتوه و پیش نه‌وه‌ی من چ بلیتم خسته‌یه زاریه‌وه .

ئه‌گه‌ر جاران کاریکی ئەوتۆم به‌ئێرانییه‌که‌وه دیبا که له هه‌موو ته‌مه‌نیدا نان و خواردنی به‌نیعمه‌تیکێ ئاسمانی زانیوه و پیزی لێ گرتوه‌وه، زۆرم به‌لاوه سه‌یر نه‌ده‌بوو، بۆچی ئێستاش خۆم نه‌گه‌ر له کۆلان و پێباز تووشی ورکه نانیک بم که فڕێ دراوه یا وه‌ریوه، هه‌لی ناگرمه‌وه و فووی لێ ناکه‌م و له کۆنه دیواریکی پا ناکه‌م؟ تا نه‌بیته پێخوست . به‌لام نه‌و دوکتۆره ئالمانییه که هه‌میشه تیر و ته‌سه‌ل بووه و له ئێروو و خۆشیدا ژیاوه . بۆ وای کرد؟ بیر کردنه‌وه که‌م بوو به‌پرسیار و گوتم:

«بۆچی ئەم ورکه‌ت که په‌نگبێ پیسیش بووی خوارد؟»

بزه‌یه‌کی هاتێ به‌لام بزکا و نیگای تاریکی و په‌ژاره‌ی لێ باری . پاش تاویک پامان گوتی: «ده‌زانم خواردمه‌نی هه‌یه و ده‌زانم ئێستا له زۆر ولاتان گه‌لیک شت وه‌گیر ده‌که‌وی و ته‌نانه‌ت له هیندیک مالان به‌پێی فیلانه . ئیمه‌ش لیڤه له ئیروودا ده‌ژین، به‌لام

من مهرچم کردوه هه تا ماوم هه رگیز هیچ خوارده مه نییک فری نه دم و خه سار نه که م». دوايه ئەم سەرگوزەشتەى بۆ گێڕامه وه:

«لاو بووم تازه له زانستگه‌ى پزىشکيدا ده‌ستم به‌خوێندن کردبوو، يه‌کێک له‌ دۆستانى کۆنم دۆزيبه‌وه که له‌ منداڵيبه‌وه ئاشنا بووين. ده‌گه‌ڵ خۆى بردمه‌ کۆپى لاوانى کۆمونيست نه‌گه‌رچى ده‌ترسام به‌لام چالاكى و هه‌لسووڤرانى ئەم لاوانه سهرنجى پاکيشام و ويستم به‌م ئاگره‌ى له‌ ده‌روونى ئەواندا بلێسه‌ى گرتبوو خۆم ببووژينمه‌وه و نه‌ک هه‌ر خۆم گه‌رم که‌مه‌وه به‌لکو گرێک له‌ ده‌روونى خۆم هه‌لگيرسينم.

ئەو ديوه‌زمه‌م ناخۆش ده‌ويست که ورده ورده سيبه‌رى شوومى به‌سەر وڵاتدا کيشابوو و هه‌موو که‌لێن و قوژينى ته‌نبوو. ئەم لاوانه ده‌يانويست ده‌گژ ئەو پاچن. که‌م که‌م له‌وان نيزيکتر ده‌بوومه‌وه و ئەو تاعونه په‌شه‌م که بریتى له‌ هيتله‌ر و حيزبى نازى بوو، باشتري ده‌ناسى و له‌ جاران پتر بق و قينم لێ هه‌لده‌گرت و تێ ده‌گه‌يشتم چ تارمايبه‌كى په‌ش و به‌سام و مۆته‌يه‌كى خوێنمژ هه‌په‌شه‌مان لێ ده‌کا و چ چاره‌نووسى‌کى شووم و دژبومان له‌ پيشدايه و دواپۆژى‌کى چەن پې مه‌ترسى چاوه‌پوانمان ده‌کا.

ژيان و کار منى ئەم لاوانه هه‌لبېرى، ترس وای هه‌موو که‌س داگرتبوو که من نه‌متوانى دۆستانى خۆم بدۆزمه‌وه. ئەوه‌نده‌ى پێ نه‌چوو شه‌پ هه‌لگيرسا و منيش که ئيتير پزىشک بووم ناردرامه‌ جەبه‌. ده‌پۆشستين و پيمان له‌هه‌ر جێبه‌ک ده‌نا. چاره‌په‌شى، مالفۆيرانى، برسايه‌تى و ئازار و جه‌زه‌به و ئاگر و سووتمان و کيم و خوین و نه‌خۆشى و مه‌رگمان ده‌گه‌ڵ خۆمان ده‌برد. من به‌تاقى ته‌نێ له‌نیو ئەو هه‌موو ئەفسه‌ر و سه‌ربازانه‌دا که به‌کرده‌وه‌ى خۆيان ده‌نازين، خه‌فه‌تم ده‌خوارد. ته‌نيا کارى‌کى نه‌ختيک باش که له‌ ده‌ستم ده‌هات ئەوه‌بوو به‌نه‌يتنى يارمه‌تى گرتوه‌کان بده‌م. يا ئەو که‌سانه‌ى به‌زۆرى و به‌بيگار خزمه‌تى خۆمان پێ ده‌کردن ئازار نه‌ده‌م و پارووه‌ نانێک يا تۆزه‌ ده‌رمانى‌کيان به‌دزى و فرى بده‌م.

زۆر زوو گه‌يشتینه وڵاتى پان و به‌رىنى شووره‌وى، له‌وێ جارى وا بوو چەند مانگ له‌ جیگاى‌ک ده‌ماينه‌وه، من خه‌رىک بووم له‌ فه‌رمانده‌که‌م نيزيک ببمه‌وه. تا له‌ سايه‌ى دۆستايه‌تى ئەودا ئازارى پترم هه‌بێ و بتوانم خواردن و ده‌رمان بده‌م به‌و ژن و که‌چانه‌ى خزمه‌تمان ده‌که‌ن و ئەوه‌شم بۆ کرا. ئيتير هه‌مويان خوويان به‌و کارى من گرتبوو جاروبار سه‌ريان داويشته‌ سه‌رم پييان ده‌گوتم دلته‌، جارى واش بوو ناويان ده‌نام دوکتۆرى سوور. منيش به‌کاوه‌خۆ کارى خۆم ده‌کرد و گویم به‌و گالته‌ و گه‌پانه‌ نه‌ده‌بزوت. چونکه‌ کارم

باش ده کرد و له کارکردنم پازی بوون ئەفسەرە بەرزەکان دەگەڵم دۆست بوون. منیش ناگام له دزی و دەسپێسی ئەوان بوو، بۆیە کەس وێم نەدەپست و ئازاری نەدەدام و دۆسیەی بۆ دروست نەکردم. دەنا شۆفار و دوورمان و جاسووس یە کجار زۆر بوون وردە وردە زمانی پووسی فێربووم.

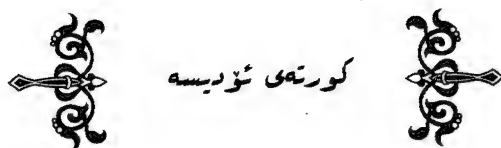
«پۆژیک یەکیک لەو کچانەی دەمناسی بەپەشوکاری و سەرلێشێواوی لێم وەرژوور کەوت و گوتی: دوکتۆر دەستم بەداوینت ئەگەر دەتوانی یاری دەم بدە. گۆتم چ قەوماو؟ چ کاریک لە دەس من دێ؟ گوتی: دایک و باوکم سەریان دیشی و زۆر سەخڵەتن و ئێمە نازانین چ بکەین و چمان لە دەس نایە، ماله کەیان بەپەنا مائی ئێمەو بوو. کارەکانم تەواو کرد و دەگەڵی چووم بپێک دەرمانیشم برد. باش دەمزانێ ئێم ژانە سەرە لە برسانە، چوونە نیو مائیک ئیتەر چی تێدا نەماو بوو چەن سیپال، چەن تەختە لەت و پەت چەند قاپەشکار و کۆنە سەماوهرێک و چادانێکی گاوکراو و چەن پیالە نەبێ، خانووێکی بچووک بوو کە شەپی شووم و ئێمە داگیرکەر بێن پەحم گەسکمان لێ داو بوو. لە تەنیشت تەندووڕ پیریزن و پیرە پیاویکی نیو زیندوو تخیل ببوون. لە پوخساری ئەواندا تەنیا دوو چاوی پۆچوو بریسکەیان دەدا. بەپەنا یە کەووە پاکشای بوون. وەک مردووان زەرد هەلگەرابوون. بێن هیز و لەپ و لاواز بوون، نەیان دەتوانی قسە بکەن یا ببزوون. دوو سێ زارۆکی پەشو پووت و کز و مردەلۆخە بەترسەو تەماشای منیان دەکرد. تەماشام کردن پرسیم: چەند پۆژە چیبیان نەخواردووە؟ کچە کە بەکۆلی گریانەو گوتی: حەوتە یە کە زەوادیان نەبڕیو، بەنیگەرانییەو گۆتم: چما چتان نەبوو؟ بۆ زووتر بەمنت نەدەگوت؟ من ئەوشەو لە بەشی خۆم شتیکت دەدەم دەرخواردیان بدە.

کچە کە گوتی: دوکتۆر تۆ زۆر دڵسۆزی، بەلام هەرچی دەکەم ئێم دووانە هیچ ناخۆن تەنیا جار جارە چۆپێک ئاو نەبێ. نووزە پیریزنە کەم گۆی لێ بوو چوومە سەری تا باشتەر، گۆیم لێ بێ. دەیگوت ئێمە بەشی خۆمان ژیاوین نابێ پاروو لە زاری ئێم زارۆکانە بگێڕینەو. هەرچی هەبێ با ئەوان ببخۆن، تا بژین، تا گەورە بن تا پۆژی خوشتر ببینن دایکە بێدەنگ بوو، دیتم ئەو دوو پیرە فیداکارانە دەستی یەکتریان گرتوو و چاویان لێک ناو، دەتگوت بەم کردەو دلی یەک دەدەنەو و پێشی نالە ی خۆیان دەگرن. ئەوکە گیرابوو، زمانم لە بەند چوو بوو، لە بەرامبەر ئێم هەموو خۆپاگری و پێداگری بە چم پێ نەبوو بیلێم. ئەوان بەگیان و دل بەپیر مەرگەو دەچوون. چەند حەبی ئیسپرینم دانێ تا کەمێک ژانە سەرە کەیان کەم بێتەو. تەنیا ئاواتم ئەو بوو وەک ئالمانییەک بن پێسمە ی دەرکی ئێم ماله خاپوورە ماچ بکەم و لە راست ئێم هەموو زییک و غیرە تەدا چۆک دادەم،

به لآم به داخه وه هه ره وه ندهم توانى له بهر نه واندا كه ئيتىر نه مابوون سهردانوئيم.
 لهو پۆژه وه مه رجىم كردوه خوارده مه نى هه رچى بى نر خيش بى زايه نه كه م و تا
 هه م له سه ر مه رچى خۆم پاده وه ستم. من له نيزي كه وه به لى زۆر له نيزي كه وه ديۆه زمه ي
 برسايه تيم ديۆه .

١٩٧٣/١٣٥٢

ھومیر

شاری نه سته م و شووره داری «تروادا» پاش گه لیک قه لاداری و دهسته وه کهری و بهرگری و شه پ و کیش و خوینپریتی و قات و قهری به دهس ده گیری و به جاریکی تهخت و خاپور ده کړئ.

هیرشبه رانی کژلنه دهر، پال و انان و مەردانی گه مارو دهر و دلاوه رانی نه به ز، سرخوش له باده ی زالبوون و نازایه تی ده گه پرینه وه بۆ نئو مال و مندال و که سوکار و خاووخیزانی خوین.

له م نئو هدا ته نیا «تولیس» ی که لله پرق، سهریزو و چاونه ترسی پاتشای «ئاتاک» له ترسی هه پره شای «نپتۆن» خوی دهریا یان هه لوه دا و ناواره ده بی. «پنلوپ» ژنه جوانه که ی و (تلماک) پۆله تاقانه که ی هه ر چاوه پروان و چ سهر و سو راغی نییه. سال و مانگ تنپه رین و نه وه ر بی سهروشوینه. دوزمنانی «تولیس» و گیروده کانی نه وینی «پنلوپ» دهره تیان هیتاوه و مرخیان له و نازداره شوخ و شهنگه و له و ژنه جوان و چه لهنگه خوش کردوه و هه ریه که خه ریکن به فیلیک نه م ژنه پاک و خاوینه به دهس بگرن. به لام «پنلوپ» ژیرانه هه ر کامه ی به چه شنئ ته فره دها و بۆ گه رانه وه ی میرده که ی پوژ نه ژمیری ده کا. له لایه کی دیکه وه به یارمه تی «مینروا» خوی نه قل، کورپه که ی وه دوا ی شووه که ی خستوه گژاوی توند و تیژ و بی به زه بی دهریا جاریکی دیکه ش په لاماری شیتانه ی برده سهر کشتی سهرگردان و بی په نای «تولیس» و پیش نه وه ی که شتییه وانه کانی وه خوکه ون و

چاره يهك بدۆزنه وه . كه شتیه كه یان له بهستینی «ئوژی» له قور ده نیشی ئه م دورگه بنكهی ژنه جادووگه ریگی زۆر جوان بوو كه ناوی «كالیسپو» بوو . هه ر له یه كه م نىگادا دلی چوه سه ر «ئولیس» و ویستی دهستی ده گه ل تیکه ل بكا و ده گه لی بمیتیته وه . به لām سه ردارى مه زن دلی له جیگایه کی دیکه بوو . ئاواتی گه پانه وه بۆ نیشتمان و زیدی خوشه ویست و دیداری ژنه وه فاداره که ی و پۆله نازداره که ی ده یوانده وه . بۆیه هیچ پووی نه دایه و خۆی تی نه گه یاند . جادووگه ریش به پق داجوو و سویتندی خوارد تا مابن له م دورگه دا زیندانی و ده سه به سه ری بكا .

«ئولیس» ماوه ی هه شت سال له م دورگه دا ده سه به سه ر بوو . پۆژانه له كه نار ده ریا له سه ر گاشه به ردیگی داده نیش و فرمیسی هه لده پرشت و به خه مناكی له ئاسۆ پاده ما . په ریشانی و لیقه وماوی گه ییبوو په راده یه ك كه خودایان هه موو به زه یییان پیدا ده هات به لām «نپتۆن» خوی دلره ق و پق ئه ستووری ده ریا ، بلیسه ی قینی دانه ده مرکاوه . ئاخه ئه و چۆن له كه سیکی یاخی و سه ركیش و نه ترس ده بووری كه خۆی له و به كه متر نه ده زانی ؟

پۆژی «مینرو» خودای ئه قه ل پیتی زانی كه «نپتۆن» سه فه ریگی دور و درییی له پێشدايه و وا زوو ناگه پیته وه به هه لی زانی و ئولیس سواری ته خته یه ك كرد و ناردیه وه بۆ ولاتی خۆی . به لām بۆ به دبەختی نپتۆن ئه وه نده ی پێ نه چوو و گه پاریه وه كه ئه وه ی دی چاوی چووه پشتی سه ر . یه ك به خۆی نه پاندی و فه رمانی به گه واله هه وران دا . پال وێك بدەن و شۆرا به به ر بدەنه وه و یارمه تیش له په شه با و گێژه لوكه وه ریگن . به م جۆره فه رته نه یه کی نایه وه كه به چاوترووكانێك ته خته ی ئولیس چاره په شی تێكۆپێك شكاند و ورد و خاش كرد . ئولیس بیچاره كه وته نیۆ نیرینه ی ده ریای بێ ئامان و وه په له قازه كه وت . به لām له م جه نغه لدا (نیۆ) په ری ده ریایی به چاوی ئه نگاوت و زگی پێ سووتا و تیتۆلیکی له پوو پۆشه که ی خۆی دپاند و بۆی هاویش و گوتی :

«له نیۆقه دی خۆتی ببه سه ته ده تگه یه نه وشكایی»

ئولیس كه له سه ره مه رگدا بوو به قسه ی كرد . به لām بوورایه وه و ئاگای له خۆ بپا . كاتی وه خۆ ها ته وه خۆی له به ستینی دوپگه ی (فیناس) دی .

ئه مشه وه «نازیکا» كچی فه رمانه وه ی (فیناس) خوی خویانی خۆیانی له خه و بینی : كه فه رمانی پێ دا به یانی زوو هه ستی جلی باوك و براكانی به ری له ده ریا بشوا . به یانی زوو دایکی چیشتیکی باشی دروست كرد و گۆزه یه کی شه رای كۆن و ده فره یگی پر

زهیتوونی دایه و خزمه‌تکاری ده‌گه‌ل ناردن بۆ لیواری ده‌ریا .

کیژه‌کان تازه له‌سه‌رده‌می که‌ناری ده‌ریا ده‌ستیان به‌یاری و گالته و گه‌پ کردبوو. که دیتیان که‌له‌پیاویکی به‌شان و باهو و به‌دار و بار و که‌له‌گه‌ت، به‌لام شپ‌ژه و خویناوی و بریندار له‌بن گابه‌ردیک هاته‌ ده‌ر. خزمه‌تکاره‌کان که‌ چاویان پین که‌وت ترسان، زیپاندیان و هه‌لاتن. نه‌مما نازیکا نازایانه به‌پیرییه‌وه چوو و ماندوو نه‌بوونی لئ کرد ئولیس که‌ له‌به‌ر پین هیژی و شه‌که‌تی و برساپه‌تی توانی نه‌ما‌بوو. به‌سه‌ره‌اتی خۆی به‌کورتی بۆ گێپ‌راوه . نازیکا، نان و چیشته و شه‌رابی بۆ دانا. تا تیر و پری خوارد و ئاهیکی هاته‌وه به‌ر. نه‌مجار پیلی گرت و بردیه‌ کن باوکی «ئالینوس» فه‌رمانه‌روای دلپاک و پیر و زوپهان پیشوازیکی گه‌رم و به‌خیره‌هاتنیکێ زۆری لئ کرد و له‌ حال و نه‌حوالی پرسی. ئولیس پاش پوژیک هه‌سه‌نه‌وه سه‌رگورشته‌ی خۆی وا بۆ گێپ‌راوه :

(من ناوم ئولیس کوپی «لائیرتیس» پاتشای ئیتاکم له‌ سه‌رانسه‌ری یوناندا که‌سێ نه‌بوو ناویانگی منی نه‌بیستبێ و داستانی نازایه‌تی و نه‌به‌زی و تاریفی هیژی باهوێ منی نه‌زانیبێ. شه‌وره‌تی دلیری و بویری من له‌ دنیا‌دا نه‌ما و گه‌یشته‌ هه‌وت ته‌به‌قه‌ی ئاسمان. بۆیه‌ خودایان لیم توو‌په‌ بوون و تووشی نه‌وه‌موو به‌لایانه‌یان کردم. نه‌یان‌ه‌یشته‌ بگه‌پیمه‌وه‌ زیند و نیشتمان و نیوما‌ل و خیزانی خۆم.

کاتی‌ک که‌ماروێ تروادا دوا‌یی هات. من له‌شه‌که‌ه‌ی خۆم گێپ‌راوه‌ و پووم له‌ ولاتی خۆم کرده‌وه. به‌لام هه‌ر له‌یه‌که‌م پوژدا ده‌ریا به‌گژماندا هات. چوار شه‌و و پوژ ئیمه‌ی وه‌ک زله‌ کایه‌ک خسته‌ به‌ر شه‌پۆله‌ بێ نامانه‌کانی خۆی. پوژی پینجه‌م شه‌پۆله‌کان هی‌وربوونه‌وه . خۆمان گه‌یاند ه‌ دو‌پ‌گه‌یه‌ک که‌ ئی هۆزی «سیکۆن» بوو له‌ پینشدا ئیمه‌ هی‌ر‌ش‌مان برده‌ سه‌ر نه‌وه‌ هۆزه‌ وه‌حشییه‌ و تالان و ده‌سکه‌وتنیکێ باشمان وه‌گیره‌که‌وت. به‌لام به‌یانی کوپه‌ کوپه‌ی هۆزه‌که‌ لی‌مان وه‌خۆ که‌وتن و کوشتاریکی باشیان لئ کردین و به‌زه‌حمه‌ت خۆمان پزگار کرد.

کاتی‌ک که‌ش‌تی‌ی ئیمه‌ که‌وته‌پین هه‌وا نه‌رم و خۆش بوو و هه‌تاوی به‌تین و گه‌رم تیشکی زپین و جوانی خۆی به‌سه‌ر ده‌ریای شین و هی‌مندا پلاو ده‌کرده‌وه‌ و چاو له‌ دیتی تیر نه‌ده‌بوو. به‌لام نه‌وه‌نده‌ پین نه‌چوو هه‌وا ئالۆز و تووش بوو. با و توفان و گه‌رده‌لول، گێژه‌نه‌یان نایه‌وه‌ . پاش تو پوژ خه‌بات و به‌ره‌نگاری نازایانه‌ له‌ به‌ستینی دو‌پ‌گه‌ی «کنار خۆران» له‌نگه‌رمان گرت. له‌م دو‌پ‌گه‌دا هۆزی «کنار خۆران» ده‌ژین. به‌شیکی ئیمه‌ دابه‌زین و چوونه‌ ئاوه‌دانی به‌شکم نان و ئاوێک په‌یدا بکه‌ن. نه‌وان له‌وینده‌ری به‌خواردنی

میوه‌یه‌کی شیرین که پێی ده‌لێن «کنار» سه‌رخۆش و گێژ و وێژ بوون و له‌بیره‌خه‌و
پاچوون و هێزی وه‌یان نه‌ما له‌ جیگای خۆیان ببزوون. به‌زۆره‌ملێ و پالّه‌په‌ستۆ هه‌رچۆنێک
بوو گه‌یاندمانه‌وه‌ که‌شتی و به‌په‌له‌ دوورکه‌وتینه‌وه‌ نه‌وه‌ک فێری خواردنی ئه‌م میوه‌ بین
و هه‌تا ده‌مرین له‌وێنده‌ری دایکوتین.

سه‌فه‌ری ئێمه‌ له‌ ده‌ریای توفانیدا هه‌روا درێژه‌ی بوو تا گه‌یشتی نه‌ ولاتی «سکلۆپ»
یا سه‌ره‌زه‌مینێ غولانێ به‌کچاو. له‌نگه‌رمان گرت و ده‌گه‌ڵ دوازه‌ هاوێی بۆ په‌یداکردنی
تیشووی پێگا به‌پکه‌ و هه‌ورازه‌کاندا هه‌لگیرن. له‌وێ تووشی نه‌شکه‌وتیکی زۆر گه‌وره‌
بووین. که‌ به‌رێژ، مه‌شکه‌شیر، پێسته‌ په‌نیر، خه‌گه‌ پوونی لێ داندرا‌بوون. له‌ خۆشیان
شاگه‌شه‌ بووین و هه‌له‌په‌ین و چاوه‌پێی خاوه‌ن مالێ ده‌وله‌مه‌ند بووین. تا بگه‌یشته‌وه‌ و
نازوخه‌یه‌کی زۆری لێ وه‌رگیرن.

که‌ زه‌رده‌ په‌پی و پۆژ ئاوابوو پیاویکی ژل و زه‌به‌لاح و خوینتال و دژۆ که‌ ته‌نیا
چاویکی له‌ نێوچاوان بوو. ده‌گه‌ڵ گارانیکی مه‌پ گه‌پایه‌وه‌ نه‌شکه‌وت. په‌زه‌کان هه‌موویان
له‌ خۆی قه‌له‌وتر بوون که‌ چاوی پێمان که‌وت و به‌ده‌نگیکی وه‌ک هه‌وره‌ تریشقه‌ که‌
هه‌موو ئه‌ندامانی له‌شمانی له‌رزاند گوتی: ئه‌ی بێگانه‌ کێ؟ له‌ کوێه‌ هاتوون؟ لێره‌ چ
ده‌که‌ن؟ ئێمه‌ له‌سه‌ره‌خۆ وه‌لامان داوه‌: ئه‌ی خانه‌خوێی مه‌زن ئێمه‌ پۆلیک له‌ له‌شکری
یۆنانیانین له‌ شه‌پی تروادا ده‌گه‌رێینه‌وه‌. ماوه‌یه‌که‌ پێگامان لێ گۆپاوه‌ و نازوخه‌مان لێ
بپاوه‌ و چمان نه‌ماوه‌ و ئێستا په‌نامان بۆ ئێوه‌ هێناوه‌ که‌ له‌ پێگای «زنۆس» دا ئه‌مشه‌و
په‌نامان ده‌ی و به‌یانی که‌میکمان نازوخه‌ پێ کهره‌م بفرمویی. وه‌لامی ئه‌و به‌پقه‌وه‌
بۆ ئێمه‌ی لێقه‌وماو ئه‌وه‌بوو: ئه‌ی چاره‌ په‌شین ئێوه‌ به‌هه‌له‌ چوون که‌ پێتان وایه‌ ئێمه‌
به‌نده‌ی زنۆسین خوای ئێمه‌ نه‌پۆنه‌. ئه‌مجار هه‌ستا و به‌ردیکی یه‌کجار گه‌وره‌ی به‌زارکی
نه‌شکه‌وته‌که‌ وه‌نا. پاشان دوو که‌سی لێ هه‌لبژاردین و به‌هاسانی پچر پچری کردن و
له‌پێش چاوی ئێمه‌ زۆر به‌ئیشتیاه‌و خواردنی و پێکه‌نی گوتی شیوی ئه‌مشه‌وم ناخۆش
نه‌بوو. دوايه‌ له‌سه‌ر لۆده‌ کایه‌ک که‌ له‌ قوژینی نه‌شکه‌وته‌که‌ هه‌لدرا‌بووه‌ له‌سه‌ر گازه‌رای
پشت ڕاکشا و خرپ خه‌وی لێ که‌وت. له‌پێشدا ئاره‌قه‌یه‌کی ساردم پێ نیشته‌. به‌لام دوايه‌
غیره‌تم بزووت و ئاگرزی تووپی هه‌موو له‌شی داگرتم و مووم لێ بوونه‌ نه‌شته‌ر. نیازم
وابوو شیره‌که‌م هه‌لکێشم و به‌هه‌موو هێزی خۆم له‌سه‌ر دلی پۆکه‌م. به‌لام دوايه‌ بیرم
کرده‌وه‌ ئه‌گه‌ر بیکۆژم ده‌بێ هه‌موومان له‌م نه‌شکه‌وته‌دا بمه‌رین و به‌زین. چونکه‌ ده‌مزانێ
جگه‌ له‌ خۆی که‌س ئه‌م به‌رده‌ی بۆ له‌ ده‌رکی نه‌شکه‌وت ناکرێته‌وه‌.

به‌یانی زوو هه‌ستا ئاگری کرده‌وه‌، په‌زه‌کانی دۆشین پسه‌که‌ی په‌عه‌مه‌ل هێنا و دوو

کەسی دیکە ی ئیمە ی برژاندن و خواردنی و دەم و لەوسی لستەو و مەرەکانی دەرکردن و بەردەکە ی بەزاری ئەشکەوتەو و نا. ئەو پۆژە ی هەر ئەوەندە مان پێ کرا شینی دۆستانمان بگێڕین. دوا ی زۆر لێکدانەو و بیرێکم بەمیشک داها. لە گۆشە یەکی ئەشکەوتە کە دا داریکی زۆر گەورە ی زەیتوون هەلپە سێردرابوو. دەگەڵ دۆستان بەزەحمەت نووگمان تیز کرد و لە ئاگرممان نا تا باش داگیرسا. شەو کە غوولی یە کچاو ها تەو. چوومە لای و گۆزە یەکی شەرابی توند و کۆنمان پێ ما بوو بۆم برد و گۆتم قوریان! ئەو دیاریبەت دەدەمێ بەو مەرجه بەرم بەدی. غوول وەری گرت و یەک بین بەسەر یەو نا و گوتی: شەرابێکی زۆر باش بوو. ئە ی بێگانه ناوت چیبە تا من وەبیرم بێتەو. گۆتم: قوریان ناوم هیچکەسە دۆستان هەر پێم دەلێن هیچکەس. گوتی: ئافەرین هیچکەس بەلێنت پێ دەدەم تۆ لە دوا ی هەمووان بخۆم.

شەراب کاری خۆی کرد، خاوی کردەو، گێژ بوو و بەپشتەو دا کەوت و لە غورابی خەوێ پێ چوو. ئیتەر خۆگنخاندن کە لکی نەبوو بە یارمەتی شەش کەس لە یاران دارە زەیتوونمان لە ئاگر دا سوور کردەو و بەهەموو هیژی خۆمان لە تاقە چاوە کە مان پۆ کرد. چاوی سووتا و یەک بەخۆی نەپاندی کێو و دەشت دەنگی دایەو و ئەشکەوت لەرزی، هیئەدی پێ نەچوو ئەو غوولانە ی لەم دەورو بەرە بوون داو پووکان. ئیمە هەموو خۆمان شاردەو و چاوە پوانی چارەنووسی خۆمان بووین. غوولەکان لێیان پرسی: چ بوو؟ کێ وای لێ کردی؟ ئەو کە لە تاوی ئیش و ژان وەک مار جینگلی دەدا لە وەلامدا دە یگوت هیچکەس، هیچکەس، دۆستەکانی وای بۆ چوون ئەم بەلایە «نپتۆن» بەسەری هیئاو و هیچ لە دەس ئەوان نایە و پێی خۆیان گرت و پۆیشتن.

غوولی بریندار و کوێر و کۆتر بەردی زارکی ئەشکەوتی لا برد. تا مەرەکان بپۆن. دەستی بەپشتی هەموویان دا دەکێشا تا بزانی خۆمان بەپشتیانەو وە قایم نەکردووە؟ تا بمانگێڕی و تۆلەمان لێ بکاتەو. بەلام ئیمە کە خۆمان بەبەر زگی بەرانی کاندە هەلاوسی بوو پزگاریمان ها. مەرەکانیشمان وەپیش خۆماندا و خۆمان گە یاندەو کەشتی. من گالتم پێ کرد و گۆتم: من پاتشای ئاشتاکم. غوولی نیو هەکیان بەردێکی گەورە ی هەلکەند و تیی هەلکردین. باش بوو دوورتر لە ئاو کەوت، دەنا لەوانە بوو کەشتییە کە مان غەرق بکا.

لەوێو بەرەو مالا گە پاینەو. بەلام سەفەرە کە مان چەند پۆژ لە بەر تۆفان درێژە ی کێشا. پۆژێک گە یشتینە دوێرگە یەکی پان و پۆر. کە زانیمان بنکە ی «ئایوولوس» پاسەوانی بایە کانه. کە بەسەر هاتی سەیر و سە مەرە ی خۆمانم پۆ گێراو. هەمبەنە یەکی پێر لە بای دامێ. گوتی: بە هیژی خۆم بایە کانم تێدا بەند کردووە، بەلام نەکە ی زاریبێنە

زیرینه‌ک‌ی به هیچ باریک بکه یه وه . که بایه کان به پهللا دهن و ده سبه جی پاپوره که ت
تیک ده شکینن زورمان سپاس کرد و به تیشوو و نازووخه یه کی ته واوه وه که وتینه پی
به لام دوو پوژ له سه فهری نارام و ناسووده ی نیمه تن نه په پیوو که : هاوړیکانم بیران
کردبووه وه که «نایوولوس» بیگومان گنج و گه واهیراتیکی نوری بۆ من له هه مبانه که
کردوو و په نگیج، به شی وانی لئ نه دم . خویان پئ پانه گیرابوو و زاریینه که یان کردبووه .
له پر هه وا گوږا با هه لی کردی توفان په یدا بوو . دیسان گه میه که مانم که وتوه فهرته نه و
دالی مهرگ به سه رماندا ده خولاوه . به هزار ناری عه لی گه یشینه دورگی «سیرسه» ی
جادوگره ی به دفه پ . له ویش گولمه زی ومان به سه رها ت له گیرانه وه نایه . هر چوئیک بوو
له و موله که ش پزگاریمان ها ت . پاشان چووینه دورگی «ترزیاس» شوانی میرخاس زور
پیاوانه و به پروخوشانه ده گلمان جوولاوه . به لام هاوړیکانم نه ونده تامه زرو بوون . چند
مه پی نه ویان کوشته وه و خوارد . «هیلوس» خوی هه تاو نه و نامه ردییی به دل نه بوو
گازنده ی بردبووه بهر «زنوس» خدای خودایان بریاری دابوو توله یان لئ بکاته وه . بوی
که نه و دورگه مان جی هیشت توفان که شتییه که مانی تیک شکاند و به تهنی من ده رچووم ،
ماوه یه که له ننو ده ریادا مه له و په له قازم کرد تا گه یشتمه دورگی «نوریزی» هه شت
سال له وئ ده سبه سهر بووم تا به ته خته یه که نه جاتم بوو و نیستا نه وه لیژم ده بینن).

کاتیک سه رگوزشته ی ئولیس دواپی ها ت هه موو زگیان پئ سووتا . پاتشای فیناس
که شتی بۆ نامه ده کردن و پیاوی ده گال خستن و به پی کرد . که گه یشتمه به نده رگه
خدای نه قل خوی گه یاندی و پیی پاگه یاند که هر نیستا ته وای دوژمنانی له کوشکه که ی
نه ون و نه گهر به ناشکرایی بجیته وه . له وانه یه به هه مووان سواری سه ری بن و به خورایی
بیکوژن . وا چاکه جلی هه ژارانه له بهر بکا و بجیته کۆخی کونه دۆسته که ی «ئومانوس»
ئولیس به قسه ی کرد و له وئ لاویکی جوانچاک و پیکوپیک و به شان و باهوی چاو پیکه وت
به درویشم زانی کوپه که ی خویته ی . باوک و کوپ پیک شاد و شوکر بوون و پاش نیزیکه ی
بیست سال یه کترینان له نامیز گرت و ماچ کرد .

شه وئ به جلی شه وه چوو کوشکی خوی . که له ده رکی وه ژوور که وت سه گه پیر و
نه خۆشه که ی «نارتوس» کلکه سووته ی له بهر کرد ، سوالکه ریکی خویری زانی نه و پیاوړه ،
هه ژاره ، پروته له جگه له ئولیس نابئ که سی دیکه یئ . ده سبه جی خه بهری بۆ (نایننوس)
که یه کیک له سه رداران بوو یرد . نه و گهرچی بریای به سوالکه ره که نه کرد . هه ستا و
چوارپایه کی به هیزی خوی له تۆقی سه ری پاکیشا . ئولیس تیک هه گلا و به تووپه یی

هه‌ستاوه و خه‌ریک بوو تۆله‌ی بکاته‌وه . به‌لام خودای ئه‌قل تیی پاخوری . ناچار له سووچیک خزا . (ناینتووس) دلنیا بوو کابرا به‌هه‌له چووه .

له ژووری تالار هه‌را بوو . (پنلوپ) که‌وانه گه‌وره‌که‌ی ئۆلیسی به‌ده‌سته‌وه بوو و ده‌یگوت:

«دوا هه‌لتانه هه‌ر که‌س توانی که‌وانی می‌رده‌که‌م بکیشی و تیریکی پێ باوی شووی پێ ده‌که‌م» .

هه‌موو ئه‌م پێشنیاره‌یان قبول کرد و به‌فیزه‌وه ئاماده بوون . به‌لام هه‌رچی قه‌وه‌یان دا به‌خۆ و هه‌ولیان دا نه‌یان‌توانی که‌وان بکیشن . تا له دوایدا ئۆلیس هاته پێش هه‌موو به‌وه پیکه‌نین که‌ هه‌ژاریکی پیر و زورهان ده‌یه‌وی هیزی خۆی ده‌گه‌ل هیزی لاوانی به‌ناویانگ تاقی بکاته‌وه . به‌لام به‌پێچه‌وانه‌ی بۆچوونی ئه‌وان که‌وانی تا ئاخه‌ر کیشا و تیریکی توندی هاویشته .

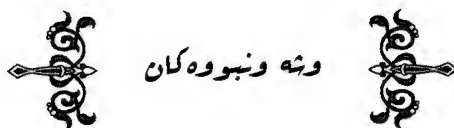
ئه‌مجار جله شه‌ره‌کانی له‌به‌ر خۆی دا‌پنی و نه‌پاندی:

«ئه‌ی ژۆردارانێ خۆپه‌رسه‌ت ئه‌و که‌سه‌ی له به‌رامبه‌ر ئیوه‌دا پاره‌ستاوه که‌س نییه‌، ئۆلیس نه‌پێ که‌ پاش گه‌لیک سه‌ال ده‌گه‌رێته‌وه مائی خۆی و ده‌بینی دۆستانی خه‌یانه‌تی پێ ده‌که‌ن» .

تلماکیش به‌جلی زێرکف و په‌نگاوپه‌نگه‌وه هات و له ته‌نیشته باوکی پاره‌ستا . ئۆلیس که‌وانه‌که‌ی پاکیشا و تیریکی له ئه‌وکی ناینتوو دا و له حالیکدا که‌ جامی شه‌رابی زێرپینی به‌ده‌سته‌وه بوو له خوینی خۆی گه‌زی .

که‌ ئه‌و کوژرا ئه‌وانی دیکه وه‌خۆ هاتنه‌وه . به‌لام هه‌رچی له‌نێزه و شیر و مه‌تالی خۆیان گه‌پان نه‌یان‌دۆزینه‌وه . چونکه تلماکێ ژیر و وریا لێی شارده‌بوونه‌وه می‌زیان شکاندن و کورسیان ده‌س دانن و پامانیان بۆ ئۆلیس برد . به‌لام له به‌رامبه‌ر هیزی باهۆ و تیری گرچووبه‌ری ئه‌ودا خۆیان نه‌گرت و توانیان نه‌بوو هێنده پێ نه‌چوو هه‌موو له خوینی خۆیاندا تله‌نه‌وه .

پاله‌وانی مه‌زن ژنه خۆشه‌ویسته‌که‌ی له ئامیژ گرت‌وه و پاش بیسته سه‌ال ئاواره‌یی، به‌خته‌وه‌ری پووی تی کردنه‌وه .

کاتول مهنديس

سه رده ميک له مه لېه نديکي زه نوږ و سازگار وهک به هه شتي به رين په ريزادکي راي ده بوارد که له شوخ و شهنگي و جوان و چله نگيدا و ښه نه بوو. به لام له بڼ به زه يي و دلړه قي و د هسره شيده کهس دهسکي له دوو نه ده کرد. له مه لېه نده کهي نه ودا خه لک ژن و پياو، پير و لاو، ورده و زاروک هه موو به شتيکي باشيان له پيتي خوړسک پي برا بوو.

کهس نه يزاني په ريزاد يو پقي له پر و له ناکاو له دانيشتواني نه م مه لېه نده پر خير و بېره هه ستا؟ يو ناوړگي تووړه يي بلنيسه ي به رز بووه؟ يو هاته سر نه وه ي به گزياندا بچي؟ له پيشدا بيړي کرده وه تو فانيکي توند و به سام به رپا بکا، کوښکان بړووخيني خانوويه ران بړميني، کوخان تېک ته پيني، که پران راپيني، تاوډ و په شمال و چينغ و چادران راپريني تا شوښته واري ژيان و مان و بوون و گوزهران له و نيوه نه ميني.

پاشي خه ريك بوو، هه موو گوله گهش و بوخوشه کانا بېروو کيني، هه موو گيا شلک و ته په کانا، هه موو داره سهوز و به رزه کانا، سيس و ژاکاو و کلور و هلول بکا. تا کهس خوړسکي دلگر نه بيني، تا کهس ديمه ني خه مړه وين نه بيني و هه موو لايهک بکا به بيا بانيکي کاکي به کاکي و بڼ ناو و شينايي و نيشکارويه کي زوورک و پهق و بيروونيکي چول و هول و شوره کاتيکي خوښلين و سووتاو.

دوايه هاته سر نه وه ناسک و نازداره کانا، تهسک و له باره کانا، پهزا سووک و خوښ

شیرینه کان بکاته ږموورنه ی دزیو، پیریژنی سهر به سؤدره، یال یابووی لاجانگ به پشک، پوره گوڼه ته له ی نه فسانه یی تا نه وین و دلدارۍ، ژوان و شه وگورد و چاو پره کین و تاسکه تاسک، ده سبازی و پاز و نیازی دلدارۍ دواپی بن.

به وه شه وه زهر د نه بوو ویستی گیزه لوکه و په هیله و له نگیزه یه ک، له به رد، له ناگر، له مشکۍ و خو له میښ، له ژپه مو و پزلیک به سهر ولاتدا بیاریښی و هم مو زینده واریکیان وه بن دا.

پاش نه وه، خه یالیکۍ وای به دلۍ داهات هه تاو داپوشی و تیشکی گهرم و به تین و ژبان به خش بتاریښی تا تاریکی و سه رما و زوقم و سیخوار و سه هو له بندگان کاری خو یان بکن و گیانه بهر نه هیلن.

ناخره که ی وهک کزنه دزیکی دهس پیس و دیوار پرېکی چا وچنوک که لینی دوزیه وه، پاش وردبوونه وه و بیر لیکنده وه بپاری دا پسته یه کی ټینسانی و سی وشه ی ټاسمانی له بیر هه مووان به ریته وه:
«توم خوش دهوی».

له هه وه له وه خه لک نه یانده زانی چیان لئ قه و ماوه، چ پوی داوه، تووشی چ به لایه ک بوون، چونیان تانوپو لئ تیک چوه؟ ته نیا هیندیک ده یانزانی له م نیوه دا شتی ک بزر بووه. به لام هه سستی پی ناگرۍ، گیزه جوانه کان که جاروبار و پرای ده زگیرانه کانیا ن ده چوونه سهیران و گه پان و بوکه نازداره کان که ده گه ل تازه زاواکان، ده چوونه نیو پرده هه ستیان ده کرد که ده بی پسته یه کیان پی بگوتری و به شهرم و نازوه وه لامی بده نه وه به لام کام پسته؟ هیچ له بیران نه ما بوو، ده یانزانی نه م پسته ته عبیریکی شاعیرانه یه، له چهند وشه ی زور ناسک و شیرین دروست بووه که پره له تاسه و ناوات و پاز و نیاز و هه ست ده بزویښی و نه وین ده جو لیښی. نه م زما نیا ن گری درابوو. په شوکا بوون، سه رسام بوون ده یانویست بپرسن، یارم ته ی له یه کتر بخوازن. به لام هه موو پی هوش و سه رگردان بوون و چیان به بیردا نه ده ات.

زما ن تی ده پری، که چی خه م و په ژاره ی خه لک هر زیده تر ده بوو. گشت نه وه نده هه راسان و په ریښان بوون. ده تگوت: خو لیا ن به سه ردا دایښتوون. ده تگوت: هه موو جگه رگو شه ی شیرینی له دهس داوه و پوله ی لئ ون بووه. هه رچی ده یانکرد په مزی به خته وه ری جارن و پازی شادی پیښوویان بدوزنه وه نه ده کرا و نه ده لوا.

ورده ورده هه وای دوستایه تی پسا، بلپسه ی خوشه ویستی دامرکا. پشکوی ناشنایه تی

ژىلەمۇي نامۇيى بەسەردا كرا. لە ھەموو لاوھ ئىنكەبەرى، ئىرەبى، دېدۇنگى و دوژمنايەتى سەرى ھەلدا، وشە باو و شىيرىن و خۆشەكانى وەك: گيانەكەم، جەرگەكەم، ئازىزەكەم، چاوەكەم، باوكم، دايكم، پۆلەم، كچم، كوپم، مامە، كاكە، دادە، بەتەواى لەبىر چوونەوہ. گراوى لە كۆرپە حەيرانان تۆران چونكە دەيانويسىست پىستە خۆشەكەيان لىن بىيسن و ئەوانىش چارىيان بىچار بوو. كابان مېردانىيان پىئ نەدەدا سەرجى چونكە پىئيان وابوو، سارد بوونەوہ. بۆيە ئەم چەند وشەيان بەزاردا نايە. پىنگاى كانى و دەرەوان نەدەگىران و ژوانگە چۆل بوون و بەقوپ گىران.

خوایا! ئایا لەم جىھانەى تۆدا، بىن ھەستى ئەوین، ھىچ شىت تام و بۆنى ھەيە؟ ئایا ئەگەر ئەو پەرىزادە پىق ئەستور و خۆپەرستە، ئەو مەلئەندەى بەيەكجارى وىران و خاپوور كەردبايە باشتەر نەبوو لەوہى ھەستى ئەوینى تىدا بمرىنئ؟

لەو مەلئەندەدا شاعىرىكى لاو دلتەپ و خاوەن ھەست دەژيا. حالى وى نەك لە خەلكەكە خۆشتەر و باشتەر نەبوو بەلكو پەشىوتەر و تالتر بوو. بۆ دەرپىنى ھەستى ئاگرىنى دەروونى خۆى، لە پىستە و نەكە دەگەرا. بەتايىبەتى پىئىش ئەوہى پەرى دلواز و بەدناكار. ئەو بىپارە ناھەموارە بدا و ئەو كارە نالەبارە بكا. ئەو غەزەلىكى ناسك و پى سۆزى دەس پىن كەردبوو. كە ھەموو قافىيەكانى بەوشە ون بووھەكان تەواو دەبوو. غەزەلى شاعىرى لاوى، دامامى، دلتسووتاو، ناتەواو مابوھە چونكە پىستە پىرۆزەكەى نەدەھاتەوہ بىر.

بەرەبەيانىك شاعىرى خەمناك و دلتەنگ لە دەرەوہى ئاوەدانى لەبىن دارىك لەسەر چۆبارىك دانىشتبوو و بىرى دەكرەدەوہ:

خوایا! بۆ وام بەسەر ھاتوہ؟ بۆ بىرم شىواوہ؟ بۆ وشك بووم؟ بۆ من ئاورگى ھەست، دەريای شىئەر و خودای قافىيە نەبووم. بۆ ئىستا ناتوانم غەزەلەكەم تەواو بكەم؟ بۆ؟ بۆ؟ بەھەلكەوت لەم بەيانە دلتپىنەدا پەرى تىژيال و بىن خەيال و دلتپەق و بەدەپ ھاتە ئەم شوپنە، تا شەنى بەيان ھەلمژئ، تا بۆنى گولان بكا، قاسپەى كەوانى كۆئ لى بىن، ورىنگەى بلبان بىيسىتى، خوړپ و ھاژەى شەپۆلى چۆمى خوړپىن دلى شاد بكا.

لەپى چاوى بەشاعىرى دلتەنگى تىگىراو كەوت. دلى داچلەكى، تەزوى بەلەش داھات، دەريای ئەوینى خروشا، شىت و وىتى شاعىرى لاو بوو. خۆى ھىتا سەر پەنگى كىژۆلەيەكى خونجىلانە و نەشمىلانە و خوین شىيرىن و پەزا سووك و بەپالئىيەوہ دانىشت. بەنىگای پى ھەوہس و بەناز و عىشەوہى دلتپىن بەلەنجە و لارى شوخانە، دلى تەپ و ناسك و جوانى پەرسىتى پفاند، دەستى ئاويشتە ئەستو و لىوى بەلىويەوہ نا، تىرى پامووسى و لە دەريای

خوښی و کامه رانیدا نو قمی کرد. شاعیری بڼ بهش و ناکام، بهم نهوینه کوتوپړه. بهم لاواندنه وه و له زهت وهرگرتنه. یه کپارچه بوو به کوی ناگر. ده تگوت: له باتی خوین، مسی داخی له دهماران ده گه پښ. پری له نامیزی گهرم وهریتنا گیان و لهش و دل و دینی پیشکیش کرد.

به فرمانی پری دهر وازهی ناسمانی شین کرایه وه، پری و شاعیر وهک جووته کوتریکی سپی تیزبال بهرو ناسوی بڼ سنوور هه لفرین. نه ستیره گهش و پرشنگذاره کان، وهک خهرمانیک نالماس بهگرشه گرشه به دهر وریاندا سووړان و سووړان و سووړان. گالیسکه یه کی زڼی مرواری کوت که نه سپیکی سپی بالنداری تن کرابوو. پاگیرا، سواری بوون و به پانایی ناسماندا گپړانی. بڼ خوښیان نه یانزانی نه م گشت و گه پانه نه م شادی و سهیرانه چهندی دریزه کیشا؟

به جووت هاتنه وه سهر زه مینی خاکی و هر له و میړگ و چیمه نه نارامیان گرت، شاعیری لاو وپړای جریوهی مه لانی سهرمه ست غه زلی ناشقانه و پړ سوژی وای بڼ پری خوینده وه که ناگری له دهر وون و هه ناو بهردا و تفره ی لڼ بری پری هه رگیز دهنکی وا زولال و قسه ی وا خوښی نه بیستبوو. که چی به و حاله وه گهردی خه م و په ژاره ی له سهر پوخسار نیشتبوو و پوی فرمیسی وهک مرواری له چاوان هه لوه ری، شاعیر بیده نگ بوو، سهری سوړما و به شله ژاوی به سهر پپینانی داکه وت و گوتی:

(نه ی فریشته ی جوان، نه ی نارامی دلان! چت لڼ قهوماوه، چ پووی داوه؟ پاش نه و هه موو خوښی و پابواردنه بڼ دهگری و دهبارینی؟ نایا کهس له گول کالتری پڼ گوتووی نایا کهس دلی ناسکی شکاندووی؟ نایا کهس خه یالی نارامی شیواندووی؟)

پری له حالیکدا که فرمیسی له سهر کولمهی له گول ناسکتری دهسپیه وه گوتی: (به لڼ خوښه ویستم، به لڼ! له م ماوه دا که نیمه پیکه وه پامانبواردوه تو هه موو شتیکت گوت مه گهر شتیګ نه بڼ که هر له هه وه له وه گیانی من تینووی بیستنی بوو. تو له نیو نه م هه موو قسه خوښانه و شیعه ته پانه دا، جاریک نه تگوت تو م خوش دهوئ).

هیشتا پری قسه که ی ته واو نه کردبوو که شاعیری دلته پ هه رای شادی لڼ بلیند بوو و دهستی کرد به هه لپه پڼ و سه ما، ون بووه که ی دوزیه وه که نه و هه موو پهنج و نازار و مهینه ت و کویره وهریبه ی له پیناودا کیشا بوو. وهک مه لیکی به رزه فر به سهر میړگ و چیمه ن و گول و گولزار و باخ و دارستاندا فری گه شته شار و له گوشه یهک دانیش ت و غه زه له که ی ته واو کرد. نه مجار بڼ خه لکی خوینده وه، خه لک به بیستنی شیعه که که وتنه

سهما و هه لپه پکښ، ژيان ده سستی پښ کرده وه، نهوین له دلاندا په یدا بروه . کیژه سرک
و پوهه که کان به ره و ژوانگه بوونه وه، هه تاوی به خته وهری تیشکی هاویششت و تاریکی و
سهرمای نه هاتی و ناهومیډی نه هیشت .

به لڼ له م دنیا په دا نه گهر شیعر نه بوو یا، هیوا، خوښی، نهوین، دلداري و پیک گه یشتن
مانای نه بوو و نه گهر شاعیر نه بوو یا تا په یامی ناسمانیان بداتښ سهرما و سولې ژيانی
جیهان په قی ده کردین .

له فارسی ترجمه کړاوه

۱۹۷۸/۱۱/۱۵

لامزه بی خیره و مهن

بلازاک

دوکتور (بیانشوون) شاگرد و پزشکیاری جه پیراح و توپکاری هره به ناویانگ پروفیسور (دیپلئون) بوو. پوژیک به پیکهوت به مەیدانی (سین سوولپیس) دا تی ده پە پی. مامۆستاکی خۆی دی که بۆ کلیسا ده چن، سەعات نۆی به یانی بوو، پروفیسور (دیپلئون) که هەمیشە به گالیسکهی تاییه تی ده گهرا، به پێیان بوو و له لای کۆلانی (پووتی لیوون) پا ده هات که کۆلانیکی به دناو بوو، پاست وهک که سیک ده چوو که بیهوی خۆی له یه کیک له و ماله سووک و به دناوانه پوکا.

بیانشوون مامۆستاکی خۆی باشی ده ناسی و ده یزانی پیاویکی ماددی و له خوا به دورره. بپوای به ئایین و مه زه ب و زیندوو بوونه و دنیای دی نییه. هەر بۆیه ش سه ری له م کاره سوپما و به نه سپایی شوینی کهوت و چوو کلیسا دیتی مامۆستاکی که به قه دەر نووکی دهرزی بپوای به دین و ئایین و کلیسا و که شیش و نوژ و دوعا نه بوو، نه و له سووچیکی کلیسا له به رامبه ر کۆته لی حه زرتی مریه مدا چۆکی داداوه و وا خه ریکی نوژ و پارانه وهیه ئاگای له خۆی و ده ورپه ری نه ماوه. به راستی پیتی سه یر و سه مه ره بوو.

ترسا نه وه کو مامۆستاکی بیینی و لای وا بن شاگرده که ی شوینی ده گپری و کیشکی ده کیشی. هه ره که به نه سپایی چوو بووه ژوو ئارام و بیده نگیش ده رکهوت و پیتی خۆی گرت و پویشیت. نه م پیکه وته چاوه پوان نه کراوه بییری ئارووژاند به لام گوپی نه دایه و

فەرامۆشى كرد.

سى مانگىكى پى چوو پۇژىك مامۇستايەكى زانستگا كە ھاوكارى دىپلۇن بوو ھاتە سەردانى و لەكن بىانشوون دۆستانە دەستى لەسەر شان دانا و گوتى:

«ھاوپى! تۆم لە كليساى سىن سولپىس دى و بەلامەوہ سەير بوو؟ بۆم نەچووە سەرىك لەویندەرئى چ دەكەى ئاخر تۆ و كليسا؟»

دىپلۇن وەلامى داہوہ: «چووبوم تەماشاي قەشەيەك بکەم كە ئەژتۆى ئاوى ھىناوہ و دەبى عەمەل بکرى و شازدە خانم (ئانگوليم) بەمنى ئەسپاردوہ».

بىانشوون بەوہ دلى ئاوى نەخواردوہ، دەيزانى نەخۆشى وا لە كليسا تەماشاناكرى بەخۆى گوت: «دىسان بۆ نويز و پارانەوہ چووە».

لەو كاتەوہ برپارى دا ھەر چۆنىك بىن سەردەرى لەم گرى پوچكە دەريكا. لەبىرى بوو چ پۇژىك مامۇستاكەى لە كليسا دىبوو. سالى دواتر راست لەو پۇژەدا چووە وى و خۆى لە پەنايەك حەشار دا. چى واى نەكىشا دىپلۇن لە پىچى كۆلانى (پوتى لىوون) لە گالىسكەى داہەزى و بەپەنايەكى پىگاي كليسەى گرتە پىش و خۆى تى كوتا. بىانشوونىش بەدواى ئەودا چووە ژوور و پوانى مامۇستاكەى بەچۆكدا ھاتووە و خەرىكى نويز و پارانەوہيە. واقى بردەو و لەبەرخۆيەوہ گوتى:

«سەيرە؟ لەلايەك بىن بپوايى و بىن دىنى و خوانەناسى و لەلاى دىكەوہ چۆك دادان و نويزكردن و دوعا خویندن؟»

كە نويز و پارانەوہ دوايى ھات و كليسا بەتال بوو و مامۇستاكەى دەرکەوت بىانشوون خۆى گەياندە سەپەرشتى كليسا و پرسى:

«ئەرى ئەو پياوہ ماقولەى لەو سووچە نويزى دەکرد و دەپاراوہ دەناسى و ئايا زۆر دىتە كليسا؟»

وہلامى داوہ:

«ئەوہ پى لە بىست سال دەن من بەسەر ئەم كليساى پادەگەم. دىومە كە ھەموو سالىن دوكتۇر دىپلۇن چوارجار بىتە ئىرە و خىر و خىرات بكا بەپاستى خىرومەندە».

دەورى شاگردى بىانشوون تەواو بوو ديسان پۇژىك بەبەر كليساى گۆرىندا پادەبرد. بەدلى داھات كە پەنگىن مامۇستاكەى لەوئى بىن. چووە ژوور، بەلىن دىپلۇن وەك جارن چۆكى دادابوو و خەرىكى نويز و پارانەوہ بوو.

بىانشوونىش لە تەنىشتى چۆكى دادا. كە نويز بەتال بوو سلاوى لىن كرد و خۆى پىن

ناساند. بیکه‌وه له کلیسا هاتنه دهر گوتی:

«مامۆستا! جه‌ساره‌ت نه‌بی پازیک له‌من بۆته مه‌ته‌لۆکه و بۆ خوشت نه‌بی که‌س ناتوانی هه‌لیبیتنی»

نه‌قله‌که‌ی له سه‌ره‌تاوه بۆ گێپاوه و له‌سه‌ری پۆیی:

«تۆ که‌سیکی له کاتی دهرس گوته‌وه و کارکردندا به‌پاشکاوێ و ئاشکرای ده‌لتی به‌وات به‌و خودایه‌ی که خه‌لک ده‌په‌رسستن نییه. ئه‌دی چ بۆته هۆی ئه‌وه‌ی به‌په‌نامه‌کی ده‌چی بۆ کلیسا و نوێژ ده‌که‌ی و ده‌پاڕپه‌وه و ته‌نانه‌ت خێر و خێراتیش ده‌که‌ی؟»
دیلۆن گوتی:

«دۆسته لاوه‌که‌م! من تازه پیر بووم و پێم له‌سه‌ر لیواری گۆره و هیچ پێویست ناکا ئه‌م پاژه که ده‌گه‌ڕێته‌وه بۆ سه‌رده‌می لاوه‌تی و ده‌ورانی خوێندنم له تۆ به‌شارمه‌وه».

بیانشوون شان به‌شانی جه‌پراچی مه‌زن و زۆر به‌ناویانگی پاريس که‌وته‌پێ. ورده ورده گه‌یشته کۆلانی کاتروان (جواربا) که له کۆلانه هه‌ژارنشینه‌کانی پاريسه. دیلۆن له به‌رامبه‌ر خانووبه‌ریکی ته‌نگ و تاریکدا که وه‌ک قه‌لایه‌کی پێ پێچ و لابه‌لا ده‌چوو، پاوه‌ستا و گوتی: «وه‌ره سه‌ر» و خۆی به‌پلیکاناندا هه‌لگه‌را، تا نوه‌وه‌می شه‌ش سه‌رکه‌وتن له‌وێ گوتی:

«چیرۆکی چوونه کلیسا و نوێژ و پاڤانه‌وه و خێر و خێراتی من لیڤه‌وه ده‌سپێ ده‌کا. ئه‌و کاته پۆڤگاریکی یه‌کجار سه‌خت و ژيانیکی زۆر تالام پاده‌بوارد. هه‌م نامۆ و غه‌ریب بووم و هه‌م برسی و په‌شوپوت که‌وش و پێلاییکی باش و جلو به‌رگینکی خاویتم، نه‌بوو. ئه‌مڕۆ که چل په‌نجا ساڵ له‌و سه‌رده‌مه تێ په‌پویه. بیرده‌که‌مه‌وه که چۆن توانیم بژیم و بۆ له‌نیو نه‌چووم. له پاريسدا ته‌نیا و بیکه‌س بووم و بۆ خه‌رجی خوێندن و کڕینی کتێب هیچ به‌هیوا نه‌بووم له چ لایه‌ک ته‌نانه‌ت یه‌ک شایي چیه پێم بگا. ده‌سکورتی و برسه‌یه‌تی تووڤه و تۆسنی کردبووم درسته و ئاوالیکم پێوه نه‌ماوو و سه‌ر و وه‌زعیکی واشم نه‌بوو که‌س ئاره‌زووی دۆسته‌یه‌تی من بگا. له‌و ماله‌ی له‌پیش چاوته نیشته‌جێ بووم و دهرسی پزیشکیم ده‌خوێند و خۆم بۆ یه‌که‌م ئه‌زمون ئاماده ده‌کرد، وام گوریس گه‌ییوه هێچکان، که نه‌ ده‌متوانی بچه‌ پێش و نه‌ بگه‌ڕیمه‌وه دواوه و بپارم داوو یا بمرم یا خۆم بگه‌یه‌نمه لای سه‌روو. قه‌راز وا بوو که‌سوکارم مانگانه سی فرانکم بۆ بنێرن، به‌لام زۆر جار ئه‌م پووله که‌مه‌شم پێ نه‌ده‌گه‌یشت. باش ده‌زمانی په‌یداکردنی ئه‌وه‌ندووکه دراوه‌ش بۆ ئه‌وان چه‌ند دژواره. پووریکی پیرم بوو. سهندووکیکی گۆنی جلو به‌رگی کۆن

و نوئ له سندووقخانه كه ياندا دوزيبوووه و بوى ناردم. هيچ نه بڼ خاوين و پاگزيبون. به لام چونكه دراوى كرېبارم شك نه ده برد نه مده توانى هم جلانه و هريگرمه و. هميشه له م دهرك و نه و دهركم ددها به لكو بتوانم سندووقه كه و هريگرمه و و خوم كه ميتك كوك و پوښته بكه م. ته نيا چاره م نه وه بوو، پرېك له شتومه كه كان هه رزان فروش بكه م و نه وانى ديكه م بؤ ده رچي. له م ژورده ي هاوسيمدا پياويكى ناو فروش خه لكي (سين فلوور) ده ژيا ناوى (بووژارت) بوو ناشنايه تى نيمه هه نه وه نده بوو كه تووشى يه ك ده بووین وهك دوو هاوسى سلاويكمان ليك ده كرد و چيدى. پوژيک هه نه و پياوه پيى پاگه ياندم كه خاوه ن مال پای نه سپاردوه چونكه سى مانگه كرېم نه داوه. ده بڼ ژورده كه ي بؤ چول بكه م. كه نيگه رانى و په شيوى منى هه ست كرد گوتى: خه م مه خو به ته نى نى، منيش ده رده كا و بيانوى نه و هيه كارى ناو فروشى ده گهل وه زعى نيره پړك ناكه وي و دانيش توانى خانووه كه ي وه زاله هيناوه. نه و شه وه سه ختترين شه وي ژيانى من بوو، به يانى زوو له خو هه ستام، بيرم ده كرده وه خوايا هم سر و سپاله بؤ كوئ به رم؟ خه ريكي خواردنى نان و شير كه ته نيا خواردنى من بوو، بووم له پر بووژارت وه ژور كه وت و گوتى: ناغا گچكه! تو ده خوښى و ده چپه زانستگه. من منداللى سه ر پړگام له هه تيوخانه گه وړه بووم و دايك و باوكى خوم ناناسم و قه ت نه وه نده م دراو نه بووه بتوانم ژن بينم و مال پيكه وه نيم. بويه وهك تو بيكه س و ته نيام داشقه يه كم هيه بڼ شك ديوته له بهر دهرك پاى ده گرم و ناو فروشى پي ده كه م هم خرت و پرته ي من و شتومه كه كانى تقي تيدا جي ده بيتوه. نيسا كه ليره مان ده رده كه ن ده پوين، به لكو بتوانين په سيويك بؤ خومان بدوزينه وه و سه ر پيكه وه نيين. كوپه خو نيمه كوشكى پاتشايه تيمان ناوي هه هينده تيدا بحاوپينه وه به سه و نوايه ك بڼ له با و بارانمان بپاريژي شوكرى خوا ده كه ين. گوتم زور سوپاست ده كه م، به لام من سى مانگ كرئى نيره قه ردارم و جگه له م سندووقيكيان كونه بؤ نارووم كه ده بڼ كرېبارى بده م و وه ري گرمه وه و هه موو نه غدينه م له پينچ فرانك تپه پ ناكه. گوتى: كوئ مه ده يه خوا شوكر كيسه م به تال نيه به شى نه وانم هيه، خه م مه خو خوا گه وړه يه، هه سته خپ بكه وه تا بپوين.

قه رزه كانى دامه وه و خرت و پرته كانمان له داشقه نا و ته نافي هاويشته شانى و پويشتين له هه جيكايه ك نوو سرابو (ژور بؤ نيچاره) پاده وه ستا و پرسيارى ده كرد. كرئى ژورده كان زور گران بوون و بؤ نيمه نه ده بوون هه رچي هه ولمان دا له گه په كى (كارتيه لاتين) كه گه په كى خويندكاران بوو ژورويكى هه رزان په يدا بكه ين گيرمان نه كه وت ناچار بووین چاو له وينده ري پيوشين دره نگانى، نيواري له پاساږى بازرگانى له به شى

(حه‌وشه‌ی پرومان) دوو ژوورمان که له م بهر و نه‌ویه‌ری پلیکان بوون به‌شیست فه‌رانگ نیجاره‌ی سالانه به‌کری گرت و بووینه ناومال. بووژارت ههرچۆنیک بوو پۆژانه سه‌د شایی په‌یدا ده‌کرد و سه‌د (نه‌کۆ)یه‌کیشی پوولی نه‌غد بوو و ناواتی نه‌وه‌بوو که بتوانی نه‌سپیک و چه‌له‌نگیکی ئافروشی په‌یدا بکا و ببی به‌ئاوفروشیکی ئابروومه‌ند. که له حال و بالی من ناگادار بوو وازی له ناواته‌که‌ی هیئا و گوتی: تو ده‌بی بخوینی و کاری تر له کاری من واجبتره. ئیتر له و پۆژه‌وه خه‌رجی منی وه‌نه‌ستۆ گرت. ههر پیی ده‌گوتم ئاغا گچکه. شه‌وانه که له‌کار ده‌گه‌راوه له ژووره‌که‌ی من داده‌نیشت و به‌تاسه‌وه سه‌یری خویندنه‌وه و موتالای منی ده‌کرد. نه‌و پیاوه باشه که ته‌مەنی خۆی له چل سال ددها سه‌ر تا پی هه‌ست و عاتیفه بوو، نه‌یده‌زانی هه‌ستی خاوینی خۆی چۆن ده‌ربپۆ، ده‌یگوت له م دنیا‌یه‌دا هیچ زینده‌واریک منی خۆش نه‌ویستوه سه‌گیکی به‌ره‌للا نه‌بی، نه‌ویش پیش نه‌وه‌ی ده‌گه‌ل تو ئاشنایه‌تی په‌یدا بکه‌م له‌به‌ر پیری توپی. بووژارت ورده ورده، هه‌موو ناواتی ژیا‌نی له‌سه‌ر من ساغ بووه به‌جۆریکی وا که ته‌واوی که‌سوکار و هیوا و ئاره‌زووی به‌ته‌نی له‌ مندا کۆبووه. بۆ من له دایک دلسۆزتر و به‌به‌زه‌ییتر بوو. نه‌وی باش بایه بۆ منی ده‌ویست. حازر بوو خۆی هیچ نه‌خوا و هیچ له‌به‌ر نه‌کا تا پیداو‌یستییه‌کانی ده‌رس و کتیب و ژیا‌نی ساکاری من جیبه‌جی بکا. ئیمه په‌یپه‌وه‌کانی ئایینی مه‌سیح هه‌میشه له‌باره‌ی خۆپاریزی و چاکی و پاکییه‌وه‌دوین. نه‌م پیاوه ئاوفروشه هه‌موو نه‌م سیفه‌تانه‌ی تیدا کۆببونه‌وه. به‌پۆژ که له کۆلان و خه‌یابان تووشی یه‌ک ده‌بووین له حالیکدا که ته‌نافی داشقه‌که‌ی به‌شانه‌وه بوو و به‌دوا‌ی خۆیدا ده‌یکشیا به‌وپه‌ری مه‌زنایه‌تی و دلسۆزییه‌وه بزه‌ی ده‌هاتی دیاربوو که چهند به‌ساغی و سه‌لامه‌تی و پاک و خاوینی من دلخۆش و شاده.

که‌م که‌م خویندەم ته‌واو بوو و ده‌ستم به‌کاری پزیشکی و جه‌رپاچی کرد. ده‌بوو وه‌ک پزیشکیاریک له نه‌خۆشخانه بمیئمه‌وه. نه‌م دووربوونه‌وه‌ی به‌لاوه گران بوو. به‌لام وه‌سه‌ر خۆی نه‌ده‌هیئا و باسی نه‌ده‌کرد. پتری زه‌حمه‌ت ده‌کیشا و خه‌ریک بوو دراوی په‌یدا بکا و بمدا‌تی تا من بتوانم تیزی دوکتۆرام ته‌واو بکه‌م و له‌چاپی بده‌م، به‌لینی دابوو هه‌ر ده‌رفه‌تی بێ، سه‌رم بدا.

که‌م چیرۆک گه‌یشته ئیتره پروفیسۆر به‌شاگردی پیشووی گوت: بیان‌شانوون نه‌گه‌ر ریساله‌ی دوکتۆرای من ته‌ماشا بکه‌ی ده‌بینی که نه‌وم به‌ناوی نه‌و پیاوه جوامیره نووسیوه و پیشکشی نه‌وم کردوه. که‌م که‌م له نه‌خۆشخانه داها‌تیکم په‌یدا کرد و توانیم دراویک بۆ هیئانه‌دی ناواتی له‌میژینه‌ی نه‌و پاشکه‌وت بکه‌م و ئاخ‌ری نه‌سپ و چه‌له‌نگم بۆ ک‌ری له‌لایه‌که‌وه ده‌تگوت دنیا‌یان داوه‌تی که بۆته ئافروشیکی ئابروومه‌ند. به‌لام له‌لای دیکه‌وه

له حالیکدا نه و په پری پاستی و دروستی و پاکی و خاویښی پټوه دیاربوو پرته و بولای به سه رمدا ده کرد و ده یگوت: نه مه چت کردووه؟ تو تازه سه رتهای کارته و پیدایستت به هزار شت هیه و دراوت پی دهوئ و له پاستیدا ئیستا تو له من موحتاجتری. شوکر له شم ساغه و شانم زامی نه هیناوه و نیازم به نه سپ نییه. که چی دیاربوو له خوشیان خه نی بووه و له پیستی خویدا ناحو و یته وه که ده بینن من، منی بی ده سه لات و پروت بۆ خۆم بوومه پیاویک و داهاتی خۆم هیه. نه مجار وازی له من هینا و بۆ لای نه سپه که چوو، دهستی به یال و بژ و شانی و بده و گ و پشت و که فەل و لاق و له تهریدا ده کیشا و چاوی له خوشیان گر شه گرشو بوو. جاریک ده یروانیه من و جاریک له نه سپه که ی ده فکری نامرانی جه پراچی من ئیستاش هه ر نه و نامرانه ن نه و بۆی کرپیووم و به یادگارکی خوشه ویست هه لم گرتوون. ورده ورده ناویانگم ده رکرد و به گه وره ترین جه پراچی فره انسسه و جیهان ناسرام. به لام نه و پیاوه جاریک به پرووی دانه دامه وه و له کن که س به زاریدا نه هات که له سایه ی پیاوه تی و جوامیری و فیداکاری نه ودا که یشتوومه نه م پایه. هه ر خۆم باشم ده زانی نه گه ر دلسۆزی نه و نه بایه من نه ک نه ده بوومه پیاو و نه ده گه ییمه هیه به لکو له وانه بوو هه ر نه شمیتیم.

پۆژیک خه به رم پی گه یشت نه خوش که وتووه، دهستم له هه موو کار و پیشه ی خۆم هه لگرت و خۆم گه یانده سه ری و ده رمان و په رستاریم کرد. جاری یه که م توانیم له چه نگالی مه رگ پزگاری بکه م به لام به داخه وه پاش دوو سال نه خوشیه که ی هه لی داوه و برووی نه ستاند. نه وی بۆم ده کرا کردم، ده رمانی نه وتۆم بۆ په یدا کرد له قوتوی هیه عه تتاریکدا نه بوو، کاری وام بۆ نه نجام دا له چ کتییاندا نه نووسراوه. نه وهنده م قه در گرت له هیه پاتشا و خاوه ن ده سه لاتیک نه گیراوه. به لام داخی گرانم سوودی نه بوو. سه ر تا پیم پر بوو له قه درزانی و نه مک ناسی و به پاستی حازریووم له عومری خۆم که م بکه مه وه و له سه ر عومری نه وی دانیم. نه ما به داخه وه هه موو کار و زانستم، هه موو په نج و تیگۆشانم، هه موو شه و و شه ونخوونیم به فیپۆ چوو، بووژارت، بووژارتی خوشه ویست باوکی دووه م یا باشر بلیم باوکی راستیم له باوه شمدا گیانی دا. وه سیه تنامه که ی به خه تی عه ریزه نووسیکی گشتی سه ر شه قام نووسرابوو به پیی نه و به لگه هه رچی له پاشی به جی مابن مالی من بوو و ته نیا میراتگری من بووم دیاره نه و وه سیه تنامه نه و کاته ی ناماده کرابوو که له گه ره کی حوشه ی پوهان تازه ببوینه ناومالی یه ک. نه و پیاوه نه خوینده وه خیتی ئیمان و پروایه کی یه کجار پته و بوو حه زره تی مریه می گه لیک خوشه ویست و له به ر نه زانی و ساکاری نه وی به دایکی خوا ده زانی. ده گه ل نه وه شدا نه و له نه وینی خوا و مه زه بی

کاتۆلیکی خۆیدا سووتابوو و ده‌شیزانی من بیروبروام ده‌گه‌ڵ ئه‌و جیاوازه و ئیمانم به‌خوا و کلیسا و ئاین سسته، هه‌رگیز له‌و باره‌دا نه‌یده‌دواندم و سه‌ری نه‌ده‌هاویشته سه‌رم و وای ده‌نواند که هیچ ده‌ربه‌ستی بیروبروای من نییه. له‌ قوولایی دڵمه‌وه ده‌لێم: ئه‌ی ئه‌و که‌سه‌ی پێت ده‌لێن خوا ئه‌گه‌ر له‌ عاله‌مدا شوێنێک هه‌یه‌ پاش نه‌مان پیاوچاکی بچنێ، بووژارتی من له‌بیرمه‌که‌ ئه‌گه‌ر له‌ ژيانیدا تووشی گوناها و تاوانیکی وا بووه که ده‌بین سه‌زا بدرێ. له‌ سه‌ره‌مه‌رگدا داوای لێ کردم به‌پێی ئاینی مه‌سیحی بینێژم. دڵنیام کرد که داواکه‌ی بێنمه‌ جێ و نه‌سپاردم که له‌ کلیسا بۆی بپارێنه‌وه و نوێژی بۆ بکه‌ن. له‌ نه‌خۆشیدا هه‌میشه‌ ده‌یگوت: ده‌ترسم بمرم و نه‌متوانیین، وه‌ک پتۆیسته ئه‌رکی سه‌رشانم ئه‌نجام بده‌م. بێچاره‌ له‌ هه‌موو ژيانیدا ئازاری بۆ که‌س نه‌بوو و له‌ به‌ربه‌یان‌ه‌وه تا بوومه‌لێڵ په‌نجی ده‌دا و ئاره‌قی ده‌پشت و هێشتا لای وابوو خوای له‌ خۆی پازی نه‌کردوه. نازانم ئه‌گه‌ر له‌ راستیدا به‌هه‌شتیک هه‌بێ و بووژارتی نه‌چێت ئه‌دی کێی لێ ده‌بێ؟ له‌و په‌ری ساکاریدا مرد ته‌نیا که‌سیکی ده‌گه‌ڵی چوو هه‌ر قه‌بران من بووم. منیش کاتێ گه‌وره‌ترین دۆست و دڵسۆزترین سه‌ره‌رشتی خۆم به‌خاک نه‌سپارد بیرم کردوه که چون چاکه‌ی بده‌مه‌وه. ژن و زارۆک و که‌سوکار و خزم و نیزیکی نه‌بوو که بیانخه‌مه ژێر چاوه‌دێری خۆمه‌وه. وه‌بیرم هاته‌وه ژۆر جار باسی ئه‌وه‌ی بۆ کردبووم خۆشه‌ پیاو پاش مردن نوێژ و دوعا و خێر و خێراتی بۆ بکری. به‌لام بۆ ئه‌وه‌ی بیر نه‌که‌مه‌وه پێی قه‌رزدارم و ده‌بین بۆی پێ بکه‌مه‌وه هه‌رگیز خواهیش و داوای لێ نه‌کردبووم پاش مه‌رگی کارێکی بۆ ئه‌نجام بده‌م. به‌لام خۆم هاته‌مه سه‌ر ئه‌م بیره که ته‌نیا له‌م پێگایه‌وه ده‌توانم هه‌ق ناسی خۆم ده‌ریخه‌م و ئه‌و چاکه‌ی بده‌مه‌وه که هه‌رگیز و هه‌رگیز فه‌رامۆشی ناکه‌م که ئه‌و پتۆشوێنه‌ی پاش مردنی بۆ جێبه‌جێ بکه‌م. بۆیه ده‌گه‌ڵ کاربه‌ده‌ستانی کلیسای سین سوولیس قه‌رام دانا که هه‌موو سائێ چوار جار وه‌ک باوه، نوێژ و دوعای گشتی بۆ بکه‌ن پۆژی یه‌که‌می هه‌ر چوار فه‌سلێ سائ خۆشم ده‌چمه‌ کلیسا و به‌یادی دۆستی گه‌وره و له‌ده‌سچووم نوێژ و دوعا ده‌که‌م و من به‌ گیان و دڵ حازرم له‌باتی ئه‌و سه‌زا بدریم. تا ئه‌و زووتر بچته ئه‌و جێگایه‌ی پێی ده‌لێن به‌هه‌شت.

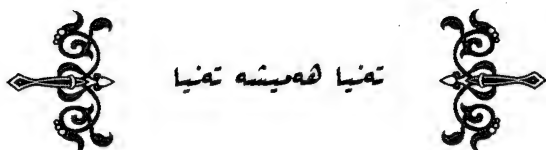
که چیرۆک گه‌یشته ئێره دیپلۆن تاویکی بێده‌نگ بوو و دوايه سه‌ری به‌رزکرده‌وه و گوتی:

«دۆستی خۆشه‌ویست! که‌سیک که‌ خاوه‌نی بیروبروایه‌کی وه‌ک من له‌وه‌ی زیاتری له‌ ده‌ستی نایه. له‌و بیردا نیم کرده‌وه‌ی من له‌لایه‌ن خواوه‌ په‌سند نه‌کری. من به‌هه‌رچی خۆشم ده‌وێ سوێند ده‌خۆم که ئاماده‌م هه‌موو دار و نه‌داری خۆم بده‌م تا بتوانم ئه‌و

بىرۈپروايەى بووزارت لە مېشكىدا بوو لە مېشكى خۇمدا بگونجېنم».

پاش ماوھىەك دوكتۇر بيانشوون لە ژوور سەرىنى مامۇستاي پاىەبەرزى پروفېسسۇر
دېپلۇن حازر بوو و ئەوئىش بەتۆرەى خۇى مرد. كىتەبتوانى بلى مامۇستا دېپلۇن كە پۇى
بەئىمانەوھ نەپۇى.

تەنیا لەمیشە تەنیا

گی دو مویاسان

پاش خواردنی ژەمیکی تیروپ هەموو شاد و دلخۆش بوون، یەکیک لەوان دۆستیکی کۆنم گوتی:

«پێم خۆشە کەمێک لە شانزەلیزه بگه‌ڕێین».

وەپێی کەوتین بە بن ئەو دارانەدا کە هێشتا تاک و تووک گەلایان پێوە مابوو، پابردین هیچ دەنگێک نەدەهات جگە لەو زەنا زەنایەیی هەمیشە لە پارێسدا هەیە و نابڕێتەو، شەنبایەکی فێنک پوومەتی ئێمەیی دەنگاوت. کۆمەلە ئەستێرەکان بەناسمانی شین و سامالەو گرشە گرشیان بوو و پێشنگی زۆینیان داوێشت. دۆسته‌کەم گوتی:

«نازانم بۆ شەوانە لیژەدا لە هەموو جێیان زیاتر بەناسوودەیی هەناسەم دێ و دەچن؟ بیرم پان و بەرین دەپێوێ، لەپێر بڕووسکیک مێشکم پووناک دەکاتەو کە بۆ تاویک دەمەوێ لە هەموو پازەکانی جیهان بگەم».

پاشان پۆچنە دادەخندرێ، هەموو شت دەبڕێتەو. هەر وا دەپۆیشیتین جار جار دوو سیبەرمان دەدی کە لە سیلەیی دیواریک دەلەرزین یا بەلای تەختێکدا تی دەپەڕین کە دوو ئینسانی لەسەر بوون و پێکەو نووسابوون و دەتگوت دوو پەلەیی پەشن. ئاوالەکەم دەیگوت: «بێچارانە، نام ئارووژێتن، هەر ئەوەندە هەیە هەست بەبەزەییکی توند و قوول دەکەم».

لەئێو پازەکانی ئەم جیهانەدا تەنیا لە یەکیان وردبوومەو، چارەپەشی هەرە گەورەیی

نیمہ لہ ژیاندا ئہوہیہ تا هین تہ نیاین، هہ می شہ هہ موو تیگز شامان ئہوہیہ لہ دەس ئہو تہ نیاییہ رابکەین «ئەوانەئە لە سەر ئەم تەختانە دانیشتون وەک نیمە و وەک هەموو کەسی دیکە دەیانەوێت تەنانت بۆ تاویک بەتەنئ نەژین، کەچی هەتا هەتایە تەنیان، هەموو کەس کەم تا کورتیک لہوہ گەیشتوہ».

من ماوہیہ کە پەنجی تە نیایی دەکی شەم دڵنیا شەم هێچ شتیک ناتوانی دوائی بەم پەنجە بێنئ. گویت لێیە هێچ شتیک، هەر کاریک بەکەین هەر چەندی تئ بکوشین قسەمان چەند نەرم بئ و باوہ شمان چەند گەرم! هە می شە هەر تە نیاین. من ئەمشەو تۆم بۆیە دەگەڵ خۆم گیرا تا بەتەنئ نەچمەوہ مال. چونکە زۆر لە تە نیایی بیزارم. بەلام قازانجی چ بوو؟ من قسانت بۆ دەکەم تۆش گویم بۆ پادە دیئری، پیکەوہین کەچی تە نیاین، تئ دەگەئ دەلیم چی؟ لە کتیبی پیروژدا هاتوہ: «چەند بەختەوہرن ساویلکەکان، ئەوان خۆ بەبەختەوہر دەزانن، ئەوان هەست ناکەن تە نیان. ئەوان لہو تە نیاییہ شوومەئ نیمە ناگەن. ئەوان وەک نیمە سەرلێشیواو نین» پەنگ بئ پێت وابئ کەمیک شیتەم وا نییە؟

گوئ هەلخە لہو کاتوہ هەستم بەتە نیایی کردوہ. پیم وایە هەموو پۆژئ بەرہو تاریکخانە یەک دەچم کە دیوارەکانی نابینم و نازانم بنەبانی لە کوپپە؟ بەو تاریکخانەدا دەپۆم، بئ ئەوہی کەس رابەرم بئ کەس بەدەوروہەرمەوہ بئ و کەس وەک من ئەم کوپپەرەپئ باریک و تاریکە بپوئ.

لەم تاریکخانەدا جگە لہ دەستی خۆم هەست بەهێچ دەستی دیکە ناکەم. دەزانی چ دەلیم؟ چەند کەسیک لہو ژیانە بئ ئامانە گەیشتون. ئالفیرد دوو مووسە دەلئ:

«کئ دئ؟ کئ بانگ دئئ؟ هێچ کەس تە نیای تە نیام. ئەئ تە نیایی پەش و شووم».

بەلام ئەوہی بر من بپوایەکی تەواوہ بۆ ئەو گومانیک پتر نەبوو، ئەو شاعیر بوو، ئەو تاپۆ و تارمایی دەخولقاندن ئەو بەراستی قەت بەتەنئ نەدەماوہ کەچی من تە نیای تە نیام. (گوستاو فلۆبیر) کە یەکیک لہ چارەپەشتەری مژوئی جیہان و پۆشنبیرترین کەسی سەر زەوی بوو ئەم پستە کورتەئ بۆ دۆستیکی خۆئ نووسیوہ:

«نیمە لہ چۆلێکدا دەژین کە کەس کەس ناناسئ».

ئایا زەوی دەزانئ لہو ئەستێرانەدا کە ئەوہندە لہ نیمە دوورن هەر پرشنگیان دەگاتە نیمە؟ چ پوو دەدا؟ بەلئ ئینسان زۆر لہوہش کەمتر لہ هەستی ئینسانیک دیکە ئاگادارە. نیمە وەک ئەم ئەستێرانە لیک دوورین. زیاتریش تەریک بووینەوہ. چونکە ناتوانین بیرکردنەوہی یەکتر شی بەکەینەوہ لہ پازی یەکتر بگەین. تۆ هێچ شتیک لہو ئینسانانەئ خۆ تیک هەلدەسوون بەلام ناتوانن یەکتر بناسن چارەپەشتەر دەبینی؟ نیمە ئەوہندەمان یەکتر

خۆش دەوێ دەلێ زنجیر کراوین. بە نامیزی ئاوەلاوێ لە پەنا یەکتەرین بێ ئەوێ بە یەکتەر بگەین. تاسە یە نیزیک بوونەو بە تەواوی ھەست دەکەین. بەلام ھەموو بێ کەلکە. ھەموو پەلەقارەیکەمان بێ سوویدە، دەردی دلمان، لە باوەش گرتەمان، لاواندەوێ خۆپایییە. دەمانەوێ ئاویزانی یەکتەرین، لێک ھەلێین. خۆ لە نامیز ھاویشتنمان تەنیا دەبێتە ھۆی ئەوێ تێک ھەلنگوین.

من ھیچ کاتێک لەو کاتە خۆم بە تەنیا تر نازانم کە پۆچنە ی دلم بۆ دۆستیکم دەکەمەو. چونکە باش ئەم پەرژینە بێ کەلێنە دەبینم کە لە نێوانماندا ھەیە. ئەم دۆستە ی بەرامبەرە، چاوە پوونا کەکانی دەبینم کە لە منی بربوون. بەلام گیانی لە پشت ئەم چاوانە نابینم. گوێم دەدات، بەلام بێر لە چ دەکاتەو؟ بەلێ بێر لە چ دەکاتەو؟ تۆ ھەست بەم ئازارە ناکە ی؟

رەنگ بێ لێم بێزارین، پقی لێ ھەلگرتیم، یا گالتەم پێ بکا؟ ئایا بێر لەوانە دەکاتەو دەیانلێم، تیزم پێ دەکا، یا بەگێژم دەزانێ؟ چۆن بزەم بێر دەکاتەو؟ چۆن بزەم لە چی بێر دەکاتەو؟ چۆن دەتوانم تێ بگەم ئەوێ دەوێ خۆش دەوێم کە خۆش دەوێ؟ و لەو سەرە پچووکە خەردا چ لێکدانەوێک ھەیە؟ چ رازێکی سەر بەمۆرە بێرەکانی نەناسراوی ئینسانێک. بیری بزر و ئازاد، بیری کە ناتوانین سنوور و پێبازی بۆ دیاری بکەین. ناتوانین بەسەریدا زāl بین یا بیبەزنین.

ھەموو شتێک لە قوولایی تاریکی (من) دا رادەگرت، لەو قوولاییبەدا کە کەس دەستی ناگات، کەس پێی تێ نابا، کەس بۆی نادۆزێتەو. چونکە کەس نییە وەک من بچێ، کەسیش نامناسێ.

ھیچ نەبێ تۆ ئیستا دەمناسی؟ نا بە شێتیم دەزانێ، تاقیم دەکە یەو، دوورم لێ رادەوێستی لە خۆت دەپرسی:

«ئەمشەو بۆ وای بەسەرھاتووە؟ ئەرێ تێت گەییوم؟» رەنگە بتوانی بۆ تاوێک بەختەوێرم بکە ی. ژن ئەوێ دوورە پەرژێ خۆم باشتەر نیشان دەدەن.

چارەپەشی، دامای، حەپەسای، ئای چەندم ئەوانە لە دەس ژنان دیوێ چونکە زۆر لە پیاوان پتریان ھەستی تەنیا نەبوون بۆ پەیدا کردووم.

کاتێک پیاو تووشی ئەوین دەبێ ھەست دەکا لە جاران بلۆترە، ھەست بەختەوێرییەکی بەرزتر لە بەختەوێری ئینسانی دەکا. ئەم ھەستە ی لە کوێو پەیدا دەبێ. لەوێرا کە پیاو ھەست دەکا ئیتر تەنیا نییە، تەرەکەمەیی دوا ی ھاتووە، چ ھەلەیک؟

ژن کە تاسە ی ئەوین لە ئیمەدا تین دەدا درۆیکە گەورە ی، بێرەخوێ. من ئەوکاتە

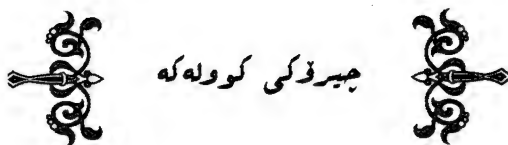

شیرینهی دهگه‌ل ئه‌و که زه‌یه درێژه، کولمه سووره، چاو جوانه که نیگای هۆشی پیاو ده‌فرینى پای ده‌بویرم. ده‌زانى چۆنه؟ چ تراویلکه‌یه‌ک چاوم فریو ده‌دا؟ چ بیره‌خه‌ویک ده‌مباته‌وه؟ وا ده‌زانم من و ئه‌و بۆ تاویکی دیکه ده‌بینه تاقه که سی‌ک به‌لام ئه‌و ده‌مه قه‌ت نایه. پاش چه‌ند حه‌وته چاوه‌پوانی، هیوا، شادی، خوشی، پۆژیک خۆم له هه‌میشه ته‌نیاتر ده‌بینم. پاش هه‌ر ماچیک، پاش هه‌ر ده‌سته‌ملان بوونیک، پاش هه‌ر له نامیز گرتنیک ته‌نیایی پتر ده‌بین. شاعیریکی (سوورلی پروده‌هام) ده‌نووسێ:

«لاوانده‌وه‌یان، دلخۆشی دانه‌وه‌یان، جگه له تاسه‌یه‌کی به‌سام و په‌له‌قازه‌یه‌کی ناکام نین که ده‌یانه‌وی یه‌که‌تی نامومکین له‌نیوان گیان و له‌شدا پێک بێنن». پاشان خوا‌ه‌افین، ته‌واو ب‌راوه، پیاو هیشتا ئه‌وه‌ی بۆ ماوه‌یه‌ک هه‌موو شتی ژیا‌نی بووه، نه‌ناسیوه و له هه‌ستی ده‌روونی بێ خه‌به‌ره. له‌په‌ڕی نیزیک بوون و تیکه‌لاویدا له قوولایی گیانی بێ خه‌به‌ره. وشه‌یه‌ک تاقه وشه‌یه‌ک، هه‌له‌ی پیاوی پوون ده‌کاته‌وه. وه‌ک بریسکیک که له تاریکی‌دا ببریسکی ئه‌م که‌نداله‌ په‌شه‌ی که له نیوانماندا هه‌یه نیشان ده‌دا. ده‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا جوانترین ده‌می ژیا‌ن ئه‌و ده‌مانه‌ن که شه‌ویک له پال ژنی خۆشه‌ویستماندا بێ ده‌س‌ب‌زیوی پای ده‌بویرین. با به‌ره‌فه‌ر نه‌بین، زی‌ده‌په‌ویی نه‌که‌ین، چونکه هه‌رگیز دوو ئینسان نابن به‌یه‌ک. به‌لام بۆچی پۆچه‌نی د‌ل‌م ئاخ‌نیوه، هه‌رگیز ئه‌وی له د‌ل‌م‌دا‌یه، می‌ش‌ک‌می خه‌ریک کردووه، باس ناکه‌م چونکه باش ده‌زانم حوکمی ته‌نیایی هه‌تا هه‌تایه‌م دراوه. سه‌رنج ده‌ده‌مه هه‌موو شت بیروپای خۆم ده‌رده‌ب‌رم. بیروپاکان، کێشه‌کان، دیمه‌نه‌کان بۆ من گرنگ نین. ناتوانم له هه‌چ کام له زه‌مینه‌کانی فیکریدا ده‌گه‌ل هه‌چ که‌س هاوبه‌ش ب‌م. چه‌ند وشه‌ی زۆر ساکار و کورت بۆ وه‌لامی پرس‌سیاره‌کانی پۆژانه به‌کار‌د‌ین‌م جاری واشه‌ زه‌حمه‌تی وه‌لام‌دانه‌وه‌ش ناکێشم و هه‌ر بزه‌یه‌ک لی‌وه‌کانم هه‌ل‌ده‌پ‌چ‌ن. تێم ده‌گه‌ی؟ له مه‌به‌ستم حا‌لی ده‌بی؟

شه‌قامی درێژمان تا تاقی نووسه‌رته‌ی «ئه‌توال» پێوا. چونکه دۆسته‌که‌م ئه‌م قسه‌ی به‌په‌راویزه‌وه که من ئێستا له‌بیرم نه‌ماون بۆ کردم ئه‌ویش زۆر به‌کاوه‌خۆ. دوا‌یه پاوه‌ستا له پ‌ر ده‌ستی بۆ لای ستوونی (کرانیتی) می‌س‌ری که سه‌رگوزه‌شتی و‌لاته‌که‌ی به‌خه‌تیکی سه‌یر له پایه‌ی نووسراوه و له پاريس له‌نیو ئه‌ستێره‌کاندا ب‌زه‌، پاداشت و قیژاندی «ئیمه هه‌موو وه‌ک ئه‌م به‌رده‌ین».

بێ ده‌نگ و بێ مالاوایی به‌جێی هیشتم. مه‌ست بوو، زانا بوو شیت بوو یا ژیر بوو هیشتا نازانم. جاری وایه بیرده‌که‌مه‌وه هه‌قی بوو جاری واشه‌ پێم وایه ئاقلی شتوا بوو.

یه کئی بوو، یه کئی نه بوو، کابرایه کی گاوان بوو، له دهره وهی شار له نه شکه و تیکدا ده ژیا.
وا هات ژنه که ی ناوس بوو پاش نۆ مانگ و نۆ پۆژ و نۆ سعات و نۆ دهقیقه خودا له باتی
زارۆکیکی ژیه له و خړپنه کووله که یه کی دانئ، نه وانیش کووله که یان له که لینه بهردیک
پۆکرد و لئی که پان.

پۆژئ گاوان ماندوو و مردوو له بهندهنن هاته وه و له تهنیشتن ژنه که ی پۆنیشتن، له پپ
کووله که وه زمان هات و گوتی: «باوکه!» گاوان تیکرا بوو و ترسا گوتی: «خودایه نه وه
چییه؟» کووله که گوتی: بۆ هه ترهشت چوو؟

سبهینن بچۆ کچی نه میرم بۆ بخوازه. کچی نه میرم زۆر جوان و له بار بوو به ناویانگ
بوو. کووله که گوتی: «له باره گای نه میرم کورسییه کی زێپ له م بهر و یه کیککی زیو له و بهر
داندراون، نه وی بۆ مالی دنیا یا نیازیککی دیکه بچن له سه ر نه وی زیو و نه وی بۆ خوازیینن
بچن له سه ر نه وی زێپ داده نیشتن».

کابرای گاوان زۆر پاراوه گوتی: پۆله من زۆر ده سکورتیم، زۆر نه دارم داوای وا له نه میر
بکه م ده سبه جئ له سه رم ده دا.

کووله که به توپه یییه وه گوتی: «من ده لێم بپۆ کچی نه میرم بۆ بخوازه».

سبب پیتی گاوان گاپانی ناوه دانی به ره لّلا کرد و پووی له کوشکی نه میر کرد له تالار و
سه سره رایان وه سرکه وت و چوو له باره گا له سر کورسی زیر دانیش و گوتی: چش با
نه میر له سرم دا و پزگاریم.

نه میر به فیزه وه هاته باره گا و دیتی گاوان له سر کورسی خوازینیکه ران دانیشتوه
زگی پتی سووتا و گوتی: «کاکي گاوان ده زانم ته نگه دست و بی نیرووی ده لیم بی بهشت
نه کن». گاوان گوتی: «هاتووم کچه که ت بق کوپه که م بخوازم» نه میر گوتی: زور باشه
مه رجیکی هاسانت ده گه ل ده به ستم، نه گهر بردته سر کچه که مت ده ده من.

- فرمو

- سوژی چل سواری سوورپوش به چل نه سپی سووره وه و چل نیزه ی سوور ده بی له
حه وشه ی سه را رابگری!

- به سه رچاو!

گاوانی داماو به دلی شکاو و چاوی پر ناو گه پاره دیتی ژنه که ی به هاوار و بانگ ده گری،
پالی به پالی وه دا و نه ویش له بانگی دا و گوتی: «هر نه مپوم له سر نه م دنیا م پونه
ماوه، به یانی نه میر کام له پیستی سهری داخنی» ژنه که ی پرسى: چی گوت؟! گاوانه که
گوتی: «چل سواری سوورپوشی به چل نه سپی سووره وه^۱ و له گه ل چل نیزه ی سووردا
لی ویستم!»

- بابانم ویران بی!

کووله که گوتی: «نه وه چ شین و شه پوریکه ده یکن؟! له فلان جی تاته به ردیک هه یه
زور گه وره یه، پیتی ده زانی؟»
- به لی.

- کونیکى تیدایه، بچو ده م به کونه که وه بنی و بلی: «نه حمه د خان! موحه مه د خانى
برات سلاوت لی ده کا و ده لی: سبه ی پیش گزینگ چل سواری به و حال و په نگه وه بنی ری
بق حه وشه ی سهرای نه میر، هر نیو سه عاتیان پتی ده چی!»

گاوان چوو، پاسپیری به جی هیتا، به لام که س وه لامی نه دایه وه و گه پاره! کووله که
گوتی: «چووی؟»

۱ - نیروی: معیشت، گوزهران

۲ - به کوردی به نه سپ نالین: «سوور»، به لکو نه گهر پهنگی تاریک و کلک و یالی رهش بوو پیتی ده لین:
«کویت»، خپ نه گهر پهنگی کال بوو کلک و یالی له پهنگی خزی یا کالتر بوو پیتی ده لین: «ش»

- به لئی، چووم.

- ده بۆ بـسـره وه، خودا که ریمه. گاوان تئ خزا، به لām خو چیه له چاوی نه که وت تا شهو بپاوه ئەم دیو و ئەودیوی کرد و گینگلی دا.

ئەمیر به جه لادی گوت: «به یانی ده چی سەری گاوانی گۆشاگۆش دەبێ چونکه ئەو مەرجی ده گەل ئەوم به ستووه نه که هەر به ئەو، به کهس جیبه چی نابێ». تاریک و پوونی به یانی جه لاد شیریی سوو و دەرکه وت، ته ماشای کرد چل سواری سوورپۆش به چل ئەسپی سووره وه و چل نێزی سوور پیزیان گرتووه. ئەمیر هاته دەر به چاوی خۆی دیتنی. له ولاشه وه گاوان کازیوهی به یانی له ترسان دەرپه پی و چوو بۆ کرشکی ئەمیر، ئەگەر چوو چ ببینی؟ هەرچی داوای کردووه نامادهیه، له خۆشیان شاگه شکه بوو و به هه له داوان گه پاوه.

کووله که پرسى: «ها باوکه سواره کان هاتوون؟»

- به لئی، هاتوون.

«ئەدى له چی پاوه ستاوى؟ ههسته بچۆ کچی ئەمیرم بۆ بینه». گاوان چوو گوتی «میرم مەرجی خۆم برده سەر». ئەمیر کههه کی سوارکرد و گاوان جلەوی کیشا و بووی هینا بۆ ئەشکه وت. ئیوارێ گاوان و ژنه کهی چوون بۆ ناوه دانی، که به تەنێ و به خه مناکی له ئەشکه وتدا مایه وه. له پڕ کووله که شاتلۆره ی به ست تا به رپینی کیزه که. که پاچه نی و گوتی: «خودایه ئەوه چیه؟» پاش تاویک کووله که قه لشی و لاوچاکیکی لئ هاته دەر. که نه که به دلێک، به سه د دل ئاشقی بوو. موحه مه دخان گوتی: کچی ئەمیری دلێت ده مگر؟. که به شه رمه وه گوتی: «به لئی». لاو گوتی: ده ههسته قاوه م بۆ لئ بنی به لām وریابه هه لئه چن، هه لئچن پێک نابێن. که گورجانه هه ستا قاوه ی وه سه رنا، به لām وای چاو له لاهه که برپیوو هۆشی نه ما و قاوه هه لچوو له پڕ موحه مه دخان بزر بوو، که چه په سا و ئەو شه وی تا به یانی به بانگ و سه لا گریا و له خۆی دا.

به یانی کاله ی ناسنی له پئ کرد و گۆچانی ناسنی به دهسته وه گرت و پۆیی و گوتی: «پاش موحه مه دخانی هه لآلی دونیام لئ حه رام بێ، جه وت سال به و دنیا به دا گه را و گه لیکی کویره وه ری و چه رمه سه ری دی، کاله کانی سوان و گۆچانه که شکا و سۆراغی دۆسته که ی نه کرد. پۆژیک بیری کرده وه و گوتی: ده گه پیمه وه و به باوکه ده لیم کۆشک و میوانخانه یه کم له سه ر هه وت پێانیک^۱ بۆ دروست بکا، هەر پێواریک هات سه رگوزشته ی

خۆى پێ دهگێرپهوه بهشکم ئهوه که سانهى دنیا گه پاون خه بهرێکی موچه مه دخان بزنان و په نجه پۆ نه بم.

کچى نه میرى گه پاره. باوکی که وا کز و که له لای دی گوتی: «کچم گیان! بۆ خۆت تووشى ئه م پۆژه کرد؟»

باوکه گیان! گه پانی پۆژگار و سووپانی ده وران ده گه ل ئازاردان یه که نییه. ئه میر گوتی: «کچم چت ده وئ؟»

باوکه گیان چم له تۆ ناوئ ئه وه نه بێ که له سه ر هه وت پێتیانیک له ده شتێ کۆشک و میوانخانه یه کم بۆ دروست به کی تا هه ر پێیوارێک به وئ داها ت چیرۆکیکم بۆ بگێریته وه.

- «هه ی به سه ر چاو کچم گیان!» ئه میر وه ستا و کرێکاری وه کار خستن و کۆشک و میوانخانه یان دروست کرد. غولام و قه ره واشیشی دانئ.

کچ هه موو پۆژئ له به یانه وه تا ئیواره ی درهنگ له هه یوانی داده نیشت و به دوور بین ته ماشای ده کرد، هه ر پێیوارێک به وینه دریدا پاردبا به ژۆر یا به خواهیشت رایان ده گرت و میوانداری ده کرد و چیرۆکی پێ ده گێرپه وه.

پۆژیک له پۆژان پیاویکی کوێر، که کوپێکی هه وت ساله ی خۆی ده سکیشی بوو، له م گونده وه ده چوو بۆ ئه و گوند، ئیواره بوو گه ی نه پوو بارێک که تاته به ردیکی گه وه ی لئ نزیك بوو، پیره پیاو به کوپه که ی گوت: «پۆله گیان! خه وم دئ سه رخه وێک ده شکینم وریابه مار پێمه وه نه دا» کوپه که له کن باوکی دانیشست و ئه ویش خه ویردی وه له نا کاو ده نگیک له تاته به رده که وه هات و کوپه که له خه و پاپه پی، ترسا و گوتی: «ئه وه چیه؟» بیانی وا مه نجه لیک له به رده که به ربۆوه و سه ره بژێر هاته خوار و له پوو بار که وت و پپ له ئاو بوو و تئ هه لپۆوه و چۆوه وه نئو تاته به رده که وه، هه تیو چوو له قه راغ پوو بار پاره ستا و بییری کرده وه: ئه گه ر جارێکی دیکه مه نجه ل هاته وه خۆی تیرپاده کم و ده چم بزانه نئو ئه و تاته به رده چی تێدا یه؟!

کوپه یه شکی کێشا تا دیسان مه نجه ل خلۆری پۆوه، له نئوی دانیشست و چوووه نئو تاته به رد، ته ماشای کرد ئه شکه وتیکی ژۆر جوانه و دیواره کانی هه موو به ردی مه پ مه پ و چل ته ختی خوی لئ داندراوه. چوو له بن ته ختیک خۆی شارده وه. پاش به یینیک چل کۆتر

١ - قه ره واش: وشه یه کی لیکدراوی تورکی و کوردییه، (قه ره) تورکییه، یانی په ش، (واش) ی کوردیش یانی په نگ، واته: که نه زه کی په ش پێست.

لووریوونه نه شکوت، پەر و بالی کۆتریان دامالی و هه موویان بوونه لای جوانچاک، هه ریه که له سهر ته ختی پاکشا، یه کیان خه مناک بوو ته نبوریکی دهس دایه و لئی دا و کوردانی زۆر ناشقانه و به سۆز و کۆلی گوتن.

دایکی شیوی بۆ هینان هه ر که سه به شی خۆی بۆ دانان، بۆ موحه مه د خانیشی هینا و گوتی: «پۆله! نه وه حه وت سال پتره بۆ خاتری پیره ژنیک خۆت به و درده بردوه و هه موو شه وئ ده کپووزییه وه و ئیمه شت وه تنگ هیناوه، بۆ خاتری خودا شتیک بخۆ».

- دایه! شیوه که م بۆ له بن ته خته که م دانئ که هیور بوومه وه ده یخۆم.

دایکی شیوه که ی بۆ وه بن ته خته که نا.

به یانی هه ر چل لاو بوونه کۆتر و پۆین. کۆپه که وه ره ز بوو و بیری کرده وه: خودایه! ده بن مه نجه ل که ی بجیتیه بۆ ئاو تا من خۆم پرگار بکه م؟ بئ شک باوکم هه ستاوه و ده مکۆتی.

کۆیره ش وه خه به ر هات. بانگی کۆپه که ی کرد چ جواب نه بوو، وای خه یال کرده وه که له ئاو که وتوه و خنکاوه. هه ر هه رای ده کرد و ده گریا. به یانی که مه نجه ل له تاته به رد ده رکه وت کۆپ خۆی تئ هاویشت، دیتی باوکی به کۆیره کۆیره لئی ده گه پئ و هه رای ده کا. بانگی کرد: باوکه! چیه؟

- له کۆیی؟

- من چوو بوومه نه م گونده گوشت بکرم. باوکی هه ره شه ی لئ کرد و گوتی: «منت له و چۆله به جن هیشتوه و به نه ستۆی شکاوت چووی گوشت بکری؟! تو له خودا ناترسی؟!»

کۆپه که زۆر شه یتان بوو. دلخۆشی داوه و خاوی کرده وه، دهستی گرت و پۆیشن. که گه یشتنه پووبار بواری دۆزیه وه و باوکی له کۆل کرد و له ئاوی په پرانده وه و پئی خۆیان گرت، له حه وت پێیان کۆپه که کۆشکیکی دی، بوولایی ئیواره بوو، کچی نه میر به دوریین ده یروانی کۆپکی وه به ر چاوه ات که دهستی پیری که ده کیش پیاوه که زۆر پیر بوو هه شتا سال ده بوو و کۆیریش بوو کچی نه میر گوتی: «به خودای نه وه بیگومان زۆر نه قل و نه زیره ده زانی نه مشه و هه ر چیرۆکانی پئ ده گێر مه وه. که پێواره کان نیزیک کۆشک بوونه وه هه رای کرد: «مامه پیره! له م نیزیکانه ئاوه دانی نییه نه گه ر ناتوهی له چۆلی پایبۆری وه ره نه مشه و میوانی من به».

کۆیره گوتی: ئاوه دان بئ خاتوون! وه سه رکه وتن نژشه گیان بۆ پاخستن، دانیشن.

وه ختی شیوی خواردنیان هینا خواردیان قاوه یان هینا خواردیان وه، کچی نه میر

به كوێرى گوت: «مامه پیره، تۆ دنیات زۆر دیوه، ولاتان زۆر گه پراوى، نه قلیکی خوشم بۆ بگێرێوه، من زۆر وه پهزم و دلم گیراوه. کوێره گوتی: خاتوون! به خودای من هیچ نازانم، کوپى کوێره گوتی: له باتى ئه و من عه رزت ده کهم، باوکی ئانیشکی له که له کهى کوتا و گوتی: «تۆ چیرۆک چووزانى؟» کچی ئه میر گوتی: پیره! ئیستا که بۆ خۆت بۆم نالێی ده لێگه پێ با ئه و شتێک بلێ! کوێره گوتی: «زۆر باشه خاتوون! با بۆت بگێرێته وه».

کوپ به باوکی گوت ئه وه چته باوکه؟ کچی ئه میر گوتی: «خوا بته پاریزی ده م و کاویژت چه ند خۆشه» کوپ گوتی: «که گه یشتینه نیزی که ئاو دانیشتین باوکه خه و برديه وه، من گویم لێ بوو ده نگێک له تاته به ردیک هات»، کچی ئه میر گوتی: «پۆله وه ره له په نام دانیشه و راسته که م بۆ بگێرێوه»، کوپى هینا له ته نیشته خۆی دانا ئه ویش گوتی: «خاتوون! من دیتم مه نه جێگ له تاته به رده که هاته ده ر سه ر به ژێر خلۆر بۆوه و له پوویار که وت و پێ ئاو بوو و دیسان له کێو هه لبۆوه، من چوومه لیواری پوویار دانیستم که مه نه جێ هاته وه من خۆم تێ هاویشته و چوومه ئاو تاته به رد، ژووری ئه و تاته به رده ئه شکه وتێک به و که چل ته ختی خه ویان لێ دانا به و بولێی ئیواری چل گۆتر هاتنه وه په ر و بالیان وه راند و بوون به چل لاوی جوانچاک هه ریه که له سه ر جێ و بانیک دانیشت یه کێک له وان ناوی موچه مه دخان بوو زۆر خه مناک بوو له سه ر ته خته کهى دانیشت، ته نبووریکی ده س دایه لێی دا و گوتنیشی گوت دایکی شیوی بۆ هینا، به لām نه یخوارد، دایکی هاته کنى و گوتی: «حه وت سه آل پتره بۆ خاتری پیره ژنیک خه م ده خۆی، تۆ ئیعمه شته به خۆته وه تووشی په ژاره کردووه. ئه و گوتی: دایه گیان خواردنه که م بۆ له بن ته خت دانێ دوایه ده یخۆم. دایکی وای کرد، به لām ئه و ده ستیشی بۆ نه برد. به یانی هه ستان و بوونه وه گۆتر و له شه قه ی بالانیا ن دا. من چاوه تۆپ بووم تا مه نه جێ به ره و ئاو چو و خۆم تێ هاویشته وه و له وێ هاته مه ده ر، دیتم باوکه م لێم ده گه پێ، ده ستم گرت و ئه وه ئیستا لیزه یان».

کچی ئه میر به کوێره ی گوت: «بێله کوپه که ت بێ ئه و تاته به رده م پێ نیشان بدا ئه و کۆشکه و هه رچی تێی دایه مالى تۆ و گه ردنت ئازاد بێ» به یانی کوپ وه پێش کچی ئه میر که وت و برديه په نا تاته به رده که. تا نیو پێ له وێنده ری دانیشتن، له پێ ده نگێک له تاته به رد هات و مه نه جێ هاته ده ر و به ره و پوویار خلۆر بۆوه، کچی ئه میر خۆی تێ هاویشته و چووه نیو تاته به رد و کوپیش به ره و کۆشکی باوکی گه پراوه.

کچی ئه میر له بن ته ختی ده زگیرانه کهى خۆی شارده وه و چاوه تۆپ بوو. ئیواری چل

کوتر هاتنه وه و په پ و بالیان له خو کرده وه . کچ دیتی موحه مدخان زور لاواز بووه . له سر ته تخت دانیش و ته نیووری به دهسته وه گرت و گورانی به سوزی تی هه لکرد ، دایکی شیوی بؤ هیتا و گوتی : پوله گیان ! ده بخو حوت ساله له سوئی پیره ژنیک ناوات له خوت کردوه !

دایه گیان ! له بن ته ختی بنی دوايي ده یخوم . نیوه شه و کچ دهستی موحه مدخانی گرت ، ته ماشای کرد گراویه که ی خویه تی گوتی : له کوپوه هاتووی ؟

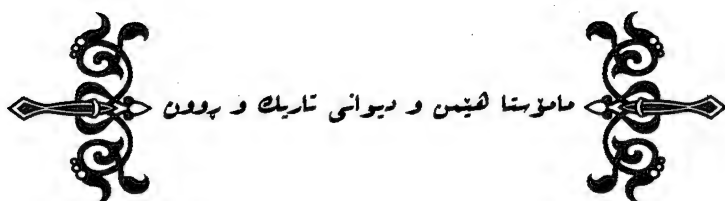
- حوت ساله من دهوړی دنیات لی ده که رپم . سبه یی موحه مدخان به دایکی گوت : نه مړ نه خوشم ناچمه که پان . نه و پوزه ی نه چووه دهر و خوشیان رابوارد .

موحه مدخان به کچی نه میری گوت : دایک نایه لئ تو بېم هسه پابکه یی ! به لام له وئ که له شیریک بوو هر شتیک قه و ما با ده یخویند . که قووقه ی به رز بووه . دایکی پای کرد و گوتی : ده بې شتیک له موحه مدخان قه و ما بې که نه مړ ده که لمان نه هات ، که دیتی موحه مدخان نه ماوه وه شوینی که وت . موحه مدخان ویردیکی خویند بؤ خوی بووه شوان و ژنه که ی بوو به مه پ .

پیریژن لئی پرسى : « شوانه ژن و پیاویکت نه دیوه پابیرن ؟ » .

- به لئ پیش پئی تو پابردن ، پئی گرت و پویشست ، به لام که سى نه دی دیسان که پاره بؤ لای شوان ، به لام شوان ون ببوو نه مجار موحه مدخان خوی کرده ناشه وان و ژنه که ی کرده ناشیږ . دایک کوپه که ی ناسیه وه و گوتی : پوله ! تو ناتوانی له چنگی من دهرچی به خودای نه که ژنه که ت له تو جوانتر نه بې سیحریکتان لی ده که م هردووک بېنه تو ز و خول ، نه که جوانترین پیروژت بې . موحه مدخان دهستی ژنه که ی گرت و هیتای ، پیریژن ته ماشای کرد بوو که که ی له کوپه که ی جوانتره ، گوتی : « پیروژت بې پیکه وه بژین » .

نیشاللا وه که نه وان به مراد که یشتن نیوه ش به مراد ده گن .

شنه نامادهى كردوه

مامۆستا هېمن مامۆستايىكى گه وړه شيعرى كوردییه هه روه ها له پال شاعیریتی به رزی خوی وه كو پۆله ییكى كۆلنه دهر و خه باتگتړی كورد ناسراوه، وه هه لكه وتنى شاعیریكى وا به توانا و له ناو میلله ته كه مانا مایه ی شانازی هه موو كوردیكه له هه موو لایىكى كوردستان. شاعیری نه به زمان هه میشه ژيانى خوی له پیناوى نازادىخوازی میلله ته كه یدا به گران نه زانیوه، ته نانه ت وازی له هه موو خو شییكى ژيانى تاییه تی خوی هیناوه، وهك له و ماوه یه ی ژيانیدا كه ده سستی له خو شه ویسته كه ی خوی هه لگرتووه بۆ نه وه ی زیاتر خوی بۆ خزمه تگردنى بزوتنه وه ی نازادىخوازی میلله تی كورد ته رخا ن بكات (هه روه كو له سه ره تاى دیوانه كه یدا نه ئن). نه وه ی راست بى به ههر شیوه یه ك باسى مامۆستا هېمن بكه ین له م لایه نه وه ناتوانین به ته واوه تی مافى خوی بده ینى، به لام به باوه پرى من نه و دیږه ی كه نازم حيكمه ت وتوویتى تا ږاده یه ك به سه ر هیمنى ئینسان و شاعیردا نه چه سپینى... نازم حيكمه ت نه ئن: «شاعیریان برد بۆ به هه شت وتى: ناخ نیشتمانه كه م»، نه وه ش لیږه دا به ئاشكرا یی دیاره كه چۆن مامۆستا هېمن وازی له ژيانى خو شى و مال و مندا ل هیناوه و ژيانىكى ئاواره و ساكارانه ی له دوور ولات بۆ خوی هه لېږاردووه. هېمن (سه ید موحه مه د نه مین شیخولییسلامى موكرى) بووه و دایكى ناوى (زهینه ب) و كچى شیخى بورهان بووه.

له ۱۹۲۱ز له گوندی (لاچین) نیزیکي سابلآخ له دایک بووه .

خوښه ری نازیز، ماوه یه ک له مه و بهر ماموستا هیمن گولبزیژیکي له هه لبه سته ته پ و پاراو ه کانی کرده چه پکه گولیک و له ژیر ناو نیشانی (تاریک و پوون) له دیوانیکي قه شه نگدا بلایو کرده وه و خستیه به رده سستی خوښه ران . جا بؤ نه وه ی زیاتر ماموستا هیمنی شاعیر و ئینسان و ناوړه به خوښه رانی هاوکاری بناسینین به پیویست زانرا چاومان پیی که ویت و گفتوگوه کی له که لا بکه یین ... به لام دوی گه ران و به لئینی و چاوه پوانی کردنیکي زور، به هه زار حال ماموستا هیمنان بؤ دوزرایوه و نه و دانیشنه مان له که لا کرد، جا و پیشکه ش به خوښه رانی به پیزی هاوکاری نه که یین:

* له زیان نامه که تا ده لئی نه و قازانجه ی که له شاعیریم کردووه ناوی دور و دریژم له کول بټوه ... که چی له شوینیکي تری زیان نامه که تا ده لئی ناوی نه پنی حیزیم بوو ...

نایا په یوه ندی شاعیریتی به حیزیتیتیه وه هه بوو؟

- له و کاته ی که بووم به حیزنی من هر شاعیر بووم وه له بهر ته بیعه تی شاعیریم ناوی نه پیم کرد به هیمن که به ته بیعه ت حه ز له بنده نگی و سولم و راپواردنم پی خوشه بویه ناوی هیمنم هه لبار دووه .

* به لام شاعیر هیچ کاتیک هیمن نابیت ...؟!

- به ته بیعه ت حه ز له هیمنی نه که م به لام نه گه ر هیمنی بوم نییه نه وه جیا یه .

- یا وه ک سالم له بهر نه خوشی ناوی خوی ناوه سالم ... توش له بهر زیانی ناوړه بیت ناوی خوت ناوه هیمن .

* دوی دهرچوونی دیوانه که ت، نایا هیچ شیعی تری توتوه ؟

- پاش دهرچوونی دیوانه که م شیعیژیکي دریژم وتووه که که م جار شیعیری و دریژم وتووه وه نه م شیعه ر ته نسیری شیعیری فارسی تیدایه وه هوی وتنی نه وه بوو که هه ستم به جودایی و غوربه ت نه کرد وه توانیم له م شیعه ردا نه وه هه سته دهرپیم که تیایا ده لیم:

بشنو از نی چون حکایت میکند

راز جدائیها شکایت میکند

ساقیا و بادیه و بادیه

روو له لای من که به جامی بادیه

نابی قهت نالهی جودایی بی نهسه
 چا چ نهی بیکا چ پیای دهر به دهر
 بویه نالهم تیگه لی نهی کردووه
 شیوه نیکم کرد که نهی نه یکردووه
 شیوه نی من شیوه نی نینسانیه
 بانگی نازادی و گروی یه کسانیه
 شیوه نی من شینی کوردی بی به شه
 نهو گه لهی حاشا ده که ن لئی وه شه

دوای نه وهش شیعریکم وتووه له مناجاتی مانگدا که له ژیر ناوی (تریفه ی سارد) ه ده لیم:

به لینی راگه یاندی راسپارده
 گوئی بو ت دیته بن نه م پارده غارده
 له جیژوانی له میژه چاوهر پیتیم
 نه هاتی کیژی جوانی هه لپژارده
 ته زووی گهرم به له شدا دی نه گهرچی
 ته زاندی شان و پیلیم به ردی پارده
 وهره با رهنگ و روخسارت بینیم
 به من چی تیشکی داوی مانگی چارده
 گری نه م پرومه تهی تو جوان و گهرمه
 تریفه ی مانگه شه و جوانیش بی سارده

* له گه ل نه وهی دلداریت نه کردووه ته نیا ماوه ییکی زور کورت نه بی به لام شیعره
دلداریه کانت وه کو نه وهی که ته جره به یه کی دوور و دريژت هه بی، نه مه به چی لیکی
نه ده یته وه؟

- هه رچند له و ماوه یه دا دلداریه کم لئ ټیک چوه به لام هه سستی راسته قینه ی نه و
ماوه یه له ناخدا ماوه، چونکه بی به ش بووم له م نیعمه ته، (حرمان) وای لیکردم که
شیعره کانم به م جوړه بیټ.

* نه گهر نه دیب نه بویتایه هه زت نه کرد بیټ به چی؟

- زور دلم خۆشه که نه دیبم وه نه گهر نه بویمایه به نه دیب حزم نه کرد بیم به نه دیب.

* به پای تو نه دیبی نیستای کورد تا چ پاده یه که له مسته وای مه سئولیه ت دایه؟

زوریان توانیویانه بگه نه نه نجام به لام که ممان توانیومانه مه سئولیه تی خومان
جیبه چی بکه ی، زوره ی نه دیبانی کورد باری سیاسی پڼگه ی گرتون وانا هه هر خه ریکی
نه و دوخه ناله باره ن که کورد تیای بووه و ویستویانه له م لایه نه وه بگه نه نه نجام بویه
باری کومه لایه تیپیان له بیر چوه که لایه نیکی گرنگی ژيانه و په نکه به لاهمه وه عه یبه که
بلټین له م سه رده مه له باری کومه لایه تیدا دواکه وتووین. به لام نه بی به ره و باشتی به رین.

شنه نه بزوی سهری بسکی ره شی
که له سهر پرومته تی نارامی گرت
گرو مده نه وه قسه کو نه ی که ده لی
له شکرې کافره نیسلامی گرت

نم شیعره ت به چ مناسه به ټیک وتووه؟

- پوژنیک له کړی زانیاری ده که پامه وه و سواری تو تو مپیل بیووم له گه ل کیژنکا
وه بایه کی توند نه هات که هه قری ټیک نه دا نه ویش هه هر خه ریکی چاککردنه وه ی بوو
و بوی نه نه کرا وه جوانی نه و کیژه منی مه ست کردبوو بویه نه م شیعره م به دلا هات.

* نایا نیمه نه توانین سنوور بۆ ته و او بوون و ده سټیکردنی قوناعی نه ده بی دابنټین؟
وه نایا قوناعی پاش گوران ده سستی پی کردووه؟ وه چو ن نه ده بی نه و گه نجه تازه

پینگه یشتوانه‌ی ئیستا هه‌لده‌سه‌نگیتی؟

- ئیمه ناتوانین سنوور له نێوان قوناغی نه‌ده‌بیدا دابنێین ته‌نیا ته‌بیعه‌ت شاعیرێک دینێته ناوه‌وه که تازه‌کردنه‌وه‌یه‌ک یا داهێنانێک له شیعریا ئه‌بێ که جیاواز ده‌بێ له‌گه‌ڵ شاعیرانی پیشوو. به‌لام به‌نه‌سبه‌ت قوناغی گۆرانه‌وه ته‌واو نه‌بووه و هه‌ر به‌رده‌وامه چونکه تا ئیستا شاعیرێک په‌یدا نه‌بووه که له مسته‌وای گۆراندای بیت وه تازه‌کردنه‌وه‌یه‌کی جیاوازی کردبێ له‌ هی گۆران. وه تا راده‌یه‌ک ئهم جیله تازه‌یه‌ی هه‌لته‌سه‌نگاندوه، زیاتر له‌وه‌ش گۆران له کوردستانی ئێراندا زیاتر خۆشه‌ویستتره و شیعره‌کانیشی له‌وێ ب‌لاوتره که به‌داخه‌وه تاكو ئیستا به‌پێکی کۆنه‌کراونه‌ته‌وه. من وه‌کو خه‌لکی تر سه‌یری گۆران ناکه‌م که ته‌نیا شاعیرێکه تازه‌کردنه‌وه‌یه‌کی به‌سه‌ر شیعر هێناوه، چونکه ئه‌و شیعره کۆنه کلاسیکیه‌کانی که‌متر نییه له‌ هی تازه‌کانی، «گۆران که‌راوه‌ته‌وه دواوه به‌لام که‌پانه‌وه‌که‌ی پیشکه‌وتوانه‌یه».

* ئایا کێشه هه‌یه له نێوان شاعیرانی نه‌وه‌ی کۆن و تازه، وه تا چ راده‌یه‌ک تازه‌کان پاش ۱۹۷۰ توانیویانه هه‌نگاو بنێن؟

- به‌لێ کێشه له نێوان شیعرێ کۆن و تازه‌دا هه‌یه به‌لام شاعیرانی تازه نه‌یان‌توانیوه هه‌نگاو بنێن ته‌نیا زۆر که‌میان نه‌بیت له‌به‌ر که‌مبوونی ته‌جره‌به‌یان وه له‌به‌ر مه‌غروری.

* پات چیه به‌رامبه‌ر به‌و شاعیرانه‌ی که ب‌لێ قوناغی تازه ده‌ست پێ ده‌که‌م وه قوناغی گۆران به‌جێ ده‌هێلم وه هه‌نگاوی تازه ده‌نێم؟

ئه‌گه‌ر توانی ئیقناعم بکات به‌پێژه‌وه سه‌یری ده‌که‌م.

* هه‌تا ئیستا هه‌ندێ که‌س شیعرێ (حوپ) به‌شیعر دانانی... ئایا تو پات چیه به‌رامبه‌ری؟ وه هه‌ول‌دانت بۆ دانانی هه‌یه؟

- شیعرێ (حوپ) به‌لای منه‌وه شیعر نییه، به‌لام ئه‌گه‌ر جوان بێ له‌زه‌تی لێ وه‌رنه‌گرم وه‌کو پارچه‌یه‌کی نه‌ده‌بێ به‌رز. چونکه ئه‌بێ شیعر چوارچیه‌یه‌کی تایبه‌تی هه‌بێ وه ئه‌گه‌ر به‌شیعر نه‌زانم هه‌ول‌دانیشم نابێ بۆ دانانی، وه من نا‌لێم شیعر هه‌ر ئه‌بێ له‌ قالبی کۆندا‌بێ به‌لام ئه‌بێ وه‌زن موزاعات بکری، به‌لام قافیه زۆر گرینگ نییه.

* به‌س به‌لای خۆیا نه‌وه وه‌زنی هه‌یه.

- من به‌لامه‌وه وا نییه و که‌سیش ئیقناعی نه‌کردووم.

* ئه‌گه‌ر ناوه‌ڕۆکی شیعر گۆرا مه‌رجه پوخساریش بگۆڕی؟

به‌لامه‌وه شیعر ته‌نیا ناوه‌ڕۆکه‌که‌ی به‌ره‌وه‌پیش به‌روات باشته هه‌تا ئه‌گه‌ر له پوخساری

کۆنیشدا بیّت، بۆ نموونه ئەم دوو شیعەرە فارسییە هەرچەند لە کۆنترین قالبە بەلام بیر (فکری) تازەترین ئینسانی تێدا یە وە ئەتوانین بڵێین زۆر تازە یە:

ساحلی افتاده گفت گرچی بسی زیستم
هیچ نە معلوم شده که من چیستم
موجی فرو فولتهء نرم بجنیید و گفت
هستم اگر میروم گر نروم نیستم

واتای دێری یە کەم:

ڕووباری بەختی من زۆر مەعلوم نەبوو کە من چیم

دێری دووهم:

شەپۆلی ئارام بوومە دەلی وە جسوودی من ئەوەیە ئە گەر نەبم نیم

* ئافرەتی کورد لە نووسین و ئەدەبیاتدا دواکەوتوو هۆی چییە و چۆن چارەسەر دەکری؟

من تەجربە وە فێری کردووم کە جیاوازی لە نێوان کوڕ و کچدا نییە، بەلام لەبەرئەوەی کە جنسیان جیاوازه بەرەمەشیان جیا ئەبن، وە کەم دیاربوونی ئافرەت لە کوڕی ئەدەبیاتدا ئەوە ناگەیەنێ کە لە پیاو بێ تواناترە بەلکو کۆمەڵ پێگای نادا کە ئەو هەستە هەبێتی دەری بپێ وە نووسەریش ئەو کاتە سەرکەوتوو ئەبن کە هەستی راستەقینە خۆی بنویسن بۆیە هەتا کۆمەڵ پێگە نەدا ناتوانن بێتە ئەم کۆڕە وە چارەسەرکردنیش لە خەباتێکی تونددا یە دژی پیاو.

* ئایا جگە لە شیعەر بابەتی تری ئەدەبیت نووسیوه؟

- گەلێ چیرۆکی کورتەم نووسیوه بەلام چاپ نەکراوه وە ئیستاش لام وانییە بڵاوی بکەمە وە هەر وەها وتاری سیاسیشم هەیه وە هەولێانی تەرجمەشم هەیه وە ئیستا ڕۆمانێکی

فارسیم وه رگتپاوه که نامادهیه بۆ چاپ له نووسیڼی (مارک توین) ه به ناوی (شازاده و هه ژار).

* نه دیبی سهرکه وتوو نه بڼ چۆن بڼ؟

- نه بڼ سه هلی مومته نیع بنووسی، واتا شتیکی بنووسی که خه لکه که تیی بگا و به ره مه که ی نه بڼ جوان بڼ و ته رخانی بکا بۆ کۆمه لای خۆی وه له گیروگرفتی کۆمه لای بدوئ و چاره سه ری بۆ بدۆزیته وه، وه نابڼ زۆر بپوای به به ره می خۆی هه بڼ به لکو نه بڼ تا پاده یه که دوودل بڼ لای، وه به ره مه که ی هه رچه ند به لای خه لکه وه په سند بکری و له لای په خه گر سهرکه وتوو بڼ نابڼ له خۆی بای بڼ چونکه نه گه له خۆی بای بو نه وه به ره ودوا نه چڼ و نه وه ستڼ.

* کام شیعر له شیعره کانت له وانی تر به به رزتری ده زانی و بۆچی؟

- نه وه ی له خه یالیم بیته (کاروانی خه بات) م له شیعره هه ره چاکه کانمه له به ره نه وه ی هه ستی راسته قینه ی خۆم ده ربپوه به رامبه ر به په فیه کی خۆشه ویستم وه لام وایه تیایدا سهرکه وتووم.

وتووێژ دهگهڵ ههيمن

له به هاري نه مسالدا (١٣٧٦هـ تاوای - ١٩٩٧هـ زایینی) له شاری نهغه ده، له لای دۆستانی به پێژ، کاک سهلاح به یگی، کاک یوسف فازلی و... نهواری شهوی شیعریکم وه دهست کهوت که له پۆزی پێنجشه ممه (٣٠هـ خا که لێوهی ١٣٥٨هـ تاوای - ١٩٧٩هـ زایینی) دا، له شاری مه هاباد به پێوه چوو. له م شهوه شیعره دا مامۆستا ههیمن، سهید کامیلی ئیمامی، مه لا غه فوور ده بیباغی، حوسین شریف په ناهی و ژماره یه کی دیکه له شاعیرانی کوردستانی ئێران به شدارییان کردبوو. له ماوهی ئه و سێ ساعاتهی که شهوی شیعره که ی تیدا به پێوه چوو، ههیندیک پرسکاری ئه ده بییان له مامۆستا ههیمن کردوو و هه میشه به و په پێی دلسۆزییه وه وه لای داونه ته وه. له ژێره وه چاوتان به پرسیار و وه لای مه کان، ده که وێ و له گه ل ههیندیک بیروپای مامۆستا ههیمن ناشنا ده بن.

دوای ئه وهی خوالێخۆشبوو مه لا غه فووری ده بیباغی (حافز) شیعره ده خوینێته وه له مامۆستا ههیمن ده پرسن که بیروپای سه بارت به م شاعیره چیه. مامۆستا ههیمن ده فهرموێ:

به پاستی مامۆستا مه لا غه فوور، جێی شانازییه بۆ شاره که مان، یه کێک له هونه ره کانی که ده مامۆستادا ده بینم ئه وه یه که سه ره پای ئه وه ی که بۆ خۆی شارستانییه و به ناشکوریش نالیم کوێر و پۆشندله، به لām له شیعره کانیدا، وشه ی زۆر جوان و ناسک و په سه نی کوردی ده بینم. ههتا جێی تهعه جووبه بۆ من! من جاریکی لێیان پرسیم که مامۆستای شیعری تۆ

كئ بووه؟ گوتم: پوودكى. من له پوودكى فير بووم، كاتى شاعير شتيك نه بينى و له مسى
نهكا ناتوانى شيعرى له سهر بلن. پيم وايه هه موويان خويندوو مانه ته وه. منيش به مندالى
نهو شيعهره م خويندوو:

«بوى جوى موليان آيد همى
ياد يار مهربان آيد همى
ريگ هامون و درشتيهاي او
زير پايم پرنیان آيد همى»

ته ماشا دهكەن هه موو حيسى كوێرانه يه تيبدايه، له مسه. هيجى تر نيه، بوئى دهكا،
حيسى دهكا له بهر پييدا. كه وابوو باسى ديتنى تيدا نيه. به لام ماموستا دياره له نه سهرى
موماره سهى زوردا، يانى له نه سهرى زور خويندنه وهى شيعرى شاعير، گوئى ليگرتنى
شيعرى شاعيره كانى ديكه دا، نهو شتانهى كه ناشيان بينى ده توانى جوانيان وه سف بكا. كه
نه وه به عقيدهى من هونه ريكي يه كجار گه وه يه. ليژده ده مه ويئ نوكته يه كتان عه رز بكم.
دوكتوريكي پوشندلمان هه يه له كوردستانى عيراق. كه دوكتوره ده نه ده بياتى عه ره بيدا،
كه چى به راستى بن يارمه تى ژنه كهى هيجى بو ناكري، ژنيكى خوينده وارى هه يه كه هه م
ژنيه تى و هه م موشيه تى... نه گه ر شيعر بلن بو زه پت دهكا، نه گه ر نه قد يا ئينتيقاد
دهكا، ئينتيقاده كانى بو ده نووسيه ته وه. نهو ده يلن، نهو ده ينووسيه ته وه. ماموستا به داخه وه
له وه ش مه حرومه (هه موو خه لك پنده كه نن) نوكته يه كى خوشم له سهر نهو دوكتوره هه يه.
پوژيكي بيكه وه ده گه راپن، ژنه كه شى ده گه ل بوو، دياره ژنه كهى خوينده واره. ژنيكى زور
ماقووليشه، چاوساغيى. په فريقيكى كوردى ئيرانى يادى به خير ليتى پرسيم نه ري نه وه
كييه؟ نهو ژنه چيه ده گه ل ئيه ده گه پئ؟ گوتم نه وه عه ساي مووسايه بومه.

ليژده كاك شهريف حوسين په ناھى شيعريك ده خوښيته وه و پاشان ماموستا هيمن
ده فهرموي:

شيعرى نهو برايه مان دريژ بوو، شيعرى (ملوانكهى شين)، وه نه غلب شاعيره
لاوه كانمان ده يانه وي شيعريان دريژي. پييان وايه به دريژ و كورتى چاكه. نه م شيعره
به عه قيدهى من نه گه رچى دريژ بوو و وه ختيشى زور گرت به لام كورت بوو، چونكه پترى
ده بوو وه سفى زريبار و شتى وا كردبا. به وهى شيعره كهى عه بيدار نه ده بوو. ده مه ويئ ليژده

ئامۆزگارییەکی شاعیرە لاوەکانمان بکەم، پێیان وانبەن شێعر بەدرێژی چاک دەبن، شێعر ئەوەیە کورتیش بێ وە شاعیری چاک ئەو کەسە یە بتوانی مەتلەبی گەورە لە شێعریکی بچووک دابڕێژی. ئەمما ئەو مەرزووعە دەبن درێژی، وە بەعەقیدە ی من کورتە. دەنا دوینی ئەو شاعیرە لە منی پرسی کوتی: تۆ کام شێعری خۆت خۆش دەویی؟

من کوتم: نزیک بە چل سال لەوەی پێش شێعریکم کوتوو، تاقە شێعریک تاقە بەیتیک و بۆم زیادە نەبوو هەتا مام، چونکە پێم وابوو تەواوی ئیجساسی دەروونی خۆم لەو شێعەردا کوتوو. هەر یەک شێعر، مەرزوورم ئەوەیە شێعر فێرین، دەلێم:

«ئەسیری بسکی ئالۆزی کچە کوردیکی نەشیملم
تەماشاکەن چ سەیرنکە، بەدەستی دیلەو دەلیم»

دەویدا ئەوەی ئیجساسم بوو کوتومە ئیدی چیدی کە ئەماوە تەو. کچی کورد بۆ خۆی دیلی ئیجتەماعی کوردەوارییە، منیش ئەسیری ئەوم. تەکا لە شاعیرە لاوەکان دەکەم گوێ مەدەنە شێعری درێژ و کورت.

لێردا بەپێوەبەری کۆرە کە دەلێ بریاربوو بەپێی تەمەن، مامۆستاکان شێعر بخویننەو، ئیستا کە دەموێ داوا لە مامۆستا هێمن بکەم کە شێعرمان بۆ بخوینیتەو، دەترسێم پێی وابێ کە بەپیرمان داناو. مامۆستا هێمن دەفەرموێ:

وێلا پێم وای من تۆر لە پیری ناترسێم، مامۆستای گەورەمان سەید کامیل ئیمامی لە پیری دەترسێ، چونکە لێیان پرسی شاگردەکانت کێ بوون؟ هێمنی بەشاگردی خۆی قبوڵ نەکرد. ئەو وەختی ئەو شێعری دەگوت ئەمن منداڵ بووم. «پێدەکەنی» عەرزت دەکەم کە وابوو منیش یەکیکم لە شاگردانی ئەو مامۆستا گەورەیه.

ئەوشۆکە رەفیقی یک باسی ئەوەی دەکرد کە ئێو بۆ ئەوەندە ئەهمیەت بەشێعر دەدەن. بەهونەرەکانی تر نەدەن؟ من پێم وایە ئەو لەبەرەوی نییە ئەمە هونەرەکانی دیکە کوردەمان لەبەرچاو نەبێ بەلکۆ لەبەر بێ دەرتانییە. کورد پەنای بردوو بۆ شێعر کە زووتر بەگوێی خەلک بگا. ئەوی بەشێعر دەلێین بەمەقالە نووسیبامان نەدەگەشتە گوێی خەلکی. ئەمە ئیحتیاجمان بەپۆژنامە هەیە هەتا بتوانین هونەرەکانی دیکەشمان نیشانی خەلک بدەین. بریا ئەمەش چیرۆکنووسێکی وەک سەمەدی بێنەرەنگیمان هەب، دەبوو ئەوپەڕی ئیفتیخاری پێ بکەین. بلێین چی؟ پەنگە هەشمان بن، پەنگە لەنیو ئەو

عالمه میدانی واهه بین چیرۆکی چاک بنووسن. ئەمما لە پابردوودا لە کوێی بلۆکردباوه؟
چۆنی بلۆکردباوه؟ ئەوێهە کە دیسان پەنامان بردووه بۆ شیعەر کە زوو لەبەر دەکری و
زوو دەچیتە ناو خەڵکەوه.

من زۆرم کۆپی شیعەر و شاعیری دیون، چونکە شەقی پۆزگار گێژاومی بە ولاتاندا و
دیومه، عادهتەن ئەگەر شیعەریک گۆیگر پێیان چاک بوو (ئەو بۆیە نالێم داوای چەپڵە
بکەم ها لە بیرتان نەچن!) چەپڵە ی بۆ لێ دەدەن بۆوهی دوو جاری بخوینیتەوه. یەکیک
لە شیعەرەکانی مامۆستای کە زۆر بەرز بوو چەپڵەتان بۆ لێ دا، بەلام بەداخووه ئەو
کەمتری ئەو کۆرپانە دیوه دەنا دەبوو جاریکی دیکەشی خویندباوه تا چاتری لێ حالی بن.
تکا دەکەم شیعەری هەر شاعیریکتان لەوێ پاش پێ چاک بوو پێی پابگیەنن دوو جاری
بخوینیتەوه، با بێتە حیفزتانەوه. من بۆ خۆم شیعەری تازەم نییه بەلام پەنا دەبەمەوه بۆ
دیوانەکە ی کۆنم یانی بۆ نالە ی جودایی کە لەویدا شیعیریکتان بۆ دەردێتم.

بێگومان مامۆستای هەموو شاعیرە نیشتمانپەروەرانی کورد ئەحمەدی خانی بوو کە
حەقمانە پێی بلێین نابێگە چونکە زۆر لەپێش شاعیرەکانی دەورووبەری خۆشاندا حیسای
میللیەتی تێدا بزوووتوو، بەلام هەر دەردی گوتوو دەرمانی نەگوتوو. دەلێ کورد
میللیەتیکی لێقهوماوه و چیتەر، ئەمما ئێمە شاعیریکتان هەبووه بەناوی حاجی قادری کۆبی
کە دەبێ هەموو بەحەق ئەم شاعیرە بناسین. ئەوێ شاعیرە کە ئەلحەمدولیللا موحەسەمە ی
بۆ دروست کرا. من هەرچەند شاعیری مونسبات نیم و، لە مونسباتدا شیعەر نالێم بەلام
ئەو کەسانە ی تاریک و پوونیان خویندۆتەوه دەزانن کە شیعەریک بۆ موحەسەمە ی حاجی
قادری گوتوو. بەلام بەداخووه جاریکی پاش موحەسەمە کە چوومه کۆبی و دیتەم سەری
موحەسەمە ی حاجی قادری گوللە یەکی وێ کە وتبوو و کونی کزدبوو. ئەو حیسای منی
زۆر بزواند و غەزەلێکم گوتوو کە پەنگ بێ زۆری پەمز تێدا بێ. بۆیە لە سانسۆر دەرچوو
و لە نالە ی جوداییشدا چاپ بووه. ئەگەر زۆری پەمز تێدا نەبوو یا پێم وایە دەرنەدەچوو.
بەئیجازە ی ئێوه ئەو شیعەرە دەخوینمەوه:

لە کو ئەسەری دەبارتتم لەبۆ کوردی پەراگەندە
لە گەرمی غەرقی ئارەق بووم و چاوم هەر لە سامپەندە
منی زنجیر پسێن لێرە ئەسیری بسکی جوانیکم
زەمانە گەرچی ئالۆز و پەشیو، کەل بەمەو بەندە

کوټی نیوارة بازار پښتو وږه ماچت دهمنی نهم ویست
 هملوی کوټستانی کوردستانم و نازیم به ده سته نده
 دلم سده هیندی دیکانه به ناز بشکینی دنگ ناکم
 چ سووونکی هیه، کییه پرسی داد و گازه نده
 جیهان و هرچی خیر و خوشییه بۆ هملباردانه
 به قانونی تبعیت پاشه روکخوره نهوی گهنده
 نه گهر تاوانی بی هیزی نییه بۆچی له دنیا دا
 بهشی من ماته و شینه، بهشی خه لکی زه ما ونده؟
 به مردوویش نیشانهی گولله یه نهو کله پر شوره
 نهو یتاش درسی سهر بازی ده لی نهو شاعیره رهنده
 سهری ته عزیزم له بر تو دانواندن فخره بۆ هیمن
 بژی حاجی که کیوی هیمه تت سده هیندی نه لونه

لیزه دا به پښتو بهری کور پرسیاریکی له ماموستا هیمن ده کا و ده لی:

ماموستا تکایه به رمون که جهن باتان زورتر ده چ حالیکدا، یانی زورتر له چ کاتیکدا
 شاعر ده لین؟ هیندیک و ده زانن شاعر له وخت و ساعاتیکی تاییه تا ده گوتری ده مانه وی
 نهوی بۆ شاعیره لاهه کانمان پرون بکه یه وه؟

نه و هختی منیش لاهو بوم، پیم وابوو شاعر یه عنی قسه یه که وهزن و قافیه ی هین.
 منیش داده نیستم و کاغز و قله میکم به ده سته وه ده گرت و وهزن و قافیه یه که م ده نه زهر
 ده گرت و شاعر م ده کورت. زور مه منوونی باوکی خوم که دیوانه کی مندالی لئ سووتاندم
 ده نا نه لعان به ده ست خه لکیه وه مابا گالته یان پښه کردم. به راستی شاعیری هروا وهزن
 و قافیه نییه، شاعیری ده پښتو سوز و دهر وون و کول و کوی نهو شاعیره پښتو بخریته قالبی
 نه زم و نامه نگه وه. من زور جارم گوتوه هر چه ند بۆ خوم پر یکیش قافیه سازم به لام زور
 نه همیه ت به قافیه ناهم ده شاعر دا، به لام بۆ وهی شاعر و نه سر لیک بکه مه وه موعته قیدم
 به موسیقا و نامه نگ و وهزن ده شاعر دا. من و هختی شاعر ده لیم که به راستی شاعر زوریم
 لئ بکا. تا زوریم لئ نه کا، تا له خوم هله نه سستین، تا خه و خواردم لئ نه تورین،

من شاعر ناليم. چونكه من ده توانم مه قاله يهك بنووسم، نه گهر به ويى وتارىكى سياسى بنووسم به نابهرين شاعر شتيكى ديكه يه كه كول و كوى دهر وونى خومه دهو وهخته دا دهيلم. نازانم توانيومه لاوه كان حالى كه م يا نا؟ به لن، شاعر شوعار نييه، نه وړو بيللي و سبه ينى بمرى. شاعر نه وه يه كه ههر نه بى پاش شاعيره كه ي به ينيك بميتته وه. زور شاعيرى وام پى شك دى شاعيره كانيان ده پيش خوياندا دهرمن. نه ماما زور شاعيرى وا هه بوه هه روه كو نالى، نيمه تازه دهر زانين، تازه تن گه ييوين نهو نامرى و قه تيش هه تا تاريخ هه يه نامرى، كه چى ههر شاعيرى عاشقانه شى كوتوه، شاعيرى نيشتمانى و شتى كه متر كوتوه، نيللا شاعيرى زور گهره نه بى كه به شاره كه ي خوى هه لكوتوه:

«قوربانى تو زى ريگه تم نهى بادهى خوش مروور
نهى پهيكى شاره زاهه همو شارى شاره زور»

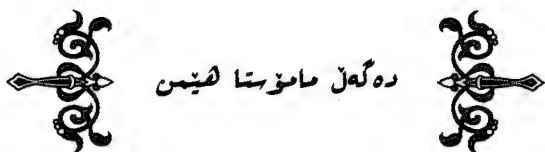
كه پهنگبى ده كه م زباناندا قه سيدهى هينده وه سيع و جوان هه بى. ليره دا به پړوه بهرى كړه كه داوا له ماموستا هينم ده كا كه له باره ي نهو شاعيره لاوانه ي كه له ماوه ي چهند پړوژيكا كه كړه كه به پړوه چوه، شاعيران بو كى به ركيى نه دهمى نارووه، قسان بكا «ماموستا هينم، ماموستا هاوار (على حسه نيانى) و كاك مه جيدي نانه وا داوه رى نه م شاعيرانه بوونه». ماموستا هينم ده فهرموئ:

نهو سى كه سانه ي كه نيوه هه لتان بزاردون، شاعيرى شاعيره لاوه كان ته ماشاكن، نهو سى كه سانه كه موخته قيد به شيوه ي نوئ و كزن. نه گهر چى نهو نيسنلاحه پهنه برپيكيش غه لت بى «كزن و نوئ» شاعر نه گهر چاك بوو هه ميشه تازه يه قه ت كزن نابى. به لام وه زنى عرووزى يا غه يره عرووزى وا چاتره. من بو خوم پيم وايه شاعر ده هر قابليكا شاعيرى، شاعيره، چ ده قابليكى نويدا و، چ ده قابليكى كزنى عرووزيدا. نه گهر چى به نيجازه ي ماموستا شينخ كاميل نهوه ي ده ليم ههر شتيكى مه وزون دهم دنيايه دا تو بخوئينيه وه به هر زمانيك، له فاعيلاتون فاعيلاتيكى بخه ي. كه واپوو من ده موى شاعر نامه نكيكى هه بى كه وه ختيكى خويندته وه ده بيسهر دا ته نسيري هه بى. يه كيك لهو شاعيرانه كه شاعيرى هينابوو، به عه قيدى من پر خه يالترين شاعر بوو خه يالتيكى شاعيرانه ي زور جوانى تيدا بوو به لام نامه نكي موسيقاى نه بوو. له به روه ي داوام لن كرد كه پتر حول بدا موسيقا يهك دهو شاعيره دا دروست بكات با كاره شاعيرانه كه ي

به خورپایی نه چې. نه وه په نه زهري من. شاعیریک که موغه قیده به وه زن و قافیه، ده بې هموو ئوسوولی کون په عایهت بکا، ده نا به نه زهري من شاعیریک که فرهقی په دیف و قافیه نه کا و به وه زنی کون شیعر بلې، به عه قیده ی من ده بې پتر بخویننېته وه جا نه وده می شیعر بلې. له بهر وه ی هیندیکیان بویه په دبوونه وه که فرهقی په دیف و قافیه یان نه کردوه. هیندیکیان بویه په دبوونه وه که ټاهه نگیان ده شیعرده نه بووه. هیندیکیشیان بویه قه بوول کران که هموو شتیکیان هه بووه. به راستی من شاعیریک دی که هیوای دواړوژم په کجار زور پټیه، خه لکی شاره که ی خو شمان نییه، مه تیشی نییه، نه نام ده داتی و نه ټاو، نه مومکینه جاریک دیکه بیبینمه وه، که چی پیم شاعیره، نه ویش کاک شهریه که به راستی خه یالی شاعیرانه په کجار ده شیعره که یدا هه ن، وه نه و ته وازوعم تیدا دی. وه ختیک داوهره کان ده یانکوت نه و شیعره په نگې نه قسکی تیدا هه بې بؤ خوی بې وه ی نارېهت بې، بې وه ی کیش له سهر شیعره که ی بکا، به قسه ی داوهره کانی ده کرد. شاعیر ده بې موته وازع بې هه تا بتوانی بیته شاعیریک به رز. ده بې له وه ی نه ترسې سبه ینی په کیک په خنه ی لی ده گری. هیچ شتیک ده و دویایه یدا ته وای نییه و هموو شتیک جیگای نینتقاده. هونه ر قهت ته وای نابې و قه تیش و قه تیش ته وای نابې و له بهر وه ی له په خنه نابې بترسین نیمه. په خنه شت لی ده گرن ده لېن نه و شیعرهت خراپه، به لام نابې بترسې. که سیک حیس شاعیرانه ی هیه ده بې حول بدا چاتر خوی نیشانی نه و خه لکه بدا.

گوزاری سروه، ژماره ی تاییه تی (بې تاریخ)

پیشه کی: نه حمه دی شهریفی
ناماده کردن: سهید سماییل حوسینی

پیشه کی:

له سالی ۱۳۶۲/۱۹۸۳ وه، زه مزه مه ی پیکهیتانی ناوه ند و په خشخانه یه کی چاپه مه نی و ده رکردنی گوفاریکی کوردی، وهک که له میشکی ماموستا هیتس ته نیبوو. بۆ نه نجامدانی ئه م کاره گرینگه، سه ره پای وتووێژی دوور و درێژ له گه ل کار به ده ستانی کۆماری ئیسلامی، چه ند کۆر و کۆبوونه وه ی ده گه ل که سه یلی فه ره نگه ی، بنووس و شاعیر، قه له م به ده ست و نه دیبی کورد وهک په زدان به خش، عه لی سه سه نیانی (هاوار)، موه ندیس فارووقی که یخوسره وی، سهید حه مه ده مینی به رزنجه ی (خاله مین)ی خوالیخۆشبوو، هه ژاری په حمه تی، خوالیخۆشبوو ماموستا سهید تاهیری هاشمی، خالیدی حیسامی (هیدی) و... پیک ئانی و له م باره وه یه ک دوو جار نامه ی بۆ من نووسی و چه ندین پا ته له فۆنی کرد و ده یگوت: کورپنه قه ت ده رفه تی وا له بار هه لئا که وێ، با کات به فه یقۆ نه ده یین و بکۆشین گوفاریک ده رکه یین. ده یانفه رموو نه گه ر نه و کاره ی بکه یین و مویه سه ر بێ، بۆ هه وه لێن جار له میژووی کوردستانی ئێراند، ئیمه ده بین به ئالا هه لگری گوفاریکی کوردی، که میری (ده وله ت) به په سه می ئیزنی وه شانی بێ ده دا، ده بینه ختوی وه شانخانه وگوفاری کوردی و ده کارین خزمه تیکی فره به فه ره نگ و نه ده بی گه له بێ به شه که مان بکه یین.

ده بیژن خوا کاران وه پاست نه گێڕێ و هه رکه سێ له سه سه بران بێ، خێری وه پێ دێ. نه وهش له مام هێمن پووی دا و پاش خۆ ماندوو کردنیکی فره، سه ره نهام زۆریه که سه یلی که له م باره وه پێوهندی له ته کا گرتبوون و پووی تی کردبوون، به گیان و دل به هانهیه وه هاتن و بپاری هاوکاریان پێ دا، که یه که له وانژی منی په بهن بووم.

قۆل هه له ئالدران، قه له م وه که پکه وتن، وتارگه له نووسران، شێهری جۆر به جۆر ناردان بۆ گۆفاریکی بێ ناو که بپار بوو هێمن سه په رشتی بکا. پاش چه ند دانیشتن و قسه و یاسکردن، ته گبیر و پا هاته سه ره وهی که گۆفاری بێناو وه رزانه بێ و جارێ سالی چوار هه ژمارێ لێ بوه شتی هه تا بزانی خا له داها توودا چ ده روویه کی تر وه ده کا. بۆ پا په پاندنی کاره کهش، مامۆستا هێمن تا قمیکی له کوپگه لی خاس و ژیر و ژیهاتی ورمی و مه هاباد له ده وری خۆی گردوگۆر کردن، یه که وتاری ده خوینده وه، یه کی تر تایی ده کرد، یه کی تر به رگ و پووه رگی بۆ گۆفاری بێناو چێ ده کرد، نه وێ دی ژێ خوشخه تی وه نه ستۆ ده گرت... مام هێمن خوشی به سه ری پیری، خورتانه ده گۆشا و شه و پۆژی لێ گۆپابوون، نان و چای ببووه سیفار و گوتار و نووسراوه ی هه لده سه نه گاندن به سه ریاندان ده چۆوه، شێهری باشی شاعیرانی هه لده به ژارد و بۆ هه وه لێن ژماره ی گۆفاریک که بپاریبوو بێته وه شان، ناماده ی ده کردن. هه رکات ته له قووت لێ ده کرد ده یفه رمو: سه رن قاله و کاروبارن نۆدن.

پایزی نه وێ سالی، له کرماشانه وه بۆ چه نده مین پا هاتمه وه مه هاباد و چومه ورمی و سه ردانی مام هێمن، هه تا بزانه کاروباری گۆفاری گۆرین به کوێ گه ییوه؟

گشت داموده زگای گۆفاری بێناو و ده رنه چوو، دوو سێ هۆده بوو. میژ و سه نده لی و مۆبێ و شتی وا له ئارادا نه بوون. له هه ره هۆده یه که ته خته موکیتیک پاخرابوو و کوپگه له سه ر زگ لێی پاکشابوون و ملیان لێ قوت کردبووه و خه ریکی خوینده وه و هه لبه ژاردنی وتاره یل و شێهرگه له بوون. مامۆستا بالنجیکی وه بێ شانی دابوو و له سه ر ته نیشت پالی دابۆوه و خه ریکی سیفارکێشان و به وتار داچوونه وه بوو. سه ره پای نه وه ی ژیر سیفاریکی گه وری له پێش بوو به لام ده ورویه ری پڕ له سه ووتوی سیفار بوو. هه ره سه لوم کرد و منی دی هه ستا سه ر پێ و یه کدین ده باوهش گرت و سه روچاری یه کن پامووسی و پاشان فه رمووی کا که کوانی؟ عه رزم کرد، چی قوریان؟

به پوو ته لخییه وه فه رمووی نه کا نه تنووسی یی؟ مه گه ره نه مگوت ده بێ له سه ر گۆرانی ناوچه ی کرماشان شتی بنووسی؟

دهستم دهگيرفانی پان و بهريني دمرقوپان پاكرد و وتاره كهم له پيش دانا به په له
چاويكي پيداخشانده و فهرمووی دهيدهم به كهریم (كهريمی قهيبوومی) يش به سهریدا
بچيته وه .

گوتم مامه ناوتان نا؟

پيگه نسی و فهرمووی كوپه مندال هه تا هه وتووی نه چي نيوی نانين . با جاري نييمه ش
هموو كاروباريكي ناماده كين و پاشان خو نيو قات نييه ، خودا بو نيويك كهريمه .
عهرزم كرد ماموستا دؤستانى كرماشان سهره پای سلاوی بي پايان ، نؤر ئاره زووی
ديدارتن ، ده يانه وي به رهو باشووريش بيی .

فهرمووی : كاكه نه حمه د به سهری تو . منيش ده تاسه ی ديتنى سهد تاهير و ماموستا
مه لا موحه مه د (خوالیخوشبوو مه لا محه مه دی په بيعی) و كاك مووسا (خوالیخوشبوو
مووسای گهرميانی) و شيخ له تيف (سهد عه بدولباقي هاشمی) و دؤستانى تر دام . خودا
كارساز بي زستانى ، يان سهره به هاري دييمه زه ياره تی نه و زاتانه .

زستان هات و هيمن نه هات . به هاری سالی ۱۳۶۳ / ۱۹۸۴ داهات ، له سهره تاي
مانگی گولان ، پؤتيك له پؤژان ماموستا ته له فؤنى كرد و فهرمووی دييمه سنه و له ويرا
دييمه كرماشان ، پريارمان وا دانا پؤژانى (۱۱ و ۱۲) له سنه بي و پؤزی (۱۳) بيته
كرماشان . فهرموويان نيواره ی پؤزی (۱۲) مانگی گولان له سنه (شهوه شيعر) يك پيک
دئ . نه گهر توانيت نه توش وه ره و سهرله به يانی پؤزی دواتر له گهل من بگه پتوه كرماشان .
به لئين وا داندرا پاش نيوه پؤی نه وي پؤزی له سنه يه كتر ببينينه وه .

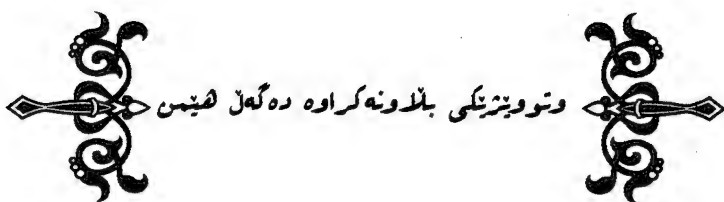
شهري داسه پاوی پؤيیمی به عسی و بؤردومانی په يتا په يتاى شارى كرماشان ، نه وي
پؤتي لي كردينه شين و گريان . هه ركس به لايه كدا په په وازه ی گونده يلى ناوچه ی گزان
و هه ورامان بوو ، منيش پؤزی پوون لي بووه شهوی تار و به رهو پشت چپای بيستوون و
ناوچه ی نه ئياوه ران بوی ده رجووم و نزيكه ی هه وتوويه ك نه متوانی بگه پتيمه وه شار و له
ديداری ماموستا له سنه و كرماشان بي بهری بووم . به لام ماموستا پاش ته واويوونی شهوه
شيعری سنه ، سهره پای نه مه كه دؤستانى وي نؤزی بي ده لئين مه چؤ كرماشان ، ديته نه وي
و په حمه تی سهد تاهيري هاشمی ده بينی .

با نه وه ش بلیم ، سالی داهاتوو ، يانی سهر له به هاری سالی ۱۳۶۴ ماموستا
جاريكي تر هاته وه كرماشان و ژماره ۱ گؤفاری «سروه» ی وه ك دياربييه كي گرانبه ها
بو هيئانين . له م سه فهرده دا ده رفه ت هه موارت بوو و توانيمان پيگه وه ، ديدار و سهردانی

زۆر زانای گهره‌ی کرماشان بکه‌ین و سهر له شوینه‌واره میژووپییه‌کانی تاقی بوستان و بیستوون بده‌ین. مامۆستا برپاری دا له ده‌رفه‌تیکێ تردا، جارێکی تر بیته‌وه کرماشان و بچینه ناوچه‌ی هه‌ورامان و گۆران و قه‌لخانی و سه‌رپیڵی زه‌هاو، به‌لام مه‌رگ مۆله‌تی نه‌دا و ئه‌م سه‌فه‌ره‌ی تر هه‌رگیز نه‌نجام نه‌درا. مامۆستا به‌دیتنی شاری گهره‌ی کرماشان پر به‌دل شاگه‌شه‌ ببوو، ده‌یگوت: کوپه‌ قه‌ت باوه‌رم نه‌ده‌کرد شارێکی وا گهره‌ هه‌بێ که خه‌لکه‌که‌ی هه‌موو کوردین و هه‌موو شیۆه زاراوه‌یه‌کی تێدا بناخێنێ و هه‌موو چۆره‌ جلوه‌رگێکی کوردی تێدا به‌دی کړی. ئاره‌زوومه‌ندی ئه‌وه‌ بوو ده‌فته‌ریکی گۆفاری سه‌روه‌ له شاری کرماشان دابندرێ له‌گه‌ڵ زۆر ئاواتی تر که به‌دی نه‌هاتن. پاش کۆتایی هاتنی شه‌وه‌ شیعه‌که‌ی سه‌نه‌ برای شاعیر و نووسه‌رم کاک سه‌ید «سمایی حوسینی»، ئه‌م وتووێژه‌ی له‌ ته‌ک نه‌نجام ده‌دات و پاشان نه‌واره‌که‌ی ده‌دا به‌من و، منیش ئیستا سه‌ره‌پای سه‌پاس له‌ کاک سمایل، ده‌قی ئه‌م وتووێژه‌ پیشکه‌ش به‌په‌وانی پاکی مامۆستا هێمنی خوشی نه‌دیو ده‌که‌م.

ئهممه‌دی شه‌ریفی

- له باره ی شیعر و شاعیریدا
- سه بارهت به زمانی یه کگرتووی نه ده بیی
- چۆنیه تی دامه زرانندی گۆفاری «سروه»

* سەید سەمیل: ئێستاش پێمان خۆشه له م فرسه ته که دهستی دا و ئهم هه له که کهوته دهستان (بهخته وه رانه له خزمهت تا قهیمیک له ئه ده بدۆستاندا کۆبووینه وه و به تایبهت مامۆستا ههیم نه ستیره ی پرشنگداری ئاسمانی نه ده ب و شیعره ی کوردی) که لک وه رگرین، لام وایه نه مانه ی که سه روکاریان له گهل نه ده ب و نه ده بیاندا بیی، که م تا فره، گومانم نییه ههچ که س هه بی ناوی مامۆستا ههیم نه بیستب، شیعره ی که له مامۆستا له بهر نه بی و به تیکرایی ئهم شاعیره پایه به رزه مان نه ناسن...

نه مانه ی له خزمه تیان داین: بریتین له ئاغای که ریمی قه بیوومی و ئاغای جیهانی که به زاراوه ی کوردی شیمال به حسمان له گهل نه کا و هه روه ها ئاغای نه سه دی که ره می له مه نته قه و ناوچه ی کرماشان.

مامۆستا ههیم له گهل به خه یهاتنتان نه گه ر ئیجازه به ره مووی به که مین پرسیارمان وا مه تره ح بکه ی که جه نابتان له چه ند سالییه وه ده ستان داوه ته شیعر؟

مامۆستا ههیم: له ته مه نی ۱۰ - ۱۲ سالییدا ده ستم کرد به شیعر گوتن. به لام شیعرم نه ده ناسی که شیعرم ده گوت، پیم وابوو شیعر نه وه یه که وه زن و قافیه یه کی له باری هه بی و نه وی دیکه ههچ نییه. خۆشبه ختانه ئه و شیعرانه ی له و ته مه نه دا گوتبوومن به ده ستی

باوكم ده ئاگر خزان و ئه‌گه‌ر مابان ئیستا خۆم ده ئاگرم ده‌خستن. به‌لام ده بیست و یه‌ك سالی‌دا هه‌ستم كرد كه شاعیر ده‌بێ چۆن بێ؟ له بیست و یه‌ك سالی‌دا، یه‌كه‌م شیعرم ده‌گۆراری «نیشتمان» دا بلۆبۆوه، كه پێم وایه شیعره، په‌نگی له‌باری شیوه‌وه نه‌گه‌ییته‌ باری شیعره‌کانی ئیستم، به‌لام له‌باری ناوه‌ڕۆكه‌وه كولۆكۆی ده‌روونی خۆم بووه و ده‌رم به‌یوه. چونكه من پێم وایه، شاعیری واقعی كه‌سیكه كه ئیساس و كولۆكۆی ده‌روونی خۆی ده‌ربړی و به‌ییته‌ سه‌ر كاغه‌ز. ده‌نا قافیه پێك‌خستن و وه‌زن دروست كردن پێ شاعیری نییه. دیاره وه‌كو كه‌لامێکی زیبا به‌لامه‌وه خۆشه‌ویسته، به‌لام ده ئیساسی خۆمدا پێی ده‌لێم نه‌زم، نه‌زمی جوان، شیعر به‌شتیکی دیكه نازانم. ئه‌وه نه‌زه‌ری منه له‌باره‌ی شیعره‌وه. وه‌ك عه‌زیشم كردی له ده‌ دوا‌ده سالی پا ده‌ستم پێ كردوه، به‌لام شیعری كړچ و كالم ده‌گوت.

* سه‌ید سمایل: مامۆستا! كه‌وابوو به‌مرووی زه‌مان، ئینسان هه‌رچی ده‌ زه‌مینه‌ی شیعردا كار بكات ئه‌و كړچ و كالمی و به‌ئیستلاح ئه‌و خامییه، پوخته ئه‌بێ و ئه‌گه‌یه‌ته مه‌رحه‌له‌ی ته‌كامول و په‌خسان. نه‌زه‌رتان له‌م باره‌وه چییه؟

مامۆستا هیمن: وه‌للا نه‌زه‌رم له‌م باره‌شه‌وه فه‌رقی هه‌یه، شاعیریش وه‌كو هه‌موو ئینسانێك فه‌رقی هه‌یه، هێندێك شاعیر، به‌جه‌وه‌لانیك له‌ ژانیاندا ده‌گه‌نه ته‌كامول. وه‌نه‌بێ هه‌ر ته‌جربه‌ به‌ بێ. ده‌ورانیك له‌ ژانیاندا ده‌گه‌نه ته‌كامول و ته‌واوبوون، وه‌كو مامۆستا گۆرانی گه‌وره، كه له ده‌ورانیکی عومری خۆیدا پێم وایه شاعیری و به‌رز هه‌ر نه‌بووه و نابێته‌وه. ئه‌گه‌ر به‌روا به‌فرموون، زۆر جه‌ساره‌ته ئه‌وه‌ی عه‌رز ده‌كه‌م، شیعره‌کانی ده‌ورانی ژبانی ناگاته شیعره‌کانی ناوه‌پاستی ژبان...

* سه‌ید سمایل: مامۆستا شیعر هه‌یه كه بۆ مه‌قته‌عی خاس له زه‌مان وتراوه، یانی به‌ده‌رد مه‌قته‌عی خاس له زه‌مان ئه‌خوات، نه‌زه‌رتان له‌م باره‌وه چییه؟ باش وانییه شاعیر شیعره‌كه‌ی بۆ هه‌موو زه‌مانێك باش بێ، یانی واقعیه‌تیکی مه‌لموس بێ كه هه‌موو زه‌مانێك قابیلی ده‌رك بێ؟

مامۆستا هیمن: عه‌رزت ده‌كه‌م، ئه‌من ئه‌و شیعره‌ی كه بۆ زه‌مانیکی تایبه‌تی ده‌گوتری به‌شیعری نازانم، به‌شوعاری ده‌زانم. ئه‌من پێم وایه كه شیعر ئه‌وه‌یه كه پاش مردنی شاعیریش زیندوو بێ. هه‌روه‌كو ده‌زانین سێ سه‌د ساڵ له وه‌فاتی ئه‌حمه‌دی خانی مه‌ پابردوه، ئیستاش شیعره‌کانی هه‌ر به‌تام و خوین. هه‌روه‌ك بۆ ئه‌و پۆژه‌ی گوتبن وایه، قه‌تیش گۆن نابن. شیعرێك كه ئیساسات و عه‌وافی ئینسان به‌یان بكا ئینسانی واقعی،

ئەو شیعەر، ئینسان ئەو شیعەری دەوێ. هەتا شیعەر مابێ و ئینسان مابێ، ئینسان ئەو شیعەری دەوێ. زۆر شاعیری وا هەن، پێش ئەوەی بۆ خۆیان بمەن، شیعەرکانیان مردوون. زۆر شاعیری واشمان پێ شک دێ با هەر باسی کورد نەکەین وەک حافزی شیرازی کە تازە ئێمە دەزانین کە شیعەرکانی چەندە لە گەڵ ژبانی ئەو پۆی ئێمەن. ئەگەر ئیجازە بدە ی دوو شیعری حافیزی بخوینمەو تا قسە کەم وە پراست بگەڕێ:

بیا تا گل برفشانیم و می در ساغر اندازیم
فلک را سقف بشکافیم و طرح نو در اندازیم
اگر غم لشکر انگیزد که خون عاشقان ریزد
من و ساقی بهم سازیم و بنیادش براندازیم

ئایا ئەو شیعەر کۆن دەبێ؟ بەعەقیدە ی من کۆن نەبوو.

* سەید سمایل: بەلێ، مامۆستا ئەوە لێن شاعیری کورد کە بە کوردی شیعری وتبێ
کێ بوو؟

مامۆستا هیمن: تەعبیری ئەوە برێک گرانه. بەلام تا ئەو جێی ئەمن مەتالەم لە سەر ئەدەبی کوردی کردبێ، پێموایە ئەوە ل دەنگێکی شیعری کوردی لە هەورامانەو بەرزبۆتەو، ناشرانم شاعیرەکی کێ بوو. بەلام سەیرە لە هەورامانەو لەو پێی جنوبەو، پەریوەتە شیمال... شیخ ئەحمەدی جزیری و فەقێ تەیران، ئەو شاعیرە ناسراوانە پێش ئەحمەدی خانی بەزاراوی شیمال شیعریان گوتوو. بەلام ئەحمەدی خانی ئێتر دنیا یەکی بۆمە کردۆتەو، کە بە پراستی دەبێ خەلکی کورد بۆ ئەبەد ئیفتیخار بەو شاعیرە بکات.

* سەید سمایل: مامۆستا گیان، هەروەک خۆت ئەزانی لە مەنتەقە ی کوردستانا لە هەجە فرە هەیه، کە ئەم لە هەجانه، هەروەک خۆتان ئەزانن، بەعزێکی جەریاناتی تاریخی و بە هەرحال مەوقەعیەتی جوغرافیایی بۆتە باعێسی مانی و بەعزێ لەو لە هەجانه بە مرووری زەمان قاییلی ئەوەن نە میتن، بەعزێکیشیان بەهەول و تەقەلای خەلکی لائەچن... جا بۆ شیعەر لە ناو لە هەجە کوردییەکانا کامت پێ باشە؟

مامۆستا هیمن: ئەگەر بۆ خۆم موکریانی نەبام، پێم وابوو، لە هەجە ی موکریان باشتەری لە هەجە ی بۆ زمانی کوردی. بۆ زمانی یە کگرتوی کوردی، بەلام دەترسێم ئەوەی بەتەعەسسوب دابنێن، کە ئەمن و تەعەسسوبیان نەگوتوو. مامۆستا جەمیل پۆژیەییانی دەفەر موو،

موکریان به مانای (موغ پریان)ه، یانی پریگای نهو موغانه بووه که له هورامانهوه هاتون، یا له جیگای دیکهرا، به (دریاس/ دریان) که کۆنه شاری موکریانه، بهویدا پابوردون و ههریهک لهوانه هیندیک وشه ی کوردیان به جیهیشتووه. هیندیک تهعبیری شیعیان بهجن هیشتووه، نهوانه ئیستاش له موکریانا حیفز کراون (پاراستراون). نهه له هجه دهپوا تا دهگاته نزیک سولهیمانی. دیاره له هجه ی سولهیمانی تا هه ددیک ی له گه ل له هجه ی موکریانی، یانی له هجه ی شاری سولهیمانی نهک له هجه ی دیتاههکانی فرهقی ههیه، یانی له هجه ی موکریانی ناوه پاسته له کوردستاندا. بهعهقیده ی من چاکترین له هجهیه که ئیمه بیکهینه بناغه بو نهوه ی زمانی یه کگرتوی کوردی لن دروست بکهین.

* سهید سمایل: به لئی، که وابوو ههه بو په خشان و ههه بو شیعر؟
مامۆستا هیمن: به لئی...

* سهید سمایل: مامۆستا گیان له ناو شاعیره کوردهکانماندا، قه دیمهکان، یانی کلاسیکهکان، کامیانت به لاره باشت و پاراوتره؟
مامۆستا هیمن: عه رزت دهکهه من زاراوه ی کلاسیکم له باره ی شیعی شهرقیدا به که یفی نییه. به لām شیعی عهروزی و هیجایی بلێن باشت...

* سهید سمایل: یان شیعی تهقلیدی!
مامۆستا هیمن: ... به لئی شیعی تهقلیدی! عه رزت بکهه، بهعهقیده ی من، ئیمه شاعیریکمان نه بوو له نالی به کارتر. نهو شاعیره به پراوی من هه ره وهخته دا ده بیرى دروستکردنی زمانی یه کگرتوی کوردیدا بووه. نه تو دیوانی نهو شاعیره به دیققت بخوینوه، ته ماشا دهکه ی وشه ی ههریه که له له هجهکانی کوردی تیدا، جا ناسک خه یالیشی چ عه رزکهه، چ بلێم؟! به تایبه تی یاریی به وشه کردنی مامۆستا نالی قابیلی موقایه سه نییه له گه ل هیه شاعیریکی تر. نه گه ر ئیجازه بدهن، دوو شیعرم په ننگه له بهر بئ بوتان بخوینمهوه:

دهروانییه وهک هیله گی سهودا سههری گنژم
بوویه به دهقیقی مه سهله ههرچی دهیژم
هه ره په رجهه و پیشانییه فکری شهو و پوژم
هه ره گهردن و زولفه نه مهلی دوور و درژم

نهو شیعرانه ی بریک قوولن، که مانا لیکدانه و بیان وهختی دهوئ... به لām نالی به پاستی

شێعری (سەهل و مومته‌نیع)یشی هەبوو.

ئەوێم زۆر گێژاوەتەو، جارێک کۆچێکی ئەدەبی بوو، بۆی عەرەبی لێ بوو، پێم گوتن بۆ عەرەبەکان، ئەو ئەو کەسانە بەخورما فرچکتان گرتوو، ئەو ئەو کەسانە دەبن سێبەری دارخۆرمادا پەڕەوازه‌ بوون، ئایا بۆ خۆتان شێعریکی وا جوانتان لەبارەیی خۆرمادا هەیه‌ که‌ نالی دەفرموئ؟

دەخیلت بێم نەخیلی یا پرووتابی
و‌ه‌ها شیرین و سینه‌ نەرم و دل‌ه‌ق

بپوا بکه‌، هەموویان گوتیان نیمانه‌...

* سەید سمایل: ئەگەر ئیجازە بفرمووی شێعریکی هەیه‌ که‌ مەتله‌که‌ی: «چییه‌ گوارە گوناھی وا بەنەستەق/ بەگوێ هەلتاوه‌سیوه‌، سەر موعه‌له‌ق؟!»...
مامۆستا هێمن: لەبارەیی گوارەدا، شتیکی دیکە‌ی جوانتری هەیه‌ زۆر کوردانه‌یه‌:
«سەراپای گوارە زەردی ترس و لەرزە/ دەلێی عاسیی بوو لەو جێگە‌ بەرزە»
(بەپێگە‌نینه‌وه‌) ئەو کوردانه‌تره‌.

* سەید سمایل: بەتێکڕایی نالی لە سەنعه‌تی بەدیعی ئیمتیازێکی زیاتری لە شاعیرانی تر هەیه‌. شێعره‌کانی فرە بەدیعی هاتتیا، مامۆستا گیان... نیما، قسه‌یه‌کی هەیه‌، ئێزێ ئەشی ئینسان موسه‌له‌ت بێ بەسەر قافیه‌دا، ئەک قافیه‌ موسه‌له‌ت بێ بەسەر ئینسان. من وا دەرک ئەکەم لەم قسانه‌، که‌ حه‌تمەن وەزن و قافیه‌ ئەبێ هەر هەبێ، مونته‌ها ئەک حاله‌تی ته‌قلیدی و عەروزی هەبێ، بۆچوونی جەنابتان لەم باره‌وه‌ چییه‌؟

مامۆستا هێمن: منیش قسه‌یه‌کم هەیه‌، دەلێم شاعیر ده‌بێ شێعر ئازاد بکات که‌ خۆی بۆ خۆی قالب بدۆزێته‌وه‌، له‌ «ئەزمونی شاعیریمدا» که‌ پێم وایه‌ چاپکراوه‌ له‌وێدا دەلێم ئەگەر من نالە‌ی جوداییم له‌ وەزنی مه‌سنه‌ویدا نه‌گوتبایه‌، نه‌مه‌ده‌توانی کۆلوکۆی خۆم دابمرکێتم، بەلام ئەگەر «پەری شێعر»م ده‌ وەزنی هیجاییدا نه‌گوتبایه‌ هیج تامی نه‌ده‌بوو، ئەوه‌یه‌ برۆای من. من شاعیریکم ده‌ پێشدا جوارچیوه‌ دروست ناکەم بۆ ئەوه‌ی شێعریک ده‌ جوارچیوه‌ و وەزن و قافیه‌یه‌کدا بلێم، لێده‌گەرێم شێعر بۆ خۆی ده‌بیینیته‌وه‌. ئەگەر شێعر بێ ده‌توانی بیبیینیته‌وه‌، قافیه‌ش بیبیینیته‌وه‌. مامۆستا گۆران شێعری کوردیی نوێ کردوه‌، گۆران پەنای برده‌وه‌ به‌ر فۆלקلۆری کوردی. کام شێعری گۆران تۆ هەڵده‌بژێری، که‌ ئەو

دهناو فۆلكلۆرى كوردیدا وهزنى نه بێ؟ بۆ نموونه، شیعریكى كه زۆر به دڵمه، نازانم له بیرمه
یان له بیرم نییه. «كوردستان گه پام، دۆلادۆل پێوام، نه له شار و نه له دێ، نه مدی
كهس، وهك تۆ جوان بێ، تۆیت و بهس، كچه كوردیک دڵ پێی شادبێ، وهك فریشته و
پهريزاد بێ...». به لām تۆ ته ماشا دهكهى له بهیتهكانى كوردیدا ئه وهزنه ههیه.

* كه ریم قهییوومی: بهیتی خهزیم...

مامۆستا هێمن: به لێ، بهیتیک ههیه به نێوی خهزیم، ئهوانهى ههموو تێدايه. نازانم له
بیرمه یا نا؟ كه ریم ئه تۆ له بیرته؟ به لām ئه گهر هه مووشم له بیر نه بێ، شتیكم له بیره كه
ده لێ:

سه د وه ستام بۆ بێ له لای شیرازی
دووسه د وه ستا بێ له لای دریازی
کراسی بدروون بۆ بووکه نازی
ده بلا ته نک بێ، نهرم و شلک بێ
بۆ بووکه نازی...

ئایا ئه وه هه ر ئه وهزنه نییه؟ ئه ماما ده فۆلكلۆرى كوردیدا ئیستیفاقنه قافیەش مه تره ح
بووه. ئه گه رچی ئه من بۆ خۆم پێموایه مه تره ح نییه قافیە بۆ شیعر. وه زنم پێ مه رجه،
قافیەم پێ مه رچ نییه. ئه گه ر ئه تۆ فۆلكلۆرى كوردی چاتر مه تاله عه بفه رمووی ده زانی
كه ئه وان قافیەیان په عایه ت كرده وه. تیکراری قافیەیان، وه كو له شیعرى عه رووزی یا
ته قلیدیدا كه ئێوه ده فه رموون، كرده وه. ئه وه یان پێ عه یب نه بووه، بۆ ده رپێنی مه تلە بێ
خۆیان، زۆر جاریان تیکراری قافیە كرده وه.

ئومیدوارم پۆژیک (توحفه ی موزه فه رییه) كه پێشكهش كراوه به كه رترین شای ئێران
یانی موزه فه ره دین شا (گشتیان پێ ده كه نن) و هه ر بۆیه ش ناوی توحفه ی موزه فه رییه یه،
به ده ستان بگا و بزائن كه به راستی فۆلكلۆرى مه چه ند ده وه له مه نده.

ئهم پۆژانه ئه ده بدۆستیكى كورد بۆ گێڕامه وه گوتی: «ده گه ل جه لالی ئالی
ئه حمه د چوو بووینه ده ماوه ند. من ئه و شیعره ی گۆرانییه م گوت: من و ده ماوه ند
هاوده ردین»...

* کریم قهییومی: ... شەرتیکمان بەست.

مامۆستا هیمن: بەلێ، شەرتیکمان بەستەن... نا، (من و دەماوەند، شەرتیکمان کردەن/ ئەو تەم و من غەم تا وەپووی مردەن)
جەلالی ئالی ئەحمەد گوتی: ئەی خاک بەسەرمان، ئێمە لە داویننی دەماوەند دەژین و
وەک بەچکە کوردیک ناتوانین باسی دەماوەند بکەین.

* سەید سمایل: باسی وەزن و کیش و قافیەمان دەفۆلکلۆری کوردیدا کرد.
مەسەلەیکەتر کە بەنەزەرم لێزەدا ماوه، مەسەلە ی هۆرەیه کە ئەویش هەروەکو بەیت
ئەخوێندری (دەگوتی). ئاھەنگیکی تاییەتی هەیه. مونتەها سەر بەئەوێستایە، بەشیک لە
گاتاکانە. گاتاکانی ئەوێستا لە کۆنا بەئاھەنگی تاییەت خوێندراوه بەناوی (هۆرئامەنان)،
کە دواپەتەسحیفی بەسەردا ھاتوو و وشە ی هۆرئامەنان بوو بەھۆرە. کەلیمە ی
ھەورامانیش ھەر لە هۆرئامەنانی ئەوێستایییەو بوو. جا حەز دەکەین کە بیروپرای
جەنابیشت سەبارەت بەھۆر و مەنشەئێ هۆرە بزانی کە ئەمپۆش بەھەر حال بەسەرپەتی
ئاھەنگیکی قەدیمی ھەر ماوه.

مامۆستا هیمن: من لە زمانەوانیدا شارەزاییم نییە. بەلام لەبارە ی ئەم کەلیمە
تاییەتییەدا، بپوام ھەروەک بپوای مامۆستای گەرەمان «زەبیحی» یە، کە پێموایە راست
دەکا کە دەلێ هۆرە ھەریەکیک بوو لە گاتاکان و زۆر بەئاشرافی دیارە کە کەلیمە ی هۆرە
وەکو ئەھۆرەمز، ئەھۆرامزدا دێتە بەرچاو. پێموایە ئەو کەلیمە ھەر ماوتەو.

* سەید سمایل: بەلێ، ئەلەانیش دە فارسیدا کەلیمە ی «ھوپا» بۆ دەنگیکی مومتەد
(کشار) ھەر بەکار ئەبرێ. ئەلبەتە هۆرەش ھەر دەنگیکی مومتەدە. ئەمن لەم باوەرپەدام
کە «ھوپای» ئێستای زمانی فارسیش ھەر پاشماوێ ھەمان «هۆرئامەنان» یان «هۆرا»
بێ کە لە ئاویستادا بوو.

مامۆستا هیمن: بەلێ، خراپی بۆ نەچووی، بۆچی؟ دەکوردی خۆشماندا «ھەرا» ماوه.
«ھەرا» یانی بانگکردن بۆ لای خوا. کەوابوو ھەرچی ئەم «ھە» یانە ی لە پێشەوہی و
ئەو حەرفانە ی تێدابێ، پێموایە مەپووتن بەگاتاکان. ئیترا ماون و تەحریف (سوان و
جێگۆرکی) یان بەسەر داھاتوو و وایان لێھاتوو.

* سەید سمایل: مونتەها، ئەو هۆرە یان هۆرئامەنانی ئەو وەختە لە گاتاکاندا،
بەعینوانی موناجات، بەعینوانی گات و ستایش ھاتوو.
مامۆستا هیمن: بەلێ بەمانای دواکردن ھاتوو. مومکینە ھەر بەمانای دواکردن

بڼ

* سهد سمال: نه مړو هورهش هر نهو حالتهى قهديميهى ههيه، په غنى له حالتهى شتوازي نه مړيدا نيهه و هر حالتهى كوني قهديميهه .

* كهريم قهيوومي: شتوازي گوتنى هوره و خويندنى هوره بو خوى موشهخهسه كه جهرهيانى نهو چونه، يهك نوع عيادهته، يهك نوع لاواندنهويه، يهك نوع پارانهويه، نهسلن له حنى سيستمى گوتنهكهى موشهخهسه .

* سهد سمال: ماموستا گيان! نيستا نهگه ر نيچازه بفرموى له زمينهى كارى نهدهبى خوتان پرسيار بگين. نيستا بهچيهوه مهشغلن، خهريكى كام كتيبن؟ ماموستا هيمن: عهرزت بكم وهلا نهمن نهلعان كارى تاييه تيم نووسينى كتيب نيهه. نهمن نيستا خهريك له موجهلهكهدا كارهكم كه بهزمانى كوردى خهريكين له ورمى بلاوى كهينهوه. بهداخهوه كادرمان كهمن. زورمان هاوار كرد بو براكانى هه مو جىگايهك كه يارمه تيمان بدن و بهراستى يارمه تيشيان داين. بهلام بو خوتان دهزانن كه وهزعيكى ناخوش له وهخته پوى دا. بهداخهوه نهو كهسانهى كه نامهيان بو ناردوين له سهردهشتهوه، له پيرانشارهوه، له سهقرهوه، نيتمه كه جوابمان بو دهنووسينهوه، بهرگهشت دهبوونهوه. چونكه نازانين بو كوي ناواره بوون. نهما نهوهى كه نيتمه ناره زومانه نهويه كه موجهلهيكى فسللى لاني كم بلاوكهينهوه. دياره پهنگه دوايه پهنهكرانى كورد نهو مهسنووليهتش باوينه سر نهستوى من. بهلام دهموى من نهو موجهلهيه بهزمانى نهدهبى كوردى بلاوكهينهوه. نهما نهوه دهليل نيهه كه نيتمه له موجهلهدا، لههجهكانى ديكهى كورديمان لهبير بچيتهوه. نيتمه تكا له هه مو قهلم بهدهستان دهكهن كه شيمر و پهندي پيشينيان، ناداب و پسومى كوردى بهلهجهى خويانمان بو بنيرن كه نيتمه له گوفارهكهماندا بلاوى بگينهوه. بهتاييهتى زورمان پن خوشه كه وينهى ديمهنهكانى كوردستان بلاوكهينهوه. پهنگ بڼ خوا يارمه تيمان بدا يهكم موجهله يا گوفارى كوردى بڼ كه مسهوه (پهنگى) دهبن، جا نيوه و هيمهتى نيوه.

* سهد سمال: بهلن، ماموستا گيان موجهلهكه ناويكى تاييهتى ههس؟ ماموستا هيمن: نهخير، خهريك نين ناويكى تاييهتى بو دروست كهين، نهگه رچى هينديك له برايان ناويان بو دوزيوتهوه، بهلام چونكه موجهلهيكى فسلبيه جاري ناومان بو دانهناوه، نوميدوارم بگاته جىگايهكى گورهتر له ناو.

* سهد سمال: ماموستا گيان، موجهعه عيلميهكهتان، يا نينتشاراتى سهلاحهدينى

ئه یووبی جگه له و مهجه له یه کاری تری فرههنگی نه کا؟

مامۆستا هیمن: به لښ، تا ئیستا پینچ کتیبمان ناردۆته ژیر چاپ و نه لمان له ژیر چاپدان، که یه کتیک له وان دیوانی نالی نهو شاعیره گه وره یه به شه رحوه که مامۆستا مه لا که ریمی موده پیس و کوچه کانی له سهریان کردوه. نهوی دیکه دیوانی وه فاییه که شاعیرێکی مه هابادییه. دوو کتیبی نه سهری هه، یه کیش فارسییه (کرد در تاریخ بیگانگان) که به عه قیده ی من هه ده بوو به فارسی بڼ هه تا برا فارسه کانمان بزانن ئیمه چ زه جریکمان کیشاوه له تویلی تاریخدا. له بهروه ی نهو کتیبه مان به فارسییه. ده نا باقی دیکه مان نهوی ده ژیر چاپدان کوردین. پیموایه زۆر زوو ده که ونه دهستی خوینهران ئینشاللا.

* سهید سمایل: نیازتان هه یه که ئیدامه ی بدهن و کوچه که هه ر کاری نه ده بی بکا؟

مامۆستا هیمن: عه رزم کردی، له م پۆژانه دا لێیان پرسیم تۆ بۆ له ورمیتی، چده که ی؟ گوتم نه من گه ر کارمه ندیک ی په سمیش بوو یام نه لمان بازنشسته بووم. به لām عیشق به زمانی کوردی، عیشق به ئاداب و پسونی کوردی، عیشق به خه لکی کورد، منی وادار کردوه به و پیرییه و به و نه خوشییوه بچم و ده و مهجه له یه دا کارێ بکه م، له و کوچه دا کارێ بکه م. ئومیده واریشم زۆر پتر سه رکه وتوو بین. به لām شتیکی که لێره دا ده مه ویست بیلیم نه وه یه که ئیمه که شف و که پامه تمان نییه بزانی «ئاغای حوسینی» یه ک له سه نه نده چ هه یه و شاعیره. ده بی نهو خۆی به مه بناسینی جا ئیمه بزانی شاعیره یان شاعیر نییه.

ئیمه ده فکری وه ی دا بن کوچه یکی زۆر گه وره تر ته شکیل بده ی. جا له هه ر جیگایه کی بوو. ده بی بزانی کڼ ده عوته ده که ی بۆ نه و کوچه ی، بزانی کڼ ده بی له و کوچه دا خاوه ن نه زه ری. له بهروه ی تکا له هه موو نه و قه له م به ده ستانه ده که م که کوردییان خوشده وئ، که نه و میلله ته بی به شه یان خوشده وئ، که نه و میلله ته لێقه و ماوه یان خوشده وئ له ناردنی ئاساری خۆیان دریقی نه که ن.

سهید سمایل: ئینشاللا، هیوادارین که هه موو لایه ک بیّن به ده نگتانه وه. نه وانه که مایه یان هه یه و ده توانن خزمه تی بکه ن به کورد و فرههنگی کوردی به ده نگتانه وه بیّن و یارمه تیان بده ن. نه گه ر نیسه که موکوپییه کتان بڼ، به هه رحال چون سه ره تای کاره، هیوادارین به مرووری زه مان ئه م که موکوپیانه لابچن و جه نابت له و مه جمعه عیلمیه دا هه ر بمیتن ئیشاللا بۆ داها توو.

مامۆستا هیمن: مان و نه مانی من موهم نییه، ئیود بمیتن، زمانی کوردی بمیتن، من ده بی پۆژیک هه ر به رم، به لām نه کورد ده مرئ و نه زمانه که ی.

* سەید سمایل: مامۆستا گیان، من وهک بزانی نالهی جودایی که ناخرین دیوانی ئیوه بووه که گه یه ته دهستان، خه لکیش هه تمه ن چاوه پان که له ناینده دا کاریکی ترتان بلایه یته وه ئیشاللا، ئایا خوشتان به ته مای ئه وه نین که له ناینده دا دیوانه شیعریکی ترتان بلایه یته وه؟

مامۆستا هیمن: (به پیکه نینه وه) وه لالاهی ئیمه تا ئیستا هه ر قسه ی جیدیمان کردوه، به لام با شوخییه کیش بکه ین. مریشک ئه گه ر پیر بوو له هیلکه ده چیه وه، پیم وایه شاعیریش ئه گه ر پیر بوو له هیلکه ده چیه وه. پیم وانییه دیوانه شیعریکی تری منتان به ده ست بگا، به لام هه تا ده مرم ده نووسم، نه سر ده نووسم.

* سەید سمایل: مامۆستا، ئه و شیعرانه ی که به به هانه داتان ناوه بۆ بۆمبارانی بانه، بۆ بۆمبارانی پیرانشار، هه ر ئه وانه به شیوه ی کتیبیک بلایه یته وه باشتر نییه؟

مامۆستا هیمن: زۆرم کتیبی بچووک خوشت ناوی، ون ده بۆ له نیو قامکاندا. په نگه شتیکی وهک تاریک و پوونیشم تازه بۆ دروست نه بیته وه.

سەید سمایل: مامۆستا شیعرى فارسیت هه یه یان نا؟

مامۆستا هیمن: نه خیر.

سەید سمایل: تا ئیستا شیعرى فارسیت نه بووه؟

مامۆستا هیمن: به مندالی شیعرى فارسیم ده گوت، زۆر خراپیشم ده گوت، چونکه به عه قیده ی خۆم ته سه لوتم به سه ر زمانى فارسیدا نه بووه. بپواشم وایه قسه ی حاجی قادری کۆی زۆر به جیه، له باره ی ئه و شاعیرانه ی که به زمانیکی تر شیعر ده لێن که ده فه رموی:

وهک مریشکی که عه قلی نه هینى
بیت و جوجکه ی مراوی هه لیتى
ناگا که هاتوو گه یشته جۆگه له یهک
ناچیه شوئى که بمرئ جوجله یهک
جیى نه وى ئیشکه، جیى نه ویش ناوه
تیده گا هه ر قون درانی ژى ماوه

* که ریمې قه ییوومی: ببوره مامؤستا، زور به جییه که ناغای «حوسپتی» یش شیعریکمان له شیعره کانی خوی بۆ بخوینتته وه.

* سهید سمایل: شیعره کانی من نه لېته بۆ نه وه ناشین که له خزمهت مامؤستا هیمن و جه نابتانا بخویندرینه وه، به لام به سه رچاو منیش له شیعره کانی خوم قه تعه یه کتان بۆ ده خوینمه وه، به لام ئیجازه بدهن سوئالیکی تر له مامؤستا بکه م تا نه ندازه یه کیش خارج له به حسه که مان نییه.

مامؤستا هیمن: فهرموون.

* سهید سمایل: به لن، مامؤستا هه ژارت له نه سرا پښ به قه وهت تره یان له شیعره یان له هه ردوکیانا؟

مامؤستا هیمن: به عه قیده ی من سوئالیکی بریک گراوه. هه ژار له نه زم و نه سردا، له هه ردوکیاندا زور قه وییه. به لام نه وه ی نه من پښی ده لیم شیعر زور که م له شیعره ی هه ژاردا هیه، نیلا له (به ره و موکریان) یدا نه بن که سوژی ناشقانه و شاعیرانه ی تدایه و تییدا ده بینی.

* سهید سمایل: عیده یه ک لایان وایه که مامؤستا هه ژار له نه سرا باشتره له شیعر. له نه سرا به قه وهتتره. له بهر نه مه بوو نه م سوئاله م عه رز کردن.

مامؤستا هیمن: بیگومان، عه رزت ده که م که هیچکه سمان نییه له مامؤستا هه ژار کوردیزانتر بن، قه له میکی زور جوانی هیه، هه م له نه سردا و هه م له نه زما، به تاییه تی ده ته رجه مه دا. یانی من ته رجه مه ی خه ییامی مامؤستا هه ژارم پښ له نه سله که ی که متر نییه. جا نه گه ره حه ملی نه که ن به سه ر ته عه سسوبه وه، پښموايه له نه سله که ی خرابتر نییه، چونکه هه م مه فیهوومی شیعره کانی خه یامی هیئاوه ته وه و هه م خزمه تی به زمانی کوردی کردوه که وابوو دوو خزمه تی کردوه نه و له ویدا.

* سهید سمایل: خه لکیش تا نه ندازه یه ک له و باوه په دان که خویندنه وه ی هینه کانی هه ژاریان لا خوشتره له فارسییه که. باوه کو عه لاقه شیان پښه وه هیه، به لام له بهر پاراوی شیعره کانی مامؤستا هه ژار، حه ز نه که ن نه و بخویننه وه.

جا نه گه ره ئیجازه به رموون له شیعره کانی خوشم هه رچه ند قابیلی نییه، قه تعه یه ک نه خوینمه وه:

له خه لوه تخانه يى غه مدا من و چاوړكى زاق نيمشه و
له كوونجى ناو ميديدا له پيمه كووت و بهندى غه م
چلوڼ ريځگه ي نو ميډ بېرم كه ماوم پى له فاق نيمشه و
كه پړيى، دين و دلمى برد به جارئ نه و به بى په حمى
له دلدا لى نه دا تاسه ي ديار و نيشتياق نيمشه و
له مديدانى ژيانمدا به رو ثاوات و ثامانجم
چييه نه سپى مرادى من كهوا نادا وزاق نيمشه و
له هيچرى نه و مه لك شيوه به شم هر درد و نالينه
خودا كه ي بى، نه جاتم بى له دهس درد و فراق نيمشه و
غەريب و مەنزلى هيوام نشي و پر له هه ورازه
چلوڼ نه م ريځگه يه بېرم، به بى تو شه و تفاق نيمشه و

ماموستا هيمن: پيموايه ناغاي حوسيني ته وازو عكه ت بى جى بوو، نه و شيعره له
ريزي غه زه له هره جوانه كانى كوردى حيساب ده كړئ.

* سەيد سەمايل: تا ئيستا شيعرم قوربان بؤ كه س نه خوښندو ته وه، يانى لاي هيچ كه س
نه م وتووه كه شيعرم هه يه. مه نزيش له خوښندنه وه ي نه وه، نه مه بوو كه جه نابتان
ئيزهاري نه زهر بكن كه په سەندى جه نابتان بى.

ماموستا هيمن: به پاستى جوان بوو كا كه.

* سەيد سەمايل: نه گەر ئيجازە بفرەموون، ئەمجار نۆرەي جەنابتانە كە بە دەنگى
خوشى خوتان شيعريكمان بؤ بخوښينه وه.

ماموستا هيمن: شيعريك كه بؤ خوم خوشمه وي، شيعريكه به نيوى (نيواره ي پاين).
هر چه ند به داخه وه له گه ل نه م فه سلله يه ك ناگريته وه، ده بى بيوون ليم كه شيعرى
نيواره ي پايز له به يانى به هاردا ده خوښمه وه، به لام خوم پيم خوشه:

له ناسويه كى دووره دهست

ئاوابوو زهردى پايزى

ده تگوت بوو کیکی بی نازه
 پهرده جی دیللی به زیزی
 پهل هه ورکی چلکته
 گرتی سووچیکی ناسمان
 گهلای زهردی داریک وهری
 زیران بردی به رهو نه مان

(هتد)

سهید سمایل: خوش بی ماموستا گیان، به پاستی فره به تین و تهئسیر بوو، هیوادارین
 سهرکه وتوویی. ماموستا ههروهک خۆت نه زانی بۆ پیزلینان به بۆنه ی حهفته ی موعه لیمه وه،
 به شداریتان کردبوو له ئاههنگی شهوی شیعریکا که له هونه رستانی سه نه تیا رپک خرابوو،
 هه ز نه که بین به فرموون نه زه رتان له و باره وه چ بووه؟ نه و شه وه شیعتان به دل بوو یان
 نا؟

ماموستا هیمن: به لئ به پاستی تۆرم به دل بوو. بۆ هه موومان خوش بوو، نه وه
 پیشره فتیکی تۆر گه وره یه، ئیمه ده بی قه دری بزانی.
 به لام له باره ی شیعرى شاعیره کاند، به پاستی شیعرى وایان هه بوو له نه و جی شیعریدا
 بوو. هه روا شاعیری چاکیشیان دی که شیعرى خۆیان له ویدا نه خوینده وه، بۆمه یان
 خوینده وه که به پاستی شیعرى تۆر چاکیان هه بوو.

به لام هه ره نه و شه وه، که ده و به رنامه یه دا دوو شیعرى تۆر درێژی من خویندرانه وه،
 وه سه یه تیک ده که م بۆ شاعیره لاهه کان، تا پێیان ده کرێ شیعرى کورت بلێن با خوینهر و
 گوێگر ماندوو نه که ن. چونکه نه و برا کاشانییه ی که شیعرى هه وه لێی به پاستی سه رنجی
 منی راکیشا، که داوا ی شیعرى دیکه یان لیکرد ئیدی نه و تام و خوێیه ی نه ما...

هه ره نه وه به سه بۆ نه وه ی ئیمه عاده ت بکه ین شیعرى کورت بلێین. چ له وه ی چاکتره که
 گوێ نه ده ینه قه واعیدی عه رووزی و نازانم قه واعیدی شیعر و له هه ر جیگایه کی ئیحه ساسی
 خۆمان برپاوه، قه له مه که داننێن و چیدیکه نه لێین.

دیسان نالی نه مر موپته کیری نه و شته یه که غه زله جوانه کانی نه غله بیان چوار یا

پینچ شیعرن. ئه وه وهسیه تیکمه بۆ شاعیره لاهه کان که حه شو ده شیعریاندا نه بێ، دیاره شیعر به پیاوی نییه، ئیجساس به شاعیر نییه، وا ده بێ نابریته وه و درێژ ده بێ. ئه ممه نه گهر ژنیان کرا کورتی بکه نه وه.

ئه وه وهسیه تی منه بۆ شاعیره لاهه کان.

* سهید سمایل: زۆر ته شه کور ده کهین له پانه ماییتان هه روا له وتووێژه که تان مامۆستا گیان.

تێبینی:

۱ - له کاتی ئه و وتووێژه دا، هیشتا گۆفاری «سروه» ناوی لێ نه درابوو.

۲ - که ریمی قهییومی که له م وتووێژه دا ناوی هاتوو. نووسه ریکی کارامه ی خه لکی مه هاباده و ماوه یه کی زۆر پیاوانه شان به شانی مامۆستا هێمن به نانه زگی سروه ی هه لسوواند. کاتی مامۆستا هێمن کۆچی دوا یی کرد، ته له فۆنم له که ریم کرد و پرسیم سروه چی لێ دی؟ گوتی خوا یاریکار بێ هه تا چه ند پۆژی دیکه و تاره کانی ژماره ۵ ی ناماده ده که م و ده یانه هێمه کرماشان و نیشانی مامۆستا سهید تاهیر و مه لا محمه د و تۆیان ده ده م، ئه رخه یان بێ نا هێلم نه مانی هێمن بپیته هۆی نه مانی سروه. له زه مانی مامۆستا هێمن دا، گۆفاری «سروه» چوار ژماره ی لێ بلۆکرایه وه.

۳ - سهید سمایلی حوسینی، شاعیر و نووسه ری مه ریوانیه و ئیستا له سنه ده ژێ.

له گۆفاری «گزینگ» ی ژماره ۲۳ به ماری ۱۹۹۹ بلۆکرایه ته وه.

• لای میلیله تانی دیکه، ده زانی شتیک ههیه پیتی ده لّین فهرهنگی ناوداران.

- به لّی...

• ئه گهر له فهرهنگی ناودارانی کوردا ناوی ههیم بنووسرئ. ده تهوئ چى له سهه
بنووسرئ، چۆن بنووسرئ؟

- بپروا بکه، بنووسن شاعیریکی لادیی کورد بووه که فهرهنگی میلیله ته کهى خۆی له
چوارچێوهى شیعردا به خه لک نیشان داوه. من بۆ خۆم پێم وایه هونه رێکی دیکه م نیه
(جگه له وهى) که ژبانی میلیله ته کهى خۆم نیشان ده ده م، نه وهنده ی توانییم، نه وهنده ی
شیعر ئیجازه ی دایم، نه وهنده ی ده توانای شاعیریمدا بئ...
• یانی له پیزی شاعیراندا باس بکری...

- ئه گهر کورد نه بام، به عه قیده ی من ده بوو له پیزی نووسه رانمدا باس بکه ن. به لام
چونکه کورد هه لى وای بۆ هه لته که وتوووه کتیبی گه وره بنووسن، یا رۆمان بنووسن، یا
داستان بنووسن، هه تتا مه قاله ی سیاسى بنووسن... ده نا من بۆ خۆم پێم وابوو ئه گهر له
ولایتیکی پێشکه وتوویدا بام نووسه ر ده بووم، له پێش وهیدا شاعیریم.
• ئیستا به هه ر حال تو شاعیری.

- به لّی ئه لئان شاعیرم.

• باشه به لای تووه شیعر چییه؟

- به لای منه وه، شیعر کول و کۆ وه ستنی ده روونی ئینسانیکه. له هه ریه ک له
حیسسه کانی ئینسانیه وه، یانی چ له حالّی شادیدا، ده رپرینی ئه م هه سته ده بیته شیعر،
چ له حالّی ناخۆشیدا، که به داخ وه، من به شاعیری غه م مه شهوورم، چونکه ژبانی شیم هه ر
سه رتاسه ر پڕ بووه له غه م و داخ و ئه ویش هه ر ئیلهامم له نه ته وه که م وه رگرتوو، چ
بکه م؟ وه ختیکی من شاعیری نه ته وه یه کی بووم که هه مووی بۆ خۆی غه م و داخ، منیش
هه ر غه م و داخم دیوه. له به ر وه ی شیعره کانه م هه مووی بۆنى غه مى لئ دئ. ژۆر که مه، هه ر
نییه، له ته وای شیعره کانی مندا خه لک وه پیکه نین بخه ن. هه ر وه گریانیا ن ده خه ن.
• تو باسی ئیلهامات کرد. به لای تووه ئیلهام، به وه مه عنا کۆنه ی که ده گوترا، به راستی

ههیه؟

- نازانم، نه و ئیلهامه ی که پیت وای فریشته یه ک، یا په ریه یه ک، باوویدیکی من
نه وه م گوتوو، یا شه ی تانیک دیته بن هه نگلی پیاوی، وه شیعرى پئ ده لّی، من بپروام
به وان نییه. به لام پێم وایه، دیتنى دیمه نیک یا بیستنى داستانیك، شتیک له دلّی یا له

خه‌یالی - شاعیردا به‌دی دینن، که ئه‌وه ته‌عبیری ئیلهام، له‌باره‌ی ویدا دروسته و من بۆ خۆم، هه‌ر ئه‌وه‌بووه، وه‌ختیک، مه‌سه‌له‌ن بۆ نموونه ده‌یگێرمه‌وه، من به‌شاریکی گه‌وره‌ی وه‌ک سوله‌یمانیدا، ئیواریکی پایز پۆشتم، چۆل چۆلم دیوه. ئا ئه‌مه‌ منی هان دا شیعرێ (ئێواره‌ی پایز) بڵێم. وه‌ خۆت ده‌زانی نه‌ باسی سوله‌یمانی تێدایه و نه‌ باسی کوردیشی تێدایه. به‌لام ئیواره‌ییکی پایز بوو که من دیتم شاری سوله‌یمانی چۆل بوو. هه‌ر ئه‌مه‌ بوو به‌باعیسی ئیلهامی وه‌ی ئه‌و شیعره‌ بڵێم. به‌لێ من ئه‌وه به‌ئیلهام ده‌بینم. له‌ راستیدا، ده‌ناسم...

* تو لێرده‌دا بۆ تاکه تێکستی، با بڵێن بۆ تاکه شیعرێ باس ده‌که‌ی. به‌لام بۆ ده‌ست پێکردن، به‌شیعر نووسین، هه‌ر کابراکه ده‌بیته شاعیر، ئه‌وه‌یان چۆن ته‌فسیر ده‌که‌ی؟! - به‌عه‌قیده‌ی من، شاعیری واقعی هه‌ر ئه‌و که‌سه‌یه که وه‌کو وێنه هه‌لگرتک وێنه له‌ شت هه‌لگرت، بیه‌خاته ناو خه‌یالی خۆی و به‌خه‌یالی خۆی بیه‌پازنیتته‌وه. به‌پروای من شاعیری واقعی که‌سێکه که له‌ ژيان ئیلهام وه‌رگرێ له‌ ژيانێ ئینسانی، له‌ ژيانێ ده‌ورووبه‌ری خۆی. یه‌کیک له‌ نه‌زه‌رییه‌کانی من له‌باره‌ی شیعره‌وه گوتوومه و هیندێ که‌س ته‌ئیییدی ده‌کا و هیندێ که‌س ته‌ئیییدی نا‌کا، من پێم وایه شاعیر ناتوانێ له‌ چوارچێوه‌ی ده‌ورووبه‌ری خۆی بجێته ده‌ری. یانی ئه‌لشان من شیعرێکه له‌سه‌ر سویدیک، که نه‌مدیوه، بیلێم، پێم وایه شیعر نییه، خه‌یالێکه بۆ خۆم کردوومه ... شتیکی بیتامی لێ ده‌رده‌چن، به‌لام وه‌ختیک من له‌ ولاتیکی ده‌ره‌وه‌ی کوردستان ده‌مه‌وێ شیعر بڵێم، ته‌ماشای ده‌که‌م کوردستانم دیتته‌وه یاد. هه‌ر وه‌کو له‌بیرمه، له‌ جینگایه‌کی شاخاوی و به‌رده‌لان و جه‌نگه‌لدا، شه‌وێکی نیوه‌شه‌و، من گویم له‌ ده‌نگی بولبولان ده‌بوو، لای به‌یان، کوردستانم هاته‌وه‌ بیر، ولاتیکی دووریش بوو له‌ کوردستان، ئه‌و شیعره‌م گوت:

به‌یان نه‌نگووت و شه‌و پابرد و من هیشتا خه‌وم نایه
ده‌خوێنن بولبول و قومری، به‌لام قاسپی که‌وم نایه
خه‌یال ده‌مباته‌ جێژوانی شه‌وانی لاوه‌تی نه‌مما
خرینگه‌ی بازنه و خرخال و به‌رمووری نه‌وم نایه

هه‌رچی کردم، نه‌متوانی له‌و موحیته، له‌و ده‌ورووبه‌ره‌ی خۆم ئیلهام وه‌رگرم بۆ ئه‌و شیعره‌ی گوتوومه، هه‌ر خه‌یال برده‌یه‌وه کوردستان و بازنه و خرخالی که‌ کوردیک.

• تو پیت وایه بۆچی بووی به شاعیر. بۆ نه بووی به شتیکی تر؟

- به ئی... پهنگی نه گهر پیشه کی تاریک و پوون بخوینته وه، له ویدا نووسیومه، من تا له مه دره سه ی سه ره تاییدا ده مویند، هیچ پیم وانه بوو نه ده بیات چیه. له هه موو ده سه کانیشدا هه رهک یه ک بووم، یانی ده رسی پیاویش و نه ده بیشم هه رهک یه ک بوو. به لام وهختیکی چوومه حوهری فه قیایان بۆ ده رس خویندنی، له وئ زۆر باسی شیعر و نه ده ب ده کرا و من له پیشدا نه وه شیفته ی کردم بۆ لای شیعر و نه ده ب. له پیشدا پیم وانه بوو شیعر چیه؟!

پیم وابوو وه زنه و قافیه یه و هه رچی وه زنه که ی له بارت و قافیه که ی گرانت و ب، شیعی چاتر نه وه یه. به لام زۆری پئ چوو تا تیگیشتم، شیعر به یانی ئیجاسای شاعیره. وه به خته وه رم که نه غلب له و یانی سه دی نه وه د و پینچ له و شیعرانه ی که له و وهختیدا، پیش وه ی بزنام شاعیری چیه (نووسیوم) به تللون، وه شکور نه بوونه به لا به سه رمه وه، نه لئانه کانی، حاشایان لئ بکه م!

• نه وانه ی که باوکت سووتاندنی...

نه وانه که باوکم سووتاندنی... دهستی خویش بئ...

• ئیستا، به هه رحال، نه گهر خۆت و یستبیت یا نا، یه کیک له شاعیره گه وره کانی کورد. به لام که ئیسته ئاو و بۆ دواوه نه ده یته وه سه یری شیعی خۆت نه که ی، پیت وایه چیت خستۆته سه ر شیعر، چی تازه ت هیناوه؟!

- له باره ی قالبی شیعره وه پیم وایه شتیکی تازه م هینابیته گۆڕی... وه کو بۆ خۆم له جیگایه کی دیکه شم گوتوووه و نه لئانیش تیکراری ده که مه وه، وهختیکی خه یالکی شاعیرانه به ربینگ پئ ده گری شیعر ئازاد ده که م بۆ خۆی قالب بۆ خۆی بدۆزیته وه. من قه ت ده پیشدا قالب بۆ شیعر نه دۆزیوته وه تا شیعر له و قالبه دا بلیم... له به ره وه ی له باری قالبدا ته نیا شیعیکی، پارچه شیعیکی که من پیم وایه پیش من هیچ شاعیریکی کورد ده و قالبه دا شیعی نه گوتوووه (شهنگه بیی) یه که مه، پیم وایه له پیش مندا هیچ کهس ده و قالبه دا شیعی نه گوتوووه... با نه وه شت له پیشدا بۆ ته شریع که م، که هیچ یه ک له شاعیره کانی مه، قالبیکی نویمان نه هیناوه ته گۆڕی، من ده توانم به دریتی بۆت سابیت بکه م، که مامۆستا گۆران، که ئیمه به شاعیریکی نوئی ده زانی، هونه ره که ی نه وه بوو گه راوه ته وه بۆ وه زنی هیجایی، که وه زنی هیجایی وه زنیکی فۆلکلۆریکی زۆر کۆنی کورده، یانی گه راوه ته وه بۆ وه زنه ی.

• هه موو وهزنه کانی گۆران... 19

- ته قریبه ن، ههچی نییه له فۆلکلۆردا نه بێ... یانی نه هه موو وهزنه کانی دیوانه که ی،
ئه وه ی پێی ده لێن نوێیه که ی. ئه وی شیعری نوێیه که ی، ئه تو توحفه ی موزه فره ییه ی چاک
بهوانه، هه موو وهزنه کانی تێدایه. به لام ئه و برێکی کورت و درێژ کردوونه وه. مامۆستا
گۆران ده لێ:

کوردستان گه پام
دۆلا و دۆل پینوام
نه له شار و نه له دی
نهمدی کهس
جوان بێ وهک تو
تویت و بهس
کهچه کوردی وهک گوڵ وابێ،
کوردستانی بێ ناوابێ...
برۆ ته ماشای توحفه ی موزه فره ییه بکه، ده لێ:
سه د وهستام بۆ بێ
له لای شیرازی
دوو سه د شاگرد بێ لای دریازی
کراسی بدروون بۆ بووکه نازی
دهبلا ته نک بێ، دهبلا شلک بێ
بۆ بووکه نازی.

هه ر ئه و وهزنه نییه؟! مولاچه زه به فرموو هه ر ئه و وهزنه یه. مامۆستا گۆران هونه رێکی
کردووه، گه پاره ته وه بۆ وه زنی هه جایی. ئه من ته ئیدی ده که م که ده فره موو ئه م وهزنه
له گه ل ته ییعه تی زمانی کوردی پتر پێک ده که وێ. وه به عه قیده ی من پتریش پێک ده که وێ.
ئهمنیش عه قیده م ههروهک وی وایه لێره دا. ئه ممان من پێم وایه مامۆستا گۆرانیش، ئه و
که سه ی که پێم وایه قه پنی بیسته م شاعیری له وی چاتری تێدا نه بووه له بیرت نه چێ،

ئه‌وه ده‌لیل نیه که من نه‌قد ده‌گرم یان باس ده‌که‌م، له ئیراده‌تی من نیسه‌ت به‌مامۆستا گۆران که‌م ناکاته‌وه مامۆستا گۆران، به‌عه‌قیده‌ی من، بپیری خرابی دا له ژبانی خۆیدا، که ده‌فه‌رموئ ئیدی تازه من ناچه سه‌ر قالی کۆن، پیم وابوو ده‌یتوانی شیعی دیکه‌ی وه‌ک ده‌رویش عه‌بدوللّاش هه‌ر له‌ قالی کۆندا بلّی و میلله‌ته‌که‌ی ئه‌لعان نیستفاده‌ی لێ بکا. خۆ مه‌حدود کردنی شاعیر ده‌قالیبکدا، یا ده‌ چهن قالی‌دا، پیم وایه‌ کاریکی ئاقلانه نییه، به‌لّی...

• من پرسیاره‌که‌م ئه‌وه‌بوو که چت هیناوه‌ته شیعی کوردیه‌وه، چیی تازه‌ت هیناوه، تۆ باسی شه‌کلّت کرد، به‌لام ئه‌ی شتی تر؟!

- چی تازه‌م هیناوه؟! وه‌للّاه‌ی... ئاخه‌ر من بۆ خۆم بلّیم چی تازه‌م هیناوه... به‌لّی شتی تازه‌م هیناوه په‌نگبێ له‌پیش مندا هه‌بوون، شاعیره‌ غه‌ریبه‌کانی کوردستان، که به‌داخه‌وه هه‌ریه‌که‌ی که‌س نازانی له‌ کوئ مردوون، وه‌ک حاجی قادر یا وه‌ک نالی، که باسی ده‌ردی غه‌ریبه‌تیان کردوه، به‌لام من پیم وایه‌ زۆر نوێترم له‌وانه‌ له (نالّی جودایی) دا باسم کردوه... په‌نگبێ، بێ ته‌سیر نه‌بووین شیعی به‌هاره‌که‌ی حاجی قادر یا شیعه‌که‌ی نالی بۆ سه‌وله‌یمانی ناردۆته‌وه، په‌نگه‌ ئه‌وانه‌ هیچیان بێ ته‌سیر نه‌بووین ده‌میشکما جوولّیان کردبێ، به‌لام منیش ده‌ردی غه‌ریبه‌تی خۆم له‌ نالّی جوداییدا پیم وایه‌ زۆر چاک ته‌شریح کردوه. ئه‌وه‌ شته‌ نوێیه‌که‌ که من هیناومه. زۆر شتی نوێی دیکه‌شم هه‌یه که نازانم، ئه‌لعان له‌ وه‌خته‌یدا، نه‌ کتیبم له‌پیشه‌ و نه‌ چی... بۆ خۆم ئه‌لعانه‌کانی، بیر ده‌که‌مه‌وه و هیچ ناتوانم شیعر بلّیم، چونکه‌ هه‌رچی ده‌بوو بیلیم گوتومه، وه‌ختیکی من گه‌رمه‌شین ده‌لّیم بۆ شه‌هیدیکی کورد، ئیدی تازه‌ هه‌رچه‌ند ده‌که‌م له‌وه‌ی چاتر ناتوانم، پیم وایه، بلّیم.

• له‌وه‌ گه‌رمتر...

- له‌وه‌ گه‌رمتر ناتوانم شین بگێرم... وه‌ختیکی من باسی به‌هاری کوردستانم کردوه، پیم وایه‌ ئیدی نه‌ققاشیه‌که‌م کردوه له‌ به‌هاری کوردستان، له‌وه‌ی چاتر ناتوانم تازه نه‌ققاشی بکه‌مه‌وه. وه‌ختیکی باسی ته‌بیعه‌تی کوردستان ده‌که‌م... هه‌موو... ئیدی لیم بپاوه، وشه‌م لێ بپاوه. تازه‌ چی دیکه‌ بلّیم؟! هه‌رچی بیلیم تیکراری موکه‌په‌ره. وه‌ له‌وانه‌دا به‌عه‌قیده‌ی من، نوێ... شتی زۆر نوێم هیناوه... نوێیان تیدا هه‌یه.

• باش بوو باسی زمانه‌ت کرد، که ده‌بوو زووتر بتگوتایه، به‌لام وا دره‌نگتر باست کرد. نیسته‌ زۆر که‌س پێی وایه‌ تۆ له‌ زماندا زۆر شت تازه‌ کردۆته‌وه، یانی ئه‌و زمانه‌

شیعرییهی که تۆ بهکاری دههیتی، چ وهکو وشه، وشهی ته نهایی سه به خۆ وهری بگری، چ وهک ده برپین. هه ندی ده برپین هیه، پاسته، کۆمه لێ وشهی ئاساییه و له ناو خه لکا هیه، به لām که به شیوهیهکی تازه پیکه وهت نا، ده برپینکی تازهش دروست دهکا. تۆ نه وهت زۆر وه ستایانه کردوه. به لām نه مهت چۆن کردوه؟ نه مهت چۆن بۆ دی؟!

- نه وه هۆی نه وه بوو که من بپچوه لادیی بووم، وه زانیومه نه وه وشهیه خه لکی نه خوینده وار له لادیدا چۆنی به کاریدن. وه ختیکی من له لادیدا ده ژام زیاتر شیعره کانی خۆم له پێشدا بۆ پیرزێنیک ده خوینده وه تا بۆ پۆشنیرێکی بخوینمه وه، بزانه زمانه که م چاک پیکه وه هاتوه، یان نه. و من لێره دا مه منوونی دینشیینی خۆم بووم. یه کیک له شیعرناسه کانی مه هاباد له باره ی مندا ده لێ: هیم شاعیر نییه، شیلاناوی کردویه ته شاعیر. به لێ من له شیلاناوییه کدا ده ژام که هه ر چی له شیعره کاند هیه، له وێشدا هیه. ئاو هه لێر ده لێم، نازانه چ ده لێم، نه وانه هه موو له دێیه کدا هه ن، دیومن. نه و گولانه ی که باسیان ده که م له نێو شیعره کانی خۆمدا، هه موو له دێیه کان هه ن و من عه قیده م وایه نه گه ر براهیه کی زه وقی شاعیری هه ی، به قه د من گه ریده با، کوردستانی گه رابا، نه ویش ده یوانی وشه کان وا جێبه جێ بکات. نه لعان من، نووسه رێک که ره نگبێ تۆش بیناسی و هه ر له و ولاته ش بێ که تۆ لێی، دیم، نووسینێک دیوه، نه و وشانه ی که من له شیعره ی خۆمدا به کارم هێناوه، نه ویش به کاری هێناوه. نه و به کاره ی تانه ش هه ر نه وه یه عه رزم کردی، دێهاتی به کاری دین. مامۆستای من دێهاتی بووه.

• له پرسیارێکی پێشتردا باسی ناله ی جوداییت کرد. هه لێ به لای منه وه، ره نگه به لای زۆر خه لکی دیکه شه وه، وه ک نه و پۆژه ش بۆم باس کردیت، تۆ نه گه ر ته نیا ناله ی جوداییشت هه ی، به سته. به لām ناله ی جودایی چۆن دروست بوو، یانی بلیین به ره می ساتیکی عاتیفی بوو، به کورتی چیرۆکی نه و شیعره خۆی چییه؟

- ره نگبێ بێک گران بێ به لām باوه پم پێ بکه نه م شیعره وه ک برووسکیک به میشکدا هاتوه و له ئانیکیشدا که من هاواریک بۆ غه ربی خۆم بکه م. نه ویش، به لێ، عیله تیکی هه بوو. من له به غدایه کی گه رمی هاویندا، به تاقی ته نێ، له گه ل یه ک دوو ره فیتی زۆر فه قیر به جێ مابووم و ره فیه کانه ی دیکه م، که نه و ده می له به غدا ده بوون، هه مووی چوو بوونه ئه وروپا بۆ گه ران، منیان له به غدایه به جێ هێشتبوو. وه ره فیه کانه ی له به غدایه شم په یدا کرد بوون، کورده کانی عێراقی، نه ویش هه موو وه شاخ که وتبوون. من به ته نێ مابوومه وه. نه و غه م و داخ و ده رده وه ک برووسکیک ده یه ک پۆژدا به میشکدا هات، به لām بۆ ساز و په رداخ کرد نه که ی شیعره که ماوه یه کی زۆری توول کێشا.

• یه که م جار که نووسیت، هه موویت نووسی؟

- نا هه مووم نه نووسیوو، به لام ته قریبه ن، ده توانم بلیم ئیسکلێته که م دارشتبوو، به لام دوایه زۆری پێدا هاتم و چووم و، ئیستاش پرواناکه م که هه مووی به دهستی خه لک گه ییبی. با ئه وه حه قیقه ته بلیم، ئه گهر من له وه خته یه دا که خه یالی ئه م شیعره له میشکدا هه بوو، ئه گهر من مه سنه وی مه وله ویم له ئیختیاردا با، په نگ بوو ئه وه شیعره به وجود نه یه، ئه گهر مه سنه ویم خویندباوه ...

• ئه وه کف و کو له .

- ئه وه کف و کو له م ده نیشته وه . هه ر ئه وه نده شیعره م له بهر مابوون که له وی ئیستینادم پێ کردوون ...

• به کارت هیناوه ...

- به کارم هیناون ... ده نا مه سنه ویم ده ئیختیار دابا ئیدی کف و کو له که م ده پۆی . ئه وه م بیستوه که ده لێن به ماموستا گزانیان گوت، گوتیان: بۆ شینت بۆ په فیک حیلمی نه کردوه، بۆ ئه وه پیاوه گه وه ؟ گوتی: وه ل لا گریام . له بهر نه وه ی هه ست و کف و کو له که م بوو به فرمی سک، نه بوو به شیعر . من به وام به وه حه قیقه ته هه یه که ئه گهر پیاو بۆ شتیک گریا، ئیدی شیعی بۆ ناگوتی .

• ئه م باسه ی که ده یکه ی زیاتر پیاو بۆ ئه وه پائه کیشی که بیه ره ته کنیکی شیعر نووسین بکاته وه، چۆنی ده نووسی ... یانی کف و کو لیک دیت، جاری وا هه یه به خویندنه وه ی مه ولانا یه ک ده روا هچی لێ نامی نیتته وه، جاری واش هه یه به گریانی قه ره بووی ده که ی ...

- به لێ ...

• به لام جاری وا هه یه ئه وانه هه چیان دادت ناده ن، ده بێ بینووسی ...

- ده بێ بینووسی ...

• ده مه وی زیاتر له وه تن بگه م، ته کنیکی نووسین لای تۆ چۆنه ؟! ده نووسی و چاک ی

ده که ی؟! ده نووسی و وه کو خۆی ده به ی نیتته وه، چۆنی ده نووسی؟!

- به لێ ... من له پێشدا کف و کو له که م دینمه سه ر کاغه ز ... به لام زۆر که س وا بووه ئینتیقادی لێ کردووم که تۆ زۆر ده ست له شیعی خۆت ده ده ی. من تا جیگایه ک له لیتی بێزار ده بم هه ر ده ستی لێ ده دم، هه ر که لیمه ی ده به مه پێشه وه، ده به ی نتمه پاشه وه، قافییه ی جوان ده که م، قافییه ی نا هیلم، نازانم ... یه کیک له په فیقانی قه دیدم، که په نگین ئه لمان، ئه وه ده عیه ی نه هی نێ من به په فیک بزانی، ده یگوت جاری وا هه یه تۆ شیعی خۆت

• پیاو که «له کوێه بۆ کوێ» کات ده خوێنێته وه، ئه پێشهکییهی که بۆ تاریک و پوونت نووسیوه، یان ناله ی جودایییه کات ده خوێنێته وه، و ههست ئه کا تو زۆر له ولات دوورکه وتووێته وه... یانی وهک بڵێی ههزاران میل که وتۆته نیوان تو و ولاته وه، کوردستانه وه... به لām له هه ر لایه نیکه وه لێکی بدهیته وه، تو له کوردستانی عێراق بوویته، نهک ته نیا له عێراقی عه ره با، که نه وهنده ههست به غه ربیی بکه یته. ئه ی بۆچی ئه وهسته ی کوردستان وای لێ نه کردووی که که متری بکا ته وه بابلێن ئه وهنده ههست به غه ربیی نه که ی، وهک پیاو له شێعه ره که و له پێشهکییه که دا ده بیینی؟!

- وه‌للامی، کاکه، من به‌پاستی با ئه‌وه‌قیقه‌ته‌بلّیم، من نه‌ته‌نیا له‌کوردستانی عێراق هه‌ستم به‌غریبی نه‌ده‌کرد، به‌لکه‌پێم وابوو له‌ماله‌خۆم. وه‌به‌تایبه‌تی ئه‌گه‌ر ده‌چوومه‌وه‌شاره‌کانی کوردستان، ئه‌وه‌زۆر ده‌ردی غوریه‌تی له‌مندا ده‌کوشت. به‌لام عاتیفه‌ی ژن و مندال... من شاعیریکی په‌به‌نی وه‌ک حاجی قادر نه‌بووم... تاقانه‌یه‌کم به‌جێ هێشتبوو که زۆرم غه‌م بوو... دیاره‌هر کۆپه‌کۆرده‌کانم زۆر خۆش ده‌ویستن، به‌لام جێی وییان بۆ په‌نه‌که‌رمه‌وه‌. خوشکم به‌جێ هێشتبوو، برام به‌جێ هێشتبوو... ئه‌وانه‌ش... پیاو با زۆر درۆزن نه‌بن، هه‌رچی کۆپه‌کۆردیکم زۆر خۆش ویستبێ، پێم وانییه‌به‌قه‌ده‌کۆپی خۆم خۆش ویستبێ. به‌لام ئه‌و شیعرانه‌ی که زۆریان بۆنی غه‌ریبی لێ دێ هه‌ر ئه‌و شیعرانه‌ن که من ده‌سالێ ۷۴-۷۵ دا کوتمووم... ناوی‌رم... بۆچی به‌نیو بلّیم... ته‌نیا موسه‌کینه‌کی هه‌مبوو، ناوه‌که‌ی نابهم، کابرایه‌ک بوو، کۆردیکی که پێم وایه‌ نه‌وێرابوو بچێته‌شاخی، ده‌نا کێ هه‌بوو نه‌چوو بچێته‌شاخی...

● ناوی مه‌حمود زامدار یوو.

- بەلئى... ۋەللاھى... ئىدى ئوۋە تۆ دەيلىتى... دەچوم دەردى دلى خۆم لەکن ئەو
کەسەى مەلدەپشت. بەلئى مەحمود نۆرى زەرەر لە خۆى دا، ئەگەر مەحمودیش لە
شاخى بايە شىعرى چاترىشم دەکوت... پۆڭڭ دەچوم لەکن ۋى خۆم دەخافلاند... ئەو
مەلەوونە نەیدەھىشت بېيتە شىعر (پەن دەکنئى). با خاتەرەىكى خۆشى خۆم و مەحمودت
بۆ بگىرەمەۋە. پۆڭڭ لە يەکیەتى نووسەرانی کورد دانىشتىبوم... مامۇستا عەبدورەزاق
بیمارىش لەۋى دانىشتىبوو، بۆ خۆیشى لەۋى بوو... سى جوارڭک لەو بیمار و نازانم زامدار

و شتانه له‌وێ بوون. ئەو کابرایە دەستی کرد بەکەرنامە خوێندنەوەی. دەپیش هه‌موو شتێکدا گوتی: کەر گیانلەبەرێکی هێمنە... کوپە گوتم، هه‌تیوه بۆ هه‌زار نییه، بۆ زامدار نییه (هه‌موو پێ ده‌که‌ن)، ئاخر، بۆ بێمار نییه، بۆ هه‌ر هێمنە...؟! یه‌کجار زۆر خه‌جالت بوو (هه‌موو پێ ده‌که‌ن).

• به‌شێکی زۆری ته‌جروبه‌ی غه‌ریبیت پێوه‌ندی به‌ ماوه‌یه‌وه هه‌یه که له‌ عێراق، یا له‌ کوردستانی عێراق بووی... ئێستا ئەو ته‌جروبه‌یه‌ چۆن ده‌بینی؟!

- مولاخه‌زه‌ به‌رموو، شێعه‌ره‌کانم تارێخیان هه‌یه. من ئەو موده‌ته‌ی که له‌ کوردستان بووم، له‌ ژێر ناپالم و تیزایی دوژمندا بووم، یه‌ک شێعه‌رم نییه که باسی غه‌ریبی تێدا بین... مه‌ته‌ریزی شه‌په‌م له‌ شه‌پدا گوتوه‌، به‌لام ده‌لێم ئاواره‌نیم، وا ده‌زانم له‌ مالم... به‌لام ئاره‌حه‌تییه‌کی من هه‌ر ئەو وه‌خته‌ بوو... ئەگەر تارێخی شێعه‌ره‌کانم بخوێننه‌وه، هه‌ر ئەو وه‌خته‌یه که من هه‌ست به‌ غه‌ریبی ده‌که‌م، که له‌ به‌غدا به‌ته‌نێ به‌جێ ما‌بووم...

• که‌وابێ ئه‌م غه‌ریبییه، ئه‌م غه‌ریبه‌ته‌ی لێره‌دا باس ده‌کری، غه‌ریبه‌تی زمانه، یانی پێوه‌ندی به‌ زمان و فره‌هه‌نگه‌وه هه‌یه، فره‌هه‌نگی نه‌ته‌وايه‌تی میله‌ته‌ی... به‌لێ...

• یانی تۆ غه‌ریبییه‌که‌ت زیاتر له‌وه‌ دابوو که له‌ ولاتی‌که‌دا بووی، له‌ پووی زمانه‌وه له‌ پووی فره‌هه‌نگه‌وه لێیه‌وه‌ دووری... وا نییه؟!

- به‌لێ... ئەوه کامیله‌ن وایه... من که‌ نێزیک به‌... نازانم ده‌ ساڵ... یا هه‌شت یا تۆ ساڵ له‌ به‌غدا مام، وێستا ئەوه‌نده‌ عه‌ره‌بی فێر نه‌بووبووم که‌ بتوانم ئیحتیاجاتی پۆزانه‌می پێ په‌فیع بکه‌م. دیاره‌ ئەوه‌ش موحتاج نه‌بووم. پاستیه‌که‌ی ئەوه‌بوو که‌ ده‌متوانی هه‌میشه‌ به‌شی ئەوه‌نده‌ کوردیک په‌یدا‌که‌م که‌ ئەگەر قاتیک بکرم بپێته‌ دیلمانج و بۆم بکری. ده‌نا پێم وانییه‌ هێنده‌ش نازیره‌ک بم که‌ زمان فێر نه‌بم... به‌لام... وه‌للا‌هی ئیسته‌عدادی زیان فێربوونیشم که‌مه... ها... ئەوه‌ت پێ بلێم وه‌دوايه‌ به‌پاستی من نه‌مه‌ده‌ویست ئەده‌بی عه‌ره‌بیش فێربیم، چونکه‌ ته‌ماشام کردبوو که‌ قه‌ت ئابمه‌ ئەدییکسی چاکی عه‌ره‌ب، ئەده‌بی عه‌ره‌بی، ئەده‌بیاتی عه‌ره‌بی بخوێنمه‌وه، یا نووسینی عه‌ره‌بی بخوێنمه‌وه، مه‌گەر خه‌به‌ریک زۆرم ئیحتیاج پێ بووین، خۆم عه‌زیه‌ت دا، ده‌نا قه‌ت گوشار و شتی وام نه‌ده‌خوێنده‌وه. عیله‌تیشی ئەوه‌یه که‌ بۆ خۆت ده‌زانی ئەده‌بی عه‌ره‌بی چه‌ندی زه‌ره‌ر له‌ زبانی کوردی داوه. با حه‌قیقه‌تیک بلێم، دیاره‌ ئەو ده‌می من نووسینه‌ کوردیه‌یه‌کانی عێراق زۆر ده‌خوێنده‌وه. تا له‌ کوردستان ده‌بوون، به‌ئیستلا‌حی ئێره‌ ده‌بیرستان، یا به‌ئیستلا‌حی

وئ سانه وی و شتی واتان ده خویند، هه موو کوردییه کی خالیس و جوان ده نووسرا. له گه ل ده بوونه دوکتور، ماشا لالا عه ره بیتان فکر ده کرده وه و کوردیتان ده نووسی. وای چ به دبه ختیک به سه زبانی کوردیدا هاتبوو... ئه وه ره بی فکر کردنه وه، هه ستام به وه کاره (پن ده که نن)... به قومو بیهازه له مه ل... به راستی زه ره ری گه وه ی داوه.

• با جاریکی دی بیینه وه سه مه سه له ی ده ره ده ری، یا ناواری ی و دوور که وتنه وه له ولات... ئایا پیاو ده توانن بلن یه کن له هویه هه ره سه ره کییه کان له شیعی ری تودا ده ره ده ری و ناواری بوونه؟!

- نا عه رزت ده که م ئه وه بۆ زه مانیک ی مه حدوده. شیعی ری من ئه گه ر غه منا که، هه موو له بهر لیکه و ماوی، چاره په شی، به دبه ختی میلله ته که مه تییدا مونه که س بووه، نه ئی خۆم، وه ختیک ی من له ته مه نی بیست و دوو سالی ده لیم:

گه رچی تووشی په نه جه پوویی و سه سه رت و ده ردم ته من

باوه پ بکه ن کوپه ده و له مه ندیک ی زۆر تیز و پپ و پاک و خاوین بووم، به لام میلله ته که م تووشی په نه و ده رد و سه سه رت بوو... (ئه من) لێزه دا (هین) نییه، (ئه من) میلله تی کورده.

• به لام نا ته وی ئه وه ش بلتی که جوانترین شیعت ئه وانه ن غه ربی پی گوتوی!!
با... نه ئه وه له بهر وه ش بووه کاکه، له بهر وه ی بووه من ته جروب ی شیعرم زۆر تر پوویه ته پێشی... هه ر غه ربی نه بووه، من ته جروب ی شیعریشم زیاتر بووه... ئه زموونی شیعرم هه تا ته مه ن به ره و ژوور تر چوو، به ره و پێشتر چوو.
• ئه ی که واته سه ره چاوه ی شیعر، لای تو، جگه له وه ی وتمان، که په نگه ده ره ده ری جوانترین شیعی ری پن گوتبی، چی دیکه یه!؟

- وه للامی... جوانیش زۆری ته ئه سیر له من کردوه، جوانی دیاره به هه موو مه عنا ی که لیمه وه. به لام جوانترین شتیش له نه زه ر مندا ژن بووه، یان ئینسان بووه، که دیاره جینسی موخالیفه، له هه یج شیعی ریک ی مندا، تو پیم وایه، بۆنیک ی وا نه که ی که من ته مایولیک ی غه یره ئینسانیم تییدا بووی... به لئ... به لئ... تو هه ر ناله ی جودایی ده بیینی له شیعره غه ربییه کانی مندا، ئه دی... شیعی ری وام هه یه که ناله ی جوداییش نییه، به لام بۆنی غه ربی لی دئ، که ده لیم: یادم بکه ن، زۆر سه یزه... به راستی ئه و شیعه ری من که م

که و تږوه ته بهر لیکږلینه وه و ښتقاد. من پټم وایه لهو شیعره یدا زږر شتی نوټم هیڼاوه ته
گوږئ. که له پټش مندا هیچ شاعیر ټکی کورد لانه قل نه یکوتېن. من ده لټم:

لهو دهمه یدا گر ده گرئ مهیل و تاسه
لهو دهمه یدا ټیک هه لده نگوون هه ناسه

پټم وایه «ټیک هه لده نگوون هه ناسه» په نگېن ټو ته عبیره زږر که م بڼ له شیعری
شاعیرانئ که من بیاننام. ټوه ش هر نه وعیک له دهرده غوربه ته که م... به لئ... جوانی
له هه موو شتیکی دی... جوانیش یه کیک بووه لهو شتانه که منی هان داوه بڼ شیعر
گوتن... جوانی ته بیعت... دیاره پتر له جوانی ته بیعت، جوانی ښسان... ښسانى
جینسى موخالیف.

• ټو بللئ لیره باسی ته عبیرت کرد... لهو دهمه یدا ټیک هه لده نگوون هه ناسه...
به لئ...

• ټمه ټه گهر به راوردی بکه ی له گه ل ټو دهر پرېنه ښساساتی هی که له نالهی
جودا ییدا باست کردوه، ټوه یان زږر به ناشکرا پټوه دیاره که زیاتر شتیکی ښساساتی به
و په گه زتیکی ماددی تیدا به دی ناکرئ. به لام «ټیک هه لده نگوون هه ناسه» شتیکی زیاتر
ماددی نیشان دده. ټمه به پهنئ ټو، دوو ته جره به ی جیاواز نیشان نادا؟!

- با... با... به لئ... به لئ دوو ته جره به ی جیاوازه. به عقیده ی من لیره مه حروومی به ټیکى
دیکه نیشان دده، له وئ مه حروومی به ټیکى دی. ټیدی پټم وایه زږیش شکافتر نه لټم... (پن)
ده که نن... چونکو هر ماچی که سوله یمانیان تیری نه ده کردم به ته نیا (پن ده که نن)...
چونکو باوکه نه بوو... وهک عه رزم کردی، ماچیان نه ټو ده به شاعیره لاهه کان، ده یاندا به من،
چونکو پټیان و ابوو بڼ نازارم (پن ده که نن). بڼ نازار نه بام بڼ ده یاندا (پن ده که نن)...
نازانم ټو ټو شیعره ی منت دیوه، که خه لک په نگېن زږی فکر لئ نه کرد بیت هه:

وهره ماچم دهیه ماچی خودایی
که ییزارم له ماچی سینه مایی

لیره دا ماچی سینه مایی ټو ماچانه که وهکو بابیک ټو خه لکه منیان ماچ ده کرد...

پیم وایه ماچی بابانه بوو (پن دهکهن) کردومه ته ماچی سینه مایی...

• جگه له دهریه دهری جگه له خو شه ویستی نیشتمان، دیاره ئافره تیش پۆلکی زوری له شیعری تودا هیه... تو چون سهیری ئافرهت دهکهی... به لای توه ئافرهت بۆ شاعیر ده بی چی بی؟

- پرسیاریکی زور گرانه، پهنگه گوئیان لی بی (پن دهکهن) به لام چ بکه، ده بی جوابت بده مه وه. من پیم وایه ئافرهتیک به راستی بۆ ئینسانیک... یا ژنیک... من که لیمه ی ئافرهتیشم قبول نییه، له بیرت نه چی، پیم وانیه له «خودای جوانی» را هاتبی، پیم وایه له (عه ورت) ی

• منیش له م کاغه زه دا هه ردوو وشه که م نووسیوه...

- به لی... با تو خواکهی ئیمه بریک له سه ره وهی بپۆین... کیشم زور له سه ره وهی بوو، ده مکت ئافرهت «عه ورت» که له ئه ده بیاتی فارسیدا هه وقولعه ده به کارهاتوه، به مانای ژن و مندال، به مانای... حه ره م... یه عنی ئه م که سانه ی که نابی خه لک بیانین... که وتوته زمانی کوردیه وه. له کوردستانی ئێراندا ته نیا ئه و که سانه ی پێیان هه ییه باسی ژنه کانیهان بکه، ئه وان بانگی ده که ن ئافرهت... ده نا ئه گه ر ناوی ژنه که ی بویری بلی: فاتم، ئایش، نازانم... گولی... چی... نالی ئافرهت، ئیدی بانگی ژنه که ی ده کا.

زور سه هیره... پۆلکی ده گه ل یه کیک له مامۆستاکان کیشم بوو. ده یکت ژن به مه رحه له یه که له ژبانی ئافرهت ده لی ن که کچیتی نه مین... گوتم یانی ئه گه ر که سیک بچیت هه مامی ژنانه، هه تمه ن ده بی کچایه تی نه ماب (پن دهکهن)... یا کابرایه که ده لی که وشای ژنانه ده فروشم، ئیدی ئه مه هه ر ده بی به کچی نه فروشی... نا وانیه... ژن که لیمه یه کی دژی پیاوه. که وابوو ژن هینده ی که لیمه ناسکه، هینده ش بۆ خوی له لای من ناسکه... به لام به و حاله وه به لای منه وه موخته په مه. یانی ئه وه نده به لای منه وه موخته په مه که ده گه ل ئه و هه موو خو شه ویستییه ی من ده گه ل ژن هیه، خۆت له من باشتر ده زانی، یازده سال من دهریه دهر بووم، ژنکی دیکه نه هینا، چونکو پیم وابوو ژنیک بۆ ئینسانیک به سه. ده نا پیت وانه بوو ئه من له و کوردستانی عێراقه پیرژنیکم وه گیر که و...

• ئه گه ر به (سیغه) ش بوايه...

- (پن دهکهن)... ئه گه ر به سیغه ش بوو یا... به لی...

• ئه وه پاشان دیمه وه سه ره ئه و باسه... به لام شتیکت باس کرد که تو وا دیاره ئه وه ی

خۆت له بېر چۆتهوه. ئهوه سهرهتا دوور و دريژهى تاريك و پوونت نووسيبوو، له يهك شويئا باسى خيژانهكهى خۆت به ناو نه كردبوو... دواييش له سهر ئهوه په خههيان لښ گرتى...

- به لښ

• ئهوه چى بوو...؟

- عهرزت دهكم... من لهو په خههنا جوابم داوه تهوه، ده لښم ئهوه پاشماوهى ژيانى چينايه تى بووه كه ته ئسيري كردووه له مندا و به ئسيتلاحي فارسى، نازانم به كوردى بلښم چى، (ناخوداگاه) من باسم نه كردووه، دوايه له مه قاله يهكى بچوكدا مه عزه رهم خواستووه...

• ده لښى «نه چووه بچى»...

- نه چووه بچى... به لښ... به لښ... ئهوه پاشماوهى... جا ئه لعان كه ئهوه له مندا نه ماوه... ئسيتاكه زهمان واى كردووه پښك گه شتووينهوه، ديسان هر له شارښكى غوريه تين ئيدى...

• به لښ...

- ئه گهر من جاريكى بهموى كۆمه كيكي... وهكو ده زانم ئه تو له ئه وروپايه... په نكيښ... به ماله خۆت بكه... ئه گهر من بهموى... ئه و مال ده مالى، بلښم بيده به من بړيك گه سك لښ دم، ئه و پاشماوهى چينايه تى تيدا ماوه، ده لښ تو چۆن كارى ژنانه ده كهى؟! (پښ ده كهنى)... ده نا من پاشماوهى چينايه تيم تيدا نه ماوه...

• باشه... ئه گهر واښ باشه... به به لښوكه وت له گه ل ژندا، بابلښين بۆ شاعيريك... پيټ وايه له پښكې دلدارييه وه پياو باشتريښ دهناسى، يا ژن هر وهكو خوى له ته بيه تدا هه يه...

- وه لښا، كاكه، من وهكو كورديك تووشى ژن بووم. بۆ خۆت ده زانى داب و پوسوومى كوردى، دلدارييه كى... دلدارييه كهش هر مه حدوده، وهكو ئه و دلدارييه كى كه ده زانم ئه تو ده لښى چى... و من به و شكافته يه بلښم... وه لښا پښم وايه، پياو ته نيا وه ختيك ده توانى ژن دهرك كا، كه ئيزديواجى كرديښ، يانى ژنى هه بښ، ئه و دهمى ده توانى دهركى كا... پښم وا نيه له دلداريدا پياو بتوانى ئه و ته جروبه ي بپته ده ستى وهكو ژنداريك هه يه تى... عيشقېك، ئه وينېك يا عيشقېك پايه داره كه ئه خلاقيشى له گه ل بښ. گوايه... ئه گهر تو سه يري ديوانه كانى من بكه، من له سالى ۱۳۲۵ ى هه تاويدا ژنم هيناوه...

ئه گهر تاريخه كان بهمى زاييني بلښى... كه ده كه نه ته قريبه ن چل و شهش، ۱۹۴۶ من

ژنم هیناوه . نه گهر ته ماشای تاریخی شیتیره کانم بکه ی، شیتیره دلداریه کانی من هه موو
پاش ژن هینان گوتراون، نه وانی که تام و بوئیه کیان هه یه .

• که واته بۆ کیت وتوون... ۱۹

- که وابوو زۆری شایی به خۆ ده بۆ، قسه کانمان تونده (پێ ده که نن) ... که وابوو پێم
وا نییه بۆ شتیکی دیکه م گوتبۆ ...

• هه ندۆ بیروپای جیاواز له باره ی پتوه ندی ژن و پیاوه وه هه یه ، سیکس به رده وامی
دلداریه، لووتکه ی دلداریه یا دلداریه، یا دلداری له گه ل سیکسدا ده مرئ ... تو چۆنی
ده بینئ ۱۹

- من پێم وایه دلداری له گه ل سیکسدا په روه رده ده بۆ و ده رواته لای سه روو ...

• یانی به لای تووه لووتکه یه ۱۹

- به لای منه وه، به لۆ، لووتکه یه ... من زۆرم برۆا به عیشقی نه فلا توونی نییه .

• نه م جاره له و گشتیه وه دیمه وه سه ر توژی تاییه تیترا، ده رباره ی ته جروه به ی خۆت .
دایکی سه لاج، با بلێن خێزانه که ت بۆ تو چی ده که یه نن ۱۹ نه من ناویم له بیر نییه ...

- نئوی ئاییشه ... به لۆ ...

• به لۆ ...

- وه للامی له هه موو که س خۆشه و یستترمه له ژياندا، بۆ نه ولا و نه ولای، با گوێشی

لۆ نه بۆ ...

• بۆ نه مه یان گوێی لۆ نه بۆ ها ... ۱۹

- به لۆ گوێی لۆ نه بۆ، زۆر غوروور ده یگرئ (پێ ده که نن) ... با غوروور نه یگرئ ...
به لام به لای منه وه له هه موو که س بۆ من خۆشه و یستتر بووه له ژیندا ... و نه لعانیش
ته حه ککومیکسی که گالته م به گیانی خۆم کردووه له ته وای ژياندا، ده گه ل زۆر مله وپی
که ورده دا مو باره زم کردووه، خه باتم کردووه، له مو قابیلی ویدا، نه لعان، زۆر بۆ ده سه لاتم .
له حا لئ حازردا زۆر بۆ ده سه لاتم ... به راستی ده بۆ له سه رم بکه نه وه (پێ ده که نن) .

• په نگه هه ر تۆ وانه بی ... ته جروه به ی تۆ ... نازانم ئیوه چه ند سال بوو یه کتان
نه دیبوو ۱۹

- ئیمه ... پتر له ده سال و نیو ...

• به لۆ ...

- ده لۆن که نازم حیکمه ت ... نازم حیکمه تیش ته جروه به یه کی وای هه یه ...

• بەللىن... دواي، وابزانم، يانزده يا دوانزده سالل كه مونه ووهري بينييه وه... ژنه كه ي...
- بهللى...

• ھەمووي ھەر چوار مانگ لە لای مایە وه... ناردییه وه... ئیدی نە شیدییه وه... تۆ
چۆن بووی؟!

- وهللای... من پێم خۆش نییه تازە لێک جوئی بینە وه... تا ئەوێ پێی دەلێن مەرگە
و ھادیموللەزات (ھادام اللذات) لە یە کمان جوئی نە کاتە وه، پێم خۆش نییه، لێی جوئی
بیمە وه، پاستییە کە ی ئەو یە. بەلام بە پاستی وەکو من، پاش گە پانە وشم ئیتەر شیعری
دلداریم نە گوتوو و ھەر مانایشی نە ماوه بۆ من و پەنگی بپانی کە لیما تە. یانی، بە پاستی
کە لیما م بۆ جوانی لە دەست چوو. ئیدی هیچ نە ماوه پێی بلێم. پەنگ ئەو وش مەسە لێک
بێ، کە ئیتەر من چ بلێم... من کە لیما ی کلاسیک لە بارە ی شیعری کوردیدا پێ غەلە تە،
بەلام لە شیعری ئەو پۆژە دا ئەو ی من لە بارە ی ژندا دەلێم:

بەرپیشی بۆزەو سوجدە ی دەبەم من بۆ جەمالی تۆ
 ئەدە ی بۆچی دەیانگوت دار کە پیر بوو تازە دانایە

تازە ئیدی تە ماشا دەکەم شستی و لە تیغم نایە تەو و خەیاڵ و لە بەر وە ی دەستم لێ
ھە لگرتوو... بە ھەزار زەحمەت توانیومە لەو بەینانە دا شیعریک لە سەر حجابی ئیسلامی
بلێم کە پێم وایە شیعریکی خراب نەبێ، ئەمما لە بەرم نییه ئە لەن بۆت بخوینمە وه.
• ئەمە پیاو بۆ پرسایاریکی تر پادە کێشێ... بەلام مەبەستم تۆ خۆت، وەکو مام
ھێمن، نییه. بە لکو شاعیر بە گشتی، ژن ھێنان بە لای تۆو چۆنە، یەعنی شاعیر دەبێ
ژن بھێنێ؟!

- وهللای، کاکە، ئاخ وەکو عەزەم کردی، من پێم وایە ھێندێ کەس، دەگەر پێمە وه بۆ
پرسیارە کە ی تۆ، ھێندێ کەس پێی وایە ئەگەر ژنی ھێنا دادەمرکێ و ھێندێ کەس... من
بۆ خۆم ئەگەر ژن ھێنا بومە شاعیر، بەلام نازانم خەلکی دیکە چۆنە؟

• تۆ پێت وانییە مامۆستا گۆران پاش وە ی دایکی پووناکی بوو (دەبێ مەبەستی دایکی
ھێرۆ بێ، نە کە دایکی پووناک ف.ش) ئیدی شیعری دەربارە ی جوانیدا کە م کۆتوو؟!
- جوانترین شیعەرە کانی ئەوانەن کە لە بەینی ژن ھێنانە کانی و دوا ی ژن ھێنانە کانی
کۆتوونی...

گوتوویه تی...

به لئی...

• نازانم، چونکو تاریخیان نییه... به داخه وه شیعرى مامۆستا گۆران عه ییپکیان هه یه که پیاو نازانن... بیستوووه ژنه عه ره به که ی زۆر جوان بووه، من که نه مدیوه . پیت وای نییه دامرکابن پاش وه ی ژنه عه ره به که ی بووه ؟!

- وه لّلاهی، وهک تۆیش باست کرد، نازانم، یانی له به رنه وه ی تاریخه که ی پتوه نییه، پیاو نازانن...

• به لئی... به لّام من شاعیریک ده ناسم، نه لّان ده توانم لّیره باسی بکه م، نه ماما پیم خوش نییه له زمان منه وه، نه وه بکو ترئ بۆ خۆت قسه ی له که لّ ده که ی. نه من پیم وایه مامۆستا هه ژار له که لّ ژنی هینا ئیتر شیعرى جوانی نه گوت. له که لّ ژنی دووه می هینا شیعرى عاشقانه ی جوانی نییه... به لئی، له به ره و موکریاندا، که دووربۆته وه، بۆ ماوه یه که ی له براژنم دووربۆته وه، برّیک شیعرى عاشقانه ی جوانی تیدا هه یه، که نه ویش بۆ ماوه یه که ی موخته سه ره بووه. یا له بابا هه ژاری موکریاندا برّیک عاشقانه شیعر ده لّی، به لّام تۆ پیت وای نییه زۆریان ته قلیدین؟!

- وایه... راسته...

• به لئی... ؟!

- راسته وایه

به لئی... و من له بیرمه که هه ژاریکی زۆر مندالّ پیش وه ی په نگبئ نه و شیعرانه ی له ئاله کۆکدا بلّاو بووبه وه، پیش وه ی ژن بئینى ده ی توانی شیعرى عاشقانه بلّی...

چاوت که گۆشه داره وه کو پۆژی نیشتمان

به ییدا ده کا هه رایه کی له و کورده وارییه

نه و شیعره ی زهمانی زۆر مندالّی مام هه ژارییه، زۆریش جوانه. نه وه مه ربووته به نه و پۆژه ی که له پشتی گۆفاری نیشتماندا چاپ ده کرا، ته ماشا ده که ی نه و شیعره ی زۆر جوانه...

• وایه...

- به لئی...

• ئەم دوو سێ پرسیارە ی دواى هەستىكى وا بەپىاو دەدات، وەكو بلىى شاعير، كۆمەلى قانۆن هەيه كه ده‌يگرته‌وه، يا كۆمەلى چوارچۆه هەيه كه تەنيا بۆ شاعيره و پەنگە بۆ خەلكى تر نه‌بێ. من بەش بەحالى خۆم ئەوه‌نده باوه‌رم به‌وه نيه قانۆنى تايه‌تى هەبێ بۆ شاعير، كه خەلكى ديكە نه‌گرته‌وه.

- بەلى...

• بەلام، بەهەر حال، ديسان يەك دوو پرسيارى لەو بابەتە لى دەكەم. بەلاى تۆوه پتۆه‌ندى نىوان شاعير و ئازادى چيبە و... چۆن؟ پەنگە وا پاستتر بى بلىين نووسەر و ئازادى، چونكه مەسەله تەنيا شاعير نيه... (ئەگەر ئەم پرسيارەم ئەمڕۆ بکەدايه دەمگوت هونەرمەند و ئازادى - ف.ش).

- بەعه‌قيدەى من... بەلى... ئەفسووس... لەوه‌تى من قەلەم بەده‌سته‌وه‌يه قەتم هەست بە ئازادىيەك نه‌کردووه كه قەلەمى خۆم بەكه‌يفى خۆم بەرده‌م... پيم وايه قەيد و قيودىك هەميشه هەيه كه شاعير يا نووسەر ناتوانى ئەو ئازادىيەى حيسسى دەكا...

هەرچى دەكەم ئەو خەيالەى پىي مەستم (لەپاستيدا - هەرچەند - ف.ش) بۆى بێته سەر كاغەز. سەيره... ئتۆه پىتان وايه شاعيره‌كانى غەربى يا ئەوروپايى، نووسەرەكانى غەربيش توانيويانە به‌و هەموو ئازادىيەى، بەره‌للایى، يا... ئازانم چى شيعر بنووسن؟ پەنگىن هەموو كەس پىي وابى ئيعترافاتى پۆسۆ زۆر سەريه.

بەلام تۆ فكر دەكه‌يه‌وه پۆسۆ شتى شارده‌تووه يا نه؟! من پيم وايه زۆر شتى شارده‌تووه... لە هەموو كەس سەريه‌ترى نووسيوه، بەلام ئايا شاعيرىك ئينسان نيه؟! ئينسانىك جارىك، بلىي پۆسۆ، دەومرى خۆيدا جارىكى زگە‌شۆره‌ى نه‌گرته‌بى... تۆ ته‌واوى ئيعترافاتەكه‌ى بخوينه‌وه، قەت باسى وه‌ى تيدا هەيه...؟! (پى دەكه‌ن)...

- جوانه...

- كه‌وابوو، كاكه بەپاستى قەت ئەو ئازادىيەى كه ئيده‌ئاله بۆ شاعير و نووسەر... بەتايه‌تى شەرقى، ئيدى بۆ خۆت دەزانى شەرق ئەوپە‌پى... بەعه‌قيدەى من، ئەو ئازادىيە، هەلنەكه‌وتووه. جا ئەو جار بۆ من پتره، چونكو من...

- بەلى... لەپيش هەموو شتىكدا چونكو كوردم... ئەو جاره‌كانه ماوه‌يه‌كى دوور و درىز، خۆت دەزانى... ئەوه‌شت با پى بلىيم، ئەگەر نه‌كه‌وتبامه عىراق و، چاپە‌مه‌نیه‌كانى عىراق شيعره‌كانيان بۆ چاپ نه‌کردبام و هەر ده‌مه‌تبووعاتى حيزيدا چاپ كرابايه. زۆر له شيعرەكانم ده‌فه‌وتان. من نالەى جوداييم دەدا بەتۆرگانی حیزبه‌كه‌مان، ده‌يگوت به‌من چ

مه ربووته تو مه شرووب ده خويه وه يا نه ... (هه موو پي ده كه نن) ... و پهنگي له ناله ي
جودايي چا تر من شي عريكم هه يه به نيوي (سووي ده وران)، به پاستي هه له ناله ي ...
ناله ي جوداييدايه ...

تيدايه ...

• به لي ...

- من له ويذا پيشبيني پووخاني شام كردوه ... دوو سئ سال پيش پووخان ... پيم

وابوو ...

به نه فسانه ي ده زانن سووي ده وران
غولام و ورتكه خوري دهركي گه وران
به لام رويك دهبي ده وران بدا سووي
له بهر گه وران نه بي پشتي خلك كووي

• ببووه ... پيش نه وه ي بچه سه پرسياره كه ي تر ...

- به لي ... من له ويذا زور ...

• بوجي پيت وايه نه مه پيشبينييه؟! خو هه زور كه س واي وتووه و واش ده لي كه
زورداري ناميني، هه ده بي پووخن و ... ياني بووه به قسه يه كي كه هه موو كه س ده لي ...
(هه موو پي ده كه نن) ...

- وه لا ... نه لمان نه وه يه، ئيدي ... من حه ياتم داوه تن، خه لكي ديكه ... ئي خه لكي
ديكه با بر دويي تي ... (پي ده كه نن) ... به لي، راسته ... نه وه مه سه له يه كي ديكه يه، به لام
من ده مزاني كه زوردار هه ده پووخن ... به پاستي هينده نيزيكيشم پيشبيني نه كر دبوو ...
نه م پوزانه برايه كي عيراقم دي، گوتي نه تو وه سيه تنامه يه كت له كن خوشكه كه ي من هه يه،
كه وه سيه تن كر دوه، نووسيوته كه نه گه ر مردم چي لي بكن. ياني من پيم وابوو له
كورديستاني عيراق ده مردم و تازه كورديستاني ئيران نابينه وه ... ياني پووخاني نه و
زورداره ي بريك دوورتر بوو ... پيم وابوو دوورتره ... به پاستي ئينقلابي ئيراني وه كو من
ده خه يالي خرمدا پيشبيني كر دبوو، پيم وانه بوو و هاسان و وا زوو ئيمپرياليزمي پاشه كشه
ده كا ... نه گه رچي ئيستاش نه يكر دوه، بؤ خوت ده زاني ... نه وه ي زولم و زوره هه ده يكا،
به لام نيوه به زيويكي، به لكه به زيوه ئيدي ...

• ديسان يه كڼ له وشتانه ي كه زور باسى ليوه ده كړئ، شاعير و سياست، يا نووسه و سياست. تو په يوه ندى ته و دووانه چوڼ ده بينى؟! سياست شيعر ناكوژئ؟

- وه لا به عقيده ي من، زور زهره رده دا له شاعير، زهره رى زور گه وهره ش ددها، موقه ييه دى ده كا، به لام بؤ كورديك چ بكا؟! پښى وايه نه وهره ش ئه ركيكه له سه ر شانى كه ده بڼ بؤ پرگارى خوى هول بدا... نه من له ولايتكدا كه ژيانكي نه ته وايه تى سه ر به خوم ه با، پيم وايه قهت نه ده چومه ناو سياسته وه. يانى من پيم وائييه نه ده ب له سياست دور بڼ... نه وه شتيكى سه يره... كه هر كه س ده توانئ نه وعيگ له نه ده ب بؤ خوى هه لېژنڼ... نه ده ب، هه موو نه دديك، كه م و زور له خزمه تى سياسته دا هر ه يه، به لام خوبه ستنه وه به حيزيگ زور زهره ر له شيعر ددها. تو پهنك بڼ هه موو ژماره كانى پوژنامه ي كورستان، كه له عيراق دهرده چوو و ئيمه دهرمان ده كړد، هه مووت...

• بينيومه... به لئ...

- بينيوتو و له وئ كه م شيعرى من ده پوژنامه دا چاپ كراوه. نه و شيعرانه ي بڼ ئيمزان زور يان ه ي منن ئيدى. نه و دهمه ي من حه قم نه بوو هيمنيان له بڼ بنووسم. نه گهر پوژگار يكي «تاريك و پوون» بلاو نه بوو ياره تو نه تده زانى «گهرمه شين» ه ي كام شاعيره، يا «كاروانى خه بات» ه ي كام شاعيره، جا وهره به دوايدا بگه رچ. ده بڼ كڼ بڼ «كاروانى خه بات» ي گوتبڼ، ده بڼ كڼ بڼ «ناره ق و تين» ي گوتبڼ... مه سه له ن شيعريكي كه من بؤ ته رمى حاجى قادري كوييم گوتبوو، پوژنامه كه ي خومان حازر نه بوو چاپى بكا ئيدى. ده يگوت تو تازه ناشكرا بووى و شاعيرى ته و شيعرى، ئيمه ده مانه وئ شاعيرى ته و شيعره ناشكرا نه بڼ. ته نيا شيعرى كه من به ته واوى، وه كو خاتيره يه كي، له زه تم له شيعرى خوم بر دوه، چونكو ته ئسيري ئانى كردو ته سه ر خه لك، نه و شيعره بوو كه من بؤ ته رمى حاجى قادري گوتومه، بؤ كوته لى حاجى قادر گوتم. له و كويونه وه ي كويدها، كاكه، ته ئسيري ئانى هه بوو له سه ر خه لكه كه ي كه له وئ بوو. زورم نه وده مى خو خوشه ويست كه ده توانم شيعريكي وا بلېم...

به لام شاعيرى كورد، وه ك گوزان ده يگوت:

له پيش هه موو شتيكا چونكو كوردم

چوله كه ي ناو هه زاران داوى وردم

• هه چۆن بێ، خۆ ده بێ کوردایه تی بکا ...
- به ئی ...

• کوردایه تی له پارتایه تی جیا ده که یه وه ؟!

- نه خێر ... نه وه یه عه رزت ده که م ... به لām پارتیک که له خزمه تی کوردایی. وه ختیکی
من پارتیکم دیت که له خزمه تی کوردا نه بێ، ئیدی بۆ ده بێ جاش بم که من ده خزمه تی
ئو پارتییهدا نه بم؟! من ده توانم له ڕێگایه کی دیکه دا خزمه تی ئو کورده بکه م. به داخه وه
سه رکرده کانی مه زۆر بێ ئینسافن، پێیان وایه هه ر که س ده گه ل وان نه بێ دوزمێ
وانه ...

• به لām نه گه ر مه سه له که له و چوارچێوه یه بیهینه ده ره وه که مه به ست هه ر تۆ یا
شیعری کوردی، با هه ر باسی شاعیر به گشتی بکه ین ... ئایا شاعیر پێویستی به وه هه یه
له ژيانیدا فه لسه فه یه کی هه بێ؟ خۆی به فه لسه فه یه که وه بیه ستیته وه ؟!

- نه وه لā ... من زۆرم فه لسه فه له شیعردا ... خۆش ناوی. من پێم وایه شیعهر هه ر نه وه یه
که ئیساساتی ئو ئینسانه ی بێ که خۆی پێ شاعیره ... به لām وا ده بێ هیندیک هه ن
شاعیری باش که فه لسه فه به نه ندازه یه کی باش دێننه به ره م. عه رزت ده که م مولاچه زه
بفه رموو فه لسه فه ناسکی شیعر ده کوژی. حاجی قادری کوژی ئو شاعیره مه زنه ی ئیمه
ئیتز ویستوو یه تی فه لسه فه ی کوردایه تی، ڕزگاری کورد، بخاته چوارچێوه ی، چونکو
وه سه یله یه کی دیکه ی نه بووه ئو بیرو پای خۆی به کورد بگه ینێ، ئیلا شیعهر نه بێ، یه عنی
نه زم نه بێ ... له بیرت نه چێ ... من شیعر و نه زمیش فره ق ده که م ... حاجی قادر نه گه ر
ته ماشا ده که ی ... ته ماشای شیعره غه رامیه کانی ده که ی شاعیریکی ته واو بووه ... به لām
وه ختیکی ته ماشای شیعره سیاسیه کانی ده که ی ئیدی گوێی نه داوه ته جوانی شیعر، هه ر
ویستوو یه تی ئو په یغامه ی پێیه تی، ئو ڕپساله ته ی پێیه تی به خه لکی ڕابگه یه نێ. ته نیا
که سیکی که من پێم وایه فه لسه فه شی هه بووه و شیعریش ... حافزی شیرازییه، به عه قیده ی
من له عه ینی حالدا شیعره کانی یه کجار زۆر جوان و پڕ مه عنان، شیعریش، فه لسه فه یه کی
زۆر گه وره ش له شیعره کانی هه یه. نوێخوازییه کی زۆر گه وره له شیعره کانی هه یه که
ئیتشاش بۆ من نوێن. مولاچه زه بفه رموو پاش نیزیک به حه وتسه د سال شیعره کانی نوێن،
ئه و ڕۆکانه ش نوێن ... که چی (مه سنه وی) که به لای ئیمه وه زۆر کتیییکی گه وره ی فه لسه فه ی
یا عیرفانییه، هه ریه ک شاعیر کوئوو یه تی ... دیوانی شه مس و مه سنه ویش هه ر شاعیری
کوئوو یه تی. له دیوانی شه مسدا له باره ی قالب و که لیما ت و نه وه دا زۆر گه وره تره، به لām له

مه‌سنه‌ویدا فه‌لسه‌فه‌که‌ی گه‌وره‌تره ... نازانم ... لیره‌ش ده‌بیته دوو ئینسان له جیگایه‌کی توانیویه‌تی قالبی جوان، که‌لیماتی جوان، فکری جوان له شیعری خۆیدا بگونجین. ده‌مه‌سنه‌ویدا زۆری گۆی نه‌داوه‌ته قافییه و وه‌زن و که‌لیماتی جوان، هه‌ر ویستویه‌تی فه‌لسه‌فه‌که‌ی نیشان بدا، عیرفانه‌که‌ی نیشان بدا...

• باشه ئه‌م ئیمتیازه بۆ ته‌نها ده‌ده‌یت به‌حافز خۆ شاعیره سۆفیه‌کان، به‌گشتی یا بلیین نه‌ده‌بی سۆفی، نه‌گه‌ر هه‌مووشی نه‌بێ، نه‌وا به‌شیکی زۆری، شتی زۆر جوانیان وتوو، نه‌وجا سۆفیگه‌ری نه‌ک هه‌ر لای ئیسلام به‌لکه‌ نه‌وه‌ی به‌زمانانی ئه‌وروپایی پتی ده‌لێن mysticism ده‌وریکی گه‌وره‌ی له ئه‌ده‌با بینیه ...

- جا نه‌وه سه‌یره که منیش به‌خیلافی، به‌پێچه‌وانه‌ی هه‌موو که‌س حافزم پێ سۆفی نییه .

• من مه‌به‌ستم به‌سنه‌وه‌ی فه‌لسه‌فه‌یه به‌شیعه‌وه ...

- به‌لێ ...

• خۆ سۆفیزمیش ...

به‌لێ بۆ خۆی فه‌لسه‌فه‌یه‌که . جا نه‌و جار بیته سه‌ر نه‌وه . نه‌گه‌ر بیته سه‌ر سۆفیزمیش ... هه‌ن، شاعیری وا که به‌پاستی سۆفیزمیان له شیعه‌دا زۆر جوان کوتوو، وه‌کو مه‌حوی خۆمان ... یا مه‌وله‌وی خۆمان، سه‌ید عه‌بدوله‌هیمی مه‌وله‌وی به‌پاستی توانیویه‌تی؛ سۆفیزمی به‌شتیکی مومتاز ده‌زانم، ده‌نا دیوانی شاعیره‌کانی دیکه‌ی فارسیش می‌وی زۆر تێدايه ... سه‌نایی باس ده‌که‌ی، عیراقی باس ده‌که‌ی، به‌پاستی نه‌واشه‌ش زۆریان هه‌ن، شاعیری زۆر به‌رز، سۆفیزمیان زۆر چاک هێناوه‌ته ناو چوارچێوه‌ی شیعه‌وه ... به‌لام حافیز من پێم وایه زۆر به‌رزتره له سۆفیزمیش، پێم وایه عارفیکی زۆر گه‌وره‌یه که ده‌لێ:

بیا تا گل برافشانیم و می درساغر اندازیم
فلک را سقف بشکافیم و طرح نو در اندازیم
اگر غم لشکر انگیزد که خون عاشقان ریزد
من و ساقی بهم سازیم و بنیادش براندازیم

کوا نه‌وه له‌گه‌ڵ شیعری سۆفیه‌کی وه‌ک یه‌ک ده‌چێ، نه‌وه شیعه‌که‌که‌ نازانم له‌ کوێیه . هه‌تا مه‌سه‌له‌ن خه‌لک پتی وایه ... خه‌بیام زۆر مه‌شه‌ووره، که‌چی، من سه‌یره که هیه ...

پټم وايه خه پيام نه فله سله فیهی هه بووه و نه هيچ... پټم وايه شک و دوو دلی و تهرديدک
له شيعره کانيدا گونجاوه، که بؤ خوشی نينسان نيکی شه کاکه، که نازانی... من فله سله فیهی
خه پيامم هيچ به لاوه فله سله فیهی که عه جايب و غه رايب نييه. نيدي نه وه عه قیدهی شه خسی
خومه. خه لکی دیکه نازانم تو چ به راوردی که له وهی ده کهی که من فله سله فیهی خه پيام
زور پټ فله سله فیهی که سیر نييه.

• نهی جه لاله ددینی پوومی؟ تو له باشتري شيعرتا که نالهی جوداييه، له دوو شویتا
په نات بردوته بهر جه لاله ددینی پوومی... بؤچی؟
- به لټن... من پټم وايه عارفی که یه کجار زور گه ورهيه...
• له بهر عارفیه کهی يا له بهر شيعره کانی؟

- عه رزت ده کهم... عه رزم کردی له شه مسدا... له ديواني شه مسدا شاعیري که زور
گه ورهيه... له مه سته ويدا نه وه شاعیره نييه، يان ساحیبی نه وه قالبه که له ويدا نيستيفادهی
لټن کردوه، مه سه له ن «خود» و «به د - بد» که نيتمه نه لعان ته له فوزی ده کهين، زور
جاری کردوته قافیه، که نه وده می زور عيب بووه، به لام گوئی نه داو ته قافیه... نه گه ر
ته نيا موقه ديمه کهی که من... منيش هر زور له موقه ديمه کهی موته نسیرم: بشنو ازنی
چون حکایت می کند.

کاکه، نيدي نه وه... نه لعانیش نه من هر تييدا هه بسم... له موقه ديمه ی به ولاوه تر
ناچم... پټم وايه موعيزه یه، شيعر نييه... له موعيزه ش گه وره تره... به لام له ديواني
شه مسدا که ده لټن... ته ماشای نه وه شته جوان و تازهی، که نه لعانیش هر تازه یه:

دی شيخ با چراغ همی گشت گرد شهر
کز دیو و دد ملولوم و انسانم آرزوست

له وه ميتوه له نينسان ده گه پټ، نيتمه نه لعانیش له قه پنی بيسته مدا... ناخر و توخري
قه پنی بيسته مدا هر له نينسان ده گه پټين...

• به لام ديوجين، نه وه ی يونانی، پيش نه وه، ده لټن به چراوه ده گه پټا، ده يگوت له
نينسان ده گه پټم...

- به لټن... نيدي نه وه... به لام نه وه خستوويه ته نه وه زويانه جوانه وه... له نينسان
ده گه پټ... به راستی له نينسان ده گه پټ...

• باشه پیت وانیه ئه ئه‌جابه‌ی تۆ، ئه‌ خۆشه‌وێستنه‌ی تۆ، بۆجه‌لاله‌ددین مه‌سه‌له
ئه‌وه‌یه‌ تۆ زیاتر فارسی ده‌خوێنیته‌وه‌...

- به‌ئێ... جا من چ بکه‌م... غه‌یری فارسی و کوردی چ دیکه‌ نازانم... زیانی دیکه‌
نازانم غه‌یری فارسی و کوردی و... کوردیه‌کانیشمان... به‌خوای... کاکه‌... مامۆستای وا
هه‌یه‌ ده‌ئێ... میژووی ئه‌ده‌بی شه‌ش هه‌زار شاعیرم کۆ کردۆته‌وه‌، به‌لام ئه‌من هه‌رچه‌ند
ده‌یانبژێرم هه‌ر قامکه‌کانم به‌سن بۆ شاعیره‌ گه‌وره‌کانمان... بۆ شاعیره‌ گه‌وره‌کانی
پێشووومان و له‌نیۆ لاهه‌کاندا ده‌بینم هه‌ن و ئه‌مما ئیدی وێستا کال و وێستا مه‌جالیان
نیه‌ شیعەر بلێن... چووزانم، هه‌زار دهرد و گرفتاری که‌ بۆ خۆت ده‌زانی بۆ شاعیری
کورد هه‌یه‌. به‌لام شاعیره‌ گه‌وره‌کانی مه‌... مامۆستا عه‌لاهه‌ددین سه‌جادی، هێنده‌ی گۆل
له‌سه‌ر ویه‌، هێنده‌ عومری لاهه‌کانمان بن که‌ ده‌یانوه‌ی میژووی ئه‌ده‌بی کوردی ئینشانه‌للا
بنووسن... ئه‌و کتێبه‌ زه‌لامه‌، پێم وایه‌ دوازه‌ شاعیره‌ باسیان ده‌کا، که‌ هه‌چیشیانی
نه‌توانیه‌ به‌خه‌لک بناسیێن ئه‌وه‌یه‌ که‌... کاکه‌ چ بکه‌ین... له‌به‌ر وه‌ی پوو ده‌که‌مه‌
ئه‌ده‌بی فارسی، بلێم چی، ئه‌ده‌بی فارسی ئه‌ده‌بیکی ده‌وله‌مه‌نده‌.

• تۆ باسی حافظ و مه‌ولانات زیاتر کرد، ئه‌ده‌بی فارسی هه‌چی تری تیا نیه‌؟

- ها... شاعیری تۆر گه‌وره‌ی تریش هه‌یه‌... مه‌سه‌له‌ن گه‌نجه‌وی، که‌ که‌سیش نازانێ
میلله‌تی چیه‌.

• ده‌ئێن کورده‌...

کورد ده‌ئێ کورده‌، چونکو دایکی:

گر مادر من رئیسه‌ کرد

مادر صفاته‌ پیش من مرد

ئه‌وه‌ گومان له‌وه‌یدا نیه‌ دایکی کورده‌. ترکیش ده‌ئێن ترکه‌، چونکو قه‌بری له‌ گه‌نجه‌یه‌
و ژێنیکیشی هه‌بووه‌ به‌نیوی «ئافاق» ترک بووه‌. به‌لام من عه‌قیده‌م وایه‌ نه‌ لاهه‌وه‌ی
ره‌ئیسه‌ خانمی دایکی کردوویه‌تییه‌ کاژیک (پێ ده‌که‌نێ)، نه‌ ئافاق خانم کردوویه‌تییه‌
پانتورکیست، نه‌... پیاو نازانی بابیشی کتیه‌ و به‌راستی... بۆ خۆی... ناوی ده‌با، به‌لام
میللییه‌ته‌که‌ی ناڵی بۆ خۆشی به‌میللییه‌تی نه‌نازیوه‌، وه‌ک فیردۆسی ده‌ئێ:

بسی رنج بردم در این سال سی
عجم زنده کردم بدین فارسی

به‌عه‌قیده‌ی من نه‌و عه‌جه‌می زیندوو کردو ته‌وه به‌پینج گه‌نجه‌که‌ی، به‌لام نه‌یگوتوه
زیندووشم کردو ته‌وه ... به‌زمانی فارسی چاک دهرده‌به‌ی. په‌نگین تورکیشی زانیین، تو
پیت وایه پیاو دایکی کوردین و کوردی نه‌زانی، به‌عه‌قیده‌ی من زانیویه‌تی ...
• ده‌بن زمانی دایکیشی زانیین ...

- ژنیشی کورد (بیگومان مه‌به‌ستی ماموستا هیمن تورکه، نه‌ک کورد. ف.ش) بن، ئیدی
چۆن، چۆن نازی نه‌و خانمه‌ی هینده‌ی خوشویستوه ... پیم وانیه به‌لالی نه‌ویش پازی
بکات ... به‌زبانی به‌ینه‌لمیله‌ی (بین‌المللی) نه‌و کوا جیبه‌جی ده‌بن (پن ده‌که‌نی) ...
به‌لام «فارسی» پی وایه مونا سیبتره بۆ شیعره‌که‌ی، بۆ ئی حساساته‌که‌ی. و له
هیچ کوئ نالی من بۆیه نه‌و شیعره به‌فارسی گوت پیم وایه فارسی چاتره له تورکی
یا له کوردی. به‌لام ته‌واوی ئاساره‌که‌ی، هه‌تا بۆ نمونه‌ش ئیمه نابینن نه‌م کابرایه
میسره‌عیتی کوردی کوتین، وه‌کو هیندیک بۆ خۆت ده‌زانی، شاعیره‌کانیمه، هی قه‌پنی،
تۆزده‌مان، بۆوه‌ی که بلای فارسی ده‌زانی، نه‌قه‌لله‌ن ... باوه‌پ به‌رموو وه‌ختیکی دیوانی
مه‌حوی بۆلۆبۆوه من زانیم ماموستا گزان فارسی باش نه‌زانیوه، چونکو کاکه‌ی فه‌لاح
بۆی گێرامه‌وه کوتی: ماموستا ده‌لێ ئیوه شیعره‌کانی مه‌حوی مه‌عنا نازانن، هونه‌ری
مه‌حوی له فارسی گوته‌که‌یدایه، وه‌ حالیکی من ده‌زانم، فارسییه‌کانی به‌داخه‌وه هه‌ر
کاویژی کوردیه‌کانیتی (پن ده‌که‌نی) ... وه‌ له کوردیه‌که‌یدا زۆر چاکی پتر ده‌رپروه،
که‌واوو ...

• نه‌ی مه‌ولانا فارس بوو، تورک بوو، چ بوو، به‌لای تۆوه ۱۹

- وه‌للاهی، کاکه، نه‌ویش ... به‌روا ... نازانم ... له به‌لخه‌وه هاتوه، به‌لخیش نه‌و
ده‌می ... فارسی زویانیکی ... په‌واجی هه‌بووه، نووسین به‌فارسی بووه، تو بۆ خۆت، کاکه
فه‌هاد، پیت وایه تاران به‌قه‌د سوله‌یمانی تو قه‌ره‌یدوون و ئیره‌ج و نازانم گه‌رشاسب
و ... نه‌وی تیدان ... نه‌سغه‌ندیار و ... وه‌للاهی په‌نگین، تاران به‌قه‌د سوله‌یمانی سی سال
له‌وه‌ی پیش نه‌سغه‌ندیاری تیدا نییه ... نه‌ده‌بی فارسی پۆیوه کاکه ... نه‌ده‌بی فارسی
پۆیوه، وای لێ کردوون که پادشایه‌کانی عوسمانی، که بۆ خۆت ده‌زانی خه‌لیفه‌کانی

عوسمانی ویستوویانه، هه‌میشه شه‌ریان بووه له‌گه‌ڵ فارس، که‌چی به‌فارسییان شی‌عر گوتوووه بۆ خۆیان. من زۆر به‌زحمه‌ت، له‌ بولغاریا بووم، فی‌ئری ئه‌و خه‌ته‌ عه‌جایب و غه‌رایبه‌ی بووم که‌ ئه‌وان پێیان ده‌نووسی، بۆ ئه‌وه‌ی تابلۆیه‌کی بخوێنمه‌وه. پۆژیکی به‌هر ده‌رکێکدا پۆشتم، ته‌ماشام کرد لێی نووسراوه «مه‌یخانه» ئه‌وپه‌ری ته‌عه‌جوبم کرد، گوتم کاکه‌ مه‌یخانه‌ چ ده‌کا له‌ بولغارستان؟ ته‌ماشام ده‌که‌م لێره‌ پۆییوه، چۆته‌ تورکیه‌ و له‌ تورکیه‌ پ، له‌ گه‌ڵ تورکان چۆوه‌ته‌ بۆ بولغارستان و له‌وێ به‌ «باپ»ی که‌ ته‌واوی ئه‌وروپایی ده‌لێن باپ...

• له‌وێ بۆته‌ مه‌یخانه...

- له‌وێ بۆته‌ مه‌یخانه... که‌ وابوو ئه‌ده‌بی فارسی پۆییوه‌ ئیدی... ئیمه‌ی کورد، سه‌یره، دیوانی خانای قوبادیت نازانم به‌نه‌زهر گه‌ییوه‌ یا نا؟ ئیستاش، ئه‌من مه‌م و زینیکی کۆنم، ئه‌لعان، لێره‌ له‌کن په‌فیه‌که‌ت هه‌یه، که‌ ئه‌وده‌می هه‌مزه‌ بلایوی کردۆته‌وه، سه‌ر به‌حه‌سه‌کانی هه‌موو به‌فارسی نووسیوه...

• راسته...

- که‌ وابوو ئیمه‌ پێمان وا نه‌بووه‌ کوردی... بابی مه‌ پێی وا نه‌بووه‌ کوردی نه‌سه‌ری پێ ده‌نووسری. هه‌ر پێی وابوووه‌ شی‌عری مومکینه‌ پێ بکو‌تری، ئه‌مما نه‌سه‌ری نابێ پێ بنووسری، حالیکه‌ ئه‌مه‌ ده‌زانین که‌ به‌هه‌راستی ده‌توانین په‌خشانی زۆر به‌رز به‌زمانی کوردی بنووسین. من «شازاده‌ و گه‌دا»م له‌ فارسی‌را، دیاره، ته‌رجمه‌مه‌ کردوو، هه‌ی مارک توینی. له‌بیرمه‌ به‌موته‌رجیمه‌ فارسییه‌که‌ی، که‌ به‌هه‌راستی جێی فه‌خری ئێران، وه‌ ناتوانم بلێم جێی فه‌خری کورده‌، با و‌جودی که‌ کورده‌، چونکو‌ خه‌مه‌تی به‌زمانی فارسی پتر کردوو، به‌داخه‌وه‌. کوردی وا باش نازانم ئه‌گه‌رچی کوردیش ده‌زانم، ئا‌غای محه‌مه‌دی قازی، که‌ ئه‌گه‌ر ئیشانه‌ لێلا پێت له‌ تارانێ که‌وتوو به‌خه‌مه‌تی بگه‌، به‌هه‌راستی پیاویکی زۆر گه‌وره‌ی کورده‌... ئه‌و... نازانم له‌ چ زه‌مانیکرا وه‌ری گێ‌پراوه‌ته‌ سه‌ر فارسی، منیش له‌ سه‌ر فارسییه‌که‌ی وێ‌را کردوو‌مه‌ته‌ کوردی. به‌داخه‌وه‌ ئیستاش چاپ نه‌کراوه‌. هه‌ر له‌ عێراقیشم کردبووه‌ کوردی. وه‌ لێره‌دا به‌حه‌سیکی دیکه‌ دێته‌ گۆڕی. من ده‌عه‌ینی حالدا که‌ نا‌له‌ی جوداییم ده‌گوت، بۆ ئه‌وه‌ی که‌ بپێکیش دلی خۆم خۆش بێ و پێکه‌نینیک بێته‌ دلم، شازاده‌ و گه‌داشم ته‌رجمه‌مه‌ ده‌کرد که‌ کتیبیکی ته‌نز و... پۆژیکی عه‌ززم کرد، گوتم مامۆستا من شازاده‌ و گه‌دام له‌ سه‌ر فارسییه‌که‌ی تو ته‌رجمه‌مه‌ کردوو، ده‌ زۆر جیگایاندا پێم وایه‌ په‌تم کردوو له‌ تو، به‌لام له‌ جیگای واشه‌ زۆر ده‌ست کو‌رتم... کو‌تی-

ته وازوعی فرموو - فرموی تو نه خیر هر چاترت کردوه . به لام واقعیات نه ویه ، له جییه کی من گیشتوومه باسی هه ژاری ، فقیری ، نه داری ، باسی هه ژاری و فقیری و نه داری و چاره پرسی و به ده به ختی ده کم ، به یی شک چاکم کردوه ، چونکو نه وندهم له ئیختیار دایه و فرمیسک و پوندک و نازانم چم له ئیختیار دایه .

• لای فارس نه بووه ...

- لای فارس نییه . به لام وه ختیکی ده گمه تهخت و تاج و پادشا و تالاری پادشایی و په رده ی پادشایی و سفره ی پادشایی ، ته ماشا ده کم منیکی که له سر که وئی پهق نانم خواردوه ، چون ده توانم ، نه که لیما تانه ی له کوئ بیتم کاکه ... منیکی که به نان و ماست و لوزک و شیریز په یدا بووم ، کوا ده زانم باسی خوراکی پادشایانه بکه م و له ویدا زه عیفم . من خوم ئیعتراف ده کم زه عیفم ... له باتی نه علا حه زه تی قه در قودره تی نازانم هومایه نفری نازانم چی ، ئیمه هه مانه و نیمانه خاوه ن شکویه (پن ده که نن) ، نه ویش دروست کراوه بۆ خۆت ده زانی .

• باسی نه سر و شیر و نه وت هینایه پیشه وه ، باسیکی چاکه ! زور که س پیی وایه تو نه سرت له شیرت جوانتره !

- وه لاهی منیش ... هر له نه وئی موساحه به که مدا کوتم ، نه گهر کورد نه بام ، مه جبوور نه بووم ئیجساساتی خوم به شیره وه به خه لک پابگه ینم ، منیش پیتم وایه نه سر نووسینم خوشتره . وه نه بئ بۆ خوم موخالیفی نه که سانه بم که وا ده لئین .

• بیجگه له نه ده بی فارسی ، نه ده بی میلیله تانی تر چی و چه ندت خویندوته وه ، مه به ستم له پښه ی فارسییه وه ... !؟

- به لئ ... هر له پښه ی فارسییه وه ... وه لاهی ، کاکه ، من ته قریبه ن په نگین دوو سال بئ ، موتاله عم له که می داوه ، چونکو کاری دیکم هیه ، به داخوه موتاله عم که مه ، ده نا پیتم وایه ته وای شاکاره کانی نه ده بی غه ربی که به فارسی ته رجه مه کرابن خویندوومه ته وه . مه سه له ن پیتم وایه هیچی چیخوف و تولستوی و شولوخوف و نه وه نه مابن نه مخویندیتته وه .

• ئی دیستوفسکی و شکسپیر ؟!

- شکسپیر کاکه ، من به راستی له شیرتی ته رجه مه ... شیرتی شکسپیرم خویندوونه وه ، به لام من له شیرتی ته رجه مه کراو نه وه زه ته نابم که ... وه ختیکی هاملیت ده خوینمه وه نازانم ، به راستی ناتوانم گهره یی شکسپیری که بۆ منی ته شرح ده که ن ، به و هاملیتته ی ...

دؤنی ئارام ده خوینمه وه و شۆلۆخۆفی وا ده ناسم. وهختیکی جهنگ و سولّهی تۆلستوی ده خوینمه وه، وهختیک ئاناکارنیای ده خوینمه وه، وهختیکی چیرۆکهکانی جهگ له ندهن و نهوی دیکه، نیوی چیه پیاوا! (خوشه‌های خشم) هی کتیه، نازانم، ده خوینمه وه، به‌راستی ئه و نێوه ئه‌وروپاییانه‌ش هینده ناخۆش دیته بهر گویی پیاوی نازانم بیانلیم. نه‌مما، به‌لێ شاکاره‌کانی ئه‌دهبیاتی غه‌ریم هه‌موو...

• جۆن شتاینبیک ناوه...

- به‌لێ... به‌لێ... وهختیکی (خوشه‌های خشم) ده خوینمه وه ده‌زانم چی گوتوه... به‌لێ... به‌راستی... باسی دۆمای کرد... ئه‌لیکساندر دۆما منی زۆر کیشا بۆ لای... دیاره بۆ خۆت ده‌زانی زۆر پۆمانتیکن نووسینه‌کانی. به‌لام به‌راستی پیاوی به‌زه‌وق ده‌گه‌ن، یانی پیاو ناتوانی... فیزی خۆینده‌وه‌ی ده‌بێ... وهختیکی سێ چه‌نده‌ری دۆمای ده‌خوینیه‌وه ئیدی ناتوانی ده‌ست له خۆینده‌وه‌ی هه‌لگری. پێم وایه‌ هه‌تا من له‌بیرمه به‌جه‌وانی چیرۆکه‌کانی پۆلیسیشم ده‌خوینده‌وه و زۆریشم به‌لاوه خۆش بوو...

• شه‌پلۆک هۆلمز و شتی وا...!

- به‌لێ... ئه‌وانه‌شم ده‌خوینده‌وه و زۆریشم به‌لاوه خۆش بوو. ئه‌م پۆژانه باسی ئه‌وانه‌م به‌وانه کرد، دوايه ده‌ستم به‌خوینده‌وه‌کانی دۆما و نووسه‌رانی پۆمانتیکی فه‌رانسه‌یی... زیاتر ئه‌وده‌می له فه‌رانسه‌وه شت ده‌کرا به‌فارسی... باوه‌پ ده‌که‌ی تۆ، من (بینوایان)ی: فیکتۆر هۆگۆم له سێ پۆژاندا خۆیندبیته‌وه چونکو په‌قیقه‌که‌م به‌ئهمانه‌تی دامی، گوتی له سێ پۆژان زیاتر نابێ و هه‌مووشم خۆیندۆته‌وه و ئه‌لهانیش که ده‌یکه‌مه‌وه، په‌نگی چل سال پابردبێ به‌سه‌ر ئه‌و خۆینده‌وه‌ی مندا، ئه‌گه‌ر ده‌یکه‌مه‌وه، ته‌ماشای ده‌که‌م دیته‌وه بیرم، ئه‌وده‌می هینده به‌دیقه‌تم خۆیندۆته‌وه. ئه‌لعان وایم، به‌داخه‌وه، کتیبیکی ده‌خوینمه وه له‌بیرم ده‌چیته‌وه. ئه‌مما به‌منداڵی خۆیندوو مه‌ته‌وه، به‌جه‌وانی خۆیندوو مه‌ته‌وه، تازه ئیدی تازه‌گی بۆ من نه‌ماوه.

• باش بوو هیناته سه‌ر باسی خۆینده‌وه، تۆ چیت خۆیندۆته‌وه، چ ده‌خوینیته‌وه؟ یانی خۆینده‌وه‌کانت زیاتر له چ مه‌جالێکدان؟!

وه‌لّاه‌ی کاکه، من به‌راستی علاقه‌یه‌کی زۆرم به‌داستان هه‌یه، پۆمان هه‌یه...

• تۆ خۆت شاعیری و داستان زۆرت ده‌خوینیته‌وه...

- زۆرت ده‌خوینمه وه... زۆر سه‌یره، باوه‌پ به‌رموو وهختی دیوانی شاعیریکم وه‌ده‌ست ده‌که‌وی، له پێشدا موقه‌دیمه‌که‌ی ده‌خوینمه وه. پێم وایه له پێشدا موقه‌دیمه‌که‌ی

بخوینمه وه تا بجمه سەر شیعره کانی. پیم خۆشه بزانی نه سهرکه چۆن نووسراوه له بارهیدا،
ئهو شاعیره چۆن به من ناسیتراوه به ئی، پۆمان و داستان ده خوینمه وه. به لām تو نازانی
به راستی له فارسیشدا، بیجگه له وهی ترجمه کران، ئه مجار خویشیان، فارسی به راستی
نووسەر و شاعیری گهره یان ههیه، نووسهری گهره یان ههیه. باوه پ بکه ئهو به یانانه
کتیبتیکم خوینده وه، (از صبا تا نیما) ئه ده بی کوردی له به ینی دوو شاعیردا، شاعیریک
که...

• ئه ده بی فارسی...

- به ئی... ئی فارسی... به ئی... باوه پ به فرموو پیاو ته عه ججوب ده کا، ئهو ئینسانه
چه ندی مۆتاله عه کردوه بۆ نووسینی ئهو کتیبه، وه چۆنی توانیوه نه سهر نووسه کان و
شاعیره کانی له (صبا) وه تا (نیما) - پیم وایه قهرپنیک یا قهرپن و نیویکی بهینه هه مووی
به خه لک ناساندوه. نه ئه وهی که مه سه لا عیشقی هه مه دانی بابی نئوی سه ید ئه بولقاسمی
کوردستانی بووه، ئه وه موهم نه بووه له نه زهر ویدا، چی کوتوه ئهو کابرایه، ئه وه بۆ
وی موهم بووه، وه ته حلیلی که ئهو کردویه تی له سهر ئه وه، که به داخه وه ئیمه ویتاش
شتیکی وامان له ئه ده بی کوردیدا نییه. ئه وه ش هی چیه... من خودای نه خواسته،
پیم واین کورد بێ نیستیعه داده؟ نا... خودای نه خواسته ش نییه، چونکو بپوام به وهی
ههیه که کورد به نیستیعه داده، به لām مه جالی نییه کاکه. ئه لعان ئایه ئه گهر محه مه دی
قازی مه جالی با، ئهو هه موو کتیبه ی که به فارسی ترجمه کردوه - په نگین بۆ خۆشی
حیسابیان نه زانی چه ندی کتیب ترجمه کردوه - به فارسی ترجمه ده کرد؟ نا... پیم
وایه ئه گهر له کوردستانیکدا با بۆ کوردی ترجمه ده کرد. وه ئه لعان ته سمیمی گرتوه
که ئه وهی ترجمه ی ده کا، هه ددی ئه قه ل هه ول دا شتی ترجمه بکا له سهر کوردی
شت تیدا بێ، که ئه لعان کورد و کوردستانه کی نیکی تینی له بهر ترجمه دایه و ئهو پۆزانه
پیم وایه، ئینشانه لā ده گاته ده ستمان و ئه گهر منیش بمیم یا خۆم ترجمه ی ده که مه
سهر کوردی یا په کی دیکه وادار ده که م که ترجمه ی بکاته سهر کوردی. په کیک له
مامۆستا کان کتیبیکی عهره بی... من نه مدی، ئهو ده می چاپ نه کرابوو، گوایه، ده بێ پاش
من چاپ کرابی... قه تم له بیر ناچی و، ئه وه داخیکه له دلما. کوتم تو بۆ له سهر ئه حمه دی
خانی به عهره بی ده نووسی، خۆ ویتا کورد ئه حمه دی خانی نه ناسیوه، بۆ عهره بی
ده ناسینی؟... کوتی وه لā لهی کاکه ئه وه پوولی پتر تیدایه... باوه پم پێ ده که ی، بۆ خۆم
لیم بیستوه، ئایا من ده بێ چ بکه م ئه حمه دی خانی ناناسم وه کو... وه که ئهو ده یناسی،
یا وه که هه ژار ده یناسی، من نایناسم. وه له بهری پارامه وه، کوتم بریا ترجمه ت نه کردبا

شیعر به شیعر پیت ناساندباین... پیت ناساندباین خانی چیه، به پاستی خانی ناناسین، به پاستی نازانین چ بلیمه تیک بووه... به خورایی نییه کاکه، پهنگین له جیگایه کی دیکه شدا نووسیومه که کاکه ئیوه چ هه را و هوریا به کتانه. شیعر هه به کوردی بلین و که لیمه ی عه ره بی تیدا نه یی و... خو بۆ مه م و زین ده بێ ته ماشای قامووسی فیرووزنابادی بکه ی تا له که لیمه کانی بکه ی، به لام تا ویستا، بۆ خۆت ده زانی، به چه ند زمانی دنیا به ته رجه مه کراوه مه م و زین...

• به زۆر زمان...

- به لێ... که وابوو به وه ی که: (سه رنامه به نامی تویه ئه لالا) به وه ی پیم وا نییه خانی له بهر چاوی دنیا به که وتین، شاعیریکی گه وه ره یه. پاسته... خانی... ئه لبه ته دوا یی دینه سه ر خانی... خانی ته نیا شاعیر نییه، موفه ککیره، خاوه ن بیر، بیراره، ده ردی کاک مه سهوود ده لێ... وه باوکی کوردایه تیشه... • به لێ...

- یه که م که سه کوردایه تی کردووه و به پرۆگرامیش کردووه تی...

به لێ به پرۆگرامیش... وه من... با ئه وه شت عه رز که م، که کوردایه تی، یا ناسیۆنالیزم له شیعر ی خانیدا، دیفاع له هه ژارتین، چاره په شترین قه ومی دنیا به بووه، وه حه تا ئه و که سانه ی که مو عته قید به ناسیۆنالیزمیش نین، ئه که ره له مو قابیلی ئه وه یدا، ئه که ره بلیم ئه وه ناسیۆنالیسته زولمه... ئه وه ناسیۆنالیستی نییه... دیفاع له...

• بۆ خۆت ده زانی... ئه و با سه ی که زۆر جار خه لک وای باس ده که ن... شه پی نێوان، یا بلین پێوه ندی نووسه ر و په خنه گر... تۆ چۆنی ده بین ی؟ بۆ خۆت ته جرو به ی خۆت له و باره یه دا چۆن بووه؟

- وه للامی، کاکه من، به داخه وه، که م په خنه گری وام دیوه، که له کوردستاندا، له خۆم په خنه ی باش بگرێ... به لام زۆر به وام به په خنه گر مه یه. من پیم وایه په خنه یه نووسه ر و شاعیر ده کاته نووسه ر و شاعیر. وه هه ر شاعیریکی یا نووسه ریکی، له ترسی په خنه گر، ده سستی به قه له مه وه نه له رزیبێ وه ختی نووسین پیم وایه قه ت ناگاته... نازانم له کویدا خو پند وومه ته وه ده لێ شاعیریکی به په خنه گریکی کوت، کوتی ئه من ده چه مه هه ر جیگایه کی په یکه ری شاعیریکی لێیه، به لام تا ئیستا په یکه ری په خنه گریکم نه دیوه له هه یج کوێ. کوتی ئاخه له سایه ی ئیمه یه که ئیوه...

• په یکه رتان بۆ ده کړی...

- په یکه رتان بۆ ده کرځ... به لڼ... من پټم وایه په خنه گر زۆر باشه، وه به داخه وه کورد... من... له کوردستانی عیراق ده گه ل مه تبووعات سه روکارم بووه، خه لک زۆر دوژمنایه تی له گه ل پیاوی په یدا ده کرد نه گه ر په خنه ی لڼ ده گرت. ته نیا که سیکی که په خنه یان لڼ گرت و په خنه یه کی به عه قیده ی من به جیش نه بوو، هی دلشاد محهمه د نه مینه له سهر من. خۆی لڼ شاردمه وه، پۆژیکی لڼی گه پام، ماچم کرد، کوتم کاکه گیان، تۆ بوویه باعسی نه و هه موو هه رایه ی...

• له سهر تاریک و پوون کرا...

- له سهر تاریک و پوون... نه خیر، وه لّاهی به که یفی خۆتم له سهر بنووسه... زۆریشم پښ خۆش بوو... نه لعانیش هه ر پټم وایه که په خنه گر زۆر زۆر ده ورځی گه وره ی له بووژاندنه وه ی نه دهب و فره هنگی میلله تیکدا هه یه.

• نه ی بلّوکردنه وه چۆنه به لّاته وه؟ زۆر که س پټی وایه که پیاو مه جالی هه بوو بلّو بکاته وه، شتی خرابیش ده لڼ... وای لڼ ده کا، حه ز له بلّوکردنه وه کردن وای لڼ ده کا که شتی کال و کرچیش بخاته سهر لاپه پان...

- وه لّاهی، کاکه، ئیدی... من هه ر نه و پۆژانه ش ده گه ل مامۆستا هه ژار له باره ی وه یدا موناقه شه یه کمان بوو. من پټم وایه هه موو نووسینه کانی نه و که سانه ی ده پاژده کتیبیان نووسیوه، به نه ندازه ی شیعر ی «شوکر ی فه زلی» م به لّاوه موهم نییه... هه ر نه و غه زه لیشم لڼ دیوه، نه و پښنج شه ش شیعره ی بۆ کوردی گوتووه. کار که پووی ئیسته له هه وراره سه ره ولیژنی نه که ی... (پاستییه که ی: ئیش که پووی نه مپۆ... ف) من پټم وایه که م و پوخت زۆر چاکتره، وه ک زۆر و... له گه ل زۆر و بۆری یه کجار موخالیفم. پټم وایه که می بنووسی و چاک ی بنووسی باشه.

• سانسۆرت پښ چۆنه؟!

- وه لّاهی لڼی بیزارم...

• سانسۆری سیاسی نه لّبه ته...

به لڼ... به لڼ... ئیدی... وه لّاهی له هه موو نه وعه سانسۆریکی بیزارم...

• نه ی هه ندی جار پیاو خۆیشی ده بی به سانسۆری خۆی...

- به لڼ، لڼی گه پښ بۆ خۆی، یا نووسه ر بۆ خۆی سانسۆری خۆی بکا...

• باشتره...؟!

- باشتره... ده زانی، سانسۆر زۆر له زه وق ده دا! له حه تتا سانسۆری نه خلاقی، حه تتا

سانسۆرى نازانم عه قیده تی. به عه قیده ی من لێی گه پێ، پێی بلێ خۆت خۆت سانسۆر بکه نووسهرا! نووسه رێکی عه قلی وهی نه بێ خۆی خۆی سانسۆر بکا حه یفه هه ر قه له م به ده سه وه بگرێ.

• یانی له کوردستانێکدا نه گه ر تو وه زیری پاگه یاندن بی، چ ده که ی...

- وه لّلامی نه گه ر (پێ ده که نێ)...

• که ناشبی...

- به لّی... دیاره ... (آرزو بر جوانان عیب نیست)، له فارسیشدا شتی وا هه یه ...

به لّام قه ت نه وه ی نابینم. نه م ما نه گه ر ببینم... ئیلا شتی خراپ نه بێ... ها ... (پێ ده که نێ).

• شتی خراپ چییه ؟!

- شتی خراپ، له باری نه ده بییه وه نه رزشی نه بێ، ده نا له باری دیکه وه هه رچی ده یلّی

من سانسۆری ناگه م. به لّام که سیکی به راستی نه رزشی نه بێ و بیه وێ خۆ به سه ر خه لکیدا به سه پێنێ پهنگی (پێ ده که نێ) نه یه لّم شتی وی چاپ بکری...

• نه ی باشه، باشتر نییه نه وه ش بکه وێته به رچاوی خه لک و خه لک بۆ خۆی بلّی تو خراپی...؟

- کاکه هێند دواکه وتووین، به داخه وه. مامۆستا زه بیجی ده یکو ت، بۆ خۆی هه زار جاری کو توه، له کتێبه که شیدا نووسیویه تی. نووسیویه تی، من نامه یه کم له به روا ره وه بۆ هاتوه، وه ختی کۆمه له ی ژێ. کاف بووم، نووسیویه تی به روا ری...

• نه وه نده ی نه وه نده ...

- نه وه نده ی نه وه نده ... ده لّی په نجا سا له ... من بۆ خۆم نه وده می به ته ئریخم زانیوه،

په نجا سا له خه ریکم له بیر خه لکی به رمه وه له بییری ناچێته وه. وه با وه پم پێ بکه له و نامانه ی که ئیستا بۆمان دێ، بۆ سه ره دێ، نه غله بی به روا ری نووسیوه ... بلّین چی... وه ختیکی غه له ت هاته گو پێ... نازانم بۆ نه و کورده نه و نه خۆشییه ی هه یه، شتی غه له تی چا تر دێته بیر...

• تو، نه لّبه ته، سانسۆرت تووش بووه، سانسۆری داگیرکه رانی کوردستان...

- ته واوی ژیا نی خۆم من له ژێر سانسۆردا بووم...

• نه ی سانسۆری کورد...؟!

- له ژێر سانسۆری کوردیشدا بووم.

• نه وەیان چۆن...؟

- وەللا، کاکە، ئەوێم دەتوانی پەفە بکەم. سانسۆری کۆردم دەتوانی پەفە بکەم، بەوی دەوێرام. لەولایە، وەکو عەرزەم کردی، وەختیکی ئەندامی حیزب بووم، سانسۆریان دەکردم، دەچووم لە جینگەیهکی دیکە بلام دەکردهوه، یا ئەقەللەن دەمدایە دەسی خەلکی...
• ئەو شەخسانەت کە بەی ئاوا لە کوردستاندا بلام دەکردهوه، مەبەستم لە پۆژنامەی کوردستاندا...

- بەلێ ئیدی، ئەو سانسۆرە کە بوو، بەلام لە تاریک و پووندا شەخەرم هەیه، کە دیارە ئەوێش دەبێت لەبیر نەچێت کە مەحەللییه. لە مەهابادا وەختیک کە من ئەو شەخەرم بلام کردەوه بەنێوی (پاوه بەران)، ئەوێش لا شوjaعهتیک سەیرم کرد، کە چەکی پاریان، تەفەنگی پاریان لە هەموو کەس ستانددوو و کە لە عێراق تەفە هەیه، نابێت لێرە تۆ تەفەنگی پاریان بەدەستەوه بێ، من وێرام، بۆ خۆشم پراوەر بووم، ئەوێمی، ئەو ئیجساساتەیی خۆم بلام بکەم. لەوێدا بڕیکیشم گالته کردوه. لە کوردستانی عێراق ئەو شەخەری من زۆری دەنگ نەداوه، بەلام لە کوردستانی ئێران ئەو وەختی، دەنگیکی عەجایی داوه، چونکە ئەوێش کەس نەیدەوێرا بێت بۆ شا چەکی لە خەلکی ئەستاندەوه. من ئەوێم بلام کردەوه، بەلام دەلیباسی جەفەنگ و شتی وادا ونم کرد. حەتا وایان لێ هاتبوو زایەتەکان، ئەفسەرەکان، ئەفسەرەکانی پراوەر، بۆ خۆیان هەموو لەبەریان بوو، ئەوانی کورد. مەسەلا دەوێدا دەلێم:

ئێتر مەحمود بانادا سێمیلی
سێمیل بادانی پێ عەیه بەدیلی
کە پراوەر بێ تەفەنگ ئەلبەتە دیلە
لە هەمووان دیلتیش مەحمود سێمیلە

لەوانەدا دوو سێ شەخەری وای تێدا بوو کە پساوه، ئەلغان دیمەوه، پاش ئەوێ هاتومەوه مەهابادی، پێم دەلێن بۆ ئەو شەخەری تێدا نییه. خەلکی مەهاباد لەبەریان ماوه، بەلام سانسۆری حیزب ئەو شەخەرانەیی لێ پەراندن. هەرچی حەولم دا کە باوکم ئەقەللەن نوختەیان لە جینگە دانێن... گوتیان نا. کەچی شەخەرە کە لەبیر خەلکی ماوه. ئەو سانسۆری حیزب بوو کە ئەمە کەلیمەیی سووکی تێدايه. بڕیکم گالته کردبوو، دوو

سێ كه ليمه، پهنگبێ، دهگه‌ڵ و يقارى (ئه‌لفه‌كه به‌شيوه‌يه‌كى گالته ئاميز دريژ ده‌كاته‌وه .
(ف) سياسى يه‌كى نه‌گرتباوه، لايان فری داوه .

• ئیسته كه ئه‌ندامى پارتى نیت، يا ئه‌ندامى پارتیه‌ك نیت، زۆرتر باسى سياسه‌ت و باشتر باسى سياسه‌ت ده‌كه‌ی. ئه‌وه‌م بۆ نه‌تده‌کرد...؟ له تاريك و پوونیشدا وات نه‌گوتوه، يا پيشانت نه‌داوه كه سانسۆرى حيزب و كوردایه‌تیش ته‌ئسیری لێ کردووی...

- ئه‌وه‌ش هه‌ر سانسۆرى حيزبه‌ كاكه (پێ ده‌كه‌ن)، مه‌گه‌ر تاريك و پوون كێ بڵاوی کردۆته‌وه؟! حيزب بڵاوی کردۆته‌وه، خۆ من بڵاوم نه‌کردۆته‌وه .

• ئه‌ی ئیسته چۆن سه‌یری ته‌جروبه‌ی سياسى خۆت ئه‌كه‌ی؟!

- قه‌رار وا نه‌بوو له سياسه‌ت قسه نه‌كه‌ين...؟!

• نا... مه‌به‌ستم ئه‌وه نيه به‌دریژی باسى بکه‌ی، ته‌نیا وه‌ك يه‌كێ له ته‌جروبه‌كانی، سه‌رچاوه‌كانی شیعر لای تۆ، هه‌لبه‌ته سياسه‌تیش ده‌وریکی بينیوه . ئیسته چۆن سه‌یری ئه‌و زيان ده‌كه‌ی كه له سياسه‌تدا بردوته سه‌ر؟!

- وه‌للآه‌ی من ئه‌لعانی‌ش به‌جی شانازی خۆمى ده‌زانم، چونكو پێم وایه كورد هه‌ر به‌شیعر پزگاری نه‌ده‌بوو... له پژیى تاغوتیدا، پێم وابوو كه ده‌بوو سياسه‌تیشی بۆ بکه‌ی، هه‌تتا چه‌كداریشی بۆ بکه‌ی. له‌شه‌پی سێ مانگه‌ی له‌گه‌ڵ لیبرالیزم و به‌نى سه‌دردا من چه‌كداریشم كرد، به‌و پیرییه‌ی خۆمه‌وه . ئه‌لعان «به‌رده هێمن» مه‌شهووره كه له‌بن به‌ردیكى دانیشتووم و هێلیكۆپته‌رم وه‌به‌ر تفه‌نگان داوه . به‌ده‌ست و تفه‌نگیش خوی‌پى نیم، ئه‌مما پێم وابوو به‌نه‌فعی ئیمپریالیزم كورد نابێ ده‌ست بداته چه‌ك ئیدى. من ده‌و بریایه‌دام، ئه‌لعانی‌ش هه‌ر ده‌و بریایه‌دام كه ئیمپریالیزم ده‌یتوانی له شه‌پی ئه‌وه‌لی جیهانیدا كوردستانێ به‌وجود بێنێ، زۆر به‌ئاسانی ده‌یتوانی، نه‌يكرد، به‌تایه‌تی ئه‌و ئیمپریالیزمه‌ی فهره‌نسه، كه به‌هاله‌تیكى برا كورده‌كانى سووریه‌مان به‌له‌ش و خوێن هه‌موو شتیكى خۆیان‌وه، ئیجساسیان کردووه . تارىخ نیشانی داوه ئه‌گه‌ر ئیمپریالیزمى فهره‌نسه یاریده‌ی كه‌مال ئه‌تاتوركى نه‌دایا، به‌و زووانه شۆرشى كوردی تورکیه‌ی دانه‌مه‌ركایه‌وه . ئیمه چۆنمان هیوا به‌وه‌ی بێ. ئه‌وه‌یه كه من، راس‌تییه‌كه‌ی، وه‌كو ئینسانێكى دژی ئیمپریالیزمى ئه‌لعان له سياسه‌تدام .

• ئه‌وجا با بجینه سه‌ر شیعرى كلاسیكى كوردی یا هه‌ر ئه‌ده‌بى كلاسیكى كوردی...

- به‌لێ...

• چه ند شاره زاییت لئ هه یه؟

- به لئ، وه لّاهى هه ره له پێشداش گوتم من کلاسیک نالیم، کاکه، چونکو... من ده لّیم،
عه رووژى، کۆن، نازانم... هه رچى ده لّی... وه لّاهى زۆر شاره زام من.
• کلاسیک که ده لّیم، لێره دا مه به ستم ته نیا شه کل با بَلّین قۆرمى شێعر نییه، به لّکه
هه ره ک قوناغێکى تاریخی ناوی کلاسیک ده به م... هه ره ئێمه ش نین، میله ته دیکه ش
هه مو وان...

- ئێمه دوو نه و عمان ئه ده ب هه یه، به پاسه تى... ئه ده بیات، شێعر هه یه... نابێ بَلّین
ئه ده بیاتمان هه یه به ته واوى مه عناى که لیمه... دوو نه و عمان ئه ده بیات هه یه، نووسراو و
نه نووسراو، یانى ئه وانه ی وه ک شاعیره کانی له جزیری، فه قێ ته یران و له جزیر پا دێیه
خوارى... ئه گه ره ئه وانه ده لّی من شاعیری زۆر گه و ره ده نێو وانه دا ده بیتم. ئه گه رچى زۆر
چاک له هه جى گۆرانى نازانم من - با ئه وه حه قیقه ته ش بَلّیم به لّام وه ختێکى به راوردیکم
کردوه له به ینى شیرین و خوسره وى خانای قوبادى و نیزامیدا هه ی به که مى نازانم له
نیزامى، له نیزامى به که مترم نایه ته به رچاوى. وه ختێکى مه م و زینى له موقابیلی یه کێک
له پێنج کتێبه کانی نیزامیدا داده نێم، ئه گه ره مه م و زین ده موقابیلی له یل و مه جنوونى که
هه ره له سه ره ئه وه زنه دانراوه، موقابیلیان بکه ین، ئه من پێم وایه له بارى مه عناوه، مه م و
زین چێتر و فه یله سووفانه تره. وه بۆیه ش زۆرى به موه فه ق ده زانم قاره مانه کانیشى کوردن،
سه حنه ی داستانیشى هه ره کوردستانه، فه ره هه نگ هه ره فه ره هه نگى کوردیه. داب و په سم
هه ره داب و په سمى کوردیه، به لّام نیزامیه کی له گه نه جی را ده چێ بۆ خۆلێ عه ره بستانی
نه یه توانیوه ئاداب و په سوومى عه ره ب وه کو عه ره بێک به یان بکا. دیاره فارسیه که ی
زۆر پێک و دروسته ره له کوردیه که ی خانى. ده گه پێینه وه بۆ نالى و مه حوى و ئه وانه،
به پاسه تى پێم وایه شاعیری زۆر گه و ره نه وه زۆرم ئیمان پێیانه... شاعیره کانی قه پنى
بیه ستممان...

• ئه ی شێخ په زا... ۱۹

- وه لّاهى کاکه، شێخ په زا به پاسه تى نازیمێکى چاکه...

• نازیم... ۱۹

- نازیم، فه رقى هه یه به عه قیده ی من. یه عنى توانیویه تى وه زن و قافیه و قالبى زۆر
جوان دروست بکا. به لّام شێعره کانی سه رقى نه زه ره له وه ی هه جون، ته نه ز نین...
• ئه ی ئه وه، به په ئى تۆ، تازه نییه؟ شتێکى تازه نه بوو له ئه ده بی کوردیدا؟

- نه‌خیر... ده‌ نه‌ده‌بی کوردیدا تازهن، بوچی...

• نه‌ی زمانی شیخ په‌زا، بوچی پیاو باسی نه‌وش نه‌کا...؟

- ئای... ژۆر، ژۆر... به‌پاستی په‌وانه...

• زمانیکی ژۆر سواره...

- ژۆر په‌وانه... ژۆر سواره... عه‌رزم کردی، من له‌باره‌ی وه‌زندای شیخ په‌زای ژۆر به‌گه‌وره‌ ده‌زانم و له‌باری وه‌یدا که ته‌عبیری کوردانه‌یشی هه‌تاوه‌ته‌ ناو شیخه‌ی خۆیه‌وه، که له‌ پیش ویدا دیاره‌ له‌ شیخه‌ی ئالیدا که‌م تا کورتیک ده‌بینرێ، له‌بیرت نه‌چێ، به‌لام:

کاری که غه‌م و ده‌ردی فراقه‌ت به‌منی کرد

سه‌رما به‌هه‌تیو، با به‌ده‌واری شری ناکا

ئیدی کوردی کوردیه‌. له‌به‌روه‌ی شیخ په‌زاشم... به‌لام به‌داخه‌وه‌ شیخه‌که‌کانی ژۆریان پووی مه‌جلیسیان نییه‌ ئیدی... ده‌لێی چی... تو خوداگه‌ی... نه‌وه‌ له‌کن خۆمان بێ نیشانه‌للا، خو نه‌وه‌ی بۆ هه‌موو که‌س لێناوه‌ی... پۆژیکی که‌چه‌کانی ته‌له‌به‌ی به‌شی کوردی دانشکه‌ده‌ی به‌غدا هاته‌نه‌ لام هه‌موویان پێده‌که‌نین...

• جا کوا که‌چمان هه‌بوو...؟

- به‌دی، سێ چواریکمان هه‌بوو...

• نیوه‌یان له‌پیاو ده‌چوون.

- هاها... وا... هاته‌نه‌ لام، پێده‌که‌نین سه‌یر. کوتم به‌چی پێده‌که‌ن؟ کوتیان وه‌للا مامۆستا عه‌لانه‌ددین سه‌جادی نه‌پۆ له‌سه‌ر ده‌رسی باسی شیخ په‌زای بۆ کردووین و نه‌و شیخه‌ه‌شی به‌نموونه‌ خۆیندۆته‌وه‌:

به‌و جووته‌ گه‌نه‌ من که ده‌لێی عه‌نته‌ری نێرم

لێم لاده‌ نه‌وه‌ک به‌تخه‌مه‌ به‌ر حه‌مله‌یی کێرم

ده‌یگوت مامۆستامان بۆ خۆمان وه‌ک عه‌نته‌ری نێر هاتبووه‌ به‌رچاو (هه‌موومان پێده‌که‌نین)... هه‌موو پێده‌که‌نین، به‌پاستی نه‌گه‌ر له‌بیرت بێ په‌نگبێ، مامۆستا نه‌گه‌ر

پووت کردیاوه، پهنگی له شتیکی سهیری بگردایه ... به لئ ... شیخ پهزا، به داخه وه، شیعره کانی، بلیم چی، بۆ پیکه نین ده بن، بۆ خوشی ده بن. به لام کاکه، شیخ پهزا، نه و که سهی شاره زای نه ده بی فارسی بن، زور شاگردی عوبهیدی زاکانی بووه، زودیش له وی شاعیرتر بووه، یانی، موسه له تتر بووه به سه ر وه زن و قافیه ... به لام ئی شیعی عوبهیدیزاکانی ده عینی حالدا که جنیوی داوه، که هه جوی کردووه، نه تیجه یه کی موسبه تی له شیعره کانی وهرگرتووه، به داخه وه شیخ پهزا هه ر جنیوی داوه، بۆ خۆت ده زانی ... نه م جنیودانه وه نه بن بۆیه بووبی ئیسلامی جامیعه ی بکا ... ده نا حاجی قادری کوییش جنیوی گه وری هه یه . به لام هیمن له موقابیلی وهیدا ده لئ: وه کو بالی په ری پا که جنیوت ... چونکو جنیوه که ی موسبه ت بووه . له وه ری نه م نه قدم له شیخ پهزا هه یه ... و پیم وایه، با نه وهش ده رباره ی شیخ پهزا بلیم: هه چ کوردیک له شیخ په زای نه لعانیس فارسی چاکتر نازانی ...

• فارسی؟

.. به لئ به عقیده ی من، نه لعانیس، له و کوردستانه ی ئێرانیدا، که هه موومان به فارسیمان خویندووه، هه چمان ناتوانین شیعی فارسی وه کو وی بلیم. مه حشه ریکه له شیعی فارسیدا که پیاو هه ر سه ری ... ته عه ججوب ده میتی. نه لبه ته من ده گه ل فیکره که ی یه ک نیم، به لام ته ماشای نه و دوو شیعه ده لئ:

رسم فرنگیان کله از سر فکندن است
تعظیم چون کنند خداوند جاه را
من اکتفا بشیوهی ایشان نمی کنم
هم سر به پایت افکنم و هم کلاه را

که پهنگی شاعیره مه دداحه کانی فارس بۆ خویان مه دحی وای پادشایان نه کردووه، نه ماما پیم وایه هه چی نه داوه تی چونکو کورد بووه ... (پێده که نی) ... به لئ ...

• نه ی مه لای جه زیریت پی چۆنه؟

.. وه لاهی کاکه، توخوا که ی من شتیکی نازانم بۆ ده بی به زۆری ... من کرمانجی و نازانم ... هه تتا کاک هه ژارم ئینتقاد کرد، که تو ده لئی نه وه له گه ل مه ولانای پۆمی هاوشانه ... پیم وایه بریک زیده په ویت کردووه له وهیدا. به راستی شیعیکی بۆ خویند مه وه

که من مۆتەوجیبە نەبووم، ئەلەانیش لەبیرم نییە، هۆ وەتا دیوانەکەشی، بەداخەو
 فرسەتی وام نییە تەماشای بکەم، بۆم نابینرێتەو. تەماشام کرد بەپراستی عارفیکی
 گەرەبوو. پەنگبێ جەلالەددین شیعری وای نەبوو. کە وابوو هەزار بەخۆپایی هێندە
 پێ هەلنەکوێتو. بەلام ئەوێ ئەگەر مامۆستایەکی کرمانجی چاتر دەزانن لە من، ئەگەر
 بەوان بڵێی... من گۆرانی چاتر دەزانم لە کرمانجی... بەپراستی لە کرمانجیدا زۆر کۆلم...
 ئەگەر عەرزت دەکەم بپێک لە خانیدا شارەزاتر ئەوێ کە ئەوێ زۆر پترم خوێندەو...
 دە بیکاریدا توانیم مەم و زین چاکتر بخوینمەو.

• بەکرمانجیەکی یا ئەوێ هەزار؟

- بەکرمانجیەکی. هێ هەزاریش یارمەتی دام، پیاو حەق بڵێ، ئەویش یارمەتی داوم
 ئیدی. وەختیکی شیعریکی تێ نەگەشتووم چووم تەماشای هەزارەکەشم کردو. تەماشام
 کردو، ئەگەرچی ئەگەر تەماشای پیشەکی توحفە موزەففەرییە بکە هەزارم نەقد
 کردو کە نەیتوانیوە فەلسەفەکی خانیان پێ نیشان بدە.

ئەو پۆزەنەش تووشی ئەدیبکی زۆر گەرەبی کورد بوو بەنیوی سەید تاهیری هاشمی،
 کە ئێوە نایناسن... بەپراستی گەرەبی. ئەو، حەتتا ئینتقادی لە مامۆستا مەلا کریمی
 بوو کە بەخۆپایی شەرحی لەسەر نالی کردو. دەبێ شاعیر لێی گەپێ، هەر کەسە
 وەک دەریایێک، بەشی خۆی لێ هەلنەجێت. حەیفە... حەیفە ئەو کەسێ لە نالی ناگا،
 تێی بگا... لێی گەپێ با تێی نەگا... بەپراستیش ئەوێندە جوان فەرموو. حەتتا لەسەر
 مەلای جزیری کاک هەزاریش ئەو نەقدی هەر هەبوو. دەیکوت مامۆستا هەزار دەبوو ئەو
 کەلیمانە بۆ ئێمە گۆران موشکیلە بۆمان بکاتە فارسییەک، یا کوردییەکی سۆرانی، با
 تێی گەشتابین، ئیدی لازم نەبوو ئەو شەرحی لەسەر بکا. ئەو عەقیدە وایە...

• سەید تاهیری هاشمی...

- بەلێ... بەپراستی ئەدیبکی گەرەبی کورد. ئەدەبناستیکی گەرەبی کورد.

• پەخنەگریکی باشیشە وای بزانم...

- پەخنەگریکی باشە...

وتارەکانی لە پادێ کرمانشاهەو دەخویندەو شتێکی بەپراستی نایاب بوون. بەلێ،
 عەرزت دەکەم، ئەو جار کتێبخانەیەکی زۆر عەزیمی کوردی هەیه. دەیکوت پتر لە بیست
 دیوانی مەولەوی...

• دەستەنوس مەبەست...

- دهستنوسی هه یه . به لئی وه ده یگوت وهختیکی مامۆستا مه لا عه بدولکه ریمی موده پریس خه ریکی مه وله وی بوو، له منی نووسی که نه تۆ عه قیده ت چۆنه ... بنووسه ، نه و شتانه ی که مه شکووی هی مه وله وین، یا هی مه وله وی نین . گوتی وه لا هه موم بۆ نووسی، به داخه وه هه مووی چاپ کردوه (پێ ده که نئ) ... کوتی نه وه ی ئیوه له سروه تاندا چاپ کردوه یه کێک له وانه بوو که نه من به مه شکووک پیم موعه پرپه فی کردبوو و من دلم نه هات دهو مه جلیسه خوسوسیه یدا بلیم که کتیب له عیراقیدا هه تا نه ستورتر بئ پتری پوول لئ وه گیر ده که وئ ... دلم نه هات نه وه ی عه رز بکه م (پێ ده که نئ) به لئی، گوتی، زۆریان به مه شکووک ده زانم نه وه ی نه وه یه تی . من شتی چاترم هه یه . وه نه وه ی که ئیمه له سه فحه ی دووه می ...

• سروه .

- له سروه دا نووسیومانه : هه رچه ن مه وajan ...

• نه وه هی خانای قوبادییه ...

- خانای قوبادییه ، خه لک به نه وه ی دیکه ی بۆ ناردووین : «مه حزووه ن هه ر که س وه زوان خویش» ، نه وه دلئ : دلشاده ن ... عه رزت ده که م، ده لئین «نه وپه نگ» وای دروست کردوه . نه وه مان له زمانی مامۆستا تاهیری بیستوه ، ده لئ من ده ستم لئ نه داوه ، وه رن نوسخه ئه سلپییه که تان نیشان ده م خۆی وای نووسیوه . نه م که سانه ی ته سه پوفیان تیدا کردوه پاش وی ته سه پوفیان کردوه ...

• نه ی مه وله وی ...؟! سه یه عه بدولپه حیم .

- به لئی ... سه یه عه بدولپه حیمیش هه ر نه و چاکي ده زانی .

• نا، مه به ستم وه کو شاعیریک چۆنی ده بیني؟

- من زۆر به گه وره ی ده زانم . زۆر سه یه ، باره ها، له بیرته که له عیراقیش نه گه ر ده یانکوت به مونساه به تی، مه سه له ن، وه فاتی (نه لفه که به شیوه یه کی گالته نامیز درژ ده کاته وه . ف) ته وفیق وه ردی شیعریک بلئ (پێ ده که نئ)، من شیعرم بۆ نایی به مونساه به ، ده مکوت من شاعیری مونساه بات نیم، که چی نه م کابرایه هه موو شیعره که ی مونساه به ته ، که چی ده هه موویدا، بۆ خۆت ده زانی، گه ییوه ته نه وچ، پیم وایه ...

• راستگو بووه ، نه وه یه مه سه له ...

- به لئی زۆر راستگو بووه ...

• به لام په نگه له هه مووی جوانتر نه وانه بن که بۆ عه نبه ر خاتوونی نووسیون؟!

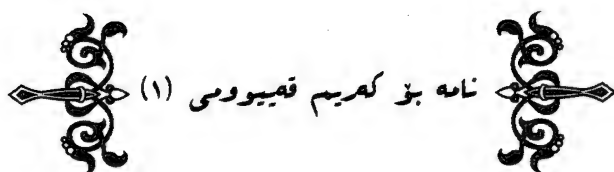
- پەك، پەك، پەك... بەلئى، بەلئى، پېم وانىيە... ديارە لە بىرت نەچى كە، نازانم شىئەرى كامەيانە، پېش وەى، ھەمەغاي دەربەند فەقەرەيە، نازانم چى، كە ئەويش لەسەر گەلگۆى تازەى لەيلئى...

• ئەحمەد بەگى كۆماسى...

- كۆماسى بى، يا نازانم، بەلئى... گەلگۆى تازەى لەيلئى دەپېش عەنبەر خاتوندا كوتراو. ئەگەر ئەو نەبا، يانى ئەو شەمان لە ئىختياردا نەبا، دەبوو بەقەتە شىئەرىكى عالەمى ناسرابا، بەراستى. پېم وانىيە كەس شىنى بۆ خۆشەويستى خۆى گېرايى، وەك ئەو دووانە ھەردووكيان گېراويا. ھەردووكيان زۆر چاكن... بەلئى... و خۆشەويستى عەنبەر خاتونى ھەر لە مەرگە كەيدا ديار نىيە. ئىدى، لە نەخۆشەيە كەيدا كە جەرگى بۆ دەكاتەو، دلى بۆ دەكاتە ھەنار و دەلئى كۆن كۆنى كەو بۆنى پتوھەكە، ھەنار بۆ ھەلامەت...

• ئەويشى ھەر بۆ عەنبەر خاتون نووسىو؟!

- بەلئى. ئەويشى ھەر بۆ عەنبەر خاتون نووسىو... بەلئى... نەخىر، شتىكى سەيرە. باوھە بفرموو شىئەرىكىمان... قەرار واىە مامۇستا تاىەر بۆمان بنووسى، ئەگەر ئىشانەللا سىروە گەيشتە فەسلئى زستانى. بۆى، خويندینەو مەفھومەكەم لەبىرە ئەگەر شىئەركانم لەبىر نەبى، مەفھومە بۆ خۆت دەزانى، كە... ئەگەر بىكەينە زىنانىكى دىكەش ئەو تام و بۆنەى ھەر ھەيە، دەلئى زستانە و عوزرى ھەيە بۆ دىتنى... بچىتە خزمەت شىخەكەى، شىخى سەراجوددىن، زستانە. ناتوانم بىم، پىرم، نازانم چم، ئەمن ناتوانم بىم، بەفر پىگای گرتووم، بەلام ئەو كەسانەى شەوقى زيارەت زۆرى بۆ ھىتان، من پىگەكەيان پى نىشان دەدەم زۆر بەناسانى بۆن بۆ لای وى، ئەويش ئەو پىگایەيە كە ھەناسەى من بۆ خزمەت شىخ كىردوويەتەو، پەشانگە... ھىند گەرمە ھەناسەكەم، بەپەشانگە كەيدا بۆن دەگەنە تەوئلە... ئايا تا ئىستا فەكرى وا ناسكت... پىم ئايە زۆر كەم ھەيە. لەسەر زستانى ناشىرىنى چەند جوان... ئەوى كىردو، بەلئى...

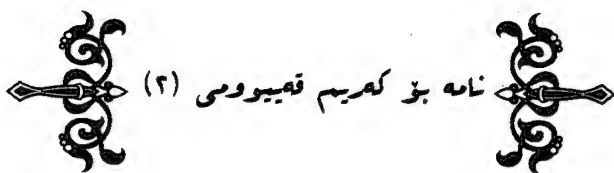

نووری چاوم کریم گیان:

بەم نڤوه‌شه‌وه سارده، سلاوێکی گهرمت پێشکێش ده‌کەم. وه‌بیرم دێ که تازه
عه‌لانه‌ددین په‌یدا ببوو کاک مامه‌ندی شه‌ختانی هه‌زار په‌حمه‌ت له‌ گۆپی بێ و ده‌گه‌ڵ
نووری خودای وه‌خه‌به‌ری، خه‌به‌ر ده‌زانی و به‌په‌له‌ پیاویک ده‌نێری بۆی بکڕی و بیهێنێته
شه‌ختان. سه‌رتان نه‌یه‌شێتم ئۆری پێده‌چێ عه‌لانه‌ددین ده‌گاتی. به‌داب و ده‌ستوور له
دیوه‌خان هه‌لده‌کری کاک مامه‌ندی په‌حمه‌تی خۆی پێ ده‌خا و ته‌ماشای ده‌کا تینیکی
ئه‌وتۆی نییه‌ ده‌لێ: «ئه‌وه‌یه‌ عه‌لانه‌ددین؟» ده‌لێن: «به‌لێ». ده‌فه‌رمووی: «هه‌ر سێک
ته‌لاقێ ده‌ مامه‌ندم که‌ون و کچی خۆم... بێ تسی مامه‌ندی گهرمه‌تره‌» منیش ئێستا وام
به‌سه‌ره‌اتووه‌. منیکی به‌مندالی له‌بن کورسی په‌ژی کوورانی‌دا په‌ره‌وازه‌ بووم، به‌مێر مندالی
و لاوی و ئه‌کابری له‌ لاجین و شیلاناوی له‌ ته‌نیشته‌ کووره‌ی سووری‌وه‌ی سه‌خته‌داری
به‌تین ده‌نوستم، به‌پیریش تووشی گهرمای به‌غدا بووم و له‌و ئاخرانه‌شدا دیسان له‌ کورسی
به‌رکه‌مران خزام. ئه‌مسال ئه‌وه‌ تووشی ورمێ بووم. گوتیان بابم ئه‌تۆ له‌و قه‌لاقوچه‌دا
به‌کووره‌ی نه‌فتی ئه‌م زستانه‌ نه‌ک مه‌قاوی ده‌گری به‌لکو تووشی ئیپلیگیش ده‌بی و
سه‌که‌ت ده‌بی. وا چاکه‌ خانوویه‌کی شووفاژدار بگری. پاش هه‌ول و ته‌قه‌لایه‌کی زۆر
شوفاژم په‌یدا کرد. هه‌ر ئێستاکه‌ ئه‌م نووسراوه‌ت بۆ ده‌نوسم سه‌عات سێ و نیوی پاش

نیوه شوه که له سه‌رمان دهرپه‌پیوم و پالم وه‌ئاسنی شوقاژ داوه. به‌لام نه‌گه‌ر له‌ترسی دایه خانم و پیرابام «به‌قوریانی به‌ژن و بالایی بم» سڼ به‌سڼ ته‌لاقم ده‌خوارد تسی خانباغی گهرمتره له‌و شووقاژه.

که‌ریم گیان! مرگینیت ده‌من کیزه‌ی سه‌روپیمان له‌سه‌ر سڼ کوچکان دامه‌زړاند، به‌لام جارځی ناوړمان که‌م وه‌به‌ر داوه. هیوادارم نه‌گه‌ر له‌سه‌رمان په‌ق نه‌یم و له‌برسان به‌لادا نه‌یم و به‌کلکه‌له‌قه بگه‌مه به‌هاری وای بکوئینم هل و په‌ل یڼ. به‌لام کوا نه‌وه به‌ته‌نن به‌منی پیری سه‌رمابرده‌له ده‌کرځی. باوی ئیوه‌یه نه‌ی نووری چاوی هه‌موو کوردیکی پاست و دروست و نه‌ده‌بدوست بگه‌نه هانام. ئیواره‌ی رابردو له‌لام بوون ده‌یانگوت هازا گو و هازا مه‌یدان. پیشنیارم کرد له‌پاش دیوانی حه‌ریق کتیبیکی شیعیری به‌ناوی «ته‌بیعت له‌شیعیری کوردیدا» ناماده بکه‌ین. بیرم کرده‌وه بو خوم به‌ته‌نن چم پڼ ناکرځی، واش ده‌سته‌وه‌ستان نیم. نه‌مما ده‌مدی شتیکی باش دهرده‌چڼ بویه په‌نام بو ئیوه دؤستانی لاهو هینا. تکایه یڼ هه‌دادان خه‌ریک بن له‌به‌هاری «سیمان» و «نالی» و «حاجی قادر» و «پایزه» وه‌ده‌س پڼ بکه‌ن، تا ده‌گاته زستانی سه‌یف هه‌ر که‌س له‌به‌ر خوویه‌وه خه‌ریک یڼ نه‌واران بیڼیته سه‌ر کاغه‌ز، دیوانان بپشکنن. سه‌فه‌ران بکه‌ن، خه‌لکی تازه ببینن. پیویست ناکا هه‌ر شیعر یڼ. نووسینی توم دیوه په‌نگه زوری وه‌ک تو هه‌بن نه‌یانناسم به‌په‌خشانی جوان وه‌سفی جوانی ته‌بیعت بکه‌ن. کاک علی حه‌سه‌نیانی یڼ نه‌زموون نییه ببینن. بو خوتان خو په‌سه‌ندی وه‌لا بنین، لیک هالین. دیاره هه‌ر به‌وه‌نده‌وه زه‌ود نابین. خه‌ریکی کۆکردنه‌وه‌ی هه‌موو جوړه فولکلوریک بن. په‌ندی پیشینیان، گورانی باش، حه‌یران، گه‌لو و چیرۆکی مندالان، کوپه نه‌گه‌ر خو سه‌خله‌ت بکه‌ین زور هه‌ژار نین. ناغای خانباغی خوا پاره‌ستاوی بکا، قسه‌ی خویشی قسه‌خوشه‌کانی سابلانغ و خوی ناماده بکا، نه‌حمه‌دی به‌حری خه‌ریکی کۆکردنه‌وه‌ی په‌نده‌کان یڼ، هه‌ر که‌س به‌قه‌د خوی. دیاره من چاوه‌پوانی یارمه‌تی پیاو و ئینسانانم، له‌بالنده و دپنده و پرنده داوای هیچ ناکه‌م. په‌ش نه‌حمه‌دی «تحفه مظفریه» ی پڼ شک دځی. ده‌کرځی خاوه‌نه‌که‌ی نه‌وه‌نده، پیاوه‌تی بکا و یارمه‌تیاں بدا. ده‌سه‌به‌جڼ ده‌گل علی ته‌ماس بگره. بو خوت و هه‌ر که‌سی دیکه پاش جیژن ده‌توان سه‌رم بده و که‌له‌پاچه ته‌ماشای بکه‌ن. من به‌هیوای ئیوه خوم له‌و قاله‌قاله‌ هاویش‌تووه. وه‌بالی کوردتان به‌نه‌ستوی نه‌گه‌ر خوتان ماندوو نه‌که‌ن. قاسم و سمایلی پاکزاد له‌بیر نه‌چڼ. له‌ئیستاهو دیمه‌نیکی به‌هاری کوردستان بو پشتی کتیب ناماده بکه‌ن. که‌هاتی زور قسه ده‌که‌ین.

کاک کهریم

نوسینه کانت له باره‌ی شاعیری پایه‌ریزی کورد (سالم) دا په‌سندکراو و نه‌وه له گزواره‌که‌ماندا چاپ بوو و سوپاست ده‌که‌ین. ئیمه واماں دانا‌بوو که له هر ژماره‌یه‌کدا شاعیریکی مه‌زنی کورد بناسینین. بۆ خۆمان میژووی نه‌ده‌بی مامۆستا مه‌لا عه‌لانه‌ددینی خوالیخۆش‌بوومان له ده‌سدا بوو به‌لام زۆرمان پین جیگای مومانه‌ نییه. چهند که‌سی دیکه‌ش نوسینی ئامالّ جوانیان له‌سه‌ر شاعیره‌کانی کورد بۆ ناردبووین. به‌لام چ بکه‌ن هر نه‌و سه‌رچاوه‌یان پین شک هاتبوو و که‌لکیان لێ وه‌رگرتبوو. بۆیه به‌دلّمان نه‌بوو. نه‌وه‌ی تو هرچه‌ند به‌داخه‌وه سه‌رچاوه‌ی وات نه‌بووه که سالم باشت‌ر بناسینی دیسان که‌لین پرکه‌ره‌وه بوو.

به‌پاستی سالم شاعیریکی مه‌زنه و باش نه‌ناسراوه. که‌سیکی زۆر شاره‌زای نه‌ده‌بی ده‌وله‌مه‌ندی فارسی نه‌بین نه‌گه‌ر سالمیش باش نه‌ناسی عه‌یب نییه. وا دیاره نه‌گه‌ر دیوانی سالمته‌ له‌ده‌سدابایه بۆ تۆیه‌کی که شاره‌زای نه‌ده‌بی فارسی، ناساندنی سالم دژوار نه‌بوو.

که‌سیکی له ورده‌کاری شیعر بگا و دیوانی ته‌واوی شاعیریشی له ده‌سدابین چۆن نه‌و شیعره جوانه به‌لکو که‌م و پینه‌یه‌ی سالمی له‌بیر ده‌چوو که ده‌لێ:

قەرارى ناشق و قانونى حىكمەت زىددى يەك ھاتىن
كە تەسكىنى بىرنى دىل بەنفعەى زولفى موشكىن بوو

يا:

بەعیشو و غەمزەبى مەعشوقە ناشق كىو لەبن دىنى
بە لای سالم كەندەى بىستوون موژگانى شىرىن بوو

چ بنووسم، كۆرە بەگيانى تۆ ھىندەم نووسىو ھەم چەم لە «نووسىندان» دا نەماو ھە دىسان
بۆ خاترى تۆ بۆ خاترى كەسكى بەدەل خۆش دەوئ و ھىوادارم خزمەتكارىكى باشى گەلە
بىن بەش و چارەپەشەكەمان بىن، بۆ كەرىمى ئازىزم ئەم چەند دىرە دەنووسم و ئەم دوو
شىئەرەى خۆم كە زۆرم خۆش دەوئ تۆمار دەكەم:

تەك و تەنىام و ھەزىرانم كوان؟
بۆنى گۆرخانەى لى دى جى ژوان
نامەوئ پاشى نەمان بۆم بگىرى
ئىستە ماچم بەدبە كىژى جوان!

نووسینه کانی بهرایی

خۆت بناسه

خۆشهويسته كه م: خۆت بناسه بزانه تۆ كيى؛ ميژوو بخوينه وه و تيبگه له چ پهگه زيكى، نهگه برهوا به ميژوونوسه كانى خۆمان ناكهى، نهگه وهكو جولاكه به سهردهى خۆت پازى نى، برهوا به بيتگانه كان و به پۆژه لاتناسه كان بگه بزانه نهوانه دهريارهى تۆ، باب و باپيرى تۆ، خاك و نيشتمانى تۆ، چى دهليين و چى ده نووسن.

نازيره كه م: تۆ كوردى، تۆ له نه ته وهكى خاوينى، تۆ پهگه زيكى پاكي، باپيره كانى پيشووى تۆ هه له خاكه دا (كه كوردستانى پين دهليين و ئيستا توى تيا دهژى و داخه كه م هه له تهى به دهست كه سيكه وهيه) ژياون، به لام چۆن ژيانتيك؟ وهك تۆ ديل و ژيژده ستي دراوسيكان بوون؟ نه به خوا نهوان سهربه ست و سهربه خۆ بوون و نازاد ژياون.

گيانه كه م: كورده گيان به قسهى براى خۆت بگه، له خهوى نه فامى هه لسه تۆزى له حاالى خۆت وردبوه هۆشت بينه وه بهر خۆت، قۆلت هه لماله به هه موو هيزى خۆت بقيرژينه بلن: نه منيش ئاده ميزادم، حه قى ژيانم هه يه نه مه وى وهكو خه لك نازاد و سهربه ست بژيم سهربه خۆييم ده ویت و حه قى مه شروعى خۆم داواده كه م، له ديلي و ژيژده ستي دراوسيكان جارس بووم و نه مه وه يت پرگاربيم.

چاكا بەرزەۋەندىكى لە ھالى خۇمان بگەين و بزائين بۆچى ۋەپاش كەۋتووين؟ بۇ چما ئىمە لە پەگەزى ئەۋ مىللەتە نەجىبە نين كە بەگۈيرەى مېژوۋ ئىقارارى ھەموو مېژوۋزان و پۆزەلاتناسىك يەككە لە مىللەتە ھەرە گەرە و لەمېژىنەكانى پۆزەلاتە، مەگە ئىمە لە نەتەۋەى ئەۋ قەۋمە غەيور و دلېرە نين كە لاپەپەكانى مېژوۋ پېن لە شەرحى ئازايەتى ئەۋەۋە بەعالم دەسەلمېنن كە قەت لە چ دەۋر و زەمانىكدا ھېچ دراوسىك نەيتوانىۋە ئاسوك پەپىنى و بچىتە نىۋ سىنورى مولك و نىشتمانى ئەۋ. ئەدى بۆچى ئىستا وامان بەسەرھاتوۋە؟ بۆچى ھىندە ۋەپاش كەۋتووين و بوۋىنە ژىر چەپۇكەى ھەموو كەس؟ ئەگەر كەمىك بىر بگەينەۋە و تۆزىك لە ھالى خۇمان وردىبىنەۋە بۇمان دەرەكەۋى كە ماىەى چارەپەشى و بەدبەختى ئىمە ھەر ئەم نىفاق و دوۋبەرەككىيەى ناۋ خۇمانە، كە ۋابىن لەسەر ھەموومان لازم بەلكو ۋاجبە بۇ پىكخستەۋەى براكانمان تىكۋىشىن پەگۈرپەشى دوۋبەرەكىى لەبن بېيىنەدەر و يەككىەتى و براىەتى لە ھەموو كوردستاندا دامەزىتىن.

ئەى برا خۇشەۋىستەكان، ئەى لاۋە بىر پوۋناك و خويىندەۋارانى كورد؛ ماىەى ئومىدى ئەۋ قەۋمە لىقەۋماۋە ئىۋەن، ئەۋرۇ پۆزىك نىيە ئىۋرە بىدەنگ و ھەست دابنىشن و لە قوزبىك بخزن. كاتى ئاسايشت و تەمبەلى پۇى، جەنگەى ھەۋلدان و تىكۋىشان و ماندوۋىۋىۋە، بەلى ئەمۇ پۆزى كارە و نابى قەت لە كاركردن پاۋەستن، دەنا ئەۋ ھەۋلەتان لەكىس دەچى و زەحمەت وگىرتان دەكەۋىتەۋە.

لازمه به دلّیکی پې هیواوه به هموو هیزی خۆتان بۆ پزگارکردنی نیشتمان وه نه جاتدانی
هاوخوینه کانتان کۆشش بکه ن هیچ شتیک نابێ ببیته پیشگری کارتان به نه یروی یه کیتی
و برایه تی نه و که سانه ی که ده بنه به ره لهستی پیشکه وتنی ئیوه و هه ز به له ناوچوونتان
ده که ن، له ناو بهرن.

نه گهر پۆزگار یارمه تی ئیوه ی نه دا نه گهر چه رخی چه پگهر د به مرادی ئیوه نه گهر
مه به زن و مه یدان به تال مه که ن و دلنیا بن به سه ره هموو قوورت و ته گهر یکدا زال ده بن و
له هیچ که س و هیچ شتیک مه ترسن خوا پشتیوانتانه و هه میسه نه م وتاره ی پیغه مبه ری
که وره ی ئیسلام و ناردراوی خۆشه ویستی یه زدان که ده فهرمو ویت:
«کار بکه و دلنیا به به ئاوات ده گه یه ت!»

له بیر بێت و بیکه نه سه ره مشقی هموو کاریکتان تا یارمه تی یه زدان حه قی مه شرووعی
خۆتان له بێگانه ده ستیننه وه .

گۆفاری نیشتمان، ژماره ۵، پێه ندانی ۱۹۴۴/۱۳۲۳

سکالایهک له گهڵ نیشتمان

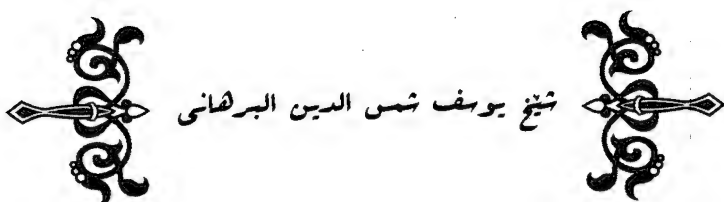
ئەو نیشتمانی خۆشه‌ویستم، بۆیه هیندەم خۆش دەوی چونکو ئەمن ئیستا که لاویکی توند و تۆلم له پیشا کۆرپەیه‌کی لاواز و ساوا بووم له دامینی تۆدا گه‌وره و په‌ره‌وازه بووم و گه‌یشتووومه ئەم پۆزه گه‌وره‌ی وه‌ک (هه‌زه‌تی محهمەد «ص») و گوێیان له قورئان خوێندنی ده‌بوو ئیمانیا‌ن پێهێنا، یا له حالێکا که کتێبه ئاسمانیه‌که‌ی ئەم زاته په‌رده‌یه‌کی ئەستووری له نێوان خۆیا‌ن و هه‌وا و هه‌وه‌سی ناپاکه‌که‌یا‌ن ئەکێشا و پیاوه زانا و تیگه‌یشتووه‌کانی له‌وان به‌زیاتر ده‌زانی و ده‌یفه‌رموو:

«هل یستوی الذین یعلمون والذین لا یعلمون»؟!‌

خوێنه‌ره خۆشه‌ویسته‌کان ئەگه‌ر نمونه‌یی‌کو له ژیا‌نی عه‌سری خۆمان نیشا‌ن بده‌ین سه‌رتا‌ن سو‌رنا‌می‌نێ ئه‌ویش ئەمه‌یه: ئا‌غایێکی کوردی عێراق، به‌لکو سه‌ردار عه‌شیره‌تیک یه‌ک دوو سا‌ل له‌مه‌وبه‌ر نامه‌یی‌کی بۆ ئا‌غایێکی کوردی ئێرا‌ن نووسی‌بوو: «که ده‌ستی من و دامانی تو نه‌که‌ی به‌هه‌ج با‌ریک له‌پێتا‌وی کوردا‌یه‌تیدا تێبکۆشی چونکو کوردا‌یه‌تی مانای ئەمه‌یه هه‌موو لاوه‌ خوێنده‌وار و گه‌نج تازە‌پێگه‌یشتووه‌کان بێنه‌ سه‌رکار و ئێمه له ژووری دیوه‌خانا دا‌بنیشین».

ئێمه‌ نازا‌نین خوێنه‌ره به‌پێزه‌کا‌نمان چه‌نده‌ فه‌رق له‌ نێ‌وان ئەم ئا‌غا کورده‌ عێراقیه‌ خۆشه‌ویسته‌ و (ئهبو جه‌هل) و (ئه‌خنه‌س) دا‌نه‌نین به‌لام ئێمه‌ ئەلێین: ئەو به‌برین چی ده‌ستێکی بۆ زیا‌نی نه‌ته‌وه‌ی خۆی دا‌وێنی مه‌ردوم ئەگه‌ریت ئێوه‌ش بڵێن ئامین.

گۆفاری نیشتمان، ژماره ٦، په‌شه‌مه‌ی ١٩٤٣/١٣٢٢

«چه‌ندیک له‌مه‌وپیش به‌سهرهاتیکی دور و دریژی ئەم زاته‌م نووسیپۆوه و پیشکەشی نێدارە‌ی ناوه‌ندیم کردبوو تا بۆ چاپ بنێرنه دایره‌ی چاپه‌کانی کۆمه‌له‌، به‌لام عه‌ینی ریساله‌یان بۆ په‌دکرده‌وه تا چاویکی تری پێدا بخشێنم، ئێستا خه‌ریکی ئەو کاره‌م به‌لام تا حازرپوونی به‌سهرهاتی موفه‌سه‌لی شیخ، چه‌ند دیریک ده‌ریاره‌ی ژبانی ئەم زاته‌م ده‌نوسم».

که‌ میری گه‌وره‌ی په‌واندز له‌ داگیرکردنی ولاتانی (سۆما و برادۆست بووه‌وه ۱۲۴۱ هـ)، به‌ولاتی لاجاندا ده‌گه‌پاوه‌ په‌واندز، به‌گوندی (نه‌لۆس)دا که‌ گوندیکی زل و دارای قه‌لاتیکی بلێنده‌ پاده‌برد خه‌لکی ئەم گونده‌ که‌ به‌ (به‌گزاده‌) نێویان کردبوو، پێیان وابوو میر شکاوه‌ و به‌شپه‌زه‌یی هاتوونه‌وه‌، ده‌ستیان کرده‌ گه‌پ پێدان و «قه‌بو، قه‌بو»یان لێداناوه‌؛ میر پقی هه‌لستا گه‌پاوه‌ کوشتاریکی زلی لیکردن، ته‌نیا ژنیک به‌کوڕیکی ساوای مه‌مک مژه‌وه‌ پزگاری بوو بۆ لای (سابلاخ) هه‌لات له‌ گوندی (عیساکه‌ند) جێگیر بوو، کوپه‌که‌ی (وسوو) به‌خێوکرد تا گه‌وره‌ بوو کرا به‌گوێلکه‌وانی (ئاغا). به‌لام (وسوو) که‌ دیتبووی له‌ مزگه‌وتن فه‌قییان ده‌خوێنن نه‌ویش ئاره‌زووی خوێندنی کرد، هه‌موو به‌یاننیک ده‌چوو هه‌کن مه‌لای ئاوه‌دانی ده‌رسی ده‌خوێند تا ببێته‌ (مه‌لا).

ئاغا که‌ زانی (وسوو) ده‌رسی ده‌خوێنن بانگی کرد و لێی تووڕه‌ بوو گوتی: نه‌گه‌ر جارێکی دیکه‌ بزاتم ده‌رست خوێندوو ده‌تکوژم، به‌لام هه‌په‌شه‌ی ئاغا گیانی پاکێ (وسوو)

ی له‌خویندن نه‌گێراوه و ئیجازه‌ی له‌دایکی وه‌رگرت و پۆیشه‌ شاری (سابلاخ) له‌ مزگه‌وتی (پۆسته‌م به‌گ) ده‌ستی به‌خویندن کرد. چه‌ندێک علومی دینی خویند پاشان سه‌ودای ته‌سه‌وفی که‌وته‌ می‌شکی، وه‌کو ده‌گێڕنه‌وه‌ خه‌ونیک ده‌بینی پێی ده‌لێن وه‌ره‌ شیخ عوسمان بانگت ده‌کا، ئه‌ویش له‌به‌ر ساده‌یی خۆی وا ده‌زانیت شیخ فه‌قه‌ت له‌ (مه‌که‌) و (مه‌دینه‌ی) ده‌بن، ده‌ست ده‌داته‌ گۆچان و توورینی نان و ملی پێگا ده‌گریت، نازانم له‌ چی شاریکی کوردستانی عێراق پیاویک پرسیری لێ ده‌کا: «بۆ کوێ ده‌چی؟» وه‌لامی ده‌داته‌وه‌ ده‌لێ: ده‌چم بۆ (مه‌که‌)ی خزمه‌ت شیخ عوسمان، کابرا پێده‌که‌نی و ده‌لێ: «فه‌قی، شیخ عوسمان وا له‌ ته‌ویڵه‌»، ئه‌و نێزیک بوونه‌وه‌ی پێگا دل‌خۆشییک بۆ (وسو) سازده‌کا، پێگای ته‌ویڵه‌ ده‌گرێته‌ پێش ده‌خزمه‌ت چه‌زده‌تی شیخ عوسمان (سراج الدین) دا تا چه‌ند ساڵ پیاژه‌ت ده‌کێشیت پاشان له‌لایه‌ن ئه‌م زاته‌ موعه‌زه‌مه‌ ئیرشادی بۆ موکریان ده‌دریت، پارانه‌وه‌ و تکای زۆریش نه‌یتوانی باری ئه‌م وه‌زیفه‌ قورسه‌ له‌سه‌ر شانی (وسو) یاوه‌کو چه‌زده‌تی سیراجووددین فه‌رموویانه‌ (مه‌لا وسو) له‌به‌ریت، به‌ناچاری دێته‌ موکریان له‌ گوندی (بوهران) داده‌نیشیت مه‌شه‌هور ده‌بن به‌ (شمس الدین البه‌رهانی)، دوا‌ی چه‌ند سالییک ده‌چیته‌ گوندی (شه‌ره‌فکه‌ند) له‌ زه‌ویییکی بێ که‌لک خا‌نه‌قاییک بیناده‌نی و ده‌ست ده‌کا به‌ئیرشاد. له‌ سالی (١٢٢٨ هـ) ده‌ته‌مه‌نی ٩٧ سالییدا له‌م جیگایه‌ وه‌فاتی کردوه‌ و نێژراوه‌.

شیخ یوسف پیاویکی زۆر موته‌عه‌سیب بووه‌ بۆ قه‌ومی کورد، هه‌میشه‌ به‌کوردییکی په‌تی دواوه‌، به‌فه‌رمانی ئه‌م زاته‌ موقه‌ده‌سه‌ گه‌لیک کتییی شه‌رعی وه‌کو (ابن حجر) له‌لایه‌ن مه‌لاکانه‌وه‌ کراوه‌ته‌ کوردی، مال و دراو نه‌یتوانیوه‌ هیز بخاته‌ سه‌ر می‌شکی، ده‌وله‌مه‌ند و هه‌ژار له‌به‌رچاوی وه‌کو یه‌ک بووه‌ خوا‌ی لێ خوش بێ.

گۆفاری نیشتمان، ژماره‌ ٩، ٨، ٧، به‌هاری ١٩٤٤/١٣٢٣

نامەى كېمىكى دىل

مەلۇمەستەى: ئاركاناد

خۇشەويستەكەم

غەم و دەردى من يەكجار نۆرە، لە دىڭزايى شەقامى مژايدا گۆپايىيەكانى ئىمە لەپىش
چاۋون دەبن، ئەمن بەخپ و دۆلەندا دەبن و بۆلەى شارى مەرگم پادەكېشن، بەتەنئ
هەر ئەمن نىم بەلگە ھەموو كچانى گۈندەكەم دەگەلن. خواھى نەخواھى لەكەسوكار و
مالى خۆمان دورىبويىنەو، ئاۋالەكانم ھەموو بەتاۋ دەگرىن، بەلام ئەمن لەبەر زۆرىيەى
غەم و فرمىسكەم لەچاۋيدا قەتيس ماوھ. ئاۋاتم ھەر ئەۋەندەيەكە كازىيەكانى خۆم وەبەر
ئەۋچەرخانە بدەم كە ھەمىشە دەسۋورپن، بەلام سوۋدى نىيە، دەگەل ئەۋكېشكچىانەى
ئاگادارىمان دەكەن ھىچ ناكړئ!

خۇشەويستەكەم

لەۋكاغەزە ژاكاۋە نامەت بۆ دەنووسم، ناتوانم بلېم ئەۋوتانە بەخوئىنى خۆم دەنووسم
چونكو خوين دەرەگ و دلى مندە بەستۋويەتى. بەلگە ئەۋنامەت بەۋمىدادە بۆ دەنووسم
كە لەگىرفانمدا شارادۋومەتوۋە ئەتۋش تەكەم بۆ خزمەكانمى بخوئىنيەو. ئەتۋ
چوۋىتە جەبەھى جەنگ و ئەمن تا وئىستا لەتۋبىن خەبەرم، تەنانەت ئادرېسىشت نازانم،
ئەدى بۆ كوئى؟ بۆ كوئى دەنووسم؟ تەنیا مەۋزۋوعىكى دەدەمە دەستى دۈژمن تا پېم
پىكەنى!، ئەمن بەقەۋلى گۆرانىيېژانى شارەكەمان ۋەلام بەئاسماندا دەنېرم.
نامەكەى من كە بەدۋاى بادا بۆلەى ھەۋران دەپۋا، شايدە پۇژىك دەگەل پرىشكە

پريشكى بارانئ وه دهس تۆ بكه وئ.

خۆشه ويسته كه م: ئيمه به به سستينى چۆمه به رينه كانى خۆماندا تپه پين و چه پكه گولئيمان له چۆمى هاويشت^۱، شه پۆلى ئاوي چه پكه گولئكانى مەى قوم كرد، ئاواله كانم هه موو هيووا برابوون، ته نها چه پكه گولئكه ي من قوم نه بوو و ئاو بردى. له و كاته دا ئه تۆم به جلكى سه ربازييه وه هاته پيش چاو، له سه ر به ردئكى پاره وستابووى و كلاره كه ت بۆ لای من پاده وه شاندا و بزه ت پيم ده اتئ، گولله به هه وادا ده پويشتن به لام وه تۆ نه ده كه وتن و نه گه ر ويشت كه وتبان نه يان ده بپرى و برينداريان نه ده كردى. له پاشان ئيمه به دابى جاران ده گه ل بيكتر وه پئى كه وتين، ئه من له و كاته دا پيم وابوو كه به دبختى بۆمه له خه و خه يالئيك زياتر نيه، چونكو له ته نيشت به كتيرين و خۆشه ختين. ئه دى ههچ پيمان وانبيه كه عرابه كانى دوژمن به نيو زه مند و گياوگژ و ده خلوداندا پنگامان بۆ ده كه نه وه.

له و عانه دا ئه من پيم وابوو خيژانى تۆم، بيكترمان له ئاميز ده گرت و قاقا پيده كه نين. چه پكه گولئكه ي من هه روا به سه ر ئاوا ده پويشت، به لام بپر كردنه وه ي من له و باب ته هه بئ كه لكه، چونكو به راستى ئه من پروام به فال نيه.

خۆشه ويسته كه م: تاو په پيوه، تارمايى به سه ر ليژه وه ره كاندا كشاوه، به سه ر چلو كى داره كانى كاج دا و به په په پچه پچه كى ئاسماندا مانگى هه نگوينى منى ليقه وماو، ده چي ته پيش. له په نجه ره گولئ عال ده بيندريئن كه ئاونگيان له سه ر ده دره وشئ.

هه ر ده ليئى چاوى كاله ده گرى، به ئن ده گرى تا نه نكي من نه بينئى و ده زانى چ شه ويك له پيشدايه!، شه ويكه كه نازانم له ئاميزى پياويكى بيگانه دا يا له باوه شى خاكى شاردا ده بين بنووم. ئه من به نده يه كى شه ره زار زياتر نيم تا ده ژيم، له باتى وه ي ده گه ل تۆ جووت بم ده گه ل خه م و كويزه وه رى بوومه ئاوال. به سه ئه و شكايه ته خو پايانه، مائناواييت ليده كه م و نازانم ئه و نامه نووشتاوه وت له كوئ پيده گات. ئه گه ر ئه و نامه يه ت پينه گه يشت، ده بين نامه دريژه كه ي ديكه بخوينه وه، كيهه نامه؟، ئه و نامه ي كه فرميسكى ده سگيرانه كه ت له پنگاى ئاسنى نووسيوه. ئه گه ر ئى منيش نه بين هى ئه و كچانه يه كه له سه ر هه موو شه قاميك و هه موو پنگايه كى ئاسن فرميسكيان پشتووه.

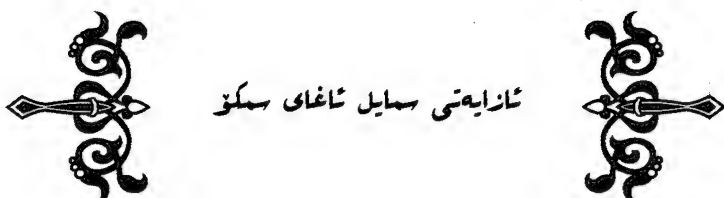
بيخوينه وه و لامة كه ت ئاماده بكه و به نووكى سه ر نيزه ته وه بيهي ته به رلين. گويت له ده نگم بئ و به دريژايى ئه و پنگايانه فرميسكه كانى من به خوئينى دوژمنان بشووه. ئه من

۱ - ئوكرانى و ميئديك له شارانى ديكى پوسه له پۆزى جه ئنى... دا (ناوى جه ئنيكه ناخويندريته وه) كچان هه ريه كه چه پكه گولئيكى ده به ستن و به ئاويى داده دن، ئه گه ر گول قوم بين نيشانه ي به دبختيه و ئه گه ر قوم نه بوو ئه وه باشه.

له تۆ ده‌نووسم، له تۆ ده‌پاڤیمه‌وه و ده‌لیم به‌و چه‌شنه ناتوانم بزیم، نه‌نگی من بشۆوه،
به‌له‌ی بکه‌ تۆ له‌م بستینه‌وه، به‌تایبه‌تی تۆ له‌ی خا که‌که‌م بستینه‌وه، ئی کی‌یه‌ خاکی؟،
ئو نه‌و خا که‌ی له‌ژێر پیماندا نه‌رم و په‌حه‌ته‌.

گۆڤاری کوردستان، ژماره‌ ۲، ۳۰ سه‌رماوه‌ز ۱۳۲۴، ۲۱ ديسه‌مه‌ر

ئازابەتى سەمەيل ئاغاي سەمكۆ

دەگىنەنە دەلەن سەمەيل ئاغاي سەمكۆ سەردارى پەشىد و بەنئوبانگى كورد لە چاخىگدا
 كە شارى پەزائىيەى داگىركرد لەپىش ئەو دا بچىتە نىو شارى، گەورە گەورەكانى ولات
 بەپىريەو چوون و لە دەرەوەى شار دىدەننىان لىكرد. سەمەيل ئاغاي دەرەات و دەرەو چو گەفى
 لىدەكردن، لەو كاتە دا مارتىك لەو مارانەى كە بە بەن پەزاي لەو ولاتە دا مەشهورون بۆ
 لاي هات. سەمەيل ئاغاي بۆ ئەو ئازابەتى خويان پى نىشان بدا و بەيەكجارى بياننوقىنى،
 داها تەو و مەرەكەى گرت. ماو يەك ھەر ھاتووچو و ھەر پەشەى لەوان كرد و مەرەكەى
 دەرەستەو دا، لە ناكاو پەنگى بزرگا و لىو بەدەن گەست و مەرەكەى لە ھەردى دا و
 كوشتى. لەدوايە خەنجەرى ھەلگىشا و ئەو قامكەى كە مەرەكە پىوھى دابوو پەپاندى و
 دەرەل ئەو ھەشدا كە خويىنى قامكى وەك پلوسك ھەلى دەداشت وازى لە قەسەكردن نەھىنا
 تا قەسەكەى تەواپوو.

وام بىستوو لە پاش كوشتنى ئەو مەردە نەبەزە و ئەو پىاو نەبەزە و ئەو سەردارە
 بەجەرگە كە لە سالى ۱۳۰۹ دا بەدرو و دەرەسە ھەليان خەلەتاند و ھىتايانە ناو شارى
 شىنق و لەوئى بەفيل شەھىديان كرد، كەلاكيان لەنئو كەلاكى سائىرى شوھەدادا بەو قامكە
 بەپىوھ ناسىيەو، چونكو ھىندە شىپەزە كرابوو ئەو نىشانەى نەبوايە بەزەحمەت دەرەساروھ.
 پۇژنامەى كوردستان، ژمارە ۳، ۲۶ بەفرانبارى ۱۳۲۴ / ۱۵ ژانويە ۱۹۴۶

ئازادىمان دەۋى

شەش سال جەنگ بو، شەش سال خوين پۇ، شەش سال كوشتاركرا، شەش سال، بەلئ شەش سالى تەواۋ ئالا ھەلگىرەكانى ديموكراسى بىن وچان و پشودان، بىن دامان و پاۋەستان ھەوليان دا و تىكۆشان و خەو و خواردنيان لە خۆيان ھەرامكرد. بۆچى؟ ھەر لەبەرئەۋەى بناغەى زولم و زۆردارى بپووخىنن و پەگپىشەى جەور و بىداد لە بنەپەت دەربىنن و ئازادى و ديموكراتى لە گىتيدا بلالوبكەنەۋە و نەھىلن چىدى زۆرداران مالى ھەزاران بخون و بەدەستەلاتان ھەقى بىن دەستەلاتان پامال بكن. لەپاش كىشە و ھەرايەكى زۆر، لەپاش جەنگ و كوشتار و خوينپىزىيەكى بەسام، لە دواى زەرەر و زيانكى بىن ئەندازە ئازادىخوازەكان زالبون و دەس لە كوشتار ھەلگىرا، خوينپىزى نەما، كۆشكى زولم و ئىستىباد پووخا، نەمامى جەور و بىداد ھەلگىشرا، مۆسۆلىنى كۆزرا ھىتلەر مرتەى لىبرا كورنىك گىرا و دنيا ھەساۋە.

جا ئەوجا باۋى ھەزار و زۆرلىكراو و لىقەوماۋانە و كاتى ھاۋاركردن ھاتوۋە و ئەو نەتەۋانەى كە ھەمىشە لەزىر پىى دوژمندا ئالاندوويانە ھاۋار دەكەن و دەلئىن: «ئازادىمان دەۋى»!

ئىمەش واتا مىللەتى كورد يەككىن لەو نەتەۋانەى كە لەمىژە دىل و يەخسىر و ژىر چەپۆكى و تامى ئازادىمان لەبىر چۆتەۋە و دەمىكە دەربەدەر و قورپەسەر و زۆرلىكراو و تىشكاو و داماوین. ئىستاكە كولاۋكەى ھەويامان بۆ كراۋەتەۋە و تا پادەيەك ژياۋىنەۋە،

هاوار دهکەین و دەلێین ئازادیمان دەوێ، بە ئێ ئازادیمان دەوێ و نابێ چیدی دیل و
ژێردەست بین و ئامادەین لە پێگای ئازادیدا فیداکاری بکەین و دەس لە گیان و مالی
خۆمان هەلگیرین.

پۆژنامەی کوردستان، ژماره ٥، ٢٩ بهفرانباری ١٣٢٤ / ٢٠ ژانویه ١٩٤٦

نامەینکی سەراوە ئە

برای هەره خۆشه‌ویستم: مەجدی گیان

لەپێشدا تکات لێدەکەم لووتم لێ خوار نەکە ی و پووم لێ وەرەگێپی و قەڵس و تووپە و زیز و دڕیۆنگ نەبی و وەپەڵەنەکەوی و پیت و انەبێ ئەمن لینگە بەریت دەکەم و ناخۆشم دەویی و ناتناسم و نازانم چ شیرین کورپکی.

خۆشه‌ویسته‌کەم: بروام پێیکە ئەتۆم بەقەدەر چاوی راستم خۆش دەویی و باشیشت دەناسم و دەزانم:

ئەتۆ لاویکی خویندەوار و دانا و تیگەیشتوو و بیروون و پیتۆلی، ئەتۆ زۆرت کوێرەوهری دیوه و سخلەتت کێشاوه بەدوی خویندندا هەلۆه‌دای ولاتان بووی، ئەتۆ ئیستا کە «مودیری و مامۆستای هەره گەورە دی دەبیرستانی مەهابادی». وە تەنانەت ئەوەشم بیستوو کە ئەوسال چوویه تاران و لەوێ لە تاقیکردنەوەدا وریایی و زرنکی خۆت نواند و پووی کوردانت سەپی کردووه و بێجگە لەوانە دەزانم کورپی زانایەکی بەنیوبانگ و ماقوولی کوردستانی و تیگەیشن و زانینی بۆ تۆ بەمیرات گەییوه.

بەلام داخی گرانم نازانی بەزمانی کوردی و واتا زمانی دایک و بابی خۆت بنووسی!، یا دەزانی و بەئانقەست و خراپ و تیکەڵ و پێکەڵی دەنووسی. ئەگەر نایزانی ئەوه هەڵدە تیبکۆشه خۆت ماندوو بکە فێرێ جە ئەوجار بنووسە، خۆ ئەگەر دەزانی و هەر بەئانقەست

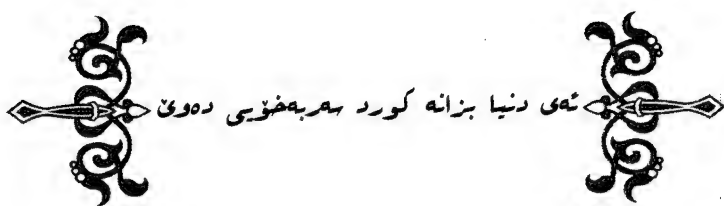

وا ده‌نووسی، پێویسته بزانی و تیگی‌ی که به‌و کرده‌وه ناشیرینه دلی هه‌موو نه‌ته‌وه‌ی
 کورد له خۆت دیشینی و ده‌بیته نیشانه‌ی ته‌وس و پلار و تووکی کوپه‌کانی هاو‌خوین
 و هاو‌نیشتمان، براکه‌م، هه‌ر کوردیکی خونه‌گه‌رم و نیشتمانپه‌روه‌ر و کوردیزان چاوی
 به‌نووسراوه‌کانی تۆ بکه‌وێ نێو‌چاوانی گه‌ژ ده‌کات و توو‌په‌ ده‌بن و مل ده‌نێ له‌ پرته‌ و
 بۆله‌ ... به‌وات بن نه‌من که خۆم به‌برایه‌کی به‌ئه‌مه‌گ و... و به‌که‌وچکه‌ ئاو‌یکی وه‌مه‌له‌
 ده‌که‌وی، پێم خۆشه‌نبوو کێشه‌ت ده‌گه‌ڵ بکه‌م و به‌خۆتدا بشکێنمه‌وه‌ و دلت بيشینم.
 له‌به‌رئه‌وه‌ گوێی خۆم لێ ناخنی و قوپوقاپ دانیشتم و چاوه‌تۆپه‌ یووم که بۆ خۆت نه‌غیار
 بیه‌وه‌ .

ئه‌مه‌ پێی چوو هه‌تا ئه‌وشۆ له‌ ژماره‌ ١٥ ی کوردستاندا نووسراویکی تۆم له‌ ژێر
 سه‌ره‌تای (ئاقۆم)دا چاپیکه‌وت به‌پاستی که خویندمه‌وه‌ وه‌ختابوو له‌ داخان شەق به‌م و
 بدرێم! وه‌یه‌کجار زۆر توو‌په‌ یووم و گه‌لێکم پیش خوارده‌وه‌ و تارمایی به‌سه‌رچاوی کشا،
 ده‌سه‌به‌جێ ده‌ره‌ه‌ل یووم و ده‌ستم دا قه‌له‌م و ئه‌م نامه‌یه‌م بۆ نووسی: ترووسکه‌کانم،
 به‌به‌له‌ی چاوانم مه‌جدی گیان به‌قوربانته‌ ده‌بم ئاخ‌ر پێم بلێ ئه‌تۆ ئه‌و نووسراوانه‌ بۆ کێ
 ده‌نووسی؟ له‌کنه‌ خۆت بۆ کوردانی ناووسی؟ بۆیه‌ی ناووسی خه‌لک بیه‌خوینتته‌وه‌ و
 که‌لکی لێوه‌رگری، بۆیه‌ی ناووسی هه‌موو کوردیکی خویندمه‌وان و نه‌خوینده‌وار تێی بگا؟
 ئه‌دی بۆچی وا تیکه‌ڵ و پیکه‌لی ده‌نووسی؟ بۆچی به‌کوردیکی پته‌ی و پاک و خاوین و
 به‌پێوه‌جێ ناووسی؟ که‌ بۆ خه‌لکی قازانجی هه‌بن.

براگیان، ئه‌و چه‌شنه‌ نووسینه‌، بێجگه‌ له‌وه‌ی هه‌چ قازانجیکی بۆ کوردان نییه‌ زیانی
 یه‌کجار زۆره‌، چونکه‌ ئه‌و پۆژنامه‌یه‌ به‌دنیادا بلأوده‌بیته‌وه‌ و ده‌که‌وێته‌ ده‌س دوژمنان و
 ئه‌وانیش له‌ بیانوه‌ ده‌گه‌ڕێن که نووسراوه‌کانی تۆیان خویندمه‌وه‌ ده‌یکه‌نه‌ هه‌را و لی‌مان
 له‌چه‌پ‌له‌ ده‌ده‌ن و ده‌لێن؛ چۆن ئه‌وه‌یه‌ زمانێ کوردی! ئه‌وه‌یه‌ ئه‌و زمانه‌ی هێندیان
 پێته‌لده‌گوت و شاخ و بالیان بۆ دروست ده‌کرد؟ و ده‌یانگوت هێنده‌ هێنده‌ باش و به‌ر
 ئاوه‌له‌یه‌، به‌و بۆته‌یه‌وه‌ هیوام هه‌یه‌ له‌وه‌ی پاش زۆر به‌شینه‌یی بنووسی و هه‌تا ده‌توانی
 وتاره‌کانت پته‌ی بن. ئیدی به‌خوام ئه‌سپاردی.

پۆژنامه‌ی کوردستان، ژماره‌ ٧، په‌شه‌مه‌ ٢٠/١٣٣٤ فوریه‌ ١٩٤٦

زۆر کەس بە تاییەتی ئەو کەسانە ی که سەریان لە سیاسەت دەخوێن پێیان وایە که هەڵپەڕینەوه و قیامی نەتەوه ی کورد و داوای ئیستیقلال و ئازادی و سەربەخۆی کردنی ئەو میللەتە هەر لە تاوی جەزەبە و زۆری کاربەدەستانی مچومۆپ و زۆردار و بلەوهزی بێگانەیه، ئاشکرایە که بێگانەکان یانی فارس و عەرەب و تورک لەو ماوه دوور و درێژەدا که دەستەلاتیان بەسەر کورداندا هەبووه هەرچی نەدەبوو بکڕی دەگەڵ ئەو میللەتە دڵپاکەیان کردووه و خۆیان لە هیچ خرابەییەک نەپاراستووه .

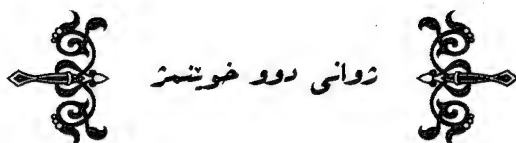
ئێستاش خۆینی شەهیدانی پێگای سەربەستی کورد که بەدەستی که مالی بێ که مال و دەستپێوهندە خوێنمژەکانی پڑاوه هەر دەکوڵن . ئێستاش گولالە سوورەکانی کێوی ناگری خۆینی نەوجەوانانی پەشید و ئازای کورد وەبیر پیاو دێننەوه . ئێستاش قاز و قووژ و زیر و هۆپی ژن و منداڵ و هاوار و نالە نالی لاوانی برینداری کوردی مەریوان که لە سالی رابردودا بەدەستی سەرتیپ هۆشمەندی دیکتاتۆر قەتل و عام و تارومار کران لە گۆییان دەزینگیتهوه، ئێستاش بەندیخانە ی ئەو دژمنە زۆردارانە پێن لە لاوی بێ سووچ و تاوانی کورد و هەر پۆژە ناپۆژیک یەکیک لەوان بەسێدارەوه هەڵداوه سڕی .

خۆ حالی زاری کوردی هەژاری بارزان که چەند مانگ لەوهی پێش دەولەتی ئیستیعماری عێراق تالان و بێ خانومان و دەربەدەر و مالتویرانی کردن لە هەموو کەس مەعلومه و ئاشکرایە، دروستە که ئەو کردەوه ناشیرنانه پۆژ بە پۆژ هەستی تۆلە ئەستاندەوه لە دلی لاوانی خۆین گەرم و مللەتپەرستی کوردا بەهێزتر دەکەن . دروستە ئەو پەفتار و ئاکارە

ۋەحشىيەنە سات بەسات لاۋان ۋەگەنجانى كورد بۆ لاي پزگارى و ئازادى ھان دەدەن بەلام
 پاستىكەى ئەۋەيە ئەۋانە ھىچيان ئەۋونە ھۆى ھەلپەپىنەۋە و قىيامى ئەتەۋەى كورد،
 ئەۋانە ھىچيان كوردىيان ۋادار ئەكردوۋە كە داۋاى ئىستىقلال و سەربەخۆيى بگا بەلكو كورد
 مىللەتتىكى ۱۱ مىليۇننىيە و بەھەموو شەرع و قانونىك ھەقى ئىستىقلال و سەربەخۆنىي
 ھەيە و داۋاى ئەو ھەقە مەشروعەى خۆى دەكا.

ئەى دنيا، ئەى دنياى ئازادى تەلەب، ئەى دنيايىكى شەش سال تەۋاۋ دەگەل زۆرداران
 ملەت كورد و لەو پىئاۋەدا بەشى زۆرى لاۋانى خۆت بەكۈشت دا، بزائە: كورد ئىستىقلالى
 دەۋى. بزائە: كورد زولمى لىكراۋە ھەقى خوراۋە مولكى لى داگىركراۋە و دەيەۋى بەھەقى
 خۆى بگا. بزائە: كە سىياسەتى شوومى ئىستىعمارى بۆ قازانجى خۆى ئەم مىللەتەى لە
 ئازادى بى بەش كوردوۋە و لە ئەنجامدا بزائە كە كورد پوشدى ئەۋەى ھەيە كاروبارى مائە
 خۆى بەچاكى ھەلسوۋپىنى و پىداۋىستى كۆمەگى كەس نىيە قىوومى ناۋى و تا ئاقەتى
 لىدەبىئى سەر ۋەبارى كەس ناھىئىن و بۆ ئەستاندى سەربەخۆيى ھەۋل دەدا.

بۆژنامەى كوردستان، ژمارە ۲۹، ۱۰ خاكەلىۋە ۱۳۲۵ / ۳۰ مارس ۱۹۴۶

له و کاته دا که پاش شهش سال شه پ و کوشتار، پاش گه لیک په نچ و نازار و خوینمز پزان و پیاوکوزان، دوی زور کویره و هری و دهر به دهری و تالان و برې، ناده میزاد دهیه وئ له بهروبوی کرده و هی خوی بخوا و له ژیر سییبه ری داری نازادیی که به خوینی خوی په روه رده ی کرده و چه ند سالان به دیارییه وه دانیش تووه، دانیشی و به سیته وه و ماندویی نه و دهره ی شه پی له بیر بجیته وه . له و پوزانه دا که له هه موو جیگایه ک قسه له سولج و ناشتی ده کړئ . رادیق و پوزنامه کان بلایان کرده وه که دوو جه رده ی پیاوکوز، دوو زه روی خوینمز، دوو ماری بی په زا، دوو زوردار و دیکتاتور دوو دوژمنی خوینی کوردا یه عنی نوری سه عید پاشا و سیراج توغلو بق به ستنی په ایمانیکی نوی یا تازه کردنه وه ی په ایمانی شوومی (سعد آباد) له نانکارا کویونه وه، نایا نه و په ایمانه چییه ؟ نایا نه و په ایمانه بویه به ستراره که قازانجی بق ناده میزاد بی ؟ نایا نه و په ایمانه بویه به ستراره کومه گ به پراوه ستانی ناشتی و سولج بکا ؟ نه نه نه و په ایمانه ... قردانی ناده میزاد تیک دانی چونکو نه و که سانه ی پیکر و شه پرانی و^۱ نه وانه له وانه بق ده سړیکی قه یسه رییکی ناوړ تیبه رده ن، نه وانه دوژمنی سولج و نه ته وه ی ناده میزاد و نه و په ایمانه شوومه یان بویه به ستوه که تووی کورد له سهر زهوی نه هیلن و نه و نه ته وه به یه کجاری نابوود و حقی مه شرووعی وی پامال بکن . وه کو بیستوومه سیراج توغلو

به‌نوری سه‌عیدی گوتوو هه‌نگین ئیمه ده‌توانین ده‌گه‌ل ئیوه ببینه دۆست و هاو‌په‌یمان که ئه‌و نه‌خته حه‌قه‌ش که عیبارته له نووسین و خویندنه‌وه‌ی زمانی کوردی ئه‌ویش له‌ژێر سانسۆریکی قه‌ویدا، بۆ کوردان قائیل نه‌بی و ئه‌لبه‌ته ئه‌ویش له‌ خودای ده‌وێ کورد نینۆکی نه‌بی خۆی پێ بخورێن. به‌لام داخوا ئه‌وانه ده‌توانن کوردان به‌جاریکی له‌نیو به‌رن و تۆویان له‌سه‌ر زه‌وی هه‌لگرن.

داخوا ده‌توانن کوردان وادار بکه‌ن واز له‌و حه‌قه مه‌شرووعه‌ی خۆیان بین! نه‌ه نه‌ه پیویسته ئه‌وانه بزانی و باش تیپه‌گه‌ن که کورد میلله‌تیکی نه‌مر و نه‌به‌زه و به‌باوه‌ش به‌رن ناتوانن له‌نیوی به‌رن و بێده‌نگی بکه‌ن.

کورد هه‌یه و له‌ مه‌یدان ده‌رناچێ و به‌هه‌پوگیف نا‌په‌شوکی و واز له‌ حه‌قی خۆی ناهێنێ و هه‌تا تنوکیکی خوین ده‌به‌ردامایی له‌ پێگای ئازادی و سه‌ربه‌خویدا کۆشش ده‌کا و حازر نییه چیدی تۆکه‌ری بێ جیره و واجب و سووک و چرووکی تورک و عه‌ره‌ب و فارس بێ و ئه‌و هاوار ده‌کا و ده‌لێ: ئه‌ی ئه‌و که‌سانه‌ی موقه‌ده‌راتی دنیا ده‌به‌ر ده‌ستی ئیوه‌دایه‌، ئه‌ی ئه‌و که‌سانه‌ی که بۆ هه‌لکه‌ندنی نه‌مامی زوڵم و بێداد ئه‌و هه‌موو فیداکاریو کرد، ئه‌ی ئه‌و که‌سانه‌ی که ده‌تانه‌وی..... که به‌شادی و ئازادی بژی، سه‌رنجیکی بده‌نه‌ حاڵی ئیمه و مه‌یه‌لێن چیدی که ئه‌و زۆرداران له‌ژێر پێی خۆیاندا به‌مان تولخینه‌وه‌، قه‌بوول مه‌که‌ن له‌وه‌ی پاش ئه‌و خوینمه‌ژانه‌ خوینی ئیمه به‌رن و ئه‌گه‌ر هاواریکمان کرد یا له‌جێی خۆمان جوولاینه‌وه‌ لیمان له‌هه‌را بده‌ن و مه‌لێن کورد پێگر و شه‌پانییه‌.

توبی خودا ئه‌وه ئینسافه‌ کابراییک بێ به‌زۆری مڵکت لێ زه‌وت بکا و ئه‌گه‌ر پێت گوت ئه‌وه‌ موڵکی باب و باپیری خۆمه و ده‌بی بۆخۆم به‌جێ بێلێ، له‌باتی به‌جێهێشتن پێت بێلێ پێگر و شه‌پانی و کێشه‌م پێده‌فرۆشی.

هه‌ویام هه‌یه ئالا هه‌لگه‌ره‌کانی ئازادی چیدی ئه‌و ناحه‌قیانه‌ قه‌بوول نه‌که‌ن و نه‌هێلن به‌ته‌نها له‌ دنیا‌دا ملله‌تی کورد له‌ ئازادی بێ به‌ش بێ.

پۆژنامه‌ی کوردستان، ژماره ٣٢، ١٧ خا‌که‌لیوه ١٣٢٥/٦ آورێل ١٩٤٦

پۆرنامەى مەردى مىللى

بۆچى كوردستانو له بىر كردوو؟

بە قەلەمى: ئەحمەد حەمروش

كورد ئێرانىن و بێجگە لە ئێران حەشارگە یەکیان نییه میلیله تی ئازا و له میژینهی کورد که له بهر هیندیک شت له نیشتمانی ئەسلی خۆی دوورکەوتۆتووه و ئەوپۆ له ژێر چهکەى تۆکه رانی ئیستیعمار و تەرفەدارانی سیاسەتى (پان تورکیسم) ژيانیکى تال و پڕ له ناخۆشى پادەبویێ، ناخری پۆژیک دەبن پاستەووبن و شیرانه زنجیری ئەسارەت بپسێنن و تۆلە یەکی ژۆر بە سام و پیاوانە لەو کەسانەى دەستدرێژیان بۆ حقوقی وی کردوو و ئازاریان داوه و ئازادییان لى سەلب کردوو بستیئیتەوه و زیندوو و نەبەزی خۆی بەدانیشتووانى سەر زەوى بسەلمێنى و دەدوژمنانى خۆی بگەیهنن که کورد هەر زیندوو پايه داره و به هیچ جوړیک نامرئ و سیلاوى حەوادیس بناغەى عەزم و غیرەتى وی ناله قینى.

تیفکرن، کیه میلیله ته له به رابەر ئه وه موو کۆششەى که بۆ له ئیو بردنى وی کراوه وه ده کرئ هینده به هیمەت و خۆپاگر و پایە داربێ.

کیه میلیله ته بۆ پاراستنى میلیله تی خۆی بتوانن ده گەل میلیله تی غالب وه به ده سته لات و ژۆردار مله و مبارهزه بکات.

چ نه ته وه یهک به قەدەری ئه وه نه ته وه له پێگای ئازادی و سەربەستیدا فیداکاری و جانبازی کردوو و قوربانی داوه و زیانی دیوه و ئاواره و دەر به دەر کراوه.

میلله‌تی غه‌یورتر و نازاتر و نه‌به‌زتر له برا کورده‌کانی ئیمه، که داخه‌که‌م ئیستا له ژێر په‌نجی بێ پوحمی بیگاناندا نه‌سین، که‌متر وه‌گیر ده‌که‌وی به‌لکه‌ هه‌ر نابیندری. هیندیک له ده‌وله‌ته ئیرتیجاعیه‌ییه‌کانی عێراق، که به‌یارمه‌تی و مه‌به‌ستی ئیستیعما‌ری و به‌په‌چه‌وانه‌ی مه‌یل و په‌غه‌به‌تی میلله‌تی عێراق هاتوونه‌ سه‌رکار و هه‌میشه‌ لاگری سیاسه‌تی ئیستیعما‌ری بوون و قازانجی میلییان چاوه‌دیری نه‌کردوه، بۆ په‌یدا‌کردنی دووبه‌ره‌کی و دوژمایه‌تی له به‌ینی کورد و عه‌ره‌بدا په‌فتاری یه‌کجار بێ شه‌رمانه و خراپیان ده‌گه‌ل کوردان کردوه.

دیسان ده‌وله‌تی تورکیاش نه‌و په‌فتاره‌ی ده‌گه‌ل نه‌و میلله‌ته نازایه کردوه و به‌کوش‌تار و قه‌تل و عامی وان سه‌حه‌نیه‌کی خۆپینی له دونه‌یادا هێنا پوو که پووحی به‌شه‌ریه‌ت و نه‌وع دۆستی له‌و کاره بێ شه‌رمانه بێزاره.

تاریخ زوڵم و زۆریکی که ده‌وله‌ته ئیرتیجاعیه‌ییه‌کانی عێراق و تورکیا له برا کورده‌کانی ئیهمه‌یان کردوه قه‌ت فه‌رامۆش نا‌کا. میلله‌تی قاره‌مانی کورد به‌خۆینی گه‌ش و سووری خۆی نیوی بلیندی خۆی بۆ نه‌به‌د له لاپه‌ره‌کانی میژوودا سه‌بت کردوه و هه‌تا ئاده‌میزاد له دونه‌یادا ده‌ژی نیوی نه‌و جه‌للاده بێ پوحمانه‌ی که ده‌سه‌ته ده‌سه‌ته و پۆل پۆل لاوانی کوردیان سه‌ر ب‌په‌وه و زیندوو زیندوو ده‌ئاوریان هاو‌یشتوون به‌خراپه‌ دین. به‌لام هه‌رچی زووتر زۆری بۆ میلله‌تی کورد به‌پیندری و زیاتر جه‌زبه‌ به‌دری نه‌و ئاواره‌ مه‌قه‌ده‌سه‌ی که له‌نیو دای پاکی ویدا له‌میژه‌ دایسه‌ی پتر بلێسه‌ ده‌ستینی و بیگومان سه‌رتاپای دوژمنانی ده‌سووتینی. سه‌ردانه‌واندن و چاوسۆرکردنه‌وه له قامووسی کوردیدا نییه. نه‌وه حه‌قیقه‌تیکه که میژووی خۆپین و پ‌ر ئیفتیخاری کوردستان شاهیدی له‌سه‌ر ده‌دا.

وه‌نه‌بێ کوردان هه‌ر له ده‌ره‌وه‌ی نیشتمانی خۆیاندا تووشی کویره‌وه‌ری و سه‌خه‌ت و نا‌په‌حه‌تی بووبن به‌لکه‌ له نیشتمانی نه‌سه‌لی خۆیان یه‌عنی له ئیرانی‌شدا له زه‌مانی حکومه‌تی په‌زاخانی په‌له‌ویدا تووشی گه‌لیک مه‌ینه‌ت و کویره‌وه‌ری بوون و حه‌قی ژانیان نه‌بووه.

په‌یمانی سه‌عد ئاباد که هه‌موو که‌س ده‌زانێ سه‌ره‌فنه‌ بۆ له‌نیو‌بردنی کوردان نیمزا کراوه، نیمزای ده‌وله‌تی (ظ‌ل‌الله‌ی ئیرانی‌شی پتوه‌ بوو. په‌فتار و ئاکاریکی په‌زاخان ده‌گه‌ل کوردانی ده‌کرد به‌پاسه‌تی یه‌کجار زۆر نا‌پیا‌وانه‌ بوو، هه‌له‌په‌ینه‌وه‌ی ئیستای کورد عه‌کسوله‌مه‌لی نه‌و زوڵم و زۆره‌ی پێش‌ه‌وه.

نه‌و‌پۆ ته‌واوی نه‌و کوردانه‌ی که له لاتاندا بلا‌بوونه‌وه و له‌ژێر په‌نجی تورک و عه‌ره‌بدا، دیسان چاوی ئومیدیان ده‌ نیشتمانی نه‌سه‌لی خۆیان ب‌په‌وه.

نه‌ه‌زه‌تی دیموکراتیکی کوردستان که بنا‌وانی له نیوه‌پاسه‌تی نیشتمانی نه‌سه‌لی کورداندا

هه‌لگیراوه هه‌موو کوردی دنیای مته‌وه‌جیهی ئێران کردووه ئه‌گەر ده‌وله‌ت له ئیحساساتی پڕ شۆری کوردان ئیستیفاده بکا و تۆله‌ی بێ به‌شی و چاره‌په‌شی زه‌مانی په‌زاخانیان به‌چاکی بۆ بکاته‌وه و ده‌گه‌ڵ جه‌نابی قازی محه‌مه‌د په‌هه‌ری مه‌حبوب و مه‌زنی کوردستان، که بێ شک له پیزی پیاوه هه‌ره‌ گه‌وره و زانایه‌کانی پۆژه‌لات حیساب ده‌کری، واریدی موزاکه‌ره بێ و مه‌سه‌له‌ی کوردستان به‌قازانجی ئازادی بپه‌یته‌وه، قووه‌تیکی وا به‌هێز و نه‌بهندراو له ئێراندا په‌یدا ده‌بێ که گرتی پشتهی ئیستیعمار تیک ده‌هه‌ی و ده‌یشکێنی.

ئه‌گەر کوردان له ده‌روه‌ی نیشتمانی خۆیاندا به‌ده‌ستی عه‌ره‌ب و تورک گرفتارین هه‌ی نه‌بێ ده‌بێ له نیشتمانی نه‌سلێ خۆیاندا هه‌قی ژانیان هه‌بێ و به‌ئازادی پابوین.

داخه‌که‌م په‌فتاری په‌زاخان هه‌ی له په‌فتاری تورک و عه‌ره‌بان که‌تر نه‌بوو ئیستاش خویتی برا کورده‌کانمان له ده‌شته پان و به‌رینه‌کاندا شه‌پۆڵ ده‌دا، ئیستاش زنجیری دیلی له ده‌ست و پێی میله‌تی ئێران دانه‌پندراوه، ئیستاش ده‌ستی بێ په‌حمی حاکی نزامی له کۆبوونه‌وه و ئیجتاعات له سه‌ندا جلۆگیرێ ده‌کا و نایه‌لێ شکایه‌تی که‌س به‌گوێی نه‌ولیای ئوموو‌ر پابگا. گرانی هه‌په‌شه له سه‌قز ده‌کا، کوردستان له حاڵی تۆقین دایه.

ئه‌گەر ده‌وله‌تی ئیستاکه ئازادیخوازی و تێگه‌یشتنی سیاسی خۆی له جێبه‌جێ کردنی مه‌سه‌له‌ی ئازهریایان و له پووناک کردنی ئاسۆی تاریکی سیاسه‌تی خارجیدا نیشان داوه، ده‌گه‌ڵ په‌هه‌رانی فرقه‌ دیموکراتی کوردستان واریدی موزاکه‌ره‌ی به‌شه‌رتیکی عه‌ناسیری ئیرتیجاعی و به‌کرێگیراوی لێبگه‌پین، مه‌سه‌له‌ی کوردستان پێش به‌ته‌قه‌دومی ئازادی و قازانجی ئێران ته‌واو ده‌بی.

ئێمه له جه‌نابی ئاغای (قوام السلطنه) ته‌مه‌نا ده‌که‌ین که هه‌رچی زووتر ئاغای (مظفر فیروز) که لاوتکی موته‌ره‌قی و زانای موعاسیره بۆ کوردستان به‌پێکات تا مه‌سه‌له‌ی کوردستان هه‌ل بکری.

کورد برای ئێمه‌ن، یادگاری باب و باپیری ئێمه‌ن، ده‌بێ بۆ داوا مه‌شروعه‌کانی وان گوێ پادیرین، نه‌وان بێجگه له ئازادی و عه‌داڵه‌ت چی دییان ناوی.

ئه‌مه‌ن پێم وایه‌ نه‌ و چا پووناکه‌ی که ئیستا له کوردستاندا هه‌لکراوه به‌و نه‌وانه سه‌رتاسه‌ری پۆژه‌لات پووناک ده‌کا و ئازادیخوازانێ ئێران که له خورستان و ئازهریایان و کوردستان و سایری نوقاتی ئێراندا هه‌ن، کارێکی وا ده‌که‌ن که پۆژی سه‌رتاڵاییکی که هه‌رگیز پۆژی لێ ئاوانه‌بووه، بیلئاخیره لێ ئاوا بێ و میله‌تی نه‌سیری پۆژه‌لات نه‌جات

قەرار بوو بئى له گه‌ل خوت شادى بئى
نه‌هاتى، گهرچى پيت دابووم به‌ئى
له‌ناو كوردا نه‌بوو په‌يمان شكاتدن
له كوئ فئر بووى گو‌لم په‌يمان شكىنى

* * *

نه‌گهرچى روى، قه‌ت ناچى له يادم
ده‌كه‌م يادت، به‌يادى تووه شادم
كه بارگه‌ت بق هه‌وار تىك نا عه‌زىزم
شكا نه‌ستوونده‌كى تاو‌لى مرادم